

ШКОЛА ЗА ДИЗАЈН ТЕКСТИЛА И КОЖЕ

Школски програм

за школску 2018/19, 2019/20, 2020/21 и 2021/22. годину

ПРВИ ДЕО

Нови Пазар,
август 2018. Године

С А Д Р Ж А Ј

1.	1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ	5
2.	2. ГЛАВНЕ СМЕРНИЦЕ ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	8
3.	3. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	8
4.	4. ЈЕЗИК НА КОЈЕМ СЕ ОСТВАРУЈЕ ПРОГРАМ	8
5.	5. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	9
6.	6. НАСТАВНИ ПЛАНОВИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ ЗАСТУПЉЕНЕ У ШКОЛИ	10
7.	Модни кројач	10
8.	Обућар, Галантериста - општеобразовни	15
9.	Обућар/стручни	16
10.	Галантериста/стручни	16
11.	Моделар одеће	19
12.	Техничар дизајна одеће	24
13.	Техничар моделар коже	29
14.	Архитектонски техничар	32
15.	Ликовни техничар /Техничар дизајна графике/ /општеобразовни	37
16.	Техничар дизајна графике/стручни	38
17.	Конфекцијски шивач	40
18.	7. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ, ДОПУНСКЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ	42
19.	8. ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА	43
20.	9. ПРОГРАМ РАДА СА ДЕЦОМ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА	44
21.	10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ	45
22.	11. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ	46
23.	12. ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА	49
24.	13. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	50
25.	14. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА	52
26.	15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ ШКОЛЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	54
27.	16. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА	55
28.	17. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ	58
29.	18. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊА ЗДРАВЉА УЧЕНИКА	59
30.	19. ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ	61
31.	20. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	62
32.	21. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	64
33.	22. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ ОБРАЗОВАЊА И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА	66
34.	1. ПРОГРАМИ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРЕДМЕТА У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА	70
35.	1.1. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	70
36.	1.1.1. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	70
37.	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ за образовне профиле у трогодишњем трајању (Обућар, Галантериста)	70
38.	СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ за образовне профиле у четворогодишњем трајању (Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	75
39.	BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST I разред (за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем образовању)	83
40.	BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST II разред (за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем образовању)	87
41.	СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК (за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању)	90

42.	ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСНИ ЈЕЗИК за I разред за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању (Обућар, Галантериста, Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике))	100
43.	ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА	100
44.	ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК за I разред за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању (Обућар, Галантериста, Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике))	103
45.	ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК за II, III разред за образовне профиле у трогодишњем трајању (Обућар, Галантериста)	105
46.	ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК за II, III и IV разред за образовне профиле у четворогодишњем трајању (Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	110
47.	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ за образовне профиле трогодишњег образовања (Обућар, Галантериста)	122
48.	ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ за образовне профиле четворогодишњег образовања (Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	126
49.	МАТЕМАТИКА	131
50.	МАТЕМАТИКА (Обућар, Галантериста)	132
51.	МАТЕМАТИКА (Техничар дизајна графике)	133
52.	МАТЕМАТИКА (Техничар моделар коже)	134
53.	РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА (за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем образовању)	139
54.	ИСТОРИЈА за образовне профиле трогодишњег образовања (Обућар, Галантериста)	149
55.	ИСТОРИЈА за образовне профиле четворогодишњег образовања (Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	151
56.	ГЕОГРАФИЈА ((Обућар, Галантериста, Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	154
57.	ФИЗИКА (Обућар, Галантериста)	156
58.	ФИЗИКА (Техничар дизајна графике)	161
59.	ХЕМИЈА (Обућар, Галантериста, Техничар дизајна графике)	165
60.	ХЕМИЈА (Техничар моделар коже)	167
61.	ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (Обућар, Галантериста)	171
62.	БИОЛОГИЈА (Техничар моделар коже)	172
63.	БИОЛОГИЈА (Техничар дизајна графике)	175
64.	СОЦИОЛОГИЈА (Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	177
65.	ФИЛОЗОФИЈА (Техничар дизајна графике)	179
66.	УСТАВ И ПРАВО ГРАЂАНА (Обућар, Галантериста, Техничар моделар коже, Техничар дизајна графике)	181
67.	ПСИХОЛОГИЈА (Техничар дизајна графике)	182
68.	МУЗИЧКА УМЕТНОСТ (Техничар дизајна графике))	184
69.	1.2. ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ (за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању)	186
70.	ВЕРСКА НАСТАВА (Техничар дизајна графике)	186
71.	ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ILMUDDIN) за све образовне профиле	187
72.	ПРАВОСЛАВНИ КАТЕХИЗИС за све образовне профиле	190
73.	2. ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ У ПОДРУЧЈУ РАДА - КОЖАРСТВО	207
74.	2.1. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ	207
75.	2.1.1. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗАЈЕДНИЧКИ ЗА СВЕ ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ	207
76.	КОЖАРСКИ МАТЕРИЈАЛИ	207
77.	ПРЕДУЗЕТНИШТВО	209
78.	2.1.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ	210

79.	Образовни профил: ОБУЋАР	210
80.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ОБУЋЕ	210
81.	ТЕХНОЛОГИЈА ОБУЋЕ	211
82.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА	213
83.	Образовни профил: ГАЛАНТЕРИСТА	217
84.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ	217
85.	ТЕХНОЛОГИЈА ГАЛАНТЕРИЈЕ	218
86.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА	219
87.	2.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ	221
88.	Образовни профил: ТЕХНИЧАР- МОДЕЛАР КОЖЕ	221
89.	ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ	221
90.	КОЖАРСКИ МАТЕРИЈАЛИ	222
91.	ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ, ОБУЋЕ, ГАЛАНТЕРИЈЕ)	225
92.	ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ)	226
93.	ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ОБУЋЕ)	227
94.	ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ГАЛАНТЕРИЈЕ)	228
95.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ, ОБУЋЕ, ГАЛАНТЕРИЈЕ)	229
96.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ)	230
97.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ОБУЋЕ)	231
98.	КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ГАЛАНТЕРИЈЕ)	232
99.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА КОНФЕКЦИЈЕ, ИЗРАДА ОБУЋЕ, ИЗРАДА ГАЛАНТЕРИЈЕ)	234
100.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА КОНФЕКЦИЈЕ,)	234
101.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА ОБУЋЕ)	236
102.	ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА ГАЛАНТЕРИЈЕ)	238
103.	ЕСТЕТСКО ОБЛИКОВАЊЕ	239
104.	3. ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ У ПОДРУЧЈУ РАДА – КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ	241
105.	3.1. ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	241
106.	ЗАЈЕДНИЧКИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ: ЛИКОВНИ ТЕХНИЧАР, ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ	241
107.	ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ	241
108.	ТЕОРИЈА ФОРМЕ	242
109.	3.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ	244
110.	ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ	244
111.	ФОТОГРАФИЈА	245
112.	ПИСМО	246
113.	ОБЛИКОВАЊЕ ГРАФИКЕ	247
114.	ГРАФИКА КЊИГЕ	249
115.	ПЛАКАТ	250
116.	ТЕХНОЛОГИЈА ШТАМПЕ	251
117.	ПРЕДМАТУРСКА ПРАКСА	252
118.	ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ ОПШТЕ И УМЕТНИЧКЕ МАТУРЕ	252
119.	ПРОГРАМ ОПШТЕ И УМЕТНИЧКЕ МАТУРЕ ОПШТА МАТУРА	252

120.	УМЕТНИЧКА МАТУРА	253
121.	ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ СТРУЧНЕ МАТУРЕ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА	245
122.	ПРОГРАМ СТРУЧНЕ МАТУРЕ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА	255
123.	СТРУЧНА МАТУРА	255
124.	ЗАВРШНИ ИСПИТ	256
125.	ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА	257
126.	Образовни профил: МОДНИ КРОЈАЧ	257
127.	ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	259
128.	Српски језик и књижевност	259
129.	Страни језик/Енглески језик	269
130.	Физичко васпитање	278
131.	Математика	293
132.	Историја	301
133.	Физика	307
134.	Географија	311
135.	Хемија	318
136.	Екологија и заштита животне средине	322
137.	Ликовна култура	325
138.	Социологија са правима грађана	328
139.	ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	331
140.	Изабрани спорт	331
141.	Историја (одабране теме)	342
142.	Музичка култура	350
143.	Страни језик	354
144.	Логика	360
145.	СТАНДАРДИ КВАЛИФИКАЦИЈЕ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ – МОДНИ КРОЈАЧ	362
146.	ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	366
147.	Текстилни материјали	366
148.	Естетско обликовање	373
149.	Технологија одеће	379
150.	Конструкција одеће	386
151.	Практична настава	400
152.	Предузетништво	419
153.	ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	423
154.	Савремено одевање	423
155.	Примена рачунара у конструкцији одеће	425
156.	ПРОГРАМ ЗАВРШНОГ ИСПИТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ – МОДНИ КРОЈАЧ	426
157.	ПРИЛОЗИ	427

1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

Назив школе:	Школа за дизајн текстила и коже
Место:	Нови Пазар
Поштански број:	36 300
Адреса:	Вука Караџића бб
Телефон:	020 312-799 (директор), 020 318-312 (рачуноводство)
Тел.факс:	020 312-799
e - mail:	skolazadizajnp@yahoo.com
e - mail:	skolazadizajnp@gmail.com
Општина, округ:	Рашки
Матични број школе:	07356404

Школа за дизајн текстила и коже била је све до 1993. године у саставу образовног центра „Зенун Хасковић“. Реконструкцијом мреже школа и прерасподелом струка у току 1987. године Образовни центар се организује у два ООУР-а са радном заједницом. Одлуком владе Републике Србије о мрежи школа у Републици Србији („Сл. гласник РС“ бр.7/93). Школа за дизајн текстила и коже, под називом „Кожарско-текстилна школа“, је основана и регистрована 10. 3. 1993. године код Привредног суда у Краљеву.

По одобрењу Министарства просвете и спорта од 1. септембра 2007. године школа мења и назив у „Школа за дизајн текстила и коже“.

Школски простор

Настава се одвија у згради Школе и у згради бившег Завода за запошљавање. Школска зграда је подељена тако да лева страна припада Техничкој школи, а десна страна Школи за дизајн текстила и коже. Са обзиром на мали број учионица и кабинета и већи број одељења организација образовно-васпитног рада у теоријској настави је отежана.

Школа има довољан број радионица за обављање практичне наставе. У школској згради се налазе три конфекцијске и једна механичарска радионица, а у згради бившег Завода за запошљавање налазе се две конфекцијске радионице и две кожарске радионице са припремном и магацинском просторијом и једна радионица за грађевинску струку за вежбе, практичну наставу и наставу у блоку, која је у опремању.

Опремљеност наставним средствима у конфекцијским и обућарским радионицама је добра, посебно имајући у виду најновије донације у опреми која је школа добила у пројектима одрживог развоја и прекограничне сарадње. У школској 2013/14. години, захваљујући овим донацијама, три конфекцијске и једна обућарска радионица опремљене су потпуно новим машинама.

Структура и величина школског простора

Редни број	Намена просторије	Број просторија	Површина (m ²)
Канцеларије и др. просторије			
1.	Канцеларија директора	1	34
2.	Канцеларија секретара	1	18,14
3.	Канцеларија рачуноводства	1	15,93
4.	Канцеларија педагога и помоћника директора	1	18,14
5.	Канцеларија координатора практичне наставе	1	20,15
6.	Фискултурна сала	2	700
7.	Припремне просторије	1	15,58
8.	Свљачионице	4	190,32
9.	Простор за справе	2	60,15
10.	Библиотека са читаоницом	2	95,15
11.	Просторија за домара	1	30,90
12.	Зубна амбуланта	1	90,26

13.	Архива	1	18,12
14.	Магацински простор	2	48,26
15.	Ходници	7	340,18
16.	Санитарни чворови	5	120,23
17.	Котлара	1	140,66
18.	Просторија за котлара	1	38,39
УКУПНО			1994,56
Учионице и кабинети			
1.	Учионица опште намене бр.1	1	66,27
2.	Учионица опште намене бр.2	1	65,46
3.	Кабинет цртања и сликања са пр. просторијом	2	90,56
4.	Учионица опште намене бр.4	1	66,27
5.	Кабинет стручних предмета текстилне струке	1	66,27
6.	Кабинет физике са припремном просторијом	1	90,56
7.	Кабинет за примену рачунара са пр. простор.	2	90,78
8.	Кабинет математике	1	66,70
9.	Учионица опште намене бр.9	1	52,98
10.	Кабинет стручних предмета грађевинске струке	1	68,60
11.	Кабинет стручних предмета кожарске струке	1	68,60
12.	Учионица опште намене бр.12	1	53,98
13.	Кабинет информатике	2	66,74
14.	Кабинет примене рачунара	1	66,27
15.	Учионица за одељење лако ометених у разв.	1	41,00
УКУПНО			1021,04
Радионички простор			
1.	Конфекцијска радионица (матична зграда)	3	180,30
2.	Конфекцијска радионица (зграда Завода)	2	130,00
3.	Припремна просторија за грађевинску струку	1	35,85
4.	Обућарска радионица (зграда Завода)	2	160,10
5.	Радионица за грађевинску струку (зграда Завода)	1	65,85
6.	Припремна просторија	1	12,30
УКУПНО:			584,4
УКУПНА ВЕЛИЧИНА ПРОСТОРА:			3600

Опремљеност наставним средствима

Простор за наставу и остале активности ученика је функционалан. У великом делу школе простор и опрема су у добром стању.

Побољшању постојеће опреме у учионицама се посвећује посебна пажња, а у циљу побољшања услова за рад и иновирања наставног процеса и померања ка већој употреби ИКТ у настави. Велики број учионица и кабинета је опремљен за извођење мултимедијалне наставе (12 видеопроектора у комплекту са платнима за пројекцију), а у свакој учионици и кабинету налази се рачунар који омогућава вођење администрације у електронском дневнику.

Информатички кабинет

Настава информатике и део наставе техничког и информатичког образовања изводи се у два кабинета који су добијени преграђивањем једног великог кабинета површине 54,74 m². Кабинет бр.16а има 11 рачунара, а кабинет 16б има 11 рачунара штампач и видео пројектор. Настава се изводи по принципу један ученик један рачунар. Кабинети су опремљени кабловским интернетом. Рачунари у кабинетима су умрежени у локалну мрежу бежичног типа.

Кабинети за примену рачунара

Први кабинет има 12 рачунара нове генерације. Опремљен је CAD системом „Gerber“, што подразумева лиценцирани програмски пакет за конструкцију, моделовање и градирање инсталиран на свим рачунарима, као и плотер за штампање кројних елемената мањих димензија и програмски

модул на главном рачунару који управља његовим радом. Кабинет је опремљен и таблом за дигитализацију кројева фирме „Лестга“, интерактивном таблом и пројектором.

Други кабинет има 10 рачунара савремене генерације. Опремљен је САД системом „OptiTex 12“ за компјутерско моделовање, градирање и уклапање кројних слика. Систем укључује таблу са магнетима за снимање кројева фотоапаратом, као и плотер за штампање кројних слика, фирме „Roland“. Настава се изводи по принципу један ученик - један рачунар. Интернет је доступан на свим рачунарима. На 10 рачунара доступан је лиценцирани софтвер „С DESIGN Fashion“ и „OptiTex 12“. У оба кабинета постављени су видео пројектори.

Фискултурна сала

Простор сале је површине 690 m². Школа располаже са две сале за физичко васпитање. Мала сала погодна је за гимнастику, стони тенис и елементарне игре са и без лопте. Велика сала је једна од опремљенијих у граду. Опремљена је справама за комплетан програм гимнастике (кругови, козлић, коњ са хваталкама, мали, олимпијски и универзални разбој, ниске греде, олимпијска греда, вратило итд). Располажемо са морнарским, квадратним, и фиксираним гимнастичким лествама, конопцима, шипкама, шведским сандуцима, справама за корективну гимнастику, разним плочама и теговима за дизање и другом неопходном опремом. Терен је обележен и предвиђен за кошарку (2 главна и 4 помоћна коша) и одбојку. Поред сале се налазе припремна просторија за наставнике и 4 свлачионице (2 за жене и 2 за мушкарце), као и просторија за справе – површине 117, 65 m².

Једини и највећи недостатак је што салу истовремено користе две школе, па је понекад, у сали и по три одељења. Због постојећих услова рада тешко је искористити сва наведена наставна средства. Школске 2012/13. године мала сала је преградом одвојена од велике сале, чиме је побољшано искоришћење простора. Сала је опремљена рачунаром.

Библиотека

Школска библиотека је смештена у приземљу зграде. Површина библиотеке са читао-ницом износи 90 m², што је сасвим оптимално за нормалан рад. Библиотека добија осветљење са крова преко стаклених купола. Књижни фонд је распоређен у застакљеним витринама и на полицама. Око 100 метара полица није сасвим довољно да се књиге сместе по УДК систему. Књижни фонд библиотеке износи 10 499 књига, углавном школске лектире и стручне литературе.

Библиотека је опремљена са једним рачунаром и ТВ екраном великих димезија који је намењен за презентације и предавања.

Канцеларије

Техничка опремљеност канцеларија је задовољавајућа. Канцеларија директора је реновирана током лета 2017.год. Опремљена је преносивим рачунаром и ТВ пријемником У канцеларији која је намењена за помоћника директора, педагога и психолога, налази се два персонална рачунара, опрема за видео надзор и рачунар који регулише рад електронског звона. Компјутером су опремљене и канцеларије секретара, координатора практичне наставе, канцеларија службе рачуноводства (2 рачунара и фотокопир апарат). У свим канцеларијама се користи интернет. Екрани за обавештења постављени су у приземљу, на првом и на другом спрату. У ходнику на првом спрату постављен је савремени рачунар са екраном осетљивим на додир дијагонале 22 инча.

2. ГЛАВНЕ СМЕРНИЦЕ ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Овај Школски програм је документ који школа доноси на основу наставног плана и програма средњег образовања и васпитања за подручје рада текстилство и кожарство, подручје рада геодезија и грађевинарство и подручје рада култура, уметност и јавно информисање, као и на основу развојног плана школе, у складу са *Законом и Законом о средњем образовању и васпитању*.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно старатеља и локалне самоуправе, у складу са оптималним могућностима школе, чиме се обезбеђује благовремено планирање и остваривање образовно-васпитних задатака.

Овај документ се доноси за школску 2018/2019. годину и важи наредне четири године.

3. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљев и задаци школског програма су:

- развој интелектуалних капацитета, знања и практичних вештина ученика,
- оспособљавање за самосталан рад у струци,
- оспособљавање за даље образовање и самостално учење,
- развијање радне културе и примереног односа према раду,
- подстицање и развој физичких и здравствених способности ученика,
- развој система вредности који се заснива на општим социјалним и моралним начелима демократског, хуманог и толерантног друштва,
- развијање и неговање другарства, поштовања људских права и подстицање индивидуалне одговорности,
- активно укључивање школе у привредни, економски и друштвени живот локалне средине и допринос развоју истог,
- стручно усавршавање наставног и ваннаставног кадра и подизање нивоа свих професионалних компетенција,
- даље унапређивање наставе путем веће примене нових технологија у настави,
- успостављање сарадње и пријатељства са школама које школују исти или сличан кадар на међународном нивоу.

Циљ школског програма јесте да омогући наставницима, професорима и стручним сарадницима базичне професионалне ослоње у планирању, реализацији и евалуацији наставног процеса од првог до четвртог разреда, али и свих других видова школског живота.

4. ЈЕЗИК НА КОЈЕМ СЕ ОСТВАРУЈЕ ПРОГРАМ

Наставни планови и програми у Школи за дизајн текстила и коже се остварују на српском и на босанском језику. Одлуку о употреби одређеног језика у одређеним одељеима доноси Наставничко веће при планирању уписа за наредну школску годину.

Од укупно 30 одељења, у школској 2018/2019. години, настава на босанском језику се изводи у девет одељења и то у првом и другом разреду. Остала одељења наставу слушају на српском језику.

5. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Школа има верификацију за извођење наставе за 10 образовних профила у подручју рада текстилство и кожарство, 7 образовних профила у подручју рада геодезија и грађевинарство и 2 образовна профила у подручју рада култура, уметност и јавно информисање..

	Образовни профил	Разред	Верификација
1.	Модни кројач	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 08.11.2018.год.
2.	Моделар одеће	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 17.03.2017.год.
3.	Техничар дизајна одеће	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 17.03.2017.год.
4.	Механичар текстилних машина	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 28.06.1996.год.
5.	Обућар	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 25.03.1994.год.
6.	Техничар моделар коже	I,II,III,IV	022-05-111/94-03 од 23.06.2000.год.
7.	Галантериста	I,II,III	022-05-111/94-03 од 23.06.2000.год.
8.	Дизајнер производа од коже	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 09.06.2008.год.
9.	Грађевински техничар за високоградњу	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 12.06.2009.год.
10.	Архитектонски техничар	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 17.03.2017.год.
11.	Геодетски техничар – геометар	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 05.02.2013.год.
12.	Декоратер зидних површина	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 05.02.2013.год.
13.	Керамичар – терацер – пећар	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 05.02.2013.год.
14.	Руководалац грађевин. механизацијом	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 05.02.2013.год.
15.	Извођач инсталатерских и завршних грађевинских радова	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 04.03.2015.год.
16.	Шивач текстила	I,II	022-05-00111/94-03 од 25.03.1994.год.
17.	Конфекцијски шивач	I,II,III	022-05-00111/94-03 од 04.03.2015.год.
18.	Ликовни техничар	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 04.04.2017.год.
19.	Техничар дизајна графике	I,II,III,IV	022-05-00111/94-03 од 04.04.2017.год.

У школској 2018/19. години Школа остварује наставни план и програм за следеће образовне профиле:

	Образовни профил	Разред	Број одељења
1.	Техничар дизајна графике	I,II	2x1/2
2.	Техничар дизајна одеће	I,II,III,IV	4
3.	Моделар одеће	I,II,III,IV	7
4.	Модни кројач	I,II,III	3
5.	Техничар моделар коже	II,III,IV	3
6.	Грађевински техничар за високоградњу	IV	2
7.	Архитектонски техничар	I,II,III	6
8.	Конфекцијски шивач	I,II,III	3

На крају сваке школске године планира се упис ученика у први разред према постојећим образовним профилима, процени заинтересованости свршених основаца за школовање у одређеним образовним профилима и према потребама локалне самоуправе и то се исказује у Годишњем плану рада школе. На основу процене заинтересованости ученика и процене потреба привреде, у наредном четворогодишњем периоду школа планира упис горе наведених образовних профила, изузев образовног профила Грађевински техничар за високоградњу који је у међувремену укинут.

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета*	РАЗРЕД		
		I	II	III
Општеобразовни предмети				
1	Изабрани спорт			1
2	Историја (одабране теме)			1
3	Музичка култура			1
4	Страни језик			1
5	Логика			1
6				
7				
*Бира се један од понуђених предмета у трећем разреду.				

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	72	66	56	194
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 120

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	І РАЗРЕД часова	ІІ РАЗРЕД часова	ІІІ РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Трећи страни језик	2 часа недељно		
Други предмети*	1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана		

*Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су петходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	І РАЗРЕД часова	ІІ РАЗРЕД часова	ІІІ РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	36	33	28
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	1	4	6
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Матурски испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ

I НАСТАВНИ ПЛАН за образовни профил МОДНИ КРОЈАЧ

	I РАЗРЕД												II РАЗРЕД												III РАЗРЕД												УКУПНО					
	недељно				годишње				недељно				годишње				недељно				годишње				недељно				годишње				УКУПНО									
	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ									
A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	4	5	6	144	180	216	30	3	5	13	99	165	462	120	5	18	56	196	392	180	332	541	72	72			66				171				291	60	351	1452				
1. Текстилни материјали	2	2		72	72																													144								
2. Естетско обликовање								2				66																						66								
3. Технологија одеће	2			72				3			99																							171								
4. Конструкција одеће			3		108				3		99		30				84				30													291								
5. Практична настава			6				216	30		14			462	90							504	150												1182								
6. Предузетништво															2		56																	56								
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ																																		28								
1. Изборни предмети															1		28																	28								
Укупно A2+B	4	5	6	144	180	216	30	3	5	14	99	165	462	120	5	18	56	196	392	180	332	541	72	72			66				171				291	60	351	1452				
Укупно				15					22			846			23		824																	2240								

Напомена: **У колико ученик изабере стручне изборне предмете

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

Ред.бр.	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Савремено одевање			1
2.	Примена рачунара у конструкцији одеће			1

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до	Потребно ангажовање помоћног наставника
		вежбе	практична настава	настава у блоку		
I	Текстилни материјали	72			10	НЕ
	Конструкција одеће	108			10	ДА
	Практична настава		216	30	10	ДА
II	Естетско обликовање	66			15	НЕ
	Конструкција одеће	99		30	10	ДА
	Практична настава		429	90	10	ДА
III	Конструкција одеће	84		30	10	ДА
	Практична настава		392	150	10	ДА
	Изборни стручни предмет	56			15	НЕ
	Предузетништво	56			15	НЕ

Подручје рада: **текстилство и кожарство** Област: **кожарство**
 Образовни профили: **ОБУЋАР, ГАЛАНТЕРИСТА**
 Трајање образовања: **три године**

Ред. број	А: ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	Први разред			Други разред			Трећи разред			Укупно												
		нед.		год.	нед.		год.	нед.		год.	нед.		год.										
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В										
1.	Српски језик и књижевност	3			105			2			70			2			60			7			235
2.	Српски као матерњи језик																						
3.	Страни језик	2			70			2			70			2			60			6			200
4.	Историја	3			105															3			105
5.	Географија	2			70															2			70
6.	Физичко васпитање	2			70			2			70			2			60			6			200
7.	Математика	3			105			2			70			2			60			7			235
8.	Рачунарство и информатика		2			70															2		70
9.	Физика	2			70																2		70
10.	Хемија	2			70																2		70
11.	Екологија и заштита животне средине	1			35																1		35
12.	Устав и права грађана													1		30				1			30
	Укупно А:	20	2		700	70	8	8			280			9		270				37	2		1250
	Укупно А:	22			770		8	8		280			9		270					39			1320

II ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		УКУПНО	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
1. Верска настава	1	35	1	35	1	30	3	100
2. Грађанско васпитање	1	35	1	35	1	30	3	100

Напомена: Ученик који се определио за један од два изборна предмета верску наставу или грађанско васпитање, изборни предмет може да мења у току стицања средњег образовања и васпитања („Службени гласник- РС, бр. 72/2009“).

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ
 За образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем образовању

Подручје рада: ТЕКСТИЛИСТВО И КОЖАРСТВО
 Област: КОЖАРСТВО
 Образовни профил: ОБУЋАР
 Трајање образовања: ТРИ ГОДИНЕ

	ПРВИ РАЗРЕД						ДРУГИ РАЗРЕД						ТРЕЋИ РАЗРЕД						УКУПНО					
	РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.		
	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ
	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
1.	2		70			2	2	2	70	70					4	2	140	70						
2.												2		60							2		60	
3.						1	2	35	70			1	2	30	60						2	4	65	130
4.	2		70			3		105				3		90							8		265	
5.	4	5	140	175	60	5	175	60	175	60	60	6	16	180	480	120	120				16	37	530	1215
Укупно Б:	9	5	315	60	60	22	770	60	770	60	60	22	660	780	120	120				53	1745	240	240	240
Укупно часова на годишњем нивоу:	375						830						780						1985					

Подручје рада: ТЕКСТИЛИСТВО И КОЖАРСТВО
 Област: КОЖАРСТВО
 Образовни профил: ГАЛАНТЕРИСТА
 Трајање образовања: ТРИ ГОДИНЕ

	ПРВИ РАЗРЕД						ДРУГИ РАЗРЕД						ТРЕЋИ РАЗРЕД						УКУПНО					
	РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.			РАЗР. ЧАС. НАСТ.		
	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ
	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В
1.	2		70			2	2	2	70	70					4	2	140	70						
2.												2		60							2		60	
3.						1	2	35	70			1	2	30	60						2	4	65	130
4.	2		70			3		105				3		90							8		265	
5.	4	5	140	175	60	5	175	60	175	60	60	6	16	180	480	120	120				16	37	530	1215
Укупно Б:	9	5	315	60	60	22	770	60	770	60	60	22	660	780	120	120				53	1745	240	240	240
Укупно часова на годишњем нивоу:	375						830						780						1985					

Остали облици образовно-васпитног рада

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одлеђењског старешине	70	70	60	200
Долатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 90
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 90
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 90

* Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе		2 часа недељно	
Други страни језик		2 часа недељно	
Други предмети*		1-2 часа недељно	
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)		30-60 часова годишње	
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)		15-30 часова годишње	
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана	

* Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су претходно донети.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА
1. Остваривање програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	35	35	30
Настава у блоку	2	2	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни предмети					
1	Биологија		2		
2	Историја (одабране теме)*		2	2	
3	Музичка култура		2		
4	Логика са етиком*		2	2	
5					
6					
7					
8					
*Предмет се бира једном у току школовања у трећем или четвртном разреду					

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I		II		УКУПНО часова
	РАЗРЕД часова	РАЗРЕД часова	РАЗРЕД часова	РАЗРЕД часова	
Час одељењског старешине	74	68	68	58	268
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултетивни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са одређењима ученика, факултетивну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су петходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	34	34	29
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		3	3	5
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова		број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74		15

2. НАСТАВНИ ПЛАН

Недељни и годишњи фонд часова стручних предмета за образовни профил: **МОДЕЛАР ОДЕЋЕ**

	I РАЗРЕД				II РАЗРЕД				III РАЗРЕД				IV РАЗРЕД				УКУПНО																						
	недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње																				
	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ																		
A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	4	4	4	148	148	148		6	8	5	204	272	170	90	5	7	6	170	238	204	90	667	861	754	360	2642													
1. Текстилни материјали	2	2		74	74			2	2		68	68											142	142		284													
2. Цртање и сликање								2			68	68	30												68	30	98												
3. Технологија одеће	1			37				2			68				2			68							231		231												
4. Конструкција и моделовање одеће	1	2		37	74			2	4		68	136	30	3	5			102	170		30	3	5	87	145	60	294	525	150	969									
5. Практична настава			4			148				5		170	30		6					204	30					232	90		754	150	904								
6. Естетско обликовање															2				68		30								68		30	98							
7. Предузетништво																										58			58			58			58				
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ															2				68										126			126							
1. Изборни предмети															2				68										126			126							
Укупно A2+Б	4	4	4	148	148	148		6	8	5	204	272	170	90	5	7	6	170	238	204	90	5	7	6	145	203	150	667	987	754	360	2642							
Укупно															12					444																2642			
															19				736																	730		(788*)	
															18				(20*)																		20		(22*)

Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Ситоштампа			2	
2.	Конструкција дечије одеће			2	
3.	Ткани и плетени уникатни текстил			2	
4.	Комадно оплемењавање текстилног материјала			2	
5.	Бојени и штампани уникатни текстил				2
6.	Примена CAD система у конструкцији одеће				2
7.	Дизајн одеће				2
8.	Дизајн веза за шиваће аутомате				2

Подела одељења у групе

редни број	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Текстилни материјали	74			10
	Конструкција и моделовање одеће	74			10
	Практична настава		148		10
II	Текстилни материјали	68			10
	Цртање и сликање	68		30	10
	Конструкција и моделовање одеће	136		30	10
	Практична настава		170	30	10
III	Конструкција и моделовање одеће	170		30	10
	Практична настава		204	30	10
	Естетско обликовање	74		30	10
IV	Конструкција и моделовање одеће	145		60	10
	Практична настава		232	90	10
	Предузетништво	58			15

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ОПШТЕОБРАЗОВНИХ ПРЕДМЕТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ОДЕБЕ
I. НАСТАВНИ ПЛАН
 Недељни и годишњи фонд часова општеобразовних предмета за образовни профил: ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ОДЕБЕ

	I РАЗРЕД						II РАЗРЕД						III РАЗРЕД						IV РАЗРЕД						УКУПНО										
	недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње		недељно		годишње				
	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В	Н	Т	В
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	20	2		740	74		9			306			11			374			9			261			1681	74		1755							
1 Српски језик и књижевност	3			111			3			102			3			102			3			87			402			402							
2 _____језик и књижевност*	3			111			3			102			3			102			3			87			402			402							
1.1 Српски као нематерњи језик*	2			74			2			68			2			68			2			58			268			268							
3 Страни језик	2			74			2			68			2			68			2			58			268			268							
4 Физичко васпитање	2			74			2			68			2			68			2			58			268			268							
5 Математика	2			74			2			68			2			68			2			58			268			268							
6 Рачунарство и информатика	2			74																					74			74							
7 Историја	2			74																					74			74							
8 Ликовна култура	1			37																					37			37							
9 Хемија	2			74																					74			74							
10 Географија	2			74																					74			74							
11 Биологија	2			74																					74			74							
12 Физика	2			74																					74			74							
13 Социологија и права грађана													2			68									68			68							
B: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ	1			37			1			34			3			102			3			87			260			260							
1 Грађанско васпитање / Верска настава	1			37			1			34			1			34			1			29			134			134							
2 Изборни предмети													2			68			2			58			126			126							
Укупно A1+B	21	2		777	74		10			340			12			408			10			290			1815			1889							
Укупно	23			851			10			340			12			408			10			290			1889			1889							

Напомена: * За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

** Ученик бира предмет са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова		број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	74		15

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета – Општеобразовни предмети	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
1	Биологија			2	
2	Историја (олабране теме)*			2	2
3	Музичка култура			2	
4	Логика са стиком*			2	2
5					
6					
7					
8					

*Предмет се бира једном у току школовања у трећем или четвртном разреду.

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	74	68	68	58	268
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети*	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су петходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	37	34	34	29
Менторски рад (настава у блоку, пракса)		3	3	5
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

2. НАСТАВНИ ПЛАН

Недељни и годишњи фонд часова стручних предмета за образовни профил: ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ОДЕЋЕ

	I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО											
	недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње								
	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	Т	В	ПН	Б	Т
A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	2	7	74	259				6	12	4	204	408	136	90	2	10	6	68	340	204	90	2	10	8	58	290	232	150	404	1297	572	330	2603							
1. Цртање и сликање	3		111					3				102							102												315			74		74				
2. Теорија форме	2		74																																		68			
3. Историја текстила																																						102		
4. Основе дизајна текстила																																						30		
5. Дизајн одеће	2	2	74	74				2	2	2	68	68																									90			
6. Текстилни материјали																																						142		
7. Конструкција и моделовање одеће																																						257		
8. Технологија одеће																																						194		
9. Практична настава										4																												58		
10. Предметноштво																																						58		
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ																																							126	
1. Изборни предмети																																						126		
Укупно A2+B	2	7	74	259				6	12	4	204	408	136	90	2	10	6	68	340	204	90	2	10	8	58	290	232	150	404	1297	572	330	2603							
Укупно	9		333					22		22	838				20	18	702						20	730												2603				
																																						(2729*)		

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети					
1.	Ткани и плетени уникатни текстил			2	
2.	Примена рачунара у дизајну одеће			2	
3.	Примена рачунара у конструкцији одеће			2	
4.	Комадно оплемењивање текстилног материјала			2	
5.	Пустовање вуне				2
6.	Бојени и штампани уникатни текстил				2
7.	Дизајн веза за шивање аутомате				2
9.	Ситогштапа				2

Подела одељења у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Цртање и сликање	111			10
	Теорија форме	74			10
	Текстилни материјали	74			10
II	Цртање и сликање	102			10
	Основе дизајна текстила	102			10
	Дизајн одеће	68		30	10
	Текстилни материјали	68			10
	Конструкција и моделовање одеће	68		30	10
III	Практична настава		136	30	10
	Цртање и сликање	102			10
	Дизајн одеће	136		30	10
	Конструкција и моделовање одеће	102		30	10
IV	Практична настава		204	30	10
	Дизајн одеће	145		30	10
	Конструкција и моделовање одеће	87		60	10
	Практична настава		232	60	10
	Предузетништво	58			15

Подручје рада: **текстилство и кожарство**
 Област рада: **кожарство**
 Образовни профил: **ТЕХНИЧАР – МОДЕЛАР КОЖЕ**
 Трајање образовања: **четири године**

Ред. број	А: ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	Први разред			Други разред			Трећи разред			Четврти разред			Укупно						
		нед.		год.	нед.		год.	нед.		год.	нед.		год.	нед.		год.				
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В			
1.	Српски језик и књижевност	3		105				3	105					3	90			12	405	
2.	Српски као нематерњи језик																			
3.	Страни језик	2		70				2	70					2	60			8	270	
4.	Социологија							2	70									2	70	
5.	Историја	2		70				2	70									4	140	
6.	Физичко васпитање	2		70				2	70					2	60			8	270	
7.	Математика	2		70				2	70					2	60			8	270	
8.	Рачунарство и информатика		2	70															2	70
9.	Географија	2		70														2	70	
10.	Хемија	2		70				2	70									4	140	
11.	Биологија	2		70														2	70	
12.	Устав и права грађана													1	30			1	30	
	Укупно А:	17	2	590	70	13	455	11	385	11	385	10	300	51	2	1735	70	53	1805	
	Укупно А:	19		665		13	455													

II ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		УКУПНО
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	
1. Верска настава	1	35	1	35	1	35	1	30	135
2. Грађанско васпитање	1	35	1	35	1	35	1	30	135

Напомена: Ученик који се определио за један од два изборна предмета верску наставу или грађанско васпитање, изборни предмет може да мења у току стицања средњег образовања и васпитања („Службени гласник РС, бр. 72/2009“).

Подручје рада: ТЕКСТИЛИСТВО И КОЖАРСТВО
 Област: КОЖАРСТВО
 Образовни профил: ТЕХНИЧАР – МОДЕЛАР КОЖЕ
 Трајање образовања: ЧЕТИРИ ГОДИНЕ

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)	ПРВИ РАЗРЕД				ДРУГИ РАЗРЕД				ТРЕЋИ РАЗРЕД				ЧЕТВРТИ РАЗРЕД				УКУПНО								
	РАЗР. ЧАС. НАСТ.		НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ		РАЗР. ЧАС. НАСТ.		НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ		РАЗР. ЧАС. НАСТ.		НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ		РАЗР. ЧАС. НАСТ.		НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ		РАЗР. ЧАС. НАСТ.		НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ						
	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В					
1. Основе техничког цртања	1			35														1			35				
2. Цртање и сликање			2	2	70	70												2	2	2	70	70			
3. Кожарски материјали	2	2	70	70	2	2	70	70										4	4	4	140	140			
4. Технологија производа од коже (конфекције, обуће, галантерије)*	2		70		2		70											2		2	60		270		
5. Конструкција и моделовање производа од коже (конфекције, обуће, галантерије)*					2	1	70	35										2	3	60	90		230		
6. Практична настава (израда конфекције, обуће, галантерије)*	5		175	60		7	245	60										10		300	120		1105	300	
7. Естетско обликовање																		2		60			60		
Укупно БЗ	4	8	140	280	60	8	12	280	420	60	60	60	60	60	60	60	60	6	13	180	390	120	120	1580	300
Укупно БЗ	12		420	480	20	700	760	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	19	570	690	570	120	2390	300	
Укупно часова на годишњем нивоу:	480				760				690				690				2690								

Напомена: * Приликом уписа у други разред ученици се опредељују за: конфекцију или обућу или галантерију.

2. Подела одсеља на групе за трогодишње и четворогодишње образовање

1. Вежбе из предмета цртање и сликање, основи технологије текстила, основи техничког цртања, испитивање текстила и кожарски материјали остварују се поделом одељења на две групе.
2. Практична настава у целини и предмети: конструкција одеће, конструкција и моделовање одеће, моделовање одеће, конструкција и моделовање производа од коже (конфекције, обуће, галантерије), конструкција и моделовање обуће, конструкција и моделовање галантерије, конструкција и моделовање кожне конфекције и примена рачунара остварују се поделом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).
3. Практична настава и вежбе изводе се под непосредном контролом наставника за све образовне профиле.
4. Када се практична настава и вежбе остварују у предузећима или занатским радњама обезбеђује организатор-координатор на 140 часова недељне норме.
5. Када се практична настава и вежбе остварују у школи обезбеђује се један помоћни наставник на 20 часова недељне норме.

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељељског старешине	70	70	70	60	270
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе		2 часа недељно		
Други страни језик		2 часа недељно		
Други предмети *		1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)		30-60 часова годишње		
Друштвене активности — ученички парламент, ученичке задруге		15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана		

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са одређењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА

I. Остваривање програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	35	35	35	30
Настава у блоку	2	2	2	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Б. Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Општеобразовни предмети					
1	Изабрана поглавља математике		2	2	2
2	Логика са етиком*		2	2	2
3	Историја (одабране теме)*		2	2	2
4	Екологија и заштита животне средине*		1	1	1
5	Музичка култура*		1	1	1

*Ученик бира предмет једном у току школовања у трећем или четвртном разреду

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	68	68	62	268
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе		2 часа недељно		
Трећи страни језик		2 часа недељно		
Други предмети*		1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секција и друго)		30-60 часова годишње		
Друштвене активности (ученички парламент, ученичке задруге)		15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана		

*Поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са одређењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су петходно донети

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	34	34	31
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	2	3	3
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Магурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Подела одсељања у групе

разред	предмет/модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи -до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Нацртна геометрија и техничко цртање	70		30	15
	Грађевинске конструкције	70		18	15
	Грађевински материјали			12	15
II	Нацртна геометрија и техничко цртање	68		30	15
	Грађевинске конструкције	102		30	15
	Слободноручно цртање	68			15
	Апликативни рачунарски програми	136			15
	Статика и отпорност материјала	68			15
	Основе геодезије			30	15
III	Грађевинске конструкције	68			15
	Апликативни рачунарски програми	68			15
	Статика и отпорност материјала	34			15
	Технологија грађевинских радова	34		30	15
	Армиранобетонске конструкције	68			15
	Разрада пројеката	68		60	15
IV	Технологија грађевинских радова	62		60	15
	Разрада пројеката	93			15
	Армиранобетонске конструкције	62			15
	Монтажне конструкције	62			15
	Кућне инсталације	62			15
	Урбанизам	31		30	
	Предузетништво	31			15
	**Перспектива	62			15

Образовни профил: ЛИКОВНИ ТЕХНИЧАР, ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ
 Подручје рада: КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ
 Трајање образовања: **четири године**

Ред. број	И ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД			ДРУГИ РАЗРЕД			ТРЕЋИ РАЗРЕД			ЧЕТВРТИ РАЗРЕД			УКУПНО							
		Разредно часовна настава			Разредно часовна настава			Разредно часовна настава			Разредно часовна настава			Разредно часовна настава							
		НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО ГОДИШЊЕ					
		Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В		
1.	а. Српски језик и књижевност б. језик и књижевност*	3		105		3		105		3		105		3		96		12		411	
2.	Српски као нематерњи језик*	2		70		2		70		2		70		2		64		8			
3.	Страни језик	2		70		2		70		2		70		2		64		8		274	
4.	Социологија									2		70		-				2		70	
5.	Филозофија													2		64		2		64	
6.	Психологија									2		70						2		70	
7.	Историја	2		70		2		70										4		140	
8.	Музичка уметност	1		35														1		35	
9.	Физичко васпитање	2		70		2		70		2		70		2		64		8		274	
10.	Математика	3		105		3		105										6		210	
11.	Рачунарство и информатика					2		70												70	
12.	Географија	2		70														2		70	
13.	Физика	2		70		2		70										4		140	
14.	Хемија	2		70														2		70	
15.	Биологија	3		105														3		105	
16.	Устав и права грађана													1		32		1		32	
	Укупно А:	24	2	860	70	16		560		13		455		12		384		65	2	1965	70
	Укупно А:	26		910		16		560		13		455		12		384		67		2035	

*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

☞

1. Верска настава	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД		УКУПНО	
	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
1.	1	35	1	35	1	35	1	32	4	135
2.	1	35	1	35	1	35	1	32	4	135

Образовни профил: ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)	ПРВИ РАЗРЕД						ДРУГИ РАЗРЕД						ТРЕЋИ РАЗРЕД						ЧЕТВРТИ РАЗРЕД						УКУПНО						
	Разредно часовна настава			Настава у блоку			Разредно часовна настава			Настава у блоку			Разредно часовна настава			Настава у блоку			Разредно часовна настава			Настава у блоку			Разредно часовна настава			Настава у блоку			
	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ	НЕДЕЉНО		ГОДИШЊЕ				
	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В			
1. Историја уметности	2		70					2		70								2		70											
2. Теорија форме		2		70	30																						2		70	30	
3. Цртање и сликање		4		140				4		140								4		140							4		128		
4. Фотографија								2		70	20																2		70	20	
5. Писмо								2		70	20																4		140	20	
6. Обликовање графике								6		210	20							4		140	60						7		224	80	
7. Графика књиге																		4		140							4		128	268	
8. Плакат																		5		175							5		160	335	
9. Технологија штампе																															
10. Предматурска пракса																		2		70											
Укупно Б:	2	6	70	210	30			4	14	140	490	60	2	19	70	665	60	2	20	64	640	60	10	59	344	2005	210				
Укупно Б:	8		280	30				18		630	60	60	21		735	60	60	22		704	60	60	69		2349	210					
Укупно часова на годишњем нивоу:				310						690						795					764								764		2559

Подела одељења у групе

Приликом реализације наставе следећих предмета одељење се дели у две групе:

- цртање и сликање,
- теорија форме,
- фотографија,
- писмо,
- обликовање графике
- графика књиге,
- плакат,
- технологија штампе.

Остали облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељењског старешине	70	70	70	64	274
Додатни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад*	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе		2 часа недељно		
Трећи страни језик		2 часа недељно		
Други предмети		1-2 часа недељно		
Стваралачка и слободне активности ученика (хор, секција и друго)		30 до 60 часова годишње		
Друштвене активности (ученички парламенг, ученичке задруге)		15 до 30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана		

*поред наведених предмета, школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним плановима других образовних профила истог или другог подручја рада, наставним плановима гимназије или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Разредно часовна настава	35	35	35	32
Настава у блоку	2	2	3	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3

Образовни профил: КОНФЕКЦИЈСКИ ШИВАЧ – образовни профил за децу са посебним потребама
 Област рада: текстилство
 Трајање образовања: три године

Ред. број	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ										Први разред						Други разред						Трећи разред						Укупно					
	нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.		нед.		год.			
	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В	Т	В				
1.	2		70					2		70				2		66				6		206												
2.	2*							2*						2*						6*														
3.	-		-					-						2		66				2		66												
4.	2		70					2		70				2		66				6		206												
5.	2		70					2		70				2		66				6		206												
6.	2		70					-						-						2		70												
7.								2		70				2		66				7		136												
8.	2		70					2		70				-						4		140												
9.	2		70					2		70				2		66				6		206												
10.		18		630					18		630				18		594					1854												
	12	18	420	630	630	1050		12	18	420	630	630	1050	12	18	396	594	594	990	36	54	1236	1854											
	30		1050						30		1050				90		3090		90		3090													
	Укупно :		Укупно :						Укупно :		Укупно :				Укупно :		Укупно :		Укупно :		Укупно :													

Обавезни облици образовно васпитног рада

	И РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Долунски рад	до 60	до 60	до 60	до 180
Додатни рад	до 60	до 60	до 60	до 180
Корективни рад	до 90	до 90	до 90	до 270
Пракса и практични рад	Две наставне седмице на завршетку разреда	Две наставне седмице на завршетку разреда	Две наставне седмице на завршетку разреда	Шест наставних седмица
Друштвено-корисни рад	до 60	до 60	до 60	до 180

Факултативни облици образовно васпитног рада

	И РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 15 наставних дана
Хор, секције и друге активности	до 140	до 140	до 140	до 420 часова

7. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ, ДОПУНСКЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

Додатни рад: Са обзиром на то да се највећи број ученика ове школе не опредељује за наставак школовања на вишим и високим школама, додатни рад организоваће се искључиво према индивидуалним потребама и захтевима појединачних ученика. Наставници који воде додатну наставу треба да направе индивидуалне програме рада са ученицима на основу њихових претходних знања, интересовања и способности. Ученици се слободно опредељују при избору садржаја програма. Програмом додатне наставе обухваћени су и ученици који се припремају за републичка такмичења из појединих наставних предмета. У том случају програм додатне наставе одређује искључиво наставник.

Допунска настава се организује за ученике који стално или повремено заостају у савладавању образовно васпитаних садржаја у редовној настави.

ЦИЉ допунске наставе: омогућавање ученицима који заостају у савладавању образовно васпитаних садржаја да стекну минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм предмета.

Задаци допунске наставе:

- прилагођавање програмских садржаја могућностима ученика;
- непосредна помоћ ученицима да савладају циљане наставне садржаје и праћење њиховог напредовања.

При планирању допунске наставе у школи водиће се рачуна о следећем:

- један ученик може истовремено да буде укључен у допунску наставу максимално из два предмета;
- у групи за допунски рад не треба да буде више од 10 ученика;
- састав група за допунску наставу одређује наставник према тренутном напредовању ученика;
- обавезна је реализација допунске наставе из математике у свим разредима,
- група ученика за допунски рад може се организовати у оквиру једног одељења или у оквиру једног разреда;
- због недостатка простора може се организовати допунска настава из више стручних предмета истовремено, коју реализује један или више наставника.
- трајање допунског рада одредити према психофизичким могућностима ученика као и према оптерећености ученика у току дана;
- допунска настава се може реализовати и у паузама између две смене или за време великог одмора.

Припремна настава се организује за ученике који полажу разредни или поправни испит или за ванредне ученике.

ЦИЉ припремне наставе: омогућити ученицима који су упућени на разредни или поправни испит као и ванредним ученицима да лакше савладају образовно васпитне садржаје.

Задаци припремне наставе:

за редовне ученике:

- одређивање програмских садржаја које ученик није био у могућности да прати на редовној настави;
- одређивање програмских садржаја са којима ученици имају потешкоћа у савладавању;
- прилагођавање овако утврђених садржаја могућностима ученика за које се организује припремна настава;
- непосредна помоћ ученицима да савладају циљане наставне садржаје и праћење њиховог напредовања.

за ванредне ученике:

- одређивање програмских садржаја са којима ученици имају потешкоћа у савладавању;
- одређивање програмских садржаја који ће бити обухваћени припремном наставом;

- прилагођавање овако утврђених садржаја могућностима ученика за које се организује припремна настава;
- непосредна помоћ ученицима да савладају циљане наставне садржаје и праћење њиховог напредовања.

За ученике завршних разреда припремна настава за поправни испит се реализује током прве седмице јуна и током треће седмице августа. За ученике осталих разреда током треће седмице августа. За ванредне ученике припремна настава се реализује два пута годишње (у октобру и у марту). Распоред припремне наставе за ванредне ученике одређује задужени наставник у сарадњи са координатором за ванредну наставу. Овај распоред мора бити истакнут на огласној табли у школи најмање десет дана пре почетка реализације. Координатор за ванредну наставу има обавезу да обавести кандидате о припремној настави приликом уписа у разред.

Ученици полажу разредни испит из предмета из кога није организована настава најмање за једну трећину укупног годишњег броја часова наставе. У Школи за дизајн текстила и коже, припремна настава и разредни испит се обавезно организују из страног језика за редовне ученике који као страни језик не изучавају енглески, јер школа нема наставни кадар који би реализовао редовну наставу за друге стране језике. Припремна настава за разредни испит реализује се у мају за завршне разреде и у јуну за ученике осталих разреда.

Осим тога, школа ће организовати припремну наставу свих ученика за полагање матурских и завршних испита са најмање 15 часова током другог полугодишта. Задужења за реализацију ове наставе дата су решењем о 40-о часовној радној недељи. Ово је ближе дефинисано Годишњим планом рада школе.

Садржаји припремне наставе за завршни и матурски испит одређени су Приручником за полагање завршног (матурског) испита који се сваке године објављује на сајту ЗУОВ-а.

8. ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПОДСТИЦАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ДУХА

Junior Achievement Serbia – „Ученичка компанија са примењеном економијом“ помаже да млади цене и боље разумеју улогу бизниса у нашем друштву.

Програм обезбеђује основно економско образовање за ученике, а спроводи се кроз мноштво практичних активности, чиме се ученици охрабрују да користе иновативност у размишљању и с позитивним ставом истражују своје каријерне тежње.

На почетку школске године ученици који су заинтересовани пријављују наставнику/ ментору и са осталим пријављеним оснивају Ученичку компанију. Заједно размишљају о називу и делатности којом ће се бавити (производња, услуге) и међу собом одређују задужења и одговорности. Чланови ученичке компаније пролазе кроз обуку израде бизнис плана. Ученичка компанија организује продају самог производа или услуга на сајмовима, школским или градским манифестацијама. На крају школске године ученици израђују финансијски извештај, са билансом стања (уложени новац, трошкови, зарада) и уче како да затворе своју компанију. У свему овоме саветима и усмеравањем помаже им наставник/ментор. Сама идеја и вођење компаније зависи искључиво од ученика.

У периоду фебруар-мај ученици ће учествовати на такмичење "Пословни изазов" и "Сајам ученичких компанија" а место и датум одређује организатор.

9. ПРОГРАМ РАДА СА ДЕЦОМ СА ПОСЕБНИМ ПОТРЕБАМА

Законска и морална обавеза је да свако дете добије шансу да се образује у складу са својим могућностима. За децу са посебним потребама посебно је значајно да се укључе у активности својих вршњака без развојних ометености.

Циљеви овог програма су:

- За децу са посебним потребама - подстицање развоја и стабилизација осећања сигурности, задовољства и самопоштовања. Развој комуникацијских способности (изражавање потреба, жеља и намера вербалним и невербалним путем). Развој осетљивости за потребе других. Боља емоционална контрола и успешнија социјализација.
- За децу без посебних потреба - Прихватање различитости као нормалности. Развој осетљивости за потребе деце која се теже развијају, развој способности за препознавање тих потреба, развој вештина сарадње и помагања у дечјем колективу и са децом која имају тешкоће у развоју.
- За родитеље деце са посебним потребама - упознавање са откривеним могућностима њихове деце. Овладавање вештинама подстицања дечјег развоја. Развијање реалистичких ставова према детету и његовим могућностима. Развијање реалних и позитивних искустава у погледу будућности детета.
- За родитеље деце без посебних потреба - Развијање позитивних ставова према заједничком школовању и дружењу деце са и без посебних потреба.

У школи, у оквиру образовног профила конфекцијски шивач, школују се деца са посебним потребама односно деца лако ментално ометена у развоју. Наставни планови и програми који уређују циљеве, исходе и садржаје наставних предмета датирају из 1994. године. Резултати рада са овим ученицима годинама уназад показују да ученици нису у могућности да прате и у потпуности савладају оно што је предвиђено наставним планом и програмом. Због тога су наставници који предају деци са посебним потребама, у сарадњи са стручним тимом за инклузивно образовање и ПП службом, донели одлуку да израђују индивидуалне образовне планове (ИОП) – педагошки документ којим се обезбеђује прилагођавање образовног процеса (кроз циљеве, задатке, садржаје, активности, исходе и временску валоризацију), детету са посебним потребама. За израду и реализацију је задужен тим који сачињавају: дефектолог, један од родитеља или старатеља, школски педагог и школски психолог. Сваки ученик ће имати свој педагошко-психолошки досије.

У оквиру ИОП-а, у одељењима где ученици раде по програмима који су предвиђени за децу са посебним потребама, вршиће се неопходна прилагођавања начина и метода рада, начина испитивања, прилагођавање простора, прилагођавање уџбеника или наставних средстава, али се неће мењати исходи образовања односно садржаји онога што дете учи.

Након што тим за пружање додатне подршке детету напише ИОП, он се упућује Стручном тиму за инклузивно образовање. Стручни тим може да предложи измене или ИОП прослеђује Педагошком колегијуму школе. Родитељ својим потписом потврђује да је сагласан да се он спроводи. Након усвајања ИОП-а од стране Педагошког колегијума може да почне његова примена.

Такође ће се вршити функционална процена телесног и менталног статуса деце у осталим одељењима с циљем утврђивања очуваних и оштећених функционалних способности детета, породичне ситуације и ширег окружења у коме дете живи. Главни носиоци ових задатака су одељењске старешине, школски педагог, школски психолог и дефектолог. Тамо где постоји потреба, према способностима сваког детета и сметњама у развоју вршиће се отклањање физичких и комуникацијских препрека, прилагођавање програма за образовање и васпитање и у крајњем случају биће сачињен Индивидуални образовни план како би деци олакшали усвајање градива, а уједно их и мотивисали за учење.

ИОП је писмени документ установе, којим се планира додатна подршка у образовању и васпитању детета, односно ученика ако претходноприлагођавање и отклањање физичких и комуникацијских препрека нису довеле до остваривања општих исхода образовања и васпитања, односно до задовољавања образовних потреба ученика са изузетним способностима. Циљ је да се свако дете развија и живи у границама својих способности и међу вршњацима.

Препоруке за припрему индивидуалног образовног плана за ученике којима је потребна додатна образовна подршка који се са закашњењем укључују у образовни процес

Индивидуални образовни план, индивидуални програм и индивидуализовани начин рада

За дете и ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању, установа обезбеђује отклањање физичких и комуникацијских препрека и доноси индивидуални образовни план.

Циљ индивидуалног образовног плана јесте постизање оптималног укључивања детета и ученика у редован образовно-васпитни рад и његово осамостаљивање у вршњачком колективу.

Индивидуалним образовним планом утврђује се прилагођен и обогаћен начин образовања и васпитања детета и ученика, а посебно:

1. дневни распоред активности у васпитној групи и часова наставе у одељењу, дневни распоред рада са лицем које му пружа додатну подршку и распоред рада у посебној групи у којој му се пружа додатна подршка, као и учесталост подршке;
2. циљеви образовно-васпитног рада;
3. посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или за све предмете са образложењем за одступање од посебних стандарда;
4. индивидуални програм по предметима, односно садржаје у предметима који се обрађују у одељењу и раду са додатном подршком;
5. индивидуализован начин рада наставника, односно индивидуализован приступ прилагођен врсти сметње.

Индивидуални образовни планови за ученике којима је потребна додатна образовна подршка дати су у прилогу овог школског програма.

10. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Ради остваривања своје функције у области културе Школа ће организовати разноврсне активности за ученике у сарадњи са привредним, културним и јавним установама.

- Успостављање сарадње са библиотеком (литерарне вечери, представљање књига и др.), Регионалним позориштем, Домом културе, галеријом ММ центра, музејом „Рас“, (ченици ће посећивати све важније позоришне, музичке, ликовне манифестације у граду, сајмове књига и стваралаштва и учествовати у програмима институција културе намењеним ученицима средњих школа) рекреационим центром, туристичким организацијама и др; активно учествовање у остваривању њихових програма ради оспособљавања и навикавања ученика да у свом самообразовању и слободном времену користе све оне изворе културе који ће их подстицати на стваралачки рад и унапређење човекове средине;
- организовање учешћа ученика у радним акцијама заштите и унапређења животне средине, организовање предавања о темама из ове области, јавних манифестација и пропагирање акција у овој области;
- омогућавање ученицима да учествују на конкурсима које расписују друштвене, културне и стручне организације са темама из области које школа настоји да афирмише (првенствено из области визуелних уметности односно дизајна);
- организовање разних облика подизања опште сручне и професионалне културе младих и одраслих (предавања, курсеви, семинари, изложбе ученичких радова и др.);
- васпитање младих за здрав начин живота и хумане односе међу половима, припремање за брак и одговорно обављање родитељских дужности (саветовалишта, предавања и др.); успостављање сарадње са Домом здравља и Центром за социјални рад;
- неговање аматеризма и слободног креативног испољавања младих у слободном времену (културно – уметничка и спортска друштва, секције стваралаца и др.) у својим просторијама (фискултурној сали, кабинетима).
- обавештавање јавности преко градских и других јавних гласила и информатичких институција о свим својим активностима.

Битни догађаји у којимаће Школа узети учешће или бити организатор:

1. Фестивал стваралаштва младих
2. Прослава Дана Светог Саве (27. јануар)
3. Прослава Дана школе (16. јун)
4. Прослава Нове године
5. Прослава матуре (крајем маја)
6. Матурски плес (мај)
7. Сајам текстила у Новом Пазару (октобар)
8. Сајам грађевинарства у Београду
9. Сајам књига у Београду (октобар)
10. Републичко такмичење текстилних и кожарских школа (април)
11. Републико такмичење школа у области грађевинарства (април)
12. Општинска такмичења из општеобразовних предмета (друго полугодиште)
13. Сајам образовања у Новом Пазару (мај)
14. Изложбе ученичких радова у школи и у Дому културе (фебруар, мај)
15. Представљање школе и модне колекције на градском шеталишту (Дан града – 20. април)
16. Јесењи и пролећни крос
17. Спортске активности предвиђене календаром такмичења ученика РС

Носиоци ових активности су стручна већа. Ради праћења и извештавања локалне средине о реализацији појединих активности Школа формира Тим за културну и јавну делатност.

11. ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа реализује слободне активности, које се, највећим делом, спроводе кроз рад у секцијама.

У Школи за дизајн текстила и коже, са мањим изменама током четворогодишњег периода, биће активне следеће секције:

1. Рецитаторска секција
2. Драмска секција
3. Литерарна секција
4. Библиотечка секција
5. Еколошка секција
6. Ликовна секција
7. Музичка секција
8. Секција за моделовање одеће
9. Секција за моделовање коже
10. Креативна радионица
11. Секција за примену рачунара у текстилству
12. Секција грађевинара
13. Фолклорна секција
14. Одбојкашка
15. Кошаркашка

Задужења за поједине ваннаставне активности дате су 40 – о часовном радном недељом, на основу стручне спреме и афинитета наставника и ученика и налазе се у Годишњем плану рада школе.

Рецитаторска секција

Циљ: Усавршавање способности ученика за изражајно читање и казивање разних врста текстова.

Задаци и оквирни садржаји рада: продубљивање осећаја за разне врсте изражајног и уметничког читања и казивање; читање, говорење и рецитовање књижевних и других текстова; упућивање у разне облике усменог и писменог изражавања (приповедање, описивање, монолог, дијалог и др.); српски и босанки језик – сличности и разлике, књижевни језик и жаргон, неговање говорништва (беседништво); дискусије о одређеним темама; курсеви дикције, припремање програма за школске и градске свечаности и приредбе; учествовање на школским и ваншколским такмичењима

и смотрема у рецитовању, сусрети са истакнутим рецитаторима, глумцима (Регионално позориште Нови Пазар), писцима и сл; сарадња са другим секцијама у школи, са другим школама и др; оспособљавање за коришћење разних техничких уређаја и помагала и др.

Драмска секција

Циљ: Увођење ученика у драмско стваралаштво и сценску уметност.

Задаци и оквирни садржаји рада: продубљивање смисла за драмски израз; систематско упознавање драмске и позоришне уметности (врсте, одлике, сличности и разлике у односу на друге уметности); курсеви глуме и режије; практична примена знања, умења и вештина у припремању позоришне представе и других сценских програма школе; анализе позоришних представа и других сценских програма школе; анализе позоришних представа и драмског програма радија и телевизије; драматизовање разних књижевних и других текстова; учешће на омладинским смотрема и фестивалима; сусрети са истакнутим драмским писцима и позоришним радницима; сарадња са културно-уметничким друштвима, аматерским и професионалним позориштима и другим институцијама у ужој и широј друштвеној средини; прикупљање и израда разних материјала о драмским писцима и позоришним уметницима (критике, монографије и сл.), као и декора, реквизита и др; српски и босанки језик – сличности и разлике, књижевни језик и жаргон, сарадња са другим секцијама у школи и ван ње и др.

Литерарна секција

Циљ: Проширивање књижевне културе и неговање литерарног стваралаштва ученика.

Задаци и оквирни садржаји рада: подстицање креативности и жеље за самосталним књижевним стварањем, упућивање у законитости књижевног стварања, писање приказа, расправа, критика и есеја о писцима и делима југословенске и светске књижевности; прикупљање и проучавање дела усмене књижевности, проучавање стваралаштва писаца из уже друштвене средине (завичаја); организовање литерарних конкурса у школи, учествовање на ваншколским литерарним конкурсима: читање и процењивање самосталних радова ученика; припремање прилога за школске и ваншколске публикације и медије; сусрети и разговори са истакнутим писцима, књижевним критичарима и историчарима, јавни наступи у школи и ван ње; размена посета и сарадња с литерарним секцијама других школа; сарадња са са другим секцијама у школи; оспособљавање за руковање са разним средствима за умножавање и др.

Библиотечка секција

Циљ: Развијање љубави према књизи и оспособљавање ученика за рад у библиотеци и самостално коришћење разних извора сазнања.

Задаци и оквирни садржаји рада: систематско оспособљавање ученика за рад у школској библиотеци и самостално коришћење књижевне и некњижне грађе у различитим ситуацијама; избор, набавка, евидентирање, каталогизирање и издавање књижевне и некњижне грађе; учешће у разним облицима информативно, образовно-васпитне и културне делатности школске и градске библиотеке; прикупљање књига и других публикација; упознавање разних врста библиотека и њиховог уређења; изложби књига и других програма у школи; заштита дотрајалих књига и других публикација; сарадња с другим библиотекама и секцијама; оспособљавање за руковање апаратима за снимање, умножавање и репродуковање и др.

Еколошка секција

Циљ: Јачање и развој свести код ученика о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса; развијање здравствених, хигијенских и естетских навика.

Задаци и оквирни садржаји рада: развијање позитивног односа према природи и природом и радом створеним вредностима; оплемењивање уже и шире средине; стицање знања из екологије ширих од оних предвиђених програмом; стицање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, насеља, култивисању расада и неговању паркова; проширивање постојећих и стицање нових естетских, здравствених и хигијенских навика; обележавање значајних датума из области екологије (постери, панои); посете установама, изложбама, резерватима и другим институцијама везаним за заштиту човекове средине.

Ликовна секција

Задаци: Подстицање и упућивање ученика на стваралачки рад; развијање интересовања ученика за актуелне ликовне проблеме своје средине, за рад на упознавању и уобличавању простора у којом живе и раде; подстицање интересовања за актуелна уметничка истраживања, развијање способности ученика за примање и коришћење ликовних информација у свакодневном животу и раду.

Оквирни садржаји рада ликовне секције су:

Цртање: цртање по моделу; смештај цртаног предмета у одређени фомрат хартије; покрет; положај посматраног предмета; пропорције; анализа посматраног простора; принцип централне перспективе, „гледање кроз мрежу“, цртање ентеријера, зграда, геометријских тела, делова намештаја који подсећају на геометријска тела; ваздушна перспектива; рад на анализи простора; линеарна и ваздушна перспектива, планови, места преклапања планова као и важне одреднице простора; индикације простора; усредсређено (изоштено) и периферно опажање и улога њиховог преплитања у уобличавању цртаног призора (информација); скраћење.

Сликање: сликање по моделу; тонско сликање, анализа односа светлог – тамног; студија бојених односа у најширим потезима; постепено прелажење на студирање призора са сложенијим колористичким односима целине и детаља; утицај шире околине и светлосних услова на виђење односа локалних тонова посматраних површина (предмета); сликање истих предмета под различитим осветљењем и у различитим околинама.

Графика: припремање цртежа и рад у материјалу: цртежи предвиђени као припрема за графику, тј. за извођење у техници линореза и дрвореза, продужавање истраживања ликовне проблематике иначе присутне у настави цртања; двобојна графика; боје – било која – као светлосна вредност, сива између црне и беле; геометријски склопови, цртежи по природи, слободне теме; комбиновање површинских и линеарних преклопа, црна и једна боја, затим две боје без црне итд. Добијање отиска на преси;

Музичка секција

Циљеви: Проширивање културних хоризоната и обогаћивање естетског васпитања ученика; развијање љубави ученика према музици и колективном стваралачком чину.

Облици и оквирни садржаји рада: слушање разних музичких дела, вођење разговора о њима и о музици уопште, не искључујући ниједну врсту, жанр или период.; код модерне музике упознати ученике са основним музичким законитостима, техничким проблемима и њиховим савлађивањем; избор и вредновање композиција; правилна музичко-естетска оријентација ученика и неговање смисла за лепо; учешће на школским приредбама и фестивалу стваралаштва младих.

Секција за моделовање одеће

Циљ: Развијање вештина, осећаја за склад и лепоту у моделовању одеће

Задаци и оквирни садржаји рада: конструкција разних мушких, женских и дечијих одевних предмета у природној величини; моделовање кројева рађених у природној величини према техничкој скици модела; избор материјала и израда пробних узорака одевних предмета; конструкција и моделовање кројева за годишњу колекцију школе.

Секција за моделовање коже

Циљ: Развијање вештина, осећаја за склад и лепоту у моделовању предмета од коже

Задаци и оквирни садржаји рада: конструкција разних врста мушке, женске и дечије обуће као и галантерије (новчанице, ташне, торбице за мобилне телефоне и др.) у природној величини; моделовање кројева рађених у природној величини према техничкој скици модела; израда шаблона за одабране моделе; избор материјала и израда пробних узорака предмета; конструкција и моделовање производа од коже за годишњу колекцију школе.

Креативна радионица

Циљ: Развијање вештина, осећаја за склад и лепоту у креирању, изради, комбиновању и презентовању одеће и производа од коже

Задаци и оквирни садржаји рада: израда уметничких скица одевних предмета мушке, женске и дечије одеће; избор скица модела који ће ући у годишњу колекцију школе; сарадња са секцијом за моделовање одеће и за моделовање производа од коже при изради техничких скица за изабране уметничке скице као и при избору материјала за израду изабраних модела; одабир манекена који ће носити моделе на модним ревијама школе; израда модела који су изабрани за годишњу колекцију школе према димензијама тела изабраних манекена; осмишљавање и увежбавање сценског наступа манекена – модне ревије (кретање на сцени, музичка подлога, сценографија и др.); презентација модне колекције школе у пригодним приликама.

Секција за примену рачунара у текстилству

Циљ: Проширивање знања и развијање вештина за примену различитих програма који се користе у дизајнирању текстила и одеће.

Задаци и оквирни садржаји рада: употпунити знање о CAD системима у индустрији одеће кроз примену програма у оквиру CAD система „Optitex“ („PDS 12“ за конструсање, моделовање и градирање кројева одеће, „Marker“ за уклапање кројних делова у кројној слици), примена 3Д технологије за виртуелно „шивење“ и презентацију модела одевних предмета, дигитализација

кројних делова и штампање кројева и кројних слика на плотеру, креирање колекција одевних предмета помоћу програма са базама техничких скица одевних предмета („C-DESIGN Fashion“), креирање апликација за штампу на одећи у програму „Corel DRAW“, штампање и термофиксирање пресликача, као и директно штампање на плотеру за дигиталну штампу мајица.

Секција грађевинара

Циљ: Развијање вештина, проширивање знања из области струке – историјат и савремених тенденције.

Задачи и оквирни садржаји рада: Израда макета грађевинских објеката; израда модела конструктивних елемената на основу претходно израђених цртежа; уређење школе и школског простора (израда схема, табела и графичких приказа – очигледна наставна средства за разне предмете или области у оквиру подручја рада); обележавање важних догађаја из ближе или даље прошлости (тематске изложбе фотографија или ученичких радова); рачунарска техника у грађевинарству и геодезији (аутоматска обрада података, решавање стручних задатака из појединих области применом рачунара – цртање, прорачуни елемената, пројектовање)

Фолклорна секција

Циљеви: Проширивање културних хоризоната и обогаћивање естетског васпитања ученика; развијање љубави ученика према народном стваралаштву;

Задачи и оквирни садржаји рада: Неговање музичког, музичко-сценског и играчког изражавања: неговање народних песама и игара, сарадња са фолклорним секцијама из других школа и културно-уметничким друштвима; учешће на школским приредбама и смотри стваралаштва младих је критеријум квалитета рада секције. Школа плански формира фолклорну секцију, обезбеђује неопходну стручну помоћ – консултанта, наставницима физичког васпитања који су задужени за рад секције, као и одговарајући гардеробу и просторно-временске услове за реализацију активности ове секције; Школа ће настојати да набави или реализује у школи гардеробу за фолклор која ће послужити генерацијама.

Спортске секције. У школи се реализују спортске активности у склопу рада школских спортских секција, као и кроз појединачан рад са посебно талентованим ученицима у области атлетике. У Школи су заступљене одбојкашка и кошаркашка секција (мушка и женска).

12. ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

Законом о основама система образовања и васпитања Службени гласник РС, бр.55/2013, дефинише опште принципе система образовања и васпитања.

Циљеви програма:

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди за сву децу, ученике и одрасле, између осталог и следеће:

- Оспособњеност за рад ученика усклађено са савременим захтевима професије за коју се припремају.
- Ефикасну сарадњу са породицом укључивањем родитеља ради успешног остваривања постављених циљева образовања и васпитања.
- Разноврсне облике сарадње са организацијама надлежним за послове запошљавања и локалном заједницом и широм друштвеном средином како би се постигао пун склад између индивидуалног и друштвеног интереса у образовању и васпитању.
- Адекватну припремљеност за прелазак на више нивое образовања.
- Каријерно вођење и саветовање усмерено ка личном развоју појединца и напредовању у образовном и професионалном смислу.
- Могућности да ученици са сметњама и инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања.
- Оспособљавање за доношење ваљаних одлука у вези образовања и занимања, сопственог развоја и сопственог живота.
- Оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада.

Општи исходи:

1. Да ученици овладају знањима и вештинама потребним за наставак школовања и укључивање у свет рада.

2. Развијање и оснаживање вештина за планирање каријере.
3. Да ученици сагледају своја интересовања за занимање које су одабрали и буду свесни својих очекивања.
4. Да ученици сагледају свој досадашњи развој каријере, освесте факторе који су на тај развој утицали, промисле своје потенцијалне планове и могуће правце за даљи развој каријере.
5. Стицање знања и вештина из области каријерног вођења и саветовања и мотивисање представника одељенских заједница за пренос стечених знања на остале ученике.
6. Умрежавање различитих институција са циљем школовање кадрова за потребе тржишта рада.

Ради реализације наведених циљева школа формира Тим за каријерно вођење и саветовање у чијем саставу су обавезно школски педагог и психолог. Школа ће кроз раличите поступке каријерног вођења и саветовања, рада са одељењским заједницама и ученичким парламентом (теме из области каријерног вођења, гостовање родитеља који представљају одређена занимања...), сарадњом са родитељима, стручним сарадницима и наставницима других школа, тржиштем рада – Национална служба за запошљавање и предузетницима, Канцеларијом за младе и невладиним сектором (радионице које организује Канцеларија за младе), уз подршку локалне заједнице и високошколских установа (посета факултетима који организују Отворена врата и представљање факултета у школи) радити на реализацији ових програмских задатака. Оперативна разрада активности, носиоци и учесници као и место реализације дефинишу се Годишњим планом рада школе.

13. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Овим програмом обухваћене су активности усмерене на јачање и развој свести код ученика о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса.

Васпитни задаци су:

- развијање позитивног односа према природи и природом и радом створеним вредностима,
- оплемењивање уже и шире средине,
- стицање знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно
- техничким обележјима природе и насељене средине,
- стицање одговарајућих знања и формирање правилног односа према уређивању школе, насеља, култивисању расада и неговању паркова.

Иницијатори ових активности ће бити еколошка секција, као и Тим за еколошко и естетско уређење, а у реализацији поред одељењских старешина, предметних наставника и стручних сарадника, треба да узме учешће што већи број ученика кроз одељењске заједнице и ученички парламент. Активности ће се одвијати на нивоу Школе, али и на нивоу локалне заједнице, по могућству и шире.

Као значајне датуме из области екологије Школа ће обележити:

1. 14. фебруар Светски дан очувања енергије - узети учешћа у акцији против нерационалног коришћења електричне енергије „Сат за нашу планету“.
2. 22. март Светски дан воде
3. 7. април Светски дан здравља - Школа ће учествовати у дешавањима које сваке године организују, на различитим нивоима, Светска здравствена организација и друге институције са фокусом на тему коју је за ту годину препоручила СЗО. Ово подразумева организовање предавања са лекарима као предавачима, дељење промотивног материјала, едуковање ученика, организовање бесплатних прегледа и давање савета у домовима здравља, Црвеном крсту, итд, и то не само на овај дан него и током целе године.
4. 22. април Дан планете земље
5. 24. мај Европски дан паркова - Час у природи (парку)
6. 31. мај Светски дан борбе против пушења

7. 5. јун Светски дан заштите животне средине - У свету се на овај дан покрећу бројне активности у које је укључена јавност, владин и невладин сектор, а које пропагирају одговорни однос према окружењу. Школа ће пратити активности везане за избор земље или града домаћина и теме догађаја, избора слогана и логоа у вези са овим даном.
8. 16. септембар Светски дан заштите озонског омотача
9. 16. октобар Дан здраве хране
10. 18. октобар Дан пешачења
11. 3. новембар Светски дан чистог ваздуха
12. 17. новембар Дан еколошког покрета
13. 20. новембар Дан детета
14. 1. децембар Дан борбе против сиде
15. 10. децембар Дан људских права
16. Трећи викенд септембра је посвећен акцији „Очистимо свет“

Тим за еколошко и естетско уређење школе, поред горе наведених активности у којима ће узети учешће, има задатак да прати активности у школи које су од значаја за локалну и ширу друштвену средину и да уреди школски простор према потребама тренутних дешавања.

Практичне активности:

- Сакупљање секундарних сировина – акција „Лименке сакупљај околину сачувај“ одвијаће се током целе године у сарадњи са агенцијом за повраћај и рециклажу лименки РЕЦАН;
- Рад у школском дворишту;
- Нега биљака у школским просторијама;
- Тематске изложбе;
- Акција „Очистимо град“ у сарадњи са општином Нови Пазар
- Организовање малих трибина са следећим темама:
- Заштити планету ову, другу немамо нити ћемо добити,
- Хајде да причамо о отпаду
- Како деца могу спасити планету,
- Чувајмо воду, вода је живот,
- Рециклажа и значај рециклаже за животну средину,
- Живи свет је угрожен и потребна му је заштита,
- Значај превенције наркоманије,
- Штетност алкохола,
- Пушење убија,
- Храна као отров и лек,
- Значај хигијене за здравље,
- Макар једна воћка на дан,
- Изабацимо штетне адитиве из хране,
- Шта је то што оштећује озонски омотач,
- Глобално загревање,
- Значај физичке активности за здравље.

Оперативни план еколошке секције

Активности	Време реализ.	Место реализ.	Начин реализ.	Носиоци
Заштити планету ову, другу немамо нити ћемо добити	Септембар	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Хајде да причамо о отпаду	Септембар	Школа	Трибина	Ученички парламент
Рад у школском дворишту	Септембар	Школа	Уређење дворишта	Еколошка секција
Како деца могу спасити планету	Октобар	Школа	Трибина	Одељењска заједница

Активности	Време реализ.	Место реализ.	Начин реализ.	Носиоци
Бука и заштита од буке	Октобар	Школа	Предавање	Ученички парламент
Рад у школском дворишту	Октобар	Школа	Уређење дворишта	Еколошка секција
Чувајмо воду, вода је живот	Новембар	Школа	Трибина	Еколошка секција
Дрога нема последњу реч	Новембар	Школа	Предавање	Одељењски старешина
Рециклажа и значај рециклаже за животну средину	Новембар	Школа	Трибина	Ученички парламент
Живи свет је угрожен и потребна му је заштита	Децембар	Школа	Трибина	Еколошка секција
Значај превенције наркоманије	Децембар	Школа	Трибина	Ученички парламент
Штетност алкохола	Децембар	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Тематске изложбе	Јануар	Школа	Изложба	Еколошка секција
Храна као отров и лек	Фебруар	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Шта је то што оштећује озонски омотач	Фебруар	Школа	Трибина	Ученички парламент
Штетност УВ зрачења	Фебруар	Школа	Предавање	Руководилац еко.секција
Избацимо штетне адитиве из хране	Март	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Мере заштите од загађења ваздуха	Март	Школа	Предавање	Руководилац еко.секција
Нега биљака у школским просторијама	Април	Школа	Нега биљака	Еколошка секција
Рад у школском дворишту	Април	Школа	Уређење дворишта	Еколошка секција
Значај хигијене за здравље	Април	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Значај физичке активности за здравље	Мај	Школа	Трибина	Ученички парламент
Акција „Очистимо град“	Мај	Град НП	Учешће у акцији	Еколошка секција
Макар једна воћка на дан	Мај	Школа	Трибина	Одељењска заједница
Рад у школском дворишту	Јун	Школа	Уређење дворишта	Еколошка секција

14. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

Мисија и визија школског спорта

Мисија школског спорта је да свим ученицима, без обзира на узраст, пол, способности и друге разлике, омогући учествовање и уживање у развојно прикладним спортским активностима у безбедном окружењу, и тако допринесе физичком и менталном здрављу, развоју и образовном постигнућу ученика, подстакне бављење спортом у школи и заједници, и допринесе формирању активног животног стила.

Визија. Школски спорт треба да допринесе унапређењу јавног здравља, образовној ефективности и развоју инклузивног друштва.

Поред редовних часова, који су у распореду, предвиђено је да се реализују и други облици рада (ванчасовне и ваншколске активности), као што су: упућивање ученика на самостално вежбање, корективно-педагошки рад, слободне активности, кросеви, спортске активности од значаја за друштвену средину, школска и друга спортска такмичења, приредбе и јавни наступи.

Циљеви и задаци програма школског спорта

1. Побољшање материјално-техничких ресурса за развој школског спорта;
 - Редовно одржавање физкултурне сале – чишћење, кречење, санација оштећења и кварова (локална самоуправа, директор школе, домар);
 - Опремање школе недостајућим справама и реквизитима према претходно утврђеним приоритетима (стручно веће физичког васпитања, директор школе);
 - Успостављање веза са спортским клубовима и другим релевантним партнерима у локалној заједници са циљем рационалног коришћења расположивих материјалних ресурса изван школе (посебна пажња биће посвећена успостављању сарадње са Општинским одбором за школски спорт, Спортским савезом НП и Атлетским клубом НП. Носиоци сарадње су Стручно веће физичког васпитања и директор школе).

2. Подизање нивоа физичке активности свих ученика, подстицањем и оснаживањем целе школе да, у сарадњи са родитељима и локалном средином, промовише физичку активност и благостање у својој школској заједници;

унапређивање неколико важних аспеката функционисања школе:

 - квалитетније физичко васпитање (обавезно за све ученике; посебну пажњу посветити деци са посебним потребама – носиоци Стручно веће физичког васпитања);
 - чвршће повезивање са родитељима и локалном заједницом (нпр. сарадња са спортским клубовима и спортским стручњацима, коришћење материјалних ресурса у заједници - Рекреациони центар Нови Пазар, Атлетски стадион – носиоци Стручно веће физичког васпитања);
 - побољшање материјалних ресурса за физичко васпитање и спорт у школи (стручно веће физичког васпитања, директор школе);
 - подршка професионалном развоју наставника физичког васпитања (дефинисати Годишњим школским планом стручног усавршавања).

3. Побољшање квалитета и квантитета понуде школског спорта.
 - Развијање понуде спортских активности у школи. Одредити термине за рекреативне активности наставног особља и осталих запослених у школској сали, као и за рекреативне активности девојчица (фитнес);
 - Повећање учешћа ученика на унутаршколским такмичењима, подстицање учешћа што већег броја ученика на ваншколским спортским такмичењима, различитим спортским манифестацијама и приредбама (Школа планира учешће у такмичењима из кошарке и одбојке и атлетике који су планирани календаром спортских такмичења Савеза за школски спорт. Осим тога организоваће се и пријатељске утакмице у кошарци или одбојци између Техничке школе и Школе за дизајн текстила и коже поводом Дана школе и школске славе. Талентованим ученицима омогућити такмичења и у другим спортским дисциплинама - пливање);
 - Успостављање чвршће везе и сарадње са спортским клубовима и спортским савезима, рекреативним клубовима и организацијама, као и свим другим потенцијалним партнерима у локалној заједници (стручно веће физичког васпитања, директор школе);
 - Подстицање укључивања родитеља у процес доношења одлука у вези са школским спортом, као и планирање и реализацију спортских активности.

4. Координација са локалном самоуправом у циљу добијања подршке за развој школског спорта.
 - Успостављање сарадње са носиоцима активности везаних за развој школског спорта у локалној самоуправи (спортски савез општине/града, савез за школски спорт општине/града и др).

- Одређивање најважнијих задатака и активности у развоју школског спорта школи (нпр. унапређење школске спортске инфраструктуре, набавка потребних спортских реквизита, обезбеђивање услова за спровођење и организацију школских спортских такмичења, рад школских спортских секција и друштава, унапређење и стимулација стручног рада у школском спорту, здравствена заштита деце и ученика и др).
- Развијање неопходних механизма за реализацију планова и програма школског спорта, укључујући обезбеђивање средстава за реализацију програмских активности школског спорта (из планираног буџета за развој и унапређење спорта на локалном нивоу) и именоване носилаца тих активности.

5. Неговање културе спортског понашања, фер-плеја, сарадње, толеранције и поштовања различитости, на спортским теренима и поред њих;

- Подстицање спортског понашања свих актера спортског догађаја, уз нагласак на фер-плеју, учествовању и напредовању, пре него на побеђивању.
- Подстицање пуноправног учествовања ученика са сметњама у развоју/инвалидитетом у школском спорту, у различитим улогама (такмичари, судије, техничка лица).

6. Побољшање медијског праћења и промоције школског спорта;

- Подстицање наставника да користе сајт Школски спорт Србије као ресурс, са примерима добре праксе, корисним линковима и могућностима стручне консултације.
- Ажурно праћење свих догађаја на подручју школског спорта и физичке активности у школи, презентација и промоција активности на званичном сајту школе и путем друштвених мрежа (Руководилац СВ физичког васпитања).
- Успостављање сарадње са електронским и писаним медијима (Регионална телевизија) у циљу промоције школског спорта, вежбања и здравог живота деце и младих.

15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ ШКОЛЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Школа ће, у складу са Законом, у свом образовно-васпитном раду, радити на обезбеђивању услова који ће позитивно и афирмативно утицати на град и регион уопште. Ово се односи не само на стицање неопходних знања и вештина за укључивање у локалну привреду и ванпривредне делатности, већ и на подизање свести код ученика као будућих носилаца културног и прозно - технолошког напредка друштвене средине.

Међу институцијама локалне самоуправе, од највећег значаја за Школу је сарадња са следећим:

- ASTEKS –кластер текстилних произвођача;
- NP SHOES – кластер произвођача обуће;
- Канцеларија за младе;
- SEDA – регионална развојна агенција;
- Општински орган за привреду;
- Општински орган за просвету и образовање;
- Завод за запошљавање;
- Регионални центар за професионални развој у образовању;
- Спортски савез;
- Кластер произвођача намештаја;
- Завод за урбанизам.

ASTEKS, NP SHOES, Кластер произвођача намештаја, су удружења у чији састав улази већина произвођача текстила и обуће у Новом Пазару. Са њима ће Школа, као и у предходном периоду, одржавати редовне контакте и сарадњу. Ова сарадња треба да обухвати размену информација о питањима која су обострано битна, праћење потреба привреде за радном снагом, упућивање ученика на практичну обуку у фирмама, могућности њиховог запошљавања, могућности стипендирања за ученике који наставе школовање у струци, као и праћење напредовања у струци. Посебна пажња биће посвећена сарадњи у области дуалног образовања у оквиру образовног профила – модни кројач. Сарадња треба да обухвати и заједничко праћење нових технолошких достигнућа, организовано посећивање сајмова како у држави, тако и у иностранству. Затим ћемо организовати студијска путовања која ће имати за циљ упознавање са новим техничким и технолошким достигнућима код нас и у свету. Главни носиоци ове сарадње у Школи су директор Школе и координатор практичне

наставе који делегирају задатке одељењским старешинама и наставницима стручне наставе у текстилству и кожарству.

Са Канцеларијом за младе Школа ће сарађивати у свим подручјима њеног деловања:

- здравље,
- рекреација,
- образовање,
- култура и стваралаштво,
- информисање,
- запошљавање,
- омладинско предузетништво,
- млади у конфликту са законом,
- млади грађани/ке, волонтеризам и активизам,
- заштита животне средине,
- безбедност,
- млади таленти,
- партиципација младих у доношењу одлука,
- слободно време,
- мобилност младих.

Школа ће се кроз ове програме укључивати у друштвени и културни живот заједнице чиме ће омогућити својим ученицима да на време стекну социјалне вештине неопходне за ефикасно функционисање друштвене заједнице. Носиоци ове сарадње у Школи су педагог, психолог, помоћник директора, као и наставници задужени за ученички парламент.

SEDA, као развојна агенција, Школи пружа логистичку подршку у прављену стратегије образовања и образовању будућих кадрова за потребе локалне привреде. Такође, помаже Школи при изради пројеката и пројектне документације при аплицирању за донаторска средства код донаторских агенција. Са SEDA агенцијом Школа има потписан меморандум о пословно техничкој сарадњи. Носиоци ове сарадње у школи су директор Школе и тим за писање пројеката.

Са општинским органом за привреду и општинским органом за просвету сарадња ће се састојати у праћењу потреба града и регије за стручно оспособљеним кадровима који су потребни за оптимално функционисање локалне привреде. Носиоци сарадње: директор школе, помоћник директора, школски педагог.

Завод за запошљавање ће нам кроз своје програме помагати да наши ученице што пре дођу до посла и да тај пут од школе до посла буде што краћи. Носиоци сарадње: помоћник директора, тим за каријерно вођење и саветовање.

Сарадња са регионалним центром за професионални развој запослених у образовању је двосмерна. Школа са своје стране даје предлоге и сугестије за организовање програма обуке, трибина и стручних скупова руководећи се Годишњим планом стручног усавршавања школе. Регионални центар шаље обавештења о планираним семинарима, трибинама и стручним скуповима најкасније месец дана пре њихове реализације. Носиоци сарадње су чланови тима за стручно усавршавање запослених.

16. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Екскурзија је факултативна ваннаставна активност која се остварује ван школе. Екскурзија мора да има свој циљ, задатак и садржај, односно, програм путовања. Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовноваспитног рада.

Програм екскурзије садржи:

- образовно-васпитне циљеве и задатке;
- садржаје којима се постављени циљеви остварују;
- планирани обухват ученика;
- носиоце предвиђених садржаја и активности;
- трајање, путне правце, техничку организацију и
- начин финансирања.

За ученике I, II, III и IV разреда планирани су једнодневни или дводневни излети у оквиру граница наше земље, у оквиру којих се упознају са културно историјским споменицима, националним, привредним, друштвеним, географским занимљивостима и геоморфолошким карактеристикама регија које се посећују. Највероватније дестинације: Врњачка Бања, Златар, Златибор, Аранђеловац, Јагодина. Време реализације: крај априла или почетак маја.

За ученике завршних разреда планирати вишедневне екскурзије у иностранству у складу са Правилником о организацији и извођењу екскурзије у средњој школи „Службени гласник РС“, бр.30 од 25. априла 2019.год. Највероватније дестинације: Црногорско приморје, БиХ (Сарајево, Мостар), Турска. Време реализације: крај септембра или почетак октобра, алтернатива је почетак маја.

Образовно-васпитни циљеви екскурзија:

- упознавање са географским местима, насељима, пределима, културноисторијским споменицима, географским и економским објектима, културног наслеђа и привредних достигнућа према програму екскурзија;
- повезивање стеченог знања и искуства са искуством из праксе;
- развијање свести, информисаност и заинтересованости ученика за одређени проблем, као и подизање нивоа стручности и опште културе ученика.
- Такође, циљ екскурзије је унапређење комуникативности, социјалне зрелости и временско-просторне оријентације ученика.

Задачи екскурзије:

- повезивање теорије и праксе непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима
- упознавање културног наслеђа према програму екскурзије;
- развијање еколошке свести и љубави према природи и околини која нас окружује;
- упознавање са историјом појединих објеката и околине, као и упознавање са традицијом;
- упознавање урбаног простора и природног амбијента у одредишту и на пропутавању;
- развијање особина хуманизма, патриотизма, друштвености, другарства, одговорности, поштења, самосталности и др.;
- развијање способности за уочавање, разумевање, процењивање, доживљавање и изражавање лепог;
- развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима
- развијање способности препознавања сопствених и туђих емоционалности у циљу унапређивања међуличних односа;
- подстицање развоја својстава личности која су важна за друштвени живот;
- развијање позитивног односа према раду непосредним упознавањем са људима који се баве различитим професијама;
- рационално коришћење времена за индивидуалне и колективне шетње, разоноду и спортске активности;

Васпитни циљ:

Посетама објектима и местима везаним за нашу ближу и даљу прошлост обогатити патриотска осећања ученика и учврстити љубав према сопственој отаџбини. Обиласцима значајних историјских споменика у иностранству развијати код ученика љубав према другим културама и лепотама светске баштине.

Непосредни задаци:

1. Одељењске заједнице (ученици): Изјашњавају се о могућим дестинацијама за извођење екскурзије.

2. Стручна и одељењска већа: Утврђују предлог програма екскурзије.
3. Ученички парламент: Разматра предлог програма екскурзије.
4. Наставничко веће: Разматра и доноси програм екскурзије.
5. Савет родитеља: Разматра и даје сагласност на програм екскурзије.
6. Састанак директора и одељењских старешина:
 - упознавање са садржином Правилника који се односи на организовање екскурзија;
 - одређивање стручног вође путовања;
 - упознавање са програмом екскурзије ;
7. Стручни вођа:
 - припрема и спроводи програм екскурзије, који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја;
 - припрема предлог програма који садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке, садржаје којима се постављени циљеви остварују, планирани обухват ученика, носиоце предвиђених садржаја и активности, трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања и доставља га одељењским и стручним већима, која утврђују предлог програма.
8. Родитељи (на родитељском састанку):
 - упознају се са програмом екскурзије;
 - дају писмену сагласност за учешће свог детета на екскурзији (утврђује се рок за достављање писмене сагласности родитеља одељењском старешини).
9. Комисија школе (директор школе и чланови савета родитеља одељења за које се организује екскурзија):
 - припрема оглас и упутство за сачињавање понуда;
 - отвара и разматра понуде;
 - врши избор понуђача.
10. Родитељи (ученика сваког одељења за које се организује екскурзија): предлажу висину дневница за пратиоце.
11. Одељењски старешина обавештава родитеље: о програму и цени екскурзије, о избору агенције, о бруто износу дневнице за пратиоце, и осталим условима путовања.
12. Родитељи: дају писмену сагласност (на програм и опште услове путовања).
13. Савет родитеља: доноси одлуку о висини дневница.
14. Директор:
 - организује консултативне разговоре свих интересних група;
 - закључује уговор са агенцијом, издаје путни налог запосленом који путује;
 - сазива заједнички састанак свих учесника који путују њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењске старешине;
 - обавештава орган унутрашњих послова најкасније 48 сати пре отпочињања путовања;
15. Стручни вођа: сачињава план дежурства ученика и наставника.
16. Родитељи: достављају одељењском старешини здравствени лист ученика.
17. Стручни вођа и представник туристичке агенције, одмах после путовања, сачињава забелешку о извођењу путовања, сачињава извештај са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга и у року од три дана по завршетку екскурзије подноси га директору.
18. Ученици: попуњавају анкетни лист о утисцима са екскурзије (интерни образац).
19. Ученички парламент: разматра извештај о екскурзији.
20. Савет родитеља: разматра извештај о екскурзији.

21. Наставничко веће: разматра извештај о екскурзији.
22. Школски одбор: разматра и усваја извештај о екскурзији.
23. Одељењски старешина: упознаје родитеље са извештајем о екскурзији.

17. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља, односно законских заступника и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

У циљу заштите и безбедности ученика и запослених, школа сарађује са државним органима и органима јединице локалне самоуправе. Уведено је дежурство наставника и помоћно – техничког особља, као и дежурство ученика, предузете су мере заштите од пожара, поплава, удара грома и других елементарних непогода.

Заштита и безбедност ученика остварује се кроз:

1. Физичку заштиту и безбедност ученика, коју је школа дужна да обезбеди за време остваривања васпитно-образовног рада у школи и школском дворишту и за време активности које школа организује ван свог седишта. Школа има ограђен простор школског дворишта, свој паркинг простор са електронском капијом, као и видео надзор у ходницима и у делу дворишта намењеног за ученике. Школи је додељен школски полицајац који такође учествује у заштити ученика. Наставници практичне наставе и координатор практичне наставе имају обавезу да на првим часовима упознају ученике са потенцијалним опасностима у раду са машинама и опремом, као и са правилима понашања у циљу личне безбедности и безбедности других.
2. Здравствено-хигијенску заштиту и безбедност ученика (редовно одржавање хигијене у школи и дворишту, редовни систематски прегледи ученика обављају је се у сарадњи са Домом здравља, као и едукација ученика о заштити здравља);
3. Ментално-хигијенску заштиту и безбедност ученика (уважавање личности ученика, развијање хуманих односа, успостављање оптималног односа са родитељима и локалном заједницом).

Ради обезбеђивања услова за заштиту и безбедности здравља на раду, школа је обезбедила ормариће за прву помоћ, редовно сервисирање противпожарних апарата и сервисирање система за грејање и одржавање котлова.

Такође се спроводе програми обуке и то:

- обука за противпожарну заштиту која се спроводи од стране стручних лица из ватрогасне јединице МУП-а, Нови Пазар
- обука о заштити и безбедности здравља на раду.

Право на безбедност и здравље на раду имају и друга лица која учествују у радном процесу, а нису у радном односу код послодавца, као и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова код послодавца, ако је послодавац обавештен о њиховом присуству.

Дужности школе су да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад;
- испитивања услова радне околине;
- доношења Акта о процени ризика;
- оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад;
- вођења евиденција везаних за повреду на раду;
- осигурања запослених од повреда на раду.

Запослени у школи су дужни да:

- поштују прописе о безбедности и здрављу на раду;
- обавесте послодавца о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду;
- наменски користе средства и опрему личне заштите;
- подвргну се провери да ли су под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду;

- истакну своје здравствене недостатке приликом ступања на рад;
- учествују у пружању прве помоћи приликом повреде на раду;
- да не пуше где је то забрањено.

Школа предузима мере превенције, едукације и информисања ученика и родитеља и обавештава надлежне државне органе и сарађује са њима у циљу спречавања угрожавања физичког и психичког интегритета ученика у школи и околини.

Обавеза школе је:

- доношење акта у којима су препознате све опасности и штетности на радном месту као и мере за њихово отклањање;
- да запослене на местима са повећаним ризиком упуту на лекарске прегледе;
- да запосленима да исправну опрему за рад на којој су спроведене мере безбедности и здравља на раду;
- да радно место уреди на начин да на њему не може доћи до повређивања или обољевања;
- да испитује штетне утицаје осветљења, буке, вибрација, микроклиме, хемијских и физичких и биолошких штетности.

Обавезе запослених:

- да на посао долази и приступа раду психофизички спреман и у пуној кондицији;
- да користи прописана лична заштитна средства;
- има право да одбије да ради ако својим радом може да повреди себе или другог због неуређености радног места;
- да на посао долази на време и трезан без употребе алкохола и других опијата;
- да поштује технолошки процес и техничку заштиту на машинама и радном месту.

Медицина рада:

- учествује у доношењу акта о процени ризика;
- врши лекарске прегледе;
- врши анализу здравственог стања запослених.

18. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊА ЗДРАВЉА УЧЕНИКА

Циљ здравственог васпитања је да допринесе изграђивању телесно, психички и социјално здраве и зреле личности оспособљене да се брине за очување, заштиту и унапређивање сопственог здравља и здравља других људи.

Задаци и оквирни садржаји рада:

1. развијање и формирање свести ученика да је здравље основни извор људске среће, свести о здрављу као пуном физичком, психичком и социјалном благостању и услову за успешан рад, напредовање и економску егзистенцију;
2. подизање здравствене културе ученика тако да брига о здрављу постане саставни део свакодневних навика, потреба и поступања, односно здравствено-хигијенског режима живота;
3. развијање свести ученика о значају физичких активности (нормални рад, кретање, спорт, игра) за правилно функционисање и очување функција појединих органа, организма и здравља у целини и да физичку активност – рад усвајају као сопствени стил живљења;
4. оспособљавање и мотивисање ученика да буду носиоци здравствено-васпитних акција у школи и друштвеној средини и доприносе унапређивању здравља становништва;
5. развијање интересовања и постицање ученика да усвајају и проширују знања о неговању и чувању здравља, о болестима и могућностима лечења када је потребно;
6. развијање свести о одговорности појединца за сопствено здравље као дужности према себи и другима;
7. сузбијање хигијенско-здравствене немарности и запуштености, небриге према сопственом физичком развоју и здрављу, неговању навика одржавања личне хигијене и естетске неге тела и упознавање поремећаја који се јављају као последица недовољне личне хигијене, затим

хигијенске исхране и нехигијенског начина живљења, болести као поселдица недовољне личне хигијене (појава ваши, шуге, гљивичних обољења и др.);

- епидемиолошки ланац ширења заразних болести, „болести прљавих руку“ и других епидемијских зараза;
 - заштита од кожных и венеричних болести, болести мензе и болести метаболизма, посебно условљених неправилном исхраном – гојазност, васкуларна обољења;
8. неговање и развијање културе одевања и упознавање ученика са хигијенско-естетским захтевима у одевању;
 9. упознавање карактеристика ментално здраве и зреле личности, неговање хуманих и хармоничних међуљудских односа међу друговима у школи, породици, на раду, упознавање психофизичких карактеристика адолесцената, узрока и облика адолесцентске кризе и оспособљавање за њихово превазилажење, за превазилажење конфликта и унапређивања менталног здравља;
 10. спровођење примарне превенције од болести зависности;
 - стицање знања о штетном утицају психоактивних супстанци на здравље;
 - упознавање ученика са друштвеним коренима болести зависности и њиховим појавним облицима, о штетном утицају на потомство и сл;
 - подсицање ученика да прихватају мере притив болести зависности и да се сами укључују у организоване акције против пушења, уживања алкохола, ширења дроге и наркоманије;
 11. формирање позитивних ставова и оспособљавање ученика да активно учествују и буду носиоци заштите и унапређење хигијенско-естетског уређења школе и животне средине;
 12. стицање знања о потреби одржавања хигијене у стану, школи, на улици, у парковима, у природи и свуда где бораве и живе људи.

Реализација:

Програм здравственог васпитања представља континуирану активност интегрисану у сам процес образовно-васпитног рада. У плановима рада одељења и одељењских старешина налазе се сегменти здравственог васпитања, а саме одељењске старешине, у сарадњи са педагогом Школе и школским психологом, припремају програмске целине у зависности од интересовања ученика. Сарадњу са родитељима остварују такође одељењске старешине и то преко родитељских састанака и индивидуалних разговора за време „отворених врата“ или када се за тим укаже потреба. У области ваннаставних активности руководиоци секција (пре свега Еколошке секције) усклађују своје годишње активности са здравственим васпитањем и здравственој заштити ученика, узимајући и овде у обзир интересовања ученика и њихове реалне потребе.

За обраду појединих тема на часовима одељењског старешине користити постојећу литературу у библиотеци Школе, као и интернет који је доступан у већини учioniца.

Врло значајну улогу имају педагог Школе и психолог, који пружају одељењским старешинама помоћ у осмишљавању реализације задатих тема, сами остварују одређене теме (путем предавања и радионица у одељењу или нивоу Школе) и обављају читав низ активности на ментално-хигијенској превенцији.

При томе, често су први који сазнају за проблеме ученика, не само у области психолошког развоја, већ и здравственог (било преко анкета које спроводи са ученицима, било кроз индивидуалне разговоре). Њихова саветодавна функција се огледа у у обављању бројних индивидуалних разговора са ученицима о многим од наведених тема.

Рад на реализацији предвиђених садржаја здравственог васпитања одвија се у оквиру:

- редовне наставе - интеграцијом здравствено-васпитних садржаја у програме предмета наставе;
- ваннаставних активности - кроз рад спортских секција, еколошке секције, акција посвећених заштити од заразних болести, болести зависности, очувању здраве животне средине итд;
- ваншколским активностима за рекреативно коришћење слободног времена, као што су излети, екскурзије и слично;
- едукација из области заштите репродуктивног здравља и здравља уопште реализоваће се у сарадњи са Домом здравља;

Школа има врло значајне задатке у развијању мотивације младих на здравље и здраве стилове живота, подстицању родитеља на активности за унапређење здравља младих, уређивању услова рада саме Школе и хуманизације школског простора. Оперативни план заштите здравља ученика саставни је део годишњег плана рада школе.

19. ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ

Школске 2013/2014. године, Школа за дизајн текстила и коже добила је решење за регистрацију проширене делатности у области континуираног образовања одраслих.

Циљ: Основни циљ програма је сворити услове за континуирано образовање одраслих у сврху унапређења вештина, компетенција и конкурентности одраслих на тржишту рада.

Основни задаци програма су:

- оспособљавање за запошљавање одраслих који нису завршили образовање за прво занимање или за стручну рехабилитацију;
- преквалификација, доквалификација, оспособљавање и дообука незапослених лица и запослених у привредним друштвима и другим облицима организовања;
- омогућавање образовања и стицања знања и вештина које одговарају личним способностима и животном добу појединаца;
- одговори на потребе тржишта рада и потребе појединаца за знањима и вештинама;
- омогући појединцима пуну социјалну партиципацију и могућност већег запошљавања и способности да буду активни и конкурентни на тржишту рада;
- увећа професионалну мобилност и флексибилност радно активног становништва;
- унапређења продуктивности и конкурентности привреде;
- повећања запослености и мобилности радне снаге;
- предупређења сиромаштва и социјалне маргинализације;
- заштита животне средине и постизања одрживог развоја;
- едукација и оспособљавање кадрова за образовни рад са одраслима;

Потенцијалне циљне групе

Имајући у виду постојећу образовну и квалификациону структуру становништва у Новом Пазару и регији и огромну незапосленост, неопходно је створити услове за развој програма образовања и обуке који би задовољавали потребе за знањима и вештинама следећих група:

- лица без основних знања и вештина за запошљавање;
- лица која не поседују знање и вештине за прво занимање;
- незапослена лица;
- технолошки вишкови;
- предузетника и лица која започињу приватни посао;
- лица са посебним потребама;
- етничких мањинских група, посебно Рома;
- жена;
- сеоског становништва;
- грађанство.

Врсте курсева

Проширена делатност у школи има реалну могућност за образовање одраслих са различитим професионалним и образовним биографијама, способностима и потребама и као такав има флексибилну и отворену уписну политику. Сходно томе, проширена делатност школе за континуирано образовање одраслих је програмски отворен, прилагођен потребама привреде и тржишта рада и организационој јединици школе чија је делатност.

У Проширеној делатности се изводе курсеви и модули из текстилства и кожарства:

- редовни програми стручног образовања који воде ка стицању занимања односно квалификације, кроз редовну или инструктивно-консултативну наставу или њихову комбинацију;
- краткотрајни сертификовани програми стручног оспособљавања, обуке и усавршавања (иницијалног образовања, преквалификација, доквалификација и освежавање знања) односно обуке за незапослене;
- програми континуираног стручног усавршавања за запослене;
- програми неформалног образовања и учења специфичне намене;

- акредитација претходног учења;
- информисање, саветовање и вођење у избору програма обуке, оспособљавања и каријерно вођење образовања у складу са индивидуалним преференцијама, потребама локалне заједнице и тржишта рада, који се остварују у тесној сарадњи са Националном службом за запошљавање, односно њеним регионалним и локалним бироима у оквиру наведеног подручја рада;

Стручне обуке из верификованог подручја рада:

Текстилство

Обука радника за рад на индустријским шиваћим машинама

Модул 1: Рад на електронској индустријској шиваћој машини

Модул 2: Рад на специјалним шиваћим машинама

Модул 3: Рад на шиваћим аутоматима

Кожарство

Обука радника за рад на индустријским шиваћим машинама и аутоматима

Модул 1: Рад на ручном кројењу делова и кројење на индустријској штанц машини;

Модул 2: Рад на ручним операцијама израде;

Модул 3: Рад на индустријској обичној стубној шиваћој машини (ОСШМ) и равной Цик-Цак машини (РЦЦМ);

Модул 4: Рад на индустријској обради горњих делова обуће;

Циљеви, исходи и садржаји ових модула дати су у документу „ЕЛАБОРАТ ЗА ОСНИВАЊЕ ПРОШИРЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ“ који се налази у прилогу овог Школског програма.

Школа ће повремено, према потребама привреде и на основу заинтересованости полазника, организовати обуку у оквиру модула који су предвиђени овим документом.

20. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Свака особа која има сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању је ОБАВЕЗНА да реагује (Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно – васпитним установама)

Током целе школске године, у циљу стварања безбедне средине и услова за живот и рад ученика, наш задатак ће бити следећи:

- Упознавање свих запослених у школи, ученика, родитеља и чланова Школског одбора са Посебним протоколом за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама
- Упознавање свих запослених у школи, ученика, родитеља и чланова Школског одбора са правилима понашања и последицама кршења тих правила
- Ревидирање Правилника о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика
- Перманентна обука Тима за ефикасно реаговање у ситуацијама насиља – мере превенције и мере интервенције
- Основна обука свих запослених у превенцији, препознавању, процени и реаговању на ситуације насиља (Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања)
- Предавања о безбедности ученика у школи
- Сарадња са свим кључним носиоцима превенције насиља (директор, психолог, ученици, Савет родитеља, Школски одбор, Ученички парламент, Наставничко веће)
- Сарадња са релевантним установама за превенцију насиља (ПУ, Центар за социјални рад, Канцеларија за младе, Дом здравља, Хитна помоћ, Омладински центар)
- ОБАВЕЗНО – дежурство наставника дежурсто ученика (са редовним извештајима у књизи дежурства)

- ОБАВЕЗНО на часовима одељењске заједнице обрадити теме насиља (обрада тема о ризицима од различитих облика насиља у школи и мерама безбедности ученика, превентивних и интервентних – одељењски старешина и школски педагог)
- ОБАВЕЗНО – учешће (директор, психолог, одељењски старешина, дежурни наставник, предметни наставници, ученици) у процедури када је у питању насиље међу ученицима, насиље над ученицима од стране запослених, као и од одраслих особа које нису запослене у школи (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, праћење понашања потенцијалних учесника...)
- Организовање предавања, трибина, радионица и израда презентација на тему „Стоп насиљу“ за ученике, родитеље и запослене
- Израда и изложба паноа и радова ученика на тему „Безбедност ученика у школи“
- Акције Ученичког парламента на превенцији и сузбијању насилничког понашања
- У оквиру превентивних активности у школи, на часовима одељењског старешине, психологије, грађанског васпитања и верске наставе ученици ће савладавати неопходне вештине: ненасилна комуникација, конструктивно решавање сукоба, асертивно реаговање и др.
- Праћење и процена ефеката предузетих мера у заштити ученика
- Процена нивоа ризика за безбедност ученика
- Евиденција о појавама насиља, злостављања и занемаривања ученика у школи (Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања), психолог, дежурни наставник, одељењски старешина) и израда Извештаја на крају првог и другог полугодишта

Дужности и обавезе ученика:

1. Ученик је обавезан да на време долази на час – свако закашњење се евидентира

2. Дужности ученика су да:

- редовно похађа наставу, стиче знања, овладава вештинама, стручним и општим знањима и уредно извршава друге обавезе у процесу образовно-васпитног рада
- поштује школска правила, одлуке директора, наставника и органа Школе
- савесно ради на усвајању знања, вештина и вредности прописаних Школским програмом
- не омета извођење наставе и не напушта час без претходног одобрења наставника
- поштује личност других ученика, наставника и осталих запослених у Школи
- у Школу долази прикладно одевен за радне активности (није дозвољено ношење кратких панталона, одеће која не покрива стомак или леђа и слично), брине се о личној уредности и хигијени, хигијени школских просторија и школске средине у целини
- брине о својим одевним предметима, прибору, опреми и другој имовини, а посебно за време трајања школских одмора
- чува од оштећења школску имовину, односно имовину других организација за време посета или извођења дела програма образовно-васпитног рада у наставним базама
- чува ђачку књижицу, сведочанство и друге јавне исправе које издаје Школа
- да се дисциплиновано понаша у учионици и другим просторијама Школе за време трајања наставе, других облика образовно-васпитног рада (испита, културних, спортских и других активности) и школских одмора
- међусобне неспоразуме и сукобе са ученицима решава у оквиру одељењске заједнице, уз посредовање одељењског старешине, педагога, дежурног наставника или директора.

3. Ученику је у Школи забрањено да: уноси оружје, оруђе и друга средства којима се могу нанети озледе, угрозити живот ученика и запослених, односно нанети штета школској и личној имовини, уноси, односно користи алкохол, опијате, наркотичка и друга средства са психоактивним деловањем која могу угрозити здравље ученика, самовољно решава међусобне сукобе употребом оружја или оруђа и физичке силе, односно да изазива, учествује или подстиче тучу како са ученицима Школе, тако и са другим лицима која дођу у просторије Школе, у просторије Школе доводи лица са стране, омета наставу мобилним телефоном, вокменом и другим средствима комуникације и ласерске технике, пуши у просторијама Школе, пише по школским зидовима, клупама, столицама, паноима и постерима или на други начин оштећује и уништава школску имовину.

21. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Опис промене која се уводи	Начини реализације/реализатори	Очекивани резултати и показатељи промене
Информисање родитеља/старатеља	<ol style="list-style-type: none"> 1. Свакодневно слање СМС порука путем електронског сервиса о изостанцима ученика; За ово је задужен администратор електронског дневника; 2. Информисање родитеља на редовним родитељским састанцима, терминима одређеним за консултације и када се за то укаже потреба/ Одељењске старешине; 3. Писана комуникација са родитељима/ Одељењске старешине; секретар школе; 4. Редовно праћење и објављивање текстова, слика и видео садржаја у вези са активностима које се дешавају у школи и које школа предузима у оквиру шире друштвене заједнице на школској службеној и фејсбук страници, као и на локалној телевизији. За ово је задужен тим за сарадњу са медијима и администратори школских сајтова; 	<p>Побољшање општег успеха ученика и смањење изостајања из школе изражено кроз статистику по кварталима по одељењима, разредима и на нивоу школе;</p> <p>Смањење броја инцидентних ситуација на минимум; Праћење кроз записнике ОВ и НВ;</p> <p>Обезбеђено разумевање и подршка родитеља за активности које школа предузима изражено кроз подршку детету – ученику, као и кроз сопствено учешће у одређеним активностима;</p>
Развијање компетенција родитеља/старатеља у вези са свим питањима везаним за васпитно образовни процес	<ol style="list-style-type: none"> 1. Упознавање са законским прописима, правима и обавезама родитеља у вези са В-О процесом на родитељским састанцима, састанцима Савета родитеља; омогућавање приступа законским актима преко школских сајтова и у библиотеци школе; подела примерака кућног реда и правилника понашања ученика и наставника; правни савети родитељима/ секретар школе; 2. Упознавање родитеља са начинима на које могу да се укључе у рад школе/ Родитељски састанци на нивоу одељења, разреда или школе; састанци Савета родитеља. У зависности од нивоа организовања са родитељима ће сарађивати одељењски старешина, руководилац ОВ, или управа школе; 3. Израда Водича за родитеље и публикавање на сајту школе/ ПП служба и администратори сајтова; 4. Саветодавни рад, индивидуални и на нивоу одељења, разреда, школе/ Психолошко педагошка служба; 5. Организовање трибина и радионица за заинтересоване родитеље/ ПП сл; 	<p>Родитељи/старатељи који познају, остварују и испуњавају своја законска права и обавезе у вези са васпитно-образовним процесом; Показатељи су записници са родитељских састанака, Савета родитеља и других активности у којима родитељи/старатељи узимају учешћа као што је предвиђено Школским програмом;</p> <p>Активно укључивање родитеља у живот школе и све активности предвиђене школским програмом за родитеље/старатеље; Показатељи су извештаји које подносе координатори тимова и акција; Израђен и публикован Водич за родитеље (по могућству одштампати) обезбедиће доступност информација и смањиће оптерећење одељењских старешина; Саветодавни рад, организоване трибине и радионице доприносе развијању компетенција, али и узајамној комуникацији и повезивању родитеља/старатеља;</p>

Опис промене која се уводи	Начини реализације/реализатори	Очекивани резултати и показатељи промене
Укључивање родитеља/старатеља у ваннаставне активности и акције од значаја за школу и ширу друштвену средину које предузима школа	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обезбеђивање подршке родитеља за едукацију ученика – медијатора за решавање сукоба путем ненасилне комуникације и укључивање родитеља добровољаца у ову обуку; 2. Укључивање родитеља као сарадника и асистената у рад појединих секција/наставници задужени за рад секција; 3. Ангажовање родитеља на едукацији ученика у областима у којима су експерти/наставници предметне наставе, наставници задужени за рад секција; 4. Укључивање родитеља у реали-зацију Смотре стваралаштва мла-дих кроз материјалну и друге врсте помоћи/ Управа школе, координа-тор активности у вези са смотром стваралаштва, наставници задуже-ни за поједине сегменте приредбе; 5. Учесће у стручним тимовима које директор формира по потреби, 6. Сарадници у организацији и реализацији радионица, хуманитарних акција и сличних активности; 	<p>Ученици и родитељи који су завршили обуку за медијаторе у сукобима/ смањен број вербалних и невербалних сукоба између ученика;</p> <p>Потпуније остварење програма рада секција/извештај о раду секције</p> <p>Потпуније остварење програма предмета, нарочито из области струке; боља усвојеност градива од стране ученика, повећана заинтересованост и мотивација ученика;</p> <p>Развијање сарадње на релацији: школа – родитељи/старатељи; материјални и други допринос родитеља реализацији Смотре стваралаштва;</p> <p>Развијање компетенција родитеља по разним питањима и активан допринос решавању проблема;</p> <p>Узимање учешћа родитеља у реализацији ових акција додаће на озбиљности и допринети успешнијој реализацији;</p>
Укључивање родитеља/старатеља у процес одлучивања и процес вредновања рада школе	<ol style="list-style-type: none"> 1. Укључивање родитеља у рад Савета родитеља Школе/Управа школе 2. Укључивање родитеља у рад Школског одбора/Директор Школе 3. Укључивање родитеља у рад тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање, сарадња са локалном заједницом и др.)/ директор Школе, ПП служба; 	<p>Активно учешће родитеља у процесу доношења одлука у оквиру Савета родитеља, Школског одбора и тимова на нивоу школе; учешће у реализацији акција које тимови спроводе и правовремени одговор на потребе васпитно-образовног процеса;</p>
Укључивање родитеља/старатеља у процес одлучивања и процес вредновања рада школе	<ol style="list-style-type: none"> 4. Правовремено спровођење целокупне процедуре предвиђене Законом за извођење ученичке екскурзије, како за екскурзију завршних разреда, тако и за једнодневне/дводневне излете изван територије општине; Задужени су Тим за извођење екскурзија, руководиоци ОВ, одељењске старешине. 5. Сарадници у процесу професионалне оријентације, менторски рад са ученицима, успостављање комуникације на релацији родитељ/старатељ – ментор и активно учешће у доношењу одлука по питању даљег професионалног развоја њихове деце/ПП служба; 	<p>Законски и на време спроведена процедура око извођења ученичке екскурзије изражено кроз записнике са састанака ОВ и Тима за реализацију ученичких екскурзија;</p> <p>Исправно усмеравање ученика у развоју његових талената и вештина/праћење кроз ученички портфолио и дневник рада;</p>

Опис промене која се уводи	Начини реализације/реализатори	Очекивани резултати и показатељи промене
Укључивање родитеља/старатеља у процес одлучивања и процес вредновања рада школе	6. Евалуатори васпитно-образовног рада и квалитета рада установе кроз процес самовредновања/Тим за самовредновање 7. Испитивање потреба и очекивања родитеља анкетирањем на крају сваког полугодишта; 8. Учешће родитеља ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) у формирању индивидуалног образовног плана, давање предлога за спољне сараднике у тиму који се бави образовним планом и давање одобрење за спровођење тог ИОП-а/ ПП служба, дефектолог, одељењски старешина, наставник - ментор	Извршена евалуација васпитно-образовног рада школе кроз анкету спроведену међу родитељима/старатељима; Спроведена анкета, укључивање резултата анкете у Годишњи план рада Школе за наредну школску годину; Формирани индивидуални образовни планови за ученике из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) и спровођење истих у пракси;

22. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ ОБРАЗОВАЊА И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА

Бројним активносима наставника и ученика омогућиће се остваривање свих принципа, циљева и исхода образовања прописаних *Законом о основама система образовања и васпитања*. Реализацијом планираних садржаја кроз редовну, додатну, допунску наставу и ваннаставне активности школа ће обезбедити пун интелектуални, социјални и емоционални развој ученика. У реализацији разних облика васпитно-образовног рада руководићемо се кључним међупреметним компетенцијама ученика:

1. Компетенција за целоживотно учење
2. Комуникација
3. Рад с подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција
5. Решавање проблема
6. Сарадња
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини
10. Естетичка компетенција
11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

Тежећи ка овоме школа је обезбедила савремена наставна средства (видети поглавље 1) и учинила их доступним не само за наставно особље већ и за ученике. Такође, сталним усавршавањем професионалних компетенција наставног особља непрестано се повећава оспособљеност стручног кадра да развија кључне компетенције код ученика које их оспособљавају за живот, рад и за даље учење, као и оспособљеност да пружи додатну подршку ученицима из осетљивих друштвених група, талентованим ученицима и ученицима са тешкоћама у развоју, да остваре образовне и васпитне потенцијале у складу са сопственим могућностима.

Ради остваривања планираних циљева успостављена је организациона структура у којој се задаци делегирају тако да што више наставника буде укључено у њихову реализацију. Та структура подразумева директора школе, помоћника директора, стручне службе, наставничко веће, стручна већа, одељењска већа, педагошки колегијум, савет родитеља, стручни актив за развојно планирање,

стручни актив за развој школског програма, ученички парламент, као и тимове: за pruжање додатне подршке ученицима првог разреда, за заштиту деце од насиља, за инклузивно образовање, за самовредновање, за културну и јавну делатност школе, за еколошко и естетско уређење школе, за сарадњу са медијима, за стручно усавршавање, за ученичке екскурзије, за хуманитарне активности и сарадњу са Црвеним крстом. Такође ћемо у активности укључивати привреднике и остале заинтересоване субјекте из локалне средине.

Принципи, циљеви и исходи образовања и начин остваривања прописаних наставних планова и програма, садржаји програма за поједине наставне предмете, за образовне профиле који су заступљени у школи садржани су у следећим правилницима:

1. Програм предмета *Први страни језик* за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању (важи за образовне профиле: Техничар дизајна графике, Ликовни техничар, Техничар моделар коже, Обућар, Галантериста)
Правилник о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 3/2015 – страна 3)
2. Програм предмета *Рачунарство и иформатика* који важи за све образовне профиле
Правилник о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2016 – страна 552)
3. Програм предмета *Верска настава/Православни катехизис*
Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму предмета Верска настава са средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2016 – страна 1)
4. Програм предмета *Верска настава/Исламска вјеронаука (Итмуддин)*
Правилник о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 3/2003 – страна 1) – програм предмета за први и други разред;
Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 23/2004 – страна 1)
Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 9/2005 – страна)
5. Програм предмета *Босански језик и књижевност*
6. *Правилник о допунама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2014 – страна 9.);*
7. Програм предмета *Српски као нематерњи језик*
Правилник о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама - Програм заједничких предмета за I разред стручних школа”, наставни програм предмета: „СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК”, за први, други, трећи и четврти разред, за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2018 – страна 6.);
8. *Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета („Службени гласник РС“, бр. 117/2013 од 30.12.2013) – обухвата стандарде за следеће наставне предмете: БИОЛОГИЈА, ФИЗИКА, ГЕОГРАФИЈА, ХЕМИЈА, ИСТОРИЈА, МАТЕМАТИКА, СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ, СТРАНИ ЈЕЗИК, СТАНДАРДИ ОПШТИХ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА), Београд, 2013.*
9. *Правилник о стандардима постигнућа за предмет Матерњи језик и књижевност за крај средњег образовања („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2018 – страна 26.);*
10. *Правилник о Програму стручне матуре и завршног испита („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 1/2018 – страна 367);*
11. *Правилник о Програму опште и уметничке матуре: („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2017 – страна 174);*
12. Модни кројач
Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015 – страна 1),
Правилник о измени Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2017 – страна 348);

- Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Текстилство и кожарство – Програм Завршног испита за образовни профил Модни кројач („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2018 – страна 2.);* (Примењује се почев од школске 2017/18. године)
13. **Моделар одеће**
Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015 – страна 358)
Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015 – страна 1332);
Правилник о допунама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Текстилство и кожарство – Програм матурског испита за образовни профил Моделар одеће („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2019 – страна 10)
14. **Техничар дизајна одеће**
Правилник о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015 – страна 561),
Правилник о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015 – страна 1436);
Правилник о допунама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Текстилство и кожарство – Програм матурског испита за образовни профил Техничар дизајна одеће („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2019 – страна 11)
15. **Обућар, галантериста**
Правилник о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013 – страна 1) – за општеобразовне предмете;
Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2013- страна 1) – односи се на стручне предмете;
16. **Техничар моделар коже**
Правилник о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013 – страна 1) – за општеобразовне предмете;
Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2013- страна 1) – односи се на стручне предмете;
Правилник о измени Правилника о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013 – страна 2)
Правилник о измени Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013 – страна 4) – односи се на продужење рока важења наставних планова и програма;
17. **Архитектонски техничар**
Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2015 – страна 1)
Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2015 – страна 202);
Правилник о допунама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геодезија и грађевинарство – Програм матурског испита за образовни профил Архитектонски техничар („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2019 – страна 4)
18. **Ликовни техничар, Техничар дизајна графике**
Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 15/2002 – страна 1) – наставни план општеобразовних предмета;
Правилник о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 15/2002 – страна 9) и

Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 8/2009 – страна 38 - Листа изборних предмета у оквиру општеобразовних предмета;

Правилник о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013 – страна 1) – за општеобразовне предмете;

Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013 – страна 242) - наставни програм предмета физика за техничара дизајна графике; наставни програми предмета хемија, биологија и психологија за оба образовна профила, као и наставни програми стручних предмета;

Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ 10/2013 – страна 925) – Остали обавезни облици образовно-васпитног рада, Факултативни облици образовно васпитног рада и Остваривање наставног плана и програма

Правилник о измени Правилника о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013) – односи се на продужење рока важења наставних планова и програма;

19. Конфекцијски шивач

Правилник о наставном плану и програму за стицање средњег образовања у трогодишњем трајању за ученике лако ментално ометене у развоју („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/1994 – страна 200),

22. ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ ОБРАЗОВАЊА И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА

1. ПРОГРАМИ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРЕДМЕТА У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА

1.1. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

1.1.1. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(за трогодишње образовање)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ

Циљ наставе српског језика и књижевности јесте проширивање и продубљивање знања о српском језику; унапређивање језичке и функционалне писмености; проширивање и продубљивање знања о српској и светској књижевности, развијање љубави према књизи и читању, оспособљавање за интерпретацију уметничких текстова; упознавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности; проширивање и продубљивање књижевних знања и читалачких вештина; образовање и васпитање ученика као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса.

Задачи

Настава језика (знања о језику, способност служење језиком и васпитна улога наставе језика). Ученици треба да:

- овладају знањима о српском књижевном језику;
- стекну вештине и способности његовог коришћења у општењу са другима, у писменом и усменом изражавању, приликом учења, образовања и интелектуалног развоја;
- поштују матерњи језик, негују српски језик, традицију и културу српског народа, националних мањина, етничких заједница и других народа;
- унапређују културу језичког општења, у складу са поштовањем расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, са развијањем толеранције и уважавања различитости и са поштовањем и уважавањем других језика и других култура.

Настава књижевности (усвајање књижевних знања, развијање читалачких вештина и афирмисање васпитних вредности путем књижевности). Ученици треба да:

- упознају репрезентативна дела српске књижевне баштине и дела опште књижевности, њихове ауторе, поетске и естетске вредности;
- негују и развијају читалачке компетенције и интерпретацијске вештине посредством којих ће се упознавати са репрезентативним књижевним делима из историје српске и опште књижевности, читати их и тумачити у доживљајној и истраживачкој улози;
- развијају литерарне афинитете и постану читаоци рафинираног естетског укуса који ће умети да на истраживачки, стваралачки и активан начин читају књижевна дела свих жанрова, вреднују их, говоре о њима и поводом њих;

– усвоје хуманистичке ставове, уверења и систем вредности;

– оспособе се за поуздано морално просуђивање, одређивање за добро и осуду насилништва и нечовештва, одбацивање свих видова агресивног и асоцијалног понашања и за развијање самосвести и личне одговорности;

– подстичу на саосећање са ближњима и одговорност према другом;

– развију врлине разборитости и равнотеже и мудрости.

Општи задаци. Ученици треба да:

– развијају и негују стваралачки и истраживачки дух у процесу учења и у примени стечених знања;

– развијају и негују методичност и методичка поступања приликом овладавања сложеним и обимним знањима;

– усаглашено са општим исходима учења, као и усклађено са узрастом и способностима, даље развијају знања, васпитне вредности и функционалне вештине које ће моћи да користе у даљем образовању, у професионалном раду и у свакодневном животу;

– развијају лични и национални идентитет и осећање припадности држави Србији;

– формирају вредносне ставове којима се чува национална и светска културна баштина;

– буду оспособљени за живот у мултикултуралном друштву.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ (66 часова)

I УВОД У ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (12 часова)

Природа и смисао књижевности

Појам и назив књижевности; књижевност као уметност; књижевност и друге уметности; усмена и писана књижевност улога књижевне уметности у друштву; књижевност и проучавање књижевности, науке о књижевности: теорија, историја књижевности и књижевна критика.

Уметнички доживљај, утисци, разумевање, сазнавање и доживљавање уметничких вредности у књижевном делу.

Структура књижевног дела

Тема, мотив (мања тематска јединица); фабула и суже; лик, карактер, тип, наратор, писац; идеје, мисли и поруке, смисао књижевно-уметничког дела; композиција књижевног дела (на примерима лирског, епског и драмског дела); језик у књижевноуметничком делу (пишчев избор и распоређивање речи), средства уметничког изражавања.

Дела за обраду

Сунце се девојком жени - лирска народна песма
Бановић Страхиња - епска народна песма
Девојка бржа од коња - народна приповетка
Лаза Лазаревић: Први пут с оцем на јутрење - умет. припов.

Софокле: Антигона - трагедија
Иво Андрић: О причи и причању (Беседа приликом примања Нобелове награде)

II КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА (10 часова)

Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима књижевности старог века.

Еп о Гилгамешу (одломак)

Хомер - Илијада (одломак - VI певање)

Библија - из Старог завета; Легенда о потопу; из Новог завета; Јеванђеље по Матеју (Страдање и васкрсење Христово).

III СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)

Почеци словенске писмености, значај рада Ћирила и Методија и њихових ученика. Најстарија словенска писма (глагољица, ћирилица); старословенски језик и рецензије старословенског језика; најстарији споменици јужнословенске културе (Башчанска плоча, Самуилов натпис, Брижински споменик, Мирослављево јеванђеље); међусобне везе и утицаји писане и усмене књижевности.

Сава Немањић (Св. Сава): Житије Св. Симеона (одломак) - Болест и смрт Св. Симеона

Јефимија: Похвала кнезу Лазару

Деспот Стефан Лазаревић: Слово љубве

Усмено предање о Св. Сави - (народне песме, приче и легенде - избор).

IV НАРОДНА (УСМЕНА) КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)

Народна (усмена) књижевност: појам, битне одлике, основне теме и мотиви, уметничка вредност и значај (синтеза).

Народна поезија и њен значај у животу и историји српског народа.

Српска дјевојка - народна песма

Кнежева вечера - народна песма

Марко пије уз рамазан вино - народна песма

Диоба Јакшића - народна песма

Ропство Јанковић Стојана - народна песма

Бој на Мишару - народна песма

V ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА (11 часова)

Хуманизам и ренесанса у Европи и код нас и главни представници (појам, особености, значај).

Ф. Петрарка: Канцонијер (избор сонета)

В. Шекспир: Ромео и Јулија

Сервантес: Дон Кихот (одломак)

Ш. Менчетић: Први поглед

Ц. Држић: Горчије жалости јесу ли гди кому

М. Држић: Новела од Станца

VI БАРОК И КЛАСИЦИЗАМ (6 часова)

Барок и класицизам и њихови главни представници у Европи и код нас (појам, особености, значај).

И. Гундулић: Осман (одломци из I и VIII певања)

Молијер: Тврдица

VII ЛЕКТИРА (5 часова)

Данте Алегијери: Божанствена комедија (одломак из Пакла)

Д. Киш: Рани јади

Избор из поезије савремених песника према избору ученика и наставника (Д. Радовић, М. Антић, Ј. Симовић и др.)

VIII КЊИЖЕВНО ТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирско, епско, драмско песништво.

Лирске ("женске") и епске (јуначке) песме. Епски јунак.

Епска поезија у прози: приповетка, новела, роман; једноставнији облици епске прозе: мит, предање, бајка, прича. Житије (животопис, биографија), похвала, слово.

Драмска поезија (одлике, подела): трагедија, комедија, драма у ужем смислу речи. Фарса. Драма и позориште. Драмски јунак.

Стих и проза. Метрика, хексаметар, десетерац, цезура.

Средства уметничког изражавања

Епитет, поређење, персонификација, хипербола, градација, антитеза, метафора, лирски паралализам. Символ. Хуманизам, ренесанса, петраркизам, барок, класицизам.

ЈЕЗИК (25 часова)**I ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ**

Језик као средство комуникације (основни појмови).

Основни појмови о књижевном (стандардном) језику. Његов национални и културни значај.

II ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ

Језик као систем знакова.

Фонетика и фонологија, глас и фонема.

Морфологија. Речи и морфеме. Творба речи.

Синтакса. Реченица као језичка и комуникативна јединица.

Лексикологија. Лексички фонд (богаћење речника, стручна терминологија).

III ПРАВОПИС

Основни принципи правописа српског књижевног језика. Писање великог слова.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (14 часова)**I УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**

Артикулација гласова, књижевна акцентуација, мелодија реченице, јачина, висина тона, боја гласа, темпо изговора; пауза - логичка и психолошка и њихова изражајна функција. Акцент, речи, групе речи, реченице (смисаонице). Отклањање нестандартне акцентуације из ученичког говора.

Изражајно читање и казивање напамет научених краћих прозних и дијалогских текстова. Рецитовање стихова.

Стилске вежбе. Функционални стилови: разговорни књижевноуметнички језик.

II ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Правописне вежбе: писање великог слова.

Стилске вежбе: сажимање писменог састава уз појачавање његове информативности, отклањање сувишних речи и неприкладних израза.

Домаћи писмени задаци (читање и анализа).

Четири писмена задатка годишње.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ (48)**ПРОСВЕТИТЕЉСТВО (5)**

Просветитељство (појам, особености, значај и главни представници)

Доситеј Обрадовић: Живот и прикљученија (одломак)

Јован Стерија Поповић: Тврдица

РОМАНТИЗАМ (19)

Романтизам (појам, особености, значај и главни представници)

Џорџ Гордон Бајрон: Чајлд Харолд (одломак)
Александар Сергејевич Пушкин: Цигани (одломак)
Хајнрих Хајне: Лорелај

Вук Стефановић Караџић: Реформатор језика и правописа, сакупљач народних умотворина

Бранко Радичевић: Ђачки растанак (одломак)
Ђура Јакшић: Вече, Поноћ

Јован Јовановић Змај: Ђулићи и Ђулићи увеоци (избор)

Лаза Костић: Међу јавом и међ сном
Петар Петровић Његош: Горски вијенац (одломци)
Иван Мажуранић: Смрт Смаил-аге Ченгића (Харач)

РЕАЛИЗАМ (19)

Реализам (појам, особености, значај и главни представници)

Оноре де Балзак: Чича Горио (одломак)
Николај Васиљевић Гогољ: Ревизор (одломак)
Милован Глишић: Глава шећера
Лаза Лазаревић: Ветар (одломак)

Радоје Домановић: Данга
Стеван Сремац: Зона Замфиорова (одломак)
Симо Матавуљ: Поварета
Војислав Илић: Сиво, суморно небо
Силвије Страхимир Крањчевић: Мој дом
Јанко Керсник: Сељакова смрт

ЛЕКТИРА (5)

Иво Андрић: Мост на Жепи и друге приповетке
Драгослав Михаиловић: Кад су цветале тикве
Милутун Миланковић: Кроз васиону и векове

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирска поезија (особености књижевног рода); лирска песма; композициона структура лирске песме; песничка слика; књижевноуметнички (песнички) језик: сликовност (конкретност), емоционалност, симболичност, преображај значења, ритмичност и хармоничност; версификација; системи версификације; трохеј, јамб, дактил; стих; строфа; рима.

Реалистичка приповетка и роман.

Романтично, реалистично, хумористично, сатирично, гротескно.

Средства уметничког изражавања (стилске фигуре): метафора, персонификација, алегија, иронија, сарказам, асиндет, полисиндет, анафора, епифора, симплоха, ономаатопеја, алитерација, асонанца, игра речима.

Писмо, аутобиографија, сонет, сонетни венац.

Лирско-епска поезија (балада, романса, поема).

ЈЕЗИК (12)**КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК**

Основни принципи језичке културе.

Језичка ситуација у Србији.

Принципи језичке равноправности. Језичка толеранција.

ТВОРБА РЕЧИ

Основни појмови о извођењу (деривацији) речи. Важнији модели за извођење именица, придева и глагола.

ЛЕКСИКОЛОГИЈА

Значењски (семантички) и формални односи међу лексемама (синонимија; антонимија; полисемија и хомонимија; метафорична и метонимијска значења).

Основни појмови о терминологији и стручним терминима. Терминолошки речници.

ПРАВОПИС

Састављено и растављено писање речи. Правописни знаци. Скраћенице. Растављање речи на крају ретка.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (10)**УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**

Причање догађаја и доживљаја (приказивање осећања).

Описивање бића, предмета, радњи, појава (тачно, верно, сажето).

Самостално излагање у функцији интерпретације књижевног текста. Уочавање језичких поступака и стилогених места књижевног текста (читањем и образлагањем). Дијалог у функцији обраде текста.

Изражајно казивање напамет научених лирских песама и краћих монолошких текстова. Доследно усвајање ортоепске норме и усвајање вештине говорења.

Стилске вежбе, функционални стилови; научни стил.

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Правописне вежбе: писање бројева и одричних облика глагола. Писање скраћеница.

Писмени састави: израда плана писменог састава, усавршавање текста; писање побољшане верзије писменог састава (уношење нових података, отклањање безначајних појединости).

Два писмена задатка годишње.

III разред

(2 часа недељно, 60 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ (41)**МОДЕРНА (18)**

Модернау европској и српској књижевности. (Импесионизам и симболизам - општи појам).

Шарл Бодлер: Албатрос
Алекса Шантић: Вече на шкољу, Моја отаџбина
Јован Дучић: Јабланови
Милан Ракић: Долап
Владислав Петкови-Дис: Можда спава
Антун Густав Матош: Јесење вече
Бора Станковић: У ноћи
Бранислав Нушић: Народни посланик (одломак)

МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ (18)

Српска књижевност – опште одлике и главни представници.

Душан Васиљев: Човек пева после рата
Милош Црњански: Сеобе I – одломци
Тин Ујевић: Свакидашња јадиковка
Коста Рацин: Берачи дувана
Вељко Петровић: Салашар
Десанка Максимовић: Избор из поезије
Иван Горан Ковачић: Јама

ЛЕКТИРА (5)

Рабиндранат Тагора: Градинар (41)
Иво Андрић: На Дрини ћуприја (одломци)

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирика. Модерна лирска песма (структура). Песма у прози.

Стих: једанаестерац, дванаестерац, слободан стих. Средства књижевноуметничког изражавања (стилске фигуре): метонимија, синегдоха, парадокс, алузија, апострофа, реторско питање, инверзија, елипса, рефрен.

Епика. Облици уметничког изражавања: причање (нарација), описивање (дескрипција), дијалог, монолог, унутрашњи монолог, доживљени говор, пишчев коментар; казивање у првом, другом и трећем лицу.

Драма. Драма у ужем смислу (особине): модерна драма, (психолошка, симболистичка, импресионистичка); драмска ситуација; сценски језик (визуелни и акустични сценски знакови); публика, глумац, глума, режија, лектор, сценограф.

ЈЕЗИК (13)

СИНТАКСА

Синтаксичке јединице: реченица у ширем смислу (комуникативне реченице) и реченице у ужем смислу (предикатске реченице).

Падежни систем. Појам падежног система и предлошко-падежних конструкција.

Конгруенција: дефиниција и основни појмови.

Систем зависних реченица: три основна типа вредности зависних реченица (именичке, придевске и прилошке зависне реченице).

Систем независних реченица. Обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.

Глаголски вид и род.

Глаголска времена и глаголски начини – основни појмови.

Напоредни односи међу синтаксичким јединицама (саставни, раставни, супротни).

ПРАВОПИС

Интерпункција.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (6)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Казивање и рецитовање напамет научених књижевноуметничких текстова.

Стилистика. Функционални стилови: публицистички.

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Стилистика. Лексичка синонимија и вишезначност речи, избор речи (прецизност). Појачавање и ублажавање исказа; обично, ублажено и увећано значење речи; пренесена значења речи (фигуративна употреба именица, глагола и придева).

Писмене вежбенинска вест, чланак, извештај, интервју, коментар и др. Приказ књижевно-сценског или филмског дела. Увежбавање технике израде писмених састава.

Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу)

Два писмена задатка.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

УВОДНА ОБЈАШЊЕЊА

Зависно од разреда и садржаја годишњи фонд часова наставе овог предмета распоређен је тако да је за подручје књижевност издвојено око 60 одсто, а за друга два (језик и култура изражавања) око 40 одсто часова.

У оквиру тог фонда планирани садржаји се обрађују са 70 одсто часова. Осталих 30 одсто часова предвиђено је за понављање, утврђивање, вежбање и систематизовање програма.

Циљ и задаци чине целину и остварују се током три године - систематски и континуирано - у свим предвиђеним програмско-тематским подручјима и видовима рада.

Сви садржаји распоређени су по разредима, подручјима, областима и темама уз примену начела поступности, корелације, интеграције и примерености узрасту.

Садржаји програма за трогодишње средње стручне школе (I, II и III разред) редуковани су у односу на садржаје програма четворогодишњих средњих стручних школа (I, II, III и IV разред).

Садржаји књижевности конкретизовани су по разредима, сегментима (књижевност и лектира), а обухватају књижевнотеоријско и књижевноисторијско проучавање књижевноуметничких дела и књижевности жанровски распоређених.

Подручје језик обухвата изучавање језика као система. У садржаје овог подручја уграђени су елементи опште лингвистике и правописа.

Подручје култура изражавања обухвата облике и врсте у области усменог и писменог изражавања (по разредима). У овој области планиране су говорне и писмене вежбе, домаћи задаци и писмени задаци, који треба да се раде наизменично ћирилицом и латиницом.

Ради што успешније реализације бројних захтева и садржаја неопходна је и стална сарадња наставника српског језика и књижевности с наставницима других предмета (историје, сродних општестручних и ужестручних предмета), стручним сарадницима (школским библиотекарском-медиајтекарском, педагогом, психологом) и органима (стручним активом и већима), родитељима ученика и међуопштинском (регионалном) просветно-педагошком службом; такође је корисна сарадња наставника и са одређеним институцијама (народном библиотеком, домом културе, биоскопом, локалним новинама, радио-станицом и др.).

Квалитет и трајност знања, умења, вештина и навика ученика у многоме зависе од принципа, облика, метода и средстава који се користе у образовно-васпитном процесу. Због тога савремена настава српског језика и књижевности претпоставља остваривање битних задатака и садржаја програма уз максимално могућу мисаону активност ученика (субјеката у настави), поштовање одређених дидактичких принципа (посебно: свесне активности ученика, научности, примерености, поступности, систематичности и очигледности), као и адекватну примену оних наставних облика, метода, поступака и средстава чију су вредност утврдиле савремена пракса и методика наставе српског језика и књижевности (пре свега: разни видови групног и индивидуалног рада примерени могућностима ученика, методе - дијалогска, текстуално-графичке демонстрације и самосталних радова ученика, средства - уџбеници, приручници, разне врсте текстова и графичких приказа, графофолије, наставни и други филмови, радио и телевизијске емисије и сл.). Избор одређених наставних облика, метода, поступака и средстава условљен је, пре свега, наставним садржајем и циљевима

(образовним, васпитним и функционалним), које треба остварити на једном часу српског језика и књижевности.

Редовна настава српског језика и књижевности изводи се у специјализованим учионицама и кабинетима за овај предмет, који треба да буду опремљени у складу са нормативима за средње стручне школе. Делимично, она се организује и у другим школским просторијама (библиотеци-медијатеци, читаоници, аудиовизуелној сали и сл.).

У настави српског језика и књижевности користе се одобрени уџбеници и приручници и библиотечно-информацијска грађа од значаја за остваривање задатака и садржаја програма овог предмета, односно за систематско оспособљавање ученика за самостално коришћење разних извора сазнања у настави и ван ње.

У односу на досадашњи, овај програм доноси извесне промене и новине, које треба имати у виду приликом планирања (глобалног и оперативног) и реализације предвиђених задатака и садржаја. Посебно су значајне ове промене и новине у програму: измењен је недељни и годишњи фонд часова у свим разредима средњих стручних школа као и начин расподеле предвиђеног годишњег фонда часова на поједине сегменте програма; обезбеђен је адекватнији однос између часова обраде и других типова часова: кориговани су циљ и задаци наставе; измењени су структура и садржаји подручја књижевност и језик; у програм је укључен садржај проучавања књижевног дела. Уведена је област лектире, укључени су нови аутори и наслови; одређени су основни књижевнотеоријски појмови који се усвајају током обраде одговарајућих дела: створени су предуслови за креативно испољавање наставника и прилагођавање васпитно-образовног рада различитим ситуацијама у пракси, као и за појачавање стваралачке сарадње наставника и ученика.

КЊИЖЕВНОСТ

Ово програмско-тематско подручје обухвата најзначајнија дела из српске и светске књижевности, која су распоређена у књижевноисторијском континуитету од старог века до данас.

Програм Иразеда је за почетак предвидео увод у проучавање књижевног дела (књижевнотеоријски приступ) како би се избегло нагло прелажење са тематског проучавања, карактеристичног за наставу овог предмета у основној школи, на проучавање историје књижевности, тј. изучавање књижевноуметничких дела у историјском контексту. Уз тај основни разлог треба имати у виду и друга преимућства оваквог приступа: наставник ће стећи увид у књижевноисторијска знања која су ученици понели из основне школе. Та знања ће се систематизовати, проширити и продубити, чиме ће се остварити ваљанији пут за сложенији и студиознији приступ књижевним делима какав захтева програм књижевности у средњим стручним школама.

Наставник српског језика и књижевности у средњим стручним школама треба да пође од претпоставке да је ученик у основној школи стекао основна знања:

- из теорије књижевности: тема, мотив, фабула; лик, карактер; структура прозног књижевног дела; књижевни родови и врсте; основна језичкостилска изражајна средства; усмена и писана књижевност; структура лирске песме; стих, строфа, рима, ритам; структура драмског дела; дијалог, монолог, драмска врста, драма и позориште, филм, радио-драма, телевизијска драма;

- из основа сценске и филмске културе: слика, реч, звук, филмска музика, ситуација, радња, јунаци филма, елементи филмског израза, филмске врсте, од синаписа до

сценарија; филм, телевизија, књижевност (сличност и разлике).

Са стеченим знањима, која се у програму средњих стручних школа проширују и продубљују, ученик може активно да учествује у интерпретацији књижевног дела.

Интерпретативно-аналитички методички систем је основни вид наставе књижевности и њега треба доследно примењивати приликом упознавања ученика са изабраним књижевним делима која су предвиђена програмом. Наравно, не треба очекивати да се сва програмом предвиђена дела обрађују на нивоу интерпретације као најпотребнијег аналитичко-синтетичког приступа књижевном делу. Наставник треба да процени на којим ће делима радити интерпретацију, а на којим осврт, приказ или, пак, проблемско-стваралачки методички систем.

Нема сумње да овакав програм књижевности у средњим стручним школама повремено тражи и примену експликативног методичког система када се мора чути наставникова реч, и то најчешће приликом давања информација о епохама које се проучавају, као и у свим другим ситуацијама у којима наставник не може рачунати на ученикова предзнања (на пример: основне информације о почецима писмености, да је његов говор модел правилног, чистог и богатог језика каквом треба да теже његови ученици).

Књижевна дела из програма лектира имају равноправан третман са делима из обавезног програма књижевности и обрађују се по истом методичком систему. Треба напоменути да се из лектире која је дата по избору ученика и наставника не морају обратити сви писци, већ књижевно дело оног писца за које се опредељују ученици и наставник.

ЈЕЗИК

Програм наставе језика у средњим стручним школама конципиран је тако да омогући ученицима стицање знања и о језику као друштвеној појави и о језику као систему знакова. Циљ је да ученици, поред знања о свом матерњем језику, стекну и опште лингвистичка односно социолингвистичка знања неопходна образованом човеку. Ова општа знања су функционално повезана са наставом матерњег језика. Главни део тих знања обрађује се у сегменту општи појмови о језику. Као у уводном делу сегмента књижевни језик (у првом разреду) и сегменту језички систем и науке које се њиме баве; али се општи појмови обрађују и током целе наставе - у вези са одговарајућим партијама о српском као матерњем језику. Инсистирање на једном теоријски и методички вишем нивоу изучавању језичких појава даје нови квалитет настави која обухвата и знања с којима су се ученици сретали у основној школи. Ова знања, поред своје општеобразовне вредности и значаја за олакшавање и побољшавање наставе српског језика, треба да послуже и лакшем савлађивању градива из страних језика.

Део програма књижевни језик вишеструко је значајан. Његовом реализацијом ученици треба да стекну знања и изграде одговарајуће ставове о српском књижевном језику и о значају књижевнојезичке норме и језичке културе. Овај део програма укључује и наставу о развоју књижевног језика.

У сегменту програма посвећеног организацији и функционисању језичког система не обрађују се само чисто граматички аспекти језичког система већ се обухватају и функционални аспекти. Зато су, између осталог, у синтаксу унети и елементи лингвистике текста и граматике. Посебан је значај дат лексикологији (која се надовезује на део о творби речи), и то не само да би ученици стекли више знања о речничком благу свога језика него и да би развили правилан однос према разним појавама у лексици.

У обради свих сегмената програма треба се надовезивати на знања која су ученици стекли током претходног школовања. Међутим, овде није реч о простом обнављању и утврђивању раније стечених знања, него о добијању целовите слике о српском језику, и као што је већ речено, о усвајању једног квалитативно вишег приступа проучавању језичке организације и језичких законитости.

Веома је важно да се настава језика повезе са осталим деловима овог наставног предмета. Наиме, ова настава пружа лингвистичка знања која ће бити подлога за тумачење језика и стила књижевних дела, с тим што ова дела пружају и одговарајући материјал за уочавање естетске функције језика. С друге стране, настава језика се мора повезати и са наставом културе изражавања. Тиме ће лингвистичка знања (о акценатској систему, творби речи, лексикологији, синтакси итд.), као и проучавање правописа, допринети да ученици боље и поступније усвоје књижевнојезичку норму и да побољшају своје изражајне способности.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Вежбе у усменом изражавању треба у средњим стручним школама да дају одређени степен правилне артикулације, дикције, интонације, ритма и темпа у читању и казивању лирског, епског и драмског текста. Ове се вежбе, по правилу, реализују у току обраде књижевног текста на тај начин што ће наставник, директно, својим читањем, говорењем или уз помоћ снимка, анализирати одговарајуће елементе правилног усменог изражавања како би их ученици уочили. Стечена сазнања трансформишу се у вештине и умења на тај начин што ученици интерпретирањем књижевних текстова настоје да сами достигну одговарајући степен вештине и умења ове врсте. Стечене способности се даље увежбавају различитим облицима усменог изражавања ученика (извештавање, расправљање, реферисање и др.). Већина предвиђених облика ове наставе непосредно се укључује у наставу књижевности или примене за израду писмених састава.

У првом разреду (делимично и у другом) веома је упутно да наставник ученицима демонстрира методологију израде писменог састава. У том смислу корисно је комбиновати индукцију и дедукцију. На одабраном узорку (расправа, извештај и др.) треба анализирати његову композицију, функцију одељака и остале елементе (примереност стила и сл.). Затим се ученицима може дати задатак да припреме грађу о једној теми, али да прикупљену грађу не обликују већ да се то уради на часу. Вежба у методологији израде писменог састава на основу прикупљене грађе требало би да буде демонстрација целокупног поступка израде писменог састава: од анализе теме, одређивања њеног тежишта, селекције прикупљене грађе, распореда појединости с гледишта добре композиције, до обликовања грађе и рада на усавршавању текста. Рационализација наставе у овом послу постиже се на тај начин што ће узорак текста бити у вези с књижевним делом из програма за одређени разред.

И диференцирање функционалних стилова ваља обављати на узорцима које је наставник одабрао. Да би ученик био оспособљен да свој језик и начин изражавања подеси врсти писменог састава (излагања), треба да напише конкретан састав (припреми излагање). Вежбе ове врсте треба понављати све док сваки ученик не буде оспособљен да се служи одређеним облицима изражавања. Да би се постигао већи наставни учинак, корисно је наћи неопходну психолошку мотивацију. Због тога ученике треба обавестити не само о коначном циљу који се жели постићи одређеним системом вежбања него и о сврсисходности појединих парцијалних вежбања која чине интегралну целину. Тако, на пример, ако су ученици обавештени да ће

следећи писмени задатак бити у форми расправе или приказа, онда и конкретне вежбе треба да буду подређене том циљу. Наставник ће на одабраном моделу конкретног облика изражавања показати ученицима његове битне карактеристике, подразумевајући ту и примереност језика и стила. После тога ученици у форми домаћег задатка чине прве покушаје да самостално напишу састав одређене врсте. Читањем и коментарисањем домаћих задатака ученици се даље оспособљавају у писменом изражавању и овладавању одређеним врстама састава. Када је наставник стекао утисак да су сви ученици релативно овладели одређеном врстом писменог изражавања, утврђује час израде школског писменог задатка. Резултати таквог поступка показују се у школском писменом задатку, па се на основу њих планира даљи рад на усавршавању културе изражавања ученика. Ако више ученика не постигне одређени успех, цео се процес понавља.

Оквирни број часова који је предвиђен за усмено и писмено изражавање означава укупно време, а не и број вежби у току наставне године (препоручује се организовање већег броја краћих вежби с прецизно одређеним циљевима).

Током наставне године ученицима се дају писмени задаци (у складу са облицима и врстама наведеним у програму културе изражавања). По правилу, наставник је обавезан да прегледа и анализира задатке свих ученика. Одабрани задаци (не само најуспешнији) читају се и коментаришу на часу (делу часа). Поред писмених, у складу са захтевима програма, наставник даје ученицима и друге врсте конкретних домаћих задатака (усмених, практичних – примерених могућностима ученика и њиховој оптерећености разним обавезама).

Израда школског писменог задатка, по правилу, траје један час. Изузетно, кад то поједини облици писменог изражавања изискују, израда задатака може трајати и дуже од једног часа.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ (за четворогодишње образовање) (Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ

Циљ наставе српског језика и књижевности јесте проширивање и продубљивање знања о српском језику; унапређивање језичке и функционалне писмености; проширивање и продубљивање знања о српској и светској књижевности, развијање љубави према књизи и читању, оспособљавање за интерпретацију уметничких текстова; упознавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности; проширивање и продубљивање књижевних знања и читалачких вештина; образовање и васпитање ученика као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса.

Задаци

Настава језика (знања о језику, способност служење језиком и васпитна улога наставе језика). Ученици треба да:

- овладају знањима о српском књижевном језику;
- стекну вештине и способности његовог коришћења у општењу са другима, у писменом и усменом изражавању, приликом учења, образовања и интелектуалног развоја;

– поштују материјни језик, негују српски језик, традицију и културу српског народа, националних мањина, етничких заједница и других народа;

– унапређују културу језичког општења, у складу са поштовањем расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, са развијањем толеранције и уважавања различитости и са поштовањем и уважавањем других језика и других култура.

Настава књижевности (усвајање књижевних знања, развијање читалачких вештина и афирмисање васпитних вредности путем књижевности). Ученици треба да:

– упознају репрезентативна дела српске књижевне баштине и дела опште књижевности, њихове ауторе, поетске и естетске вредности;

– негују и развијају читалачке компетенције и интерпретацијске вештине посредством којих ће се упознавати са репрезентативним књижевним делима из историје српске и опште књижевности, читати их и тумачити у доживљајној и истраживачкој улози;

– развијају литерарне афинитете и постану читаоци рафинираног естетског укуса који ће умети да на истраживачки, стваралачки и активан начин читају књижевна дела свих жанрова, вреднују их, говоре о њима и поводом њих;

– усвоје хуманистичке ставове, уверења и систем вредности;

– оспособе се за поуздано морално просуђивање, одређивање за добро и осуду насилништва и нечовештва, одбацивање свих видова агресивног и асоцијалног понашања и за развијање самосвести и личне одговорности;

– подстичу на саосећање са ближњима и одговорност према другом;

– развију врлине разборитости и равнотеже и мудрости.

Општи задаци. Ученици треба да:

– развијају и негују стваралачки и истраживачки дух у процесу учења и у примени стечених знања;

– развијају и негују методичност и методичка поступања приликом овладавања сложеним и обимним знањима;

– усаглашено са општим исходима учења, као и усклађено са узрастом и способностима, даље развијају знања, васпитне вредности и функционалне вештине које ће моћи да користе у даљем образовању, у професионалном раду и у свакодневном животу;

– развијају лични и национални идентитет и осећање припадности држави Србији;

– формирају вредносне ставове којима се чува национална и светска културна баштина;

– буду оспособљени за живот у мултикултуралном друштву.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ (66 часова)

I УВОД У ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (12 часова)

Природа и смисао књижевности

Појам и назив књижевности; књижевност као уметност; књижевност и друге уметности; усмена и писана књижевност; улога књижевне уметности у друштву; књижевност и проучавање књижевности, науке о књижевности: теорија, историја књижевности и књижевна критика.

Уметнички доживљај, утисци, разумевање, сазнавање и доживљавање уметничких вредности у књижевном делу.

Структура књижевног дела

Тема, мотив (мања тематска јединица); фабула и сиже; лик, карактер, тип, наратор, писац; идеје, мисли и поруке, смисао књижевноуметничког дела; композиција књижевног дела (на примерима лирског, епског и драмског дела); језик у књижевноуметничком делу (пишчев избор и распоређивање речи), средства уметничког изражавања.

Дела за обраду

Сунце се девојком жени - лирска народна песма
Бановић Страхиња - епска народна песма
Девојка бржа од коња - народна приповетка
Лаза Лазаревић - Први пут с оцем на јутрење - уметн. припов
Софокле: Антигона - трагедија
Иво Андрић: О причи и причању (Беседа приликом примања Нобелове награде)

II КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА (10 часова)

Основне информације о развоју, врстама, тематици и особеностима књижевности старог века.

Еп о Гилгамешу (одломак)

Хомер - Илијада (одломак - VI певање)

Библија - из Старог завета; Легенда о потопу; из Новог завета; Јеванђеље по Матеју (Страдање и васкрсење Христово).

III СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)

Почети словенске писмености; значај рада Ћирила и Методија и њихових ученика. Најстарија словенска писма (глаголица, ћирилица); старословенски језик и рецензије старословенског језика; најстарији споменици јужнословенске културе (Башчанска плоча, Самуилов натпис, Брижински споменик, Мирослављево јеванђеље); међусобне везе и утицаји писане и усмене књижевности.

Сава Немањић (Св. Сава) - Житије Св. Симеона (одломак), Болест и смрт Св. Симеона

Јефимија - Похвала кнезу Лазару

Деспот Стефан Лазаревић: Слово љубве

Усмено предање о Св. Сави (народне песме, приче и легенде - избор).

IV НАРОДНА (УСМЕНА) КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)

Народна (усмена) књижевност: појам, битне одлике, основне теме и мотиви, уметничка вредност и значај (синтеза).

Народна поезија и њен значај у животу и историји српског народа.

Српска девојка - народна песма

Кнежева вечера - народна песма

Марко пије уз рамазан вино - народна песма

Диоба Јакшића - народна песма

Ропство Јанковић Стојана - народна песма

Бој на Мишару - народна песма

V ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА (11 часова)

Хуманизам и ренесанса у Европи и код нас и главни представници (појам, особености, значај).

Ф. Петрарка - Канционијер (избор сонета)
 В. Шекспир - Ромео и Јулија
 Сервантес - Дон Кихот (одломак)
 С. Менчетић - Први поглед
 Ц. Држић - Горчије жалости јесу ли гди кому
 М. Држић - Новела од Станца

VI БАРОК И КЛАСИЦИЗАМ (6 часова)

Барок и класицизам и њихови главни представници у Европи и код нас (појам, особеност, значај).
 И. Гундулић - Осман (одломци из I и VIII певања)
 Молијер - Тврдица

VII ЛЕКТИРА (5 часова)

Данте Алегијери: Божанствена комедија (одломак из Пакла, певање V - Паоло и Франческа)
 Д. Киш - Рани јади
 Избор из поезије савремених песника према избору ученика и наставника (Д. Радовић, М. Антић, Ј. Симовић и др.).

VIII КЊИЖЕВНО-ТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевно-теоријски појмови.

Лирско, епско, драмско песништво.
 Лирске ("женске") и епске (јуначке) песме. Епски јунак.

Епска поезија у прози: приповетка, новела, роман; једноставнији облици епске прозе: мит, предање, бајка, прича. Житије (животопис, биографија), похвала, слово.

Драмска поезија (одлике, подела): трагедија, комедија, драма у ужем смислу речи. Фарса. Драма и позориште. Драмски јунак.

Стих и проза: Метрика, хексаметар, десетерац, цезура.

Средства уметничког изражавања
 Епитет, поређење, персонификација, хипербола, градација, антитеза, метафора, лирски паралелизам. Симбол. Хуманизам, ренесанса, петраркизам, барок, класицизам.

ЈЕЗИК (25 часова)

I ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ

Језик као средство комуникације (основни појмови).
 Основни појмови о књижевном (стандардном) језику. Његов национални и културни значај. Однос књижевног језика и дијалеката. Књижевно-језичка култура и њен значај.

Српски језик (место у породици словенских језика, границе).

II ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ

Језик као систем знакова.
 Фонетика и фонологија. Гласови и фонеме. Слог. Прозодија.

Морфологија. Речи и морфеме. Врсте морфема. Морфологија у ужем смислу (промена речи). Творба речи.

Синтакса. Реченица као језичка и комуникативна јединица.

Лексикологија. Лексеме. Лексички фонд (речник, лексика).

Граматику и речници српског језика и начин њихове употребе.

III ФОНЕТИКА

Гласовни и фонолошки систем српског књижевног језика (повнављање и утврђивање систематизације гласова и фонема и њихових карактеристика).

Морфофонологија. Морфофонолошке алтернације и њихова улога у промени и творби речи. Алтернације у српском књижевном језику (проширивање и утврђивање раније стечених знања). Правописна решења.

Акцентски систем српског књижевног језика (и његово обележавање). Клитике (проклитике и енклитике). Контрастирање акцентског система књижевног језика и регионалног дијалекта (где је то потребно). Служење речником за утврђивање правилног акцента.

IV ПРАВОПИС

Основни принципи правописа српског књижевног језика. Правописи и правописни приручници (и службе њима).

Писање великог слова.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (14 часова)

I УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Артикулација гласова, књижевна акцентуација, мелодија реченице, јачина, висина тона, боја гласа, темпо изговора; пауза - логичка и психолошка и њихова изражајна функција. Акцент, речи, групе речи, реченице (смисаоница). Отклањање нестандартне акцентуације из ученичког говора.

Изражајно читање и казивање напамет научених краћих прозних и дијалогских текстова. Рецитовање стихова.

Коришћење звучних записа у подстицању, процени и снимању изражајног читања, казивања и рецитовања.

Стилске вежбе. Функционални стилови: разговорни књижевно-уметнички језик.

II ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Правописне вежбе: писање великог слова.

Стилске вежбе: сажимање писменог састава уз појачавање његове информативности, отклањање сувишних речи и неприкладних израза.

Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу).

Четири писмена задатка годишње.

II разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ (72)

ПРОСВЕТИТЕЉСТВО (5)

Просветитељство – реформаторски покрет у Европи: култ разума, прогреса, природног права, осећајности; верска толеранција. Геополитички и духовни оквири српског народа (Велика сеоба Срба). Између средњовековних и модерних појава у књижевности (барокне тенденције, Г. Ст. Венцловић, З. Орфелин). Књижевност епохе просветитељства (сентиментализам, класицизам).

Доситеј Обрадовић: Писмо Харалампију; Живот и прикљученија (Идео)

Јован Стерија Поповић: Тврдица

РОМАНТИЗАМ (32)

Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, главни представници). Поетика романтизма: однос према традицији и просветитељству, одлике стила, жанрова и мотивско-тематских тенденција, развој лирике, драме – трагедије и мешовитих облика.

Поетика романтизма (В. Иго: „Предговор Кромвелу“ - одломак)

Александар Сејргејевич Пушкин: Цигани, Евгеније Оњегин (одломци)

Шандор Петефи: Слобода света

Хенрих Хајне: Лорелај

Вук Стефановић Караџић: реформатор језика и правописа (из Предговора Српском рјечнику); лексикограф (Српски рјечник), сакупљач народних умотворина (О подјели и постању народних пјесама); књижевни критичар и полемичар (Критика на роман „Љубомир у Јелисуму“); писац – историчар, биограф (Житије Хајдук-Вељка Петровића).

Петар Петровић Његош: Горски вијенац

Бранко Радичевић: Кад млидија' умрети, Ђачки растанак

Ђура Јакшић: Орао, Вече, Поноћ

Јован Јовановић Змај: Ђулићи, Ђулићи увеоци,

Јутутунска народна химна

ЛазаКостић: Међу јавом и мед сном, SantaMariadellaSalute

Иван Мажуранић: Смрт Самил-аге Ченгића

Франце Прешерн: Сонетни венац

Август Шеноа: Селачка буна (одломак)

РЕАЛИЗАМ (30)

Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, главни представници). Поетикареализма: однос према стварности, ослонац на позитивистичку слику света, доминација прозе, обележје књижевног лика (мотивисаност, типичност, индивидуалност) и реалистичког стила. Реализам у Европи - поетика реализма (Балзак: Предговор Људској комедији - одломак). Поетика реализма у српској књижевности (Светозар Марковић: Певање и мишљење –одломак).

Оноре де Балзак: Чича Горио

Николај Васиљевић Гогољ: Ревизор

Ги де Мопасан: Два пријатеља (новела)

Јаков Игњатовић: Вечити младожења

Милован Глишић: Глава шећера

Лаза Лазаревић: Ветар

Радоје Домановић: Данга

Стеван Сремац: Зона Замфирова

Бранислав Нушић: Народни посланик

Симо Матавуљ: Поварета

Војислав Илић: Грм, Сиво, суморно небо, Тибуло

Силвије Страхимир Крањчевић: Мојсије

Јанко Керсник: Селачкова смрт

ЛЕКТИРА(5)

Лав Николајевић Толстој: Ана Карењина или Рат и мир

Иво Андрић: Мост на Жепи и друге приповетке

Драгослав Михаиловић: Кад су цветале тикве

Милутин Миланковић: Кроз васиону и векове

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирска поезија (особености књижевног рода); лирска песма; композициона структура лирске песме; књижевноуметнички (песнички) језик: сликовноот (конкретност), емоционалност, симболичност, преображај значења, ритмичност и хармоничност; версификација; системи версификације; трохеј, јамб, дактил; стих; строфа; рима.

Реалистичка приповетка и роман.

Романтично, реалистично, хумористично, сатирично, гротескно.

Средства уметничког изражавања (стилске фигуре): метафора, персонификација, алегорија, иронија, сарказам, асиндет, полисиндет, анафора, епифора, симплоха, оноματοпеја, алитерација, асонанца, игра речима.

Писмо, аутобиографија, сонет, сонетни венац.

Лирско-епска поезија (балада, романса, поема).

ЈЕЗИК (20)

КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

Стандардизација (постанак и развој) књижевног језика и правописа (XIX и XX век).

Књижевнојезичке варијанте. Функционални стилови.

Основни принципи језичке културе. Приручници за неговање језичке културе (и начин њиховог коришћења).

Језичка ситуација у Србији. Принципи језичке равноправности. Језичка толеранција.

МОРФОЛОГИЈА (У УЖЕМ СМИСЛУ)

Врсте речи. Променљиве и непроменљиве речи.

Именице. Именичке категорије (падеж и број; род).

Врсте именица. Основно о деκлинацији именица.

Придеви. Придевске категорије (род, број падеж, вид, степен, поређења). Врсте придева. Основне карактеристике деκлинације и компарације придева.

Заменице. Именичке заменице: личне заменице; неличне именичке заменице (заменице ко, шта итд.). Придевске заменице. Основно о промени заменица.

Бројеви: главни и редни бројеви. Врсте главних бројева: основни бројеви, збирни бројеви, бројне именице на -ица (двојица, тројица итд.).

Глаголи. Непрелазни, прелазни и повратни глаголи. Подела глагола по виду. Морфолошке глаголске категорије: време и начин; лице и број (и род - код облика који разликују м., ж. и с. род); стање (актив и пасив); потврдноћ/одричноћ. Основно о конјугацији (глаголске врсте, лични и нелични облици, облици пасива).

Прилози. Врсте прилога.

Помоћне речи: предлози, везници и речце. Узвици.

ПРАВОПИС

Састављено и растављено писање речи. Правописни знаци. Скраћенице. Раотављање речи на крају ретка.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (13)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Причање догађаја и доживљаја (приказивање осећања).

Описивање бића, предмета, радњи, појава (тачно, верно, сажето).

Самостално излагање у функцији интерпретације књижевног текста. У очаване језичких поступака и стилогених меота књижевног текста (читањем и образлагањем). Дијалогу функцији обраде текста.

Изражајно казивање напамет научених лирских песама и краћих монолошких текстова (Доследно усвајање ортоепске норме и усвајање вештине говорења).

Стилске вежбе, функционални стилови; научни стил.

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Правописне вежбе: писање бројева и одричних облика глагола. Писање скраћеница.

Писмени састави: Израда плана писменог састава, усавршавање текста; писање побољшане верзије писменог

састава (уношење нових података, отклањање безначајних појединости).

Четири школска писмена задатка.

III разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

КЊИЖЕВНОСТ(69)

МОДЕРНА(29)

Модерна у европској и српској књижевности.
Поетика модерне (импресионизам и симболизам).
Шарл Бодлер: Албатрос
Антон Чехов: Ујка Вања
Богдан Поповић: Антологија новије српске лирике
Алекса Шантић: Претпразничко вече, Вече на

шкољу

Јован Дучић: Залазак сунца, Јабланови
Милан Ракић: Искрена песма, Долап
Владислав Петковић-Дис: Тамница, Можда опава
Сима Пандуровић: Светковина
Антун Густав Матош: Јесење вече
Бора Станковић: Коштана, Нечиста крв
Јован Скерлић: О Коштани
Петар Кочић: Мрачајски прото
Иван Цанкар: Краљ Бетајнове

МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ (30)

Европска књижевност у првим деценијама XXвека (појам особености и значај); манифести футуризма, експресионизма и надреализма: књижевни покрети и струје у српској књижевности између два рата (експресионизам, надреализам, социјална књижевност). Ратна књижевност.

Владимир Мајаковски: Облак у панталонама
Федерико Гарсија Лорка: Романа месечарка
Рабиндранат Тагора: Градинар
Милутин Бојић: Плава гробница
Душан Васиљев: Човек пева после рата
Милош Црњански: Суматра, Сеобе I
Иво Андрић: Ех Ponto
Момчило Настасијевић: Туга у камену
Тин Ујевић: Свакидашња јадиковка
Исак Самоковлија: Рафина авлија
Вељко Петровић: Салашар
Растко Петровић: Људи говоре
Исидора Секулић: Госпа Нола
Мирослав Крлежа: Господа Глембајеви
Добриша Џесарић: Облак
Оскар Давичо: Хана (Песма)
Иван Горан Ковачић: Јама

ЛЕКТИРА(10)

Избор из лирике европске модерне: (Рилке, А. Блок, Аполинер)

Избор из међуратне поезије (Д. Максимовић, Р. Петровић)

Ернест Хемингвеј: Старац и море
Иво Андрић: На Дрини ћуприја
Михаил А. Шолохов: Тихи Дон (одломци)

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирика. Модерна лирска песма (структура). Песма у прози.

Стих: једанаестерац, дванаестерац, слободан стих. Средства књижевноуметничког изражавања (стилске

фигуре): метонимија, синегдоха, парадокс, алузија, апострофа, реторско питање, инверзија, елипса, рефрен.

Епика. Облици уметничког изражавања, причање (нарација), описивање (дескрипција), дијалог, монолог, унутрашњи монолог, доживљени говор, пишчев коментар; казивање у првом, другом и трећем лицу.

Драма: Драма у ужем смислу (особине): модерна драма, (психолошка, симболистичка, импресионистичка); драмска ситуација; сценски језик (визуелни и акустични сценски знакови); публика, глумац, глума, режија, лектор, сценограф.

ЈЕЗИК(20)

ТВОРБА РЕЧИ

Основни појмови о извођењу (деривацији) речи. Важнији модели за извођење именица, придева и глагола.

Основни појмови о творби сложеница. Полусложенице. Правописна решења.

ЛЕКСИКОЛОГИЈА (СА ЕЛЕМЕНТИМА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ И ФРАЗЕОЛОГИЈЕ)

Значењски (семантички) и формални односи међу лексемама (синонимичка; антонимичка, полисемичка и хомонимичка, метафоричка и метонимичка значења).

Стилска вредност, лексика и функционални стилски појмови; поетска лексика, варијантска лексика, дијалектизми и регионализми, архаизми и историзми; неологизми; жаргонизми; вулгаризми. (Повезати са употребом речника).

Речи из страних језика и калкови (дословне преведенице), однос према њима. Речници страних речи. Разумевање најважнијих префикса (и префиксоида) и суфикса (и суфиксоида) пореклом из класичних језика.

Основни појмови о терминологији и терминима. Терминолошки речници.

Основни појмови о фразеологији и фразеолошким јединицама. Стилска вредност фразеолошких јединица. Клишеи и помодни изрази.

СИНТАКСА

Синтаксичке јединице; реченице у ширем смислу (комуникативне реченице) и реченице у ужем смислу (предикатске реченице); речи (лексеме и морфосинтаксичке речи); синтагме (именичке, придевске, прилошке и глаголске).

Основне конструкције (и њихови модели) предикатске реченице: субјектско-предикатска конструкција, рекцијске конструкције (с правим и неправим објектом), копулативне и семикопулативне конструкције (с именским и допунским предикативом). Прилошке одредбе. Безличне реченице.

Именичке синтагме. Типови атрибута. Апозитив и апозиција.

ПРАВОПИС

Транскрипција речи из страних језика (основни принципи и примери).

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (16)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Казивање и рецитовано напамет научених књижевноуметничких текстова.

Стилистика. Функционални стилови: публицистички.

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Стилистика. Лексичка синонимичка и вишезначност речи, избор речи (прецизност). Појачавање и ублажавање

исказа; обично, ублажено и увећано значење речи; пренесена значења речи (фигуративна употреба именица, глагола и придева).

Писмене вежбе: новинарска вест, чланак, извештај, интервју, коментар и др. Приказ књижевно-сценског или филмског дела. Увежбавање технике израде писмених састава.

Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу).
Четири писмена задатка.

IV разред (3 часа недељно, 90 часова годишње)

ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (10)

Смисао и задаци проучавања књижевности

Стварање књижевноуметничког дела и проучавање књижевности (стваралачки, продуктивни и теоријски однос према књижевној уметности).

Читалац, писац и књижевно дело. Рецепцијски (прималачки) однос према књижевности.

Дела за обраду:

Васко Попа: Каленић

Десанка Максимовић: Тражим помиловање (избор)

Бранко Милковић: Поезију ће сви писати

Бранко Ћопић: Башта сљезове боје

Владан Десница: Прољећа Ивана Галеба (одломци)

САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ (35)

Битна обележја и најзначајнији представници европске и српске књижевности.

Албер Ками: Странац

Луис Борхес: Чекање (кратак прича)

Самјуел Бекет: Чекајући Годоа

Стеван Раичковић: Камена успаванка

Миодраг Павловић: Реквијем

Весна Парун: Ти која имаш невиније руке

Блажо Конески: Везиља

Едвард Коцбек: Речи умиру

Иво Андрић: Проклета авлија

Меша Селимовић: Дервиш и смрт

Михајло Лалић: Лелејска гора

Добрица Ћосић: Корени, Време смрти

Александар Тишма: Употреба човека

Антоније Исаковић: Кроз грање небо

Ранко Маринковић: Руке (новела)

Данило Киш: Енциклопедија мртвих

Душан Ковачевић: Балкански шпијун

ЛЕКТИРА (15)

Виљем Шекспир: Хамлет

Фјодор М. Достојевски: Злочин и казна или Браћа

Карамазови

Милорад Павић: Хазарски речник

Избор из светске лирике XX века (Одн, Сезар,

Преврер, Пастернак, Ахматова, Цветајева, Бродски, Сенгор, Сајферс).

Избор из савремене српске књижевности (Б. Пекић, М. Бећковић и др.).

Избор књижевних критика и есеја (И. Секулић, Б. Михајловић, П. Цацић, М. Павловић, Н. Милошевић, С. Лукић).

КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

На наведеним делима понављају се, проширују, усвајају и систематизују основни књижевнотеоријски појмови.

Лирика. Лирско изражавање; стваралачке могућности посредовања језика између свести и збиље; асоцијативно повезивање разнородних појмова;

сугерисање; подстицање и упућивање; читаочева рецепција; јединство звукова, ритмова, значења и смисла.

Епика: Структурни чиниоци прозног књижевноуметничког дела: објективно и субјективно приповедање; фиктивни приповедач; померање приповедачког гледишта; свезнајући приповедач; ток свести; уметничко време; уметнички простор; начело интеграције.

Типови романа: роман лика, простора, степенисти, прстенасти, паралелни; роман тока свести; роман - есеј; дефабулизиран роман.

Драма: Структура и композиција драме; антидрама, антијунак.

Драма и позориште, радио, телевизија, филм. Путопис. Есеј. Књижевна критика

ЛЕЗИК (20)

СИНТАКСА

Падежни систем. Појам падежног система и предлошко-падежних конструкција. Основе именичке, придевске и прилошке вредности падежних односно предлошко-падежних конструкција. Предлошки изрази.

Конгруенција: дефиниција и основни појмови; граматичка и семантичка конгруенција.

Систем зависних реченица. Три основна типа вредности зависних реченица (именичке, придевске и прилошке зависне реченице). Главне врсте зависних реченица: изричне (са управним и неуправним говором), односне, месне; временске, узрочне, условне, допусне, намерне, поредбене и последичне. Везнички изрази.

Систем независних реченица. Обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.

Основни појмови о негацији.

Глаголски вид.

Глаголска времена и глаголски начини - основни појмови. Временска и модална значења личних глаголских облика: презента, перфекта, крњег перфекта, аориста, имперфекта, плусквамперфекта, футура, футура другог, кондиционала (потенцијала) и императива. Глаголски прилози. Инфинитив.

Напоредне конструкције (координација). Појам напоредног односа. Обележавање напоредног односа. Главни типови напоредних конструкција: саставне, раставе, супротне, искључне, закључне иградиционе.

Распоређивање синтаксичких јединица (основни појмови). Информативна актуализација реченице и начини њеног обележавања (основни појмови). Комуникативна кохезија.

ПРАВОПИС

Интерпункција.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (10)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Реторика; разговор, кратак монолог. Говор. Однос између говорника и аудиторија. Вежбе јавног говорења пред аудиторијом (употреба подсетника, импровизовано излагање; коришћење микрофона).

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Стилистика: Функционални стилови: административно-пословни стил (молба, жалба, пословно писмо).

Облици писменог изражавања: приказ, осврт, расправа, књижевне паралеле, есеј.

Правопис: интерпункција (вежбања).

Домаћи писмени задаци сложенијих захтева (читање и анализа на часу).

Четири писмена задатка годишње.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

УВОДНА ОБЈАШЊЕЊА

Зависно од разреда и садржаја годишњи фонд часова наставе овог предмета распоређен је тако да је за подручје књижевност издвојено око 60 одсто, а за друга два (језик и култура изражавања) око 40 одсто часова.

У оквиру тог фонда планирани садржаји се обрађују са 70 одсто часова. Осталих 30 одсто часова предвиђено је за понављање, утврђивање, вежбање и систематизовање програма.

Циљ и задаци чине целину и остварују се током четири године - систематски и континуирано - у свим предвиђеним програмско-тематским подручјима и видовима рада.

Сви садржаји распоређени су по разредима, подручјима, областима и темама уз примену начела доступности, корелације, интеграције и примерености узрасту.

Садржаји књижевности конкретизовани су по разредима, сегментима (књижевност и лектира), а обухватају књижевнотеоријско и књижевноисторијско проучавање књижевноуметничких дела и књижевности жанровски распоређених.

Подручје језик обухвата изучавање језика као система. У садржаје овог подручја уграђени су елементи опште лингвистике и правописа.

Подручје култура изражавања обухвата облике и врсте у области усменог и писменог изражавања (по разредима). У овој области планиране су говорне и писмене вежбе, домаћи задаци и писмени задаци, који треба да се раде наизменично ћирилицом и латиницом.

Ради што успешније реализације бројних захтева и садржаја неопходна је и стална сарадња наставника српског језика и књижевности с наставницима других предмета (историје, сродних општестручних и ужестручних предмета), стручним сарадницима (школским библиотекарком-медијатекарком, педагогом, психологом) и органима (стручним активом и већима), родитељима ученика и међуопштинском (регионалном) просветно-педагошком службом; такође је корисна сарадња наставника и са одређеним институцијама (народном библиотеком, домом културе, биоскопом, локалним новинама, радио-станицом и др.).

Квалитет и трајност знања, умења, вештина и навика ученика у многоме зависе од принципа, облика, метода и средстава који се користе у образовно-васпитном процесу. Због тога савремена настава српског језика и књижевности претпоставља остваривање битних задатака и садржаја програма уз максимално могућу мисаону активност ученика (субјеката у настави), поштовање одређених дидактичких принципа (посебно: свесне активности ученика, научности, примерености, доступности, систематичности и очигледности), као и адекватну примену оних наставних облика, метода, поступака и средстава чију су вредност утврдиле савремена пракса и методика наставе српског језика и књижевности (пре свега: разни видови групног и индивидуалног рада примерени могућностима ученика, методе - дијалогска, текстуално-графичке демонстрације и самосталних радова ученика, средства - уџбеници, приручници, разне врсте текстова и графичких приказа, графофолије, наставни и други филмови, радио и телевизијске емисије и сл.). Избор одређених наставних облика, метода, поступака и средстава

условљен је, пре свега, наставним садржајем и циљевима (образовним, васпитним и функционалним), које треба остварити на једном часу српског језика и књижевности.

Редовна настава српског језика и књижевности изводи се у специјализованим учионицама и кабинетима за овај предмет, који треба да буду опремљени у складу са нормативима за средње стручне школе. Делимично, она се организује и у другим школским просторијама (библиотеци-медијатеци, читаоници, аудиовизуелној сали и сл.).

У настави српског језика и књижевности користе се одобрени уџбеници и приручници и библиотечко-информацијска грађа од значаја за остваривање задатака и садржаја програма овог предмета, односно за систематско оспособљавање ученика за самостално коришћење разних извора сазнања у настави и ван ње.

У односу на досадашњи, овај програм доноси извесне промене и новине, које треба имати у виду приликом планирања (глобалног и оперативног) и реализације предвиђених задатака и садржаја. Посебно су значајне ове промене и новине у програму: измењен је недељни и годишњи фонд часова у свим разредима средњих стручних школа као и начин расподеле предвиђеног годишњег фонда часова на поједине сегменте програма; обезбеђен је адекватнији однос између часова обраде и других типова часова: кориговани су циљ и задаци наставе; измењени су структура и садржаји подручја књижевност и језик; у програм је укључен садржај проучавања књижевног дела. Уведена је област лектире, укључени су нови аутори и наслови; одређени су основни књижевнотеоријски појмови који се усвајају током обраде одговарајућих дела: створени су предуслови за креативно испољавање наставника и прилагођавање васпитно-образовног рада различитим ситуацијама у пракси, као и за појачавање стваралачке сарадње наставника и ученика.

КЊИЖЕВНОСТ

Ово програмско-тематско подручје обухвата најзначајнија дела из српске и светске књижевности, која су распоређена у књижевноисторијском континуитету од старог века до данас.

Од историјског континуитета одступа се само у поглављу увод у проучавање књижевног дела у I разреду и проучавање књижевног дела у IVразреду, као и у поглављу лектира.

Програм Iразреда је за почетак предвидео увод у проучавање књижевног дела (књижевнотеоријски приступ) како би се избегло нагло прелажење са тематског проучавања, карактеристичног за наставу овог предмета у основној школи, на проучавање историје књижевности, тј. изучавање књижевноуметничких дела у историјском контексту. Уз тај основни разлог треба имати у виду и друга преимућства оваквог приступа: наставник ће стећи увид у књижевноисторијска знања која су ученици понели из основне школе. Та знања ће се систематизовати, проширити и продубити, чиме ће се остварити ваљанији пут за сложенији и студиознији приступ књижевним делима какав захтева програм књижевности у средњим стручним школама.

Наставник српског језика и књижевности у средњим стручним школама треба да пође од претпоставке да је ученик у основној школи стекао основна знања:

- из теорије књижевности: тема, мотив, фабула; лик, карактер; структура прозног књижевног дела; књижевни родови и врсте; основна језичкостилска изражајна средства; усмена и писана књижевност; структура лирске песме; стих, строфа, рима, ритам; структура драмског дела; дијалог, монолог, драмска врста,

драма и позориште, филм, радио-драма, телевизијска драма;

– из основа сценске и филмске културе: слика, реч, звук, филмска музика, ситуација, радња, јунаци филма, елементи филмског израза, филмске врсте, од синопсиса до сценарија; филм, телевизија, књижевност (сличност и разлике).

Са стеченим знањима, која се у програму средњих стручних школа проширују и продубљују, ученик може активно да учествује у интерпретацији књижевног дела.

Проучавање књижевног дела дато је, такође посебно место у IVразреду, када су ученици зрелији и способнији за упознавање слојевитије структуре књижевноуметничког дела и књижевних методологија.

Интерпретативно-аналитички методички систем је основни вид наставе књижевности и њега треба доследно примењивати приликом упознавања ученика са изабраним књижевним делима која су предвиђена програмом. Наравно, не треба очекивати да се сва програмом предвиђена дела обрађују на нивоу интерпретације као најпотребнијег аналитичко-синтетичког приступа књижевном делу. Наставник треба да процени на којим ће делима радити интерпретацију, а на којим осврт, приказ или, пак, проблемско-стваралачки методички систем.

Нема сумње да овакав програм књижевности у средњим стручним школама повремено тражи и примену експликативног методичког система када се мора чути наставникова реч, и то најчешће приликом давања информација о епохама које се проучавају, као и у свим другим ситуацијама у којима наставник не може рачунати на ученикова предзнања (на пример: основне информације о почецима писмености, да је његов говор модел правилног, чистог и богатог језика каквом треба да теже његови ученици).

Књижевна дела из програма лектира имају равноправан третман са делима из обавезног програма књижевности и обрађују се по истом методичком систему. Треба напоменути да се из лектире која је дата по избору ученика и наставника не морају обрадити сви писци, већ књижевно дело оног писца за које се опредељују ученици и наставник.

ЈЕЗИК

Програм наставе језика у средњим стручним школама конципиран је тако да омогући ученицима стицање знања и о језику као друштвеној појави и о језику као систему знакова. Циљ је да ученици, поред знања о свом матерњем језику, стекну и опште лингвистичка односно социолингвистичка знања неопходна образованом човеку. Ова општа знања су функционално повезана са наставом матерњег језика. Главни део тих знања обрађује се у сегменту општи појмови о језику (на почетку програма за први и на крају програма за четврти разред). Као у уводном делу сегмента књижевни језик (у првом разреду) и сегменту језички систем и науке које се њиме баве; али се општи појмови обрађују и током целе наставе - у вези са одговарајућим партијама о српском као матерњем језику. Инсистирање на једном теоријски и методички вишем нивоу изучавању језичких појава даје нови квалитет настави која обухвата и знања с којима су се ученици сретали у основној школи. Ова знања, поред своје општеобразовне вредности и значаја за олакшавање и побољшавање наставе српског језика, треба да послуже и лакшем савлађивању градива из страних језика.

Део програма књижевни језик (први и други разред) вишеструко је значајан. Његовом реализацијом ученици треба да стекну знања и изграде одговарајуће ставове о српском књижевном језику и о значају књижевнојезичке

норме и језичке културе. Овај део програма укључује и наставу о развоју књижевног језика.

У сегменту програма посвећеног организацији и функционисању језичког система не обрађују се само чисто граматички аспекти језичког система већ се обухватају и функционални аспекти. Зато су, између осталог, у синтаксу унети и елементи лингвистике текста и граматике. Посебан је значај дат лексикологији (која се надовезује на део о творби речи), и то не само да би ученици стекли више знања о речничком благу свога језика него и да би развили правилан однос према разним појавама у лексици.

У обради свих сегмената програма треба се надовезивати на знања која су ученици стекли током претходног школовања. Међутим, овде није реч о простом обнављању и утврђивању раније стечених знања, него о добијању целовите слике о српском језику, и као што је већ речено, о усвајању једног квалитативно вишег приступа проучавању језичке организације и језичких законитости.

Веома је важно да се настава језика повеже са осталим деловима овог наставног предмета. Наиме, ова настава пружа лингвистичка знања која ће бити подлога за тумачење језика и стила књижевних дела, с тим што ова дела пружају и одговарајући материјал за уочавање естетске функције језика. С друге стране, настава језика се мора повезати и са наставом културе изражавања. Тиме ће лингвистичка знања (о акценатском систему, творби речи, лексикологији, синтакси итд.), као и проучавање правописа, допринети да ученици боље и поступније усвоје књижевнојезичку норму и да побољшају своје изражајне способности.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Вежбе у усменом изражавању треба у средњим стручним школама да дају одређени степен правилне артикулације, дикције, интонације, ритма и темпа у читању и казивању лирског, епског и драмског текста. Ове се вежбе, по правилу, реализују у току обраде књижевног текста на тај начин што ће наставник, директно, својим читањем, говорњем или уз помоћ снимка, анализирати одговарајуће елементе правилног усменог изражавања како би их ученици уочили. Стечена сазнања трансформишу се у вештине и умења на тај начин што ученици интерпретирањем књижевних текстова настоје да сами достигну одговарајући степен вештине и умења ове врсте. Стечене способности се даље увежбавају различитим облицима усменог изражавања ученика (извештавање, расправљање, реферисање и др.). Велика предвиђене облика ове наставе непосредно се укључује у наставу књижевности или примене за израду писмених састава.

У првом разреду (делимично и у другом) веома је упутно да наставник ученицима демонстрира методологију израде писменог састава. У том смислу корисно је комбиновати индукцију и дедукцију. На одабраном узорку (расправа, извештај и др.) треба анализирати његову композицију, функцију одељака и остале елементе (примереност стила и сл.). Затим се ученицима може дати задатак да припреме грађу о једној теми, али да прикупљену грађу не обликују већ да се то уради на часу. Вежба у методологији израде писменог састава на основу прикупљене грађе требало би да буде демонстрација целокупног поступка израде писменог састава: од анализе теме, одређивања њеног тежишта, селекције прикупљене грађе, распореда појединости с гледишта добре композиције, до обликовања грађе и рада на усавршавању текста. Рационализација наставе у овом послу постиже се на тај начин што ће узорак текста бити у вези с књижевним делом из програма за одређени разред.

И диференцирање функционалних стилова ваља обављати на узорцима које је наставник одабрао. Да би

ученик био osposobljen da svoј језик и начин изражавања подеси врсти писменог састава (излагања), треба да напише конкретан састав (припреми излагање). Вежбе ове врсте треба понављати све док сваки ученик не буде osposobljen да се служи одређеним облицима изражавања. Да би се постигао већи наставни učinak, корисно је наћи neопходну психолошку мотивацију. Због тога ученике треба обавестити не само о коначном циљу који се жељи постићи одређеним системом вежбања него и о сврсисходности појединих парцијалних вежбања која чине интегралну целину. Тако, на пример, ако су ученици обавештени да ће следећи писмени задатак бити у форми расправе или приказа, онда и конкретне вежбе треба да буду подређене том циљу. Наставник ће на одабраном моделу конкретне облика изражавања показати ученицима његове битне карактеристике, подразумевајући ту и примереност језика и стила. После тога ученици у форми домаћег задатка чине прве покушаје да самостално напишу састав одређене врсте. Читањем и коментарисањем домаћих задатака ученици се даље osposoblјавају у писменом изражавању и овладавању одређеним врстама састава. Када је наставник стекао угисак да су сви ученици релативно овладали одређеном врстом писменог изражавања, утврђује час израде школског писменог задатка. Резултати таквог поступка показују се у школском писменом задатку, па се на основу њих планира даљи рад на усавршавању културе изражавања ученика. Ако више ученика не постигне одређени успех, ceo се процес понавља.

Оквирни број часова који је предвиђен за усмено и писмено изражавање означава укупно време, а не и број вежби у току наставне године (препоручује се организовање већег броја краћих вежби с прецизно одређеним циљевима).

Током наставне године ученицима се дају писмени задаци (у складу са облицима и врстама наведеним у програму културе изражавања). По правилу, наставник је обавезан да прегледа и анализира задатке свих ученика. Одабрани задаци (не само најуспешнији) читају се и коментаришу на часу (делу часа). Поред писмених, у складу са захтевима програма, наставник даје ученицима и друге врсте конкретних домаћих задатака (усмених, практичних – примерених могућностима ученика и њиховој оптерећености разним обавезама).

Израда школског писменог задатка, по правилу, траје један час. Изузетно, кад то поједини облици писменог изражавања изискују, израда задатака може трајати и дуже од једног часа.

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST (Просветни гласник бр. 9/14 од 10.07. 2014.)

Ciljevi i zadaci

Cilј nastave maternjega језика је да код ученика развие estetski kriterij за sve ono što је univerzalno vrijedno i dobro i sposobnost за razumijevanje književnih pojava u svjetskoј književnoj riznici bez zapostavljanja ili forsiranja pojedinih književnih sadržaja, uz unapređivanje jezičke i funkcionalne pismenosti.

U okviru predmeta bosanski језик i književnost један од osnovnih ciljeva jeste dalji razvoj jezičkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja о језику, književnosti i kulturi.

Shodno ciljevima nastave u okviru ovog predmeta ученици треба да развие jezičke sposobnosti i на тај начин стичу позитивно mišljenje о ulozi i značaju bosanskoga језика као njihovog maternjega језика.

Ученици подстичу razvoj mišljenja i овладавају sopstvenim misaonim procesima; ученици stvaraju kritički stav

prema stvarnosti i bogate maštu i razvijaju kreativnost ličnog izraza razvijajući svijest о sopstvenoj kulturi i tradiciji.

Ученици u okviru programa bosanskoga језика i književnosti koriste receptivne jezičke vještine (slušanje, čitanje) u različitim komunikativnim situacijama; ученици koriste vještine jezičke produkcije (govorenje, pisanje) u različitim komunikativnim situacijama.

Ученици читају i razumijevaju tekstove из nacionalne i opće književnosti i kulturne baštine.

Zadaci nastave maternjeg језика su da:

- ученици развие sposobnost за samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i nauče да pristupaju stručnoj literaturi о književnosti;
- ученици dobro vladaju književnim језиком;
- ученици u potpunosti budu osposobljeni за izražajno čitanje i lo-gičko i kritičko shvatanje pročitanog teksta;
- postupno upoznaju pravopis i gramatiku bosanskoga језика;
- budu osposobljeni за pravilno usmeno i писмено izražavanje;
- ученици doživljavaju, tumače i ocjenjuju književno djelo;
- ученици razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije ученици треба да znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične за pojedino razdoblje;
- ученици upoznaju pravila sastavljanja i stiliziranja tekstova;
- kod ученика razvije ljubav prema maternjem језику i narodu koji se tim језиком izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra;
- kod ученика podstakne želja за spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom svoga језика, ali i volju да se vlastitim naporima i mogućnostima та želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturno odnos prema drugim језицима i narodima.

I razred (stručno obrazovanje u trogodišnjem trajanju – 3 sata nedeljno, 105 sati godišnje) SADRŽAJI PROGRAMA

I Језик (48 sati)

Standardizacija језика 6

Jezička standardizacija. Bosanski književni језик. Književnojezičke varijante. Nestandardni jezički varijeteti.

- Zavičajni govor i književni језик
- Riječi из mog zavičaja (lokalna leksika – sakupljanje i pravljenje rječnika lokalne leksike)

1. Језик као sredstvo sporazumijevanja
2. Језици u svijetu
3. Језичка norma i standardizacija
4. Језик i njegova struktura

Fonetika i fonologija 8

Језик као sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfologija. Riječi i morfeme. Vrste morfema. Tvorba morfema. Morfofonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.

1. Nastanak i dioba glasova
2. Jednačenje suglasnika по zvučnosti i mjestu tvorbe
3. Gubljenje suglasnika i palatalizacije
4. Jotovanje
5. Alternacije -ije/-je/-

Morfologija 8

1. Imenice (rod, broj, padež)
2. Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija)
3. Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, zamjenice (podjela i deklinacija)
4. Brojevi (značenje, podjela i deklinacija)
5. Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli)

Ortoepija i ortografija 3

Akcentatski sistem bosanskoga književnoga jezika (i njegovo obilježavanje). Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.

1. Ortoepija i ortografija
2. Akcentat i postakcentatske dužine, akcentatske vježbe

Pravopis 13

Osnovni principi pravopisa bosanskoga književnoga jezika. Pra-vopisi i pravopisni priručnici.

1. Pravopisne odredbe pisanja h i j
2. Pravopisne odredbe pisanja č, ć, dž i đ
3. Pravopisni znaci
4. Tačka, zarez, tačka – zarez
5. Upitnik, uzvičnik, tri tačke
6. Pisanje velikog i malog slova
7. Sastavljeno i rastavljeno pisanje
8. Apostrof, crta, crtica, dvotačka, geminacija i kosa crta
9. Navodnici i polunavodnici

Historija jezika 3

1. Historija jezika do kraja 15. stoljeća
2. Glavne osobnosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja stoljeća

Jezik u upotrebi 7

Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih prozih i dijaloških tekstova. Korištenje zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnog čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.

1. Tipovi vezanog teksta
2. Domaće pismene vježbe
3. Izrada pismenog zadatka
4. Govorne vježbe
5. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih prozih i dijaloških tekstova
6. Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica
7. Morfemsko-morfološki nivo

II Književnost i lektira 57**Teorija književnosti 17**

Pojam i naziv književnosti; književnost kao umjetnost; književnost i druge umjetnosti; usmena i pisana književnost; uloga književne umjetnosti u društvu; književnost i proučavanje književnosti: teorija, historija i književna kritika.

1. Vrste umjetnosti
2. Književnost kao umjetnost riječi
3. Nauka i književnost
4. Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi)

5. Književnoumjetnički tekst, Musa Ćazim Ćatić (izbor)
6. Struktura umjetničkog teksta (izbor)
7. Pripovjedački umjetnički tekst (izbor)
8. Poezija i stvarnost (izbor)
9. Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor)
10. Pripovjedač i pripovijedanje (izbor)
11. Svete knjige: Kur'an, Biblija...

Književnostilske formacije**Antička književnost 14**

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima antičke grčke i rimske književnosti

1. Uvod u antičku književnost
2. Mitska osnova antičke književnosti – najpoznatiji grčki mitovi
3. Odlike i podjela epske poezije, lirike i drame
4. Homer: „Ilijada“ (odlomak)
5. Homer: „Odiseja“ (odlomak)
6. Sofokle: „Antigona“
7. Odlike i predstavnici rimske književnosti
8. Vergilije: „Eneida“ (odlomak)
9. Plaut: „Tvrđica“ (odlomak)

Stara književnost istočnih naroda 8

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

1. „Ep o Gilgamešu“ (odlomak)
2. Firdusi: „Šahnama“, (odlomak „Rustem i Surhab“)
3. „Hiljadu i jedna noć“ (izbor)
4. Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod)
5. Hajjam: „Rubaije“
6. Sadi: „Đulistan“ (odlomak)

Narodna (usmena) književnost 14

Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgoj usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenog, moralnog i nacionalnog identiteta. Historijsko predanje.

Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti, njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao vaspitni uzori svoje sredine. Narodna poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.

1. Epska pjesma: „Budalina Tale“
2. Epska pjesma, Avdo Mededović: „Ženidba Smailagić Meha“
3. Epska pjesma: „Đerzelez Alija, carev mejdandžija“
4. Lirska pjesma: iz antologije Saita Orahovca: „Stare narodne pjesme Bošnjaka“ (izbor)
5. Lirsko-epske vrste
6. „Hasanaginica“
7. „Smrt Omera i Mejreme“
8. Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) – Aiša Softić: „Usmena proza Bošnjaka“, (basne, bajke, novele, šaljive ptiče i anegdote)
9. Poslovice i izreke – Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: „Budi nešto, da ne budeš ništa“ (antologija bošnjačkih izrečica)

Srednjovjekovna književnost 4

Počeci slavenske pismenosti. Najstarija slavenska pisma; najstariji spomenici južnoslavenske kulture.

1. Odluke i vrste srednjovjekovne evropske književnosti
2. Počeci slavenske pismenosti, južnoslavenska srednjovjekovna literatura
3. Bosanska srednjovjekovna književnost, zapisi sa stećaka, Povelja Kulina-bana

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju i obrazovnom procesu učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznavanje jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavještajnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfolologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnog jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretan doprinos jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukom značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnog jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stiliziranja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govorništa).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkoga ispoljavanja. Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljavanje itd. Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano

pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti, te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

I razred

(stručno obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju – 3 sata nedeljno, 105 sati godišnje)

SADRŽAJI PROGRAMA

Jezik (48 sati)

Standardizacija jezika 6

Jezička standardizacija. Bosanski književni jezik. Književnojezičke varijante. Nestandardni jezički varijeteti.

- Zavičajni govor i književni jezik
- Riječi iz moga zavičaja (lokalna leksika – sakupljanje i pravljenje rječnika lokalne leksike)
 1. Jezik kao sredstvo sporazumijevanja
 2. Jezici u svijetu
 3. Jezička norma i standardizacija
 4. Jezik i njegova struktura

Fonetika i fonologija 8

Jezik kao sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfolologija. Riječi i morfeme. Vrste morfema. Tvorba morfema. Morfofonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.

1. Fonetsko-fonološki nivo
2. Nastanak i dioba glasova
3. Jednačenje suglasnika po zvučnosti i mjestu tvorbe
4. Gubljenje suglasnika i palatalizacije
5. Jotovanje
6. Alternacije- je/- je/-i/-e

Morfologija 8

- Imenice (rod, broj, padež)
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija)
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, zamjenice (podjela i deklinacija)
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija)
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli)

Ortoepija i ortografija 3

Akcenatski sistem bosanskoga književnoga jezika (i njegovo obilježavanje). Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.

1. Ortoepija i ortografija
2. Akcenat i postakcenatske dužine, akcenatske vježbe

Pravopis 14

Osnovni principi pravopisa bosanskog književnog jezika. Pravopisi i pravopisni priručnici.

1. Pravopisne odredbe pisanja h i j
2. Pravopisne odredbe pisanja č,ć,dž i đ
3. Tačka, zarez, tačka – zarez
4. Upitnik, uzvičnik, tri tačke
5. Pisanje velikog i malog slova
6. Sastavljeno i rastavljeno pisanje
7. Apostrof, crta, crtica, dvotačka, geminacija i kosa crta
8. Navodnici i polunavodnici

Historija jezika 2

- 1) Historija jezika do kraja 15. stoljeća

Jezik u upotrebi 7

Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih prozih i dijaloških tekstova. Korištenje zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnoga čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.

1. Tipovi vezanoga teksta
2. Domaće pismene vježbe
3. Izrada pismenoga zadatka
4. Govorne vježbe
5. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih prozih i dijaloških tekstova
6. Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica
7. Morfemsko-morfološki nivo

Knjževnost i lektira 57**Teorija književnosti 17**

Pojam i naziv književnosti; književnost kao umjetnost; književnost i druge umjetnosti; usmena i pisana književnost; uloga književne umjetnosti u društvu; književnost i proučavanje književnosti: teorija, historija i književna kritika.

1. Vrste umjetnosti
2. Književnost kao umjetnost riječi
3. Nauka i književnost
4. Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi)
5. Književnoumjetnički tekst, Musa Ćazim Ćatić (izbor)
6. Struktura umjetničkoga teksta (izbor)
7. Pripovjedački umjetnički tekst (izbor)
8. Poezija i stvarnost (izbor)
9. Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor)
10. Pripovjedač i pripovijedanje (izbor)
11. Svete knjige: Kur'an, Biblija...

Književnostilske formacije**Antička književnost 14**

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima antičke grčke i rimske književnosti

1. Uvod u antičku književnost
2. Miška osnova antičke književnosti – najpoznatiji grčki mitovi
3. Odlike i podjela epske poezije, lirike i drame
4. Homer: „Ilijada“ (odlomak)
5. Homer: „Odiseja“ (odlomak)
6. Sofokle: „Antigona“
7. Eshil: „Okovani Prometej“ (izbor)

8. Odlike i predstavnici rimske književnosti
9. Vergilije: „Eneida“ (odlomak)
10. Plaut: „Tvrđica“ (odlomak)

Stara književnost istočnih naroda 8

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

1. „Ep o Gilgamešu“
2. Firdusi: „Šahnama“, (odlomak „Rustem i Surhab“)
3. „Hiljadu i jedna noć“ (izbor)
4. Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod)
5. Hajjam: „Rubaije“
6. Sadi: „Đulistan“ (odlomak)

Narodna (usmena) književnost 14

Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgoj usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenoga, moralnoga i nacionalnoga identiteta. Historijsko predanje.

Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti, njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao vaspitni uzori svoje sredine. Narodna poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.

1. Epska pjesma: „Budalina Tale“
2. Epska pjesma, Avdo Mededović: „Ženidba Smailagić Meha“
3. Epska pjesma: „Đerzelez Alija, carev mejdandžija“
4. Lirska pjesma: iz antologije Saita Orahovca: „Stare narodne pjesme Bošnjaka“ (izbor)
5. Lirsko-epske vrste
6. „Hasanaginica“
7. „Smrt Omera i Mejreme“
8. Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) - Aiša Sof- tić: „Usmena proza Bošnjaka“, (basne, bajke, novele, šaljive ptice i anegdote)
9. Poslovice i izreke – Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: „Budi nešto, da ne budeš ništa“ (antologija bošnjačkih izrečica)

Srednjovjekovna književnost 4

Počeci slavenske pismenosti. Najstarija slavenska pisma; najstariji spomenici južnoslavenske kulture.

1. Odlike i vrste srednjovjekovne evropske književnosti
2. Počeci slavenske pismenosti, južnoslavenska srednjovjekovna literatura
3. Bosanska srednjovjekovna književnost, Zapisi sa stećaka, Povelja Kulina-bana.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju i obrazovnom procesu učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava

da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturni odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznaju jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavještajnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnoga jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretni doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnoga jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stiliziranja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govorništa).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkoga ispoljavanja. Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje itd. Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti, te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranoga književnog fonda.

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Cilj i zadaci

Cilj nastave književnosti na bosanskoj jeziku jeste da kod učenika treba prije svega razviti estetski kriterij za sve ono

što je univerzalno vrijedno i dobro. Treba ih osposobiti za razumijevanje književnih pojava u svjetskoj književnoj riznici, bez uobičajenog dosadašnjeg zapostavljanja pojedinih književnih sadržaja.

U okviru predmeta Bosanski jezik i književnost jedan od osnovnih ciljeva jeste dalji razvoj jezičkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja o jeziku, književnosti i kulturi.

Shodno ciljevima nastave u okviru ovog predmeta učenici treba da razviju jezičke sposobnosti i na taj način stječu pozitivno mišljenje o ulozi i značaju bosanskoga jezika kao njihovog maternjega jezika.

Zadaci nastave maternjega jezika su da:

- učenici razviju sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i nauče da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti;

- učenici dobro ovladaju i služe se književnim jezikom;

- učenici u potpunosti budu osposobljeni za izražajno čitanje i logičko i kritičko shvatanje pročitane teksta;

- postupno upoznaju pravopis i gramatiku bosanskoga jezika;

- budu osposobljeni za pravilno usmeno i pismeno izražavanje;

- učenici doživljavaju, tumače i ocjenjuju književno djelo;

- učenici razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje;

- učenici upoznaju pravila sastavljanja i stiliziranja tekstova;

- kod učenika razvije ljubav prema maternjem jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra;

- kod učenika podstakne želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom svoga jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturni odnos prema drugim jezicima i narodima.

Učenici moraju razviti sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i naučiti da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti.

U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Program Bosanskoga jezika i književnosti sadržajno i strukturalno jednak je za sve srednje stručne škole, samo je obimom prilagođen odgovarajućem fondu sati.

Prema Nastavnome planu nastavni sadržaji obrađuju se u srednjim stručnim školama u četverogodišnjem trajanju, sa 3 sata sedmično (od 105 do 111 sati godišnje), a u srednjim stručnim školama u trogodišnjem trajanju sa 2 sata sedmično (70 sati godišnje).

II razred

(srednje obrazovanje u trogodišnjem trajanju 2 časa nedeljno, 70 časova godišnje)

Naziv programskih sadržaja

I JEZIK 29 sati Morfologija 6

- Kategorija vrste riječi, 1

- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1

- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1

Stilska upotreba jezika 23

- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika 2

- Bosanski, srpski i hrvatski jezik u 19. stoljeću, 1

II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 41

- Književna razdoblja i djela

Kasni srednji vijek 3

- Dante Aligijeri: „Božanstvena komedija“ („Pakao”), L 1 (odlomak)
- Frančesko Petrarca: „Kanconijer“ (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron“ (izbor), 1

Renesansa 3

- Miguel de Servantes: „Don Kihot“ (odlomak), 1
- Viljem Šekspir: „Hamlet“, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija“, L 2

Reformacija i protureformacija 1

- Reformacija i protureformacija, manirizam i barok u književno- sti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1

Klasicizam 2

- Klasicizam (odlike i predstavnici), 1
- Molijer: „Tvrđica“, L 1

Racionalizam i prosvjetiteljstvo 1

- Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, Dositej Obradović: „Pismo Haralampiju“ (odlomak), 1

Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 9

- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), Muhamed Nerkesija (izbor), Alaudin Sabit Užičanin, „Zafernama“ (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan“ (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis“ (izbor), 1
- Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević, 1
- Husein Lamekanija, Abdulvehab Ilhamija, 1
- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima na prostorima jugozapadne Srbije (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gur- bi Baba) (izbor iz poezije) 2

Alhamijado književnost 9

- Alhamijado književnost, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be“, 1
- Umihana Čuvidina: „Čamdži Mujo i lijepa Um“ 1
- Alhamijado književnost na prostorima jugozapadne Srbije (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačariz, Nazif Šušević, izbor) 2

Epistolarna književnost 1

- Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalović/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću“),

Romantizam 12

- Romantizam u Evropi, 1
- J. V. Gete: „Jedi mladog Vertera“ (odlomak) 1
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1
- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin“, (odlomak) 1
- Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba“ (odlomak), 1
- Hajnrih Hajne (Izbor iz poezije), 1
- Edgar Alan Po: „Anabel Li“, 1
- Romantizam u južnoslavenskim književnostima (karakter i vrijeme), 1
- Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
- Bošnjački romantizam: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojnoobrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika i književnosti je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednoga naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi, bogatoj zadužbini, putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlasti- tim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, toleran- tan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misao, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišlje- nje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznaju jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog, sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavijesnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i hi- storiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnoga jezika za- uzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretno doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju

učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovoga izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukom značaju

i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnoga jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa različitim nivoima jezičke strukture, morfemsko-morfološkim nivoom, gramatičkim kategorijama, i vrstama riječi.

U okviru nastavnoga plana i programa učenici treba da ovladaju leksičkim sustavom jezika, dobiju osnovna znanja o leksikologiji i leksikografiji (vrste rječnika), naraciji, dijalogu i monologu, anotaciji i recenziji, kritici.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba kod učenika izgrađivati čitalačke navike i moti- virati ih da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog knji- ževnoga fonda.

II razred

(srednje obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju 3 časa nedeljno, 105–111 časova godišnje)

(Napomena: nastavnici čiji plan i program u četvorogodišnjim stručnim školama u drugom razredu ima 105 sati na godišnjem nivou, smanjit će broj sati utvrđivanja u oblasti jezika i morfologije)

Naziv programskih sadržaja

I JEZIK 48 sati

Morfologija 26

- Nivoi jezičke strukture, 1
- Morfemsko-morfološki nivo, 1
- Gramatičke kategorije, 1
- Kategorija vrste riječi, 1
- Imenice (semantičke i gramatičke odlike, rod, broj, padež), 1
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija), 1
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, podjela i deklinacija), 1
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija), 1
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli, značenje i tvorba prostih glagolskih oblika), 1
- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1
- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1

Stilska upotreba jezika 24

- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika 2

- Glavne osobenosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća, 1

II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 63

– Književna razdoblja i djela

Kasni srednji vijek 5

- Dante Aligijeri: „Božanstvena komedija“ („Pakao“), L 1 (odlomak)
- Frančesko Petrarca: „Kanonijer“ (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron“ (izbor), 1

Renesansa 7

- Renesansa (uvod), 1
- Miguel de Servantes: „Don Kihot“, L 2
- Viljem Šekspir: „Hamlet“, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija“, L 2

Reformacija i protureformacija 2

- Reformacija i protureformacija, manirizam i barok u književnosti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1

Klasicizam 3

- Klasicizam (odlike i predstavnici), 1
- Molijer: „Tvrđica“, L 1

Racionalizam i prosvjetiteljstvo 4

- Racionalizam i prosvjetiteljstvo (uvod), 1
- Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, Dostitej Obradović: „Pismo Haralampiju“ (odlomak), 1

Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 9

- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), Muhamed Nerkesija (izbor), Alaudin Sabit Užičanin, „Zafernama“ (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan“ (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis“ (izbor), 1
- Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević, 1
- Husein Lamekanija, Abdulvehab Ilhamija, 1
- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima na prostorima jugozapadne Srbije (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gurbi Baba) (izbor iz poezije) 2

Alhamijado književnost 13

- Alhamijado književnost, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be“, 1
- Umihana Čuvidina: „Čamdži Mujo i lijepa Uma“, 1
- Alhamijado književnost na prostorima jugozapadne Srbije (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačariz, Nazif Šušević, izbor) 2

Epistolarna književnost 1

- Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalović/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću“), 1

Romantizam 19

- Romantizam u Evropi, 1
- J. V. Gete: „Jad mladog Vertera“, 1 2
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1

- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin“ (odlomak)
1
– Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba“ (odlomak),
1
– Hajnrh Hajne (Izbor iz poezije), 1
– Edgar Alan Po: „Anabel Li“, 1
– Romantizam u južnoslavnskimi književnostima (karakter i vrijeme), 1
– Hrvatska romantičarska lirika: Mažuranić, Preradović, 1
– Slovenački romantizam: Prešern: „Sonetni vijenac“, 1
– Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
– Bošnjački romantizam: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК ПРОГРАМ Б

ЗА УЧЕНИКЕ ЧИЈИ МАТЕРЊИ ЈЕЗИК ПРИПАДА СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА И КОЈИ ЖИВЕ У ВИШЕНАЦИОНАЛНИМ СРЕДИНАМА (средњи–напредни ниво стандарда) (Просветни гласник бр. 13/18 од 17.07. 2018.)

Циљ

Циљ учења српског као нематерњег језика јесте оспособљавање ученика да води усмену и писану комуникацију са говорницима српског као матерњег језика ради каснијег пуног укључивања у живот заједнице и остваривања грађанских права и дужности, као и упознавање српске културне баштине и развијање интеркултуралности као темељне вредности демократског друштва.

Разред Први

Годишњи фонд часова 64–74

ИСХОДИ По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> – разуме и користи предвиђени лексички фонд; – разуме и користи граматичку материју усвајану у претходним разредима; – правилно употребљава глаголски вид; – у реченици употребљава збирне бројеве и бројне именице изведене суфиксом <i>-ица</i>; – саставља различите типове безличних, обезличених пасивних реченица; – уочава наглашен 	ЈЕЗИК	<p>Око 100–150 нових пунозначних ипомоћних речи укључујући и основне појмове из школских предмета;</p> <p>Грамматички садржаји из основне школе (понављање и увежбавање на познатој и новој лексици);</p> <p>Презент, перфекат, футур I, императив – систематизација глаголских облика;</p> <p>презент зазначавање прошле и будуће радње;</p> <p>Глаголски вид – глаголи свршеног и несвршеног вида (промењени акценат: нпр. <i>погледати</i> : <i>погледати</i> или вокал у корену: <i>родити</i> : <i>рађати</i>);</p> <p>Именице које имају неправилну множину (<i>брат, дете</i>; проширење основе, гласовне промене у номинативу множине);</p> <p>Збирни бројеви;</p>

слог у вишесложној речи;		Бројне именице изведене суфиксом <i>-ица</i> ; Трпни глаголски придев; Именице женског рода на сугласник; Датив у функцији логичког субјекта; Вокатив; Пасивне реченице (рефлексивни пасив и партиципски пасив); Безличне реченице и обезличене реченице
<ul style="list-style-type: none"> – исказе сопствени доживљај књижевног дела, уз образложење; – преприча краћи наративни или драмски књижевноуметнички текст; – одабрана књижевна дела предвиђена наставним програмом локализује у основне књижевне контексте (усмена/ауторска и лирска/епска/драмска књижевност); – уочи битне поетске елементе у структури књижевноуметничког текста (у складу са индивидуалним могућностима) користећи књижевнотеоретско знање стечено на часовима матерњег језика; – разликује књижевноуметнички текст од неуметничког текста; – изведе закључке на основу прочитаног текста; 	КЊИЖЕВНОСТ	<p>Оригинални текстови: Народна прича: „Еро и кадија“ Народна прича: „Свети Сава и сељак без среће“ Народна анегдота: „Карађорђе и Доситеј“ Ђура Јакшић: „На Липару“ Ј. Ј. Змај: „О, погледај звезде јасне“ („Ђулићи“) Војислав Илић: „Зимско јутро“ Лаза Лазаревић: „Швабица“ (одломак) Бранислав Нушић: „Кирија“ (одломак) Десанка Максимовић: „Пролетња песма“ Иво Андрић „Књига“ (одломак) Данило Киш: „Рани јади“ (одломак „Улица дивљих кестенова“) Горан Петровић: „Породичне сторије“ (одломак) Мирослав Антић: „Мали час ботанике“</p> <p>Конструисани текстови о: Светом Сави Деспоту Стефану Лазаревићу Доситеју Обрадовићу Музејима Вука Караџића и Доситеја Обрадовића Ксенији Атанасијевић Николи Тесли Јосифу Панчићу Народној балади „Женидба Милица Барјактара“</p> <p>У гимназијама наставници додатно треба да изабере један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски.</p> <p>У средњим стручним школама наставници треба додатно да изабере</p>

		<p>текстове на српском језику са стручним терминологијом.</p> <p>Наставник бира 9 оригиналних и 3 конструисана текста.</p>
<p>– разуме садржаје кратких информативних емисија;</p> <p>– иницира дијалог с вршњацима и особама из окружења и активно учествује у њему;</p> <p>– укратко опише своја и туђа осећања, расположења и психофизичка стања;</p> <p>– чита и већим делом разуме краће стручне текстове из области свог интересовања;</p> <p>– пише краће дијалогске текстове ћирилицом или латиницом;</p> <p>– пише кратке континуиране текстове на задату тему у складу са ортографском нормом (ћирилицом и латиницом);</p> <p>– попуњава различите типове образаца.</p>	<p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p>	<p>I. Лично представљање: основне информације о себи – узраст, место становања, средња школа коју похађа</p> <p>II. Породица и људи у окружењу: подаци о члановим породице и пријатељима</p> <p>III. Живот у кући: опис животног простора (кућа/стан)</p> <p>IV. Храна и пиће: навике у исхрани</p> <p>V. Одећа и обућа: одећа и обућа за различите прилике; материјали од којих се прави одећа и обућа</p> <p>VI. Здравље: болести и лечење</p> <p>VII. Образовање: нови наставни предмети, учење и оцењивање, професори</p> <p>VIII. Природа: жива и нежива природа у окружењу; сналажење у простору</p> <p>IX. Спорт и игре: тимски и индивидуални спортови, познати спортисти</p> <p>X. Куповина: куповина и начини плаћања</p> <p>XI. Насеља, саобраћај и јавни објекти: градски и међуградски превоз</p> <p>XII. Култура, уметност, медији: значајни догађаји и личности из културне прошлости; врсте медија и медијски садржаји; интернет и друштвене мреже</p> <p>XIII. Комуникативни модели: представљање и упознавање; захваљивање; честитање, извињење; исказивање расположења/нерасположења; предлагање; прихватање/неприхватање предлога</p>
<p>Обавезан је један писмени задатак у току школске године (у другом полугодушту).</p>		

Разред Други
Годишњи фонд часова 64–72

ИСХОДИ По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
<p>– разуме и користи предвиђени лексички фонд;</p> <p>– разуме и користи граматичку материју усвајану у претходним разредима;</p> <p>– користи сложеније синтаксичке конструкције за исказивање просторних и узрочних односа;</p> <p>– разуме и употребљава различите начине за исказивање посесивних односа;</p>	<p>ЈЕЗИК</p>	<p>Око 100–150 нових пунозначних и помоћних речи укључујући и основне појмове из школских предмета;</p> <p>Грамматички садржаји из претходног разреда (пона-вљање и увежбавање на познатој и новој лексици);</p> <p>Посесивни генитив и посесивни датив;</p> <p>Исказивање места предлошко—падежним конструкцијама и зависном месном реченицом;</p> <p>Исказивање узрока предлошко-падежним конструкцијама и зависном узрочном реченицом;</p> <p>Конструкције с најфреквентнијим семикопулативним глаголима</p>
<p>– савладане (већ усвојене) садржаје из књижевности повезује са новим књижевноуметничким текстовима и користи их у њиховом тумачењу;</p> <p>– упореди сопствени доживљај књижевног дела са доживљајем свог друга;</p> <p>– примени књижевнотеоријска знања стечена на часовима матерњег језика у тумачењу текста/дела;</p> <p>– изнесе аргумент због чега би књижевно дело препоручио другу</p>	<p>КЊИЖЕВНОСТ</p>	<p>Оригинални текстови: Народна бајка: „Баш-Челик“ (одломак) Народне пословице, загонетке и питалице Ј. Ј. Змај: „Песмо моја“ (из „Ђулића“) Бранко Радичевић: „Мини Караџић (у споменицу)“ Милован Глишић: „Прва бразда“ (одломак) Десанка Максимовић: „Стрепња“ Коста Трифковић: „Љубавно писмо“ (одломак) Исидора Секулић: „Писма из Норвешке“ (одломак) Иво Андрић: „Мостови“ (одломак) Стеван Раичковић: „Селидба“ (одломак) Воја Царић: „Еј ти“</p> <p>Конструисани текстови о: Јефимији Вуку Караџићу Јовану Цвијићу (Одломак из текста „Охридско језеро“) Надежди Петровић Михајлу Пупину (Одломак из књиге „Од пашњака до</p>

	<p>научењака“) Народnoj библиотеци Србије Народnoj епској песни „Бановић Страхиња“ Одломак из стрипа Ђорђа Лобачева: „Баш Челик“</p> <p>У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски.</p> <p>У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу текстове на српском језику са стручном терминологијом.</p> <p>Наставник бира 7 оригиналних и 3 конструисана текста.</p>		<p>XI. Култура, уметност, медији: уметничка дела и споменици културе; праћење медија; друштвене мреже – предности и мане</p> <p>XII. Комуникативни модели: Изражавање допадања/недопадања; подстицање; упозорење; захвалност; изражавање личног става (жеља, потреба, намера); исказивање физичких тегиба</p>
Обавезан је један писмени задатак у току школске године (у другом полугодишту)			
Разред Трећи Годишњи фонд часова 60–72			
<p>– разуме основни садржај информативних, образовних и културних емисија;</p> <p>– у разговору исказује и образлаже своје мишљење;</p> <p>– чита и разуме суштину информативних текстова;</p> <p>– пише кратке континуиране текстове на задату тему.</p>	<p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p> <p>I. Лично представљање: основне информације о себи – адреса, телефонски број</p> <p>II. Породица и људи у окружењу: обавезе и навике чланова породице</p> <p>III. Живот у кући: послови и обавезе у кући; млади и слободно време</p> <p>IV. Храна и пиће: припремање хране</p> <p>V. Одећа и обућа: омиљена гардероба и обућа</p> <p>VI. Здравље: здравствено стање, лична искуства</p> <p>VII. Образовање: основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика</p> <p>VIII. Природа: карактеристике и занимљивости појединих регија</p> <p>IX. Спорт и игре: спортске манифестације и понашање на спортским манифестацијама</p> <p>X. Насеља, саобраћај и јавни објекти: врсте и начини путовања; места за забаву</p>	<p>ИСХОДИ По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:</p> <p>– разуме и користи предвиђени лексички фонд;</p> <p>– разуме и користи граматичку материју усвајану у претходним разредима;</p> <p>– користи футур II у зависним реченицама;</p> <p>– саставља различите типове условних реченица;</p> <p>– исказује временске односе различитим синтаксичким средствима;</p> <p>– саставља различите типове односних реченица;</p> <p>– влада фреквентним конструкцијама са функцијом неправог објекта;</p>	<p>ОБЛАСТ/ ТЕМА</p> <p>ЈЕЗИК</p> <p>САДРЖАЈИ</p> <p>Око 100–150 нових пунозначних и помоћних речи, укључујући и основне појмове из школских предмета;</p> <p>Граматички садржаји из претходних разреда (повнављање и увежбавање на познатој и новој лексици);</p> <p>Неличне именичке заменице (значење и промена);</p> <p>Футур II;</p> <p>Условне реченице (с везницима <i>ако, кад и да</i>);</p> <p>Исказивање временских односа предлошко-падежним конструкцијама и зависним временским реченицама с везницима <i>кад, док, чим, пре него што</i>;</p> <p>Односне реченице;</p> <p>Неправи објекат у различитим падежима (с предлозима или без њих);</p>
		<p>– савладане (већ усвојене) садржаје из књижевности повезује са новим књижевноуметничким текстовима и користи их у њиховом тумачењу;</p> <p>– упореди сопствени доживљај</p>	<p>КЊИЖЕ ВНОСТ</p> <p>Оригинални текстови: Народна балада „Смрт Омера и Мериме“ Милован Витезовић: „Шешир професора Косте Вујића“ (одломци) Иво Андрић: „На Дрини ћуприја“ (одломак о Фати Авгадиној) Милан Ракић: „Искрена песма“</p>

<p>књижевног дела са доживљајем свог друга;</p> <p>– тумачи основне структурне елементе књижевног дела;</p> <p>– издвоји књижевни лик и образложи зашто му се допада;</p> <p>– анализира издвојен проблем или идеју коју књижевно дело покреће;</p> <p>– разуме вредност и значај српске културе уз помоћ књижевних и некњижевних текстова;</p>	<p>Стеван Сремац: „Поп Ћира и поп Спира“ (одломак) Алекса Шантић: „Емина“ Јован Дучић: „Поље“ Слободан Селенић: „Очеви и оци“ (одломци) Десанка Максимовић: „Опомена“ Душан Ковачевић: „Маратонци трче почасни круг“ (одломак) Александар Тишма: „Другде“ (одломак из путописа) Стеван Раичковић: „Септембар“ Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ (одломци) Конструисани текстови о: Марку Краљевићу; Милутину Миланковићу; Михајлу Петровићу Аласу; Милеви Ајнштајн; Јовану Стерији Поповићу; Милени Павловић Барили; Сави Текелији; Жанки Стокић; Једној од следећих културних институција: Карловачка гимназија, Народно позориште у Београду, Српско народно позориште у Новом Саду, Београдска филхармонија; Позоришна представа или филм „Маратонци трче почасни круг“ – компаративни приступ</p> <p>У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски.</p> <p>У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу текстове на српском језику са стручном терминологијом.</p> <p>Наставник бира 9 оригиналних и 3 конструисана текста.</p>	<p>– резимира основни садржај предавања користећи стручне изразе;</p> <p>– у разговору прикупља информације и на основу њих изводи закључке;</p> <p>– учествује у дебати на задату тему;</p> <p>– чита стручне текстове уз помоћ речника;</p> <p>– пише белешке из усменог и писаног текста;</p>	<p>ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА</p>	<p>I. Лично представљање: Основне информације о себи – карактерне и емотивне особине</p> <p>II. Породица и људи у окружењу: порекло, преци</p> <p>III. Живот у кући: живот у кући и живот у стану – предности и недостаци</p> <p>IV. Храна и пиће: исхрана и здравље; дијета</p> <p>V. Одећа и обућа: куповина и одржавање одеће и обуће</p> <p>VI. Здравље: чување здравља, опасности од болести зависности</p> <p>VII. Образовање: основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика</p> <p>VIII. Природа: проблеми загађивања природе</p> <p>IX. Спорт и игре: физичка активност и здравље</p> <p>X. Куповина: куповина путем интернета</p> <p>XI. Насеља, саобраћај и јавни објекти: јавни објекти у окружењу и запослени у њима</p> <p>XII. Култура, уметност, медији: значајне културно-уметничке манифестације у окружењу; медији у функцији образовања; коришћење интернета</p> <p>XIII. Комуникативни модели: изражавање психичких стања и расположења (задовољство/незадовољство, забринутост, чуђење, страх, изненађење, разочарање), изражавање степена уверености; давање коментара</p>
<p>Обавезан је један писмени задатак у току школске године (у другом полугодишту)</p>				

Разред Четврти

Годишњи фонд часова 60–64

ИСХОДИ По завршеној теми/ области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> – разуме и користи предвиђени лексички фонд; – разуме и користи граматичку материју усвајану у претходним разредима; – саставља реченице с глаголским прилозима; – у реченици правилно употребљава заменицу свој; – разуме текстове с приповедачким аористом; – влада најфреквентнијим глаголским перифразама; 	ЈЕЗИК	<p>Око 100–150 нових пунозначних и помоћних речи, укључујући и основне појмове из школских предмета;</p> <p>Грамаички садржаји из претходних разреда (понављање и увежбавање на познатој и новој лексици);</p> <p>Употреба наглашених и ненаглашених облика личних заменица;</p> <p>Глаголски прилог садашњи и глаголски прилог прошли;</p> <p>Повратни глаголи (прави, узајамно-повратни, неправи повратни);</p> <p>Заменица <i>свој</i>;</p> <p>Типичан распоред енклитика у простој реченици;</p> <p>Приповедачки аорист;</p> <p>Глаголске перифразе;</p> <p>Реченице с допунским предикативом уз фреквентне глаголе;</p>
<ul style="list-style-type: none"> – савладане (већ усвојене) садржаје из књижевности повезује са новим књижевноуметничким текстовима и користи их у њиховом тумачењу; – упореди сопствени доживљај књижевног дела са доживљајем свог друга; – тумачи основне структурне елементе књижевног дела; – уочи елементе који чине различите типове карактеристике лика; – анализира издвојен проблем или идеју коју књижевно дело покреће; – разуме вредност и значај српске културе уз помоћ књижевних и некњижевних 	КЊИЖЕВНОСТ	<p>Оригинални текстови: Једна народна лирска сватовска песма по избору Стеван Сремац: „Зона Замфирова“ (одломак) Милован Витезовић: „Лајање на звезде“ (одломци) Војислав Карановић: „Школа“ Милош Црњански: „Сеобе“ (одломак) Иво Андрић: „Мост на Жепи“ (одломак) Васко Попа: „Очију твојих да није“ Владимир Булатовић Виб: „Ајкула и бирократ“ Душан Радовић: афоризми (избор) Десанка Максимовић: „Пролетња песма“ Бранислав Нушић: „Сумњиво лице“ (одломак)</p> <p>Конструисани текстови о: Иву Андрићу; Јовану Ћирилову; Мири Траиловић; Милутину</p>

<p>текстова;</p> <ul style="list-style-type: none"> – упореди дела српске књижевности са делима књижевности свог матерњег језика; 		<p>Миланковићу; Стевану Мокрањцу; Народној балади „Хасанагиница“ (уз драмску адаптацију); Филм „Лајање на звезде“ – компаративни приступ; Адаптирани текст о биографији савременог српског писца по избору.</p> <p>У гимназијама наставници додатно треба да изабере један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски.</p> <p>У средњим стручним школама наставници треба додатно да изабере текстове на српском језику са стручном терминологијом.</p> <p>Наставник бира 7 оригиналних и 3 конструисана текста.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – говори уз унапред припремљену презентацију на задату тему; – прикупља информације из линеарних и нелинеарних текстова; – чита с разумевањем сложеније текстове, а значење непознатих речи одређује на основу контекста; – пише основне информације о себи у форми биографије; 	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	<p>I. Лично представљање: Основне информације о себи – писање CV-ја</p> <p>II. Породица и људи у окружењу: млади и одрасли – решавање узрасних конфликта у породици и међу пријатељима</p> <p>III. Живот у кући: пожељан простор за живот</p> <p>IV. Храна и пиће: традиција у исхрани, национална јела</p> <p>V. Одећа и обућа: одевање младих, мода</p> <p>VI. Здравље: конвенционално и алтернативно лечење</p> <p>VII. Образовање: основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика; могућности даљег школовања</p> <p>VIII. Природа: очување и неговање природе у окружењу</p> <p>IX. Спорт и игре: професионално и рекреативно бављење спортом</p> <p>X. Куповина:</p>

	<p>однос према куповини XI. Насеља, саобраћај и јавни објекти: администрација и лична документа XII. Култура, уметност, медији: међукултуралност и њен значај XIII. Комуникативни модели: давање савета; изражавање саосећања; убеђивање саговорника; слагање/неслагање с мишљењем саговорника; вредновање и образлагање</p>
<p>Обавезан је један писмени задатак у току школске године (у другом полугодишту)</p>	

Кључни појмови садржаја: српски као нематерњи језик, слушање, разумевање, говор, читање, писање.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет српски као нематерњи језик похађају ученици који наставу слушају на неком од језика националних мањина. Међу тим ученицима постоје изразите разлике у степену овладаности српским језиком приликом поласка у средњу школу и у темпу и обиму којим могу напредовати током школовања. Ова разлика условљена је различитим матерњим језицима од којих су једни блиски српском језику (разлике међу њима су такве да не морају ометати комуникацију, или се комуникација може остваривати уз нешто напора и труда) док су други структурно толико различити да, без елементарног познавања једног од њих, комуникација међу говорницима није остварива. Осим тога, на нивоу којим ученици реално могу овладати српским језиком утиче и средина у којој живе (претежно хомогена или хетерогена средина).

Имајући ово у виду, за предмет српски као нематерњи језик сачињена су два програма. Према постављеном циљу, очекиваним исходима и датим садржајима, први програм (А) примерен је ученицима чији се матерњи језици изразито разликују од српског, живе у претежно хомогеним срединама, имају мало контакта са српским језиком и у школу полазе готово без икаквог предзнања српског језика. Други програм (Б) предвиђен је да се остварује у мешовитим срединама и намењен је ученицима који могу брже и у већем обиму да савладавају српски језик, односно да, у складу с узрастом, достигну виши ниво владања српским језиком.

Састав одељења према језичком предзнању у средњим школама често је веома различит, будући да ученици, након завршетка основне школе, долазе из различитих средина. Стога су диференцијација и индивидуализација наставе од изузетног значаја за напредак сваког појединог ученика у складу с његовим могућностима. Стандарди формулисани на три нивоа у настави овог предмета треба да добију свој пуни смисао. Наиме, разликовање основног, средњег и напредног нивоа стандарда, наставнику омогућава такву организацију часа која ученицима различитих језичких компетенција обезбеђује индивидуални напредак.

Оба програма за предмет српски као нематерњи језик садрже три области: Језик, Књижевност и Језичку културу. Оне су функционално повезане, прожимају се и

међусобно допуњују. Стога их треба разумети као делове комплексне целине који, сваки са својим специфичностима, доприносе остваривању исхода овог предмета.

Наставник је обавезан да се упозна са исходима и програмским садржајима претходних циклуса образовања.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује овај дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретне наставне јединице. Сада наставник за сваку област има дефинисане исходе. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само неки ученици да достигну.

На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода (посебно за предметну област књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ЈЕЗИК

Област Језик обухвата лексичку и граматичке моделе српског језика. У садржајима и исходима ове области налазе се оквирни број речи и граматички елементи којима ученик треба да овлада у сваком разреду. У овој области програма тежиште је на постепеном усвајању система српског језика почев од 1. разреда основне школе. Језик почиње да се усваја помоћу минималног броја речи употребљених у основним реченичним моделима с јасним комуникативним контекстом. Односно, речи и њихови облици не усвајају се изоловано, већ у реченичном – комуникативном контексту. За продуктивну употребу језика нефункционално је ванконтекстуално учење парадигми (учење самих облика речи).

Усвајање граматике српског језика у почетним фазама на млађем узрасту претежно је несвесно – у разноврсним активностима ученици слушају исказе на српском језику, понављају их и комбинују у одговарајућим познатим и блиским контекстима. У наредним фазама наставник помаже ученицима да уоче језичка правила и почну да их примењују.

Да би ученик овладао одређеним фондом речи и граматичким елементима, неопходно је да их разуме и

дуготрајно увежбава. На тај начин стварају се предуслови да их примени у одговарајућој комуникативној ситуацији. Формално познавање граматичких правила не подразумева и способност њихове примене, те је такво знање корисно само уколико помаже бољем разумевању неких правилности система. Односно, савладавање граматичких правила није само себи циљ. Објашњење граматичких правила, уколико наставник процени да је корисно, треба да буде усклађено с узрастом ученика, његовим когнитивним способностима, предзнањима у матерњем језику и сведено на кључне информације неопходне за примену. Учениково познавање граматичких правила процењује се и оцењује на основу употребе у контексту, без инсистирања на њиховом експлицитном опису.

Управо су часови из области Језик погодни за усмерено, циљано усвајање појединих сегмената, граматичких елемената српског језика. Током ових часова препоручује се динамичко смењивање различитих активности: различити типови вежби слушања, провера разумевања слушаног, понављање, граматичко и лексичко варирање модела, допуњавање, трансформисање афирмативних у упитне и негиране форме и сл.

Реализација наставе српског као нематерњег језика према Б програму подразумева одређено владање српским језиком од почетка школовања, односно могућност бржег напредовања у току школовања. У таквим околностима очекује се мања заступљеност грешака и њихово брже исправљање. Примена Б програма подразумева овладаност садржајима А програма и подизање језичке компетенције на виши ниво, те је настава језика у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим стандардним српским језиком у складу с језичким и ванјезичким контекстом.

Будући да ученици који похађају наставу српског као нематерњег језика, похађају и наставу матерњег језика, сврисходно је у одговарајућим приликама користити трансфер знања стечених на матерњем језику и матерњем језику. Настава српског као нематерњег језика треба да буде у корелацији с наставом матерњег језика.

Језичка грађа се из разреда у разред постепено проширује и усложњава, она је кумулативна и надовезује се на претходну. Увођење новог елемента подразумева овладаност претходним, што значи да се нова грађа ослања на претходну која се континуирано увежбава.

Садржаји програма за средњу школу који су дати у области Језик надовезују се на оне који се налазе у програму за основну школу. Они подразумевају обнављање и проширивање лексичког фонда и граматичких елемената српског језика, које је започето у основној школи. Зато је током средње школе од изузетног значаја континуирано понављање и увежбавање оних јединица које су усвајане у претходном периоду, а нови елементи се поступно додају већ познатима. Подразумева се да је наставник добро упознат с програмом за основну школу и уме час да организује тако да се претходно обрађена материја систематски обнавља уз додавање нових елемената.

КЊИЖЕВНОСТ

Б програм

У програму Б, читајући и тумачећи књижевноуметничка дела и изабране одломке најзначајнијих српских писаца, ученици ће имати прилику да се упознају са српском културном баштином и тако боље разумеју сличности и разлике које постоје између културе народа којем припадају и културе народа чији језик уче. Књижевноуметнички текстови у настави *српског као нематерњег језика* имају вишеструку функцију. Они

истовремено представљају извор нове лексике и полазну основу за даљи рад – разговоре, читање, интерпретацију, различите врсте говорних и писмених вежби и друге активности.

У области наставног програма Књижевност наведени су текстови усклађени са узраским карактеристикама и језичким могућностима ученика. Дати предлог дела наставник ће прилагођавати потребама својих ученика. Настава се, притом, усклађује са исходима учења одређеним за сваки разред и везаним за стандарде ученичких постигнућа за крај трећег образовног циклуса *српског као нематерњег језика*.

У **првом разреду** понуђено је једанаест оригиналних и осам конструисаних текстова (што представља новину). Наставник бира девет оригиналних текстова за Б ниво и три конструисана текста јер програм предвиђа да се обради укупно десет текстова, те одлучује који текстови највише одговарају ученицима. Основни критеријум за избор текстова је ниво познавања језика ученика. Поред (у просеку) десет текстова, наставник по слободном избору уводи још један текст, водећи рачуна о нивоу познавања језика и интересовањима ученика. У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски. У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу један текст на српском језику са стручном терминологијом.

У **другом разреду** понуђено је једанаест оригиналних и осам конструисаних текстова на нивоу Б. Наставник бира седам до девет оригиналних текстова за Б ниво и три конструисана текста јер програм предвиђа да се обради укупно десет до дванаест текстова, те одлучује који текстови највише одговарају ученицима. Основни критеријум за избор текстова је ниво познавања језика ученика. Поред (у просеку) десет текстова, наставник по слободном избору уводи још један текст, водећи рачуна о нивоу познавања језика и интересовањима ученика. У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски. У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу један текст на српском језику са стручном терминологијом.

У **трећем разреду** понуђено дванаест оригиналних и десет конструисаних текстова на нивоу Б. Наставник бира девет оригиналних текстова за Б ниво и три конструисана текста јер програм предвиђа да се обради (у просеку) десет текстова, до дванаест, кад је то могуће. Наставник одлучује који текстови највише одговарају ученицима. Основни критеријум за избор текстова је ниво познавања језика ученика. Поред (у просеку) десет текстова, наставник по слободном избору уводи још један текст, водећи рачуна о нивоу познавања језика и интересовањима ученика. У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски. У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу један текст на српском језику са стручном терминологијом.

У **четвртном разреду** понуђено је дванаест оригиналних и девет конструисаних текстова на нивоу Б. Наставник бира седам оригиналних текстова за Б ниво и три конструисана текста јер програм предвиђа да се обради укупно од осам до десет текстова. Наставник одлучује који текстови највише одговарају ученицима. Основни критеријум за избор текстова је ниво познавања језика ученика. Поред предвиђених, наставник по слободном избору уводи још један текст, водећи рачуна о нивоу познавања језика и интересовањима ученика. У гимназијама наставници додатно треба да изаберу један

књижевни текст на матерњем језику ученика за који постоји превод на српски. У средњим стручним школама наставници треба додатно да изаберу један текст на српском језику са стручном терминологијом.

За ученике који српски као нематерњи језик буду савлађивали по програму који је намењен онима који уче и живе у хетерогеним језичким срединама или им је матерњи језик један од словенских језика, предложени су аутентични књижевноуметнички текстови или одломци из њих. Ипак, постоје значајне разлике између ученика који живе у хетерогеној средини, а чији је матерњи језик несловенски, и ученика чији је матерњи језик словенски. Ове разлике је неопходно узети у обзир приликом избора текстова за обраду и израду уџбеника. Стога се препоручује ауторима уџбеника и наставницима да нека од предложених дела адаптирају, скрате и прилагоде језичком знању и могућностима ученика чији је језик несловенски, а у томе ће им помоћи и знатан број предложених, конструисаних текстова. Наставници који раде са ученицима чији матерњи припада групи словенских језика, могу се опредељивати за аутентична дела.

Бављење књижевноуметничким текстом подразумева различите методичке поступке који ће бити усмерени на његово што боље разумевање и тумачење. Рад на тексту састоји се из неколико етапа: уводног разговора са семантизацијом мање познатих речи и израза (ова етапа је посебно важна за ученике чији језик није словенски); просторне и временске локализације текста; изражајног читања; кратке провере уметничког доживљаја и разумевања текста; разговора о тексту и његовог тумачења (различитих аналитичко-синтетичких поступака којима ће се откривати естетске вредности дела, важне појединости у њему и места са посебном експресивношћу); повезивања дела са личним доживљајима и искуствима ученика. Свака од наведених етапа зависи од природе текста као и од предзнања и могућности ученика.

Уводни разговор и семантизација мање познатих речи и израза биће за неке ученике од изузетне важности за разумевање дела и стога им је потребно посветити посебну пажњу. О избору речи за семантизацију одлучује наставник уважавајући предзнања својих ученика. Лексику је најбоље семантизовати током уводног разговора и пре првог читања текста како би се обезбедило разумевање садржаја текста након првог читања. Речи се могу семантизовати на различите начине – визуелним наставним средствима, демонстрацијом, посредством синонима и антонима, различитим описним дефиницијама и, уколико је то неопходно, реч се може и превести на матерњи језик ученика. Није потребно да све речи које се семантизују уђу у активан лексички фонд ученика, поједине могу остати у пасивном фонду. Лексика за коју се процени да треба да уђе у активан лексички фонд ученика, треба да буде заступљена током разговора о тексту и његове интерпретације, а корисно је осмислити и различите лексичке вежбе које ће допринети остваривању овог циља. Ученике овог узраста треба водити и у коришћење речника јер је оно саставни део читања. Важно је да се службе и двојезичним и једнојезичним речницима и да овладају техником проналажења речи и значења које реч остварује у датом контексту. Речници представљају велику помоћ за читање и разумевање текстова различитих жанрова, нарочито су корисни приликом самосталног читања.

Многи текстови, посебно одломци из обимнијих књижевних дела, захтеваће и локализацију како би били правилно схваћени и доживљени. Локализација ће у неким случајевима подразумевати причавање садржаја који претходе одломку који се обрађује или, на пример, давање података о аутору. Некад ће бити неопходно дело сместити

у просторне и временске оквире и протумачити друштвене, историјске и друге околности у којима се радња одвија.

Читање текста је од велике важности за његово разумевање и доживљавање. У настави књижевности јављају се различити облици читања. Разумевање, доживљавање и тумачење текста условљено је квалитетом читања. Важно је да прво интерпретативно читање текста обави наставник или да ученици послушају квалитетан звучни запис. Овако ће се обезбедити правилно разумевање и бољи уметнички доживљај текста. Многа дела захтеваће једно или више поновљених читања наглас или у себи усмерених ка одређеном циљу. Потребно је да ученици овладају техникама гласног читања и читања у себи. Читање у себи може бити у функцији бољег разумевања текста и оно увек треба да буде усмерено од стране наставника и истраживачко. Ученици ће, читајући у себи, проналазити у тексту различите информације којима ће поткрепљивати и своје мишљење и ставове, увежбаваће брзо читање и оспособљаваће се за самостално учење. Циљ читања наглас јесте овладање техником читања и савлађивање важних чинилаца гласног читања (изговора и интонације речи и реченице, јачине гласа, пауза). Овим путем ученици се постепено уводе у изражајно читање. Оно се увежбава на пажљиво одабраним епским, лирским и драмским текстовима. Изражајно читање увежбава се на претходно обрађеним текстовима, плански и уз добру припрему. Наставник треба да оспособи ученике да ускладе јачину гласа, интонацију, ритам, темпо, паузе са природом и садржином текста како би изражајно читање било што успешније.

Један од важних облика рада јесте учење напамет и изражајно казивање кратких одломака из одабраних књижевноуметничких текстова у стиху и прози (лирских песама, одломака из прозних и драмских текстова). Ученике треба постепено водити од гласног читања ка изражајном читању и казивању напамет научених одломака.

Тумачење текста умногоме ће зависити од средине у којој се настава реализује, предзнања ученика и њиховог матерњег језика. Са ученицима који савлађују програм за средњи ниво, тумачење текста имаће више обележја разговора о важним појединостима у њему – догађајима, ликовима, месту и времену одвијања радње. Разговори о тексту треба да обезбеде правилно разумевање догађаја, уочавање веза између догађаја и ликова, тумачење поступака главних јунака и њихових особина. Без обзира на то што за ове разговоре није нужно да ученици знају стручну терминологију (основни мотив, епитет, описна лирска песма), они се не смеју свести на пуко причавање садржаја текста. Разговор о тексту наставник треба да води тако да омогући ученицима да у њему испоље што већу креативност, да им поставља проблемске задатке, наводи их да размишљају о узрочно-последичним везама у делу, подстиче их да слободно маштају и износе своје утиске о уметничким сликама у делу.

Са напреднијим ученицима наставник може остварити комплекснију анализу и интерпретацију дела током које ће ученици изводити сложеније закључке о догађајима и ликовима, откривати експресивна места у делу и износити своје утиске о њима служећи се основном терминологијом теорије књижевности. Предлаже се аналитичко-синтетички и компаративни приступ, увођење драматизације, игре и стрипа у наставу. У настави српског као нематерњег језика наставник треба да се ослања на књижевнотеоријска знања које су ученици стекли на свом матерњем језику и да их активира кад год је то могуће. Тако, на пример, приликом обраде књижевних дела и одломака, треба рачунати на то да су ученици у матерњем језику усвојили основне књижевнотеоријске појмове: тема,

мотив, главни лик и др. У складу са општим стандардима постигнућа за српски као нематерњи језик, познавање терминологије из теорије књижевности очекује се само од ученика напредног нивоа. Они ће, на примерима изабраних дела и одломака из српске књижевности, проширивати сазнања која су стекли на свом матерњем језику и обогатити их новим примерима.

Након разговора о садржају дела и његове интерпретације, потребно је са ученицима разговарати и о личним доживљајима који су изазвани делом – подстицати их да доводе у везу дело са својим личним искуствима, допустити им да постављају питања, створити у учионици услове у којима ће се развијати дијалог и дискусија.

Веома је важно да ученици активно учествују у свим етапама рада, да износе своја осећања, запажања, мишљења, закључке и да их образлажу. Ученичке активности не смеју бити ограничене само на рад на часу. У обраду текста ученике треба уводити задавањем различитих припремних задатка, које ће они решавати код куће. Након обраде текста важно је да ученици стечена знања функционално примењују у даљем раду – приликом израде домаћих задатака, самосталног читања и усвајања знања из других наставних предмета. Наставнику и ученицима ће стечена знања и вештине бити драгоцене за интерпретацију нових књижевних дела.

Кад год је то могуће, наставу књижевности потребно је повезивати са наставом језика, успостављати унутарпредметну и међупредметну корелацију. Она ће допринети свестранијем сагледавању садржаја, а ученици ће стећи квалитетнија и трајнија знања.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Реализација наставних садржаја српског као нематерњег језика подразумева континуитет у богаћењу ученичке језичке културе. То је једна од примарних методичких обавеза наставника. Наставник треба да процени способности сваког ученика за одговарајући ниво комуникативне компетенције и у складу са тим прилагоди језички материјал. Ово треба да доведе до функционалне употребе језика у настави, али и у свим осталим животним околностима, у школи и ван ње, где је ваљано језичко комуницирање услов за потпуно споразумевање. Језичка комуникација подразумева владање рецептивним и продуктивним језичким вештинама, а то су: слушање, читање, писање и говорење. Основно обележје савременог методичког приступа настави језика и језичке културе јесте развијање ученичких способности у све четири активности упоредо и њихово прилагођавање когнитивним способностима и језичком окружењу ученика. Исходи у области Језичка култура конципирани су тако да, с једне стране, обезбеде остваривање минимума језичких компетенција, али и да, с друге стране, не ограниче ученике који су у могућности да остваре већи напредак. Због специфичности ове наставе, предвиђене исходе (пре свега када су у питању хомогене језичке средине) потребно је остваривати кроз језичке активности (компетенције) које су, с методичког аспекта, сличније настави страног него матерњег језика.

Слушање је прва језичка активност с којом се ученици сусрећу у настави српског као нематерњег језика. Она омогућава ученику да упозна мелодију језика, а затим и његов гласовни систем, интонацију речи реченице. Коначни циљ слушања треба да буде разумевање, као предуслов за вербалну продукцију, односно – комуникацију.

Говорење је најсложенија језичка вештина, која подразумева владање свим елементима језика (фонетско-фонолошким, морфолошким, синтаксичким и лексичким). Говорење се најчешће реализује у дијалогској форми, те

према томе подразумева разумевање (саговорника). Поред тога, говорење је вештина која захтева одређену брзину и правовремену реакцију. Као продуктивна вештина, заједно са писањем, омогућава ученику да се изрази на српском језику, постави питање, интерпретира неки садржај и учествује у комуникацији са другима.

Читање је језичка активност која подразумева познавање графичког система језика (слова), њихове гласовне реализације, повезивање гласова у речи и спајање речи у реченицу, уз поштовање одговарајућих ритмичких и прозодијских правила. Циљ читања мора да буде разумевање прочитаног јер само тако оно представља језичку компетенцију, а не пуку вербализацију словних карактера.

Писање је продуктивна језичка вештина која подразумева исказивање језичког садржаја писаним путем, употребом одговарајућих словних карактера и поштовањем правописних правила. Посебну пажњу потребно је посветити графемама за које не постоје еквиваленти у матерњим језицима ученика. Такође је важно обратити пажњу на правила фонетског правописа (писање личних имена страног порекла итд.). Поред тога, српски језик има два писма – ћирилицу и латиницу, а ученик, још у првом циклусу образовања, треба да усвоји оба. Циљ писања је језичко изражавање писаним путем, те, према томе, подразумева разумевање.

Ове четири вештине су кроз исходе вертикално повезане тако да јасно описују градацију постигнућа ученика од 1. до 4. разреда средње школе у области Језичка култура.

Тематски садржаји су истоветни у оба програма јер се ради о темама које су важне за свакодневну и професионалну комуникацију ученика. Међутим, исходи у овој области разликују се у зависности од језичке компетенције и варијанте програма по којем су ученици усвајали српски као нематерњи језик. Очекује се да ће ученици који су на Б нивоу бити у стању да у оквиру одређене тематске јединице остваре знатно богатији и сложенији исказ него ученици на А нивоу.

Садржаји по темама представљају лексичко–семантички оквир унутар кога се функционално реализују језички садржаји. Тематске јединице презентују реалне, свакодневне околности у којима се остварује комуникација. Подразумева се понављање садржаја неких тематских јединица (породица и људи у окружењу, образовање, храна и пиће, одећа и обућа итд.). Тематске јединице се надовезују на оне које су наведене у програмима за основну школу. За сваку тематску јединицу предложене су тематске групе које треба да се попуне одговарајућом новом лексиком, у оквиру препорученог броја нових речи уз понављање претходно усвојене.

На пример у првој тематској јединици, *Лично представљање*, у садржају оба програма предвиђено је да ученици у првом разреду могу да дају основне информације о себи (име и презиме, датум и место рођења, адресу становања и телефонски број, омиљене личне активности, национална или етничка припадност, назив и врста школе коју похађа и да срочи кратку биографију). У сваком следећем разреду ова тематска јединица се проширује новом лексиком и новим комуникативним ситуацијама. У следећим разредима очекује се да ученици умеју да опишу свој физички изглед, наведу лична интересовања, своје карактерне и емотивне особине и да на крају средње школе умеју да саставе биографију у форми CV-ја (за потребе запослења и даљег школовања).

Оваква хоризонтална врста градације примењена је у свим тематским јединицама.

Избор лексике је делимично условљен садржајем из области Језик и Књижевност, али зависи и од процене

наставника о потреби одговарајућих лексема и њихове фреквентности, ради постизања информативности и природности у комуникацији. Многе речи нису везане само за једну тематску јединицу већ се преклапају и повезују у нове семантичке низове, што наставник треба да подстиче добро осмишљеним говорним и писменим вежбама. Веома је важно да се већ усвојена лексика задржи у активном лексичком фонду ученика, а да пасивна лексика постепено прелази у активну, што се постиже континуираном употребом кроз све четири језичке вештине.

Поред селективног приступа лексички, треба водити рачуна и о броју лексема које се усвајају у једној наставној јединици. На једном часу не би требало уводити више од пет нових речи, чије значење ће се објаснити и провежбати у типичним реализацијама унутар реченице (контекстуализација лексике). Најефикасније би било да за нову реч сваки ученик осмисли (минимални) контекст, односно реченицу. На овај начин наставник има увид у учениково разумевање значења речи, поред нових садржаја подстиче употребу и раније стечених знања из лексике и граматике, а ученици стичу самопоуздање јер могу да изговоре или напишу реченице на српском језику.

Поред датих тематских јединица, у прва четири разреда основне школе наводи се и нетематизована лексика која је потребна за комуникацију, независно од теме. У свакодневной комуникацији велики значај имају устаљене комуникативне форме којима ученици постепено и континуирано треба да овладавају од првог разреда средње школе. Оне су издвојене у посебну област језичке културе и усклађене су потребама и узрастом ученика. Тако у првом разреду ученици усвајају моделе за поздрављање и представљање, затим се даље усвајају модели за честитање, захваливање, исказивање жеље, молбе итд. до најсложенијих модела као што су давање савета, изражавање саосећања; убеђивање саговорника; слагање/неслагање с мишљењем саговорника; вредновање и образлагање.

Функционално и економично повезивање подобласти предмета српски као нематерњи језик (Језик, Књижевност и Језичка култура) омогућава савладавање њихових садржаја и остваривање предвиђених исхода на природан и спонтан начин, чинећи да једни садржаји произлазе из других, допуњују се и преклапају. На одабраним деловима књижевноуметничких, неуметничких и конструисаних текстова могу се развијати различите комуникативне вештине; говорним вежбама се дефинишу смернице за израду писмених састава; креативне активности у настави доприносе развоју усменог и писменог изражавања, читање с разумевањем утиче на богаћење лексике и флуентност говора, итд. Усклађеност исхода с језичким компетенцијама омогућава наставнику не само кумулативно праћење напретка сваког ученика него и уочавање проблема у развијању појединих компетенција, што умногоме олакшава процес наставе и учења језика.

III ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На почетку процеса учења, односно на почетку школске године, неопходно је спровести дијагностичко вредновање језичких компетенција ученика. Ово је изузетно важан задатак наставника, будући да постоје велике разлике у владању српским језиком ученика једног одељења. Дијагностичко оцењивање се може реализовати помоћу иницијалног тестирања које служи да се установе вештине, способности, интересовања, искуства, нивои постигнућа или потешкоће појединачног ученика или читавог одељења. Иницијално тестирање осмишљава наставник на основу исхода и садржаја програма из

претходних разреда. На основу тога могуће је ефикасно планирати и организовати процес учења и индивидуализовати приступ учењу.

Поред стандардног, сумативног вредновања које још увек доминира у нашем систему образовања (процењује знање ученика на крају једне програмске целине и спроводи се стандардизованим мерним инструментима – писменим и усменим проверама знања, есејима, тестовима, што за последицу има кампањско учење оријентисано на оцену), савремени приступ настави претпоставља формативно вредновање – процену знања током савладавања наставног програма и стицања одговарајуће компетенције. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су добро савладане, а које не (нпр. ученик задовољавајуће разуме прочитани текст, али слабо разуме говорени текст: задовољавајуће пише у складу са правилима, али у говору не поштује правила конгруенције итд.), као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио за остваривање циља. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, а најчешће технике су: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказана и сумативно – бројчаном оценом. Оваква оцена има смисла ако су у њој садржана сва постигнућа ученика, редовно праћена и објективно и професионално бележена.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасним и ефективним требало би унапредити.

Вредновање треба да буде засновано на индивидуалном напредовању ученика узимајући у обзир могућности и способности ученика. При оцењивању пажња треба да буде усмерена на ниво развоја репродуктивних способности ученика, обим проширивања лексичког фонда, ниво смањивања интерференцијских грешака у писаној и усменој форми.

Треба имати у виду ниво познавања језика: ученици хомогене средине спорадично остварују директан контакт са говорницима којима је српски матерњи језик, са српским језиком се срећу само на часовима српског као нематерњег језика. Резултат је да ученици српски језик користе на елементарном нивоу. Језичке моделе усвајају спорије, граматичке категорије користе уз много грешака, имају проблема при слушању, односно разумевању српског језика чак и у случајевима када су им све речи говорног текста познате.

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК
(за образовне профиле у трогодишњем и
четворогодишњем трајању)
ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА
(Просветни гласник бр. 3 /15 од 7. маја 2015.)

Циљеви предмета

- Овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика;
- Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;
- Развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;
- Развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација до којих се долази самосталним радом и претраживањем изворника различитог типа (писани и електронски извори, самостална истраживања на тере- ну, интервјуи итд.);
- Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;
- Усвајање знања из страног језика која ће ученику/ученици омогућити да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, у оквиру формалног образовања и самостално, учење датог страног језика и других страних језика.

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према *Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.*

До краја трећег, односно четвртог разреда средње стручне школе ученик/ученица треба да савлада *први страни језик* до нивоа B1.1.

Напомена: Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за пола нивоа ниже (на пример, B1.1 рецептивно, A2.2 продуктивно)

Задаци наставе страног језика су да ученици:

- буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневици могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;
- продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик користе и после завршетка свог образовања, функционално, за студије, у будућем послу или даљем образовању;
- стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше поређења у односу на сопствену стварност;
- упознају текстове који су погодни за праћење информација и иновација у струци;
- буду оспособљени да се у усменој и писаној комуникацији коректно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

– израђују и унапређују индивидуалне афинитете према вишејезичности.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);
- Свет рада (перспективе и образовни системи);
- Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;
- Интересантне животне приче и догађаји;
- Живи свет и заштита човекске околине;
- Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);
- Медији и комуникација;
- Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);
- Потрошачко друштво;
- Спортски и спортске манифестације;
- Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;
- Европа и заједнички живот народа;
- Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);
- Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго);
- Језика струке (процес рада, материјал и алат за рад, организација и процес рада, праћење новина у области струке, људски ресурси, описи послова, одговорности и обавезе, мере заштите и очувања околине, пословна комуникација).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Напомена: Комуникативне функције се прожимају и исте су у сва четири разреда. Оне се из године у годину усложњавају пратећи прогресију **вокабулара, језичких структура и осталих компетенција.**

- Представљање себе и других
- Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
- Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)
- Давање једноставних упутстава и команди
- Изражавање молби и захвалности
- Изражавање извињења
- Изражавање потврде и негирање
- Изражавање допадања и недопадања
- Изражавање физичких сензација и потреба
- Исказивање просторних и временских односа
- Давање и тражење информација и обавештења
- Описивање и упоређивање лица и предмета
- Изрицање забране и реаговање на забрану
- Изражавање припадања и поседовања
- Скретање пажње
- Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
- Тражење и давање дозволе
- Исказивање честитки
- Исказивање препоруке
- Изражавање хитности и обавезности
- Исказивање сумње и несигурности

ОБЈАШЊЕЊЕ ПРОГРАМА

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције: дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), референцијалну (о темама о којима је реч) и социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, од намера с којима говори, од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњу могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

– У вези са тим, корисне су следеће термилошке напомене:

- категорије насловљене Аудио и видео материјали подразумевају све врсте снимака (ДВД, ЦД, материјали са Интернета) разних усмених дискурзивних форми, укључујући и песме, текстове писане да би се читали или изговарали и сл., који се могу преслушавати више пута;
- категорије насловљене Монолошка излагања, Медији (информативне и забавне емисије), Спонтане интеракција, Упутства, подразумевају снимке неформалних, полуформалних и формалних комуникативних ситуација у којима слушалац декодира речено у реалном времену, то јест без могућности преслушавања/ поновног прегледа аудио и видео материјала, као и реалне ситуације којима присуствује уживо у својству посматрача, гледаоца или слушаоца (предавања, филмови, позоришне представе и сл.).

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте визуелне рецепције:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

На основу ових показатеља програм садржи делове који, из разреда у разред, указују на прогресију у домену дужине текста, количине информација и нивоа препознатљивости и разумљивости и примени различитих стратегија читања. У складу са тим, градирано су по нивоима следећи делови програма:

- разликовање текстуалних врста;
- препознавање и разумевање тематике – ниво глобалног разумевања;
- глобално разумевање у оквиру специфичних текстова;
- препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања;
- разумевање стручних текстова;
- разумевање књижевних текстова.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације, есеје и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексичку и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневица и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, парафразирање, есеји, личне белешке);
- белешке у вези са предавањима, новинским чланцима и слично;
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у доменима као што су приватни, јавни, образовни и стручни).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања текста, при чему говорник

саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

– јавно обраћање путем разгласа (саопштења, давање упутстава и информација);

– излагање пред публиком (јавни говори, предавања, презентације разних производа, репортаже, извештавање и коментари о неким културним догађајима и сл.)

– Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

– читањем писаног текста пред публиком;

– спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

– реализацијом увежбане улоге или певањем.

Зато је у програму и описан, из разреда у разред, развој способности општег монолошког излагања које се огледа кроз описивање, аргументовање и излагање пред публиком.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: размену информација, спонтану конверзацију, неформалну или формалну дискусију, дебат, интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Стога се и у програму, из разреда у разред, прати развој вештине говора у интеракцији кроз следеће активности:

– разумевање изворног говорника;

– неформални разговор;

– формална дискусија;

– функционална сарадња;

– интервјуисање.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних модела и комуникативних узуса сопствене говорне заједнице ученика и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, професионални, образовни и административни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем,

познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће (како у Л1– матерњи језик, тако и у Л2– први страни језик, Л3– други страни језик, итд.). Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Ме- дијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста (на Л1 или на Л2) и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта, тј. од значења према средствима за његово изражавање (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити ка томе да се граматика усваја и ре- цептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говорење и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, у овом случају у свим типовима гимназије, према јасно утврђеним циљевима и задацима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разноврсне у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво (од нивоа А2.2 до нивоа Б2.1) који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената, надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језику и годином учења. С тим у вези,

уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

I РАЗРЕД
За образовне профиле у трогодишњем и
четворогодишњем трајању
 – девета година учења –
 (2 часа недељно)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора

Ученик треба да:

– реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и визуелни материјали у настави), учествујући у интеракцији са наставником и другим ученицима, спонтано или уз њихову помоћ;

– разуме фреквентне фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији уз отежавајуће околности природне комуникације и специфичности говорне ситуације (бука на улици, интервју лицем у лице, телефонским путем или путем скајпа итд.);

– ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

– уз евентуалну претходну припрему, прати краћа излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор;

– разуме једноставнија упутства за употребу одређених средстава или предмета без много стручних елемената;

– разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор, разговетан изговор и нешто спорији ритам излагања.

– може да прати говорни исказ у којем доминирају стандардни језички елементи, уз понављање, појашњавање и преформулацију одређених делова;

– разуме информације које добија у свакодневним комуникативним ситуацијама о релативно познатим и блиским садржајима из свакодневног приватног живота;

– разуме главни садржај појединачних исказа већег броја говорника који дискутују о блиским темама у циљу размене информација или тражења и добијања упутства;

– уз евентуалну помоћ разуме саговорнике у већини ситуација везаних за свакодневне активности, попут куповине, путовања, организовања слободног времена, уколико се говори јасно и разговетно;

После првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања 5–7 минута у зависности од степена познавања теме и контекста) постави хипотезе у вези са:

– врстом усменог текста који слуша, нпр. поруку на телефонској секретарици, метеоролошки извештај на радију и телевизији, разговори у продавници и друго;

– бројем саговорника, њиховим међусобним односом и намерама;

– општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе.

После другог и по потреби наредних слушања (уколико је у питању аудио или аудио–визуелни запис):

– провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, намере и међусобне односе саговорника;

– разуме битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања;

– покушава да схвати елементе које није у потпуности разумео примењујући стратегије адекватне ситуацији у којој се налази и проверава исправност својих закључака.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

– разликује најчесталије врсте текстова, познаје њихову стандардну структуру и разуме њихову сврху и улогу;

– разуме краће текстове о конкретним и свакодневним темама у којима се појављују уобичајене и научене речи, изрази, фразе и формулације;

– разуме краће стручне текстове релативно блиске тематике у којима се појављују уобичајене речи, изрази, фразе и формулације;

– разуме текстове утемељене на чињеницама, везане за домене његових општих интересовања;

– уме да у тексту о познатој теми пронађе, издвоји и разуме суштинску информацију/суштинске информације;

– разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писани јасним језиком, без великог броја стручних израза, и/ или праћена употребом визуелних елемената;

– разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

– разуме краће текстове о уобичајеним темама, појавама и догађајима, уколико у њима доминира стандарднојезичка лексика и фреквентне фразе и изрази;

– у писаним прототипским документима (писмима, проспектима) и другим текстовима (новинским вестима, репортажама и огласима) проналази и схвата релевантне информације;

– у текстовима познате тематике и блиског садржаја схвата значења непознатих речи на основу контекста;

– разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, хумореске, стрипови).

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику

Ученик треба да прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од три до пет минута, на структурирани начин:

– користи циљни језик као језик комуникације у учионици како са наставником тако и са осталим ученицима радећи у пару, групи или пленуму;

– течно говори о себи и свом окружењу, о догађајима у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега;

– води рутинске дијалоге без већег напора, под условом да саговорник сарађује, поставља питања, одговара, размењује мишљење о темама везаним за свакодневицу и интересовања;

– изложи унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања или струке), истакне значај одређених исказа пригодном гестиком и мимиком или на- глашавањем и интонацијом.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

- на разложен и једноставан начин пише о разноврсним темама из свог подручја интересовања;
- у једноставном и везаном тексту опише осећања и реакције;
- опише детаљно неку особу или неки стварни или измишљени догађај;
- пише лична писма, електронске поруке и СМС поруке да би тражио или пренео информације од тренутне важности;
- пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове, основна пословна кореспонденција) и попуњава формуларе и упитнике.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика

Ученик треба да:

- у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препознаје и разуме сличности и разлике у погледу културних и свакодневних навика (вербална и невербална комуникација), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језику учи;
- препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;
- препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације;
- препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава;
- препознаје и адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен формалности, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);
- учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, смс поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже);
- користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама.

МЕДИЈАЦИЈА

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања

- **Ученик треба да** у ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) који не могу да се споразумевају, у неформалним ситуацијама, сажимајући и делом преводити:
- усмено преноси суштину поруке са матерњег на страни језик и обрнуто;
- препричава садржај краћег текста аудио или визуелног записа и краће интеракције;
- препричава садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику;
- користи одговарајући компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример, преводи или преноси садржај уз употребу перифраза, парафраза и сл.

– користи речнике, посебно једнојезичне, за писмено преношење порука уз консултације са наставником.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

У првом разреду средње школе уводи се мало нових граматичких садржаја имајући у виду потребу да се знања и вештине ученика, стечени у основној школи:

- освесте и систематизују, тако да представљају чврсту основу за даље учење;
- утврде и аутоматизују, тако да их ученици спонтано и без већих грешака (које би довеле до забуне или онемогућиле споразумевање), рецептивно и продуктивно користе у комуникацији.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

- Бројиве и небројиве именице:
friends, parties; food (beans, cereals, coffee, cheese, etc.), abstract (happiness, time, money)
- Сложенице: *acid rain, solar energy, video conferencing*
- Квантификатори: *much, many, a lot of, few, a few, little, a little, some, too much, too many*
- Неодређени и одређени члан; нулти члан

Глаголска група

- Глаголи стања: *agree, hate, understand, want, like*
- Модали: *should, must, have to; needn't; can*
- Употреба герунда и инфинитива:
I hate getting up early; I want to go out;
I remember posting his birthday card;
I remember to post his birthday card.
- Фразални глаголи: *cut down, cut off, cut out; get ahead, get about, get away with; come across, come back, come up*
- Садашња времена (Present Simple, Present Continuous, Pre- sent Perfect)
- Прошла времена (Past Simple, Past Continuous, Past Perfect); конструкција *used to*
- Начини изражавања будућности (*going to, will – predictions, Present continuous, going to for plans and intentions*)
- Пасив основних глаголских времена (Present Simple, Present Perfect, Past Simple, Future Simple)
- Нулти, први и други кондиционал
- Индиректни говор: исказне реченице; молбе и наредбе

Придеви

- Разлика између *boring, bored; interested, interesting*
- Грађење придева од именица: *arrogance – arrogant, romanc – romantic, culture – cultural*
- Конструкције *too good /expensive; not good enough*

Предлози

- После придева: *fond of, good at, disgusted with*
- После глагола: *train for, speak to, work for*
- У изразима: *go for a ride/swim, on the contrary, in my opinion, in connection with*

Комплексне реченице

- Релативне клаузе: *who, that, which*
- Временске клаузе: *when, while, until, before, after, as soon as where*
- Узрочне: *because, since, as, for*
- Последичне: *so that, (in order)to*
- Намерне: *so, so... that, such... that*

- Кондиционалне: *if, unless*
- Допусне: *although, while, whereas*

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК ЗА II И III РАЗРЕД (за образовне профиле у трогодишњем трајању)

II РАЗРЕД

– десета година учења –
(2 часа недељно)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

– у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са уобичајеним и новим активностима на часу.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

После првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања око 5 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста, постави хипотезе у вези са:

- врстом усменог текста који слуша, нпр. обавештења, упутства и упозорења, анкетаирање пролазника и друго;
- бројем саговорника, њиховим статусом и намерама;
- општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.).

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

После другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

- провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне односе саговорника;
- разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

– уз евентуалну претходну припрему, прати излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор.

Медији: информативне емисије

- разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о познатим темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;
- прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују релативно познате теме;
- разуме општи садржај рекламних порука и радио емисија (до 12 минута) о темама из свакодневног живота и живота младих.

Медији: забавне емисије

- прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују релативно познате теме;
- разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

– разуме фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији у вези са познатим ситуацијама, уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем, преко скајпа итд.).

Стратегије

- ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;
- ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;
- увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

– уочава и препознаје разлику у структури и садржају текстуалних врста које користи у приватном и школском домену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

- разуме појединачне информације дужих аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова, као и њихов општи смисао;
- разуме текстове дужине до 200 речи о конкретним темама из области непосредног интересовања (породични живот, свакодневница, школа, посао, слободно време, дневни догађаји), изводећи закључке о непознатим значењима на основу контекста, језичких знања и других предзнања.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

- разуме целину и појединачне делове обавештења и упозорења на јавним местима;
- разуме описе догађаја, осећања, намера у мери која му омогућује редовну преписку с пријатељима и познаницима;
- разуме главну нит аргументације у представљању неког проблема, чак и ако не разуме сваки појединачни детаљ;
- разуме суштинске информације из неког информативног текста (нпр. вести, извештаја, биографије), написаног једноставним стилем, на релативно познате теме.

Препознавање и разумевање појединачних информација

- ниво селективног разумевања

– уме да у уобичајеним писаним документима (писмима, проспектима, обавештења) пронађе и разуме већи број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

– разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писани јасним језиком и/или праћени визуелним елементима, без великог броја стручних израза;

– разуме краће текстове о савременој друштвеној проблематици, разазнајући ауторов генерални став или гледиште.

Разумевање књижевног текста

– разуме једноставне литерарне текстове различитих жанрова (поезију, прозу, драму), уколико у њима нема симболичких и ин-тертекстуално специфичних елемената.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

– на једноставан начин описује и извештава о различитим темама из домена личних интересовања користећи познате језичке елементе (лексичке и морфосинтаксичке структуре);

– описује или репродукује, с приличном лакоћом, садржај мање компликованих прича и описа догађаја, ређајући хронолошки збивања и користећи одређене лексичке структуре;

– опише неки стварни или измишљени догађај и говори о надањима, сновима и циљевима;

– опише свакодневне радње и навике, говори о реализованим активностима као и о припремању и планирању некебудуће активности.

Аргументовање

– аргументује личне ставове тако да га саговорник без потешкоћа разуме скоро током целог излагања;

– укратко образложи и објасни шта мисли, планира и ради.

Излагање пред публиком

– описује и излаже о темама из области личног искуства и образовања или струке, са претходном припремом и уз помоћ визуелних средстава која му олакшавају презентацију;

– одговори на једноставна и непосредна питања која се од- носе на презентацију, под условом да се могу поновити и да му се пружи помоћ при формулисању одговора;

– интерпретира радњу неког филма или књиге.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

– прати говор саговорника када му се обраћа разговетно, користећи уобичајене изразе, али понекад је потребно да му се искази понове ради појашњења одређених речи или израза.

Неформални разговор (између пријатеља)

– износи лични став или затражи нечији став или мишљење о познатим темама из домена личних

интересовања и образовања користећи познате језичке елементе;

– снађе се у решавању одређеног проблема, нпр. сналажења у свакодневним ситуацијама, постављајући практична питања типа: Куда ићи? Шта радити? Како се организовати? (планови за излазак и сл.);

– препозна тему неког разговора уколико се прича полако и разговетно;

– изрази слагање или неслагање са саговорником.

Формална комуникација

– прати основни смисао формалне дискусије о познатим темама из домена личних интересовања, образовања или струке ако се говори стандардним језиком и користе познати језички елементи;

– изрази лични став, али се тешко сналази у покретању расправе;

– размени одређене информације и каже своје мишљење о неким практичним питањима, уколико се то од њега тражи на директан начин, под условом да му се помогне у формулисању исказа и да му се, ако затреба, понове најважнији делови;

– сналази се у већини ситуација које су вези са неким путовањем или организацијом путовања (резервисање смештаја, купови- на крата, тражење информација од других путника...).

Функционална сарадња

– прати шта се говори и, ако затреба, понови речи саговорника, како би се уверио да су се добро разумели;

– пренесе једноставне и директне информације.

Интервјуисање

– користи припремљени упитник за вођење организованог разговора, уз спонтано постављање неколико додатних питања.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

– пише на разложен и јасан начин о разноврсним темама из свог подручја интересовања и окружења;

– у једноставном и везаном тексту може јасно да опише осећања и реакције;

– у стању је да опише и резимира видео и аудио поруке у вези са познатим ситуацијама и садржајима из свакодневног живота младих, као и садржаје информативног и документарног карактера.

Текстуалне врсте и дужина текста

– пише кратке формалне и неформалне текстове (до 100 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука);

– пише белешке у вези са свакодневним потребама и плановима;

– води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације и да на разумљив начин пише о елементима које сматра битним;

– парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и својим доменом интересовања.

Лексика и комуникативне функције

- исказује добро владање елементарном лексиком, али долази до честих грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;
- опише ствари које су му блиске;
- употребљава једноставно и описно изражавање да би кратко причао о предметима и стварима које има и пореди их са другима;
- описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје краћи опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство, као и планове за будућност;
- правилно користи правопис, интерпункцију и организацију текста.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

- препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације.

Интеркултурна знања и активности

- гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

- препричава садржај дужег адаптираног текста, аудио или видео записа и краће интеракције на Л2
- сажима садржај кратког адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

- писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику) додајући, по потреби, објашњења и обавештења);
- користи двојезичне речнике за писано преношење порука уз консултације са наставником;
- користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и

откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

- Род именица
- Именице у функцији придева
- Саксонски генитив

Члан (употреба и изостављање одређеног и неодређеног члана)

Заменице и детерминатори

- Показне заменице
- Присвојне заменице
- Повратне заменице

Придеви и прилози

- Грађење, врсте, место у реченици
- Прилози учесталости
- Компаративи и суперлативи

Везници

Повезивање елемената исте важности: *for, and, nor, but, or, yet, so*

Творба речи

Суфикси за именице које означавају занимања – *er/- or, - ist, - ician*

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена са посебним акцентом на употреби прошлих времена:

Past Simple, Past Continuous, Present Perfect, Past Perfect, Pre- sent Perfect Continuous

Used to/would за уобичајене радње у прошлости

Will/going to за предвиђање

Модални глаголи (*may/might; must/have to; must /mustn't/ne- edn't*)

Пасивни глаголски облици и конструкције

Предлози

Време, место и кретање

Предлози после именица (нпр. *reason for, difference between*)

Предлози после глагола (нпр. *talk to, look at*)

Фразални глаголи са *on, off, up, down...* (нпр. *go on, turn on/off, turn up/down ...*)

Реченица

Ред речи у реченици

Питања (*WH- questions, Tag questions*)

Погодбене реченице (потенцијалне, иреалне)

Неуправни говор (са и без слагања времена)

III РАЗРЕД

– једанаеста година учења –
(2 часа недељно)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора. Ученик треба да:

Говор у учионици

– у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, чак и ако час води непозната особа, под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

После првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример монолошког излагања о познатој теми (приближног трајања до 6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста постави хипотезе у вези са:

- општом темом и садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.);
- структуром излагања.

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

После другог и по потреби трећег слушања (у зависности од сложености текста и налога за слушање):

- провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и структуру усменог текста;
- разуме битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошко излагање

- уз евентуалну претходну припрему, прати јасно структурисана излагања о актуелним темама из сфере сопственог интересовања или струке у којима се користи стандардни језик.

Медији: информативне емисије

- разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о актуелним темама у којима се користи стандардни говор;

Медији: забавне емисије

- прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују актуелне теме;
- разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

- разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са темама из свакодневног живота уз отежавајуће околности природ- не комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Упутства

- разуме упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата, под условом да не садрже много стручних елемената и да је разумевање олакшано визуелним средствима.

Стратегије

- ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуа- лизује битне елементе поруке;
- увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених

врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

- разликује фреквентне и мање фреквентне врсте текстова, познаје њихову макро и микро структуру и разуме њихову сврху и намену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

- разуме појединачне информације сложенијих аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова, као и њихов општи смисао.

Глобално разумевање у оквиру специфичних врста текстова

- разуме општи смисао и појединачне детаље приватне кореспонденције свакодневне тематике, као и општи смисао и најфреквентије фразе карактеристичне за пословну кореспонденцију;

- разуме главну нит и суштину образложења у представљању неког проблема у једноставнијим текстовима аргументационог типа (нпр. у новинским колумнама или писмима читалаца), али и у другим врстама текстова у којима се јавља аргументација;

- разуме битне елементе и општи садржај ограничено комплексних информативних текстова, уз повремено коришћење речника и приручника или наставникову помоћ.

Препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања

- уме да у познатим и мање познатим врстама текстова пронађе извештај број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

- разуме нешто дужа упутства о начину употребе техничких и других апарата, писана јасним језиком, поткрепљена примерима конкретне употребе и / или илустрацијама;

- уме да прати специјализоване публикације и изван свог подручја активности, користећи повремено речник или неко друго помоћно средство.

Разумевање књижевног текста

- разуме једноставније савремене литерарне текстове писане уобичајеном и стилски неспецификованом лексиком, уз повремену помоћ наставника или консултовање речника / приручника.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

- описује и извештава о догађајима и искуствима, служећи се ширим фондом израза које вешто примењује;

- исприча причу или изнесе неки опис једноставним „листањем” и ређањем елемената.

Аргументовање

- аргументује ставове и мишљења тако да га саговорник, без потешкоћа и готово током целог излагања, разуме;

– у излагању нагласи битне чињенице неког догађаја из личног искуства, укратко их образложи и објасни своје мишљење.

Излагање пред публиком

– је у стању да после краће презентације одговори, на непо- средна питања која се надовезују, под условом да се могу поновити;

Интеракција

Разумевање изворног говорника

– довољно добро разуме саговорника како би се, без претера- ног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор (између пријатеља)

– на учтив начин изражава своја уверења, ставове, слагања и неслагања;
– предлаже и реагује на предлоге;
– прати дискусије/разговоре одређеног трајања, под условом да се говори разговетно и стандардним језиком.

Формална комуникација

– учествује у једној уобичајеној формалној дискусији о по- знатим темама на стандардном језику и ако саговорник говори разговетно, где обично долази до размене информација, добијања упутстава или разрешавања неких практичних проблема;
– прати промене тема у некој формалној дискусији о познатим темама из домена интересовања или струке, уколико се разговор води полако и разговетно;
– се сналази у неуобичајеним ситуацијама на јавном месту, у продавници, пошти или банци (нпр. захтевати замену неке неисправне робе или производа);
– тражи и добије додатна обавештења.

Интервјуисање

– преузме извесну иницијативу током консултације или разговора (покретање нове теме), али у приличној мери остаје зависан од интерактивног деловања самог саговорника.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

Тема

– да прецизно опише актуелна дешавања, неки стварни или измишљени догађај;
– пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања.

Текстуалне врсте и дужине

– пише формалне и неформалне текстове (до 100 речи);
– парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и свог домена интересовања и образлаже своје ставове.

Лексика и комуникативне функције

– исказује добро владање лексиком на вишем нивоу из приватног домена, као и у вези са специфичним темама за одређене школске предмете, али долази повремено до грешака када се ради о изражавању мисли и идеја;
– описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје дужи и прецизан опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство;

– је у стању да опише своје планове за будућност.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

– препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Интеркултурна знања и активности

– гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумевају, у неформалним ситуација- ма, сажимајући и делом преводећи, ученик треба да:

Усмена медијација

– препричава садржај кратког аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;
– сажима садржај краћег адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

– писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику додајући, по потреби, објашњења и обавештења;
– користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука уз консултације се са наставником;
– користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

Препоручује се да се у трећем разреду обнове сви граматички садржаји који су се обрађивали током десетогодишњег учења страног језика, систематизују и да се прошире у оноликој мери која је неопходна за остваривање задатака програма по вештинама, односно захтева језичког нивоа према Заједничком европском оквиру за живе језике (А2.2 на продуктив- ном, односно Б1.1 на рецептивном нивоу).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Сврха учења страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопход- на да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на стра- ном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са

исходима везаним за квалифи- кације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и бу- де у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се мно- го више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктив- них јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања

– Стога је спектар текстова који се препоручују велики: ше- матски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје струч- них предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активно- сти и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности ин- формација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене ко- муникације која омогућава споразумевање на основном нивоу би- ло у директном контакту са саговорником или у телефонском раз- говору.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

– комуникативна настава страних језика уз примену облика рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ ма- теријали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе засноване на сложеним задацима који не мора- ју бити искључиво језичке природе (task– based language teaching; enseñaanza por tareas, handlungsorientierter FSU).

Место реализације наставе

Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.

Препоруке за реализацију наставе

– Слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом намењеним развоју и провери разумевања говора;

– Рад у паровима, малим и великим групама (мини- дијалози, игра по уогама, симулације итд.);

– Активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу, организација тематских вечери и сл.);

– Дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);

– Обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;

– Граматичка грађа добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог говора и писаног тек- ста, усменог и писменог изражавања и медијације;

– Полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође,

изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност;

– Планирана су два писмена задатка годишње.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Матерњи језик, историја, историја уметности, музичко и ли- ковно образовање и стручни предмети.

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК

(за образовне профиле у четворогодишњем трајању)

– 2 часа недељно –

ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА

Циљеви предмета

– Овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика;

– Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;

– Развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;

– Развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација до којих се долази самосталним радом и претраживањем изворника различитог типа (писани и електронски извори, самостална истраживања на терену, интервјуи итд.);

– Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;

– Усвајање знања из страног језика која ће ученику/ученици омогућити да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, у оквиру формалног образовања и самостално, учење датог страног језика и других страних језика.

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.

До краја четвртог разреда средње стручне школе ученик/ученица треба да савлада први страни језик до нивоа Б1.

Напомена: Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за про- дуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за пола нивоа ниже (на пример, Б1.2 рецептив- но, Б1.1 продуктивно)

Задаци наставе страног језика су да ученици:

– буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;

– продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик користе и после завршетка свог образовања, функционално, за студије, у будућем послу или даљем образовању;

– стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на сопствену стварност;

– упознају текстове који су погодни за праћење информација и иновација у струци;

– буду оспособљени да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

– изграђују и унапређују индивидуалне афинитете према вишејезичности.

– у оквиру или изван школе активно се нађу у ситуацијама са људима који говоре други језик и који су из друге културе.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);
- Свет рада (перспективе и образовни системи);
- Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;
- Интересантне животне приче и догађаји;
- Живи свет и заштита човекове околине;
- Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);
- Медији и комуникација;
- Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);
- Потрошачко друштво;
- Спортови и спортске манифестације;
- Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;
- Европа и заједнички живот народа;
- Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);
- Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго);
- Језика струке (процес рада, материјал и алат за рад, организација и процес рада, праћење новина у области струке, људски ресурси, описи послова, одговорности и обавезе, мере заштите и очувања околине, пословна комуникација).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Напомена: Комуникативне функције се прожимају и исте су у сва четири разреда. Оне се из године у годину усложњавају пратећи прогресију вокабулара, језичких структура и осталих компетенција.

- Представљање себе и других
- Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
- Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројеваитд.)
- Давање једноставних упутстава и команди
- Изражавање молби и захвалности
- Изражавање извињења
- Изражавање потврде и негирање
- Изражавање допадања и недопадања
- Изражавање физичких сензација и потреба
- Исказивање просторних и временских односа
- Давање и тражење информација и обавештења
- Описивање и упоређивање лица и предмета
- Изрицање забране и реаговање на забрану

- Изражавање припадања и поседовања
- Скретање пажње
- Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
- Тражење и давање дозволе
- Исказивање честитки
- Исказивање препоруке
- Изражавање хитности и обавезности
- Исказивање сумње и несигурности

ОБЈАШЊЕЊЕ ПРОГРАМА

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенција: дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), референцијалну (о темама о којима је реч) и социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, од намера с којима говори, од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежеме, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

У вези са тим, корисне су следеће термилошке напомене:

- категорије насловљене Аудио и видео материјали подразумевају све врсте снимака (ДВД, ЦД, материјали са Интернета) рачунарских усмених дискурзивних форми, укључујући и песме, текстове писане да би се читали или изговарали и сл, који се могу преслушавати више пута;
- категорије насловљене Монолошка излагања, Медији (информативне и забавне емисије), Спонтана интеракција, Упутства, подразумевају снимке неформалних, полуформалних и формалних комуникативних ситуација у којима слушалац декодира речено у реалном времену, то јест без могућности преслушавања/поновног прегледа аудио и видео материјала, као и реалне ситуације којима присуствује уживо у својству посматрача, гледаоца или слушаоца (предавања, филмови, позоришне представе и сл.).

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом

читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте визуелне рецепције:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

На основу ових показатеља програм садржи делове који, из разреда у разред, указују на прогресију у домену дужине текста, количине информација и нивоа препознатљивости и разумљивости и примени различитих стратегија читања. У складу са тим, градирано су по нивоима следећи делови програма:

- разликовање текстуалних врста;
- препознавање и разумевање тематике – ниво глобалног разумевања;
- глобално разумевање у оквиру специфичних текстова;
- препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања;
- разумевање стручних текстова;
- разумевање књижевних текстова.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације, есеје и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексичку и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено – културног контекста као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, парафразирање, есеји, личне белешке);
- белешке у вези са предавањима, новинским чланцима и слично;
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу,

захвалност и слично у доменима као што су приватни, јавни, образовни и стручни).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања текста, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање путем разгласа (сапоштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (јавни говори, предавања, презентације разних производа, репортаже, извештавање и коментари о неким културним догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Зато је у програму и описан, из разреда у разред, развој способности општег монолошког излагања које се огледа кроз описивање, аргументовање и излагање пред публиком.

Интеракција подразумева сталну примену и смеђивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: размену информација, спонтану конверзацију, неформалну или формалну дискусију, дебату, интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Стога се и у програму, из разреда у разред, прати развој вештине говора у интеракцији кроз следеће активности:

- разумевање изворног говорника;
- неформални разговор;
- формална дискусија;
- функционална сарадња;
- интервјуисање.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних модела и комуникативних узуса сопствене говорне заједнице ученика и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, професионални, образовни и административни), паралингвистичких елемената, и елемената

културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће (ка- ко у Л1– матерњи језик, тако и у Л2– први страни језик, Л3– други страни језик, итд.). Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Ме- дијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и ре- зимирање текста (на Л1 или на Л2) и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних сред- става (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способности изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладава- ња страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта тј. од значења према средствима за његово изражавање (функцио- нални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити ка томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говорење и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, у овом случају у свим типовима гимназије, према јасно утврђеним ци- левима и задацима, стандардима и исходима наставе страних језика. Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво (од нивоа А2.2 до нивоа Б2.1) који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подра- зумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањењем претходно усвојених елемената, надоградњују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу,

у складу са статусом језику и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

II РАЗРЕД

**– десета година учења –
(2 часа недељно)**

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

– у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са уобичајеним и новим активностима на часу.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

– после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања око 5 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста, постави хипотезе у вези са:

– врстом усменог текста који слуша, нпр. обавештења, упутства и упозорења, анкетирање пролазника и друго;

– бројем саговорника, њиховим статусом и намерама;

– општим садржајем датог усменог текста усмеравајући па- жњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.).

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

– после другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

– провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне од- носе саговорника;

– разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зави- сности од циља слушања.

Монолошка излагања

– уз евентуалну претходну припрему, прати излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор.

Медији: информативне емисије

– разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о познатим темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;

– прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују релативно познате теме;

– разуме општи садржај рекламних порука и радио емисија (до 12 минута) о темама из свакодневног живота и живота младих.

Медији: забавне емисије

– прати филмове, серије и различите друге телевизијске еми- сије у којима се обрађују релативно познате теме;

– разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

– разуме фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији у вези са познатим ситуацијама, уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем, преко скајпа итд.).

Стратегије

– ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;
– ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;
– увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

– уочава и препознаје разлику у структури и садржају текстуалних врста које користи у приватном и школском домену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

– разуме појединачне информације дужих аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова, као и њихов општи смисао;

– разуме текстове дужине до 200 речи о конкретним темама из области непосредног интересовања (породични живот, свакодневница, школа, посао, слободно време, дневни догађаји), изводећи закључке о непознатим значењима на основу контекста, језичких знања и других предзнања.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

– разуме целину и појединачне делове обавештења и упозорења на јавним местима;

– разуме описе догађаја, осећања, намера у мери која му омогућује редовну преписку с пријатељима и познаницима;

– разуме главну нит аргументације у представљању неког проблема, чак и ако не разуме сваки појединачни детаљ;

– разуме суштинске информације из неког информативног текста (нпр. вести, извештаја, биографије), написаног једноставним стилем, на релативно познате теме.

Препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања

– уме да у уобичајеним писаним документима (писмима, проспектима, обавештења) пронађе и разуме већи број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

– разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писани јасним језиком и/или праћени визуелним елементима, без великог броја стручних израза;

– разуме краће текстове о савременој друштвеној проблематици, разазнајући ауторов генерални став или гледиште.

Разумевање књижевног текста

– разуме једноставне литерарне текстове различитих жанрова (поезију, прозу, драму), уколико у њима нема симболичких и интертекстуално специфичних елемената.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање**Описивање**

– на једноставан начин описује и извештава о различитим темама из домена личних интересовања користећи познате језичке елементе (лексичке и морфосинтаксичке структуре);

– описује или репродукује, с приличном лакоћом, садржај мање компликованих прича и описа догађаја, ређајући хронолошки збивања и користећи одређене лексичке структуре;

– опише неки стварни или измишљени догађај и говори о надањима, сновима и циљевима;

– опише свакодневне радње и навике, говори о реализованим активностима као и о припремању и планирању неке будуће активности.

Аргументовање

– аргументује личне ставове тако да га саговорник без потешкоћа разуме скоро током целог излагања;

– укратко образложи и објасни шта мисли, планира и ради.

Излагање пред публиком

– описује и излаже о темама из области личног искуства и образовања или струке, са претходном припремом и уз помоћ визуелних средстава која му олакшавају презентацију;

– одговори на једноставна и непосредна питања која се односе на презентацију, под условом да се могу поновити и да му се пружи помоћ при формулисању одговора;

– интерпретира радњу неког филма или књиге.

Интеракција**Разумевање изворног говорника**

– прати говор саговорника када му се обраћа разговетно, користећи уобичајене изразе, али понекад је потребно да му се искажи понове ради појашњења одређених речи или израза.

Неформални разговор (између пријатеља)

– износи лични став или затражи нечији став или мишљење о познатим темама из домена личних интересовања и образовања користећи познате језичке елементе;

– снађе се у решавању одређеног проблема, нпр. сналажења у свакодневним ситуацијама, постављајући практична питања типа: Куда ићи? Шта радити? Како се организовати? (планови за излазак и сл.);

– препозна тему неког разговора уколико се прича полако и разговетно;

– изрази слагање или неслагање са саговорником.

Формална комуникација

– прати основни смисао формалне дискусије о познатим темама из домена личних интересовања,

образовања или струке ако се говори стандардним језиком и користе познати језички елементи;

– изрази лични став, али се тешко сналази у покретању рас- праве;

– размени одређене информације и каже своје мишљење о не- ким практичним питањима, уколико се то од њега тражи на дирек- тан начин, под условом да му се помогне у формулисању исказа и да му се, ако затреба, понове најважнији делови;

– сналази се у већини ситуација које су вези са неким путова- њем или организацијом путовања (резервисање смештаја, купови- на крата, тражење информација од других путника...).

Функционална сарадња

– прати шта се говори и, ако затреба, понови речи саговорника, како би се уверио да су се добро разумели;

– пренесе једноставне и директне информације.

Интервјусање

– користи припремљени упитник за вођење организованог разговора, уз спонтано постављање неколико додатних питања.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

– пише на разложен и јасан начин о разноврсним темама из свог подручја интересовања и окружења;

– у једноставном и везаном тексту може јасно да опише осе- ћања и реакције;

– у стању је да опише и резимира видео и аудио поруке у ве- зи са познатим ситуацијама и садржајима из свакодневног живота младих, као и садржаје информативног и документарног карактера.

Текстуалне врсте и дужина текста

– пише кратке формалне и неформалне текстове (до 100 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука);

– пише белешке у вези са свакодневним потребама и плановима;

– води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације и да на разумљив начин пише о елементима које сматра битним;

– парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и својим доменом интересовања.

Лексика и комуникативне функције

– исказује добро владање елементарном лексиком, али долази до честих грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

– опише ствари које су му блиске;

– употребљава једноставно и описно изражавања да би кратко причао о предметима и стварима које има и пореди их са другима;

– описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје краћи опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошло- сти и лично искуство, као и планове за будућност;

– правилно користи правопис, интерпункцију и организацију текста.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

– препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације.

Интеркултурна знања и активности

– гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

– препричава садржај дужег адаптираног текста, аудио или видео записа и краће интеракције на Л2;

– сажима садржај кратког адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

– писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику) додајући, по потреби, објашњења и обавештења);

– користи двојезичне речнике за писано преношење порука уз консултације са наставником;

– користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Род именица

Именице у функцији

придева

Саксонски генитив

Члан (употреба и изостављање одређеног и неодређеног члана)

Заменице и детерминатори

Показне заменице
Присвојне заменице
Повратне заменице

Придеви и прилози

Грађење, врсте, место у реченици
Прилози учесталости
Компаративи и суперлативи

Везници

Повезивање елемената исте важности: *for, and, nor, but, or, yet, so*

Творба речи

Суфикси за именице које означавају занимања – *er/- or, - ist, - ician*

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена са посебним акцентом на употреби прошлих времена:

Past Simple, Past Continuous, Present Perfect, Past Perfect, Pre- sent Perfect Continuous

Used to/would за уобичајене радње у прошлости

Will/going to за предвиђање

Модални глаголи (*may/might; must/have to; must /mustn 't/ne- edn 't*)

Пасивни глаголски облици и конструкције

Предлози

Време, место и кретање

Предлози после именица (нпр. *reason for, difference between*)

Предлози после глагола (нпр. *talk to, look at*)

Фразални глаголи са *on, off, up, down...* (нпр. *go on, turn on/off, turn up/down ...*)

Реченица

Ред речи у реченици

Питања (*WH- questions, Tag questions*)

Погодбене реченице (потенцијалне, иреалне)

Неуправни говор (са и без слагања времена)

III РАЗРЕД

– једанаеста година учења –
(2 часа недељно)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина**СЛУШАЊЕ**

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

–у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, чак и ако час води непозната особа, под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

– после првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример монолошког излагања о познатој теми (приближног трајања до 6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста постави хипотезе у вези са:

– општом темом и садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.);

– структуром излагања.

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

– после другог и по потреби трећег слушања (у зависности од сложености текста и налога за слушање):

– провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и структуру усменог текста;

– разуме све битне елементе садржаја усменог текста у зави- сности од циља слушања.

Монолошка излагања

–уз евентуалну претходну припрему, прати јасно структурирана излагања о актуелним друштвеним темама и о онима из сфере сопственог интересовања у којима се користи стандардни језик.

Медији: информативне емисије

– разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о актуелним темама у којима се користи стандардни говор;

– прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују актуелне теме;

– разуме тему радио емисија (репортажа, интервјуа и сл., до 15 минута), као и њихов садржај, под условом да је говор стандардан и артикулација јасна.

Медији: забавне емисије

– прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују актуелне теме;

– разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

– разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са темама из свакодневног живота уз отежавајуће околности природне комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стан- дардан и јасно артикулисан.

Упутства

– разуме упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата, под условом да не садрже много стручних елемената.

Стратегије

– ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

– ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

– увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

– разликује фреквентне и мање фреквентне врсте текстова, познаје њихову макро и микро структуру и разуме њихову сврху и намену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

– разуме појединачне информације сложенијих аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова, као и њихов општи смисао;

– разуме текстове дужине до 250 речи о конкретним темама из различитих области интересовања, са значајним степеном исправног поимања и тумачења садржаја.

Глобално разумевање у оквиру специфичних врста текстова

– разуме општи смисао и појединачне детаље приватне кореспонденције свакодневне тематике, као и општи смисао и најфреквентије фразе карактеристичне за пословну кореспонденцију;

– разуме главну нит и суштину образложења у представљању неког проблема у једноставнијим текстовима аргументационог типа (нпр. у новинским колумнама или писмима читалаца), али и у другим врстама текстова у којима се јавља аргументација;

– разуме битне елементе и општи садржај ограничено комплексних информативних текстова, уз повремено коришћење речника и приручника или наставникову помоћ.

Препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања

– уме да у познатим и мање познатим врстама текстова пронађе велики број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

– разуме нешто дужа упутства о начину употребе техничких и других апарата, писана јасним језиком, поткрепљена примерима конкретне употребе и / или илустрацијама;

– уме да прати специјализоване публикације и изван свог подручја активности, користећи повремено речник или неко друго помоћно средство.

Разумевање књижевног текста

– разуме једноставније савремене литерарне текстове писане уобичајеном и стилски неспецификованом лексиком, уз повремену помоћ наставника или консултовање речника / приручника.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

– описује и извештава о догађајима и искуствима, служећи се ширим фондом израза које вешто примењује;

– опише карактеристичне детаље неког догађаја;

– исприча причу или изнесе неки опис једноставним „листањем” и ређањем елемената;

– једноставним речима опише и укратко упоређује ствари и догађаје.

Аргументовање

– аргументује ставове и мишљења тако добро да га саговорник, без потешкоћа и готово током целог излагања, разуме;

– у излагању нагласи битне чињенице неког догађаја из личног искуства, укратко их образложи и објасни своје мишљење.

Излагање пред публиком

– у презентацији, између осталог, изнесе свој вредносни став о темама везаним за лично искуство и интересовања;

– је у стању да одговори, на непосредна питања која се надовезују, под условом да се могу поновити;

– интерпретира радњу неког филма или књиге и опише свој доживљај о њима.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

– довољно добро разуме саговорника како би се, без претераног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор (између пријатеља)

– на учтив начин изражава своја уверења, ставове, слагања и неслагања;

– предлаже и реагује на предлоге;

– прати дискусије/разговоре одређеног трајања, под условом да се говори разговетно и стандардним језиком.

Формална комуникација

– активно учествује у једној уобичајеној формалној дискусији о познатим темама на стандардном језику и ако саговорник говори

– разговетно, где обично долази до размене информација, добијања упутстава или разрешавања неких практичних проблема;

– прати промене тема у некој формалној дискусији о познатим темама из домена интересовања или струке, уколико се разговор води полако и разговетно;

– се сналази у неуобичајеним ситуацијама на јавном месту, у продавници, пошти или банци (нпр. захтевати замену неке неисправне робе или производа);

– тражи и добије додатна обавештења.

Интервјусање

– преузме извесну иницијативу током консултације или разговора (покретање нове теме), али у приличној мери остаје зависан од интерактивног деловања самог саговорника.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

Тема

– да прецизно опише актуелна дешавања, неки стварни или измишљени догађај;

– пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања;

– резимира прочитану причу, новински чланак, филм и слично и објасни свој став у вези са актуелним дешавањем, о апстрактним културолошким појавама и догађајима, као што су музика или филм.

Текстуалне врсте и дужине

- пише формалне и неформалне текстове (до 120 речи);
- парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разоном, путовањима, актуелним дешавањима и свог домена интересовања и образлаже своје ставове;
- напише прегледан, целовит и разумљив текст од почетка до краја при чему су правопис, кохерентност и кохезија текста прилично добри.

Лексика и комуникативне функције

- исказује добро владање лексиком на вишем нивоу из приватног домена, као и у вези са специфичним темама за одређене школске предмете, али долази повремено до грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;
- описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје дужи и прецизан опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство;
- на разложен, једноставан и непосредан начин пише о великом броју блиских тема у оквиру свог подручја интересовања;
- је у стању да опише своје планове за будућност;
- опише радњу књиге или филма и да опише своје реакције;
- образложи мишљење, планове и догађаје.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

- препознаје и адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Интеркултурна знања и активности

- гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући
- способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумевају, у неформалним ситуацијама, сажимајући и делом преводићи, ученик треба да:

Усмена медијација

- препричава садржај кратког аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;
- сажима садржај краћег адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

- писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику додајући, по потреби, објашњења и обавештења;

- користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука уз консултације се са наставником;
- користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Множина именица (посебни случајеви)

Pluralia tantum, singularia tantum

Збирне именице са глаголом у једнини и множини (нпр. *peo- ple, police; family, team, orchestra ...*)

Члан (проширивање опсега употреба и изостављања одређеног и неодређеног члана)

Заменице

Безлична употреба заменица (*we, you, they, one*) Сложене заменице са *some-*, *any-*, *no-* Неодређене заменице и придеви (*each, both, all*)

Придеви и прилози

Придеви и прилози истог облика (*fast, early, late, hard*)

Промена значења (нпр. *hard/hardly, near/nearly*)
Поређење једнакости и неједнакости (*as ... as, not so ..., not as ... as*)

Везници

Везници у пару (*as...as, both...and, so...as, either...or, neither... nor, not...only, but...also, though...yet*)

Творба речи

Најчешћи суфикси (*- hood, - ness, - ment, - ion/- ation*) и пре- фикси (*co-*, *dis-*, *in-*, *mis-*) за творбу именица

Одрични префикси (*un-*, *in-*, *im-*, *ir-*, *dis-*)

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена

Causative have/get

Герунд (употреба после глагола *enjoy, prefer, avoid ...* и после израза *It's no use, I can't help ...*)

Модални глаголи са инфинитивом

перфекта

Партиципи (садашњи и прошли)

Пасивне конструкције

Предлози

Предлози после придева и партиципа (нпр. *angry about, fond of, disappointed with*)

Предлози после глагола (нпр. *congratulate on, borrow from, di- vide into ...*)

Фразални глаголи са објектом (*Take off your coat. /Take your coat off.*)

Бројеви (вишедифрени, децимални, разломци) и **рачунске операције**

Реченица

Релативне реченице (рестриктивне и нерестриктивне)

Погодбене реченице (обнављање сва три типа)

If only .../I wish ... (за изражавање жеља, кајања/жаљења)

IV РАЗРЕД

– дванаеста година учења –
(2 часа недељно)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора

Ученик треба да:

Говор у учионици

– у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, чак и ако час води непозната особа, под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

– после првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример монолошког излагања о познатој теми (приближног трајања до 6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста постави хипотезе у вези са:

– општом темом и садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.);

– структуром излагања.

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

– после другог и по потреби трећег слушања (у зависности од сложености текста и налога за слушање);

– провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и структуру усменог текста;

– разуме све битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

– уз евентуалну претходну припрему, прати јасно структурисану излагања о актуелним друштвеним темама и о онима из сфере сопственог интересовања у којима се користи стандардни језик.

Медији: емисије информативног и научног садржаја

– разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о актуелним темама у којима се користи стандардни говор;

– разуме емисије научно–популарног садржаја и најважније елементе емисија научног садржаја.

– Прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују актуелне теме;

– разуме тему радио емисија (репортажа, интервјуа и сл., до 15 минута), као и њихов садржај, под условом да је говор стандардан и артикулација јасна;

Медији: забавне емисије

– прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују актуелне теме;

– разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

– разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са темама из свакодневног живота уз отежавајуће околности природне комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Упутства

– разуме упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата, под условом да не садрже много стручних елемената.

Стратегије

– ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

– ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

– увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

– разликује фреквентне и мање фреквентне врсте текстова, познаје њихову макро и микро структуру и разуме њихову сврху и намену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

– разуме појединачне информације сложенијих аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова, као и њихов општи смисао;

– разуме текстове дужине до 250 речи о конкретним темама из различитих области интересовања, са значајним степеном исправног поимања и тумачења садржаја.

Глобално разумевање у оквиру специфичних врста текстова

– разуме општи смисао и појединачне детаље приватне кореспонденције свакодневне тематике, као и општи смисао и најфреквентније фразе карактеристичне за пословну кореспонденцију;

– разуме главну нит и суштину образложења у представљању неког проблема у једноставнијим текстовима аргументационог типа (нпр. у новинским колумнама или писмима читалаца), али и у другим врстама текстова у којима се јавља аргументација;

– разуме битне елементе и општи садржај ограничено ком-плексних информативних текстова, уз повремено коришћење речника и приручника или наставничку помоћ.

Препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања

– уме да у познатим и мање познатим врстама текстова пронађе велики број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

– разуме нешто дужа упутства о начину употребе техничких и других апарата, писана јасним језиком, поткрепљена примерима конкретне употребе и / или илустрацијама;

– уме да прати специјализоване публикације и изван свог подручја активности, користећи повремено речник или неко друго помоћно средство;

– разуме различите врсте стручних текстова у којима се користе симболи, формуле и остали елементи научне апаратуре;

– разуме упутства за монтажу и коришћење различитих инструмената, апарата, справа, предмета;

– разуме најважније информације и главне појмове стручно специфичних текстова у којима се говори о техничким иновацијама, попут лабораторијских извештаја, описа компоненти материјала и/или производа, нових открића и достигнућа.

Разумевање књижевног текста

– разуме једноставније савремене литерарне текстове писане уобичајеном и стилски неспецификованом лексиком, уз повремену помоћ наставника или консултовање речника / приручника.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

– описује и извештава о догађајима и искуствима, служећи се ширим фондом израза које вешто примењује;

– опише карактеристичне детаље неког догађаја;

– исприча причу или изнесе неки опис једноставним „листа-њем” и ређањем елемената;

– једноставним речима опише и укратко упоређује ствари и догађаје.

Аргументовање

– аргументује ставове и мишљења тако добро да га саговорник, без потешкоћа и готово током целог излагања, разуме;

– нагласи током излагања битне чињенице неког догађаја из личног искуства, укратко их образложи и објасни своје мишљење.

Излагање пред публиком

– у презентацији изнесе свој вредносни став о темама везаним за лично искуство и интересовања;

– је у стању да одговори на непосредна питања која се надовезују, под условом да се могу поновити;

– интерпретира радњу неког филма или књиге и опише свој доживљај о њима.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

– разуме довољно како би се, без претераног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор (између пријатеља)

– на учтив начин изражава своја уверења, ставове, слагања и неслагања;

– предлаже и реагује на предлоге;

– прати дискусије/разговоре одређеног трајања, под условом да се говори разговетно и стандардним језиком.

Формална комуникација

– активно учествује у уобичајеној формалној дискусији о познатим темама на стандардном језику уколико саговорник говори разговетно;

– размењује информације, добија упутстава или разрешава неке практичне проблеме;

– прати промене тема у некој формалној дискусији о темама из домена интересовања или струке, уколико се разговор води полако и разговетно;

– се сналази у неуобичајеним ситуацијама на јавном месту, у продавници, пошти или банци (нпр. захтевати замену неке неисправне робе или производа);

– тражи и добије додатна обавештења.

Интервјусање

– преузме извесну иницијативу током консултације или разговора (покретање нове теме), али у приличној мери остаје зависан од интерактивног деловања самог саговорника.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

Тема

– пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања, као и у вези са актуелним дешавањима истичући јасно своје ставове у вези са различитим проблемима савременог друштва (културни догађаји, спорт, екологија, савремене технологије и слично);

– може резимира прочитану причу, новински чланак, филм и слично и објасни свој став у вези са неком темом која је предмет учениковог занимања, као и да прецизно парафразира одређене делове наративног текста, нечије ставове и слично.

Текстуалне врсте и дужине

– пише формалне и неформалне текстове (до 120 речи);

– парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разводом, путовањима,

актуелним дешава- њима из свог домена интересовања и проблемима савременог дру- штва;

– је у стању да прецизно напише краће и једноставне излагање о темама од општег интереса;

– може прецизно да пренесе информације, истичући релевантне чињенице и своје мишљење.

Лексика и комуникативне функције

– исказује добро владање лексиком на вишем нивоу из јавног и приватног домена, али долази повремено до грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

– пише на теме у вези са одређеним школским предметима који су у вези са интересовањима ученика;

– служи се стручним терминима из одређене области која је предмет учениковог интересовања (нпр. историја, географија, ликовна култура и слично);

– прецизно и јасно опише радњу књиге или филма и да опише своје реакције;

– образложи мишљење, планове и догађаје.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

– препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Интеркултурна знања и активности

– гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумевају, у неформалним ситуација- ма, сажимајући и делом преводeћи, ученик треба да:

Усмена медијација

– препричава садржај кратког аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;

– сажима садржај краћег адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

– писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику додајући, по потреби, објашњења и обавештења);

– користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука уз консултације са наставником;

– користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1, краћих

адаптираних тесктова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а за- тим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Множина сложеница

Множина именица страног порекла

Члан (утврђивање и проширивање опсега употреба и изостављања одређеног и неодређеног члана)

Везници

Повезивање зависне реченице са главном (*when, that, while, because, although, though, since, after, as, if, until, as if, as though, so that, in order that*)

Творба речи

Суфикси за прављење придева (*– able, – ary, – ful, – less, – ous, – ic, – ical...*)

Сложенице: именице (*breakdown, software, passer-by...*) и придеви (*blue-eyed, short-sleeved...*)

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена

Simple and continuous forms (глаголи стања и акције: *think, feel, look, see, smell, taste, appear*)

Наративна глаголска времена (*Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, used to/would* за уобичајене радње у прошлости)

Future Continuous/Future Perfect/Future Perfect Continuous

Глаголи праћени герундом или инфинитивом

Must have/ could have/can't have (спекулисање о прошлости)

Предлози у изразима за време

(нпр. *on time/in time, at the end/in the end/at last...*)

Фразални глаголи (од три дела, нпр. *split up with, run out of, come up with...*)

Реченица

Неуправни говор (са слагањем времена; различити типови реченица)

Погодбене реченице (алтернативе за *if*, нпр. *unless, provided (that), as long as*)

Жеље које се односе на садашњост, прошлост, будућност (*I wish/If only/It's time /I'd rather*)

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ
(за све образовне профиле трогодишњег
образовања)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду израчунају информатике за функционисање и развој друштва;
 - примене стечена знања и вештине у стицању конкретног образовања за будуће занимање;
 - подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
 - развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
 - стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
 - проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
 - усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
 - мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
 - оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.
- Садржаји програма усмерени су на:
- развијање физичких способности
 - спортско - техничко образовање
 - повезивање физичког васпитања са животом и радом.

РАЗВИЈАЊЕ ФИЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима наставе физичког васпитања, предвиђа се:

- развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности, који служе као основа за повећавање радне способности, учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању,
- превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета,
- оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Програмски задаци се одређују индивидуално, према полу, узрасту и физичком развоју и физичким способностима сваког појединца, на основу оријентационих вредности које су саставни део упутства за вредновање и оцењивање напретка ученика као и јединственој батерији тестова и методологије за њихову проверу и праћење.

СПОРТСКО ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Спортско техничко образовање се реализује у I, II разреду кроз заједнички програм (атлетика, вежбе на справама и тлу) кроз програм по избору ученика, а у III разреду кроз програм по избору ученика.

A. ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОГРАМ

I разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

1. АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;

1.1.Трчање:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

- 100 m ученици и ученице;
- 800 m ученици и ученице ;
- штафета 4 x 100 m ученици и ученице

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 мин.

- Крос: јесењи и пролећни
- 800 m ученице,
- 1000m ученици.

1.2 Скокови:

- Скок удаљтехником увинућа.
- Скок увис леђном техником.

1.3.Бацања:

Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg).

Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свимреализованим атлетским дисциплинама.

2. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА - ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Напомене:

Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво.

Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.

2.1. Вежбе на тлу

- За ученике и ученице:
- вага претклоном и заножетом и спојено, одразом једне ноге колут напред;
- став на шакама, издржај, колут напред;
- два повезана предмета странце удесно и улево;
- за напредни ниво претмет странце са окретом за 1800 и доскомом на обе ноге („рондат“)

2.2. Прескок

- За ученике коњ у ширину висине 120 cm;
- за ученице 110 cm:
- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка

2.3.Кругови

- За ученике /дохватни кругови/:
- из мирног виси вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи.

За ученице /дохватни кругови/:
уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:
из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 1800 (окрет према притци);

њих у упору, у зањиху склек, предњихом упор, зањих у упору, у предњиху склек

За ученице /двоисински разбој или једна претка вратила/:

наскок у упор на н/п, према једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне према и саскок са окретом за 900(одношка), завршити боком према притци.

2.5. Вратило

За ученике /дохватно вратило/:
суножним одривом узмак; коврљај назад у упору предњем; саскок замахом у заножње (зањихом).

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

залетом и суножним одскоком наскок у упор, премак одножно десном; окрет за 900, упором рукама испред тела предносно разножно; ослонцем ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножње) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу)

2.7. Коњ са хваталкама

За ученике:

- премак одножно десном напред замак улево, замак у десно, замак улево и спојено премак левом напред; премак десном назад, замак улево, замак у десно и спојено одножењем десне, саскок са окретом за 900 улево до става на тлу, леви бок према коњу.

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви

Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двоисинског разбоја.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре;

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре;

II разред (2 часа недељно, 70 годишње)

1. АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;

1.1. Трчање:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

- 100 m ученици и ученице;
- 800 m ученици и ученице
- штафета 4 x 100 m ученици и ученице

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min.

Крос: јесењи и пролећни

- 800 m ученице,
- 1000m ученици.

1.2. Скокови:

- Скок удаљкорачном техником.
- Скок увис леђном техника.

1.3. Бацања:

- Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg).

- Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама.

2. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Напомена:

- Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.

2.1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама (опружено);

колут напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножњем, издржај

премет странце упором у „бољу“ страну и спојено, премет странце у „слабију“ страну

За напредни ниво премет напред упором

2.2. Прескок

За ученике коњ у ширину висине 120 cm; за ученице 110 cm:

- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка и прескоци са заножњем

2.3. Кругови

За ученике /доскочни кругови/:

- њих, зањихом саскок, уз помоћ.

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутине, сножити и зањихом саскок.

За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/:

вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом;

једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом (замахом ногама унапред).

2.5. Вратило

За ученике /доскочно вратило/

- из мирног виса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

-залетом и суножним одскоком наскок у упор чућеи; окрет за 900 усправ у успон, окрет за 1800, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду).

2.7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном.

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре;

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре;

Минимални образовни захтеви

Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

III разред (2 часа недељно, 66 годишње)

ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА

Циљ и задаци

Циљ наставе приграма по избору ученика - изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Задаци наставе програма по избору ученика – изабрани спорт јесу:

– стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања);

– социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;

– откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

– Ученици се на основу својих способности и интереса опредељују за један спорт у коме се обучавају, усавршавају и развијају своје стваралаштво током целе школске године. То могу да буду предложене спортске гране и други спортови за које ученици покажу интерес.

– Да би се избор остварио, свака школаје дужна да обезбеди просторне и друге услове за реализацију бар четири спорта.

– На почетку сваке школске године наставничко веће, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања, утврђује спортове за који ученици те школе могу да се одреде.

ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Савладавање основних вежби: докорак, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“;

Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо,

Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима.

Треба савладати најмање пет народних плесова.

Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима.

РУКОМЕТ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре.

Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима.

ФУДБАЛ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила малог фудбала.

Учествовање на разним школским и међушколским такмичељима.

КОШАРКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу

Техника кошарке. Шутурање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока.

Правила игре и суђења.

Учествовање на разредним и школским такмичењима.

ОДБОЈКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу

Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре и суђења.

Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима.

ПЛИВАЊЕ

Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;

Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети.

Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима.

БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ

Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм.

КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ

Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања;

Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље;

Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ;

Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

теоријска настава

мерење и тестирање

практична настава

Подела одељења на групе

Одељење се не дели приликом реализације;

Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, пориступ је индивидуалан.

Место реализације наставе

Садржаји програма усмерени су на развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом;

Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања;

Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса;

Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали;

У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа ;

Праћење, вредновање и оцењивање

Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичким васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортскимиграма

Минимални образовни захтеви

Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Оквирни број часова по темама

Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова);

Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту);

Атлетика (12 часова)

Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12) часова;

Спортска игра: по избору школе(12 часова);
Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова).

Пливање (10 часова);

Провера знања и вештина (4 часа).

ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ

– Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује:

– Два целодневна излета са пешачењем

– I разред до 12 km (укупно у оба правца);

– II разред до 14 km (укупно у оба правца);

– III разред до 16 km (укупно у оба правца);

– Два кроса : јесењи и пролећни

– Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика.

Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања.

Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

– подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);

– развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;

– подстицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;

– проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;

– усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);

– мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;

– оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

СТРУКТУРА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

Садржаји програма усмерени су на:

– развијање физичких способности

– спортско - техничко образовање

– повезивање физичког васпитања са животом и радом.

РАЗВИЈАЊЕ ФИЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима наставе физичког васпитања, предвиђа се:

– развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности ,који служе као основа за повећавање радне способности, учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању,
– превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета,

– оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Програмски задаци се одређују индивидуално, према полу, узрасту и физичком развоју и физичким способностима сваког појединца на основу оријентационих вредности које су саставни део упутства за вредновање и оцењивање напретка ученика као и јединственој батерији тестова и методологије за њихову проверу и праћење.

СПОРТСКО ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Спортско техничко образовање се реализује у I,II,III разреду кроз заједнички програм (атлетика, вежбе на справама и тлу) кроз програм по избору ученика, а у IV разреду кроз програм по избору ученика.

A. ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОГРАМ

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

1. АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;

1.1.Трчање:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

100 m ученици и ученице;

800 m ученици и ученице;

штафета 4 x 100 m ученици и ученице.

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min.

Крос: јесењи и пролећни

800 m ученице;

1000m ученици.

1.2.Скокови:

Скок удаљ корачном тхником.

Скок увис леђном техникаом.

1.3 Бацања:

Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg).

Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свимреализованим атлетским дисциплинама

2. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Напомена:

Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе на најмање две групе: „бољу“ и „слабију“. Уколико постоје услови формира групе ученика који задовољавају основни, средњи и напредни ниво.

Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.

2.1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

- вага претклоном и заножњем и спојено, одразом једне ноге колут напред;
- став на шакама, издржај, колут напред;
- два повезана предмета странце удесно (улево);
- за напредни ниво предмет странце са окретом за 1800 и доскомом на обе ноге („рондат“)

2.2. Прескоци

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка

2.3.Кругови

За ученике /дохватни кругови/:

- из мирног виса вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи.

За ученице /дохватни кругови/:

- уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 1800 - предношка (окрет према притци);
- њих у упору, зањихом склек, предњихом упор, зањих, предњихом склек, зањихом упор

За ученице /двовисински разбој или једна претка вратила/:

- наскок у упор на н/п (или узмак замахом једне ноге), премах одножно десном/левом ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 900(одношка), завршити боком према притци.

2.5.Вратило

За ученике /дохватно вратило/:

- суножним одразом узмак; коврглај назад у упору предњем; саскок зањихом (замахом у заножњење).

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

- лицем према десном крају греде: залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 900 улево, упором рукама испред тела преднос разножно; ослоном ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножњење) до упора чућећег; усправ, ходање у успону са докорацима, скок пруженим телом, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу)

2.7.Коњ са хваталкама

За ученике:

- премах одножно десном напред, замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред, премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено премахом десне саскок са окретом за 900 улево до става на тлу, леви бок према коњу.

СПОРТСКА ИГРА (ПО ИЗБОРУ)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. Учествовање на такмичењима на нивоу одељења, школе и међушколских такмичења.

Минимални образовни захтеви (провера)

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

- За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

- За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

- За напредније ученике: састави из програма спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

II разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

1. АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;

1.1.Трчање:

Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:

- 100 m ученици и ученице;
- 800 m ученици и ученице ;
- штафета 4 x 100 m ученици и ученице.

Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min.

Крос: јесењи и пролећни

- 800 m ученице;
- 1000m ученици.

1.2. Скокови:

Скок удаљ корачном техником.

Скок увис леђном техником.

1.3. Бацања:

Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg).

Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свимреализованим атлетским дисциплинама.

2. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Напомена:

Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.

2.1. Вежбе на тлу

За ученике и ученице:

- из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама колут напред и спојено усправом и искораком леве/десне ноге вага претклоном и занужењем, издржај, прамет странце упором у „бољу“ страну (на пример: улево) и спојено и спојено прамет странце у „слабију“ страну (удесно)

- за напредни ниво: прамет напред упором

2.2. Прескок

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;

- разношка

- за напредни ниво: склонка и прескоци са занужењем

2.3. Кругови

За ученике /доскочни кругови/:

- њих, зањихом саскок (чување)

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из упора седећег разножно пред рукама, узручењем прехват испред тела, вучењем склоњено став на раменима, издржај, спуст назад у упор седећи разножно, прехват до упора седећег разножно пред рукама, сножити и зањихом саскок.

За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/:

- вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном уназад до упора предњег; замахом уназад - зањихом саскок пруженим телом;

- једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом - замахом ногама унапред).

2.5. Вратило

За ученике

дочелно:

- из упора предњег премаси одножно

доскочно

- успостављање њиха климом, њих у вису (повећавати амплитуду), саскок у зањиху

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

- лицем према десном крају греде, чеоно: залетом и суножним одскоком наскок у упор чућећи; окрет за 900 удесно; усправ у успон, окрет у успону за 1800 улево, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду).

2.7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- из упора пред рукама (упора стражњег), коло заножно левом, коло заножно десном.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучених елемената. Даље проширивање и продубљавање техничко-

тактичке припремљености у складу са изборним програмом. Учествовање на такмичењима на нивоу одељења, школе и међушколских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Такмичење у у тробоју (трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из програма школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

III разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

1. АТЛЕТИКА

У свим атлетским дисциплинама треба радити на усавршавању технике и развијању водећих моторичких особина за дату дисциплину.

1.1. Трчање

Трчање на 100 м – ученици и ученице,

на 1000 м – ученици,

на 800 м – ученице,

Штафета 4x100 м ученици и ученице.

1.2. Скокови

Скок удаљ – одабраном техником;

Скок увис – одабраном техником.

1.3. Бацање

Бацање кугле рационалном техником (ученици 6 кг и ученице 4 кг).

2. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Напомена:

Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.

2.1. Вежбенатлу

За ученике и ученице:

– из упора за рукама, зибом, премах одбочно до упора пред рукама (опружено).

– комбинација вежби која садржи (вежбе се бирају, одузимају или додају у складу са могућностима ученика): плесне кораке; скок са окретом за 1800; окрет на две или једној ноzi; прамет странце; колут напред суножним одразом и малим летом; вагу претклоном и занужењем; став на шакама колут напред и сп. скок са окретом (произвољан број степени);

– за напреднији ниво: колут летећи и прекопит напред, уз помоћ.

2.2. Прескок

За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм:

- згрчка;
- разношка
- за напредни ниво: склонка; прескоци са заножњем и „прекопит“

2.3. Кругови

За ученике /доскочни кругови/:

- вучењем вис узнето; вис стрмоглаво; вис узнето; спуст у вис стражњи –издржај; вучењем вис узнето; спуст у вис предњи (полако); саскок

2.4. Разбој

За ученике /паралелни разбој/:

- из замаха у упору предњихом спуст у склек, зањих у склеку и спојено упор (у зањиху); предњих и спојено склек, зањихом упор (поновити 2 до 3 пута)

За ученице /двовисински разбој, једна притка, вратило/:

- лицем према н/п, залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) у упор јашући; прехват на в/п; премах одножно заножном до виса седећег, подметним опружањем или одривом од н/п предњих и спојено саскок у предњиху (уз помоћ) до става на тлу, леђима према в/п;
- једна притка: залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) до упора јашућег, премах одножно заножном до упора стражњег; сасед са окретом за 900.

2.5. Вратило

За ученике /доскочно и дохватно или дочелно вратило/:

- /доскочно/: подметно успостављање ниша; њихање са повећавањем амплитуде и саскок у предњиху или зањиху уз помоћ;
- /дохватно или дочелно/:ковртљај назад у упору.

2.6. Греда

За ученице /висока греда/:

- залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи одножно; окрет за 900 доупора чучећег; усправ, одручити; кораци у успону докорацима; вага претклоном и заножњем, усклон; суножним одскоком скок са померањем; окрет за 900 у успону; саскок пруженим телом или,
- за напреднији ниво – са предножним разножењем

2.7. Коњ са хватаљкама

За ученике:

- из упора предњег коло предножно десном, коло предножно левом;
- из упорастражњегколо одножнодесном, коло одножнолевом

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре.

Актив наставника, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програма по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање

Минимални образовни захтеви:

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Такмичење у у тробоју (трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

IV разред

(2 часа недељно, 66 годишње)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА I - IV

Циљ и задаци

Опште поставке

Циљ наставе приграма по избору ученика - изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Задачи наставе програма по избору ученика – изабрани спорт јесу:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта
- (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

Ученици се на основу својих способности и интереса опредељују за један спорт у коме се обучавају, усавршавају и развијају своје стваралаштво током целе школске године. То могу да буду предложене спортске гране и други спортови за које ученици покажу интерес.

Да би се избор остварио, свака школа је дужна да обезбеди просторне и друге услове за реализацију бар четири спорта.

На почетку сваке школске године наставничко веће, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања, утврђује спортове за који ученици те школе могу да се одреде.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Савладавање основних вежби: докорак, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“;

Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо,

Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима.

Треба савладати најмање пет народних плесова.

Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру.

РУКОМЕТ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре.

Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима.

ФУДБАЛ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила малог фудбала.

Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима.

КОШАРКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу

Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока.

Правила игре и суђења.

Учествовање на разредним и школским такмичењима.

ОДБОЈКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу

Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре и суђења.

Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима.

ПЛИВАЊЕ

Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;

Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети.

Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима.

БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ

Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм.

КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ

Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима

Минимални образовни захтеви

Ниво спортско-техничких достигнућа ученика у изборном спорту се проверава кроз разредна, школска и међушколска такмичења као и друга спортска такмичења. Пожељно је да сваки ученик учествује на најмање три спортска такмичења.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм физичког васпитања је наставак програма физичког васпитања у основној школи, стим што је усмерен на још интензивније остваривање индивидуалних и друштвених потреба у области физичке културе. Ради тога, овај програм заснован је на индивидуализацији процеса физичког васпитања:

- обезбеђује повезивање знања са животом и праксом и каснијим одређењима ученика;
- заснован је на изборној настави за коју се ученици опреселепрема свом афинитету и потребама;
- обавезује школу на остваривање одређених задатака у овој области

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА

На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања;

Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље;

Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких

активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.

Облици наставе

- Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:
- теоријска настава ;
 - мерење и тестирање;
 - практична настава .

Подела одељења на групе

Одељење се не дели приликом реализације;
Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, пориступ је индивидуалан.

Место реализације наставе

Теоријска настава се реализује у учioniци или у сали, истовремено са практичном наставом;
Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште).

Препоруке за реализацију наставе

Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.

Садржај циклуса је:

- за проверу нивоа знања на крају школске године – један;
- за атлетику – један;
- за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један
- за спорт по избору ученика – два;
- за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом.

Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.

Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса.

Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали.

У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма

Оквирни број часова по темама:

Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова).

Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту).

Атлетика (12 часова).

Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12) часова.

Спортска игра: по избору школе(12 часова).

Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова).

Пливање (10 часова).

Провера знања и вештина (4 часа).

ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ

Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује:

Два целодневна излета са пешачењем

I разред до 12 km (укупно у оба правца);

II разред до 14 km (укупно у оба правца);

III разред до 16 km (укупно у оба правца);

Два кроса : јесењи и пролећни

Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика.

Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

МАТЕМАТИКА

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе математике је да ученици усвоје знања, развију вештине, формирају ставове потребне за схватање појава и законитости у природи и друштву, формирање научног погледа на свет, решавање разноврсних задатака из струке и свакодневног живота, наставак математичког образовања и самообразовања и развијање личности ученика.

Задаци наставе математике су да ученици:

- развијају логичко и апстрактно мишљење;
- развијају способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
- развијају способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
- разликују геометријске објекте и њихове узајамне односе и трансформације;
- разумеју функционалне зависности, њихово представљање и примену;
- развијају способности сагледавања струковних проблема и њиховог математичког моделовања и решавања;
- развијају систематичност, уредност, прецизност, темељност, истрајност, критичност у раду, креативност и формирају систем вредности;
- развијају радне навике и унапреде способности за самостални и групни рад;

- стекну знања и вештине применљиве у савладавању наставних програма других предмета;
- унапреде способност коришћења различитих извора информација и стручне литературе;
- формирају свест о универзалности и примени математичког начина мишљења;
- буду подстакнути за стручни развој и усавршавање у складу са индивидуалним способностима и потребама струке и друштва;
- унапреде способности решавања различитих проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу.

МОДЕЛИ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА

У настави математике у Школи за дизајн текстила и коже, примењиваће се следећи модели:

M5 (3+2+2=7) - за трогодишње образовање у подручју рада коожарство (обућар, галантериста);

M8 (3+3+2=8) – наставни програм за први и други разред за образовне профиле техничар дизајна графике и ликовни техничар;

M10 (3+3+3+3=12) - за четворогодишње образовање за образовни профил техничар - моделар коже са смањеним фондом садржаја (2+2+2+2) и примерено одабраним садржајима);

Т р о г о д и ш њ е о б р а з о в а њ е

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРОГРАМ М5 (3+2+2)

За образовне профиле обућар и галантериста

За први и други разред програм је истоветан са програмом М4 (3+2+0).

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Логика и скупови (9)

Основне логичке и скуповне операције. Важнији закони закључивања. Основни математички појмови, дефиниција, аксиома, теорема, доказ. Декартов производ. Елементи комбинаторике (пребројавање коначних скупова): правило збира и правило производа.

Реални бројеви (5)

Преглед бројева, операције, поље реалних бројева. Приближне вредности реалних бројева (грешке, граница грешке, заокруживање бројева).

Пропорционалност величина (8)

Размера и пропорција, пропорционалност величина (директна, обрнута, уопштење), примене (сразмерни рачун, рачун поделе и мешања). Процентни рачун, каматни рачун. Таблично и графичко приказивање стања, појава и процеса.

Увод у геометрију (8)

Тачка, права и равна. Односи припадања и распореда. Међусобни положаји тачака, правих и равни.

Дуж, угао, диједар.

Нормалност правих и равни. Угао између праве и равни, угао између две равни.

Изометријске трансформације (21)

Подударност фигура, подударност троуглова, изометријска трансформација.

Вектор, једнакост вектора и операције са векторима, примене. Транслација.

Ротација.

Симетрија (осна, централна, раванска).

Примене изометријских трансформација у доказним и конструктивним задацима о троуглу, четвороуглу, многоуглу и кругу.

Рационални алгебарски изрази (14)

Полиноми и операције са њима, дељивост полинома. Растављање полинома на чиниоце. Важније неједнакости (доказивање).

Операције са рационалним алгебарским изразима (алгебарски разломци).

Линеарне једначине и неједначине. Линеарна функција (18)

Линеарне једначине са једном и више непознатих.

Еквивалентност и решавање линеарних једначина са једном непознатом.

Линеарна функција и њен график.

Систем линеарних једначина са две и три непознате (разне методе решавања).

Примена линеарних једначина и система линеарних једначина на решавање различитих проблема.

Линеарне неједначине са једном непознатом и њихово решавање. Неједначине облика $(ax + b)(cx + d) < 0$ (где је знак $<$ могуће заменити било којим од следећих знакова $>, \geq, \leq$).

Хомотетија и сличност (10)

Размера и пропорционалност дужи. Талесова теорема и њена примене.

Хомотетија, хомотетија и сличност.

Сличност троуглова, примена код правоуглог троугла, Питагорина теорема. Примена сличности у решавању конструктивних и других задатака.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Степеновање и кореновање (11)

Степен чији је изложилац цео број, операције. Децимални запис броја у стандардном облику.

Функција $y = x^n$ ($n \in \mathbb{N}$) и њен график.

Корен, степен чији је изложилац рационалан број. Основне операције са коренима.

Комплексни бројеви и основне операције са њима.

Квадратна једначина и квадратна функција (14)

Квадратна једначина са једном непознатом и њено решавање. Дискриминанта и природа решења квадратне једначине

Вијетове формуле и њихове једноставније примене. Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце.

Квадратна функција и њен график, екстремна вредност.

Простије квадратне неједначине.

Систем од једне квадратне и једне линеарне једначине са две непознате.

Експоненцијална функција, логаритамска функција (11)

Експоненцијална функција и њено испитивање (својства, график). Једноставније експоненцијалне једначине.

Појам инверзне функције.

Појам логаритма, основна својства. Логаритамска функција и њен график.

Основна правила логаритмовања, антилогаритмовање. Декадни логаритми. Примене логаритама (геометрија, нумеричка математика, пракса).

Полиедри (12)

Полиедар. Правилан полиедар.

Призма и пирамида, равни пресеци призме и пирамиде.

Површина полиедра, површина призме, пирамиде и зарубљене пирамиде.

Запремина полиедра (квадра, призме, пирамиде и зарубљене пирамиде).

Обртна тела (10)

Цилиндрична и конусна површ, обртна површ.

Прав ваљак, права купа и зарубљена права купа. Површина и запремина правог кружног ваљка, праве кружне купе и зарубљене кружне купе.

Сфера и лопта, равни пресеци сфере и лопте. Површина лопте, сферне калоте и појаса. Запремина лопте.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

**III разред
(2 часа недељно, 64 часа годишње)****Елементи тригонометрије (24)**

Тригонометријске функције оштрог угла. Основне тригонометријске идентичности. Табеле вредности тригонометријских функција.

Решавање правоуглог троугла.

Уопштење појма угла, мерење угла, радијан.

Тригонометријске функције ма ког угла, свођење на први квадрант, периодичност.

Графици основних тригонометријских функција. График функције облика $y = A \sin(ax + b)$.

Адиционе теореме (без доказа) и неке њихове последице.

Једноставније тригонометријске једначине ($\sin ax = b$ и сл.).

Синусна и косинусна теорема, решавање троугла.

Примене тригонометрије (у метричкој геометрији, физици, пракси).

Аналитичка геометрија у равни (21)

Растојање између две тачке. Подела дужи у датој размери. Површина троугла.

Права: разни облици једначине праве, угао између две праве, одстојање тачке од праве. Линеарне неједначине са две непознате и њихови системи (уз графичку интерпретацију).

Криве линије другог реда: кружница, елипса, хипербола, парабола (једначина, однос праве и криве линије другог реда, тангента).

Низови (7)

Основни појмови о низовима, гранична вредност низа.

Аритметички низ. Геометријски низ.

Неке примене низова.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М8 (3+3+0+0)**За образовне профиле техничар дизајна графике и ликовни техничар**

Истоветан је са програмом М6

**I разред
(3 часа недељно, 105 часова годишње)****Логика и скупови (9)**

Основне логичке и скуповне операције. Важнији закони закључивања. Основни математички појмови, дефиниција, аксиома, теорема, доказ. Декартов производ. Елементи комбинаторике (пребројавање коначних скупова): правило збира и правило производа.

Реални бројеви (5)

Преглед бројева, операције, поље реалних бројева. Приближне вредности реалних бројева (грешке, граница грешке, заокругљивање бројева).

Пропорционалност величина (8)

Размера и пропорција, пропорционалност величина (директна, обрнута, уопштење), примене (сразмерни рачун, рачун поделе и мешања). Процентни рачун, каматни рачун. Таблично и графичко приказивање стања, појава и процеса.

Увод у геометрију (8)

Тачка, права и раван. Односи припадања и распореда. Међусобни положаји тачака, правих и равни.

Дуж, угао, диједар.

Нормалност правих и равни. Угао између праве и равни, угао између две равни.

Изометријске трансформације (21)

Подударност фигура, подударност троуглова, изометријска трансформација.

Вектор, једнакост вектора и операције са векторима, примене. Транслација.

Ротација.

Симетрија (осна, централна, раванска).

Примене изометријских трансформација у доказним и конструктивним задацима о троуглу, четвороуглу, многоуглу и кругу.

Рационални алгебарски изрази (14)

Полиноми и операције са њима, деливост полинома. Растављање полинома на чиниоце. Важније неједнакости (доказивање).

Операције са рационалним алгебарским изразима (алгебарски разломци).

Линеарне једначине и неједначине. Линеарна функција (18)

Линеарне једначине са једном и више непознатих.

Еквивалентност и решавање линеарних једначина са једном непознатом.

Линеарна функција и њен график.

Систем линеарних једначина са две и три непознате (разне методе решавања).

Примена линеарних једначина и система линеарних једначина на решавање различитих проблема.

Линеарне неједначине са једном непознатом и њихово решавање. Неједначине облика $(ax + b)/(cx + d) < 0$ (где је знак $<$ могуће заменити било којим од следећих знакова $>, \geq, \leq$).

Хомотетија и сличност (10)

Размера и пропорционалност дужи. Талесова теорема и њена примена.

Хомотетија, хомотетија и сличност.

Сличност троуглова, примена код правоуглог троугла, Питагорина теорема. Примена сличности у решавању конструктивних и других задатака.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

II разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Тригонометрија правоуглог троугла (8)

Тригонометријске функције оштрог угла; основне тригонометријске идентичности. Табеле вредности тригонометријских функција.

Решавање правоуглог троугла.

Степеновање и кореновање (17)

Степен чији је изложилац цео број, операције. Децимални запис броја у стандардном облику.

Функција $y=x^n$ ($n \in \mathbb{N}$) и њен график.

Корен, степен чији је изложилац рационалан број. Основне операције са коренима.

Комплексни бројеви и основне операције са њима.

Квадратна једначина и квадратна функција (25)

Квадратна једначина са једном непознатом и њено решавање. Дискриминанта и природа решења квадратне једначине.

Вијетове формуле и њихове једноставније примене. Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце.

Квадратна функција и њен график, екстремна вредност.

Простије квадратне неједначине.

Простији системи једначина са две непознате који садрже квадратну једначину (квадратна и линеарна, две чисто квадратне једначине).

Простије ирационалне једначине.

Експоненцијална функција, логаритамска функција (16)

Експоненцијална функција и њено испитивање (својства, график). Једноставније експоненцијалне једначине.

Појам инверзне функције.

Појам логаритма, основна својства. Логаритамска функција и њен график.

Основна правила логаритмовања, антилогаритмовање. Декадни логаритми. Примене логаритама (геометрија, нумеричка математика, пракса).

Полиедри (16)

Полиедар, правилан полиедар.

Призма и пирамида, равни пресеци призме и пирамиде.

Површина полиедра, површина призме, пирамиде и зарубљене пирамиде.

Запремина полиедра (квадра, призме, пирамиде и зарубљене пирамиде).

Обртна тела (11)

Цилиндрична и конусна површ, обртна површ.

Прав ваљак, права купа и зарубљена права купа. Површина и запремина правог кружног ваљка, праве кружне купе и зарубљене кружне купе.

Сфера и лопта, равни пресеци сфере и лопте. Површина лопте, сферне калоте и појаса. Запремина лопте.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Тригонометријске функције (24)

Уопштење појма угла, мерење угла, радијан.

Тригонометријске функције ма ког угла, свођење на први квадрант, периодичност.

Графици основних тригонометријских функција. График функције облика $y=Asin(ax+b)$.

Адиционе теореме (без доказа) и неке њихове последице.

Једноставније тригонометријске једначине ($sinax=b$ и сл.).

Синусна и косинусна теорема, решавање троугла.

Примене тригонометрије (у метричкој геометрији, физици, пракси).

Аналитичка геометрија у равни (21)

Растојање две тачке. Подела дужи у датој размери. Површина троугла.

Права: разни облици једначине праве, угао између две праве, растојање тачке од праве. Линеарне неједначине са две непознате и њихови системи (графичка интерпретација).

Криве линије другог реда: кружница, елипса, хипербола, парабола (једначина, однос праве и криве линије другог реда, тангента).

Низови (7)

Основни појмови о низовима, гранична вредност низа.

Аритметички низ. Геометријски низ.

Неке примене низова.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

Ч е т в о р о г о д и ш њ е о б р а з о в а њ е

ПРОГРАМ M10 (3+3+3+3)

За техничара моделара коже са смањеним фондом часа и редукованим садржајима

I разред

Програм је истоветан са програмом M5 – видети предходне стране.

II разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Програм је истоветан с програмом M9

Степеновање и кореновање (18)

Степен чији је изложилац цео број, операције, децимални запис броја у стандардном облику.

Функција $y=x^n$ ($n \in \mathbb{N}$) и њен график.

Корен; степен чији је изложилац рационалан број. Основне операције са коренима.

Комплексни бројеви и основне операције са њима.

Квадратна једначина и квадратна функција (26)

Квадратна једначина са једном непознатом и њено решавање, дискриминанта и природа решења квадратне једначине.

Вијетове формуле и њихове једноставније примене. Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце.

Квадратна функција и њен график, екстремна вредност.

Простије квадратне неједначине.

Простији системи једначина са две непознате који садрже квадратну једначину (квадратна и линеарна, две чисто квадратне једначине).

Простије ирационалне једначине.

Експоненцијална функција, логаритамска функција (17)

Експоненцијална функција и њено испитивање (својства, график). Једноставније експоненцијалне једначине.

Појам инверзне функције.

Појам логаритма, основна својства. Логаритамска функција и њен график.

Основна правила логаритмовања, антилогаритмовање. Декадни логаритми. Применe логаритама (геометрија, нумеричка математика, пракса).

Елементи тригонометрије (32)

Тригонометријске функције оштрог угла. Основне тригонометријске идентичности. Таблице вредности тригонометријских функција.

Решавање правоуглог троугла.

Уопштење појма угла (мерење угла, радијан).

Тригонометријске функције ма ког угла, својење на први квадрант, периодичност.

Графици основних тригонометријских функција. График функције $y=Asin(ax+b)$.

Адиционе теореме (без доказа) и неке њихове последице.

Једноставније тригонометријске једначине ($\sin ax=b$ и сл.).

Синусна и косинусна теорема, решавање троугла.

Примене тригонометрије (у метричкој геометрији, физици, пракси).

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

III разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Полиедри (18)

Полиедар, правилан полиедар.

Призма и пирамида, равни пресеци призме и пирамиде, косе слике у равни.

Површина полиедра.

Запремина полиедра (квадра, призме, пирамиде и зарубљене пирамиде).

Обртна тела(13)

Цилиндрична, конусна и обртна површ.

Прав ваљак, права гупа, зарубљена права купа и њихове површине и запремине.

Сфера и њени пресеци. Површина лопте, калоте и појаса. Запремина лопте.

Низови (12)

Основни појмови о низовима, гранична вредност низа.

Аритметички низ. Геометријски низ.

Неке примене низова.

Вектори (12)

Правоугли координатни систем у простору, координате вектора. Скаларни, векторски и мешовити производ вектора.

Аналитичка геометрија у равни (33)

Растојање између две тачке. Подела дужи у датој размери. Површина троугла.

Права: разни облици једначине праве, угао између две праве, растојање тачке од праве.

Линеарне неједначине са две непознате и системи линеарних неједначина са две непознате (уз графичку интерпретацију).

Криве линије другог реда (кружница, елипса, хипербола и парабола): једначина криве, однос праве и криве линије другог реда, услов додира.

Елементи линеарног програмирања (5)

Појам линеарног програмирања, примери (транспортни проблем и др). Решавање проблема линеарног програмирања - екстремна вредност израза $Ax+By+C$ на конвексном полигону у равни (геометријски приступ).

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12)

IV разред

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

Функције (22)

Важнији појмови о функцијама једне променљиве (дефинисаност, парност, монотоност, периодичност, нуле). Сложена функција и инверзна функција (појам и једноставнији примери).

Преглед важнијих елементарних функција, полиноми.

Непрекидност функције (геометријски смисао). Гранична вредност функције.

Извод функције (22)

Прираштај функције. Извод функције (преко проблема тангенте и брзине). Основне теореме о изводу (извод збира, производа, количника и сложене функције). Изводи елементарних функција.

Испитивање функција (уз примену извода), график функције.

Комбинаторика (10)

Основна правила комбинаторике.

Варијације, пермутације; комбинације без понављања.

Вероватноћа и статистика (30)

Случајни догађаји. Вероватноћа. Условна вероватноћа и независност. Случајне величине. Биномна,

Пуасонова и нормална расподела. Средња вредност и дисперзија. Популација, обележје и узорак.

Прикупљање, сређивање и приказивање података. Појам оцене параметара. Оцене вероватноће, средње вредности и дисперзије. Интервалне оцене за вероватноћу и средњу вредност.

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Битне карактеристике програма

Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за основну школу; заступљеност заједничких садржаја из програма математике за гимназије и стручне школе; логичка повезаност садржаја, посебно са аспекта развоја математике; настојање, где год је то било могуће, да садржаји математике претходе садржајима других предмета у којима се математика примењује; заступљеност оних елемената развоја математике који чине основу математичке културе свих свршених ученика средњих школа; хоризонтална и вертикална усклађеност између програма математике за поједине групације струка и степена стручне спреме, као и између ових програма и програма за поједине смерове у гимназији (распоред тема по разредима, њихов обим, основни захтеви и сл.).

При избору садржаја програма била је врло значајна образовна и васпитна функција наставе математике и њен допринос даљем оспособљавању ученика да логички мисле и стваралачки приступају решавању различитих проблема, јер таква оспособљеност (захваљујући адекватним математичким садржајима и методама) има широки утицај на многобројне делатности и омогућава касније ефикасно учење.

Веома су значајни и практични циљеви наставе математике. То значи да се води рачуна о примени математике у животу, пракси и другим научним областима које ученици на овом когнитивном нивоу изучавају или ће их учити касније.

За реализацију циља и задатака наставе математике изабрани садржаји програма су довољно приступачни свим ученицима. Они такође могу и стимулативно деловати на ученике, јер они имају могућност да их усвоје и на нешто вишем нивоу (већи степен апстракције и генерализације, синтезе и примене, стваралачко решавање проблема). У вези с тим, строгост у интерпретацији садржаја треба да буде присутна у прихватљивој мери, уз ослањање на математичку интуицију и њено даље развијање. Мотивација и интуитивно схватање проблема треба да претходе строгости и критичности, а излагање градива мора бити праћено добро одабраним примерима. Након довољног броја урађених примера треба приступити генерализацији појма, чињенице и сл. Наиме, школска математика не може бити сасвим формализована, тј. изложена строго дедуктивно. Колико ће она строга бити одређује уџбеник и наставник математике (у зависности од фонда часова, састава одељења и предзнања ученика).

ОБЈАШЊЕЊЕ САДРЖАЈА ПРОГРАМА (Посебне напомене о обради програмских тема)

Неке опште напомене

1. Да би се остварио постављени циљ, наставе математике, неопходно је у току наставе успешно

реализовати одређене образовне, васпитне и практичне задатке, истакнуте, на почетку програма.

Услови за успешну реализацију програма математике су: правилно планирање и редовно припремање наставника за извођење наставе; целисходно коришћење фонда часова и добро организован наставни процес; комбинована примена савремених наставних метода и разноврсност облика рада са ученицима, уз смишљено одабирање и припремање примера и задатака и употребу одговарајућих наставних средстава, учила за наставу математике и рачунара. Све то треба да одрази интенције програма: подизање нивоа наставе и њену актуелизацију, стварање услова у којима ће ученици сопственим напорима усвајати трајна и активна математичка знања и оспособљавати се за примену тих знања и стицање нових знања.

Тако организована и извођена настава математике, уз пуно интелектуално ангажовање ученика у свим фазама наставног процеса, у већој мери је ефикасна и продуктивна. Такође подстиче самоиницијативу ученика у стицању знања и доприноси изграђивању радних навика и подизању радне културе ученика (што је и важан васпитни задатак наставе).

2. Реализација програма математике, посебно у I разреду, треба да представља природан прелаз од наставе у основној школи и да се заснива на већ стеченим математичким знањима ученика (што омогућава доста добра вертикална повезаност програма математике у средњим школама и основној школи). Објективна ситуација изискује и извесно систематско утврђивање и обнављање оних садржаја из програма основне школе на којима се заснива обрада садржаја у средњој школи, а то се може постићи интегрисањем појединих садржаја из основне школе у обраду нових садржаја на оном месту где је то потребно и у оној фази наставе када је то актуелно (обнављање на самом часу и самостално обнављање од стране ученика кроз домаћи рад и сл.). То претпоставља смишљено и студиозно планирање градива од стране наставника.

3. У погледу математичке терминологије мора постојати континуитет у односу на коришћену (прописану) терминологију у основној школи.

4. Ради осавремењивања наставе математике и ефикаснијег усвајања садржаја, пожељно је да се обезбеди и присуство рачунарске подршке у настави математике (у почетној фази у фронталном облику рада и уз коришћење узорних демонстрационих програмских апликација, уколико нема услова за масован индивидуални рад ученика на рачунару у оквиру наставе математике).

ОБЈАШЊЕЊЕ САДРЖАЈА – НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ (НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА)

За све програме (M4 - M14) даје се заједничко објашњење садржаја програма - начин остваривања програма, с тим што се евентуалне разлике које се односе на поједине програме, односно садржаје, наводе у одговарајућем делу.

Овде се укратко указује само на оно што је најбитније у свакој теми програма (важни појмови, чињенице, идеје, методе и др.), тј. на оно што је основни циљ при реализацији садржаја, без обзира на број часова предвиђених за одређену тему. Наравно, уколико је број часова већи, садржаји теме треба да буду обрађени и усвојени у већој мери (и у дубину и у ширину). Тако, на пример, свака тема из програма M14 реализоваће се знатно шире и дубље него у осталим програмима. Ово ће у

извесној мери зависити и од конкретне ситуације (природа струке, састав одељења, други услови).

I разред

Логика и скупови. Ову тему треба реализовати кроз понављање, продубљивање и допуњавање оног што су ученици учили у основној школи. Ови логичко-скуповни садржаји (исказ, формула, логичке и скуповне операције, основни математички појмови, логичко закључивање и доказивање тврдњи) су извесна основа за виши ниво дедукције и строгости у реализацији осталих садржаја програма математике на овом нивоу образовања и васпитања ученика. При томе, нагласак треба да буде на овладавању математичко-логичким језиком и разјашавању суштине значајних математичких појмова и чињеница, без превеликих формализација.

Важан моменат у спречавању формализма и усмеравању пажње у настави математике на суштинска питања јесте правилно схватање улоге и места логичко-скуповне (па и геометријске) терминологије и симболике. Симболика треба да се користи у оној мери у којој олакшава изражавање и записе (а не да их компликује), скраћује време (а не да захтева додатна објашњења), помаже да се градиво што боље разјасни (а не да отежава његово схватање).

Елементе комбинаторике објаснити на једноставнијим примерима и задацима, као примену основних принципа пребројавања коначних скупова. Треба имати у виду да обрадом ових садржаја није завршена и изградња појединих појмова, јер ће се они дограђивати и у каснијим програмским темама.

Реални бројеви. У краћем прегледу бројева од природних до реалних, треба извршити систематизацију знања о бројевима стеченог у основној школи, посебно истичући принцип перманенције својстава рачунских операција. При томе посебну пажњу обратити на својства рачунских операција, као основу за рационализацију рачунања и трансформације израза у оквиру других тема. У зависности од конкретне ситуације, ово се може дати и на нешто вишем нивоу. Посебну пажњу треба посветити обради приближних вредности. При томе ученик треба да схвати да рачунање са реалним бројевима најчешће значи рачунање са приближним вредностима.

Пропорционалност величина. Карактеристика ове теме је што у њој долази до изражаја повезивање и примена разних математичких знања. На бази проширивања и продубљивања раније стечених знања, основну пажњу треба посветити примени функција директне и обрнуте (у основној школи се не обрађује детаљно) пропорционалности и пропорција у решавању разних практичних задатака, повезујући то са табличним и графичким приказивањем одређених стања, процеса и појава.

Увод у геометрију. Ово је уводна тема у геометрију, нарочито у погледу упознавања ученика са аксиоматским приступом изучавању геометрије (основни и изведени појмови и ставови, дефиниције важнијих геометријских фигура). Полазећи од посебно изабраних аксиома припадања, распореда и паралелности треба на неколико једноставнијих примера упознати ученике са суштином и начином доказивања теорема.

Подударност, изометријске трансформације. Обрада садржаја из ове теме (подударност, вектори, изометријске трансформације) треба да буде наставак онога што се о томе учило у основној школи. Појам вектора изградити до нивоа неопходног за ефикасну примену. Кроз понављање треба истаћи основна својства сваке од изучаваних изометрија, а

нешто више обработити изометријске трансформације као пресликавања равни у саму себе, њихову класификацију и нарочито њихове примене (као метода) у доказним и конструктивним задацима у вези са троуглом, четвороуглом и кружницом. Трансформације користити у оној мери у којој олакшавају изучавање одређених садржаја геометрије.

Рационални алгебарски изрази. Циљ ове теме је да ученици, користећи својства операција са реалним бројевима, овладају идејама и поступцима вршења идентичних трансформација полинома и алгебарских разломака. При томе тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини тих трансформација, а не на раду са компликованим изразима. Одређену пажњу треба посветити важнијим неједнакостима (доказивање и примена: неједнакост између средина и др.).

Линеарне једначине и неједначине. Линеарне функције. У оквиру ове теме треба извршити продубљивање и извесно проширивање знања ученика о линеарној функцији, линеарним једначинама и неједначинама, која су стекли у основној школи, истичући појам еквивалентности једначина и неједначина и примену у њиховом решавању. Треба узимати и примере једначина у којима је непозната у именуоцу разломка, као и оне које садрже један или два параметра.

У сваком случају, треба избегавати једначине и неједначине са сувише сложеним изразима. На неколико једноставнијих примера може се показати и решавање система линеарних једначина са више од две непознате. У овој теми тежиште треба да буде на примени једначина на решавање разних проблема. Приликом обраде неједначина и система неједначина са једном непознатом ограничити се само на оне које не садрже параметре. Решења неједначина записивати на више начина (определујући се за најприхватљивији), користећи при томе првенствено унију и пресек скупова.

Хомотетија и сличност. У оквиру ове теме, поред мерења дужи (повезујући самерљивост дужи с карактером размере њихових дужина) и усвајања Талесове теореме (са применама), ученици треба да упознају хомотетију као једну трансформацију равни која није изометријска, а сличност као композицију хомотетије и изометрије (односно, хомотетију као трансформацију сличности), као и да уоче практичне примене сличности. Посебно треба да схвате суштину метода сличности у решавању рачунских и конструктивних задатака. Значајна је примена сличности у доказивању појединих теорема (Питагорине и др.). Може се обработити и однос површина сличних многоуглова (у виду задатка). Одговарајућу пажњу треба посветити примени Питагорине теореме у рачунским и конструктивним задацима.

Тригонометрија правоуглог троугла. (У програмима М6-М8 и М12-М14. У осталим програмима садржаји ове теме су у Празреду (М9-М11) или Шпразреду (М5) у оквиру теме „Елементи тригонометрије“.) Ученици треба да схвате везе између страница и углова правоуглог троугла (дефиниције тригонометријских функција оштрог угла), њихове последице и примене. При решавању правоуглог троугла треба се ограничити на једноставније и разноврсне задатке.

II разред

Степеновање и кореновање. У овој наставној теми треба посветити пуну пажњу усвајању појма степена и корена и савлађивању операција са њима (на карактеристичним, али не много сложеним задацима). Од посебног је значаја релација $\sqrt{a^2} = |a|$, атакође и

децимални запис броја у тзв. стандардном облику $a \cdot 10^n$, где је $1 < a < 10$ и $n \in \mathbb{Z}$. Рационалисање обрадити на примерима у којима су имениоци облика: $\sqrt{a}, \sqrt{a} \pm \sqrt{b}$. Функцију $y = x^n$ испитивати само у неколико случајева (за $n \leq 4$), са закључком о облику графика када је изложилац n паран и када је непаран број. У вези са комплексним бројевима треба обрадити само основне појмове и чињенице које ће бити неопходне при изучавању садржаја о квадратној једначини.

Квадратна једначина и квадратна функција. Садржаји ове теме значајни су са становишта систематског изграђивања алгебре и практичних примена. Треба решавати и једначине са непознатом у имениоцу разломка, које се свде на квадратне једначине, као и једноставније једначине са параметрима. Посебну пажњу посветити примени квадратних једначина и неједначина у решавању разноврсних, а једноставнијих проблема. Неопходно је да ученици добро науче да скицирају и "читају" график квадратне функције. При испитивању квадратне функције у већој мери треба користити управо њен график (његову скицу), не инсистирајући много на одређеној "шеми испитивања функције" у којој цртање графика долази тек на крају. Квадратне неједначине треба решавати користећи знања о знаку квадратног тринума, као и знања о решавању линеарних неједначина. Решавати и једноставније ирационалне једначине (у програмима М12-М14).

Тригонометријске функције (У програмима М12-М14. У програмима М9-М11 у ову тему, али под називом „Елементи тригонометрије“, укључени су (на почетку) и садржаји из подтеме „Тригонометрија правоуглог троугла“. У програмима М5-М7 тема је у III разреду.) При дефинисању и уочавању својстава тригонометријских функција ма ког угла и тзв. свођењу на први квадрант треба користити тригонометријски круг, као и симетрију (осну и централну). Упоредо са одређивањем вредности тригонометријских функција, треба решавати и тригонометријске једначине облика: $\sin ax = b$, $\cos ax = b$, $\tan ax = b$. Ученици треба да схвате да се многи научни и технички проблеми моделују тригонометријским функцијама, па је зато неопходно настојати да упознају основна својства ових функција, а првенствено да умеју скицирати и „читати“ њихове графике. Посебну целину у тригонометријским садржајима представљају адиционе теореме и њихове последице. Оне су значајне не само за одређене идентичне трансформације у самој тригонометрији, већ и за примене у неким другим предметима. Зато овој целини треба посветити велику пажњу и градиво добро увежбати. Упознавањем синусне и косинусне теореме ученици треба да схвате да се проширују могућности примене тригонометрије на решавање ма којег троугла, као и на решавање разних проблема из метричке геометрије, физике и посебно струковне праксе.

Експоненцијална и логаритамска функција. Приликом обраде ових функција, за уочавање њихових својстава користити првенствено графичке интерпретације. На једноставним примерима упознати одређивање логаритама без употребе џепних рачунара (у циљу продубљивања појма логаритма). Логаритмовање обрадити у мери неопходној за практичне примене (уз коришћење џепних рачунара).

III разред

Полиедри и обртна тела. (У програмима М9-М14. У осталим програмима ова тема је у II разреду.) У обради

ових садржаја (у ствари, продубљивању и допуњавању знања која о њима ученици већ имају) значајно је да ученици већ усвојене основне појмове и чињенице просторне геометрије умеју успешно да примењују у решавању задатака (једноставнијих), укључујући и оне практичне природе (одређивање запремине модела неког геометријског тела, конкретне грађевине или предмета, ако унапред нису дати неопходни подаци и сл.). Ученици треба да "виде" да се изучавана својства просторних фигура широко користе у пракси, астрономији, физици, хемији и др. Посветити пажњу даљем развијању логичког мишљења и просторних представа ученика, уз позивање на очигледност, коришћење модела (или приручних средстава) и правилно скицирање просторних фигура. Рационалније је и боље прво наћи решење задатка у "општем облику", па онда замењивати дате податке. Корисно је повремено од ученика захтевати да дају процену резултата рачунског задатка (нпр. запремине, површине). Може се као задатак дати одређивање односа површина и односа запремина сличних полиедара и сличних обртних тела, као и одређивање полупречника уписане или описане сфере одређеног геометријског тела. Обрасце за површину и запремину лопте и њених делова није потребно изводити.

Вектори. У овој теми ученици упознају координате вектора, дефиницију и смисао скаларног, векторског и мешовитог производа вектора. Од посебног значаја је координатна интерпретација скаларног, векторског и мешовитог производа и њихова примена (одређивање угла између два вектора, израчунавање површине и запремине фигура, неке примене у физици и др.).

Аналитичка геометрија у равни. Основни циљ у реализацији ове теме јесте да ученици схвате суштину координатног система и његову ефикасну примену. На основу својстава праве и кривих линија другог реда, ученици треба да умеју да формирају њихове једначине и испитују међусобне односе тих линија. Повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије.

Елементи линеарне алгебре и линеарног програмирања. (Са овим називом и садржајима само у програму М13. Део ових садржаја, као тема „Елементи линеарног програмирања“, изучава се у програмима М7, М11 и М12). У оквиру ове теме ученици треба да продубе и прошире знање о системима линеарних једначина са две непознате, да упознају линеарну неједначину са две непознате, системе линеарних неједначина са две непознате (све то уз графичку интерпретацију) и да упознају суштину проблема линеарног програмирања (решавањем карактеристичних примера). Ови садржаји пружају могућност за повезивање раније стечених знања о једначинама, неједначинама и неким геометријским појмовима.

Један део садржаја из програма М7, М11 и М12 (линеарне једначине, неједначине и системи) укључен је у тему „Аналитичка геометрија у равни“ (садржаји о правој), док су остали издвојени у посебну тему „Елементи линеарног програмирања“.

Математичка индукција. (Математичка индукција изучава се само у програмима М12- М14 у теми „Математичка индукција. Низови“). Ученици треба да схвате значај и суштину математичке индукције као посебног и ефикасног метода у математици за доказивање појединих тврђења. Овај метод треба увести и увежбати помоћу што једноставнијих примера.

Низови. На подесним и једноставним примерима објаснити појам низа као пресликавања скупа N у скуп R , уз графичку интерпретацију. Као значајне примере низова обрадити аритметички низ и геометријски низ (дефиниција-основно својство, општи члан, збир првих n чланова). Појам граничне вредности бесконачног низа увести на једноставним примерима. Извести образац за збир чланова бесконачног геометријског низа, уз илустровање на примерима (периодични децимални разломци, једноставнији примери из геометрије).

Комплексни бројеви. (Само у програмима М13-М14.) Проширивање знања ученика о бројевима, посебно комплексним, на погодном одабраним задацима и кроз практичну примену.

Елементи привредне и финансијске математике. (Само у програмима М9 (у IV разреду: Улози на штедњу, сложени каматни рачун) и М12.) Користити повезаност ових садржаја са раније изучаваним садржајима (пропорционалност величина, степеновање, логаритми, једначине и др.). Ученици треба да разумеју суштину садржаја и овладају техником израчунавања одређених елемената у оквиру тих садржаја (камата, каматне стопе, крајње вредности износа улога и времена улагања, износа и времена плаћања, и сл.), повезујући то са конкретним примерима из праксе.

IV разред

Функције. Допунити и систематизовати ученичка знања о функцији и њеним основним својствима, а затим направити преглед елементарних функција. Упознавање граничне вредности и непрекидности функције треба да буде на основу интуитивног приступа тим појмовима. Није потребно дуже задржавање на техници одређивања граничне вредности разних функција, већ акценат треба да буде на неколико карактеристичних лимеса.

Извод функције. Прво ученике треба упознати са појмовима прираштаја независно променљиве и прираштаја функције и полазећи од појма средње брзине и проблема тангенте на криву, формирати појам количника прираштаја функције и прираштаја независно променљиве, а затим дефинисати извод функције као граничну вредност тог количника када прираштај независно променљиве тежи нули. Указати на основне теореме о изводу и изводе неких елементарних функција. Уз појам диференцијала и његово геометријско значење треба указати и на његову примену код апроксимације функција. Пажњу посветити испитивању функција и цртању њихових графика користећи извод функције (не узимајући сувише компликоване примере).

Интеграл. Програм предвиђа да се прво обради неодређени интеграл, па је потребно објаснити везу између извода и интеграла и увести појам примитивне функције. Интеграљење објаснити као операцију која је инверзна диференцирању. Поред табеле основних интеграла и њене примене показати и неке методе интеграљења (метода замене и метода парцијалне интеграције). Полазећи од проблема површине и рада, доћи до појма одређеног интеграла као граничне вредности збира бесконачно много бесконачно малих величина. Указати на основна својства одређеног интеграла, а акценат треба да буде на применама одређеног интеграла.

Комбинаторика. (Само у програмима М10-М14) На основу раније стечених знања о пребројавању коначних скупова (основни принципи) ученици треба да упознају суштину издвајања, распоређивања и одређивања броја одређених распореда, уочавајући разлику између појединих врста распоређивања објеката (на погодном одабраним примерима). Важно је добро увежбати препознавање појединих врста комбинаторних објеката на довољном и одабраном броју разноврсних задатака. Тек онда треба да уследе одговарајуће формуле за број варијација, пермутација и комбинација. Повезујући биномне коефицијенте са комбинацијама, могу се показати неке примене биномног обрасца.

Вероватноћа и статистика. После увођења појма случајног догађаја увести појам вероватноће (преко појма релативне фреквенције и класичном дефиницијом), као и основне теореме о вероватноћи. На погодном изабраним примерима треба увести појам случајне променљиве и указати на неке њене нумеричке карактеристике и расподеле. Истаћи улогу случајног узорка и статистичког експеримента, а затим објаснити начин прикупљања података, њиховог приказивања и одређивања важнијих статистичких карактеристика.

Елементи финансијске математике. (Само у програму М11) У овој теми долази до изражаја повезивање са многим раније изучаваним садржајима, посебно из области привредне математике. Ученици треба да разумеју суштину појмова финансијске математике и да на примерима из праксе умеју да направе амортизациони план зајма (са потребним израчунавањима), да врше конверзију зајма и сл.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА (Просветни гласник бр. 11/16 од 26.08. 2016.)

План и програм наставе и учења наставног предмета рачунарство и информатика изучава се у првом разреду са недељним фондом часова 2, док годишњи фонд часова зависи од образовног профила и креће се од 70 до 74.

Овај програм важи за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању и сва подручја рада заступљена у Школи за дизајн текстила и коже.

Назив предмета:	РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА
Недељни фонд часова:	2
Разред:	први
Циљеви предмета:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Упознавање са значајем информатичке компетентности и дигиталне писмености за живот у савременом друштву 2. Упознавање ученика са основним постулатима информатике; 3. Оспособљавање ученика за коришћење основних могућности оперативних система и система датотека 4. Упознавање основних принципа функционисања локалних мрежа и оспособљавање за коришћење мрежних ресурса; 5. Упознавање основних принципа функционисања интернета и оспособљавање за коришћење његових најпопуларнијих сервиса 6. Оспособљавање ученика да користе различите изворе информација и имају критички однос према њима, да барају информацијама, да одвајају битно од небитног, да процењују исправност извора и употребе их на ефикасан начин 7. Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета 8. Оспособљавање ученика да одаберу и примене најприкладнију технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају 9. Оспособљавање за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу 10. Развијање свести о важности етичког коришћења информација и технологије 11. Оспособљавање за коришћење рачунара у другим предметним областима; 12. Развијање интересовања за стицање потребних знања и развој вештина које би ученици употребили за даље образовање и напредовање

Наставне теме	Број часова по теми (пример дат за годишњи фонд 74 часа)
1. Основе рачунарске технике	10
2. Рад у оперативном систему	8
3. Примена ИКТ-а	40
4. Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација	16

Напомена: Годишњи фонд часова зависи од броја наставних недеља у првом разреду који је дефинисан наставним планом за сваки образовни профил. Број часова по темама ускладити сразмерно броју часова наведеном у табели.

Назив теме: ОСНОВЕ РАЧУНАРСКЕ ТЕХНИКЕ

Трајање теме: 10

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
<p>Стицање основних знања о математичко-техничким основама информатике, значају и примени рачунара у информационалном, друштву структури и принципима рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформанса рачунара</p>	<ul style="list-style-type: none"> Објасни значење појмова податак, информација и информатика Разликује појмове бит и бајт Наведе јединице за мерење количине података Претвара меру количине података из једне мерне јединице у другу Објасни основне карактеристике информационалних друштва Наведе опасности и 	<ul style="list-style-type: none"> Информација и информатика Кодирање информација коришћењем бинарног бројевног система Представљање разних типова информација (текстуалне, графичке и звучне) Кодирање карактера, кодне схеме Јединице за мерење количине информација Значај и примена рачунара Карактеристике 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе</p> <p>Настава се реализује кроз лабораторијске вежбе</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Лабораторијске вежбе се реализују у рачунарскај лабораторији <p>Подела одељења на групе</p> <ul style="list-style-type: none"> Приликом реализације вежби одељење се дели на две групе <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> потребно је објаснити градицију "податак-информација-знање" и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у кориску информацију и интеграцији у знање кодирање карактера и кодне схеме (ASCII, Unicode) могуће је обрадити и уз тему Текст процесор за вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из деkadног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативног система) важно је да се на примерима (звук, температура, слике) ученицима приближи процес

<p>мере заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара</p> <ul style="list-style-type: none"> • Препозна компоненте из којих се састоји рачунар и објасни њихову функционалност • Објасни намену оперативне и спољашње меморије у рачунарском систему • Набројати врсте спољашњих меморија и објасни њихове карактеристике • Објасни сврху софтвера у рачунарском систему • Набројати врсте софтвера и објасни њихову 	<p>информационог друштва</p> <ul style="list-style-type: none"> • Утицај рачунара на здравље • Структура и принцип рада рачунара • Врсте меморије рачунара • Процесор • Матична плоча • Магистрала • Улавно-излазни уређаји • Утицај компоненти на перформансе рачунара • Софтвер, појам и улога у РС • Врсте софтвера • Намена сваке врсте софтвера 	<p>дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару</p> <ul style="list-style-type: none"> • указати на основне профилаптичке мере при коришћењу рачунара • ученици треба да улогују функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме, конструктивни детаљи итд.) • развој компоненти рачунара треба приказати замишљеним видео исечцима и другим материјалима са интернета • пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами поправе • корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити • уводећи опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да улогује са вредностима свих параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу“ оперативног система) • за домаћи, ученици могу да, за кућна рачунара, направе листу компоненти и њихових карактеристика • ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем рачунарских часописа или интернета, опишу конфигурацију рачунарског система која у том моменту има најбоље перформансе
---	---	--

Назив теме: РАД У ОПЕРАТИВНОМ СИСТЕМУ

Трајање теме: 8

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за рад у графичном оперативном систему 	<ul style="list-style-type: none"> Објасни сврху (намену) оперативног система Наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима Изврши основна подешавања радног окружења ОС Разликује типове датотека Хијерархиски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (Копира, премешта и брише документе и фасцикле) Врши претрагу садржаја по различитим критеријумима Разуме потребу за инсталирањем новог софтвера Врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената 	<ul style="list-style-type: none"> Подешавање радног окружења Концепти организације докумената и фасцикли Типови датотека Претрага садржаја по различитим критеријумима Манипулација садржајима на диску Инсталација корисничког софтвера 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Предмет се реализује кроз <ul style="list-style-type: none"> лабораторијске вежбе <p>Подела одређења на групе</p> <p>Одељење се дели на две групе до 15 ученика приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> Лабораторијских вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Рачунарски кабинет <p>Предоруже за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу При реализацији овог модула инсистирати на вештинама При подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања Објаснити ученицима значај хијерархиске организације фасцикли и докумената Код копирања, премештања, брисања, претрживања датотека и фасцикли користити већу добро организовану фасциклу са више подфасцикли и датотека <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове практичних вештина активност на часу Електронски тест

Назив теме: ПРИМЕНА ИКТ-а

Трајање теме: 40

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања, вештина и навика • неопходних за успешно коришћење програма за обраду текста • Оспособљавање ученика за израду презентација и њихово презентовање • Оспособљавање ученика за рад са програмима за табеларне калкулације • Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, 	<ul style="list-style-type: none"> • одабере и примењује одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатака • креира дигиталне производе, поново их користи, ревидира и проналази нову намену • користи технологију за прикупљање, анализу, вредновање и представљање података и информација • припреми и изведе вуломатизовану аналитичку обраду података коришћењем табеларних и графичких приказа 	<ul style="list-style-type: none"> • Интерфејс текст процесора • Једноставнија подешавања интерфејса • Правила слепог куцања • Операције са документима (креирање, отварање, премештање од једног до другог отвореног документа, чување, затварање) • Едитовање текста • Премештање садржаја између више отворених докумената • Уметање у текст: специјалних симбола, датума и времена, слика, текстуалних ефеката • Проналажење и замена задатог текста • Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката • Уметање табеле у текст • Логичко структурирање текста (наслови, параграфи, слике, табеле) • Форматирање текста (страница, ред, маргине, проред) • Форматирање текста • Исправљање грешака • Нумерација страница • Израда стилова • Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона • Писање математичких формула 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Објекти наставе</p> <p>Настава се реализује кроз вежбе</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вежбе се реализују у рачунарском кабинету <p>Подлога оцењивања на групе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приликом реализације вежби и оцењивање се дели на две групе <p>Предлошка за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> -инсистирати да се ученици навикавају да поштују правила слепог куцања -ученика треба упознати са постојањем два типа текст процесора – оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. LaTeX, HTML) и WYSIWYG система какав ће се обрађивати у оквиру предмета -ученика треба упознати са постојањем текст процесора који омогућавају дељење докумената и заједнички рад на њима преко интернета (рад у облацима)ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова -за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст уреди по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, pdf-формат или на папиру). КРИСТИТИ текстове прилагођене образовном профилу -указати на проблеме који могу да искриве при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача -пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици провекторују кроз домаће задатке

<p>повезивање са претходним знањем из других предмета</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ослободљивање ученика да одаберу и примењу одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатка 		<ul style="list-style-type: none"> • Генерисање садржаја и индекса појмова • Штампла докумената • Индивидуални и сараднички рад над документима уз коришћење текст процесора у областима • Подешавање радног окружења програма за израду мултимедијалне презентације • Рад са документима • Додавање и манипулација страницама, слајдовима или фрејмовима • Основна правила и смернице за израду презентације (количина текста и објеката, величина и врста слова, дизајн...) • Форматирање текста • Додавање објеката (слика, звука, филма,...) • Избор позадине или дизајна-тема • Ефекти анимације (врсте, подешавање параметара, анимационе шеме) • Прелаз између слајдова или фрејмова • Интерактивна презентација (хиперлинкови и дугмад) • Штампане презентације • Подешавање презентације за јавно приказивање • Сараднички рад при изради презентације • Наступи презентера (држање тела, вербална и невербална комуникација, саопштавање треме) • Подешавање радног окружења програма за табеларна програмирања • Рад са документима • Унашње података (појединачно и аутоматско попуњавање) • Измена типа и садржаја ћелија • Сортирање и филтрирање • Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона 	<p>Практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду презентација (слајд, WEB или презентације у „облацима“)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима - При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре - Исковавање наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде - Резултат рада треба да буде једна комплетна презентација (са текстом, сликама, филмом, линковима) везана за образовни профил - Подстицати креативност код ученика - Ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације Инсистирати на важности квалитетног презентовања - Последња два часа резервисати за презентацију ученичких радова и дискусију о њима - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима - При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре - Избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила - Исковавање наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде - При вршењу калкулација сами процес приказати кроз алгоритамакне шеме (улаз - процес - излаз, код, линијских проблема, а код коришћења условних наредби приказати и разгранату структуру) <p><u>Оцењивање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тестов практичних вештина • праћење активности на часу • праћење индивидуалних или групних пројеката
---	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ● Додавање и манипулација радним листовима ● Уношење формула са основним аритметичким операцијама ● Референце ћелија ● Функције за сабирање, средњу вредност, најмању, највећу, пребројавање, закључивање ● Логичке функције ● Копирање формула ● Форматирање ћелија ● Типови графикана, приказивање података из табеле ● Подешавање изгледа странице документа за штампање (оријентација папира, величина, маргине, прелом стране, уређивање заглавља и подножја, аутоматска нумерација страна) ● Преглед пре штампе, аутоматско штампање заглавља колона, штампање опсега ћелија, целог радног листа, целог документа, графикана, одређивање броја копија 	
--	--	--

Назив теме: РАЧУНАРСКЕ МРЕЖЕ, ИНТЕРНЕТ И ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИЈА

Трајање теме: 16

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за коришћење Интернет-сервиса, коришћење ресурса локалне мреже и уознавање са принципом функционисања глобалних мрежа 	<ul style="list-style-type: none"> Приступа садржајима на интернету, претражује интернет и преузима жељене садржаје Користи електронску пошту Користи интернет мале, виртуелни телефон и сличне веб-сервисе Објасни појмове електронско трговина и електронско банкарство Објасни како функционисање учење на даљину Освести важност поштовања правних и етичких норми при коришћењу интернета Објасни предности умрежавања Наведе могуће структуре локалне мреже и уређаје који се користе за умрежавање Користи ресурсе локалне мреже Објасни у чему је разлика између рачунарсера и рачунара-клијената Објасни чему служи рутер и шта је рутирање Објасни који посао обављају интернет-провајдери Наведе начине приступа интернету Објасни разлику између локалне и глобалне мреже Објасни принципе функционисања интернета Објасни појам и сврху интернет протоколи Објасни зашто постоје систем доменских имена 	<ul style="list-style-type: none"> Сервиси интернета: World Wide Web, FTP, електронска пошта, веб-форуми Веб-читачи Претраживачи Интернет меле Виртуелни телефон Социјални програми (мреже) и њихово коришћење Електронско трговина, електронско банкарство, учење на даљину Право и етика на интернету Локалне мреже Повезивање чворова мреже Рачунари-сервери и рачунари-клијенти Интернет-провајдери и њихове мреже Технологије приступа интернету Глобална мрежа (интернет) Интернет протокол IP адреса адресирања 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом реда и начинима оцењивања.</p> <p><u>Облици наставе</u></p> <p>Настава се реализује кроз лабораторијске вежбе</p> <p><u>Место реализације наставе</u></p> <p>Лабораторијске вежбе се реализују у рачунарској лабораторији</p> <p><u>Додела задатака на године</u></p> <p>Приликом реализације вежби одређене се дели на две групе од по 15 ученика</p> <p><u>Допуштања за реализацију наставе:</u></p> <p>- вежбе крстарења (enгл. surf) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења интернета за прикупљање информација за потребе наставе</p> <p>- преузимање датотека са веб сајта вежбати на датотекама разних типова (текст, слика, клип)</p> <p>- ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага</p> <p>- израда презентације се може илустровати на примеру неке од обрађених тема ради утврђивања и систематизовања изабране теме</p> <p>- одређене се може поделити на групе које ће креирати презентације свих наставних тема које су обрађене</p> <p>- ученике упутити да коришћењем интернета дођу до садржаја битних за израду презентације на задату тему</p> <p>- ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • процени квалитет информација са којима се сусреће • препозна прихватљиво / неприхватљиво понашање у оквиру дигиталне комуникације; • пријави непримерене дигиталне садржаје или нежељене контакте и потражи помоћ • препозна знаке зависности од технологије и правовремено реагује • води рачуна о онлајн идентитету и приватности; 	<ul style="list-style-type: none"> • Рутер и рутирање • Организација домена и доменских имена • Систем доменских имена DNS (Domain Name System) • Формирање локалне мреже • Делjenje ресурса локалне мреже • Навигација кроз локалну мрежу • Повезивање локалне мреже са глобалном мрежом (интернетом) 	<p>бодовању свих битних елемената презентације</p> <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода електронских тестова • праћење активности на часу
--	--	---	---

ИСТОРИЈА
(за образовне профиле трогодишњег образовања)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе историје је стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; развијање индивидуалног и националног идентитета; стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света; унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичкоги креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информацио-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе историје су да ученици:

- стекну и прошире знања о националној и општој историји (политичкој, економској, друштвеној, културној...), да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса, и улогу истакнутих личности у развоју људског друштва;
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости;
- разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје;
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости;
- буду оспособљени за проналажење, прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима (историјске карте, графикони, табеле...) и њихово повезивање са претходним историјским знањем;
- буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја;
- повезују стечена знања и вештине са садржајима сродних наставних предмета;
- буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу;
- унапређују вештине неопходне за индивидуални и тимски рад (комуникативност, образлагање сопствених ставова, аргументовани дијалог...);
- развијају одговорност, систематичност, прецизност и позитиван став према учењу;
- развијају свест о квалитету стеченог знања и потреби сталног усавршавања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред
(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Праисторија и стари век

Балканско полуострво у праисторији и античком добу:

Праисторијска налазишта и култура Балкану; Балканскетериторије у античком добу; односи балканских племена с Грцима и Македонцима; римска освајања на Балкану и романизација.

Средњи век**СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ****Срби и њихово окружење у раном средњем веку:**

Стари Словени и насељавање Балканског полуострва – живот у прадомовини, узроци и правци сеобе, односи са суседима и староседеоцима, племенски савези, покрштавање; досељавање Бугара и Мађара; прве српске државе.

Срби и њихово окружење у позном средњем веку:

Српска држава у немањихком периоду– Стефан Немања, проглашење краљевства (Стефан Првовенчани) и стицање црквене самосталности (Свети Сава), успон и ширење Србије (Урош I, Милутин, Стефан Дечански), проглашење царства (Душан); Босна од XII до XIV века – богумилство, јачање државе (Стјепан II и Твртко I); Дубровник – друштвено и државно уређење, улога Дубровника у привредном и културном животу Јужних Словена; Средњовековна култура Срба – књижевност, уметност, културне везе са суседима.

Срби и остали балкански народи у борби против Османлија:

Слабљење балканских држава (Србије, Византије, Бугарске и Босне) у другој половини XIV века; Турци Османлије и њихова прва освајања, Маричка битка и бој на Косову, пад Бугарске, Српска деспотовина; Босна у XV веку, пад Србије, Босне, Херцеговине и Зете; последице османлијских освајања.

Нови век**СРПСКИ НАРОД ОД КРАЈА XV ДО КРАЈА XVIII ВЕКА****Српски народ под османлијском влашћу од краја XV до краја XVIII века:**

Државно и друштвено уређење Османског царства – положај српског народа; облици отпоратурској власти– устаници, хајдуци, ускоци; улога Пећке патријаршије у историји српског народа; учешће српског народа у ратовима хришћанских сила против Османлија од XVI до XVIII века.

Српски народ под хабзбуршком и млетачком влашћу од краја XVIII века:

Етничка структура Хабзбуршке монархије и положај српског народа; сеобе Срба, организација Војне границе; Карловачка митрополија и њена улога у историји српског народа. Срби у Далмацији од XVI до XVIII века.

СРПСКИ НАРОД КРАЈЕМ XVIII И У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА**Стварање националних држава у Србији и Црној Гори:**

Положај српског народа у Османском царству крајем XVIII и почетком XIX века, буна против дахија и ток Првог српског устанка; организација устаничке државе; историјски значај Првог српског устанка. Други српски устанак – ток устанка, борба за добијање аутономије, хаџишерифи из 1830. и 1833. године. Владавина кнеза Милоша уређење Кнежевине Србије (Сретењски устав, укидање феудализма). Уставобранитељи и њихова владавина. Црна Гора – настанак државе (Петар I, Петар II и Данило Петровић Његош).

Српски народ под хабзбуршком влашћу у првој половини XIX века:

Положај Срба у јужној Угарској, Хрватској и Славонији, Далмацији и Боки Которској; Матица српска, Срби у револуцији 1848/1849. године, национални покрет.

СРПСКИ НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА

Србија 1858–1914:

Друга владавина кнежева Милоша и Михаила Обреновића, Намесништво и устав из 1869. године; ослободилачки ратови од 1876. до 1878; стицање независности, проглашење краљевине, привредни развитак Србије крајем XIX и почетком XX века, формирање политичких странака, владавина последњих Обреновића, борба за уставне реформе, Мајски преврат, изградња парламентаризма и грађанске демократије (Петар I Карађорђевић).

Црна Гора у другој половини XIX и почетком XX века:

Ослободилачки рат 1876–1878. и добијање независности, владавина књаза Николе; Устав и политичке борбе почетком XX века.

Балкански ратови:

Супротности између балканских држава и Балкански савез, Први и Други балкански рат; историјски значај балканских ратова.

Српски народ у Аустроугарској у другој половини XIX и почетком XX века:

Аустроугарска после Нагодбе, положај народа у Двојној монархији; српске политичке странке; Хрватско-српска коалиција; српски народ у Босни и Херцеговини после Берлинског конгреса – окупациони режим, национални односи, аграрно питање, анексија.

Савремено доба

Србија и Црна Гора у Првом светском рату:

Карактер рата и главни фронтови, ток рата и најзначајније битке (Церска, Колубарска и Мојковачка битка); Солунски фронт, југословенска идеја (Нишка, Крфска и Женевска декларација); чиниоци југословенског уједињења – српска влада, Југословенски одбор, Народно вијеће, међународно окружење; завршне војне операције, распад Аустроугарске и проглашење Краљевине СХС.

Југославија од 1918. до 1941:

Конституисање Краљевине СХС и Видовдански устав; политичке, економске и културне прилике, национално питање; лични режим краља Александра и устав из 1931. године; намеснички режим – влада Милана Стојадиновића, стварање Бановине Хрватске и влада Цветковић – Мачек; спољна политика југословенске државе.

Југославија у Другом светском рату:

Приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941, Априлски рат и војни слом, окупација, деоба територија и квислиншки режими, Независна Држава Хрватска и политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима; устанци и организовани покрети отпора, револуционарно освајање власти, грађански рат, најзначајније војне операције, савезничка политика према Југославији, основи новог државног уређења, завршне операције за ослобођење југословенског простора, жртве рата и допринос савезничкој победи.

Југославија после Другог светског рата:

Конституисање југословенске федерације и њено међународно признање; политичке, економске и културне прилике; сукоб са Информбироом, сарадња са Западом, Покрет несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја, устав из 1974. године, дезинтеграција и распад југословенске државе; настанак нових држава; демографске, економске и културне последице нестанка Југославије; Косовско питање, раздвајање Србије и Црне Горе.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Полазну тачку програма чине циљ и задаци овог предмета, чија реализација треба да буде прилагођена узрасту и развојним карактеристикама ученика. Садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведени циљ. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ и задатке предмета.

Програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, културно-историјски споменици, музејске збирке...).

У средњим школама на наставном језику неке од националних мањина могу се, осим садржаја из њихове историје који су дати у програму, обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа. При томе, наставници ће настојати да, коришћењем разноврсних извора и релевантне историографске и етнографско-антрополошке литературе, ученицима пруже могућност да стекну јасну представу о прошлости народа коме припадају, али и окружења у коме живе: какав им је био начин живота и које су значајне личности обележиле њихову историју.

Важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“, богата информацијама и детаљима, како би историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно и динамично. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се десило и какве су последице проистекле.

Посебно место у настави историје имају питања, она која поставља наставник ученицима, и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учioniци или што су сазнали ван ње, користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, како у фази утврђивања и систематизације градива, тако и у обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем итд.

Пожељно је што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задаци, као што су семинарски радови, презентације, самостални и групни пројекти...).

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи“ у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати,

илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно, јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме су се догађаји одвијали, олакшавајући им праћење промена на одређеној територији.

Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), будући да историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да схвате повезаност и условљеност географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време. Треба избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница, јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина.

Како би циљеви наставе историје били што потпуније остварени, препоручује се и примена дидактичког концепта мултиперспективности.

Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба Интернета, прављење Power point презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата и матурског рада).

ИСТОРИЈА

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе историје је стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; развијање индивидуалног и националног идентитета; стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе историје су да ученици:

- стекну и прошире знања о националној и општој историји (политичкој, економској, друштвеној, културној...), да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса, и улогу истакнутих личности у развоју људског друштва;
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости;
- разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје;
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости самосталном анализом различитих историјских извора и литературе и проналажењем и систематизовањем стечених информација;

- буду оспособљени за проналажење, прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима (историјске карте, графикони, табеле...) и њихово повезивање са претходним историјским знањем;

- буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја;

- повезују стечена знања и вештине са садржајима сродних наставних предмета;

- буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу;

- унапређују вештине неопходне за индивидуални и тимски рад (комуникативност, образлагање сопствених ставова, аргументовани дијалог...);

- развијају одговорност, систематичност, прецизност и позитивни став према учењу;

- развијају свест о квалитету стеченог знања и потреби сталног усавршавања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

УВОД

Историја као наука и наставни предмет; однос историје према другим наукама; историјски извори, рачунање времена, периодизација.

ПРАИСТОРИЈА

Живот људи у праисторији; верска схватања и почеци ликовних уметности; праисторијска налазишта и културе на централном Балкану.

СТАРИ ВЕК

Друштво и државе Старог истока:

Појам Старог истока и географски услови тог подручја. Најзначајније државе и њихово друштвено и државно уређење.

Друштво и државе старих Грка и Римљана:

Најстарија историја Грчке (Критско-микенско и Хомеровско доба), Атина и Спарта, Грчко-персијски ратови, Пелопонески рат. Хеленизам – освајања Александра Великог и његово царство. Историја старог Рима у доба краљева, републике и царства – друштвени односи и државно уређење, освајања, Велика сеоба народа и пад Западног римског царства, Балканско полуострво под римском влашћу.

Религија и културно наслеђе старог века:

Верска схватања народа Старог истока, Грка и Римљана; појава и ширење хришћанства. Култура и наука старог века и њихово наслеђе у савременом добу.

СРЕДЊИ ВЕК

Друштво, држава и култура

Велика сеоба народа:

Варварске државе на територији некадашњег Западног римског царства (привреда, друштво и утицај римског наслеђа). Развој Франачке државе до средине IX века.

Особенисти развоја друштва и држава у западној Европи:

Натурална привреда и организација и врсте властелинских поседа. Феудална хијерархија. Основне одлике ранофеудалне државе – краљевски двор и дружине. Сталешка монархија као држава развијеног феудализма (на примеру Француске од XII до XV века). Друштвена и политичка улога средњовековних градова (примери италијанских градова – комуна).

Развој привреде у средњовековној Европи:

Промене на феудалном поседу; одвајање занатства од пољопривреде; обнова, развој уређење градова.

Особености развоја друштва и државе у Византији:

Утицај римског наслеђа, покушај обнове Римског царства (Јустинијан), феудализација, значај хришћанства и Цркве, односи с Јужним Словенима и осталим народима Балкана.

Особености развитка исламског друштва и државе:

Ислам и стварање арабљанске државе, друштвено и државно уређење Калифата. Односи са Византијом и државама западне Европе. Распад Калифата и настанак нових муслиманских држава.

Средњовековне државе Источних и Западних Словена:

Примери Русије, Пољске, Чешке.

Религија и њен утицај на средњовековни свет:

Хришћанство, ислам и јудаизам као религије Европе и Средоземља. Хришћанска црква у западној Европи – улога папства, црквени редови, јереси, крсташки ратови. Црквени раскол 1054. године. Православна црква и њена улога и значај. Јудаизам и ислам.

Средњовековна култура:

Културне области и њихова обележја на простору Европе и Средоземља. Култура у западној Европи – Каролиншка ренесанса, витешка и градска култура, школе и универзитети, уметност. Византијска култура – хеленистичко и римско наслеђе, уметност, књижевност, ренесанса Палеолога. Исламско-арапска култура – наука, филозофија, књижевност и уметност.

Срби и њихово окружење усредњем веку:

Насељавање Словенана Балканском полуострву. Однос према староседеоцима и суседима. Насељавање Мађара и Бугара. Настанак првих српских држава. Покрштавање. Последице црквеног раскола. Српска држава у немањинском периоду – Стефан Немања, проглашење краљевства (Стефан Првовенчани) и стицање црквене самосталности (Свети Сава), успон и ширење Србије (Урош I, Милутин, Стефан Дечански), проглашење царства (Стефан Душан). Босна од XII до XIV века – богумилство, јачање државе (Стјепан II и Твртко I). Дубровник – друштвено и државно уређење.

Српска средњовековна култура:

Књижевност, уметност, културне везе са суседима, значајни културно-историјски споменици.

Срби и остали балкански народи у борби против Османлија:

Слабљење балканских држава (Србије, Византије, Бугарске и Босне) у другој половини XIV века. Турци Османлије и њихова прва освајања, Маричка битка и бој на Косову, пад Бугарске, Српска деспотовина; Босна у XV веку, пад Србије, Босне, Херцеговине и Зете; последице османлијских освајања.

НОВИ ВЕК

Европа у периоду од XVI до XVIII века

Развој привреде, друштва и државе од краја XV до краја XVIII века:

Велика географска открића и њихов утицај на европску привреду. Мануфактурна производња, пораст трговине и развој банкарства. Апсолутистичка монархија, просвећени апсолутизам.

Културне и верске прилике у Европи:

Хуманизам и ренесанса – развитак уметности и науке. Реформација у Немачкој; калвинизам; особености реформације у Енглеској и скандинавским земљама. Реформација у Хабзбуршкој монархији. Противреформација (католичка реакција) у Европи. Просветитељство; развој природних и друштвених наука.

Европа и свет од краја XVIII до средине XIX века:

Развој привреде, друштва и државе од краја XVIII до средине XIX века:

Индустријска револуција и њене последице у привреди и друштву; промене у саобраћају и трговини; економски либерализам; борба за превласт на светском тржишту. Појава и развој радничког покрета.

Грађанске револуције и појава нације:

Уставност и начела поделе власти. Особености револуција у појединим земљама (Низоземска, Енглеска, Северна Америка, Француска). Економски, друштвени и културни корени настанка модерних нација.

Срби и њихово окружење од XVI до средине XIX века

Срби и суседни народи под османлијском влашћу и стварање националних држава:

Државно и друштвено уређење Османског царства – положај српског народа; облици отпора османској власти; улога Пећке патријаршије у историји српског народа; учешће српског народа у ратовима хришћанских сила против Османлија од XVI до XVIII века; буна против дахија и ток Првог српског устанка; организација устаничке државе. Други српски устанак – ток устанка, борба за добијање аутономије. Владавина кнеза Милоша и уређење Кнежевине Србије (Сретењски устав, укидање феудализма). Уставобранитељи и њихова владавина. Црна Гора – настанак државе (Петар I, Петар II и Данило Петровић Његош). Национални покрети суседних народа (Грка, Румуна, Бугара...).

Срби под влашћу Хабзбурговаца и Млечана:

Српски народ на просторима Војне крајине, цивилне Хрватске и Славоније; Срби у Далмацији од XVI до XVIII века; Босански пашалук од XVI до XVIII века; сеобе Срба, Карловачка митрополија и њена улога у историји српског народа.

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Свет у другој половини XIX и почетком XX века

Друштвено-економске и културне прилике:

Економски напредак; друга индустријска револуција. Пораст националног богатства у развијеним земљама, друштвено раслојавање, грађанске и радничке политичке странке. Опште одлике културе.

Међународни односи:

Интересне сфере великих сила и подела колонија у Азији и Африци. Формирање политичких и војних савеза и међународне кризе.

Србија, Црна Гора и њихови суседи у другој половини XIX и почетком XX века**Србија у другој половини XIX и почетком XX века:**

Друга владавина Милоша и Михаила Обреновића, намесништво и устав из 1869. године; владавина Милана Обреновића, ослободилачки ратови 1876–1878. године и стицање независности; проглашење краљевине, настанак модерних политичких странака, Тимочка буна 1883. године, српско-бугарски рат 1885. године, владавина Александра Обреновића; Мајски преврат и успон демократије (Петар I Карађорђевић). Културне прилике и привредни развој крајем XIX и почетком XX века.

Црна Гора у другој половини XIX и почетком XX века:

Ослободилачки рат 1876–1878. године и стицање независности; апсолутизам књаза Николе Петровића; устав из 1905. године и страначке борбе, проглашење краљевине.

Срби у Аустроугарској у другој половини XIX и почетком XX века:

Аустро-угарска нагодба и њене последице; покрет Светозара Милетића и црквено-школска аутономија; положај Срба у Војној крајини, цивилној Хрватској и Славонији. Хрватско-српска коалиција. Босна и Херцеговина под аустроугарском влашћу – окупациони режим, национални односи, аграрно питање, анексија.

Балкански ратови:

Супротности између балканских држава; Балкански савез; Први и Други балкански рат и њихов историјски значај.

Први светски рат и револуције у Русији и Европи**Први светски рат:**

Карактер рата и главни фронтови, ток рата и најзначајније битке; Фебруарска и Октобарска револуција у Русији; револуције у Немачкој и Мађарској. Распад царстава. Србија и Црна Гора у рату (Церска, Колубарска и Мојковачка битка, Солунски фронт); југословенска идеја (Нишка, Крфска и Женевска декларација); проглашење Краљевине СХС.

Свет између два светска рата**Друштвене, политичке, привредне и културне прилике:**

Друштвене прилике и превирања, криза демократије и појава тоталитарних идеја (комунизам, фашизам и нацизам); раднички покрет; прилике у СССР-у; модернизација привреде; велика економска криза и модели њеног решавања. Основне одлике развоја културе.

Међународни односи:

Победничке и поражене земље; Друштво народа; заоштравање међународних односа; грађански рат у Шпанији, аншлус Аустрије, Минхенски споразум, пакт Рибентроп – Молотов.

Југославија између два светска рата:

Конституисање Краљевине СХС и Видовдански устав (1921); политичке, економске и културне прилике, национално питање; лични режим краља Александра и устав из 1931. године; намеснички режим – влада Милана

Стојадиновића, стварање Бановине Хрватске и влада Цветковић–Мачек (1939); спољна политика југословенске државе.

Други светски рат**Свет у Другом светском рату:**

Карактер рата и главни фронтови; победе сила осовине у првој фази рата; образовање Антифашистичке коалиције; прекретнице у рату (Стаљинград и Ел Аламејн). Геноцид, холокауст и концентрациони логори. Покрети отпора у Европи. Савезничке конференције (Техеран, Јалта, Потсдам); супротности међу савезничким силама.

Југославија у Другом светском рату:

Приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941, Априлски рат и војни слом, окупација, деоба територија и квислиншки режими, Независна Држава Хрватска и политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима; устанци и организовани покрети отпора, револуционарно освајање власти, грађански рат, најзначајније војне операције, савезничка политика према Југославији, основи новог државног уређења, завршне операције за ослобођење југословенског простора, жртве рата и допринос савезничкој победи.

Свет и Југославија после Другог светског рата**Друштвене, политичке и привредне прилике:**

Промена односа снага међу великим силама, хладни рат; стварање блокова; Улога ОУН у очувању мира, антиколонијални покрети; Покрет несврстаних. Свет у савременом добу – распад СССР, нестанак Источног блока, ЕУ, глобализација, научно-технолошка револуција.

Југославија после Другог светског рата:

Конституисање југословенске федерације и њено међународно признање; политичке, економске и културне прилике; сукоб са Информбироом, сарадња са Западом, улога у Покрету несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја, устав из 1974. године, дезинтеграција и распад југословенске државе; настанак нових држава; демографске, економске и културне последице нестанка Југославије; Косовско питање, раздвајање Србије и Црне Горе

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Полазну тачку програма чине циљ и задаци овог предмета, чија реализација треба да буде прилагођена узрасту и развојним карактеристикама ученика. Садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведени циљ. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ и задатке предмета.

Програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, културно-историјски споменици, музејске збирке...).

У средњим школама на наставном језику неке од националних мањина могу се, осим садржаја из њихове историје који су дати у програму, обратити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа. При томе, наставници ће настојати да, коришћењем разноврсних извора и релевантне историографске и етнографско-антрополошке литературе, ученицима пруже могућност да стекну јасну представу о прошлости народа коме припадају, али и окружења у коме живе: какав им је био

начин живота и које су значајне личности обележиле њихову историју.

Важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича”, богата информацијама и детаљима, како би историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно и динамично. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се десило и какве су последице проистекле.

Посебно место у настави историје имају питања, она која поставља наставник ученицима, и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње, користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, како у фази утврђивања и систематизације градива, тако и у обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем итд.

Пожељно је што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задаци, као што су семинарски радови, презентације, самостални и групни пројекти...).

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи” у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно, јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме су се догађаји одвијали, олакшавајући им праћење промена на одређеној територији.

Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), будући да историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да схвате повезаност и условљеност географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време. Треба избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница, јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина.

Како би циљеви наставе историје били што потпуније остварени, препоручује се и примена дидактичког концепта мултиперспективности.

Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба Интернета, прављење Power point презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата и матурског рада).

ГЕОГРАФИЈА

(за трогодишње и четворогодишње средње стручне школе)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе географије је стицање нових знања и развијање географског логичког мишљења о савременим друштвено географским појавама, процесима и законитостима, као и усвајање општих и посебних знања о светској привреди и разумевање савремене светске стварности и њених фундаменталних веза са становништвом и природном средином.

Користећи претходно стечена знања и умења ученика, друштвена географија омогућава разумевање друштвено географских специфичности савременог света и доприноси развијању ученичких способности за функционално посматрање, класификацију и систематизацију географских знања.

Задаци наставе географије су да ученици:

- упознају основне појмове, појаве, процесе и законитости из области друштвене географије, као и њихове узајамне односе и интерактивне везе са природном средином;

- препознају позитивне и негативне утицаје човека на природну средину на глобалном и локалном нивоу;

- стичу нова знања о различитим облицима људских заједница (породица, локална заједница, град, држава, Европа, свет) и о регионалним целинама у свету;

- упознају актуелну и комплексну стварност и развијају свест о међународним односима и о глобалној међузависности савременог света;

- унапређују вештине и способности за анализу и примену основних чиниоца који повезују различите друштвене и културне заједнице (производња, трговина, миграције, саобраћај и комуникације, културна размена и различити видови политичких и привредних интеграција);

- препознају и функционално користе корелацију о природним и друштвеним карактеристикама одређеног простора које су од значаја за упознавање начина живота људи који га настањују;

- упознају актуелну и комплексну географску стварност кроз кретање и територијални размештај светског становништва;

- препознају нова научна достигнућа и технолошки напредак и уоче њихов утицај на друштвене промене у свету;

- развијају свест о сарадњи и солидарности са међународним организацијама као оквиру за решавање економских, социјалних, културних и хуманитарних проблема у савременом свету;

- стичу и примењују вештине и знања из географије кроз самостално учење и истраживање;

- користе писане, графичке и ликовне изворе информација које анализирају и примењују у процесу учења и истраживања (текст, слика, дијаграм, графикон, табела, карта, интернет, анкета, статистички подаци, видео и дигитални запис);

- користе стечена географска знања за објашњавање основних демографских и привредних појава и процеса у свету и друштвеној средини;

- представе и анализирају помоћу графичких метода појаве и процесе из друштвене географије, да их објашњавају, врше предвиђања и изводе закључке;

- препознају појаве штетне по природну и културну средину и активно учествују у њиховој заштити, обнови и унапређивању;

- доприносе развијању ставова и вредности о географској средини, њеној међусобној условљености и променљивости у времену и простору;

- развијају свест о међусобном уважавању, сарадњи, солидарности и толеранцији међу припадницима различитих социјалних, етничких и културних група и о активном доприносу друштвеној кохезији;

- развијају свест о припадност своје народу као делу интегралног света и знају да доприносе заједничком животу људи и народа на равноправним основама;

- уочавају узрочно-последичне везе и односе између друштвених и културних појава и процеса у времену и простору

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА I или II разред трогодишњих и четворогодишњих средњих стручних школа (2 часа недељно, 70 часова годишње)

I УВОД

- Предмет проучавања, подела и значај друштвене географије у систему наука.

II СТАНОВНИШТВО, РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА

Демографски развој

- Увод у демографију и извори података о демографским појавама;

- Порекло људске врсте на Земљи;

- Екумена и анекумена;

- Улога копнених мостова у ширењу човечанства на Земљи.

Распоред становништва на Земљи

- Број становника, густина насељености и пораст светског становништва;

- Демографска транзиција и пројекције становништва света;

- Регионални контрасти у репродукцији становништва света;

- Природно кретање становништва и популациона политика;

- Структуре становништва.

Културни развој

- Религија и култура (светске религије);

- Језик и култура (језици света).

Становништво и друштвено-економски развој

- Економске структуре становништва;

- Тенденције у регионалном развоју становништва света;

- Просторна мобилност становништва као показатељ развијености света (миграције: врсте, смер и фреквенција).

III НАСЕЉА

- Положај, типови и функционална класификација насеља;

- Урбанизација као светски процес-узроци и последице;

- Конурбације и мегалополиси;

- Градска насеља и животна средина (промене у природној средини и друштву).

IV ПОЛИТИЧКЕ И ЕКОНОМСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ САВРЕМЕНОГ СВЕТА

Политичка карта света

- Формирање политичке карте света;

- Савремени политичко географски процеси у свету.

Глобализација и глобални процеси

- Послеиндустријско доба, глобално повезивање и однос Севера и Југа;

- Глобална међузависност фактора развоја у географском простору;

- Глобализација светске привреде и њене последице.

Индустријски развој и животна средина

- Нова научно технолошка револуција - интеграција науке, технологије и производње;

- Развој информатике - саставни део процеса глобализације;

- Индустријска и животна средина, индустријски и технолошки паркови;

- Проблем локације и структурне промене у индустрији.

Светска трговина и регионална тржишта

- Светска трговина и светска тржишта и улога развијених земља;

- Тржиште капитала и развијене земље.

Европска унија

- Оснивање, развој и циљ Европске уније;

- Регионални проблеми Европске уније;

- Европско уједињење према моделу концентричних кругова.

Остале европске и ваневропске економске и политичке интеграције

- Остале привредне интеграције у Европи и у свету; (ЦЕФТА, НАФТА, АСЕАН, АПЕК, ОЕЦД, СТО, ...);

- Светско тржиште капитала (Светска банка и Међународни монетарни фонд);

- Уједињене нације - структура и међународни значај.

Глобализација и економски макрорегиони света

- Европски макрорегион;

- Југоисточна Европа на путу стабилизације и економске консолидације;

- Русија и њено суседство (ЗНД);

- Пацифички регион - регион најдинамичнијег развоја;

- Кина - нова економска сила;

- Јужна Азија (Индија) - демографски и економски проблеми;

- Африка јужно од Сахаре (Субсахарска Африка) - регион сиромаштва;

- Англоамерика - постиндустријско друштво;

- Латинска Америка - економски потенцијали и политичке промене.

Мултинационалне компаније

- Мултинационалне компаније: развој, организација производње и локацијски фактори, профит и седишта највећих компанија;

- Политички утицај мултинационалних компанија.

Географија светске привреде

- Географија и привреда - међусобни утицаји и зависности;

- Фактори производње у тржишној привреди;

- Начини мерења и рангирања економског развоја;

- Светска привреда и међународна подела рада;

- Глобална финансијска тржишта;
- Индустијске зоне и индустријске регије у свету;
- Место пољопривреде у просторној организацији привреде и значај агроиндустије;
- Глобализација у домену производње и размене хране и улога ФАО;
- Саобраћај и његова улога у просторној организацији привреде;
- Туризам и туристичка кретања у свету и положај Србије.

Србија и савремени процеси у Европи и свету

- Демографски развој Србије и њено место у Европи и свету;
- Друштвено економски развој Србије и њено место у Европи и свету.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни програм друштвене географије тематски је конципиран и у складу је са савременом улогом географије у средњем стручном образовању. Годишњи фонд часова није промењен, а наставницима се препоручују наставни садржаји које треба обрадити. Слобода и креативност наставника огледа се у самосталном планирању часова, као и избору наставних метода, техника, активности, дидактичких средстава и помагала. У конципирању наставних садржаја наставник треба да води рачуна о општим циљевима и задацима средњег стручног образовања, као и образовно-васпитним и функционалним задацима савремене наставе географије.

Увођење ученика у наставне садржаје друштвене географије почиње са дефинисањем предмета проучавања, поделом и значајем друштвене географије, као и њеним местом у систему наука.

Обрадом садржаја из географије становништва указује се на најважније демографске проблеме савременог света. Тежиште је на основним карактеристикама демографског развоја и мерама које се предузимају у циљу превазилажења постојећих разлика у појединим регијама света као целине. При објашњавању одређених демографских појава и процеса неизбежна је употреба географских карата. Функционална картографска писменост је неопходна у образовно-васпитном раду наставника географије на свим типовима часова. Статистички показатељи су значајни када се користе у сврху рангирања, издвајања, графичког представљања и анализе одређене појаве, а наставницима се препоручује да од ученика не захтевају меморисање бројчаних података. Сечена знања треба да буду применљива, а ученици оспособљени да сами истражују и анализирају одређене демографске појаве и процесе.

У географији насеља потребно је нагласити утицај фактора природне средине на генезу, распрострањеност и изглед насеља, функционалну поделу насеља, урбанизацију као светски процес и њене последице, перспективе урбанизације, трендове и факторе раста градова као и разлику између руралних и урбаних насеља. Значајноје указати на просторну диференцираност и специфичности појединих делова света и на тенденције развоја насеља у савременом свету и у Србији.

Географске садржаје наставних тема је важно прилагодити развојним способностима ученика, потребама њиховог ужег стручног образовања и њиховим интересовањима. Ове садржаје треба растеретити фактографије и бројчаних података. Кроз дате тематске целине ученике треба упознати са савременом политичком картом света која је последица политичко географских

процеса који су комплексне и променљиве географске категорије. Неопходно је указати на процесе интеграције и глобализације савременог света. Препоручује се да тежиште буде на организационим и интеграцијским процесима у Европи (Европска унија), и одређивању места и улоге наше земље у овим процесима. Потребно је објаснити улогу, значај и видове деловања Светске банке, Међународног монетарног фонда и Уједињених нација на глобалном нивоу, и указати на улогу и односе Србије у овим организацијама.

Привредне карактеристике света се изучавају уз уважавање географских законитости и указивање на проблеме и фазе развоја привреде у свету и у Србији. Ученике треба упознати са развојем, размештајем и организацијом производње највећих мултинационалних компанија, индустријских зона, технолошких паркова и индустријских регија. Посебно нагласити факторе који су довели до њиховог развоја и ширења и објаснити њихов политички и економски утицај на мање развијени део света. Пољопривреду и њено место у просторној организацији привреде треба аналитички изучавати, уз уважавање физичко-географских и друштвених фактора. Неопходно је нагласити проблеме водоснабдевања и исхране светског становништва. Саобраћај и туризам као делатности терцијарног сектора имају значајну улогу у просторној организацији привреде, те је потребно указати на њихов развој и на интерактивне односе са примарним и секундарним делатностима. Важно је поменути најекономичније видове саобраћаја и најфреквентније саобраћајнице који имају значај за повезивање и међународну размену у свету као целини и у Србији. Туризам као најмлађу привредну делатност треба обрадити што је могуће занимљивије за ученике, зато се предлаже да се укаже на видове туризма и на најразвијеније туристичке регије у свету и у Србији. Кроз ове садржаје наставник може да сагледа обим и квалитет самосталног рада сваког појединца, тако што ће ученици урадити кратке презентације интересантних туристичких дестинација при чему ће користити стечена знања и умења постављена задацима наставе географије.

ФИЗИКА

(за образовне профиле трогодишњег образовања у којима се предмет изучава са 2 часа недељно)

(обућар, галантериста, руковаца грађевинском механизацијом, керамичар – терацер – пећар, декоратер зидних површина)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе физике јесте стицање елементарне функционалне писмености (природно-научне и техничке) знања о основним физичким појавама, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и способности за самосталан рад и за тимски рад, формирање основе за даље образовање.

Задаци наставе физике су да ученици:

- развијају природно-научну и техничку писменост;
- стичу знања о основним физичким појавама значајним за струку и разумеју основне физичке законе;
- развијају свест о значају експеримента у сазнавању, разумевању и проверавању физичких закона;
- стекну способност за уочавање, формулисање, и решавање једноставнијих проблема;

- развијају логичко и апстрактно мишљење и критички став у мишљењу;
- схвате значај физике за технику и природне науке;
- развијају способности и вештине за примену знања из физике у струци;
- стичу знања о природним ресурсима, њиховој ограничениости и одрживом коришћењу;
- развијају правилан однос према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
- развијају радне навике, одговорност, систематичност, прецизност и позитиван став према учењу.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред (2 часа недељно, 74 часа годишње)

I Увод

1. Физика - фундаментална природна наука. Физика и друге науке. Физичке величине. Мерење. Физички закони и принципи. (P)

II Кинематика

1. Референтни систем, релативност кретања. Путања и пут. Подела кретања према облику путање и брзини. (P)
2. Средња брзина. Тренутна брзина. Убрзање. (II)
3. Равномерно и равномерно променљиво праволинијско кретање. (II)
4. Кружно кретање. Центрипетално убрзање, период и фреквенција. (P)

Демонстрациони огледи:

- Равномерно и равномерно убрзано кретање (помоћу колица, тегова и хронометра; помоћу цеви са ваздушним мехуром).
- Средња брзина, тренутна брзина и убрзање (помоћу дигиталног хронометра са сензорима положаја).
- Кружно кретање (центрифугална машина).

III Сила. Гравитационо поље

1. Основне динамичке величине: маса, сила, импулс. (II)
2. Узајамно деловање тела – сила. Силе у механици (сила теже, еластична сила, силе трења). (II)
3. Њутнови закони механике (Закон инерције, Закон акције и реакције и Основни закон динамике – II Њутнов закон). Општи облик II Њутновог закона. (II)
4. Основи статике. Облици и услови равнотеже. (P)
5. Њутнов закон гравитације. (P)
6. Појам гравитационог поља. Сила теже и тежина тела. Бестежинско стање. (P)

Демонстрациони огледи:

- II Њутнов закон (помоћу колица за различите силе и масе тегова).
- III Њутнов закон (колица повезана опругом или динамометром).
- Равнотежа полуге. Просте машине.
- Тежина тела (тело окачено о динамометар).
- Слободан пад (металне плочице и папира исте површине).
- Бестежинско стање.

IV Енергија

1. Рад силе. Снага. (II)
2. Кинетичка енергија. Потенцијална енергија. Закон одржања енергије. Примери. (II)
3. Закон одржања импулса. (P)

Демонстрациони огледи:

- Закон одржања импулса (помоћу колица са опругом, кретање колица са епруветом).
- Закон одржања енергије (Максвелов диск).

V Основи топлотне физике

1. Унутрашња енергија. Промена унутрашње енергије. Количина топлоте. (P)
2. Први и Други принцип термодинамике. Топлотни мотори. Коефицијент корисног дејства. (P)

VI Електрично и магнетно поље

1. Електрично поље. Јачина електричног поља. (P)
2. Потенцијал и напон електричног поља. (P)
3. Ерстедов оглед. Магнетно поље проводника са струјом и сталног магнета. (P)
- Магнетна индукција. (II)
4. Деловање магнетног поља на проводник са струјом. Амперовасила. (P) Узајамно деловање два паралелна струјна проводника. (O)

Демонстрациони огледи:

- Линије сила електричног поља.
- Линије сила магнетног поља.
- Ерстедов оглед.
- Узајамно деловање паралелних струјних проводника.

VII Електромагнетна индукција

1. Електромагнетна индукција. Фарадејев закон е.м. индукције. (P)
2. Самоиндукција. Узајамна индукција. (O)

Демонстрациони оглед:

- Појава електромагнетне индукције и узајамне индукције.

VIII Механички и електромагнетни таласи

1. Осцилације у механици. Пригушене и принудне осцилације. Резонанција. (P)
2. Настанак и врсте механичких таласа. Величине којима се описују таласи. (P)
3. Звук, инфразвук и ултразвук. (P)
4. Електромагнетни таласи. Спектар. Брзина светлости. (P)

Демонстрациони огледи:

- Осциловање тега на еластичној опрузи и математичког клатна.
- Пригушене осцилације.
- Осциловање звучне виљушке.
- Резонанција везаних клатана.

IX Структура атома и атомског језгра

1. Радерфордов модел атома. Боров модел атома. (P)
2. Појам фотона и енергија фотона. (P)
3. Структура атомског језгра. Дефект масе. (P)
4. Радиоактивно зрачење. Заштита од зрачења. (P)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Полазна опредељења при конципирању програма физике

Наставни програм физике у средњој школи надовезује се структурно и садржајно на наставни програм физике у основној школи.

Ученици треба да науче основне појмове и законе физике на основу којих ће разумети појаве у природи и имати целовиту слику о значају и месту физике у

образовању, у струци и животу уопште. Они треба да стекну основу за даље школовање, првенствено на природно-научним и техничким факултетима, али и на свим осталим на којима физика као фундаментална наука има примену у струци(медицина, стоматологија...)

Треба имати у виду да су у програмима редефинисани циљеви и задаци како би програми били прилагођени савременим научним и технолошким захтевима, као и савременим методичким и дидактичким поступцима, а наставни процес у складу са принципима, циљевима и општим исходима образовања. Стога програм физике у свим подручјима рада и у свим разредима треба читати и тумачити имајући стално на уму циљ и задатке наставе физике и образовања у целини.

При измени програма физике узете су у обзир примедбе и сугестије наставника физике у стручним школама, изречене на стручним скуповима и семинарима, у мери која омогућава коришћење постојећих уџбеника.

Тежило се и смањењу укупне оптерећености ученика. Програм је растерећен тако што су изостављени сви садржаји који нису неопходни за постизање постављених циљева и задатака наставе физике, као и методским приступом програмским садржајима.

Имајући у виду да нису сви ученици подједнако заинтересовани и обдарени за физику, обогаћени су демонстрациони огледи, како бисмо наставу физике учинили занимљивијом и очигледнијом.

Иако ово упутство за реализацију програма физике садржи неке опште педагошко-дидактичке елементе за остваривање програма у средњој школи и принципе на којима се заснива реализација образовно-васпитног процеса, сматрамо да ће бити од користи свим наставницима физике, јер се при реализацији програма, може прилагодити различитим подручјима рада и образовним профилима.

Избор програмских садржаја

Одабрани су они садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици средњих стручних школа. То су углавном садржаји из класичне физике, који представљају основ за изучавање стручних предмета, а у знатно мањој мери елементи савремене физике неопходни за разумевање неких научних открића и технологија који могу битно да утичу на живот људи. При томе је узето у обзир да класична физика проучава појаве које су доступне чулима па се лакше могу разумети и прихватити, а имају и већу примену у свакодневној пракси и струци.

2. Избор метода рада

Програм даје могућност коришћења разних метода и облика рада (предавање наставника, разговор, огледи, практичан рад ученика, радионице, самосталан рад ученика или рад у групама...). Наставник сам треба да одабере најпогоднији приступ у обради сваке конкретне теме у складу са потребама и могућностима ученика, као и наставним средствима којима располаже.

На садржајима програма може се у потпуности илустровати суштина методологије истраживачког приступа у физици и другим природним наукама: посматрање појаве, уочавање битних својстава система на којима се појава одвија, мерење у циљу проналажења међузависности одабраних величина, планирање нових експеримената ради прецизнијег утврђивања тражених односа, формулисање физичких закона. У неким случајевима методички је целесходно увођење дедуктивне методе у наставу (нпр. показати како из закона одржања следе неки мање општи физички закони и сл.).

3. Демонстрациони огледи

Демонстрациони огледи чине саставни део редовне наставе физике, али су све мање заступљени. Присутна је недовољна опремљеност школа наставним средствима, у

неким није заступљена ни кабинетска настава, али има и оних у којима се наставна средства не користе.

Последњих година било је много семинара и стручних скупова на којима су кроз различите радионице приказани једноставни а ефектни огледи. Да не помињемо фестивале науке.

Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ "враћање" огледа у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама.

Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици (самостално или по групама) на часу или да их осмисле, ураде, анализирају и обраде код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

Наравно, наставници који имају могућности треба да у настави користе и сложеније експерименте.

У настави свакако треба користити и рачунаре (симулације експеримената и појава, лабораторијске вежбе и обрада резултата мерења, моделирање, самостални пројекти ученика у облику семинарских радова и сл).

Начин презентовања програма

За све трогодишње, односно четворогодишње стручне школе у којима се физика изучава према минималном плану годину или две године, са два часа недељно, програм је исти, а за различита подручја рада и образовне профиле предвиђени су различити програми (пре свега у складу са годишњим бројем часова физике и захтевима струке). Садржаји су подељени на одређени број тематских целина. Свака од тематских целина садржи одређени број тема.

Програмски садржаји доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

- *Поступност* (од простијег ка сложенијем) при упознавању нових појмова и формулисању закона.
- *Очигледност* при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину побројано је више демонстрационих огледа а треба користити и симулације).
- *Повезаност наставних садржаја* (хоризонтална и вертикална).

Програм предвиђа да се унутар сваке веће тематске целине, после поступног и аналитичног излагања појединачних наставних садржаја, кроз систематизацију и обнављање изложеног градива, изврши синтеза битних чињеница и закључака и да се кроз њихово обнављање омогући да их ученици у потпуности разумеју и трајно усвоје. Поред тога, сваку тематску целину требало би започети *обнављањем одговарајућег дела градива из претходног разреда или из основне школе*. Тиме се постиже и вертикално повезивање наставних садржаја. Веома је важно да се кроз рад води рачуна о овом захтеву Програма, јер се тиме наглашава чињеница да су у физици све области међусобно повезане и омогућује се да ученик сагледа физику као кохерентну научну дисциплину у којој се почетак проучавања нове појаве наслања на резултате проучавања неких претходних.

Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник може прерасподелити садржаје према својој процени.

Нивои образовно-васпитног рада

Овога пута у садржајима програма није дат оријентациони број часова предвиђених за обраду наставних тема, обнављање градива и лабораторијске вежбе. То би могао бити "увод" у наставни процес у коме ће наставник, на основу дефинисаних циљева и задатака предмета, исхода и стандарда знања, самостално планирати

број часова обраде, утврђивања... У овом "прелазном периоду", ипак ћемо дати табелу са оријентационим бројем часова, а у недостатку стандарда знања корисни ће бити ниво образовно-васпитних захтева, који дефинишу обим и дубину проучавања појединих елемената садржаја програма, а постојали су и до сада.

Први ниво: обавештеност (О)

Обавештеност као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик може да се сети - репродукује оно што је учио: термине, специфичне чињенице, методе и поступке, опште појмове, принципе (законе) или теорије. Значи, од ученика се очекује да градиво које је учио само познаје: да може да га искаже, исприча, опише, наведе и сл., тј. да може да га репродукује у битно неизмењеном облику.

Други ниво: разумевање (Р)

Разумевање као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик буде оспособљен да градиво које је учио реорганизује: да одређене чињенице, појмове и принципе (законе) објасни, анализира, доведе у нове везе, које нису биле непосредно дате у градиву.

Разумевање као образовно-васпитни ниво укључује у себе и претходни ниво - обавештеност. Уколико се овде градиво интерпретира, онда се то чини не у форми у којој је било претходно дато, већ у реорганизованом, тј. у битно измењеном облику.

Трећи ниво: примена (П)

Примена као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик буде оспособљен да одређене генерализације, принципе (законе), теорије или опште методе примењује у решавању проблема и задатака.

Овде је реч о примени оног што се зна и разуме у решавању нових проблема (задатака), а не о његовом јединственом, репродуктивном коришћењу у појединим ситуацијама. Примена као највиши образовно-васпитни ниво укључује у себе оба претходна нивоа - обавештеност и разумевање.

Основни облици наставе и методска упутства за њихово извођење

Физику је нужно представити ученицима као живу, недовршену науку, која се непрекидно интензивно развија и мења, а не као скуп завршених података, непроменљивих закона, теорија и модела. Зато је нужно истаћи проблеме које физика решава у садашњем времену.

Данас је физика експликативна, теоријска и фундаментална наука и њеним изучавањем, заједно са осталим природним наукама, стичу се основе научног погледа на свет. Идеја фундаменталности физике у природним наукама и њен значај за технику морају да доминирају у настави физике.

Ширењу видика ученика допринеће објашњење појмова и категорија, као што су физичке величине, физички закони, однос експеримента и теорије, веза физике с осталим наукама, нарочито с примењеним наукама и техником. Значајно је указати на везу физике и филозофије. Потребно је навести и етичке проблеме који се јављају као последица развијања науке и технике.

Овако формулисани концепт наставе физике захтева појачано експериментално заснивање наставног процеса (демонстрациони огледи и лабораторијске вежбе, односно практични рад ученика).

Усвојени концепт наставе физике захтева стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада, применом савремених методичких и дидактичких поступака у наставном процесу (пројектна, проблемска, активна настава и кооперативно учење) циљеви и задаци образовања као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани.

СТИЦАЊЕ ТЕХНИЧКЕ КУЛТУРЕ КРОЗ НАСТАВУ ФИЗИКЕ састоји се у развијању вештина техничких примена знања, у решавању техничких задатака и у приказивању одређених примена физике у свакодневном животу.

После изучавања одговарајућих тематских целина, нужно је указати на заштиту човекове средине, која је загађена и угрожена одређеним физичко-техничким процесима и променама.

При обради физичких основа енергетике потребно је усмерити ученике на штедњу свих врста енергије, а посебно електричне енергије.

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике рада са ученицима:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледи;
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака;
3. лабораторијске вежбе;
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, семинарски радови, пројекти...);
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Веомо је важно да наставник при извођењу прва три облика наставе наглашава њихову обједињеност. У противном, ученик ће стећи утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунске задатке, а трећа се користи у лабораторији.

Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за предавања

Како су уз сваку тематску целину планирани демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, или непосредно учествовати у реализацији огледа, а на наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра или демонстрира. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише закон појаве. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се на презентовање закона у математичкој форми. Оваквим начином излагања садржаја теме наставник помаже ученику да потпуније разуме физичке појаве, трајније запамти усвојено градиво и у други план потисне формализовање усвојеног знања.

Када је могуће, треба користити проблемску наставу. Наставник поставља проблем ученицима и препушта да они самостално, у паровима или у тиму дођу до решења, по потреби усмерава ученике, подсећајући их питањима на нешто што су научили и сада треба да примене, упућује их на извођење експеримента који може довести до решења проблема и слично.

На пример, на овај начин се може обрадити тема *Класични закон слагања брзина*:

- наставник задаје ученицима проблем: *Зашто капи кише остављају вертикалан мокри траг на стаклу аутобуса када он мирује, а коси траг када се аутобус креће? Од чега и како зависи нагиб косог трага?*

- наставник упућује ученике да потраже и препознају у уџбенику текст уз помоћ којег би могли да дођу до решења (то им неће бити посебно тешко будући да

имају предзнање из основне школе о слагању брзина) и схвате закон слагања брзина у векторском облику;

- наставник тражи да ученици закључе како се, на основу наученог закона, одређује релативна брзина; потом ученици треба да примене тај закон у конкретном проблему и објасне зашто је траг кос и како његов нагиб зависи од брзина капи и аутобуса у односу на земљу;

- затим се проблем може ширити новим питањем: *Како би се могла измерити (тј. проценити) брзина кишне капи у односу на земљу* (ученици сами треба да предлажу начине мерења)...

На овај начин се могу обрадити и теме које су основ за изучавање садржаја стручних предмета или решавање једноставних проблема из струке. Тада је неопходна тесна сарадња са колегама који предају сродне стручне предмете.

Неке од тема у сваком разреду могу се обрадити самосталним радом ученика кроз радионице. Такав начин рада је ученицима најинтересантнији, више су мотивисани, па лакше усвајају знање. Уз то се развијају и њихово интересовање за физику и способност тимског рада и сарадње. Овакав приступ обради наставне теме захтева добру припрему наставника: одабрати тему, припремити одговарајућа наставна средства и опрему, поделити ученике у групе тако да сваки појединац у групи може дати одговарајући допринос, дати неопходна минимална упутства...

На пример, за наставну тему *Радиоактивни распад* ученици се могу поделити у групе од којих би једна, уз помоћ уџбеника, обрадила појаву радиоактивног распада и закон распада, друга активност радиоактивног извора уз налажење података на интернету о неким радиоактивним изотопима, трећа би пронашла на интернету симулације распада и шему неког радиоактивног низа, четврта примену радиоактивних изотопа (помоћу интернета или литературе коју би им припремио наставник)...

Слично бисмо имали за наставну тему *Одбијање и преламањесветлости*. Једна група ученика би обрадила законе одбијања и преламања, друга тоталну рефлексију са примерима примене, трећа привидну дубину тела са примерима, четврта дугу, пета преламање кроз призму и примене (све групе, осим прве, у упутствима треба да добију формулу за закон преламања); у раду ученици могу да користе уџбеник, интернет, демонстрациони оглед...

Неке теме могу да припреме и презентују сами ученици, појединачно или у паровима, у облику семинарских радова или неких мањих пројеката.

Методска упутства за решавање задатака

Решавање задатака је важна метода за увежбавање примене знања. Њоме се постиже: конкретизација теоријских знања; обнављање, продубљивање и утврђивање знања; кориговање ученичких знања и умећа; развијање логичког мишљења; подстицање ученика на иницијативу; стицање самопоуздања и самосталности у раду...

Оптимални ефекти решавања задатака у процесу учења физике остварују се добро осмишљеним комбиновањем квалитативних (задаци-питања), квантитативних (рачунских), графичких и експерименталних задатака.

Вежбање решавања рачунских задатака је важна компонента учења физике. Како оно за ученике често представља вид учења са најсложенијим захтевима, наставник је обавезан да им да одговарајуће инструкције, напомене и савете у вези са решавањем задатака. Напомене треба да се односе на типове задатака у даатој теми, најчешће грешке при решавању таквих задатака, алгоритам решавања даатога типа задатака...

Потребно је пажљиво одабрати задатке који, ако је могуће, имају непосредну везу са реалним ситуацијама у

струци и свакодневном животу. Такође је важно да ученици правилно вреднују добијени резултат, као и његов правилан запис. Посебно треба обратити пажњу на поступност при избору задатака, од најједноставнијих ка онима који захтевају анализу и синтезу стечених знања.

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се тако што се при изради вежби одељење дели на два дела а ученици вежбе раде у групама, 2-3 ученика.

За сваку вежбу ученици унапред треба да добију одговарајућа упутства.

Час експерименталних вежби састоји се из уводног дела, мерења и записивања резултата мерења и обраде добијених података.

У уводном делу часа наставник проверава да ли су ученици спремни за вежбу, упознаје их са мерним инструментима и осталим деловима апаратуре за вежбу, указује на мере предострожности којих се морају придржавати ради сопствене сигурности, при руковању апаратима, електричним изворима, разним уређајима и сл.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава и помаже.

При обради резултата мерења ученици се придржавају правила за табеларни приказ података, цртање графика, израчунавање заокружених вредности и грешака мерења (са тим правилима наставник треба да их упозна унапред или да их да уз писана упутства за вежбе) .

Методска упутства за друге облике рада

Један од облика рада са ученицима су домаћи задаци који садрже квалитативне и квантитативне задатке, понекад и експерименталне. Такви домаћи задаци односе се на градиво које је обрађено непосредно на часу и на повезивање овог градива са претходним.

За домаћи задатак могу се давати и семинарски радови и мањи пројекти, које би ученици радили индивидуално или у групама.

Наставник је обавезан да прегледа домаће задатке и саопшти ученицима евентуалне грешке како би они имали информацију о успешности свог рада.

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, семинарских радова и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и оцењивати знање ученика помоћу усменог испитивања, кратких (15-минутних) писмених провера, тестова на крају већих целина (рецимо, по једном у сваком класификационом периоду), контролних рачунских вежби (по једном у полугодишту), провером експерименталних вештина.

На почетку рада са ученицима, у сваком разреду, посебно ако је одељење променило структуру или је наставник преузео ново одељење, било би пожељно спровести дијагностички тест. Такав тест говори наставнику са каквим предзнањем и којим потенцијалима ученици улазе у нову школску годину. Такође, предлажемо тестове систематизације градива на крају сваког полугодишта или на крају школске године. Припрема за овај тест, као и сам тест, требало би да осигурају трајно усвајање најосновнијих и најважнијих знања из претходно обрађених области.

ПРИЛОГ: Оријентациони број часова по темама и број часова предвиђених за израду лабораторијских вежби.

Редни бр. теме	Наслов теме	Број часова
1	Увод	3
2	Кинематика	9
3	Сила и гравитационо поље	15
4	Енергија	5
5	Основи топлотне физике	6
6	Електрично и магнетно поље	9
7	Електромагнетна индукција	5
8	Механички и електромагнетни таласи	12
9	Структура атома и атомског језгра	10
Укупно		74

Образовни профил: ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ У ЛИКОВНОЈ ОБЛАСТИ ИЗУЗЕВ ЛИКОВНОГ ТЕХНИЧАРА

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

ФИЗИКА

Циљ и задаци

Циљ наставе физике јесте стицање елементарне функционал-не писмености (природно-научне и техничке) и знања о основним физичким законима који дефинишу природу и својства светлости, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и способности за самосталан рад и за тимски рад, формирање основе за даље образовање.

Задаци наставе физике су да ученици:

- развијају природно-научну и техничку писменост;
- стичу знања о основним физичким појавама значајним за струку и разумеју основне физичке законе;
- развијају свест о значају експеримента у сазнавању, разумевању и проверавању физичких закона;
- стекну способност за уочавање, формулисање, и решавање једноставнијих проблема;
- развијају логичко и апстрактно мишљење и критички став у мишљењу;
- схвате значај физике за технику и природне науке;
- развијају способности и вештине за примену знања из физике у струци;
- стичу знања о природним ресурсима, њиховој ограничениости и одрживом коришћењу;
- развијају правилан однос према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
- развијају радне навике, одговорност, систематичност, прецизност и позитиван став према учењу.

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 68 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I Таласна оптика

1. Спектар електромагнетних таласа. Видљива светлост. Брзина светлости у разним срединама. Индекс преламања. (P)
2. Мерење брзине светлости. (P)
3. Монохроматска и кохерентна светлост. Интерференција светлости. Растојање међу интерференционим максимумима. (P)

4. Дифракција таласа. Дифракција светлости на прорезу. Ди- фракциона решетка (P).
5. Угаона ширина главног максимума. Моћ разлагања ди- фракционе решетки (O).
6. Појам о дифракцији X-зрака. (P)
7. Холографија. (P)
8. Поларизација светлости. Поларизована и природна светлост. Поларизатор – анализатор, Малусов и Брустеров закон. Обр- тање равни поларизације. (P)
9. Дисперзија, расејавање и апсорпција светлости. (P)
10. Доплеров ефекат у оптици. (O)

Демонстрациони огледи:

- Интерференција светлости.
- Дифракција светлости на оштрој ивици, пукотини и танкој жици помоћу ласерске светлости.
- Поларизација светлости помоћу поларизационих филтера.
- Дисперзија беле светлости помоћу стаклене призме.

Лабораторијске вежбе

- Мерење таласне дужине дифракционом решетком.
- Обртање равни поларизације (полариметрија).

II Геометријска оптика

1. Услови примене модела геометријске оптике. (P)
2. Сенка и полусенка. (II)
3. Закони одбијања и преламања светлости. Тотална рефлек- сија. (II)
4. Преламање светлости кроз призму. Привидна дубина тела. (P)
5. Огледала. Конструкција лика и једначина огледала. (II)
6. Сочива. Конструкција лика и једначина сочива. Недостаци сочива (II).

Демонстрациони огледи:

- Одбијање и преламање светлости.
- Тотална рефлексија.
- Формирање лика код огледала и код сочива.

Лабораторијске вежбе

- Одређивање жижне даљине сочива.
- Одређивање увећања микроскопа.

III Фотометрија

1. Енергија светлости. Фотометријски односи и величине. Објективне и субјективне енергијске величине. (II)
2. Основни оптички појмови (видни угао, увећање, објектив, окулар). (P)
3. Око, лупа, микроскоп. (II)
4. Спектрални прибор. (P)

Лабораторијска вежба

- Фотометријски односи и величине.

II РАЗРЕД

(1 час недељно, 34 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I Елементи атомске физике

1. Структура атома. Енергетски нивои електрона у атому. Периодни систем елемената. (P)
2. Емисија светлости при енергетским прелазима електрона. Атомски и молекулски спектри. (P)

3. Спектар атома водоника. (П)
4. Појам о рендгенском зрачењу. (О)

II Елементи нуклеарне физике

1. Структура језгра. Основне особине нуклеарних сила. (Р)
2. Дефект масе и енергија везе. (Р)
3. Природна радиоактивност. Закон радиоактивног распада. Активност. (Р)
4. Врсте радиоактивног зрачења. Заштита од нуклеарног зрачења. (Р)

Демонстрациони оглед:

- Детекција радиоактивног зрачења

Лабораторијске вежбе

- Мерење активности КСИ
- Скретање бетазрака у магнетном пољу.

III Астрономија

1. Увод
2. Небеска тела. Физичке одлике Месеца. Помрачење Сунца и Месеца, развој космичких истраживања.
3. Сунчев систем: Сунце, планете Сунчевог система.
4. Комете и метеори. Еволуција Сунчевог система.
5. Галаксије. Млечни пут.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Полазна опредељења при конципирању програма физике

Наставни програм физике у средњој школи надовезује се структурно и садржајно на наставни програм физике у основној школи.

Ученици треба да науче основне појмове и законе физике на основу којих ће разумети појаве у природи и имати целовиту слику о значају и месту физике у образовању, у струци и животу уопште.

Они треба да стекну основу за даље школовање, првенствено на природно-научним и техничким факултетима, али и на свим осталим на којима физика као фундаментална наука има примену у струци (медицина, стоматологија...)

Треба имати у виду да су у програмима редифинисани циљеви и задаци како би програми били прилагођени савременим научним и технолошким захтевима, као и савременим методичким и дидактичким поступцима, а наставни процес у складу са принципима, циљевима и општим исходима образовања. Стога програм физике у свим подручјима рада и у свим разредима треба читати и тумачити имајући стално на уму циљ и задатке наставе физике и образовања у целини.

При измени програма физике узете су у обзир примедбе и сугестије наставника физике у стручним школама, изречене на стручним скуповима и семинарима, у мери која омогућава коришћење постојећих уџбеника.

Тежило се и смањењу укупне оптерећености ученика. Програм је растерећен тако што су изостављени сви садржаји који нису неопходни за постизање постављених циљева и задатака наставе физике, као и методским приступом програмским садржајима.

Имајући у виду да нису сви ученици подједнако заинтересовани и обдарени за физику, обогаћени су демонстрациони огледи, како бисмо наставу физике учинили занимљивијом и очигледнијом.

Иако ово упутство за реализацију програма физике садржи неке опште педагошко-дидактичке елементе за остваривање програма у средњој школи и принципе на

којима се заснива реализација образовно-васпитног процеса, сматрамо да ће бити од користи свим наставницима физике, јер се при реализацији програма, може прилагодити различитим подручјима рада и образовним профилима.

1. Избор програмских садржаја

Одабрани су они садржаји које на одређеном нивоу могу да усвоје сви ученици средњих стручних школа. То су углавном садржаји из класичне физике, који представљају основ за изучавање стручних предмета, а у знатно мањој мери елементи савремене физике неопходни за разумевање неких научних открића и технологија који могу битно да утичу на живот људи. При томе је узето у обзир да класична физика проучава појаве које су доступне чулима па се лакше могу разумети и прихватити, а имају и већу примену у свакодневној пракси и струци.

2. Избор метода рада

Програм даје могућност коришћења разних метода и облика рада (предавање наставника, разговор, огледи, практичан рад ученика, радионице, самосталан рад ученика или рад у групама...). Наставник сам треба да одабере најпогоднији приступ у обради сваке конкретне теме у складу са потребама и могућностима ученика, као и наставним средствима којима располаже.

На садржајима програма може се у потпуности илустровати суштина методологије истраживачког приступа у физици и другим природним наукама: посматрање појаве, уочавање битних својстава система на којима се појава одвија, мерење у циљу проналажења међузависности одабраних величина, планирање нових експеримената ради прецизнијег утврђивања тражених односа, формулисање физичких закона. У неким случајевима методички је целисходно увођење дедуктивне методе у наставу (нпр. показати како из закона одржања следе неки мање општи физички закони и сл.).

3. Демонстрациони огледи

Демонстрациони огледи чине саставни део редовне наставе физике, али су све мање заступљени. Присутна је недовољна опремљеност школа наставним средствима, у неким није заступљена ни кабинетска настава, али има и оних у којима се наставна средства не користе.

Последњих година било је много семинара и стручних скупова на којима су кроз различите радионице приказани једноставни а ефектни огледи. Да не помињемо фестивале науке.

Увођење једноставних експеримената за демонстраирање физичких појава има за циљ „враћање” огледи у наставу физике, развијање радозналости и интереса за физику и истраживачки приступ природним наукама.

Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици (самостално или по групама) на часу или да их осмисле, ураде, анализирају и обраде код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

Наравно, наставници који имају могућности треба да у настави користе и сложеније експерименте.

У настави свакако треба користити и рачунаре (симулације експеримената и појава, лабораторијске вежбе и обрада резултата мерења, моделирање, самостални пројекти ученика у облику семинарских радова и сл.).

Начин презентовања програма

За све трогодишње, односно четворогодишње стручне школе у којима се физика изучава према минималном плану годину или две године, са два часа

недељно, програм је исти, а за различита подручја рада и образовне профиле предвиђени су различити програми (пре свега у складу са годишњим бројем часова физике и захтевима струке). Садржаји су подељени на одређени број тематских целина. Свака од тематских целина садржи одређени број тема.

Програмски садржаји доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

Поступност (од простијег ка сложенијем) при упознавању нових појмова и формулисању закона.

Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину побројано је више демонстрационих огледа а треба користити и симулације).

Повезаност наставних садржаја (хоризонтална и вертикална).

Програм предвиђа да се унутар сваке веће тематске целине, после поступног и аналитичног излагања појединачних наставних садржаја, кроз систематизацију и обнављање изложеног градива, изврши синтеза битних чињеница и закључака и да се кроз њихово обнављање омогући да их ученици у потпуности разумеју и трајно усвоје. Поред тога, сваку тематску целину требало би започети обнављањем одговарајућег дела градива из претходног разреда или из основне школе. Тиме се постиже и вертикално повезивање наставних садржаја. Веома је важно да се кроз рад води рачуна о овом захтеву Програма, јер се тиме наглашава чињеница да су у физици све области међусобно повезане и омогућује се да ученик сагледа физику као кохерентну научну дисциплину у којој се почее так проучавања нове појаве наслања на резултате проучавања неких претходних.

Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник може прерасподелити садржаје према својој процени.

Нивои образовно-васпитног рада

Овога пута у садржајима програма није дат оријентациони број часова предвиђених за обраду наставних тема, обнављање градива и лабораторијске вежбе. То би могао бити „увод“ у наставни процес у коме ће наставник, на основу дефинисаних циљева и задатака предмета, исхода и стандарда знања, самостално планирати број часова обраде, утврђивања... У овом „прелазном периоду“, ипак ћемо дати табелу са оријентационим бројем часова, а у недостатку стандарда знања корисни ће бити нивои образовно-васпитних захтева, који дефинишу обим и дубину проучавања појединих елемената садржаја програма, а постојали су и до сада.

Први ниво: обавештеност (О)

Обавештеност као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик може да се сети – репродукује оно што је учио: термине, специфичне чињенице, методе и поступке, опште појмове, принципе (законе) или теорије. Значи, од ученика се очекује да градиво које је учио само познаје: да може да га искаже, исприча, опише, наведе и сл., тј. да може да га репродукује у битно неизмењеном облику.

Други ниво: разумевање (Р)

Разумевање као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик буде оспособљен да градиво које је учио реорганизује: да одређене чињенице, појмове и принципе (законе) објасни, анализира, доведе у нове везе, које нису биле непосредно дате у градиву.

Разумевање као образовно-васпитни ниво укључује у себе и претходни ниво – обавештеност. Уколико се овде градиво интерпретира, онда се то чини не у форми у којој

је било претходно дато, већ у реорганизованом, тј. у битно измењеном облику.

Трећи ниво: примена (П)

Примена као ниво образовно-васпитних захтева изискује да ученик буде оспособљен да одређене генерализације, принципе (законе), теорије или опште методе примењује у решавању пробле- ма и задатака.

Овде је реч о примени оног што се зна и разуме у решавању нових проблема (задатака), а не о његовом јединственом, репродуктивном коришћењу у појединим ситуацијама. Примена као највиши образовно-васпитни ниво укључује у себе оба претходна нивоа – обавештеност и разумевање.

Основни облици наставе и методска упутства за њихово извођење

Физику је нужно представити ученицима као живу, недовршену науку, која се непрекидно интензивно развија и мења, а не као скуп завршених података, непроменљивих закона, теорија и модела. Зато је нужно истаћи проблеме које физика решава у садашњем времену.

Данас је физика експликативна, теоријска и фундаментална наука и њеним изучавањем, заједно са осталим природним наукама, стичу се основе научног погледа на свет. Идеја фундаменталности физике у природним наукама и њен значај за технику морају да доминирају у настави физике.

Ширењу видика ученика допринеће објашњење појмова и категорија, као што су физичке величине, физички закони, однос експеримента и теорије, веза физике с осталим наукама, нарочито с примењеним наукама и техником. Значајно је указати на везу физике и филозофије. Потребно је навести и етичке проблеме који се јављају као последица развијања науке и технике.

Овако формулисан концепт наставе физике захтева појачано експериментално заснивање наставног процеса (демонстрациони огледи и лабораторијске вежбе, односно практични рад ученика).

Усвојени концепт наставе физике захтева стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада, применом савремених методичких и дидактичких поступака у наставном процесу (пројектна, проблемска, активна настава и кооперативно учење) циљеви и задаци образовања као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани.

Стицање техничке културе кроз наставу физике састоји се у развијању вештина техничких примена знања, у решавању техничких задатака и у приказивању одређених примена физике у свакодневном животу.

После изучавања одговарајућих тематских целина, нужно је указати на заштиту човекове средине, која је загађена и угрожена одређеним физичко-техничким процесима и променама.

При обради физичких основа енергетике потребно је усмерити ученике на штедњу свих врста енергије, а посебно електричне енергије.

Циљеви и задаци наставе физике остварују се кроз следеће основне облике рада са ученицима:

1. излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавање квалитативних и квантитативних задатака;
3. лабораторијске вежбе;
4. коришћење и других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, семинарски радови, пројекти...);
5. систематско праћење рада сваког појединачног ученика.

Веома је важно да наставник при извођењу прва три облика наставе наглашава њихову обједињеност. У противном, ученик ће стећи утисак да постоје три различите физике: једна се слуша на предавањима, друга се ради кроз рачунске задатке, а трећа се користи у лабораторији.

Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за предавања

Како су уз сваку тематску целину планирани демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, или непосредно учествовати у реализацији огледа, а на наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра или демонстрира. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише закон појаве. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се на презентовање закона у математичкој форми. Оваквим начином излагања садржаја теме наставник помаже ученику да потпуније разуме физичке појаве, трајније запамти усвојено градиво и у други план потисне формализовање усвојеног знања.

Када је могуће, треба користити проблемску наставу. Наставник поставља проблем ученицима и препушта да они самостално, у паровима или у тиму дођу до решења, по потреби усмерава ученике, подсећајући их питањима на нешто што су научили и сада треба да примене, упућује их на извођење експеримента који може довести до решења проблема и слично.

На пример, на овај начин се може обрадити тема Класични закон слагања брзина:

– наставник задаје ученицима проблем: Зашто капи кише остављају вертикалан мокри траг на стаклу аутобуса када он мирује, а коси траг када се аутобус креће? Од чега и како зависи нагиб косог трага?

– наставник упућује ученике да потраже и препознају у уџбенику текст уз помоћ којег би могли да дођу до решења (то им неће бити посебно тешко будући да имају предзнање из основне школе о слагању брзина) и схвате закон слагања брзина у векторском облику;

– наставник тражи да ученици закључе како се, на основу научног закона, одређује релативна брзина; потом ученици треба да примене тај закон у конкретном проблему и објасне зашто је траг кос и како његов нагиб зависи од брзина капи и аутобуса у односу на земљу;

– затим се проблем може ширити новим питањем: Како би се могла измерити (тј. проценити) брзина кише капи у односу на земљу (ученици сами треба да предлажу начине мерења)...

На овај начин се могу обрадити и теме које су основ за изучавање садржаја стручних предмета или решавање једноставних проблема из струке. Тада је неопходна тесна сарадња са колегама који предају сродне стручне предмете.

Неке од тема у сваком разреду могу се обрадити самосталним радом ученика кроз радионице. Такав начин рада је ученицима најинтересантнији, више су мотивисани, па лакше усвајају знање. Уз то се развијају и њихово интересовање за физику и способност тимског рада и сарадње. Овакав приступ обради наставне теме захтева добру припрему наставника: одабрати тему, припремити одговарајућа наставна средства и опрему, поделити

ученике у групе тако да сваки појединац у групи може дати одговарајући допринос, дати неопходна минимална упутства...

На пример, за наставну тему Радиоактивни распад ученици се могу поделити у групе од којих би једна, уз помоћ уџбеника, обрадила појаву радиоактивног распада и закон распада, друга активност радиоактивног извора уз налажење података на интернету о неким радиоактивним изотопима, трећа би пронашла на интернету симулације распада и шему неког радиоактивног низа, четврта примену радиоактивних изотопа (помоћу интернета или литературе коју би им припремио наставник)...

Слично бисмо имали за наставну тему Одбијање и преламање светлости. Једна група ученика би обрадила законе одбијања и преламања, друга тоталну рефлексију са примерима примене, трећа привидну дубину тела са примерима, четврта дугу, пета преламање кроз призму и примене (све групе, осим прве, у упутствима треба да добију формулу за закон преламања); у раду ученици могу да користе уџбеник, интернет, демонстрациони оглед...

Неке теме могу да припреме и презентују сами ученици, појединачно или у паровима, у облику семинарских радова или неких мањих пројеката.

Методска упутства за решавање задатака

Решавање задатака је важна метода за увежбавање примене знања. Њоме се постиже: конкретизација теоријских знања; обнављање, продубљивање и утврђивање знања; кориговање ученичких знања и умећа; развијање логичког мишљења; подстицање ученика на иницијативу; стицање самопоуздања и самосталности у раду...

Оптимални ефекти решавања задатака у процесу учења физике остварују се добро осмишљеним комбиновањем квалитативних (задачи-питања), квантитативних (рачунских), графичких и експерименталних задатака.

Вежбање решавања рачунских задатака је важна компонента учења физике. Како оно за ученике често представља вид учења са најсложенијим захтевима, наставник је обавезан да им да одговарајуће инструкције, напомене и савете у вези са решавањем задатака. Напомене треба да се односе на типове задатака у датој теми, најчешће грешке при решавању таквих задатака, алгоритам решавања датог типа задатака...

Потребно је пажљиво одабрати задатке који, ако је могуће, имају непосредну везу са реалним ситуацијама у струци и свакодневном животу. Такође је важно да ученици правилно вреднују до-бијени резултат, као и његов правилан запис. Посебно треба обратити пажњу на поступност при избору задатака, од најједноставнијих ка онима који захтевају анализу и синтезу стечених знања.

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се тако што се при изради вежби одељење дели на два дела, а ученици вежбе раде у групама, 2–3 ученика.

За сваку вежбу ученици унапред треба да добију одговарајућа упутства.

Час експерименталних вежби састоји се из уводног дела, мерења и записивања резултата мерења и обраде добијених података. У уводном делу часа наставник проверава да ли су ученици спремни за вежбу, упознаје их са мерним инструментима и осталим деловима апаратуре за вежбу, указује на мере предострожности којих се морају

придржавати ради сопствене сигурности, при руковању апаратима, електричним изворима, разним уређајима и сл.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава и помаже.

При обради резултата мерења ученици се придржавају правила за табеларни приказ података, цртање графика, израчунавање заокружених вредности и грешака мерења (са тим правилима наставник треба да их упозна унапред или да их да уз писана упутства за вежбе).

Методска упутства за друге облике рада

Један од облика рада са ученицима су домаћи задаци који садрже квалитативне и квантитативне задатке, понекад и експерименталне. Такви домаћи задаци односе се на градиво које је обрађено непосредно на часу и на повезивање овог градива са претходним.

За домаћи задатак могу се давати и семинарски радови и мањи пројекти, које би ученици радили индивидуално или у групама. Наставник је обавезан да прегледа домаће задатке и саопшти ученицима евентуалне грешке како би они имали информацију о успешности свог рада.

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидну контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, семинарских радова и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и оцењивати знање ученика помоћу усменог испитивања, кратких (15-минутних) писмених провера, тестова на крају већих целина (рецимо, по једном у сваком класификационом периоду), контролних рачунских вежби (по једном у полугодишту), провером експерименталних вештина.

На почетку рада са ученицима, у сваком разреду, посебно ако је одељење променило структуру или је наставник преузео ново одељење, било би пожељно спровести дијагностички тест. Такав тест говори наставнику са каквим предзнањем и којим потенцијалима ученици улазе у нову школску годину. Такође, предлагемо тестове систематизације градива на крају сваког поугодишта или на крају школске године. Припрема за овај тест, као и сам тест, требало би да осигурају трајно усвајање најосновнијих и најважнијих знања из претходно обрађених области.

Додатна и допунска настава

Додатни рад намењен је даровитим ученицима и треба да задовољи њихова интересовања за физику. Организује се са једним часом недељно. У оквиру ове наставе могу се продубљивати и проширивати садржаји из редовне наставе, радити нови садржаји, тежи задаци, сложенији експерименти од оних у редовној настави... Ученици се слободно опредељују при избору садржаја програма. Зато је нужно сачинити индивидуалне програме рада са ученицима на основу њихових претходних знања, интересовања и способности. Корисно је да наставник позове истакнуте стручњаке да у оквиру додатне наставе одрже популарна предавања као и да омогући ученицима посете институтима.

Допунска настава се такође организује са по једним часом недељно. Њу похађају ученици који у редовној настави нису били успешни. Циљ допунске наставе је да

ученик, уз додатну помоћ наставника, стекне минимум основних знања из садржаја које предвиђа програм физике у средњим школама.

Слободне активности ученика, који су посебно заинтересовани за физику, могу се организовати кроз разне секције младих физичара.

ПРИЛОГ: Оријентациони број часова по темама и број часова предвиђених за израду лабораторијских вежби.

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 68 часова годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Укупан број часова
1	Галасна оптика	24
2	Геометријска оптика	24
3	Фотометрија	10
4	Лабораторијске вежбе	10
Укупно		68

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 34 часа годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Укупан број часова
1	Елементи атомске физике	12
2	Елементи нуклеарне физике	10
3	Астрономија	8
4	Лабораторијске вежбе	4
Укупно		34

ХЕМИЈА

(за све трогодишње и четворогодишње стручне и уметничке школе у којима се хемија изучава само у првом разреду са 2 часа недељно)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе хемије је развој практичне и функционалне хемијске писмености као оспособљавање за примену хемијских знања у свакодневном животу и у струци, оспособљавање за решавање проблема у новим и непознатим ситуацијама, развој општих когнитивних и комуникацијских способности и развијање одговорног односа према себи, другима и животној средини.

Задаци наставе хемије су да ученици:

- развију хемијску писменост и способност комуникација у хемији до нивоа практичне и функционалне писмености;
- развију функционални систем хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета;
- разумеју однос између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене, посебно у области струке;
- оспособе се за претраживање хемијских информација применом савремених информационих технологија;
- разумеју основе научног метода у хемији;
- разумеју основне хемијске концепте;
- разумеју значај хемије и хемијске производње за савремено друштво и одрживи развој;
- развију свест о повезаности хемије у систему природних наука са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама;

- развију одговоран став према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионалном раду;
- буду оспособљени за заштиту од потенцијалних ризика у хемији и науче да адекватно реагују при хемијским незгодама у свакодневном животу;
- развију осетљивост за проблеме и способност решавања проблема;
- развију одговорност, систематичност, прецизност у раду и позитиван став према учењу;
- развију свест о сопственом знању и потреби за перманентним хемијским образовањем;
- унапреде сарадњу и тимски рад.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред (2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ

Врсте супстанци. Грађа атома, атомски и масени број. Хемијски симболи и формуле. Релативна атомска и релативна молекулска маса. Хемијске везе (јонска и ковалентна).

Демонстрациони огледи

- састављање модела молекула.

ДИСПЕРЗНИ СИСТЕМИ

Растворљивост. Масени процентни садржај раствора и количинска концентрација раствора.

Демонстрациони огледи

- припремање раствора одређеног масеног процентног садржаја и количинске концентрације.

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ

Хемијске реакције (аспекти хемијских реакција: топлотни ефекти и брзина реакције). Хемијске једначине. Основни типови хемијских реакција: анализа и синтеза. Повратне хемијске реакције. Раствори електролита: киселина, база и соли. рН вредност.

Демонстрациони огледи

- кретање честица као услов за хемијску реакцију: реакција између гасовитог амонијака и гасовитог хлороводоника;

ХЕМИЈА ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА

Стабилност атома племенитих гасова. Примена племенитих гасова.

Упоредни преглед и општа својства елемената 17. 16. 15. 14. 13. и 12. групе Периодног система елемената.

Упоредни преглед и општа својства елемената 1. и 2. групе Периодног система елемената.

Опште карактеристике прелазних метала и њихова примена у струци.

Својства атома угљеника. Класификација органских једињења. Општа својства органских једињења. Основни типови реакција органских једињења.

Општа својства основних биолошки важних једињења (аминокиселина, протеина, угљених хидрата, триацилглицерола, витамина) од значаја за струку.

Демонстрациони огледи

- реакција магнезијума и алуминијума са сирћетном киселином;
- дејство сирћетне киселине на предмете од бакра;
- припремање пенушавих освежавајућих пића;

- електролиза цинк-јодида и доказивање скроба раствором јода;
- растварање скроба у топлој и хладној води;
- згрушавање протеина лимунском киселином.

ХЕМИЈСКИ АСПЕКТИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Загађивање атмосфере, воде и тла. Извори загађивања. Пречишћавање. Заштита и одлагање секундарних сировина.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Током реализације наставног програма хемије неопходно је имати у виду високи дидактички потенцијал хемије као наставног предмета и когнитивне узрасне карактеристике ученика, те сходно томе активности ученика и наставника у наставном процесу ускладити са дефинисаним циљевима и задацима наставе. Посебну пажњу треба обратити на коришћење интерактивних метода наставе и учења због њихове високе образовне и мотивационе вредности у свим сегментима наставе.

Садржаји програма хемије су организовани тако да се у првом разреду изучавају садржаји опште, неорганске и органске хемије. Хемија као наставни предмет има висок дидактички потенцијал јер:

- омогућава и олакшава ученицима прелазак са конкретог на апстрактно мишљење;

- присутност хемије у готово свим сегментима активности савременог човека чини хемијска знања актуелним и неопходним за сваког појединца;

- динамика развоја хемије, као и корисност и ризици за друштвене заједнице и одрживи развој друштва које она носи, додатно мотивишу ученике за изучавање хемије.

Динамика савременог развоја хемијских научних дисциплина резултује огромним повећањем корпуса хемијских знања. Ученици, као основне идеје хемије, треба да разумеју да су својства супстанци и могућности њихове примене непосредно условљене њиховом хемијском структуром. За разумевање ових идеја и концепата у настави хемије је потребно синхронизовано представљање хемијских знања на макро, микро и симболичком нивоу репрезентације. Когнитивне карактеристике ученика омогућавају већу заступљеност микроскопског и симболичког нивоа репрезентације, као и интеграцију и симултану примену сва три нивоа. Међутим, у настави хемије увек треба поћи од тога да је хемијски експеримент, као примарни извор знања и као основни метод сазнавања у хемији, кључни механизам за корелацију међу свим нивоима репрезентације знања. При томе посебну пажњу треба посветити прецизности примене хемијског језика (на пример, изводи се хемијска реакција, а пише се хемијска једначина). Симултана примена различитих нивоа репрезентације знања у хемији може да изазове когнитивно преоптерећење услед дељења пажње. У таквим случајевима треба сегментисати садржаје (делити их у мање целине).

У почетним разредима, посебно код изучавања високоапстрактних појмова (структура супстанци, ток хемијске реакције, хемијска кинетика, термохемија) пожељно је према потреби користити и инструкције примерене конкретнооперационој фази мишљења уз већи удео макроскопског нивоа представљања знања. Основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже) треба засновати на брижљиво одабраним садржајима са високом информативном вредношћу за ученике, при чему наставне ситуације треба дизајнирати тако да мотивишу ученике за

њихово изучавање, везујући их за ситуације из свакодневног живота. У оквиру овог програма ученици треба да развију практичну и функционалну хемијску писменост, односно да достигну ниво хемијске писмености који је потребан да особа у савременим условима нормално функционише у погледу познавања хране и исхране, здравља и услова становања у свакодневном животу. У складу са потребама струке треба обрађивати садржаје о супстанцама које су у саставу материјала актуелних за струку.

Настава хемије треба да омогући ученицима и стицање неопходних техничко-технолошких знања, највише у домену производње супстанци које се користе у свакодневном животу и материјала актуелних за струку. С обзиром да ученици средњошколског узраста разумеју узрочно-последичне везе у изучавању оваквих садржаја, треба insistирати на корисности и ризицима од хемијске производње као и употребе одређених супстанци. При томе посебно треба истичати убрзани техничко-технолошки развој и неопходност перманентног образовања у овој области. Садржаје о хемијским аспектима заштите животне средине радити у корелацији са других наставним предметима, пре свега биологијом.

Редослед наставних тема је обавезујући, а предлаже се следећи број часова, потребних за њихову реализацију, као оријентациони: Основни хемијски појмови (6); Дисперзни системи (4), хемијске реакције (9), Хемија елемената и једињења (47); Хемијски аспекти загађивања животне средине (4).

ХЕМИЈА

(само за образовне профиле: техничар моделар коже)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе хемије је развој флексибилног система хемијског знања и развој општих когнитивних и комуникацијских способности као оспособљавање за примену хемијских знања у струци и свакодневном животу, оспособљавање за решавање проблема у новим и непознатим ситуацијама и развијање одговорног односа према себи, другима и животnoj средини.

Задаци наставе хемије у текстилним школама су да ученици:

- развију хемијску научну писменост и способност комуникација у хемији;
- развију функционални систем хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета;
- разумеју однос између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене, посебно у области личних услуга;
- оспособе се за претраживање хемијских информација применом савремених информацијских технологија;
- разумеју основе научног метода у хемији;
- примењују основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже, концепт развојности хемијских теорија) за тумачење хемијских структура и процеса;
- овладају основним техникама лабораторијског рада;
- разумеју значај хемије и хемијске производње за савремено друштво и одрживи развој;
- развију свест о повезаности хемије у систему природних наука са техничко-технолошким, социоекономским и друштвеним наукама;

- развију одговоран став према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионалном раду;
- буду оспособљени за заштиту од потенцијалних ризика у хемији и науче да адекватно реагују при хемијским незгодама у пракси и у свакодневном животу;
- развију осетљивост за проблеме и способност решавања проблема, логичко и критичко мишљење;
- развију одговорност, систематичност, прецизност у раду и позитиван став према учењу;
- развију свест о сопственом знању и потреби за перманентним хемијским образовањем;
- унапреде сарадњу и тимски рад.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(2 часа недељно,

70 часова годишње: 62 теорије и 8 вежби)

ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ И ЗАКОНИТОСТИ

Супстанца. Смеше, Једињења. Елементи. Хемијски симболи и формуле. Релативна атомска и молекулска маса. Количина супстанце. Моларна маса. Основи хемијског израчунања.

СТРУКТУРА СУПСТАНЦИ

Грађа атома, атомски и масени број. Изградња електронског омотача атома. Принцип минимума енергије. Електронска конфигурација атома и Периодни систем елемената. Периодична својства елемената.

Ковалентна веза. Поларност хемијске везе, поларност молекула. Водонична веза. Јонска веза. Молекулски, атомски и јонски кристали.

Демонстрациони огледи:

Бојење пламена. Реактивност елемената 1. групе ПСЕ; Реактивност елемената 7. групе ПСЕ. Променљивост својстава елемената треће периоде. Растварање неполарних и поларних ковалентних једињења у води.

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ

Кретање честица као услов за хемијски процес. Енергетске промене при хемијским реакцијама (егзотермне и ендотермне реакције).

Брзина хемијске реакције. Утицај природе реактаната, концентрације (Закон о дејству маса), температуре и катализатора на брзину хемијске реакције. Хемијска равнотежа. Фактори који утичу на равнотежне концентрације реактаната и производа хемијске реакције.

Демонстрациони огледи:

Утицај концентрације, температуре и катализатора на брзину хемијске реакције. Хемијска равнотежа.

Вежбе (4)

Утицај концентрације, температуре и природе реактаната на брзину хемијске реакције (2). Утицај промене концентрације реактаната и промене притиска на равнотежне концентрације реактаната и производа хемијске реакције (2).

РАСТВОРИ И ЕЛЕКТРИЧНА СВОЈСТВА ВОДЕНИХ РАСТВОРА

Дисперзни системи. Растворљивост. Састав раствора (количинска концентрација и масени процентни садржај раствора). Електролитичка дисоцијација. Степен дисоцијације. Јаки и слаби електролити. Киселине и базе. Јонски производ воде. рН вредност.

Оксидоредукциони процеси — електрохемијски низ елемената. Хемијски извори електричне енергије

(примарни и секундарни). Корозија. Електролиза. Практични значај електролизе.

Демонстрациони огледи:

Одређивање рН водених раствора: натријум-карбоната, натријум-хидроген-карбоната, амонијум-хлорида, амонијака, натријум-хидроксида и етанске киселине.

Реакције алуминијум-хидроксида са киселинама и базама.

Понашање гвожђа у раствору цинк-сулфата и бакар (II)-сулфата.

Вежбе (4)

Припремање раствора познате количинске концентрације. Припремање раствора познатог масеног садржаја. (2).

Одређивање рН водених раствора: хлороводоника, натријум-хидроксида, амонијака, етанске киселине, натријум-карбоната, амонијум-хлорида, натријум-хидрогенкарбоната, натријум-ацетата и амонијум-ацетата универзалним индикатором. Добијање алуминијум-хидроксида, испитивање његових реакција са киселинама и хидроксидима. Јонске реакције. (2).

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ВОДОНИК

Водоник, изотопи. Једињења водоника.

Демонстрациони огледи:

Добијање водоника и испитивање његових својстава.

ЕЛЕМЕНТИ 1. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Једињења натријума: натријум-хлорид, натријум-хидроксид и натријум карбонат. Једињења калијума: калијум-хлорид и калијум-нитрат.

Демонстрациони огледи:

Реакције натријума и калијума с водом.

ЕЛЕМЕНТИ 2. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Једињења магнезијума: магнезијум-карбонат и магнезијум-сулфат. Једињења калцијума: калцијум-оксид и калцијум-хидроксид.

Демонстрациони огледи:

Добијање магнезијум-хидроксида и калцијум-хидроксида. Реакције магнезијума и калцијума са водом и са хлоридном киселином.

ЕЛЕМЕНТИ 13. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Алуминијум. Једињења алуминијума: алуминијум-оксид и алуминијум-хидрид. Алуминати. Двогубе соли. Легуре алуминијума.

Демонстрациони огледи:

Реакције алуминијума са хлоридном киселином и натријум-хидроксидом.

ЕЛЕМЕНТИ 14. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Једињења угљеника: угљеник (II)-оксид, угљеник (IV) оксид, карбиди и цијаниди. Силицијум. Једињења силицијума: силицијум (IV)-оксид и силицијумове киселине. Калај. Једињења калаја. Олово. Једињења олова: олово (II)-оксид и олово (II)-карбонат.

Демонстрациони огледи:

Добијање и својства угљеник (IV)-оксида.

ЕЛЕМЕНТИ 15. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Азот. Једињења азота: амонијак, оксиди, киселине. Значај азота у биолошким процесима. Фосфор. Једињења фосфора: оксиди, киселине.

Демонстрациони огледи:

Добијање азота

Добијање и својства амонијака. Добијање и својства нитратне киселине.

ЕЛЕМЕНТИ 16. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Кисеоник. Озон. Сумпор. Једињења сумпора: водоник-сулфид, оксиди и киселине.

Демонстрациони огледи:

Добијање и својства сумпор (IV)оксида.

Дејство разблажене сулфатне киселине на гвожђе, цинк, бакар и олово.

ЕЛЕМЕНТИ 17. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи. Флуор, хлор, бром и јод. Халогено-водоничне и кисеоничне киселине.

Демонстрациони огледи:

Реакција хлоридне киселине са калцијум-карбонатом и натријум-ацетатом. Бељење хлорним кречом.

ЕЛЕМЕНТИ 18. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

Општа својства елемената у групи.

ПРЕЛАЗНИ МЕТАЛИ

Општа својства прелазних метала прве серије. Хром и манган. Важнија једињења и легуре. Гвожђе, кобалт и никал и важнија једањења. Бакар, сребро и важнија једињења.

Демонстрациони огледи:

Добијање хидроксида бакара и његова реакција са амонијаком. Добијање хидроксида гвожђа и његова реакција са хлороводоничном киселином.

Цинк, жива и важнија једањења.

ЛАНТАНОИДИ И АКТИНОИДИ

Лантаноиди и актиноиди. Општа својства лантаноида и актиноида.

ХЕМИЈСКИ АСПЕКТИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Хемијски загађивачи животне средине. Загађивање атмосфере. Загађивање воде. Загађивање земљишта. Хемијски отпад.

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ

Својства угљениковог атома. Структура органских молекула. Класификација органских једињења. Формуле органских молекула.

АЛКАНИ

Структура, хомологи низ, структурна изомерија. Номенклатура. Представници — примена. Добијање. Нафта.

Демонстрациони огледи:

Добијање и испитивање овојстава метана.

АЛКЕНИ

Структура молекула алкена. Хомологи низ. Номенклатура и изомерија алкена. Добијање, физичка и хемијска својства. Представници—примена.

Демонстрациони огледи:

Добијање и својства етена. Оксидација етена калијум-перманганатом.

АЛКИНИ (3)

Структура молекула алкина. Хомологи низ. Номенклатура и изомерија. Добијање, физичка и хемијска својства алкина. Представници и примена

Демонстрациони огледи:

Добијање и испитивање особива етина.

ЦИКЛОАЛКАНИ

Хомологи низ. Номенклатура. Својства и примена.

АРЕНИ

Структура бензена. Ароматичност. Номенклатура, добијање, физичка и хемијска својства арена.

АЛКИЛ И АРИЛ-ХАЛОГЕНИДИ

Структура и номенклатура. Физичка и хемијска својства. Представници и примена. Арил- халогениди, физичка и хемијска својства.

Демонстрациони огледи:

Доказивање присуства халогена.

АЛКОХОЛИ И ФЕНОЛИ

Структура молекула алкохола. Својства хидроксилне групе. Класификација алкохола.

Добијање, физичка и хемијска својства монохидроксилних, ацикличних засићених алкохола. Значај и употреба :метанола, етанола, гликола и глицерола. Структура, номенклатура, добијање, физичка и хемијска својства фенола.

Демонстрациони огледи:

Оксидација етанола калијум-дихроматом у киселој средини.

ЕТРИ

Структура, номенклатура, представници и примена.

АЛДЕХИДИ И КЕТОНИ

Својства карбонилне групе. Структура и номенклатура карбонилних једињења. Добијање, физичка својства и реакција алдехидаикетона. Значај и примена метанола, етанола и пропанола.

Демонстрациони огледи:

Оксидација алдехида Фелинговим и Толенсовим раствором.

КАРБОКСИЛНЕ КИСЕЛИНЕ И ДЕРИВАТИ

Својства карбоксилне (-COOH) групе. Класификација и номенклатура карбоксилних киселина. Добијање, физичка и хемијска својства монокарбоксилних, ацикличних, засићених киселина. Значај и примена важнијих киселина. Незасићене киселине. Засићене и незасићене дикарбоксилне киселине. Важнији представници. Ароматичне киселине. Деривати киселина; соли, анхидриди, естри и амиди.

Демонстрациони огледи:

– Добијање и испитивање својстава естера.

НИТРО ЈЕДИЊЕЊА И АМИНИ

Нитроједињења; својства нитро групе. Својства амино групе. Структура, номенклатура, физичка својства и реакције амина. Ароматични амини.

ХЕТЕРОЦИКЛИЧНА ЈЕДИЊЕЊА

Структура представника хетероцикличних једињења са петочланим и шесточланим прстеном (пирол, пиридин, пиримидин, пурин).

АЛКАЛОИДИ И АНТИБИОТИЦИ

Природни извори и подела алкалоида. Физиолошко дејство, значај, употреба и злоупотреба појединих алкалоида. Природни извори и изоловање антибиотика. Механизам деловања антибиотика.

УГЉЕНИ ХИДРАТИ

Структура и номенклатура. Подела. Моносахариди. Структура моносахарида. Глукозиди, глукозидне везе, дисахариди. Полисахариди: скроб и целулоза. Својства и примена целулозе и њених деривата.

Демонстрациони огледи:

Доказивање глукозе и фруктозе. Хидролиза сахарозе. Доказивање скроба, хидролиза скроба и испитивање својстава хидролизата.

ЛИПИДИ

Масне киселине. Неутралне масти: добијање, физичка и хемијска својства. Сапуни и детергенти. Стероиди, холестерол, витамин D.

Демонстрациони огледи:

Растворљивост масти и уља. Акролеинска реакција на масти. Добијање сапуна.

ПРОТЕИНИ

Аминокиселине: структура, подела, номенклатура. Пептидна веза. Структура протеина, подела, својства протеина. Ензими: подела, својства, механизам деловања.

Демонстрациони огледи:

Доказивање присуства амино групе у аминокиселинама. Испитивање својстава протеина. Доказивање протеина у месу и коси. Биуретска реакција.

НУКЛЕИНСКЕ КИСЕЛИНЕ

Биолошка улога нуклеинских киселина и њихове основне структурне јединице. Структура и функција ДНК (Деоксирибонуклеинска киселина). Структура и функција РНК (Рибонуклеинска киселина).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Током реализације наставног програма хемије неопходно је имати у виду високи дидактички потенцијал хемије као наставног предмета и когнитивне узрасне карактеристике ученика, те сходно томе активности ученика и наставника у наставном процесу ускладити са дефинисаним циљевима и задацима наставе. Посебну пажњу треба обратити на коришћење интерактивних метода наставе и учења због њихове високе образовне и мотивационе вредности у свим сегментима наставе.

Садржаји овог програма хемије су организовани тако да се у првом разреду изучавају садржаји опште, у другом разреду садржаји неорганске, а у трећем разреду садржаји органске хемије.

Хемија као наставни предмет има висок дидактички потенцијал јер:

- хемија омогућава ученицима потпуније и дубље разумевање природних појава и процеса;
- хемија омогућава и олакшава ученицима прелазак са конкретног на апстрактно мишљење;
- хемија је наука са изузетном динамиком развоја и на хемији се заснива развој многих савремених технологија важних за развој људског друштва;
- хемијски процеси у технолошкој производњи носе и озбиљне ризике за друштвене заједнице и одрживи развој друштва је могућ само уз адекватно хемијско образовање.

Динамика савременог развоја хемијских научних дисциплина резултује огромним повећањем корпуса хемијских знања. Ученици, као основне идеје хемије, треба да разумеју да су својства супстанци и могућности њихове примене непосредно условљене њиховом хемијском структуром. За разумевање ових идеја и концепата у настави хемије је потребно синхронизовано представљање хемијских знања на макро, микро и симболичком нивоу репрезентације. Когнитивне карактеристике ученика омогућавају већу заступљеност микроскопског и симболичког нивоа репрезентације, као и интеграцију и симултану примену сва три нивоа. Међутим, у настави хемије увек треба поћи од тога да је хемијски експеримент, као примарни извор знања и као основни метод сазнавања у хемији, кључни механизам за корелацију међу свим нивоима репрезентације знања. При томе посебну пажњу треба посветити прецизности примене хемијског језика (на пример, изводи се хемијска реакција, а пише се хемијска једначина). Симултана примена различитих нивоа репрезентације знања у хемији може да изазове когнитивно преоптерећење услед дељења пажње. У таквим случајевима треба сегментисати садржаје (делити их у мање целине). У почетним разредима, посебно код изучавања високоапстрактних појмова опште хемије (структура супстанци, ток хемијске реакције, хемијска кинетика, термохемија) пожељно је према потреби користити и инструкције примерене конкретно операционој фази мишљења уз већи удео макроскопског нивоа представљања знања. Основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже) треба засновати на брижљиво одабраним садржајима са високом информативном вредношћу за ученике, при чему наставне ситуације треба дизајнирати тако да мотивишу ученике за њихово изучавање везујући их за проблематику струке и свакодневног живота. Посебно је важно да ученици разумеју развојност концепата и теорија у хемији, (на пример, развојност корпускуларног концепта кроз развојност теорија о структури атома и развојност теорија хемијске везе). За разумевање хемијских концепата од највећег је значаја хемијска писменост која на овом степену подрастува познавање хемијске терминологије, номенклатуре и симболике на нивоу који је потребан да особа нормално функционише у погледу хране и исхране, здравља и услова становања у савременом животу.

У области неорганске и органске хемије, због многобројности изучаваних објеката (хемијских елемената и њихових једињења), важно је бавити се проблематиком класификација, класификационих система и хијерархијских односа у њима, а посебну пажњу треба посветити класификацијама материјала. Посебно је важно инсистирати на систематском организовању знања применом концептних мапа, као и радити на развоју критеријума за класификације. Изузетну пажњу треба посветити функционалним и описним критеријумима за класификације супстанци које су од важности за струку. Потребно је истаћи да је Периодни систем елемената најсавршенији класификациони систем у природним наукама и оспособити ученике да га користе за дедукцију својстава хемијских елемената и њихових једињења.

Настава хемије треба да омогући ученицима стицање неопходних техничко-технолошких знања. Такође је важно да хемијска знања буду функционална тако да се примењују у изучавању стручних предмета. С обзиром да ученици средњошколског узраста разумеју узрочно-последичне везе у изучавању оваквих садржаја треба инсистирати на корисности и ризицима од хемијске производње као и употребе одређених супстанци. При томе посебно треба истицати убрзани техничко-технолошки развој и неопходност перманентног образовања у овој области. Садржаје о хемијским аспектима заштите животне средине радити у корелацији са наставом биологије, преваходно екологије, а посебну пажњу посветити мерама заштите од хемијских загађивача у области производње и прераде текстила, услуга и у свакодневном животу.

Настава хемије у треба да оспособи ученике за самостално коришћење савремених информационих технологија у учењу хемије, претраживању хемијских информација и савременој комуникацији у хемији. Настава хемије треба да допринесе даљем развоју комуникацијских способности. За развој комуникацијских способности посебно је погодна метода ученичких пројеката. Овакви пројекти треба да буду у функцији развоја функционалности система хемијског знања, те је пожељно да тематски буду везани за пробелеме струке. Израда самосталних или групних ученичких пројеката у хемији мотивише ученике да претражују изворе хемијских информација, изнесу сопствене идеје у форми хипотеза, да их образложе, планирају истраживање, спроведу га, елаборирају, критички процењују добијене резултате и преузимају одговорност.

Ученичка постигнућа треба континуирано пратити као усмену и писану евалуацију.

Редослед наставних тема је обавезујући, а предлаже се следећи број часова, потребних за њихову реализацију, као оријентациони:

У првом разреду - Основни хемијски појмови и законитости (10), Структура супстанци (16), Хемијске реакције (15), Раствори и електрична својства водених раствора(21).

Садржаји програма вежби за први разред: Утицај концентрације, температуре и природе реактанта на брзину хемијске реакције (2). Утицај концентрације и притиска на хемијску равнотежу (2). Припремање раствора познате количинске концентрације. Припремање раствора познатог масеног садржаја.(2).Одређивање рН водених раствора: хлороводоника, натријум-хидроксида, амонијака, етанске киселине, натријум-карбоната, амонијум-хлорида, натријум-хидрогенкарбоната, натријум-ацетата и амонијум-ацетата универзалним индикатором. Добијање алуминијум-хидроксида, испитивање његове растворљивости у киселинамаи хидроксидима .Јонске реакције.(2).

У другом разреду - Водоник (3), Елементи 1. групе периодног система елемената (4),Елементи 2. групе периодног система елемената (4), Елементи 13. групе периодног система елемената (5), Елементи 14. групе периодног система (8), Елементи 15. групе периодног система елемената (8). Елементи 16. групе периодног система елемената (8), Елементи 17. групе периодног система елемената (8), Елементи 18. групе периодног система елемената (1), Прелазни метали (18), Лантаниди и актиниди (1),Хемијски аспекти загађивања животне средине (2).

У трећем разреду - Увод у органску хемију (3), Алкани (3),Алкени(3); Алкини(3),Циклоалкани (1), Арени (2); Алкил и арил-халогениди (2); Алкохоли и феноли 6); Етри (2); Алдехиди и кетони (5); Карбоксилнекиселине и

деривати (8); Нитро једињења и амини(3); Хетероциклична једињења (2); Алкалоиди и антибиотици (3), Углени хидрати (9); Липиди (3); Протеини (7); Нуклеинске киселине (5).

ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
(за трогодишње стручне школе које раде по
минималном плану)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе екологије и заштите животне средине је да ученици развију еколошку и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу и раду, да развију мотивацију за учење и интересовања за екологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци наставе екологије и заштите животне средине су да ученици:

- усвоје наставне садржаје екологије и заштите животне средине са научног аспекта као основ за професионални развоји наставак школовања;
- разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према средини у којој живе;
- стекну способност интегративног-мултидисциплинарног приступа наставним садржајима;
- развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања;
- развију способност критичког мишљења и решавања проблема;
- развију способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у екологији као науци;
- развијају функционална знања из екологије и заштите животне средине;
- развију способност коришћења информационих технологија;
- развију способност проналажења, прикупљања и анализе биолошких материјала и података;
- разумеју значај биолошке (органске) производње;
- развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење;
- прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци;
- развију свест о важности здравља и практикују здраве стилове живота;
- развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима;
- формирају радне навике и одговоран однос према раду;
- оспособе се за самостално и целоживотно учење.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I или II разред
(1 час недељно, 35 часова годишње)

I ОСНОВНИ ПОЈМОВИ И ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГИЈЕ

Предмет проучавања, значај екологије и нивои организације живог света.

Услови живота и појам еколошких фактора.

Адаптација на различите услове живота. Животна форма: појам, примери и класификација.

Животно станиште.

Појам и особине популације.

Животна заједница (биоценоза) као систем популација и односи организама у биоценози.

Екосистем као јединство биотопа и биоценозе и односи у екосистему. Класификација екосистема.

Биосфера-јединствени еколошки систем Земље. Процеси кружења воде (хидролошки циклус), угљеника, азота, фосфора и сумпора.

Животне области. Област мора и океана. Област копнених вода. Сувоземна област живота.

II ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Концепт одрживог развоја.

Еколошке промене у природи под утицајем човека. Промене физичких услова средине. Подизање насеља и услови живота у градовима. Генетички и здравствени ефекти нарушавања и загађивања животне средине.

Загађивање и заштита животне средине: појам, извори и врсте загађивања животне средине. Ефекти загађивања. Основни појмови екотоксикологије. Класификација токсиканата. Врсте и начини тровања. Токсични ефекти. Биолошке особености организама и могућности неутрализације штетног деловања токсичних материја.

Загађивање и заштита ваздуха. Извори и класификација загађивача ваздуха. Најзначајнији загађивачи ваздуха (сумпор-диоксид, водоник-сулфид, угљен-моноксид, оксиди азота, озон, угљоводоници, флуориди). Утицај времена и климе на процесе загађивања ваздуха. Ефекти загађивања ваздуха на живи свет. Ефекти на материјална и културна добра. Мере заштите ваздуха од загађивања.

Загађивање и заштита воде. Врсте и извори загађивања вода. Физичко и хемијско загађивање вода. Биолошко загађивање вода. Загађивање мора и океана. Заштита вода од загађивања. Систем затворених циклуса воде. Пречишћавање отпадних вода. Заштита вода од термалног загађивања.

Загађивање и заштита земљишта. Извори загађивања земљишта. Загађивање земљишта чврстим отпадима. Загађивање земљишта таложењем загађивача из ваздуха. Загађивање земљишта посредством загађене воде. Загађивање земљишта при пољопривредној производњи. Заштита земљишта од загађивања. Обрада отпадака индустрије. Обрада и депоновање чврстих отпадака из насеља. Производња уз мању количину отпадака. Производни системи без отпадака.

Загађивање и заштита хране. Извори загађивања хране. Адитиви хране. Контаминанти хране. Пестициди. Заштита хране од загађивања.

Радиоактивно загађивање и заштита. Извори и врсте радијације. Природна и вештачка зрачења. Радиоактивно загађивање воде и земљишта. Биолошки ефекти зрачења. Радиоактивни отпади и проблем њиховог депоновања. Контрола и заштита.

Бука и заштита од буке. Извори буке. Деловање буке на организам човека и животиња. Вибрације. Мере заштите од буке и вибрација.

Систем праћења загађивања животне средине (мониторинг систем). Појам и класификација система мониторинга.

Пројектна активност: праћење и разматрање параметара животне средине на различитим локалитетима.

Уређивање средине и изградња простора. Принципи и методе планирања и уређивања простора. Еколошке

основе просторног планирања и уређења простора. Екологија предела.

III ЗАШТИТА ПРИРОДЕ

Проблеми угрожености живе и неживе природе. Савремени приступи и могућност заштите угрожене флоре, фауне, екосистема и предеоних целина.

Национални паркови и природни резервати.

IV ЕКОЛОШКИ, ЗДРАВСТВЕНИ И СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ ИНТЕГРАЛНОГ БИОЛОШКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Промоција здравих стилова живота.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику угрожавања непосредне животне средине уз поштовање принципа одрживог развоја.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику здраве исхране.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику токсикоманије и болести зависности.

Дебата: тимски рад везан за проблематику односа међу половима.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику репродуктивног здравља.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику полно преносивих болести.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику СИДА.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику личне хигијене и хигијене животног простора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржаји програма наставног предмета екологије и заштите животне средине за образовне профиле у трогодишњим стручним школама имају ошптеобразовни и стручни карактер и треба да допринесу професионалном развоју ученика и формирању њихове опште културе. Истовремено, структура програма даје основу за боље разумевање садржаја стручних предмета.

Програм је структуриран тако да су поједине области подељене на наставне теме, које представљају логичке целине. Наставне теме су рашчлањене на наставне јединице у оквиру којих се ближе одређују конкретни наставни садржаји. Број часова потребних за реализацију наставне теме (обрада новог градива, понављање, вежбање, систематизација) одређује наставник.

За реализацију програма веома је важно добро планирање и припремање наставног процеса. Под тим се, између осталог, подразумева превасходно израда глобалног (годишњег) и оперативних (месечних) планова рада.

Приликом реализације програма потребно је водити рачуна о циљевима и задацима наставе, узрасту ученика, њиховом претходно стеченом знању и корелацији екологије и заштите животне средине са другим наставним предметима.

Узимајући у обзир структуру програмских садржаја предмета за ове образовне профиле, наставник може да примени широки опсег различитих облика, дидактичких модела, метода и средстава наставног рада. Нови садржаји, који нису пропраћени постојећим уџбеницима, могу се реализовати употребом адекватних текстуралних и видео материјала.

Наставник треба да реализује дидактичке моделе који у себи интегришу различите облике, методе и средства

наставног рада и усклађени су са програмским садржајима, циљевима и задацима наставе биологије.

За реализацију еколошких садржаја могуће је применити проблемски, програмирани модел наставе и теренску наставу или биолошку наставну екскурзију. Предвиђене пројектне активности је потребно реализовати тимском наставом у школи или ван ње. Уколико се настава реализује у школи, најадекватнији објекат за то је кабинет. За реализацију програма неопходно је да школа обезбеди минимум наставних средстава, што је предвиђено и регулисано Правилником о нормативу школског простора, опреме и наставних средстава.

Обзиром да се ученици обучавају за професионалну делатност, потребно је када је год то могуће, наставу изводити и у објектима изван школског комплекса који се карактеришу друштвеним значајем. То могу да буду различити објекти у области производње (пољопривредна добра, комбинати за производњу хране и сл.), објекти научног рада (научни институти, експериментална пољопривредна добра, експерименталне ветеринарске институције, мрестилишта...), објекти експонатног карактера (природњачки музеји, зоолошки вртгови, ботаничке баште, национални паркови и друга заштићена природна добра).

Приликом посете објектима у области производње, ученици треба да се што непосредније, потпуније и систематичније упознају са корелацијама које се остварују између људских делатности и природе.

Учениково успешно савлађивање наставних садржаја зависи и од правилно одређених нивоа васпитно-образовних захтева. У том смислу, могу се дефинисати три широке категорије когнитивног домена (према Блумовој таксономији): ниво обавештености, ниво разумевања и ниво примене.

На нивоу обавештености ученици треба да познају основне појмове и принципе екологије и концепта одрживог развоја.

На нивоу разумевања ученици треба да исказују критички однос према проблемима загађивања, деградације и заштите животне средине, прихвате концепт одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

На нивоу примене ученици треба да стечена знања из екологије, заштите, унапређивања животне средине и одрживог развоја примене у решавању проблема из ове области ипоказују одговоран однос према природи, њеној заштити и унапређивању.

Савремени наставни процес захтева од наставника пуну ангажованост и перманентан рад на личном стручном усавршавању. Под тим се подразумева похађање адекватних акредитованих семинара и праћење савремене научне, стручне и методичке литературе.

БИОЛОГИЈА

(за четворогодишње стручне школе које раде по минималном плану)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе биологије је да ученици развију биолошку, општу научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу и раду, да развију мотивацију за учење и интересовања за биологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задачи наставе биологије су да ученици:

- усвоје наставне садржаје биологије са научног аспекта као основ за професионални развој и наставак школовања;
- разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према средини у којој живе;
- стекну способност интегративног-мултидисциплинарног приступа наставним садржајима;
- развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања;
- развију способност логичког, критичког мишљења, закључивања и решавања проблема;
- развију научну писменост, способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у биологији као науци;
- развијају функционална знања из биологије;
- развију способност коришћења информационих технологија;
- развију способност проналажења, прикупљања и анализе биолошких материјала и података;
- разумеју значај биолошке (органске) производње;
- развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење;
- прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци;
- развију свест о важности здравља и практикују здраве стилове живота;
- развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима;
- формирају радне навике и одговоран однос према раду;
- оспособе се за самостално и целоживотно учење.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**I разред****(2 часа недељно, 70 часова годишње)****I КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВИХ БИЋА**

Биолошки системи и управљање биолошким системима (ћелија, ткива, систем органа, организам).

II ВИРУСИ

Грађа вируса. Размножавање вируса. Вируси као изазивачи различитих обољења.

III БАКТЕРИЈЕ

Опште одлике. Размножавање бактерија. Бактерије као изазивачи болести. Значај бактерија у индустрији, пољопривреди и генетичком инжењерингу.

IV БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ

Хемијски састав ћелије. Органска и неогранска једињења која учествују у изградњи ћелија.

Грађа ћелије и функција ћелијских органела.

Деобе ћелија, значај ћелијске деобе. Регулација деоба и последице неконтролисаних деоба-тумори.

V МЕТАБОЛИЗАМ

Дефиниција метаболизма и значај за живи свет.

Типови исхране живих бића. Фотосинтеза, њени продукти и значај за живот на Земљи.

VI ЖИВОТНИ ФЕНОМЕНИ КОЈИ ПРОИСТИЧУ ИЗ МЕТАБОЛИЧКИХ ПРОЦЕСА

Енергетика човечијег организма.

Улога нервног и мишићног система у процесу рада.

Улога кардиоваскуларног и респираторног система у процесу рада.

VII ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НАУКЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ

Молекулске основе наслеђивања.

Гени.

Основна правила наслеђивања.

Извори генетичке варијабилности.

VIII ГЕНЕТИКА ЧОВЕКА

Хромозоми човека. Детерминација пола човека. Промене у броју полних хромозома и генетичком материјалу.

Последице укрштања у блиском сродству.

Генетичко саветовање: рано откривање наследних болести као битан социјални фактор.

Генетичка условљеност понашања људи (интелигенција, ментални поремећаји).

Генетички инжењеринг и значај за човека (синтеза природног инсулина, интерферон и др).

Планирање потомства. Значај планирања потомства.

IX ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ**1. Основни појмови и принципи екологије**

Предмет проучавања, значај екологије и нивои организације живог света.

Услови живота и појам еколошких фактора.

Адаптација на различите услове живота. Животна форма: појам, примери и класификација.

Животно станиште.

Појам и особине популације.

Животна заједница (биоценоза) као систем популација и односи организама у биоценози.

Екосистем као јединство биотопа и биоценозе и односи у екосистему. Класификација екосистема.

Биосфера-јединствени еколошки систем Земље. Процеси кружења воде (хидролошки циклус), угљеника, азота, фосфора и сумпора.

Животне области. Област мора и океана. Област копнених вода. Сувоземна област живота.

2. Заштита и унапређивање животне средине и одрживи развој

Концепт одрживог развоја.

Еколошке промене у природи под утицајем човека.

Промене физичких услова средине. Подизање насеља и услови живота у градовима. Генетички и здравствени ефекти нарушавања и загађивања животне средине.

Загађивање и заштита животне средине: појам, извори и врсте загађивања животне средине. Ефекти загађивања. Основни појмови екотоксикологије. Класификација токсиканата. Врсте и начини тровања. Токсични ефекти. Биолошке особености организама и могућност неутрализације штетног деловања токсичних материја.

Загађивање и заштита ваздуха. Извори и класификација загађивача ваздуха. Најзначајнији загађивачи ваздуха. Ефекти загађивања ваздуха на живи свет и материјална и културна добра. Мере заштите ваздуха од загађивања.

Загађивање и заштита воде. Врсте и извори загађивања вода. Физичко и хемијско загађивање вода.

Биолошко загађивање вода. Загађивање мора и океана. Заштита вода од загађивања. Систем затворених циклуса воде. Пречишћавање отпадних вода. Заштита вода од термалног загађивања.

Загађивање и заштита земљишта. Извори загађивања земљишта. Загађивање земљишта чврстим отпаcima. Загађивање земљишта таложњем загађивача из ваздуха. Загађивање земљишта посредством загађене воде. Загађивање земљишта при пољопривредној производњи. Заштита земљишта од загађивања. Обрада отпадака индустрије. Обрада и депоновање чврстих отпадака из насеља. Производња уз мању количину отпадака. Производни системи без отпадака.

Загађивање и заштита хране. Извори загађивања хране. Адитиви хране. Контаминанти хране. Пестициди. Заштита хране од загађивања.

Радиоактивно загађивање и заштита. Извори и врсте радијације. Природна и вештачка зрачења. Радиоактивно загађивање воде и земљишта. Биолошки ефекти зрачења. Радиоактивни отпаци и проблем њиховог депоновања. Контрола и заштита.

Бука и заштита од буке. Извори буке. Деловање буке на организам човека и животиња. Вибрације. Мере заштите од буке и вибрација.

Систем праћења загађивања животне средине (мониторинг систем). Појам и класификација система мониторинга.

Пројектна активност: праћење и разматрање параметара животне средине на различитим локалитетима.

Уређивање средине и изградња простора. Принципи и методе планирања и уређивања простора. Еколошке основе просторног планирања и уређења простора. Екологија предела.

3. Заштита природе

Проблеми угрожености живе и неживе природе. Савремени приступи и могућност заштите угрожене флоре, фауне, екосистема и предеоних целина.

Национали паркови и природни резервати.

Х ЕКОЛОШКИ, ЗДРАВСТВЕНИ И СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ ИНТЕГРАЛНОГ БИОЛОШКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.

Промоција здравих стилова живота.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику угрожавања непосредне животне средине уз поштовање принципа одрживог развоја.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику здраве исхране.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику токсикоманије и болести зависности.

Дебата: тимски рад везан за проблематику односа међу половима.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику репродуктивног здравља.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику полно преносивих болести.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику СИДА.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику личне хигијене и хигијене животног простора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма наставног предмета биологије за образовне профиле у четворогодишњим стручним школама

имају општеобразовни и стручни карактер и треба да допринесу формирању опште културе ученика и његовом професионалном развоју. Истовремено, структура програма даје основу за боље разумевање садржаја стручних предмета.

Програм је структуриран тако да су поједине области подељене на наставне теме, које представљају логичке целине. Наставне теме су рашчлањене на наставне јединице у оквиру којих се ближе одређују конкретни наставни садржаји. Број часова потребних за реализацију наставне теме (обрада новог градива, понављање, вежбање, систематизација) одређује наставник.

За реализацију програма веома је важно добро планирање и припремање наставног процеса. Под тим се, између осталог, подразумева превасходно израда глобалног (годишњег) и оперативних (месечних) планова рада.

Приликом реализације програма потребно је водити рачуна о циљевима и задацима наставе, узрасту ученика, њиховом претходно стеченом знању и корелацији биологије са другим наставним предметима.

Узимајући у обзир структуру програмских садржаја биологије за ове образовне профиле, наставник може да примени широки опсег различитих облика, дидактичких модела, метода и средстава наставног рада. Нови садржаји, који нису пропраћени постојећим уџбеницима, могу се реализовати употребом адекватних текстуалних и видео материјала.

Вежбе и други типови часова који су предвиђени, треба да се реализују превасходно применом:

- природних наставних средстава (препарован ботанички и зоолошки материјал, микроскопски препарати, препарати у фиксативу, скелети и њихови делови, палеонтолошке збирке...);

- активних наставних облика (рад у пару-кооперативни рад, рад у групи);

- активних наставних метода (метода демонстрације, метода илустрације, метода практичних и лабораторијских радова).

Наставник треба да реализује дидактичке моделе који у себи интегришу различите облике, методе и средства наставног рада, који су у складу са програмским садржајима, циљевима и задацима наставе биологије.

Посебно је погодно за реализацију ботаничких и зоолошких програмских садржаја (систематика и филогенија организама) применити егземпларни модел наставе. Уколико су у питању еколошки садржаји, онда је могуће применити проблемски, програмирани модел наставе и теренску наставу или биолошку наставу екскурзију и различите пројектне активности. Предвиђене пројектне активности је потребно реализовати тимском наставом у школи или ван ње.

Уколико се настава реализује у школи, најадекватнији објекат за то је кабинет. За реализацију програма биологије неопходно је да школа обезбеди минимум наставних средстава, што је предвиђено и регулисано Правилником о нормативу школског простора, опреме и наставних средстава.

Обзиром да се ученици превасходно обучавају за професионалну делатност, потребно је када је год то могуће, наставу/школску праксу изводити у привредним објектима (изван школског комплекса). Уколико је у питању пољопривредна и ветеринарска струка, онда се настава може реализовати у различитим објектима у области производње (пољопривредна добра, комбинати за производњу хране и сл.), објекти научног рада (научни институти, експериментална пољопривредна добра, експерименталне ветеринарске институције, мрестилишта...), објекти експонатног карактера

(природњачки музеји, зоолошки вртови, ботаничке баште, национални паркови и друга заштићена природна добра).

Приликом посете објектима у области производње, ученици треба да се што непосредније, потпуније и систематичније упознају са корелацијама које се остварују између људских делатности и природе. Под тим се подразумева упознавање ученика са сировинама добијеним из природе и технологијама њихове прераде. Такође, ученици треба на тај начин да употпуне процесе сазнавања и развоја сопствене радне културе.

Учениково успешно савлађивање наставних садржаја зависи и од правилно одређених нивоа васпитно-образовних захтева. У том смислу, могу се дефинисати три широке категорије когнитивног домена (према Блумовој таксономији): ниво обавештености, ниво разумевања и ниво примене.

На нивоу обавештености ученици треба да познају: опште карактеристике живота, вирусе, бактерије као изазиваче болести; грађу ћелије и процесе у њој, биологију развића, принципе генетике и еволуције и исказују одговоран однос према природи, њеној заштити и унапређивању.

На нивоу разумевања, ученици треба детаљније да познају грађу ћелије, процесе који су везани за живот ћелије и феномене који проистичу из тих процеса, да исказују критички однос према проблемима загађивања, деградације и заштите животне средине, прихвате концепт одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину. Такође је потребно да разумеју механизме наслеђивања и еволуционих променаи да схвате значај бактерија у индустрији, пољопривреди, медицини, шумарству и генетичком инжењерингу.

На нивоу примене, потребно је да ученици умеју да повежу грађу ћелије са њеном функцијом, како би разумели суштину животних феномена и да стечена знања из екологије, заштите, унапређивања животне средине и одрживог развоја примене у решавању проблема из ове области.

Савремени наставни процес биологије захтева од наставника пуну ангажованост и перманентан рад на личном стручном усавршавању. Под тим се подразумева похађање адекватних акредитованих семинара и праћење савремене научне и стручне биолошке и методичке литературе.

БИОЛОГИЈА

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Образовни профили: ЛИКОВНИ ТЕХНИЧАР, ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ,

Циљ и задаци

Циљ наставе биологије је да ученици развију биолошку, општу научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу и раду, да развију мотивацију за учење и интересовања за биологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци наставе биологије су да ученици:

- усвоје наставне садржаје биологије са научног аспекта као основ за професионални развој и наставак школовања;
- разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према средини у којој живе;
- стекну способност интегративног – мултидисциплинарног приступа наставним садржајима;

- развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања;
- развију способност логичког, критичког мишљења, закључивања и решавања проблема;
- развију научну писменост, способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у биологији као науци;
- развијају функционална знања из биологије;
- развију способност коришћења информационих технологија;
- развију способност проналажења, прикупљања и анализе биолошких материјала и података;
- развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење;
- прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци;
- развију свест о важности здравља и практикују здраве сти- лове живота;
- развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима;
- формирају радне навике и одговоран однос према раду;
- оспособе се за самостално и целоживотно учење.

I РАЗРЕД

(3 часа недељно, 105 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВИХ БИЋА

Биолошки системи и управљање биолошким системима (ћелија, ткива, систем органа, организам).

II БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ

Хемијски састав ћелије. Органска и неорганска једињења која учествују у изградњи ћелија.

Грађа ћелије и функција ћелијских органа.

Деоба ћелије и значај ћелијске деобе. Регулација деоба и последица неконтролисаних деоба – тумори.

III ВИРУСИ

Грађа вируса. Размножавање вируса. Вируси као изазивачи различитих обољења.

IV БАКТЕРИЈЕ

Опште одлике. Размножавање бактерија. Бактерије као изазивачи болести. Значај бактерија у индустрији, пољопривреди и ге- нетичком инжењерингу.

МЕТАБОЛИЗАМ

Дефиниција метаболизма и значај за живи свет.

Типови исхране живих бића. Фотосинтеза, њени продукти и значај за живот на Земљи.

V ЖИВОТНИ ФЕНОМЕНИ КОЈИ ПРОИСТИЧУ ИЗ МЕТАБОЛИЧКИХ ПРОЦЕСА

Енергетика човечјег организма.

Улога нервног и мишићног система у процесу рада.

VI БИОЛОГИЈА РАЗВИЋА ЖИВОТИЊА И ЧОВЕКА

Полне ћелије (гамети). Оогенеза, сперматогенеза. Оплођење и рани ступњеви ембриогенезе.

Органогенеза.

Раст ћелије, органа и организма. Ембрионални омотачи.

Рађање и постнатални период (неонатални период, јувенилни период, препубертални и пубертални период, адултни период).

Старење.

Планирање потомства. Значај планирања потомства. Најчешћи узроци стерилитета.

VII ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НАУКЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ Молекулске основе наслеђивања.

Гени. Дефиниција гена. Основна правила наслеђивања.

Извори генетичке варијабилности.

Генетика човека. Хромозоми човека. Детерминација пола човека. Промене у броју полних хромозома и генетичком материјалу. Последице укрштања у блиском сродству.

Генетичко саветовање и рано откривање наследних болести као битан социјални фактор.

Генетичка условљеност понашања људи (интелигенција, ментални поремећаји).

Генетички инжењеринг и значај за човека (синтеза природног инсулина, интерферон и др.).

Генетичка структура популације.

Популација и генофонд. Варирање квалитативних и квантитативних особина.

Селекција и одлачење биљака и животиња.

VIII ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЕВОЛУЦИОНЕ БИОЛОГИЈЕ

Теорија еволуције.

Дарвинизам и савремена објашњења еволуционих процеса.

Механизми еволуционих процеса: мутације, генетички дрејф, проток гена.

Природна селекција и адаптације. Постанак врста и теорије специјације. Постанак живота.

Еволуција и филогенија. Порекло човека.

Биолошка и културна еволуција човека.

Утицај човека на правац и брзину еволуционих процеса.

IX ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

1. Основни појмови и принципи екологије

Предмет проучавања, значај екологије и ниво организације живог света.

Услови живота и појам еколошких фактора.

Адаптација на различите услове живота. Животна форма: појам, примери и класификација.

Животно станиште.

Појам и особине популације.

Животна заједница (биоценоза) као систем популација и односи организама у биоценози.

Екосистем као јединство биотопа и биоценозе и односи у екосистему. Класификација екосистема.

Биосфера – јединствени еколошки систем Земље. Процеси кружења воде (хидролошки циклус), угљеника, азота, фосфора и сумпора.

Животне области. Област мора и океана. Област копнених вода. Сувоземна област живота.

2. Заштита и унапређивање животне средине и одрживи развој Концепт одрживог развоја.

Еколошке промене у природи под утицајем човека. Промене физичких услова средине. Подизање насеља и услови живота у градовима. Генетички и здравствени ефекти нарушавања и загађивања животне средине.

Загађивање и заштита животне средине: појам, извори и врсте загађивања животне средине. Ефекти загађивања. Основни појмови екотоксикологије.

Класификација токсиканата. Врсте и начини тровања. Токсични ефекти. Биолошке особености организама и могућност неутрализације штетног деловања токсичних материја.

Загађивање и заштита ваздуха. Извори и класификација загађивача ваздуха. Најзначајнији загађивачи ваздуха. Ефекти загађивања ваздуха на живи свет и материјална и културна добра. Мере заштите ваздуха од загађивања.

Загађивање и заштита воде. Врсте и извори загађивача вода. Физичко и хемијско загађивање вода. Биолошко загађивање вода. Загађивање мора и океана. Заштита вода од загађивања. Систем затворених циклуса воде. Пречишћавање отпадних вода. Заштита вода од термалног загађивања.

Загађивање и заштита земљишта. Извори загађивача земљишта. Загађивање земљишта чврстим отпаcima. Загађивање земљишта таложењем загађивача из ваздуха. Загађивање земљишта посредством загађене воде. Загађивање земљишта при пољопривредној производњи. Заштита земљишта од загађивања. Обрада отпадака индустрије. Обрада и депоновање чврстих отпадака из насеља. Производња уз мању количину отпадака. Производни системи без отпадака.

Загађивање и заштита хране. Извори загађивача хране. Адитиви хране. Контаминанти хране. Пестициди. Заштита хране од загађивања.

Радиоактивно загађивање и заштита. Извори и врсте радија-ције. Природна и вештачка зрачења. Радиоактивно загађивање воде и земљишта. Биолошки ефекти зрачења. Радиоактивни отпаци и проблем њиховог депоновања. Контрола и заштита.

Бука и заштита од буке. Извори буке. Деловање буке на организам човека и животиња. Вибрације. Мере заштите од буке и вибрација.

Систем праћења загађивања животне средине (мониторинг систем). Појам и класификација система мониторинга.

Пројектна активност: праћење и разматрање параметара животне средине на различитим локалитетима.

Уређивање средине и изградња простора. Принципи и методе планирања и уређивања простора. Еколошке основе просторног планирања и уређења простора. Екологија предела.

3. Заштита природе

Проблеми угрожености живе и неживе природе. Савремени приступи и могућност заштите угрожене флоре, фауне, екосистема и предеоних целина.

Национални паркови и природни резервати.

X. ЕКОЛОШКИ, ЗДРАВСТВЕНИ И СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ ИНТЕГРАЛНОГ БИОЛОШКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Промоција здравих стилова живота.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику угрожавања непосредне животне средине уз поштовање принципа одрживог развоја.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику здраве исхране.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику токсикоманије и болести зависности.

Дебата: тимски рад везан за проблематику односа међу половима.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику репродуктивног здравља.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику полно преносивих болести.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику СИДА.

Пројектна активност: тимски истраживачки пројекат везан за проблематику личне хигијене и хигијене животног простора.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржаји програма наставног предмета биологије за образовне профиле у четворогодишњим стручним школама имају општеобразовни и стручни карактер и треба да допринесу формирању опште културе ученика и његовом професионалном развоју. Истовремено, структура програма даје основу за боље разумевање садржаја стручних предмета.

Програм је структуриран тако да су поједине области подељене на наставне теме, које представљају логичке целине. Наставне теме су рашчлањене на наставне јединице у оквиру којих се ближе одређују конкретни наставни садржаји. Број часова потребних за реализацију наставне теме (обрада новог градива, понављање, вежбање, систематизација) одређује наставник.

За реализацију програма веома је важно добро планирање и припремање наставног процеса. Под тим се, између осталог, подразумева превасходно израда глобалног (годишњег) и оперативних (месечних) планова рада.

Приликом реализације програма потребно је водити рачуна о циљевима и задацима наставе, узрасту ученика, њиховом претходно стеченом знању и корелацији биологије са другим наставним предметима..

Узимајући у обзир структуру програмских садржаја биологије је за ове образовне профиле, наставник може да примени широки опсег различитих облика, дидактичких модела, метода и средстава наставног рада. Нови садржаји, који нису праћени постојећим уџбеницима, могу се реализовати употребом адекватних текстуалних и видео материјала.

Вежбе и други типови часова који су предвиђени, треба да се реализују превасходно применом:

- природних наставних средстава (препарован ботанички и зоолошки материјал, микроскопски препарати, препарати у фиксативу, скелети и њихови делови, палеонтолошке збирке...);

- активних наставних облика (рад у пару – кооперативни рад, рад у групи);

- активних наставних метода (метода демонстрације, метода илустрације, метода практичних и лабораторијских радова).

Наставник треба да реализује дидактичке моделе који у себи интегришу различите облике, методе и средства наставног рада, који су у складу са програмским садржајима, циљевима и задацима наставе биологије.

Посебно је погодно за реализацију ботаничких и зоолошких програмских садржаја (систематика и филогенија организама) применити егземпларни модел наставе. Уколико су у питању еколошки садржаји, онда је могуће применити проблемски, програмирани модел наставе и теренску наставу или биолошку наставну екскурзију и различите пројектне активности. Предвиђене пројектне активности је потребно реализовати тимском наставом у школи или ван ње.

Уколико се настава реализује у школи, најадекватнији објекат за то је кабинет. За реализацију програма биологије неопходно је да школа обезбеди минимум наставних средстава, што је предвиђено и регулисано Правилником о нормативу школског простора, опреме и наставних средстава..

С обзиром на то да се ученици превасходно обучавају за професионалну делатност, потребно је када је

год то могуће, наставу/ школску праксу изводити у привредним објектима (изван школског комплекса). Уколико је у питању пољопривредна ветеринарска струка, онда се настава може реализовати у различитим објектима у области производње (пољопривредна добра, комбинати за производњу хране и сл.), објекти научног рада (научни институти, експериментална пољопривредна добра, експерименталне ветеринарске институције, мрестилишта...), објекти експонатног карактера (природњачки музеји, зоолошки вртови, ботаничке баште, наци- онални паркови и друга заштићена природна добра).

Приликом посете објектима у области производње, ученици треба да се што непосредније, потпуније и систематичније упознају са корелацијама које се остварују између људских делатности и природе. Под тим се подразумева упознавање ученика са сировинама добијеним из природе и технологијама њихове прераде. Такође, ученици треба на тај начин да употпуне процесе сазнавања и развоја сопствене радне културе.

Учениково успешно савлађивање наставних садржаја зависи и од правилно одређених нивоа васпитно-образовних захтева. У том смислу, могу се дефинисати три широке категорије когнитивног домена (према Блумовој таксономији): ниво обавештености, ниво разумевања и ниво примене.

На нивоу обавештености ученици треба да познају: опште карактеристике живота, вирусе, бактерије као изазиваче болести; грађу ћелије и процесе у њој, биологију развића, принципе генетике и еволуције и исказују одговоран однос према природи, њеној заштити и унапређивању.

На нивоу разумевања, ученици треба детаљније да познају грађу ћелије, процесе који су везани за живот ћелије и феномене који проистичу из тих процеса, да исказују критички однос према проблемима загађивања, деградације и заштите животне средине, прихвате концепт одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину. Такође је потребно да разумеју механизме наслеђивања и еволуционих промена и да схвате значај бактерија у индустрији, пољопривреди, медицини, шумарству и генетичком инжењерингу.

На нивоу примене, потребно је да ученици умеју да повежу грађу ћелије са њеном функцијом, како би разумели суштину животних феномена и да стечена знања из екологије, заштите, унапређивања животне средине и одрживог развоја примене у решавању проблема из ове области.

Савремени наставни процес биологије захтева од наставника пуну ангажованост и перманентан рад на личном стручном усавршавању. Под тим се подразумева похађање адекватних акредитованих семинара и праћење савремене научне и стручне биолошке и методичке литературе.

СОЦИОЛОГИЈА

(за образовне профиле четворогодишњег
Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ предмета социологија јесте да ученици овладају основним социолошким појмовима, како би боље разумели савремено друштво и успешније остварили своју улогу и место у њему; да ученици стекну применљива и функционална знања о друштвеним појавама, структури, развоју и противуречностима савременог друштва, како би развили кључне компетенције потребне за живот и партиципацију у демократски уређеном мултикултуралном друштву.

Задаци наставе социологије су да ученици:

- овладају основним знањима о најважнијим друштвеним појавама, те о повезаности појединца и друштва;
- унапреде способности заузимања критичког и ангажованог става према друштву и друштвеним институцијама;
- развију способности за улогу одговорног грађанина, за живот и партиципацију у демократски уређеном и хуманом друштву;
- усвоје вредности и формирају аутономни вредносни систем у складу са основним (универзалним) вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности;
- развију лични и национални идентитет у духу мултикултурализма, поштовања и очувања националне и светске културне баштине;
- унапреде и прошире општу културу;
- јачају осетљивост у односу на постојање друштвених неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...);
- развију спремност за успостављање активног односа према решавању друштвених проблема;
- унапреде способност да самостално проналазе релевантне информације и да успоставе критички однос према њима;
- унапреде способност свих облика комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;
- унапреде способност квалитетне и ефикасне сарадње са другима (групног рада, тимског рада).

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**II, III или IV разред****(2 часа недељно, 70 часова годишње)****I СОЦИОЛОШКИ ПРИСТУП ДРУШТВУ**

1. Одређење предмета и метода социологије
2. Модерно и савремено друштво
3. Настанак социологије
4. Појединац, култура и друштво

II ДРУШТВЕНА СТРУКТУРА И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ

1. Друштвена структура и систем: групе, организације, институције
2. Друштвена структура и систем: стратификација, покретљивост
3. Друштвена структура и систем: друштвене улоге, друштвени положаји, моћ, углед
4. Друштвене неједнакости
5. Друштвене промене и развој
6. Друштво и становништво

III ОСНОВНЕ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА

1. Сфера рада
2. Економски аспекти друштва
3. Политика
4. Култура
5. Религија
6. Идеологија
7. Етнички аспекти друштва
8. Породица

IV ПОЈАВЕ И ПРОБЛЕМИ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

1. Социјално-патолошке појаве
2. Друштво и простор
3. Еколошки проблеми
4. Глобализација
5. Млади у савременом друштву

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм Социологије у гимназији подразумева да се његово пуно остварење реализује у корелацији са другим наставним предметима као што су грађанско васпитање, историја, филозофија, српски језик и књижевност, психологија, устав и права грађана, музичка култура, ликовна култура, као и укључивањем ученика у различите ваннаставне активности.

Садржај програма и начин његове реализације треба да обезбеде остварење постављених циљева и задатака предмета, који се не односе само на стицање знања, већ и на формирање ставова и овладавање вештинама значајним за сналажење у савременом друштву. Предвиђене садржаје треба презентовати кроз четири веће тематске области, које третирају различите теоријске и практичне аспекте социологије као научне дисциплине: социолошки приступ друштву; друштвена структура и друштвене промене; основни облици друштвеног живота (економски, културни, религијски и политички аспекти друштва); појаве и проблеми савременог друштва. Важно је да ученици разумеју специфичност социолошког приступа друштву, да уоче сличности и разлике социолошких оријентација и ниво њихове применљивости. Наставницима се препоручује да са ученицима дискутују о специфичностима ових приступа, као и да користе примере конкретних социолошких истраживања. Ученицима треба омогућити да у оквиру школе организују интерно социолошко истраживање на неку од тема за коју су заинтересовани (нпр. ставови младих о квалитету нашег образовног система; млади и слободно време; проблем алкохолизма или наркоманије код младих...).

Појмове попут вредности, норми, идентитета и социјализације сматрамо посебно важним јер они представљају неопходни појмовни апарат за разумевање основних облика друштвеног живота, што ће допринети формирању аутономног вредносног система у складу са основним вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности и допринети развоју личног и националног идентитета уз развијање мултикултурализма. Препоручује се наставницима да ове појмове проширују и стално користе у објашњењу друштвених појава, јер је потребно да ученици увиде да је свет културе омеђен управо људским потребама, нормама и вредностима, да оне посредују између човека и друштва, и на посебан начин обликују друштвене институције и човека као индивидуално и социјално биће.

Посебну пажњу треба посветити упоредној анализи различитих социолошких теорија класа, што је од кључног значаја за разумевање друштвене структуре и друштвених промена у савременом друштву. Наставнике упућујемо да ову тему допуне и подацима о раслојавању, односима и главним изворима моћи, елити и квазиелити унутар српског друштва.

Тема друштвених неједнакости је посебно важна, па је треба обрадити кроз низ разноврсних примера, који говоре о различитим облицима неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...) у односу на њихове различите социјалне и историјске изворе и последице по појединца и друштво. Од наставника се очекује да са ученицима дискутује о узроцима, облицима и нивоима неједнакости у нашем друштву, као и начинима за њихово евентуално ублажавање или искорењивање.

Проблему друштвене промене и развоја треба приступити кроз стално присутно двојство човека и друштва, својства сталности и променљивости. Упознавање ученика са раним и савременим теоријским концептима о друштвеној промени и њеним покретачким механизмима и облицима треба комбиновати са ученичким радионицама, у

оквиру којих ће ученици, на основу изнетих становишта, бити охрабрени да изнесу властито мишљење о врстама, квалитету и последицама друштвених промена у нашем друштву. За ученике је посебно важно да разумеју властити положај унутар социјалне структуре, као и постојеће социјалне неједнакости, које утичу на степен њихове властите социјалне слободе, како би били у позицији да критички промисле и одговоре који је то пут ка друштву који даје подједнаке шансе свима, као и да увиде значај друштвених промена на личном и општем плану.

Наставници у свом раду, уз постојеће уџбенике, треба да користе и другу литературу релевантну за социологију (оригинална ауторска дела, бројна теоријска и емпиријска социолошка истраживања, стручне часописе, Статистички годишњак, али и - интернет, специјализоване сајтове, одговарајуће пробрране филмове, аудио или видео записе, јер су то облици комуникације блиски младима, на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету. Важно је да сами наставници користе различите изворе информација и да на њих упућују ученике, али и да оспособе ученике да самостално проналазе одговарајуће информације и да успоставе критички однос према њима.

Природа садржаја овог предмета омогућава коришћење различитих облика рада и наставних метода, које ангажују ученике и повећавају њихову заинтересованост. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе, уз усаглашавање садржаја са одговарајућим методичким активностима. Уз традиционални, фронтални облик, неопходно је применити и друге различите облике радионичарског рада (симултана индивидуална активност, рад у паровима или малим групама, групна дискусија, дебата...) Препоручује се примена бројних техника активног и кооперативног учења, искуственог учења, учења открићем, упознавање са техникама истраживачког рада као и пројектног рада. Коришћењем интерактивних метода у презентовању одређених тематских области и појмова ученике треба подстаћи да критички преиспитају властита, односно лична и социјална искуства и интерпретирају их у социолошком кључу - на начин који доприноси бољем разумевању актуелних социјалних процеса унутар српског и ширег глобалног друштвеног контекста. Ученике треба подстицати да проналазе информације, да их критички процењују, да постављају релевантна питања, да унапређују културу дијалога, да аргументовано заступају или оспоравају одређена становишта или сопствене ставове.

Вредновање ученичког постигнућа треба да укључи, поред степена усвојеног знања, сваку од поменутих активности ученика, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације. Потребно је да континуирану евалуацију и самоевалуацију примењују како наставници, тако и ученици. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању циљева, задатака и исхода предмета, као и напредак других ученика у групи, увек уз одговарајућу аргументацију.

ФИЛОЗОФИЈА

(за образовне профиле
четворогодишњег образовања)

(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљнастава овог предмета је да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски

оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Задаци наставе филозофије су да ученици:

- познају методолошку структуру научног и филозофског истраживања и оспособе се за примену критичко-рационалних метода у решавању практичних и теоријских проблема;

- доведу у везу властита мисаона искуства са карактеристичним филозофским проблемима и упознајући различита филозофска становишта стекну свест о сложености и креативној компоненти интелектуалног напора да се проникне у структуру стварности;

- разумеју значај историјског контекста и развојне димензије у настанку филозофских схватања, као и узајамно преплитање културних и интелектуалних традиција у настанку научних теорија и духовних творевина западне културе;

- овладају различитим мисаоним стратегијама и унапреде самостално и критичко суђење кроз анализу и интерпретацију филозофских текстова и реконструкцију филозофских аргумената;

- овладају анализом комплексних питања и идеја зарад формирања властитог погледа на проблеме савременог света;

- разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властито вредносно систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе;

- развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликта у свакодневном животу;

- преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва;

- унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања;

- усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, истинољубивост, уважавање сведочанства и аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;

- усвоје целовит приступ образовању који се темељи на међузависности и трансферу знања из различитих области, усаврше методе и технике за поспешивање властитог учења, развијају интересовање за (теоријска) знања, умећа и вештине потребне за даље образовање, индивидуални и професионални развој, и припреме се да у процесу доживотног учења адекватно одговоре на неизвесности и промене у каријери и социјалном статусу.

IV разред

(2 часа недељно)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. Одређење филозофије

- Име и појам филозофије; побуде за филозофско истраживање

- Основна филозофска питања и дисциплине (метафизика, гносеологија, етика)
- Однос филозофије и мита (религије, науке и уметности)

2. Античка филозофија

- Приказ проблема античке филозофије
- Питање прапочетка
- Проблем бића, мноштва и кретања
- Значај супротности за тумачење природе
- Проблем истине и привида
- Дијалектика и реторика
- Метафизичко одређење стварности
- Врлина и добро
- Питање индивидуалне среће

3. Средњовековна филозофија

- Приказ проблема средњовековне филозофије
- Однос вере и разума
- Улога филозофије у формирању хришћанског учења
- Проблем универзалија

4. Филозофија новог доба

- Приказ проблема нововековне филозофије
- Проблем методе (Ново схватање науке)
- Проблем супстанције
- Проблем сазнања
- Начела разума у праву и политици
- Проблем субјекта: од трансценденталног ка апсолутном субјекту
- Проблем умне синтезе стварности; природа као систем ума
- Дијалектика
- Ум и слобода

5. Савремена филозофија

- Приказ проблема савремене филозофије
- Однос према наслеђу европске рационалности
- Место логичке и језичке анализе у савременој филозофији
- Проблем егзистенције
- Специфичност филозофских метода: херменеутика и феноменологија
- Однос филозофских и научних метода

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Развијање (повезаности) знања, вештина, ставова и вредности код ученика погодује тематско и проблемско конципирање наставних садржаја које успоставља смисаоне везе између појмова, чињеница, процедура, као и сродних садржаја из различитих предмета, и циља на њиховупримену у новим образовним контекстима. Настава филозофије има задатак да допринесе развоју општих кључних способности (посебно у области тзв. критичког мишљења), али и да, повратно, посредством оних које су стечене у другим областима (а то су пре свега језичка, читалачка, научна, уметничка писменост) унапреди општу перформансу ученика, подигне ниво њихове интелектуалне и духовне радозналости, оспособи их да феномене анализирају из перспективе различитих научних и уметничких дисциплина и да знања и ставова синтетизују у кохерентан поглед на свет.

Садржаји у оквиру наставних тема нису детаљно разрађени како би се наставницима оставила слобода да их конципирају на различите начине, при том консултујући и друге удбенике и приручнике, као и материјал који је доступан преко интернета.

Срж наставе филозофије у четвртном разреду треба да чини обезбеђивање креативног, индивидуалног и флексибилног приступа проблемима филозофије у живој размени између наставника и ученика. Увођење у филозофију преко историје филозофије не може тећи линеарно и једнозначно, јер би робовало хронологији на уштрб тражења смисаоних веза у излагању и разумевању филозофске проблематике. Отуда су садржаји предвиђени програмом груписани у теме које одговарају проблемским целинама како би се концентрисано и свестрано истраживали.

Потребно је предвидети сразмерно већи број часова за савлађивање карактеристичних проблема античке филозофије, када се заправо одвија и постепено увођење ученика у филозофска питања, терминологију и начин мишљења. Однос филозофије према религији, науци и уметности умесније је обрађивати у конкретном епохалном контексту средњовековне односно нововековне филозофије, а не у уводним партијама.

Рачунајући са готово извесним тешкоћама које ученици могу имати у разумевању езотеричне проблематике и језика појединих праваца у савременој филозофији, препоручује се да њихово упознавање буде ствар избора и договора ученика и наставника, а да се као обавезни обраде само они концептуални склопови који су на дужи рок и карактеристично одредили мисаони оквир у коме филозофија кореспондира са изазовима наше епохе: 1) логички позитивизам и аналитичка филозофија преко релевантних представника, 2) волунтаризам (Ниче и Шопенхауер), 3) линија: феноменологија (Хусерл) – филозофија егзистенције (Кјеркегор, Јасперс, Хајдегер, Сартр) – филозофска херменеутика.

Растерење програма од сувишне фактографије треба да се огледа и у селекцији садржаја које нуде удбеници и оспособљавању ученика да их читају пратећи проблемске везе. Овде су наставници позвани да користе текст-анализу и различите активне, партиципативне и кооперативне методе обучавања у вештини артикулисања филозофских проблема и начина њиховог решавања.

Наиме, остварењу циља и задатака образовања у филозофији може водити само настава у којој је нагласак на проблемском приступу, самосталним и тимским истраживачким задацима који оспособљавају ученике за изградњу властитих стратегија учења и критичко коришћење различитих извора и средстава информисања, у којој се лако и често покреће разговор или расправа, размењују увиди и интегришу свакодневна искуства, ученици подстичу да користе знања стечена и ван школе, уважавају индивидуалне разлике у начину учења и брзини напредовања, избором тема прате и развијају њихова интересовања и пружа помоћ у професионалној оријентацији.

Оцењују се нивои постигнућа у свим знањима, умењима, способностима и вештинама наведеним у циљевима и задацима изучавања предмета, разноврсним методама и инструментима, током свих часова, а не само оних намењених утврђивању или систематизацији, како би оцена уистину имала информативну, мотивациону и оријентациону улогу када је у питању напредовање ученика.

Вреднују се целовити писмени и усмени одговори на постављена питања, али и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућна припрема за најављену тему часа (нпр. упознавање са текстуалним материјалом, обрада понуђених асимилационих табела, састављање листе кључних појмова и сл.), допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и

прикупљање релевантног материјала, самостална или тимска припрема и презентовање пројектних задатака. Оцени доприносе и испољена спремност да се савладају кључни задаци предмета, исказано интелектуално интересовање за проблеме филозофије (логике), као и способност да се знања, вештине и ставови усвајају и развијају у интеграцији са њиховим овладавањем у другим наставним предметима. Поред редовне усмене размене, препоручује се укључивање писаних радова/есеја и тестова у систематизације градива са циљем да сви ученици (под једнаким околностим и у истом тренутку) демонстрирају познавање заокружених тематских целина, ниво способности да примене метазнања и научене технике филозофске/логичке анализе, евалуирају понуђени материјал, артикулишу одређену филозофску (или личну) позицију и самостално се (ефективно) изразе.

Више нивое постигнућа (прикупљање и обраду материјала, креативну презентацију и флуентно излагање) ученици показују у пројектним радовима које као појединци или у тиму припремају на изабрану тему.

Покретање расправа (или учешће у њима) важан је део усавршавања логичких способности и развијања (артикулације и одбране) личних или колективних вредносних ставова, али и учења како да се толеришу туђи. Иако те компетенције нису циљно и систематски развијане током школовања, њихово укључивање у постигнућа која треба оцењивати свакако ће фокусирати пажњу наставника и ученика на овај кључни сегмент у трансферу филозофских знања на ваннаставне контексте. Сходно томе, треба подстицати учениково суделовање у пригодним дискусијама, дебатама, разјашњењима, анализама текстуалних предлогака, логичким обрадама кључних појмова и концепата, формулацији питања и проблема као задатака часа, или различитим формама презентације.

УСТАВ И ПРАВО ГРАЂАНА
(за све образовне профиле трогодишњег и
четворогодишњег образовања)
(Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе овог предмета је стицање елементарне политичке културе и знања о демократском уређењу, положају грађанина, његовом учешћу у вршењу власти и политичком животу уопште.

Задаци наставе предмета устав и права грађана су да ученици:

- проуче све релевантне појмове устава, закона, других правних феномена, политичких институција и уставних принципа који су обухваћени садржином предмета;
- упознају уставна права и уставом и законима предвиђене инструменте и могућности учешћа грађана у политичком процесу, тј. у вршењу власти и политичком животу уопште - почев од избора, гласања на референдуму итд;
- стекну општу представу о уређењу Републике Србије;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;

– унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релевантних за живот у демократском друштву;

– унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II, III или IV разред
(1 час недељно)

1. УСТАВ И ПРАВНА ДРЖАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- Обележја Устава Републике Србије од 2006.
- Принцип уставности и законитости
- Уставни суд
- Судови у Републици Србији

2. ДЕМОКРАТИЈА И МЕХАНИЗМИ ВЛАСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- Сувереност народа и сувереност грађана
- Облици непосредне демократије
- Вишестраначки систем
- Избори
- Највиши органи државне власти у Републици Србији (Народна скупштина, Влада, председник Републике)

3. ГРАЂАНИН И ЊЕГОВА ПРАВА И СЛОБОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- Лична права
- Политичка права
- Економска и социјална права
- Права припадника националних мањина
- Заштита уставом гарантованих права и слобода

4. ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ И ТЕРИТОРИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

- Уставна историја Србије
- Територијална аутономија у Републици Србији
- Локална самоуправа у Републици Србији

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Полазиште у изради концепције садржаја наставног предмета Устав и права грађана заснива се на потреби да ученици схвате значај уставности као историјског, цивилизацијског достигнућа у процесу демократизације власти и ограничавања бирократске и апсолутистичке тенденције у развоју државе и у оквиру тога, да упознају уставно уређење Републике Србије.

У реализацији садржаја програма треба настојати да се код ученика развија критички однос према постојећем и способност препознавања правних цивилизацијских вредности, као и спремност за активно учествовање у политичком животу земље у којој живи.

Неопходно је успоставити добру корелацију са наставом историје, социологије и другим друштвеним наукама ради свестранијег сагледавања проблема и настојања да се непотребно не понавља, али и да стицање потребних појмова буде што потпуније са аспекта социолошког, онтолошког, гносеолошког уз коришћење свих могућности сазнања материјалне истине.

При излагању садржаја сваког поглавља треба поћи од теоријских анализа основних појмова, постојећих решења у пракси напредних демократских земаља садашњег стања и краћег историјског развоја у Републици Србији.

Изучавање устава и правне државе у Републици Србији подразумева да ученици упознају настанак и значења уставности у напредним демократским земљама у свету, остваривање принципа уставности и законитости. Посебну пажњу треба посветити уставном судству у Републици Србији, судовима и јавном тужилаштву.

У оквиру друге тематске целине уводно излагање треба посветити утврђивању и сагледавању појма суверености народа и, у том контексту, месту, улози и праву грађана да учествују у остваривању народног суверенитета. Анализа облика непосредне демократије и избора (изборног механизма) управо треба да укажу на улогу грађана и начине остваривања народног суверенитета. Посебну пажњу треба посветити стварном демократском значењу вишестраначког система. На крају би требало објаснити положај и улогу највиших органа државне власти у Републици Србији (Народна скупштина, Влада, председник Републике).

Поред упознавања ученика са свим политичким, личним, економским и другим слободама и правима треба посебно објаснити начин на који се грађанин штити од власти и коме се при том обратити. При обради ових садржаја обавезно навести и неколико конкретних примера из праксе. Упоредном анализом међународних конвенција и декларација и позитивно-правно признатих слобода и права грађана одређене државе ученици могу и да самостално закључују о степену заштите људских слобода и права грађана одређене државе и других лица (странци, лица без држављанства, апатриди). Скренути пажњу и на мере које се предузимају према државама које не поштују људска права и слободе.

У изучавању традиције уставности у Републици Србији треба указати на карактеристична обележја развоја уставности у српској држави, доношење првих устава у Србији и њихов значај, као и на садашње стање. Упоредити са неким земљама света, посебно Европе. Треба објаснити основна обележја територијалне аутономије уопште и у Републици Србији. Најзад, треба посветити одређену пажњу појму локалне самоуправе и локалној самоуправи у Републици Србији.

ПСИХОЛОГИЈА

(За све образовне профиле у четворогодишњем трајању)

Циљ и задаци

Циљ наставе психологије је да допринесе формирању зреле, одговорне, социјализоване особе као и подршка развоју компетенција значајних за обављање професионалних активности и наставак школовања кроз стицање функционалних знања о основним карактеристикама психичког живота и понашања човека, разумевање психолошких основа уметничке делатности, формирање ставова, овладавање вештинама.

Задаци наставе психологије су да ученици:

- стекну основна знања о психичким процесима, особинама, стањима и њиховом манифестовању у понашању;
- разумеју психички живот особе као целину међусобно повезаних процеса, стања и особина;
- стекну основна знања о психологији стваралаштва;
- разумеју сопствену личност као део друштва и света око себе, увиде значај отворености за промене и лично ангажовање за сопствени развој и развој друштва;
- разумеју психолошке основе међуљудских односа, унапреде комуникацијске вештине;
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема у струци и свакодневном животу;

- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релевантних за психички живот човека и стваралаштво;

- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоекфикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;

- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;

- негују интелектуалну радозналост и стваралачке способности;

- разумеју концепт менталног здравља изначај превенције, унапреде здраве животне стилове и примењују их свакодневном животу;

- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном друштву који одражавају поштовање људских права, толеранцију, солидарност, уважавање различитости и родну равноправност.

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТИ ДЕО

I. УВОДНИ ДЕО

ПСИХОЛОГИЈА КАО НАУЧНА ДИСЦИПЛИНА (2)

Предмет, гране и методе психологије. Психологија као систем научних дисциплина. Психологија и друге науке.

Методе и технике психолошког истраживања.

ОРГАНСКЕ ОСНОВЕ И ДРУШТВЕНИ ЧИНИОЦИ ПСИХИЧКОГ ЖИВОТА (3)

Чула (посебно чуло вида – грађа, визуелни рецептори, адаптација), нервни и ендокрини систем. Чиниоци психичког развоја: наслеђе, средина, активност.

II. ОСНОВНЕ ПСИХИЧКЕ ПОЈАВЕ – ПСИХИЧКИ ПРОЦЕСИ, ОСОБИНЕ И СТАЊА

ОПАЖАЊЕ (9)

Осећаји и опажаји – појам и врсте. Развој видне осетљивости деце. Законитости опажања (принципи груписања дражи, константност опажања, фигура и позадина). Карактеристике видног поља. Опажање треће димензије.

Утицај искуства, мотивације и личности на опажање;

Грешке у опажању – илузије и халуцинације.

Пажња. Појам и фактори.

Социјална перцепција. Опажање особа. Карактеристике процеса опажања особа; опажање емоција, процењивање особина личности, процес атрибуције; Прва импресија, систематске грешке у опажању особа и значај правилног процењивања других особа. Перцепција и аперцепција.

УЧЕЊЕ И ПАМЋЕЊЕ (5)

Појам и врсте учења; Сензитизација, хабитуација, класично и емоционално условљавање, инструментално и учење увиђањем; учење по моделу, учење моторних вештина, вербално учење.

Трансфер учења – појам, врсте и значај

Појам памћења, краткорочно и дугорочно памћење, репродукција и препознавање; квалитативне промене у памћењу.

Појам заборављања, узроци.

Психолошки услови успешног учења. Стратегије управљања процесом учења.

МИШЉЕЊЕ И СПОСОБНОСТИ (4)

Појам мишљења, улога знања и искуства у мишљењу; врсте мишљења (имагинативно и реалистичко, дивергентно и конвергентно). Развој мишљења.

Критичко мишљење – појам и значај.

Појам и врсте способности. Интелектуалне способности – мерење, индивидуалне разлике у способностима; Теорије о структури способности.

ЕМОЦИЈЕ И МОТИВАЦИЈА (5)

Појам емоције и емоционалног реаговања – основна и сложена осећања.

Органске промене код емоција и изражавање емоција. Схватање о природи емоција. Емоције детета и емоционалност у пубертету и адолесценцији.

Значај емоција за психичко здравље. Контрола емоционалног реаговања. Анксиозност. Стрес – реакције у стресу. Стратегије савладавања стреса. Психосоматска обољења. Психичке трауме.

Појам и врсте мотива. Хијерархија и развој мотива.

III. ЛИЧНОСТ**ПОЈАМ И СТРУКТУРА ЛИЧНОСТИ (2)**

Појам личности, структура личности, темперамент, карактер (индивидуални и социјални), способности, телесне особине. Појам и врсте црта, димензије, типови личности; Свест о себи, лични и социјални идентитет.

ДИНАМИКА ЛИЧНОСТИ (2)

Ставови, интересовања и вредности као динамичке диспозиције

Фрустрације, конфликти, реакције и последице.

РАЗВОЈ ЛИЧНОСТИ (2)

3.3.1. Развој и социјализација личности; чиниоци социјализације; динамичко развојни појам зрелости.

ТЕОРИЈЕ ЛИЧНОСТИ (2)

Преглед група општих теорија личности.

ПРОМЕНЕ И ПОРЕМЕЋАЈИ ДУШЕВНОГ ЖИВОТА И ПОНАШАЊА (2)

Поремећаји понашања; Поремећаји менталног здравља, превенција и лечење.

IV. ОСОБА У СОЦИЈАЛНОЈ ИНТЕРАКЦИЈИ КОМУНИКАЦИЈА (2)

Појам комуникације, врсте комуникација и комуникационих знакова. Вербална и невербална комуникација; Комуникациони процес, социјални чиниоци и језик, извори неспоразума при комуникацији.

ЖИВОТ У ГРУПИ (1)

Динамика групе: формирање, односи у групи, руковођење, такмичење, сарадња, групно решавање проблема, групна дискусија.

ПОСЕБАН ДЕО**ОСНОВЕ ПСИХОЛОГИЈЕ СТВАРАЛАШТВА УМЕТНОСТ И НАУКА (4)**

Уметност као основна људска делатност – појам и однос уметности и науке. Настајак уметности. Уметност као сазнање и форма. Однос естетског и етичког у уметности. Психологија стваралаштва. Стваралачка машта, прамашта и сањавање.

СПОСОБНОСТИ И СТВАРАЛАШТВО (6)

Интелигенција и стваралаштво. Креативност – појам, дистрибуција и врсте. Основне карактеристике стваралачког мишљења. Развој стваралачких способности.

Дечија игра – врсте и значај за развој стваралачких способности.

Даровитост – појам, идентификација и рад са даровитим.

ПОСРЕДНИЦИ У ТУМАЧЕЊУ УМЕТНОСТИ (2)

Уметничка критика – појам и врсте. Вредностно оцењивање уметничког дела и аргументација.

Значај масмедија као посредника у тумачењу уметничког дела.

УМЕТНИК И ПУБЛИКА (1)

Уметност као комуникација. Публика – значај и психолошка класификација.

СИГНАЛИ И СИМБОЛИ (3)

Лик, знак, сигнал и симбол. Символика линије, цртежа, боје и облика.

МОТИВИ И МИШЉЕЊЕ У ДЕЧИЈИМ ЦРТЕЖИМА (3)

Експресивност дечијих цртежа (боја, линија, облик и простор). Дечији мисаони механизми при цртању. Развој дечијег цртежа.

ГЛЕДАЊЕ И ПОИМАЊЕ (1)

Универзални значај форме. Значај виђења при учењу.

СЛИКЕ И МИСАО (3)

Слика као подстрек и сметња мишљењу. Мењање слике од конкретног до апстрактног мишљења. Апстрактне форме у визуелним уметностима.

РОБНИ ЗАШТИТНИ ЗНАЦИ (2)

Индустријско обликовање и маркетинг. Психолошке вредности и слабости робних знакова. Креација и тимски рад.

ЕКСПЕРИМЕНТИ У ПРИМЕЊЕНОЈ ОБЛАСТИ (1)

Експеримент – могућности примене, врсте и примери.

КАРАКТЕРИСТИКЕ САВРЕМЕНЕ ВИЗУЕЛНЕ КУЛТУРЕ (3)

Појам и врсте културе. Убедљивост визуелне информације. Опасности од манипулације.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржај овог програма чини репрезентативан, али и веома селективан узорак из области опште психологије и психологије стваралаштва са којим се ученици по први пут сусрећу у свом школовању. Он је тако састављен да уз одговарајућу методологију рада са ученицима треба да обезбеди остварење широко постављеног циља предмета и дефинисаних задатака који се односе, како на стицање функционалних знања и овладавање вештинама, тако и на формирање ставова и вредности. Ученици са тим задацима треба да буду упознати јер ће им то пружити јаснију слику о предмету као и начину на који се реализује.

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које није наведен оптималан број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења,

велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Многи психолошки појмови из програма се појављују у склопу различитих тема што омогућава њихово међусобно повезивање. На тај начин се њихово значење продубљује, а психички живот понашање особе представља на холистички начин, као сложена интерактивна целина.

Квалитет наставе и остварење бројних задатака предмета се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима, сталном разменом информација, навођењем примера и указивањем на примену. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из живота искуства ученика.

У реализацији овог програма наставници пружају информа- ције, осмишљавају, организују и усмеравају ученичке активности, креирају атмосферу у којој се настава одвија, дају повратну информацију, процењују напредовање ученика и оцењују их.

За подстицање ученичких активности изузетно су важна питања која им се постављају. Она би требало да буду унапред припремљена, са свешћу шта се њима жели постићи у односу на циљеве и задатке предмета, јасна, захтевна али не и сувише компликована, по тежини различита да би подстакла учешће већег броја ученика.

Питања добијају пун смисао уколико су праћена одговарајућом повратном информацијом од стране наставника али и других ученика. Повратна информација може бити ново питање, парафраза, похвала, упућивање на нове изворе информација. Она доприноси остварењу многих задатака, подстицању самопоуздања ученика, њиховог учешћа у раду и мотивисању за предмет.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Садржај психологије има природну везу са садржајима других предметима као што су српски језик и теорија форме. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. Осим тога, ученицима треба указивати и на везу са предметима које ће тек изучавати као што су социологија, филозофија. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе психологије добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Практична настава је добра прилика да ученици препознају и, у некој мери, примењују знања и вештине стечене на часовима психологије, о чему могу на редовним часовима разменити искуство.

МУЗИЧКА УМЕТНОСТ

(за образовне профиле трогодишњег и четворогодишњег образовања код којих се предмет изучава само једну годину)

Просветни гласник бр. 11/13 од 28.06. 2013.)

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета је развијање свести о значају и улози музичке уметности у развоју цивилизације и друштва; стицање знања о основним музичко-теоријским појмовима, формирање музичког укуса и развијање навике слушања вредних музичких остварења.

Задаци наставе су да ученици:

- прошире знање о музичко-теоријским појмовима;
- стекну знања о музици различитих епоха;
- оспособе за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
- развију навике слушања музике, формирају музички укус и оспособе се за разумевање музичког дела;
- упознају изражајна средства музичке уметности;
- буду оспособљени за разликовање музичких стилова;
- буду оспособљени да препознају и именују основне музичке елементе који се односе на динамику, темпо, облик дела;
- унапреде способност разликовања боје звука инструментално;
- разумеју однос између избора извођачког састава и садржаја музике;
- буду оспособљени да препознају најзначајнија музичка дела по епохама.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(1 час недељно - 35 годишње)

Почеци музике. Извори и документа. Музика и магија.

Значај музике у животу и друштву; значај музике код старих народа (првобитна заједница и стари век)

Примери: Песме и игре.

Музика старих источних народа. Музика Грчке и Рима.

Развој музике у средњем веку (духовна и световна музика, појава вишегласја)

Музички примери: Грегоријански корал, Византијско певање; Рембо де Вакерас: Календа Маја; Кир Стефан Србин: Ниња сили.

Развој музике у XIV, XV и XVI веку

Музичко стваралаштво у доба ренесансе у Италији, Француској, Немачкој, Холандији и словенским земљама - Палестрина, О. ди Ласо, Галус

Избор дела за слушање: Палестрина: Миса папи Марчелу (одломак); Орландо ди Ласо: Madona mia сага, Ехо;

Барок у музици

Опште карактеристике. Настанак опере, вокално-инструментална и инструментална музика.

Опера у XVII веку - Монгеврди, Вивалди, Бах и Хендл.

Избор дела за слушање: Монтеверди: Аријаднина тужбалица „L'ariadnina tuzbaliца (монодијска или хорска верзија); Вивалди: Годишња доба (делови); Корели: Лафолиа; Ј. С. Бах: V Бранденбуршки концерт, Токата и fuga д-мол (за оруље), Пасија по Матеју (одломак); Г. Ф. Хендл: Месија (Але-луја), Музика на води (одломак), Арија из опере „Ксерксес“;

Опера у XVIII веку

Озбиљна и комична опера - Глук, Перголези
Избор дела за слушање: Глук: Орфеј (тужбалица Орфеја); Перголези: Служавка господарица (одломци).

Музичко стваралаштво преткласике и класике

Опште одлике, Инструментална музика - Купрен, Д. Скарлати, Хајдн, Моцарт, Бетовен.

Избор дела за слушање: Купрен: Жетеоци; Д. Скарлати: Избор из сонате за чембало; Ј. Хајдн: Симфонија Д-дур бр.104(Лондонска), Симфонија са ударцем тимпана; В. А. Моцарт: Симфонија г-мол оп. 40, Одломци из опере „Чаробна фрула“, Концерт за клавир и оркестар д-мол, Мала ноћна музика; Л. В. Бетовен: Соната цис-мол оп. 27 бр. 2 („Месечева“), Симфонија бр. 5 и 6, Симфонија бр. 9 (Ода радости), Концерт за клавир и оркестар бр. 3;

Романтизам у музици

Опште карактеристике. Соло-песма, клавирска минијатура, програмска и апсолутна музика - Шуберт, Менделсон, Шопен, Шуман, Григ, Берлиоз, Лист, Р. Штраус, Брамс.

Избор дела за слушање: Шуберт: недовршена симфонија, Пастрмка, Вилењак соло-лесме; Менделсон: Виолински концерт, Песма без речи бр. 9; Шопен: Полонеза А-дур и Ас- дур, Мазурке (избор), Валцери (избор), Соната б-мол (по- смртни марш); Григ: Пер Гинт, Концерт за клавир и оркестар; Берлиоз: Фантастична симфонија; Лист: Љубавни сан бр. 3 (за клавир), Рапсодија бр. 2, Прелиди, Р. Штраус: Тил Ојленшпигел, Дон Жуан, Игра седам велова из „Саломе“; Брамс: Мађарске игре (избор), Концерт за виолину и оркестар.

Романтична опера, оперета, балет

Италијанска опера. Немачка опера. Француска опера и балет. Оперета као посебан жанр. - Росини, Верди (Белини, Доницети), Вебер, Вагнер, Гуно, Бизе, Х. Штраус (син).

Избор дела за слушање: Белини: Норма (каватина); Росини: Севилски бербрин (одломци); Доницети: Љубавни напштак; Верди: Трубадур (хор цигана), Набуко (хор заробљеника), Риголето (квартет), Аида (Слава Египту); Вебер: Чаробни стрелац (увертира); Вагнер: Танхојзер (увертира), Холанђанин луталица (хор морнара), Лоенгрин (свадебни хор); Гуно: Фауст (Валпургијска ноћ); Бизе: Кармен (хабанера, марш тореадора); Ј. Штраус: На лепомплавом Дунаву, итд..

Романтизам у словенским земљама

Руска национална школа. Чешка национална школа. - Глинка, Бородин, Мусоргски, Римски-Корсаков, Чајковски, Сметана, Дворжак.

Избор дела за слушање: Примери из црквене музике; Глинка: Руслан и Људмила (увертира); Бородин: КнезИгор(Половецке игре); Мусоргски: Борис Годунов (смрт Бориса, сцена крунисања), Сlike са изложбе (избор) Римски -Корсаков: Шехерезада; Чајковски: Клавирски концерт у бе-молу, ВиVI симфонија, Лабудово језеро (одломци), Евгеније Оњегин (арија Ленског), Опело; Сметана: Продана невеста (одломци); Дворжак: Словенске игре (избор), Симфонија из Новогсвета.

Музички романтизам

Опште карактеристике. -К. Станковић, И. Бајић, Маринковић, Ст. Мокрањац.

Избор дела за слушање: К. Станковић: варијације напесму „Штосе боре мисли моје“, Српске народне песме (избор); Ј. Маринковић: соло-песме (избор); Ст. Мокрањац:Х, XIиXII или XV руковет, Козар,Њет свјат (из Опела), Херувимска песма (из Литургије).

Опера на почетку XX века Пучини веристи.

Избор дела за слушање: Пучини.Тоска (малитва Тоскеиз II чина, арија Каварадосија из III чина), Боми (завршни дует из I чина); Леонкавало: Прологиз „Пајаца“; Маскањи:Кавалерија рустикана (Интермецо).

Импресионизам

Опште карактеристике. - Дебиси: Поподне Једног фауна, Месечина, Арабеска; Равел: Болеро, Дафнис и Клое (одломци).

Музика XX века у свету

Стилски правци, експресионизам, додекафонија, неокласцизам. нова улога фолклора. - Шенберг, Прокофјев. Бритн, Шостакович, Стравински, Барток, муз. авангарда: Лутославски и Пендерецки.

Избор дела за слушање: А. Шенберг: Пјеро месечар; С. Прокофјев: Класичка скмфонија, Ромео и Јулија (одломци); Б. Бритн: Једноставна симфонија; Д. Шостакович: V симфонија или Лењинградска симфонија; И. Стравински: Посвећење пролећа (одломак). Петрушка

(руска игра); Барток: Концерт за оркестар (одломак) или музика за жичане инструменте, ударалке и челесту; Лутославски: Жалобна музика; Пендерецки: Пасија (одломци).

Музика у XX веку

Почеци развоја модерне музике - Коњовић, Милојевић, С. Христић, Музичко стваралаштво између два рата - Славенски, Тајчевић.

Избор дела за слушање: П. Коњовић: Триптихон из „Коштане“; М. Милојевић: Композиције за клавир соло песме (избор); С. Христић: Одломци из балета „Охридска легенда“ и избор соло-песма; Ј. Славенски: Вода звира, Симфонија Оријента (одломци); М. Тајчевић: Седам балканских игара (избор) Воспојте (из „Чегири духовна стиха“).

Савремена музика

Ристић, Рајичић, Љ. Марић, Вучковић, Херцигоња, В. Мокрањац.

Избор дела за слушање: М. Ристић: Свита Ђокоза (одломак); С. Рајичић: Трећи клавирски концерт (одломци), На липару, циклус за глас и оркестар, Лисје жути - соло-песма; Љ. Марић: Песме простора (одломци); В. Вучковић: Буревесник (одломак); М. Вукдраговић: Везиља слободe; Н. Херцигоња: Горски вијенац; В. Мокрањац: IV симфонија (одломак). Етиде за клавир (избор) Одједи, Соната за виолину и клавир (IV став);

Џез и остали жанрови

Џез, мјузикл, забавна музика. рок, попи панк музика. Народна изворна музика, грађанска песма, новоконповована народна песма.

Дела заслушање: Гершвин: Порги Бес (одломци), Рапсодија у плавом; Примери за наведене жанрове; Мјузикл: карактеристике и примери; Ц. Гершвин, З. Бернштајн, А. К.Меноти.

Примењена музика

Филмска музика: избор из филмова.

Сценска музика: Ф. Менделсон: „Сан летње ноћи“ (избор); Е Григ: Солвејгина песма из „Пер Гинта“. М. Равел: Атлантида (избор);

Музичко стваралаштво и музички живот Србије удругој поливини XX века

живот у Србији са покрајинама у послератном раздобљу. - Музичко школство, музичке установе, најпознатији ансамбли и солисти.

Избор дела за слушање: Е. Јосиф: Два псалма за клавир; Д. Деспић: Хумористичке етиде; К. Бабић. Хорске композиције (избор); П. Озгијан: Симфонија 75; Р. Максимовић: Почетак буне на дахије (одломци); Мирј. Живковић: Басма; З. Христић: Даринкин дар;

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Музичка уметност је логичан наставак предмета музичка култура из основне школе, с тим да се овај предмет у средњем образовању првенствено базира на упознавању и проучавању најзначајнијих музичких дела из светске и наше литературе, везаних за поједину епоху и њене карактеристике. Као примери за слушање музике одабрана су дела композитора који овековечују време у коме су живели и своје музичко стваралаштво. Значајно место имају солисти и ансамбли који та дела репродукују.

За реализацију садржаја програма неопходно је да постоји опремљен кабинет (или специјализована учионица), са клавиром (или другим основним инструментом) и квалитетним аудиовизуелним средствима. Савремена школа условљава осетљиву и скупочену опрему која не сме да се стално преноси из учионице у учионицу и тако уништава. Савремена настава захтева од наставника да сва потребна средства припреми пре часа за употребу.

Сви садржаји који се остварују првенствено се базирају на доживљају музичког дела, упознавању његовог ствараоца и карактеристикама епохе којој дело припада. То се реализује првенствено преко слушања музике тј. директног доживљаја музичког дела.

Наставничково усмено излагање треба да послужи као информација и инспирација за слушање музике које је централни део часа (20 одсто излагања, 60 одсто слушања - у фрагментима или у целини зависи од примера, али 20 одсто закључивања - разговор са ученицима или понављање слушања одређених делова композиције или целине).

Програм је конципиран према историјско-стилским раздобљима, које у излагању треба ограничити на најбитније елементе, а слушању музике дати примарно место. Директним, сугестивним и интересантним излагањем наставник треба да ученике оспособљава да активно слушају музику, како би могли да на одабраним примерима развијају музичку меморију, естетски укус, препознају дела и инструменте, осећају музичку форму, значај и карактеристике стила и композиторовог стваралаштва.

Поједине наставне теме могу се обрадити ученичким рефератима, у којима такође имају примарно место музички примери.

Код слушања музике првенствено усмеравају ученике на доживљавање музичких садржаја (мелодије, хармоније, форме итд.).

Код слушања музике настојати да се одабере пример који може да се слуша у целини (један цео став, краћу увертуру, итд), да ученици доживе целину и схвате музичку форму. Одабирати музичке примере са великом пажњом и умешношћу. Дела, која је својом дужином немогуће на једном школском часу саслушати, изнети у одабраним, карактеристичним фрагментима, које можемо повезати усменим образложењем.

У програму је наведено много више музичких дела него што је могуће саслушати и усвојити. Због тога из наведених примера наставник прави сопствени избор који ће ученици саслушати и усвојити као примере за одређени правац, епоху итд. Остала дела која ученици нису слушали, а налазе се у програму несврсноходно је меморисати, сем у врло изнимним случајевима.

Епоха се повезује са предметима сродних садржаја у том разреду, на темељу корелације (књижевност, ликовна уметност, историја итд.) и тако даје глобални увид у време када је дело настало. Свако дело које се слуша требало би поновити неколико пута са новим задацима.

Ученике треба усмеравајући на одређене емисије на радију и телевизији, које ће пратити у слободно време ван школе. Организовање посете концертима, оперским и балетским представама је добра прилика да се садржаји предмета надограђују у директном контакту са музичарима и музиком. Уколико то дозвољавају могућности треба неговати сарадњу са музичким школама и другим установама које се баве музиком. Кроз ваннаставне активности и факултативну наставу могу се осмишљавати и организовати разноврсни видови музичких активности, који су значајан допринос културној и јавној делатности школе и личном усавршавању ученика који се њима баве, као и онима који их слушају (хор, ансамбли, оркестри, концерти...).

У зависности од услова васпитно-образоване установе формира се хор, оркестар или камерни састав (дуо, трио, квартет или октет) од ученика свих разреда. Њихов рад треба организовати континуирано током целе школске године по дефинисаном распореду. Своје умеће ученици показују на јавним наступима, концертима и приредбама у школи и ван ње.

С обзиром на природу овог предмета, садржај програма, циљ и задатке, рад наставника не сме да се своди на предавања "ex cathedra" већ наставу треба поставити проблемски, уз максимално активирање ученика, вођењем дијалога, постављањем питања, тражењем компарација коришћењем текстова из докумената, навођењем примера из живота. У настави се морају користити, поред текстова из докумената (уставне одредбе, поједине одредбе из конвенција и декларација), шеме, графикони, слајдови и одговарајући филмови. Потребно је избећи идеолошку индоктринацију ученика, не глорификовати нека постојећа решења, већ развијати критички и креативан однос ученика уз прихватање оних вредности које представљају врхунску цивилизацијску тековину.

1.2. ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ (за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању)

ВЕРСКА НАСТАВА

("Просветни гласник", бр. 6/2003, 23/2004 и 9/2005)

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:

ЦИЉЕВИ верске наставе, као изборног предмета, у оквиру средњошколског образовања и васпитања јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и верских заједница које живе и делају на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Притом упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и философских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

ЗАДАЦИ верске наставе су да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

- буди потреба и способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе;

- развија и негује тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналагању равнотеже између заједнице и своје властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом и, пре и после свега, са Богом;

- изграђује способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;

- изграђује свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и

преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

**ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ILMUDDIN)
("Просветни гласник", бр. 6/2003, 23/2004 и 9/2005)**

ЦИЉ наставе исламске вјеронауке у средњем образовању и васпитању је да пружи младима целовит вјернички поглед на свет, с посебним нагласком на вјернички практични живот, а такође и будући вечни живот. То значи да млади на примерен начин упознају властиту веру у њеној духовној, моралној, социјалној, мисионарској и другим димензијама, при чему се излагање верског виђења и постојања света обавља у веома отвореном и толерантном дијалогу с осталим наукама и теоријама. Начин приступа је исламско виђење које обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Упознавање је истовремено информативно-сазнајно и доживљајно-делатно, с настојањем да се основне поставке спроведу у свим сегментима живота: односа према Богу, према свету, према другим људима и однос према самом себи. Значи, циљ је вјеронаука, информативно-формативни приступ вери и изградња погледа на свет кроз призму властитог веровања, максимално поштујући све наведене датости.

ЗАДАЦИ у настави исламског вјеронаука (илмудина) су да код ученика:

- развије свест о Богу као Створитељу и однос према људима као најсавршенијим божијим створењима;
- оспособе (на примерен начин узрасту ученика) за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу са природом која нас окружује, као и за размишљања о тим питањима у светлу вере ислама;
- развије и изгради способност дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима научног деловања;
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота с другим, у изнајлажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остваривању сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, с друштвом, с природом) и с Богом;
- изгради уверење да је његов живот на овом свету само припрема за вечност, да су сви створени да буду судионици вечног живота, да се из те перспективе код ученика развија способност разумевања, преиспитивања и вредновања властитог односа према другом човеку као Божијем створењу и изгради спремност за покајање.

Први разред

ЦИЉ наставе исламска вјеронаука (Илмудин) у овом разреду је да ученику пружи основни вјернички поглед на свијет са посебним нагласком на вјернички практични живот и будући вјечни живот.

**САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
I разред
(1 час недељно, 35 годишње)**

- Уводни час (упознавање ученика са планом и програмом вјеронауке)
- Арабија - религија и друштво (упознавање ученика са приликама које су владале код Арапа прије доласка ислама)

- Рођење Мухамеда а.с. (јављање религијске свијести код Арапа, прва објава и мисија Мухамеда а.с., упознавање са биографијом посљедњег Аллаховог Посланика и његовом посланичком мисијом)

- Друштвени бојкот првих муслимана, ми,рац Посланика а.с., иселење у Медину (хиџра), реорганизација заједнице, измирење (упознавање са: начином опхођења према првим муслиманима, путовање Посланика у више сфере, приликама које су довеле до иселења муслимана у Медину, уређењем друштва у Медини и благостањем до којег га је довело прихватање Ислама)

- Начин очувања изворног учења, извори Ислама (упознавање са: начинима очувања учења Ислама, његовим изворима (Кур'ан, Суннет-традиција Посланика)

- Исламска концепција живота, путовање у Бога и.ш. (упознавање са исламском концепцијом живота и основним начелима вјеровања у Бога и.ш.)

- Однос ислама према: друштву, националности, економском животу те слободи људске воље и судбини).

Упознавање са основним начелима вјеровања

- Вјеровање у Бога и.ш.
- Вјеровање у мелеке.
- Вјеровање у објављене књиге.
- Вјеровање у божије посланике.
- Вјеровање у судбину.

Наставак упознавања са основним начелима вјеровања

- Закључна ријеч о основним начелима вјеровања.
- Испитивање.
- Закључивање оцијена на полугодишту.

Упознавање са основним вјерским дужностима

- Намаз (молитва).
- Пост.
- Хаџ (ходочашће Меке).
- Зекат (порез на опће добро) (упознавање са врстама имовине на коју се даје зекат и процентима који се издвајају на различите врсте иметка).
- Категорије којима припада зекат.
- Закључна ријеч о основним вјерским дужностима.
- Његовање духовног живота. (суштина мистицизма).
- Карактеристичне црте ислама (основе морала).
- Гријех и његово испаштање (забране).
- Обнављање пређеног градива.
- Политички систем ислама (национализам, средства за остваривање универзалности).
- Хисторија халифета (функционисање исламске државе).
- Облик владавине (савјетовање и контакт са народом, инострана политика).
- Обнављање пређеног градива.
- Закључна ријеч о функционисању исламске државе коју је утемељио Мухамед а.с.
- Испитивање.
- Закључивање оцијена.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи је посебно деликатна. Средњошколац се нашао у новој средини, пред новим изазовима, могућностима, препун жеља да их оствари. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самој себи и наглашена критичност ауторитета. Стога, вероучитељ у средњој школи мора поћи од те чињенице да је он човек који "развија" баријере неповерења". Зато је у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а онда на сазнајном подручју.

Зато су теме тако биране да се млади човек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став, а "чисто верски приступ" је светло које му помаже да правилније и целовитије заузме став.

Начин реализације наставе вјеронауке и овог пута искључиво иде путем искуства, доживљаја, а основна мисао водила је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

Други разред

ЦИЉ наставе исламске вјеронауке (илмудин) у овом разреду је да учесницима пружи цјеловити вјернички поглед на свијет са посебним нагласком на практични вјернички живот и будући вјечни живот. Изградња погледа на свијет кроз призму властитог вјеровања уз максимално поштовање свих наведених датости.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II разред

(1 час недељно, 35 годишње)

- Уводни час (упознавање ученика са планом и програмом вјеронауке, кратак осврт на градиво из претходне године).
- Правни систем ислама (правна наука, писани устав).
- Међународно право (главне карактеристике исламског права).
- Законодавство у исламу.
- Судство и извори исламског права.
- Економски систем ислама.
- Насљеђивање у исламу и васијет (тестамент).
- Друштвена осигурања (игре на срећу).
- Зајам и интерес.
- Жена у исламу.
- Дужности и права жене у исламу.
- Положај немуслимана у исламској земљи.
- Друштвена аутономија.
- Значење светог рата (џихада).
- Допринос ислама друштвеним наукама.
- Допринос ислама природним наукама.
- Посебан допринос муслимана математици, хемији и физици.
- Ортодоксне халифе (владари).
- Династија емевија.
- Династија абасија.
- Андалузијски хилафет и положај муслимана у осталом дијелу свијета.
- Свакодневни живот муслимана (раћање, почетак живота).
- Брак, остали обичаји и смрт.
- Храна, пиће, одијевање и фризура.
- Зашто само један лунарни календар.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи је посебно деликатна. Средњошколац се нашао у новој средини, пред новим изазовима, могућностима, препун жеља да их оствари. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самој себи и наглашена критичност ауторитета. Стога, вероучитељ у средњој школи мора поћи од те чињенице да је он човек који "разбија" баријере неповерења". Зато је у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а онда на сазнајном подручју. Зато су теме тако биране да се млади човек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора

заузети свој став, а "чисто верски приступ" је светло које му помаже да правилније и целовитије заузме став.

Начин реализације наставе вјеронауке и овог пута искључиво иде путем искуства, доживљаја, а основна мисао водила је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

Трећи разред

ЦИЉ наставе исламски вјеронаук (илмудин), у трећем разреду средње школе, јесте да ученици стекну општа знања о вјери и религији.

ЗАДАЦИ наставе су да ученици:

- упознају шта је вјера, а шта је религија;
- уоче заједничке елементе религија;
- стекну основна знања о најстаријим религијама и о историји религије на подручју западног Балкана.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(1 час недељно, 30-32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35-37 часова годишње за четворогодишње образовање)

Вјера и религија

- Дин (религија) и вјера;
- Тењхид - исламски монотеизам;
- Шта је религија;
- Различити аспекти проучавања религија;
- Поријекло религија;
- Религија у предисторији.

Највећи посланици

- Улу-л-азм - посланици одлуке;
- Адем - отац човјечанства и први посланик;
- Нух - први посланик на земљи, први сукоб тењ/хида са политеизмом;
- Ибрахим - праотац каснијих вјеровјесника и градитељ Кабе;
- Муса - посланик који је срушио највећу тиранију на земљи, који је непосредно разговарао са Алахом цш. и коме је објављен Теврат;
- Иса - син Мерјемин, знамење свјетовима, посланик Инд'ила;
- Мухаммед а.с. - посланик човјечанства, посланик Кур'ана и милост свјетовима.

Вјера и друштво

- Вјера и наука;
- Божија објава - њахј;
- Утицај "тењхид" - монотеизма на живот.

Заједнички елементи религија

- Свете књиге: Библија, Стари завјет, Нови завјет, Тора, Тал-муд, Кур'ан часни;
- Појам гријеха: Гријех у јудаизму, Гријех у хришћанству,
- Гријех у исламу;
- жртва-курбан;
- Ходочашће: Јерусалем - свети град јудаизма, хришћанства и ислама;
- Бејтуллах-Каба: симбол изворне вјере у једног и јединог Бога.

Најстарије религије

- Религије Блиског истока;
- Религије древног Египта.

Живе религије истока

- Хиндуизам;
- Будизам.

Историја религије на подручју западног Балкана

- Политеистички култови;

- Римски политеизам;
- Долазак хришћанства.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава, у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповјерење према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Због тога, вјероучитељ у средњој школи мора поћи од чињенице да је он човјек који "разбија" баријере неповјерења. Зато је, у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су биране тако да се млади човјек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, потом заузима свој став, а "чисто вјерски приступ" је свјетло које му помаже да правилније и цијеловитије заузме став.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вриједност, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

Четврти разред

ЦИЉ вјеронауке у четвртом разреду јесте да младима на цијеловит начин представи вјеру ислам у духовној, моралној и социјалној мисионарској димензији и другим димензијама, да би вјера нашла мјеста у њиховом практичном животу и позитивно утицала на изградњу њихове будућности.

ЗАДАЦИ вјерске наставе јесу:

- да ученике оспособи за постављање питања о цијелини и најдубљем смислу постојања човјека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свјетлу вјере ислама;

- да помогне ученицима у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у налажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остваривању сусрета са свијетом (с људима различитих култура, религија и погледа на свијет, са друштвом и природом) и с Богом;

- да изгради код ученика увјерење да је његов живот на овоме свијету само припрема за вјечност, те да се из те перспективе развије код ученика способност разумијевања, преиспитивања и врједновања властитог односа према другом човјеку као божјем створењу.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32-34 часа годишње)

Вјера и друштво

- Шта је ибадет, како се он схваћа у нашој вјерској традицији?
- Ко једино заслужује и зашто да Му се ибадет чини, која је сврха ибадета?
- Шта је филозофија и која је њена улога, које су додирне тачке вјере и филозофије?
- Када је дошло до највећег сукоба између вјере и филозофије и зашто, у чему је успјех филозофије, а у чему њени промашаји?
- У чему је разлика између вјере и филозофије, посланика и филозофа?
- Одабрани текстови о претходно наведеним темама.
- Шта је култура, каква је разлика између културе и цивилизације?
- Која је основна улога вјере и колики је њен утицај на културу?

- Одабрани текстови.
- Однос религије и материјализма.
- Шта значи секуларизам, ко га је теоријски и с каквим циљевима утемељио?

- Какав је однос секуларизма према вриједностима, каква је улога вјере у секуларном друштву?

- Однос ислама према секуларизму.
- Савремени видови идолатрије: шта је велики, а шта мали ширк, да ли је прошло вријеме ширка о којем Кур'ан говори?

- Вјеровања и обичаји: гатање, прорицање судбине и записи.

Ехлу-л-китаб

- Ко су слѣдбеници књиге, какав је став ислама према пријашњим посланицима и објавама које су им слате?

- Јудаизам: основе јудаистичког учења, молитва, одгој, обреди и свечаности код Јевреја.

- Кршћанство: ко је био Исус Крист и шта је он научавао?

- Главне кршћанске цркве и најпознатији кршћански благодани.

- Десет Божјих заповијести код кршћана.

- Ислам: шта значи ислам и да ли се он може назвати мухамеданством, да ли је ислам најмлађа или најстарија вјера?

- На којим основама ислам гради људско друштво, по чему је ислам вјера средњег пута и у чему се огледа друштвена димензија ислама?

- Основни темељи вјере ислама.

- Ширење ислама.

- Шта значи му'мин, муслим, кафир и мунафик?

- Основни исламски шарти (пет ступова ислама).

- Салат-намаз, кључ ценета.

- Рамазански пост - штит вјерника.

- Зекјат, значење и важност његовог издвајања.

- На које се врсте имовине даје зекјат и колико се издваја.

- Кома припадају средства сакупљена на име зекјата.

- Хаџ - врхунац богобојазности.

- Који су главни прописи хаџа и који је њихов смисао и порука.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава у средњој школи посебно је деликатна. Основни проблем је неповјерење према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Због тога, вјероучитељ у средњој школи мора поћи од чињенице да је он човјек који "разбија" баријере неповјерења. Због тога је у остваривању наставне јединице нагласак на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су биране тако да се млади човјек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, потом заузима свој став, а "чисто вјерски приступ" је свјетло које му помаже да правилније и цијеловитије заузме став.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вриједност, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

Литература:

Уџбеник вјеронауке за четврти разред средње школе Ислам и свјетске религије аутор др Џемалудин Латиф.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

37

Први

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I - УВОД 1. Уводни час, 2. Понављање кључних појмова и садржаја обрађених у основној школи	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да сагледа садржаје којима ће се bavити настава Православног катихизиса у току 1. године средњошколског или гимназијског образовања; моћи да уочи какво предзнање има из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања; бити мотивисан да похађа часове православног катихизиса. 	<ul style="list-style-type: none"> Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Међусобно упознавање ученика; Реконструкција обрађених садржаја о личном Богу, човеку, Цркви, Литургији. 	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихеза не постоји ради томилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учење у богослужбеном животу Цркве. Катихета (вероучитељ) би требало да стално има на уму да је катихеза сведочење Истине, проповед Истине и увођење у Истину кроз Цркву као заједницу љубави.
II – БОГ ОТКРИВЕЊА 3. Творевина сведочи о Творцу 4. Човек – богоотражитељ 5. Откривење – позив у заједницу 6. Бог Откривења – Света Тројица (библијска сведочанства) 7. Из молитвеног богословља Цркве (систематизација теме)	<ul style="list-style-type: none"> Пружити ученицима основ за разумевање да је творевина дело љубави Божје, да носи стваралачки печат Божји, да није случајно настала, нити је самобитна; Пружити ученицима основ за разумевање да је Бог Личност; Упознати ученике да је човек богочежљиво биће и да се Бог открива човеку ради заједнице са њим; Пружити ученицима знање о библијским, светоотачким и богослужбеним сведочанствима да је Бог Света Тројица; Омогућити ученицима да стекну основ за разумевање доступности Откривења Божјег, као и то да се Његово Откривење и данас дешава, уочава, препознаје и доживљава у Цркви. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да наведе неке од примера Откривења Бога у Библији; моћи да разуме и тумачи значење израза homo religiosus; моћи да препозна изразе вере у Свету Тројицу у богослужбеним текстовима; моћи да препозна изразе вере у Бога као Творца у богослужбеним текстовима; моћи да разуме да се Бог из љубави открива човеку, позивајући га у заједницу; бити подстакнут да непосредније учествује у богослужењу Цркве; моћи да промишља о личној одговорности у односу према Богу и ближњима; моћи да разуме да се Божје Откривење дешава и данас у Цркви и свету; 	<ul style="list-style-type: none"> Логосност творевине (откривање Бога кроз законитост, лепоту и склад у творевини); Бог улази у историју и открива се као Личност (икономија Божја); Човек као богоотражитељ; Откривење – позив у заједницу. 	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (35 часова) практична настава (2 часа) <u>Место реализације наставе</u> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;

<p>III - ВЕРА, ЗНАЊЕ И БОГОПОЗНАЊЕ</p> <p>8. Вера и поверење</p> <p>9. Вера у Старом и Новом Завету</p> <p>10. Бог се познаје љубављу</p> <p>11. Вера и живот („Вера без дела је мртва...“)</p> <p>12. Из молитвеног богословља Цркве (систематизација теме)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособити ученика за разликовање знања које се односи на предмете и познања личности; Указати ученицима да су вера и поверење предуслови сваког знања; Упознати ученике са примерима вере и поверења у Бога библијских личности; Оспособити ученике за разумевање да је богопознање у православном искуству плод личне, слободне заједнице човека с Богом; Пружити ученицима основ за разумевање да се богопознање као лични доживљај Христа у Цркви разликује од „знања о Богу“. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да просуђује и препознаје сведочанства вере у свом животу. 	<ul style="list-style-type: none"> Знање о стварима и познање личности; Присуство вере у научној методологији и научним теоријама; Вера у Старом и Новом Завету Познање Бога као личности методом љубави; Вера без дела је мртва; Сличност између човекопознања и богопознања. 	<p><u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чињеницама извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких
---	--	---	--	--

<p>IV – ХРИШЋАНИН – ЧОВЕК ЦРКВЕ</p> <p>13. Човек и заједница</p> <p>14. Црква као литургијска заједница (моја парохија)</p> <p>15. Света Литургија – пуноћа заједнице са Богом</p> <p>16. Хришћанин – човек Цркве (систематизација теме)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разговарати са ученицима о човековој потреби да припада заједници и како се припадност остварује; Оспособити ученике за правилно схватање појма Цркве као благодатне заједнице Бога и верних која се остварује у светој Литургији; Указати ученицима да не постоје хришћани мимо Цркве; Пружити ученицима основ за разумевање да је света Литургија извор спасења јер се у њој остварује пуноћа заједнице са Богом. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да увиди да хришћанин постоји преваходно као члан конкретне литургијске заједнице; моћи да опише живот парохијске заједнице; моћи у основним цртама да објасни да се учешћем у литургијском сабрању ступа на пут богопознања; моћи да продискутује о православном схватању Цркве; моћи да схвати да хришћанство подстиче човека на одговоран живот у заједници. 	<ul style="list-style-type: none"> Црква као заједница која се пројављује на Литургији; Моја парохија; Хришћанин – човек Цркве; Света Литургија – пуноћа заједнице са Богом. 	<p>активности у наставном процесу.</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. <p>Евалуација наставе</p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова;
<p>V - СВЕТО ПИСМО - КЊИГА ЦРКВЕ</p> <p>17. Настанак и подела Светог Писма</p> <p>18. Канон и богонадахнутост Светог Писма</p> <p>19. Црква као место тумачења и доживљаја Светог Писма и Светог Предања</p> <p>20. Свето Писмо – књига Цркве</p> <p>21. Утицај Светог Писма на културу и цивилизацију</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознати ученике са настанком и поделом Светог Писма; Предочити ученицима да је Свето Писмо богонадана књига; Упознати ученике да је Свето Писмо књига богослужбене заједнице (Старог и Новог Израња); Омогућити ученицима да појме континуитет Божјег Откривења у Старом и Новом Завету; Указати ученицима да је за правилно тумачење Светог Писма неопходна укорененост у животу Цркве. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да именује различите књиге Светог Писма; моћи да наброји неке ауторе књига Светог Писма; моћи да истражује Свето Писмо користећи скраћенице, поделе на главе и стихове; знати да се посебност Светог Писма садржи у богонадахнутости; моћи да препозна карактер богонадахнутости Светог Писма кроз лично искуство надањивања Светим Писмом; моћи да наведе неке примере повезаности Старог и Новог Завета; моћи да закључи да је Свето Писмо књига Цркве, а не појединца. 	<ul style="list-style-type: none"> Настанак и подела Светог Писма; Канон и богонадахнутост Светог Писма; Црква као место тумачења и доживљаја Светог Писма и Светог Предања; Утицај Светог Писма на културу и цивилизацију; Свето Писмо је књига Цркве. 	<p>Оцењивање</p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; <p>Број часова предвиђених за обраду— и систематизацију по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> Бог Откривења (5 часова) Вера, знање и богопознање (5 часова) Хришћанин – човек Цркве (4 часа) Свето Писмо – књига Цркве (5 часова) Хришћански живот (5 часова) <p>Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.</p>

<p>VI - ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ</p> <p>22. Црквено Предање и народна предања</p> <p>23. „Све ми је дозвољено, али ми није све на корист...”</p> <p>24. Из живота светих</p> <p>25. Знамените личности и хришћанство</p> <p>26. Смисао (и бесмисао) живота</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити знање ученицима да је подвиг неопходно средство за остварење личне заједнице с Богом у Христу, у којој ће Бог бити извор нашег вечног постојања и личног идентитета; • Оспособити ученика за разликовање народног и црквеног Предања и правилно доживљавање православног егоса који извире из литургијског начина постојања људи и природе; • Развијање свести ученика о неопходности одговорног живота у заједници и ослобађања од егоцентризма; • Упознати ученике да је светост достижна и данас, те да није привилегија прошлости; • Омогућити разумевање ученицима да је човек биће смисла; • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току школске године из Православног катихизиса. 	<p>моћи да увиди да постоји разлика између народног и црквеног предања и да заузме став према њима;</p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да уочи да светост живота није могућа без истовремене заједнице са Богом и људима; • знати да су сви људи призвани да буду свети; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса I. разреда средње школе. 	<p>Питања односа народног и црквеног предања;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Животна искушења и суочавање са њима; • Живот није случајност него је дар; • Светост као мера људског достојанства.
---	--	--	---

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност 2. Историја 3. Ликовна култура 4. Музичка култура 5. Екологија	6. Психологија 7. Социологија 8. Философија 9. Грађанско васпитање

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

37

Други

Назив предмета:
Годишњи фонд часова:

Разред:

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<p>I – УВОД</p> <p>1. Понављање кључних појмова обрађених у првом разреду средње школе</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве стазове усвојили ученици у претходном школовању. 	<p>По завршетку теме ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> моћи да сагледа садржаје којима ће се bavити настава Православног катихизиса у току 2. године средњошколског или гимназијског образовања; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Рекапитулација обрађених садржаја о Богу, Цркви као богослужбеној заједници, хришћанском животу. 	<p>Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.</p> <p>Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науку да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учеће у богослужбеном животу Цркве.</p>
<p>II - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА</p> <p>2. Стварање света</p> <p>3. Стварање човека по икони и подобију Божијем</p> <p>4. Творевина и човеково место у њој</p> <p>5. Свет је створен са циљем да постане Црква</p> <p>6. Представе стварања света и човека у православној иконографији</p>	<ul style="list-style-type: none"> Омогућити ученицима да стекну неопходно знање да узрок постојања света јесте личностни Бог Који слободно из љубави ствара свет; Развијање свести код ученика о стварању човека по „икони и подобију Божијем“, односно као слободне личности способне за љубав према другом бићу; Оспособити ученике за разумевање да је свет и све што је у њему, створено за вечно, да буде причасник вечног Божијег живота; Предочити ученицима 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да интерпретира учење Цркве о стварању света; моћи да објасни да је човек икона Божија зато што је слободан; моћи да објасни да је човек подобије Бога зато што је способан за заједницу; моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да вечно живи у заједници са Њим; бити подстакнут да просуђује о смислу постојања човека и света; моћи да разликује особености створеног и нествореног; моћи да развија одговорност за сопствени живот и живот других; моћи да препитије и вреднује сопствени однос према Богу, другом човеку и према творевини Божијој. 	<ul style="list-style-type: none"> Библијска сведочанства о стварању света и човека; Учење Цркве о стварању света и човека; Последње стварања ни из чега по природу и човека; Творевина и човеково место у њој; Свет је створен са циљем да постане Црква; Православна иконографија о стварању света. 	<p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p> <p>Врсте наставе</p> <p>Настава се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (35 часова) практична настава (2 часа) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учioniци; Практична настава се реализује у цркви- учећем у литургијском сабрању; <p>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном

	<p>чињеницу да је човек од Бога призван да управља целим светом и да га приноси Богу, те да се у тој заједници обожи и човек и свет.</p>			<p>уознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p>
<p>III - ПРАРОДИТЕЉСКИ ГРЕХ 7. Библијска повест о прародитељском греху 8. Прародитељски грех као промашај циља стварања 9. Светоотачко тумачење прародитељског греха 10. Јединство човека са Богом – једини начин да се превазиђе смрт 11. Човекова злоупотреба творевине 12. Прародитељски грех у светлости богослужбених текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити ученицима основ за разумевање прародитељског греха на основу библијског сведочанства, тумачења Светих Отаца и учења Цркве; • Ученицима предочити да се човеков промашај (грех) састоји у одвајању човека и света од Бога; • Пружити ученицима основ за разумевање да спасење као превазилажење смрти и задобијање вечног живота, јесте повратак у заједницу с Богом. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да објасни у чему се састоји прародитељски грех; • моћи да сагледа последнице прародитељског греха и начин њиховог превазилажења; • моћи да објасни каква је улога човека у остваривању назначења света; • моћи да просуди о важности учествовања у литургијском сабрању за сопствено спасење; • бити подстакнут да се одговорније односи према природи; • моћи да стекне увид у личну одговорност за своје поступке; • моћи да уочи значај покајања за своје спасење. 	<ul style="list-style-type: none"> • Библијска и светоотачка сведочанства о прародитељском греху; • Последнице прародитељског греха; • Еколошки проблем као једна од последица човекове отуђености од Бога; • Превазилажење еколошке кризе је могуће повратком човека у заједницу са Богом; • Појам прародитељског греха у богослужбеним текстовима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чињеницама извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психолошког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
<p>IV – СВЕШТЕНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА (ОД АДАМА ДО ИЗРАИЉА) 13. Каин и Авељ 14. Ноје и барка, као праслике Христа и</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Омогућити ученицима разумевање да се Стари Завет у главним цртама, периодима, личностима и догађајима може посматрати као праслика и најаву новозаветних догађаја; 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да уочи да се Бог у Старом и Новом Завету открива као личност и да позива човека у заједницу са Њим; • моћи да, на примеру Каина и Авеља, закључи да је свако убиство – братоубиство; • моћи да, на примеру Ноја, схвати значење појма праслика Христа и Цркве као места 	<ul style="list-style-type: none"> • Тајна Христова у историји спасења; • Лични однос са Богом старозаветних патријараха и праотаца; • Праслике Христа и Цркве у периоду старозаветних 	<ul style="list-style-type: none"> • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

<p>Цркве</p> <p>15. Црква и Вавилонска кула</p> <p>16. Авраамов завет са Богом и наговештај</p> <p>Цркве Христове</p> <p>17. Жртвовање Исака као праслика жртве Христове</p> <p>18. Јаков постаје Израил</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Омогућити ученицима да стекну знање о историјском току остварења Божјег плана о свету; • Пружити ученицима основ за разумевање да се у личности Исуса Христа испуњава оно што је откривено и речено у Старом Завету; • Предочити ученицима у чему се састоји разлика између Цркве као богочовечанске заједнице и других облика људских заједница; • Предочити ученицима да се у старозаветној историји назире личност Месије Који сабира и изабљава народ Божји. 	<p>спасења;</p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да, на примеру Вавилонске куле, схвати да ни једна људска заједница мимо Бога не води остварењу човековог назначења; • моћи да разуме да је откривење Аврааму почетак остваривања Цркве у историји; • бити свестан да је за богопознање неопходан личан сушет са Богом; • моћи да разуме да је обећање потомства дато Аврааму духовног карактера. 	<p>патријараха и праотаца.</p>	<p>Евалуација наставе</p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; <p>Оцењивање</p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <p>Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стварање света и човека (5 часова) • Прародитељски грех (6 часова) • Свештена историја спасења (од Адама до Израилља) (6 часова) • Свештена историја спасења (од Мојсија до Христа) (6 часова) • Старозаветна ризница (3 часа) <p>Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.</p>
<p>V - СВЕШТЕНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА (ОД МОЈСИЈА ДО ХРИСТА)</p> <p>19. Откривење Бога Мојсију (ЈХVХ, ó öv)</p> <p>20. Пасха</p> <p>21. Месија циљ старозаветних ишчекивања</p> <p>22. Давид и Соломон</p> <p>23. Испуњење старозаветних пророштава у Исусу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити ученицима основ за разумевање да је целокупан садржај старозаветне месијанске мисли остварен тек у Новом Завету у личности Господа Исуса Христа; • Предочити ученицима да се у старозаветној историји назире личност Месије Који сабира и изабљава народ Божји; • Упознати ученике са значајем старозаветног празновања Пасхе као праслике молитвеног 	<ul style="list-style-type: none"> • знати да је старозаветна вера – вера у једнога Бога; • моћи да објасни нека од старозаветних пророштава која су се остварила у личности Христовој; • моћи да наведе који старозаветни догађаји јесу праслика Сина Божјег и новозаветне Цркве. • моћи да повезује догађаје старозаветне и новозаветне историје; • моћи да уочи разлику између уобичајеног значења речи пророк и њеног библијског смисла; 	<ul style="list-style-type: none"> • Повезивање појмова: Стари и Нови Израил, маџа и Причешће, Пасха и Васкрсење, Педесетница и Силазак Светог Духа на Апостоле, Помазаник или Месија; • Месија – циљ старозаветних ишчекивања; • Откривење Бога Мојсију; • Пасха; • Давид и Соломон; • Делатност старозаветних 	<p>Повезивање појмова: Стари и Нови Израил, маџа и Причешће, Пасха и Васкрсење, Педесетница и Силазак Светог Духа на Апостоле, Помазаник или Месија;</p> <p>Месија – циљ старозаветних ишчекивања;</p> <p>Откривење Бога Мојсију;</p> <p>Пасха;</p> <p>Давид и Соломон;</p> <p>Делатност старозаветних</p>

<p>Христу</p> <p>24. Праслике Свете Троице, Исуса Христа и Цркве у Старом Завету (систематизација теме)</p>	<p>сећања на Христово Страдање, Васкрсење и Други долазак;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Омогућити ученицима разумевање да се деловањем пророка Божјих увек изграђује Црква. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да, на примеру пророчке делатности, увиди значај старана о социјално угроженим категоријама друштва; • моћи да схвати, на примеру Израилља, да Црква има наднационални карактер; • моћи да упореди Десет заповести са Христовим заповестима о љубави; • знати да је месијанска идеја присутна током старозаветне историје; • моћи да промишља о сопственом месту у историји спасења; 	<p>пророка;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Испуњење старозаветних пророштава у Исусу Христу; • Праслике Свете Троице, Исуса Христа и Цркве у Старом Завету. 	
<p>VI – СТАРОЗАВЕТНА РИЗНИЦА</p> <p>25. Мудросна књижевност – одабрани одељци</p> <p>26. Одабрани одељци из Псалма Давидових</p> <p>27. Старозаветни списи у богослужењу Цркве</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Омогућити ученицима доживљај старозаветне побожности; • Подстицати ученике на промишљање о незаменљивости и вредности сопствене личности; • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току школске године из Православног катихизиса. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да се, подстакнут примерима, смелије суочи са грехом самоуправљавања и сваким грехом, уопште; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса <p>2. разреда средње школе.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Мудросна књижевност; • Псалми Давидови; • Пророци Илија и Јелесеј; • Старозаветни списи у богослужењу Цркве. 	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Екологија
5. Физика
6. Философија
7. Социологија
8. Ликовна култура
9. Музичка култура

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

37

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред: **Трећи**

ТЕМА (методске јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД 1. Понављање кључних појмова обрађених у другом разреду средње школе	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању. 	По завршетку теме ученик ће: <ul style="list-style-type: none"> сагледа садржаје којима ће се bavити настава Православног катихизиса у току 3. године средњошколског или гимназијског образовања; уочи какво је његово прелазно изградива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Рекапитулација обрађених садржаја о стварању света и човека, прародитељском греху и историји спасења. 	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
II – ХРИСТОС ИСТИНИТИ БОГ И ИСТИНИТИ ЧОВЕК 2. Господ Исус Христос: Нови Адам, Месија и Емануил; 3. Исус Христос – Оваплоћени Логос Божји 4. Христос истинити Бог и истинити Човек 5. Теологија иконе (систематизација теме)	<ul style="list-style-type: none"> Ученицима пружити основ за разумевање значаја Христове личности и његовог живота за наше спасење; Протумачити ученицима Христово имена: Нови Адам, Месија и Емануил; Протумачити ученицима пролог Јеванђеља по Јовану; Ученицима пружити основ за разумевање да је Христос потпуни Бог и потпуни човек; Упознати ученике са теологијом иконе – да се на иконама пројављује историјска и есхатолошка димензија. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи ће разумети значење израза Нови Адам, Месија и Емануил, Логос; моћи да изложи зашто је Исус Христос као посредник између Бога и човека једини Спаситељ света; моћи да у прологу Јеванђеља по Јовану укаже на места у којима се говори о Богу као Логосу; моћи у основним цртама да опише зашто је могуће да се у новозаветној Цркви представља Бог; моћи да наведе основне разлике између слике и иконе. 	<ul style="list-style-type: none"> Господ Исус Христос: Нови Адам, Месија и Емануил; Исус Христос – Оваплоћени Логос Божји; Христос истинити Бог и истинити Човек. 	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <u>Врсте наставе</u> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (37 часова) <u>Место реализације наставе</u> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;

<p>III - ПРИБЛИЖИЛО СЕ ЦАРСТВО БОЖЈЕ...</p> <p>6. Почетак Христове проповеди</p> <p>7. Блаженства</p> <p>8. Беседа на гори</p> <p>9. Параболе о Царству Божјем</p> <p>10. Царство Божје – циљ Христове проповеди (систематизација теме)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити ученицима основ за разумевање да Христос доноси Царство Божје у свет; • Посматрати Христово учење о Блаженствима у савременом контексту; • Предочити ученицима Христово учење о Царству Божјем; • Христова проповед има универзални карактер. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да закључи да је Царство Божје заједница са Христом; • моћи да увиде актуелност Христове проповеди; • знати да је Христова делатност и проповед позив свима у Царство Божје; • моћи да увиде како поуке из Христове проповеди могу да примене на сопствени живот. 	<p>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. 	<p>IV - ГДЕ ЈЕ ХРИСТОС ТУ ЈЕ И ЦАРСТВО БОЖЈЕ</p> <p>11. Где је Христос ту је и Царство Божје</p> <p>12. Преображење Христово и објава Његовог страдања</p> <p>13. Лазарево Васкрсење и Улазак Христов у Јерусалим</p> <p>14. Тајна Вечера слика Царства Божјег</p> <p>15. Христос Нова Пасха</p> <p>16. Вазнесење и Други Долазак Христов</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Где је Христос ту је и Царство Божје; • Преображење Христово и објава Његовог страдања; • Лазарево Васкрсење и Улазак Христов у Јерусалим; • Тајна Вечера • Христос Нова Пасха; • Свети Дух Утешиатељ – Дух заједнице и Цар Небески. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да повеже догађај Преображења са литургијском песмом «Видјехом свијет истиниј...»; • моћи да разуме да је свака заједничка трпеза израз заједништва; • моћи да разуме да Христос Тајном Вечером установљује начин на који ће остваривати заједницу са својим ученицима у све дане до свршетка века; • моћи да разуме да сва радост хришћанске вере извире из свести о победи над смрћу и Христовом сталном присуству; • моћи да, причешћујући се, доживљава себе као учесника Тајне Вечере; • моћи да у основним цртама изложи смисао Христовог страдања и смрти; • моћи да објасни да се Христос вазноси на небо да би узнео људску природу Оцу; • моћи да разуме да се Христос вазноси на небо да би наша вера у Христа била слободна 	<ul style="list-style-type: none"> • Упознати ученике да Христос у својој личности обједињује Царску, Провештеничку и Пророчку службу; • Протумачити ученицима догађај и тропар Преображења у светлости исихастичког искуства Цркве; • Подстаћи ученике на размишљање да је Христово смрт на Крсту крајњи израз љубави Бога према човеку; • Упознати ученике са есхатолошком димензијом свете Литургије; • Ученицима указати да је Христовим Вазнесењем 	<ul style="list-style-type: none"> • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. 	<p>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

<p>17. Свети Дух Утешитељ – Дух заједнице и Цар Нефески (систематизација теме)</p>	<p>Христос прослављен као Господ и да је у Њему прослављена људска природа;</p> <ul style="list-style-type: none"> Ученицима пружити основ за разумевање да је и после свог Вознесења Христос са нама у све дане до свршетка века; Протумачити ученицима неколико новозаветних пневматолошких одељака. 	<p>(а не изнуђена);</p> <ul style="list-style-type: none"> знати да је општење са Христом и данас могуће у заједници Духа Светога – у Цркви. 	<ul style="list-style-type: none"> Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. <p>Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитавањем ставова;
<p>V - МОЈ ЖИВОТ У ХРИСТУ 18. Покајање и праштање 19. Труд и ревност 20. Вера и формализам у вери 21. Света Литургија – пројава Царства Небеског (систематизација теме)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Подстицати ученике на хришћански однос према свету, себи и ближњима указивањем на пример Христа чији је живот испуњен безусловном љубављу према сваком човеку; Подстицати ученике да се свакодневно труде у подвигу делатне љубави према Богу и ближњима; Упутити ученике да је основни смисао хришћанског етоса вољети друге као што Христос воли нас; Омогућити ученицима основ за разумевање да Христов Закон љубави није могуће испуњавати на формалан начин. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да разуме да покајање (преумљење) значи постављање Царства Божјег за приоритет живота; моћи да разуме да покајање подстиче човека да тражи Царство Божје; знати да истински однос са Богом не сме бити формалистички; бити свестан значаја испуњавања Христових заповести у свом животу; схватити да се учешћем на Литургији учествује у Царству Божјем. 	<p>Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; <p>Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> Христос истинити Бог и истинити човек (4 часа) Приближило се Царство Божје... (5 часова) Где је Христос ту је и Царство Божје (7 часова) Мој живот у Христу (4 часа)
<p>VI - СВЕТОТАЈНИСК И ЖИВОТ ЦРКВЕ 22. Крштење и Миропомазање 23. Покајање и</p>	<ul style="list-style-type: none"> Омогућити ученицима да схвате да је наш живот у Цркви незамислив без учешћа у светим Тајнама; Упознати ученике да човек Крштењем и Миропомазањем задобија 	<ul style="list-style-type: none"> моћи на основном нивоу да тумачи новозаветна сведочанства о значају Крштења; моћи да схвати да је Крштење прихватање позива на светост; моћи да објасни да Миропомазање значи 	<ul style="list-style-type: none"> Светотажински живот Цркве (4 часа) Новозаветна ризница (5 часова) <p>Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.</p>

<p>исповест</p> <p>24. Свештенство</p> <p>25. Света Литургија – Светајна Цркве</p>	<p>еклисиолошку ипостас (црквени идентитет);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Омогућити ученицима разумевање да су Исповест и Покајање обновљење благодати Крштења; • Указати ученицима да је свештеничка служба продужетак Христовог служења којим је Он спасао свет; • Указати ученицима да се учешћем у светим Тајнама постаје део Тела Христовог; • Развијати свест ученика да је света Литургија Тајна Божјег присуства у свету и уласка у Царство Божје. 	<p>примање дарова Светог Духа за служење у Цркви;</p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да схвати да су исповест и покајање повратак у наручје Очево и заједницу Цркве; • знати да су службе у Цркви дарови Духа Светога; • моћи да међусобно разликује различите службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон, лаик) и увиди њихову повезаност; • бити свестан да све Тајне свој смисао добијају у Литургији. 		
<p>VII - НОВОЗАВЕТНА РИЗНИЦА</p> <p>26. Анафора светог Василија Великог</p> <p>27. Литургијски контекст молитве Оче наш</p> <p>28. «Ако једном од ових малих учинисте, мени учинисте...»</p> <p>29. Христов однос према потребитима</p> <p>30. Сви сте једно у Христу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Пружити ученицима основ за разумевање целокупног достроја спасења на примеру анафоре Василија Великог; • Детаљно прогумачити ученицима молитву Оче наш у контексту Литургије; • Пружити ученицима основ да повежу Христов однос према потребитима са харитативном делатношћу хришћана данас; • Предочити ученицима кроз јеванђељске текстове 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна догађаје из историје спасења у Анафори Василија Великог; • моћи да тумачи молитву Оче наш као литургијску молитву; • моћи да разуме да братска хришћанска љубав своје порекло има у примеру Христове љубави; • бити свестан да хришћанско братољубље превазилази крвно и национално порекло; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 3. разреда средње школе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Анафора светог Василија Великог; • Литургијски контекст молитве Оче наш; • Ако једном од ових малих учинисте, мени учинисте...; • Христов однос према потребитима; • Сви сте једно у Христу... 	

	<p>да у прихватању Христове Тајне нема раздора међу људима;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току школске године из Православног катихизиса. 			
--	--	--	--	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност 2. Грађанско васпитање 3. Историја 4. Екологија 5. Географија	6. Филозофија 7. Психологија 8. Социологија 9. Ликовна култура 10. Музичка култура

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

32

Четврти

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I - УВОД 1. Понављање кључних појмова обрађених у трећем разреду средње школе	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању. 	По завршетку теме ученик ће: <ul style="list-style-type: none"> сагледати садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 4. године средњошколског или гимназијског образовања; уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Рекапитулација обрађених садржаја о личности Господа Исуса Христа. 	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науку да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учење у богослужбеном животу Цркве.
II - ЗА ЖИВОТ СВЕТА 2. „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа...“ 3. „Заблагодаримо Господу...“ – узајамно даривање 4. „Због свега и за све...“ 5. Трпеза Господња – конкретност заједничарења 6. „У миру изиђимо...“	<ul style="list-style-type: none"> Пружити ученицима основ за разумевање да Литургија преображава свет уносећи у њега есхатолошку реалност; Упознати ученике са садржајем и структуром свете Литургије; Предочити ученицима значај активног учења у светој Литургији; Нагласити ученицима да су хришћани позвани да у свету сведоче етос свете Литургије. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да препознаје елементе свете Литургије; моћи да препозна да је благодатно искуство Литургије предокушај Царства Божијег; моћи да назре космолошки и есхатолошки карактер Литургије; моћи да тумачи литургијску молитву после светог Причешћа; моћи да схвати да се Причешћем задобија отпуштење грехова, љубав нелицемерна, смелост према Богу, усвојење Царства Божијег. бити свестан да се његов живот у Цркви не ограничава на време служења свете Литургије. 	<ul style="list-style-type: none"> Садржај и структура свете Литургије; „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа...“; „Заблагодаримо Господу...“ – узајамно даривање; „Због свега и за све...“; Трпеза Господња – конкретност заједничарења; „У миру изиђимо...“. 	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (31 часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе _____ <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;

<p>III – ИСТОРИЈА И ЕСХАТОЛОГИЈА У ЦРКВИ</p> <p>7. Хришћанско схватање историје</p> <p>8. Црква у прогону и слобода хришћана</p> <p>9. Појава и развој монаштва</p> <p>10. Јединство Цркве и сабори</p> <p>11. Мисија светих Кирила и Методија</p> <p>12. Светосавље – пут који води у Живот</p> <p>13. Косовски завет – есхатолошко опредељење народа</p> <p>14. Светитељи нашег рода – благо целог света</p> <p>15. Исихазам</p> <p>16. Есхатон као узрок постојања Цркве и историје (систематизација теме)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Представити ученицима хришћанско схватање историје као процес који у есхатону задобија свој смисао и испуњење; Упознати ученике са најважнијим догађајима из историје Цркве; Упознати ученике са најзначајнијим елементима кирило-методијевске традиције Нагласити ученицима да је Светосавље хришћански етос српског народа; Упознати ученике да се опредељење за Царство Небеско изражава на реалан начин; Сведочењем Христа и личним животом; Упознати ученике са богатством исихастичке праксе и богословља. 	<ul style="list-style-type: none"> моћи да схвати да историја има есхатолошко усмерење; моћи да схвати разлог за гоњење хришћана у римском царству; моћи да схвати да нема суштинске разлике између светосавског и хришћанског етоса; моћи да наброји неке српске светитеље и да објасне како су они служили Богу и ближњима; моћи да доведе у везу виђење таворске светлости са исихастичком праксом; бити свестан могућности мистичког опита заједнице са Богом. 	<ul style="list-style-type: none"> Хришћанско схватање историје; Црква у прогону и слобода хришћана; Појава и развој монаштва; Јединство Цркве и сабори; Мисија светих Кирила и Методија; Светосавље – пут који води у Живот; Косовски завет – есхатолошко опредељење народа; Светитељи нашег рода – благо целог света; Исихазам. 	<p><u>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонувања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психолошког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и
<p>IV – ХРИШЋАНСТВО У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ</p> <p>17. Егоизам</p> <p>18. Проблеми биоетике</p> <p>19. Хришћански</p>	<ul style="list-style-type: none"> Омогућити ученицима да изграде хришћански став према савременом схватању слободе, љубави, заједнице...; Пружити ученицима основ за разумевање да хришћанска теорија и пракса носе снагу којом би могло да се одговори 	<ul style="list-style-type: none"> постати свестан да је егоизам суштински проблем човековог друштва, јер разара заједницу; моћи да критички вреднује проблеме савремене цивилизације у светлу искуства Цркве (савремено схватање слободе, љубави, другог човека); моћи да промишља о разлозима постојања болести и како се носити са њима са православног становишта; 	<ul style="list-style-type: none"> Егоизам; Проблеми биоетике; Хришћански поглед на болести; Питања личног, породичног и друштвеног морала; Хришћанство и изазови потрошачког друштва; Деликвенција и вршњачко 	<ul style="list-style-type: none"> У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и

<p>поглед на болести</p> <p>20. Питања личног, породичног и друштвеног морала</p> <p>21. Хришћанство и изазови потрошачког друштва</p> <p>22. Деликвенција и вршњачко насиље</p> <p>23. Проблем теодицеје</p>	<p>на најважнија искушења савременог света и човека;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособити ученика да богословски размишља о биоетичким проблемима на основу одабраних примера; • Упознати ученике са различитим богословским поимањима болести; • Кроз разговор о болестима зависности подстаћи ученике да се одговорно суочавају са егзистенцијалним питањима; • Кроз дискусију о проблемима моралности у социолошким оквирима помоћи ученицима да изграде правилан етички став о томе; • Разговарати са ученицима о породичним вредностима и савременим изазовима; • Разговарати са ученицима о проблему човекове одређености у потрошачком друштву; • Разговарати са ученицима о човекој тежњи да пребацује одговорност на Бога за зло у свету и дати објашњење са православног становишта; 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да схвати да су болести зависности последица неиспуњености смислом и правим животним садржајима; • бити свестан да личност ниједног човека не сме да буде сведена на предмет, ствар или број; • бити свестан значаја јединствености, вредности и непоновљивости сопствене личности и личности других људи; • бити свестан да је деперсонализација исто што и десакрализација човека; • моћи да увиди да је лек против одређења човека – искуство Цркве и да личност не постоји без заједнице слободе и љубави; • да схвати да је насиље немогуће ако је други за мене личност. 	<p>насиље; • Проблем теодицеје.</p>	<p>Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p> <p>Евалуација наставе</p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; <p>Оцењивање</p> <p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <p>Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • За живот света (5 часова) • Историја и есхатологија у Цркви (10 часова) • Хришћанство у савременом свету (7 часова) • Тачно изложено православне вере (1 час) <p>Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.</p>
---	--	--	-------------------------------------	--

<p>V – ТАЧНО ИЗЛОЖЕЊЕ ПРАВОСЛАВНЕ ВЕРЕ</p> <p>24. Тачно изложење православне вере</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Рекапитулирати и продубити знања ученика о основама православне вере; • Помоћи ученицима да изврше синтезу досадашњих знања и разумевања о основама православне вере; • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току циклуса школовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тачно изложење православне вере светог Јована Дамаскина.
--	--	---	--

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Философија
3. Социологија
4. Екологија
5. Биологија
6. Грађанско васпитање
7. Историја
8. Ликовна култура
9. Музичка култура

2, ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ У ПОДРУЧЈУ РАДА - КОЖАРСТВО

2.1. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ

2.1.1. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ЗАЈЕДНИЧКИ ЗА СВЕ ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ

КОЖАРСКИ МАТЕРИЈАЛИ (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета кожарски материјали је стицање знања о преради коже, материјалима који се примењују у изради кожарских производа, технолошким процесима добијања тих материјала, њиховим особинама и употреби.

Задаци наставе предмета су:

- схватање улоге и значаја хартије, текстила, пластичних маса, гуме, лепкова и вештачке коже и крзна у добијању готових производа од коже;
- оспособљавање за самостално одлучивање о избору појединих врста помоћних материјала у производњи одређених производа од коже;
- усвајање и разумевање хемијских промена које се дешавају приликом прераде коже;
- схватање значаја проналаска и производње вештачке коже и крзна;
- стицање знања о врстама, особинама, употребљивости и квалитету природних и вештачких кожа и крзна;
- упућивање на правилан избор и коришћење природних и вештачких кожа и крзна;
- развијање осећања за разликовање природних и вештачких кожа;
- схватање улоге и значаја дораде – финиширања готових производа, новим финишима и њиховој правилној употреби;
- оспособљавање за избор најбољег начина дораде.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТИ ПОЈМОВИ О КОЖИ (5)

Животињска кожа као кожарска сировина. Грађа и хемијски састав сирове коже, конзервирање сирових кожа.

ПРИПРЕМНИ РАДОВИ У ПРАРАДИ КОЖЕ (10)

Квашење сирових кожа, лабављење корена длаке, цепање коже, откречавање и мекшање коже.

ШТАВЉЕЊЕ КОЖЕ (10)

Биљна штавна средства, добијање и особине, начини извођења. Минерално штављење Карактеристике важнијих хромних соли, практично извођење хромног штављења. Штављење масноћама.

Синтетичка штавна средства. Комбиновано штављење.

ЗАВРШАВАЊЕ КОЖА (9)

- Средства за неутрализацију штављене коже.
- Основно бојење коже. Синтетичке органске боје. Машћење коже. Средства за машћење коже.
- Средства за апретирање и импрегнацију коже. Покривно бојење коже. Лакирање коже.

ВЕШТАЧКА КОЖА (3)

Материјали који се користе за добијање вештачких кожа. Производња вештачке коже, врсте, особине и примена.

ВЕШТАЧКО КРЗНО (3)

Ткано, трикотажно и лепљено вештачко крзно. Добијање, особине и употреба.

ТЕХНОЛОГИЈА ХАРТИЈЕ (4)

Сировине за добијање хартије. Процес производње хартије, картона и лепенки.

Квалитет и врста хартије.

Примена хартије у кожарско – прерађивачкој индустрији.

ТЕХНОЛОГИЈА ТЕКСТИЛА (10)

Текстилна влакна. Општа својства и подела. Биљна влакна. Добијање, особине и употреба. Најважнији представници: памук, лан и конопља.

Животињска влакна. Добијање, особине и употреба. Најважнији представници: вуна и свила.

Синтетичка влакна. Добијање, особине и употреба. Најважнији представници. Примена у кожарско – прерађивачкој индустрији.

ТЕХНОЛОГИЈА ГУМЕ (6)

Природни и синтетички каучук. Добијање и особине. Помоћни материјали у производњи гуме.

Производња гуме. Примена гуме у кожарско-прерађивачкој индустрији.

ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ (6)

Добијање пластичних маса (полимеризацијом и поликондензацијом), особине и подела.

Помоћни материјали у производњи пластичних маса. Производња гранулата и фолија од пластичних маса. Најважнији представници: поливинилхлорид, полистирен, бакелитне смоле, вештачки полиамиди.

ЛЕПКОВИ (4)

Хемијски састав, особине и подела.

Лепкови који се користе у кожарско-прерађивачкој индустрији.

II РАЗРЕД

(2 + 2 часа недељно, 70 + 70 часова годишње)

ОПШТИ ПОЈМОВИ (4)

Основни појмови о природним и вештачким крзнима. Подела готових кожа.

КОЖА ЗА ЛИЦЕ И ПОСТАВУ ОБУЋА (5)

Бокс и напа са природним и коригованим лицем. Лак: глат, гужван и пресован. Нубук: глат и пресован. Велур. Природна и обојена кравина. Дулбокс, водоодбојна кожа и јухт кожа. Шеврет и шевро са природним и коригованим лицем. Сепаник. Постава са природним и коригованим лицем. Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

КОЖЕ ЗА ДОЊЕ ДЕЛОВЕ ОБУЋЕ (5)

Тонска кожа за ковану, шивену и лепљену обућу. Кожа за оквире (лубове) и табанице.

Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ТЕХНИЧКЕ КОЖЕ (4)

Коже за ремење, опрему, заштитну опрему. Коже за шивење бланк, техничке семиш коже. Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ГАЛАНТЕРИЈСКЕ И КЊИГОВЕЗАЧКЕ КОЖЕ (4)

Галантеријски бланк, цепаник, бокс, набук, велур и сафијан. Галантеријска свињска кожа, кравина и напа.

Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

КОЖЕ ЗА ОДЕВНЕ ПРЕДМЕТЕ (4)

Одевна напа са природним и коригованим лицем. Одевни лак, набук, велур и семиш.

Рукавичарске и ортопедске коже.

Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ОСТАЛЕ КОЖЕ (4)

Коже риба. Коже водоземаца. Коже гмизаваца. Коже паса. Коже птица.

Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ПРИРОДНО КРЗНО (9)

Подела крзна. Крзна оваца, јагњаци и јаради.

Крзна: нутрије, видрица, куна, лисице, чинчиле, ондатре, оцелота, вукова, медведа, хермелина, кунџа, фока, риса, твора, дабра. Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ВЕШТАЧКО КРЗНО (4)

Сировине за израду, квалитет по стандарду, особине и употреба.

ВЕШТАЧКЕ КОЖЕ (6)

Врсте вештачке коже за израду горњих и доњих делова обуће, галантеријских и одевних производа.

ДОРАДА – ФИНИШИРАЊЕ ПРОИЗВОДА (15)

Избор средстава и метода, зависно од врсте штаве.

Топла и хладна дорада. Дорада готових производа од природне и вештачке коже и крзна.

Завршна обрада обуће: бојење, полирање, аплетовање и сјајење. Завршна обрада галантеријских производа: бојење, фазонирање, утискивање украсних линија, гланцање, машћење, ватарање, спаљивање и опаљивање средстава за спајање, глачање и пеглање. Завршна обрада производа од кожне конфекције и крзна: пеглање, сјајење, бојење, фазонирање, оплемењивање крзна, четкање. Развој и примена нових средстава и метода у доради производа.

Декларација готових производа.

ВЕЖБЕ**II РАЗРЕД**

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ ПРИ РАДУ У ЛАБОРАТОРИЈИ (6)

Мере предострожности при раду у лабораторији, повреде и пружање прве помоћи, противпожарна заштита, чување и руковање хемикалијама. Основни лабораторијски прибор. Стандарди за испитивање.

ИСПИТИВАЊЕ ХАРТИЈЕ (8)

Узимање узорака, одређивање: граматуре, густине, садржаја влаге, упијања воде.

ИСПИТИВАЊЕ ТЕКСТИЛНИХ МАТЕРИЈАЛА (8)

Одређивање јачине тканине на кидање и процента истезања, одређивање масе тканине, понашање тканина са лепком. Одређивање јачине конца на кидање и процента истезања.

ИСПИТИВАЊЕ ГУМЕ (8)

Одређивање дебљине, густине и тврдоће. Испитивање отпорности на хабање.

ИСПИТИВАЊЕ ПЛАСТИЧНИХ МАСА (8)

Одређивање температуре омекшавања, топљења и разградње. Понашање пластичних маса у различитим течностима и растворима.

ИСПИТИВАЊЕ ЛЕПКОВА (8)

Испитивање отпорности на смицање и раздвајање, времена сушења, потрошње лепка.

ИСПИТИВАЊЕ ГОТОВЕ КОЖЕ (14)

Узимање узорака, одређивање дебљине, упијања воде, постојаности покривног слоја на трење и зној, пропустљивости водене паре, силе прекидног издужења.

ИСПИТИВАЊЕ ВЕШТАЧКЕ КОЖЕ (10)

Понашање вештачке коже: на повишеној и ниској температури, према лепковима и упијању воде. Испитивање на савијање и наизменично преврћање.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: практична настава и одговарајућа технологија. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета организација производње јесте стицање основних знања о начинима организовања производње и подстицање ученика за реализацију сопствених предузетничких идеја и подухвата, оснивање и вођење предузећа.

Задаци предмета су да ученици:

- схвате савремену концепцију производње која је базирана на гашењу великих гигантских, а отварању малих и средњих предузећа;
- стекну неопходних знања о основним појмовима предузетништва;
- стекну знања о профилу успешног предузетника;
- пронађу у себи предузетничке идеје и утврде начин где и како могу да их пронађу;
- стекну знања о менаџменту, лидерству, информационом технологијама у пословању;
- упознају се са пословним планом, маркетингом и ризицима у пословању;
- упознају се са правним и економским оквирима пословања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III РАЗРЕД

(2 часа недељно, 60 часова годишње)

УВОД (2)

Појам предузетништва и предузетника. Фактори који утичу на предузетништво.

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О ПРЕДУЗЕТНИШТВУ (4)

Област примене предузетништва. Нова и постојећа предузећа. Елементи предузетничког процеса.

ПРОФИЛ УСПЕШНОГ ПРЕДУЗЕТНИКА (6)

Особине и типови предузетника. Мотиви предузетника. Класификација предузетника према креативности и стручности. Предузетник лидер. Управљање људским ресурсима.

ДЕФИНИСАЊЕ И ИЗБОР ПОСЛОВНЕ ИДЕЈЕ (6)

Проналажење идеје. Фактори и кораци у анализи пословне идеје. Обезбеђивање потребних финансијских средстава. Иновације.

УПРАВЉАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА (12)

Функције у менаџменту (планирање, организовање, одлучивање и контрола). Стилски у менаџменту (предузетник као менаџер). Основна знања о управљању и лидерству. Услуга у менаџменту. Информационе технологије у пословању.

РИЗИЦИ (2)

Концепцијски ризик. Ризик производње. Ризик у маркетингу.

Финансијски ризик. Ризик раста и развоја.

ПОСЛОВНИ ПЛАН (6)

Интерна сврха пословног плана. Екстерна сврха пословног плана. Садржај пословног плана. Фазе реализације.

МАРКЕТИНГ (4)

Увод. Анализа тржишта. Истаживање тржишта. Сегментација тржишта. Анализа конкурентности. SWOT анализа. Маркетинг- микс.

ПРАВНИ ОКВИРИ ПОСЛОВАЊА (4)

Законски оквири организовања дела часова 60 часова наставе у блоку атности. Институције и инфраструктура за подршку предузетништву. Оснивање новог предузећа. Статут.

ЕКОНОМИЈА ПОСЛОВАЊА (5)

Структура трошкова (фиксни и варијабилни), праг рентабилности. Приходи и расходи. Прикупљање података на терену и њихова презентација.

ПРЕДУЗЕТНИЧКА КАРИЈЕРА И ЖИВОТНИ ЦИКЛУС МАЛОГ ПРЕДУЗЕЋА (3)

Узроци успеха и неуспеха.

УЧЕНИЧКИ ПРОЈЕКТ (6)

Израда целовитог пословног плана за сопствену пословну идеју. Презентација и дискусија.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји организације производње су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај (предмета) има природну везу са садржајима других предметима као што су: практична настава и технологија одеће. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе организација производње добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

2.1.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ТРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ

Образовни профил: ОБУЋАР

КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ОБУЋЕ (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе јесте стицање теоријских знања и вештина у креирању, конструисању, обликовању и изради обуће.

Задаци наставе су:

- усвајање знања и вештина у техници руковања прибором за цртање;
- усвајање знања о анатомији људске ноге;
- упознавање система мера битних за конструкцију обуће и утврђивање прорачуна;
- оспособљавање за конструкцију модела, зависно од врсте производа;
- овладавање техником моделовања калупом;
- усвајање знања из области креације производа;
- усвајање техничких знања ради стицања вештина и навика које су потребне за конструкцију и израду модела.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(1+2 часа недељно, 35 +70 часова годишње)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ТЕХНИЧКОГ ЦРТАЊА (4)

- Прибор за цртање.
- Папир за цртање и њихови формати.
- Техничко писмо.

АНАТОМИЈА ЉУДСКЕ НОГЕ (6)

- Физиологија људске ноге.
- Деформације стопала.
- Статистичко истраживање стопала.

СИСТЕМИ МЕРА У КОНСТРУКЦИЈИ ОБУЋЕ (2)

- Мере стопала битне за конструисање обуће.
- Скице и опис модела.

ГЕОМЕТРИЈСКА КОНСТРУКЦИЈА ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (23)

- Конструисање основних линија и углова са променом висине потпетице.
- Конструисање мреже мушке плитке обуће, модел „дерби”.
- Конструисање мреже мушке плитке обуће, модел „париз”.
- Конструисање мреже женске плитке обуће са променом висине потпетице.
- Конструисање мреже дечије обуће.
- Конструисање мреже мушке дубоке обуће.
- Конструисање мреже женске дубоке обуће.
- Конструисање мреже чизме.

ВЕЖБЕ

- Израда шаблона за мушку плитку обућу.
- Израда шаблона за женску плитку обућу.
- Израда шаблона за дечију обућу.
- Израда шаблона за мушку дубоку обућу.
- Израда шаблона за женску дубоку обућу.
- Израда шаблона за чизму.

III РАЗРЕД

(1+2 часа недељно, 30+60 часова годишње)

ИЗРАДА КОПИЈА КАЛУПА (30)

- Начини израде копија калупа.
- Моделовање мушке плитке обуће помоћу копије калупа.
- Моделовање женске плитке обуће помоћу копије калупа.
- Моделовање дечије обуће помоћу копије калупа.
- Моделовање мушке дубоке обуће помоћу копије калупа.
- Моделовање женске дубоке обуће помоћу копије калупа.
- Моделовање чизме помоћу копије калупа.

ВЕЖБЕ

- Израда шаблона за мушку плитку обућу.
- Израда шаблона за женску плитку обућу.
- Израда шаблона за дечију обућу.
- Израда шаблона за мушку дубоку обућу.
- Израда шаблона за женску дубоку обућу.
- Израда шаблона за чизму.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним

искуством, садржјима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Вежбе из предмета конструкција и моделовање обуће остварује се поделом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).

ТЕХНОЛОГИЈА ОБУЋЕ

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе јесте стицање знања о технолошком процесу израде обуће.

Задачи наставе су:

- усвајање неопходних знања о врстама, називима, величинама, намени и употреби готове обуће;
- упознавање ученика са материјалима за израду горњих и доњих делова обуће;
- упознавање технолошког процеса израде горњих и доњих делова обуће;
- упознавање ученика са начином обрачуна утрошка материјала;
- упознавање основних елемената машина, апарата и уређаја, њихове функције и начин рада.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТИ ПОЈМОВИ (2)

Врсте, називи, величине, намена, начини израде, делови обуће – назив и њихова функција.

МАТЕРИЈАЛИ ЗА ИЗРАДУ ОБУЋЕ (18)

Материјали за израду горњих делова обуће: текстилне тканине – својства, карактеристике, примена.

Материјали вештачког и синтетичког порекла – својства, карактеристике, примена.

Готове коже домаћих животиња и гмизаваца – врсте, назив, карактеристике, фактори квалитета и примена.

Материјали за израду доњих делова обуће: кожа за ђонове природног порекла – подела на делове – називи, својства, карактеристике и примена.

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ ОД ТЕКСТИЛНИХ МАТЕРИЈАЛА (2)

Начини исецања и њихова примена.

Машина са ротирајућим и вертикалним ножем за грубо исецање.

Машина са тракастим ножем за фино исецање.

Пријем и припремање тканина за исецање: слагање, уцртавање и повезивање.

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ ОД ВЕШТАЧКИХ И СИНТЕТИЧКИХ МАТЕРИЈАЛА (8)

Пријем и припремање материјала за исецање, начини исецања, поступак исецања, својства и уређаји за исецање.

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ ОД ДЕЛОВА ПРИРОДНЕ КОЖЕ (20)

Начини исецања и њихова примена.

Машина за исецање на хидраулични погон.

Уређаји за кројење са компјутерским вођењем ножа.

Пријем и преглед коже по радном налогу.

Фактори исецања: грађа, тегљивост и подела коже по квалитету, сортирање коже за исецање горњих делова обуће према њиховој улози.

Поставка коже при исецању.

Поступак при исецању унутрашњих делова (поставка) и поступак при исецању спољашњих делова (лице).

ИСЕЦАЊЕ ДОЊИХ ДЕЛОВА (16)

Начини исецања, машине за исецање на хидраулични погон, ножеви и помоћна средства за исецање.

Исецање темелних табаница, лубова, појачања, ђона и потпетица – поступак исецања.

Исецање оквира – поступак при извођењу операције исецања.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ И КОНТРОЛА ИСЕЧЕНИХ ДЕЛОВА (4)

Обележавање места састава, величине и ширине.

Обележавање исечених горњих и доњих делова.

Машина за нумерисање (жигосање) и помоћна средства.

Контрола квалитета, квантитета и спаривања.

II РАЗРЕД

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

ОБРАДА ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (35)

Значај и улога обраде.

Фазе обраде горњих делова.

Површинско тањење.

Машина за површинско тањење.

Украсно бушење – перфорирање – средства за рад, значај и улога обраде, поступак извођења.

Тањење ивица руба, видови тањења.

Машина за ивично тањење.

Наношење лепила: лепила за привремено и трајно везивање – називи, порекло, својства, карактеристике, примена, начини и поступци наношења.

Уређивање ивица руба: видови уређивања, примена, средства за извођење и поступак извођења.

Појачање горњих делова: видови појачања и њихова примена.

Наношење украса: украшавање спољашњих горњих делова – облици украшавања и избор средстава за рад, значај и поступак извођења.

ОБРАДА ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (20)

Тањење, брушење, појачање, обрада рубова темелних табаница према начину спајања – израда и обликовање.

Тањење и брушење ђона.

Машина – врсте и карактеристике.

Обрада руба ђона и отварање канала, средства за обраду и отварање канала.

Израда оквира, средства за рад и извођење операција.

Тањење, брушење и обликовање рубова.

Слагање, повезивање, пресовање и обликовање потпетица, средства за рад и извођење операције.

Израда склопова доњих делова.

СПАЈАЊЕ – ШИВЕЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА (15)

Хронолошка подела спајања: међусобно склапање, слепљивање – скупно и завршно спајање.

Начини спајања и њихова примена.

Конац за спајање.

Машина за шивење.

Игле за спајање – конструкција, број, облик врха убода, избор и примена.

Однос дебљине игле и конца, дужина убода и број убода у дециметру дужине.

СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ СА ДОЊИМ ДЕЛОВИМА У ЈЕДНУ ЦЕЛИНУ (35)

Везивна средства за спајање: лепила, ексери и конац.

Припрема за спајање.

Рашчешљавање (драцање).

Машине – врсте и карактеристике.

Спајање ђона процесом лепљења.

Спајање горњег дела са ђоном процесом шивења (флексибилним); извлачење горње дела.

Спајање ђона шивењем и прошивањем.

Глодање, фрезање руба ђона.

Причвршћивање потпетице.

Израда обуће по такзваном калифорнија поступку.

Машине – врсте и карактеристике.

III РАЗРЕД

(3 часа недељно, 90 часова годишње)

ЗАВРШНА ОБРАДА (5)

Фино брушење, чишћење, прање, бојење, полирање и апретирање.

Средства за чишћење, прање, полирање и апретирање. Извлачење калуца.

КОНТРОЛА ИЗРАДЕ (9)

Сортирање и контрола полупроизвода горњих и доњих делова обуће.

Међуфазна контрола.

Контрола готових производа.

ИЗРАДА БРИЗГАНЕ ОБУЋЕ (12)

Процес добијања ђона, потпетице платоа и уметка.

Процес добијања и спајања ђона бризгањем и њихово везивање за горњи део и темељну табаницу.

Процес добијања целобризгане обуће.

ОБРАЧУН УТРОШКА МАТЕРИЈАЛА ЗА ГОРЊЕ ДЕЛОВЕ ОБУЋЕ (35)

Изналажење стварних површина: предњих и задњих делова, спољашњих и унутрашњих и њихово обрачунавање.

Изналажење корисних површина и обрачун.

Обрачун процента отпада за спољашње и унутрашње делове.

Обрачун и утврђивање утрошка материјала по једном пару спољашњих и унутрашњих делова.

ОБРАЧУН УТРОШКА МАТЕРИЈАЛА ЗА ДОЊЕ ДЕЛОВЕ ОБУЋЕ (15)

Изналажење стварних површина за доње делове обуће: ђона и темељне табанице и њихов обрачун.

Изналажење корисних површина и обрачун.

Обрачун процента отпада ђона и табанице.

Обрачун и утврђивање утрошка материјала по једном пару ђона и темељне табанице.

Обрачун вредности једног пара обуће према: обрачунавом утрошку материјала, израђеном и утврђеном технолошком процесу израде.

ИЗРАДА ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (14)

Норматив радне снаге.

Разрада технолошког процеса при изради горњих делова обуће.

Разрада технолошког процеса при изради доњих делова обуће.

Разрада технолошког процеса спајања горњег и доњег дела у једну целину.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад, самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ практичне наставе јесте стицање знања и вештина у изради обуће и оспособљавање ученика за самосталан рад.

Задачи наставе су:

- усвајање знања о комплетној изради обуће;
- развијање код ученика радних навика, љубави према раду и изабраном предмету;
- упознавање мера заштите на раду;
- овладавање техником рада и техником руковања средствима за рад и предметима рада;
- увежбавање сваке операције у оквиру ручне и машинске израде предмета;
- савладавање технике израде горњих и доњих делова обуће;
- савладавање вештине уклапања ножева према структури коже и потреби квалитета рада при исечању делова обуће;
- усвајање практичних знања ради самосталне израде више модела;
- оспособљавање ученика за самостално извођење технолошког процеса добијања обуће.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**I РАЗРЕД**

(5 часова недељно, 175 часова годишње, 60 часова наставе у блоку)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О ИЗРАДИ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (5)

- Упознавање алата и прибора за рад.
- Вежбе руковања алатом и прибором за рад.
- Припрема за израду горњих делова.
- Основне вежбе у изради горњих делова (ручно увежбавање алатом, прибором и предметима рада). Заштита на раду.

РУЧНО ТАЊЕЊЕ И ПОДВИЈАЊЕ ИВИЦА (25)

- Ручно стањивање ивица руба.
- Наношење лепила у одговарајућим ширинама на отањеним ивицама руба.
- Ручно подвijaње ивица руба без примене шаблона.
- Ручно подвijaње ивица руба праволинијског облика, обрада ивица, обрада ивица руба са испупченим и удубљеним кривинама са применом шаблона.

ПРИПРЕМА ЗА СКЛАПАЊЕ (СЛЕПЉИВАЊЕ) ЛИЦА И ПОСТАВЕ (20)

- Наношење лепка на површину за спајање.
- Појачавање ивица руба са текстилним тракама разних ширина.
- Лепљење осталих појачања на разним деловима.
- Остала припрема за састављање при спајању делова лепљењем.
- Спајање спољашњих (лица) и унутрашњих (поставе) делова лепљењем.

ОБРАДА ИВИЦА РУБА (40)

- Обрада ивице руба подавијањем, паљењем, украсним зупчањем.
- Обрада ивице руба паспулирањем, превртањем и француским раштепом.
- Руковање прибором за бушење – зупчање.
- Упознавање рада машине за зупчање ивица руба.

Украсно бушење – перфорирање приликом ручне примене шаблона и без примене шаблона.

Обележавање места, бушење отвора и постављање шупљих закивака за везице.

ПРИПРЕМА ИЗРАДЕ ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (10)

- Упознавање са алатом и прибором за рад, руковање алатом и чување.
- Припрема за израду доњих делова (основне вежбе).
- Ручно обележавање (одређене вежбе).
- Величине и врсте калуца, нумеричке вредности алата и уређаја, њихове зависности од врсте итд. Заштита на раду.

ПРИПРЕМА ДЕЛОВА ОБУЋЕ ЗА СПАЈАЊЕ (15)

- Наношење различитих врста лепкова на исечене делове.
- Нумерисање делова и разбројавање према датом асортиману.
- Бројање исечених делова.
- Разбројавање калуца по ширини и дужини.
- Вађење машинских ексера и темељне табанице на калуцу.
- Мазање страна лица за лепљење.

ОБРАДА ГОРЊЕГ И ДОЊЕГ ДЕЛА ПРИ СПАЈАЊУ (50)

- Површинско тањење и брушење исечених делова.
- Ивично тањење делова.
- Мерење дебљине потребних делова.
- Глодање ивице руба ђона по шаблону.
- Брушење ивица руба ђона и потпетице.
- Начин брушења.
- Врсте брусног папира, употреба и монтирање на машинама.
- Практично увежбавање на машини за брушење.
- Полуаутоматско и аутоматско глачање ивица руба ђона.
- Рашчешљавање лица горњег дела после спојеног горњег дела и темељне табанице.
- Брушење гумених и полиуретан ђонова.
- Намештање металне „крушке” на машини за брушење.
- Положај тела при брушењу.
- Врсте брусног материјала који се употребљава, зависно од врсте ђонова за глачање.
- Вађење канала за прошивену обућу на ђону.
- Припремање ђона за рад.
- Подешавање машине и транспортера, промена ножа према захтеву врсте.
- Држање ђона за време рада, држање тела и његов положај за време рада.
- Тањење ивице појачања за темељну табаницу на нулу.
- Глодање петног дела темељне табанице.
- Брушење петне табанице за сандале.
- Обрада фронта потпетице.
- Конусна обрада темељне табанице.
- Дубљење темељне табанице за сандале и обрада фронта потпетице.
- Дубљење потпетице, дела који належе на ђон.
- Контрола дубљења на кожној потпетици за причвршћивање на ђон.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДОЊИХ ДЕЛОВА (10)

- Начин обележавања: суво и жиговима са фолијом.
- Загревање жигова и њихова припрема, зависно од материјала. Значај и начин стављања жига.
- Промена фолије за жигосање.
- Држање дела при жигосању.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)**ОБРАДА ИВИЦА РУБА (12)****ПРИПРЕМАЊЕ И СКЛАПАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (24)****ОБРАДА И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДОЊИХ ДЕЛОВА (24)****II РАЗРЕД****(12 часова недељно, 420 часова годишње, 60 часова наставе у блоку)****МАШИНЕ ЗА ШИВЕЊЕ И ПРЕДМЕТИ РАДА (96)**

Увлачење конца у иглу.

Намештање игле у лежиште иглењаче.

Увлачење конца у машину за шивење.

Намештање конца на метални калем.

Стављање калема у лежиште шиваће машине.

Вежба окретања машине без конца и игле.

Вежбе на шиваћој машини иглом без конца на папиру.

Вежбе кретања иглењаче по правцу нацртаном на папиру различитих облика без игле.

Вежбе шивења отпадних делова коже без конца.

Вежбе шивења делова без обавезе придржавања одређеног правца.

Вежбе шивења на деловима различитих облика изменом правца и вежбе шивења кривина под углом.

Увлачење и везивање конца после шивења.

Вежбе шивења са употребом конца.

Ручно обрезивање вишка поставе.

КРОЈЕЊЕ МАЊЕ СЛОЖЕНИХ ДЕЛОВА ХОМОГЕНИХ И НЕХОМОГЕНИХ МАТЕРИЈАЛА (24)

Увод у кројење горњих делова.

Упознавање потребног прибора, алата и уређаја.

Увежбавање оштрења ножева за ручно кројење.

Вежбе руковања ножем приликом кројења по шаблону.

Вежбе учртавања делова на папиру формата коже ради стицања основних појмова о постављању шаблона и ножева при исецању горњих делова.

Сортирање и слагање текстилних тканина у одговарајући број слојева.

Уцртавање шаблона на горњу површину сложених слојева.

Повезивање учртаних делова и њихово обележавање.

Машинско исецање текстилних тканина.

Ручно исецање разних појачања по шаблону.

Ручно исецање поставе од нехомогених материјала (коже) по шаблону.

Исецање спољних горњих делова (лица) из нехомогених материјала по шаблону ручним начином.

Машинско исецање горњих делова – спољних и унутрашњих.

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (24)

Упознавање модела који се ради.

Начини кројења.

Пријем материјала према датом асортиману.

Квантитативна и квалитативна контрола материјала.

Пријем и преглед шаблона за ручно кројење.

Пријем и контрола секачких ножева.

Преглед исправности машине за исецање.

Припремање алата за рад.

Ручно кројење табаница и делова поставе од коже за обућу.

Кројење делова од поставе у комбинацији кожа-текстил.

Кројење разних лајсни и каишева.

Кројење предњих и задњих делова од коже.

Машинско исецање горњих делова.

Правилно уклапање ножева на кожи, зависно од квалитета.

Исецање свих бројева по датом асортименту.

Исецање свих потребних делова који улазе у састав горњег дела обуће.

Контрола исечених делова.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ (6)

Обележавање величине – дужине и ширине.

Бројчано обележавање.

Обележавање места састава.

ИВИЧНО ТАЊЕЊЕ (36)

Тањење за подвјање.

Тањење за паљење.

Тањење за паспулирање.

Тањење за превртање.

Тањење за француски раштеп.

Тањење за украсно зупчање.

Тањење за налепљивање састава.

УРЕЂИВАЊЕ ИВИЦА РУБА (36)

Подавијање ивица помоћу шаблона.

Подавијање ивица без употребе шаблона.

Обрада ивице руба паљењем.

Уређивање ивице руба паспулирањем.

Обрада ивице руба превртањем.

Уређивање ивице руба методом француског раштепа.

Уређивање ивице руба украсним зупчањем.

Уређивање ивице руба помоћу пресвлаке.

ПРИМЕНА И ИЗРАДА РАЗНИХ СКЛОПОВА (54)

Причвршћивање челничног гленка на табанично појачање (нитовање).

Лепљење појачања на табанични део.

Постављање пресвлаке на потпетицу и плато.

Начини пресвлачења потпетице и платоа.

Поступак припреме пресвлаке за пресвлачење.

Положај потпетице при пресвлачењу.

Рад ногу и руку за време пресвлачења.

Постављање натпетице на пресвучену потпетицу.

Слагање потпетице од исечених слојева.

Употреба мерача за одређену дебљину потпетице.

Постављање оквира на њон (ручно и машински).

Пресовање оквира за њон да би имао чвршћу везу.

Налепљивање потпетице на њон по обележеном месту.

Закивање потпетице ексерима за њон.

Причвршћивање темелне табанице на калуп.

Пресвлачење темелне табанице за отворену обућу.

Положај темелне табанице на калупу.

Постављање капне у предњи горњи део лица.

Активирање њонова.

Постављање њонова на навучени горњи део на темелну табаницу.

Причвршћивање потпетице завртњем и ексерима за њон и темелну табаницу.

Лепљење уложне табанице.

ОБЛИКОВАЊЕ ГОРЊЕГ И ДОЊЕГ ДЕЛА НА КАЛУПУ (84)

Пресовање темељне табанице и ђона.
Значај пресовања зависно од облика калуца.
Врсте форми за пресовање.
Промена форми према врсти израде.
Примена заштитних средстава при пресовању.
Функција и рад фотоћелија и могућност њиховог отказивања.

Рад и активирање хидрауличних и механичких преса.

Подешавање машине – притисак и време пресовања, зависно од врсте делова за пресовање.

Пресовање – формирање потпетица од коже и заштитне мере при пресовању.

Промена форме за ово пресовање.

Покрет и рад руку.

Формирање петног дела лица са уложеним лубом.

Начин пресовања и промена форми, зависно од врсте калуца.

Укључивање грејача за пресовање.

Везивање шпица горњег дела за табаницу лепљењем.

Везивање шпица са променом форми и маказа.

Употреба маказа, зависно од облика врха калуца.

Штеловање машине.

Причвршћивање потпетица ексерима (под аутоматом).

Обликовање петног дела (машински).

Пеглање – равнање набора на спојеном горњем делу са те- мељном табаницом.

Пресовање ђона.

Подешавање притиска, зависно од врсте ђона.

Усклађивање трајања, зависно од тврдоће ђона.

Увежбавање рада на машинама за прошивање и нашивање ђонова за темељну табаницу.

ИСЕЦАЊЕ ДОЊИХ ДЕЛОВА (60)

Уцртавање шаблона на ђон – исецање и употреба.

Упознавање врста ножева за исецање и употреба према врсти машине.

Упознавање мера заштите у процесу исецања.

Исецање доњих делова из хомогених материјала.

Слагање слојева за машинско исецање.

Уклапање ножева према врсти и правцу истезања материјала.

Исецање ђона и темељне табанице од хомогених материјала.

Правац исецања, зависно од тегљивости и квалитета материјала.

Држање ножа при исецању.

Активирање машине.

Држање положаја тела при исецању.

Исецање према асортиману – комплет свих доњих делова.

Исецање меканих материјала (сунђера).

Слагање исеченог платна у колица за даљу обраду.

Увежбавање при исецању и слагању исечених делова.

Вежбе у учвавању оштећења и естетски обрађених и израђених делова, подсклопова и склопова готове обуће.

Бојење површинским покривним бојама и начин сушења.

Начини чишћења, средства за чишћење и примена.

Премазивање кремом горњег дела обуће на калуцу ради добијања лакше обуће.

Полирање ивице руба ђона и лица ђона четком са покривним и полирним воском.

Наношење воска на четку.

Јачина притиска на четку ради добијања што бољег ефекта.

Промена четке.

Пеглање и покуцавање горњег дела на калуцу.

Сенчење лица на калуцу ради покривања оштећених места.

Боје за сенчење.

Употреба пиштоља и коморе за полирање.

Средства за добијање бољег сјаја готове обуће.

Значај и начин паковања по бројевима и асортиману.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ВЕЖБЕ НА МАЊЕ СЛОЖЕНИМ ОБЛИЦИМА ШИВЕЊА (12)

КРОЈЕЊЕ ПОЈАЧАЊА И УНУТРАШЊИХ ДЕЛОВА (12) ПОВРШИНСКО И ИВИЧНО ТАЊЕЊЕ (6)

ИСЕЦАЊЕ ПОЈАЧАЊА, ЛУБОВА, ОКВИРА И СЛОЈЕВА ПОТПЕТИЦЕ(12)

ПРИПРЕМА, ОБРАДА И ИЗРАДА СКЛОПОВА (18)

III РАЗРЕД

(14 часова недељно, 420 часова годишње, 120 часова наставе у блоку)

ПОВРШИНСКО И ИВИЧНО ТАЊЕЊЕ ДЕЛОВА (20)

Упознавање ножева за површинско и ивично тањење.

Начин оштрења ножева за површинско и ивично тањење.

Начин прецизног мерења истањеног дела.

Руковање машином за површинско тањење.

Одређивање ширине тањења.

Мењање ваљка, зависно од врсте тањења за разне потребе код разних врста обуће.

ПОСТАВЉАЊЕ ПОЈАЧАЊА (5)

Постављање ивичног појачања.

Постављање бочних појачања.

Постављање површинског појачања.

Постављање свих потребних осталих појачања.

НАНОШЕЊЕ УКРАСА НА ГОРЊИ ДЕО ОБУЋЕ (5)

Утискивање украса загрејаним уређајем.

Украшавање шивењем: једноигловком, двоигловком и цик- цак шавом.

СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (90)

Међусобно склапање – налепљивањем.

Међусобно склапање – шивењем.

Спајање задњих и предњих делова.

Завршно склопно спајање.

Спајање помоћу нашивања.

Спајање помоћу превртања.

Спајање помоћу укладице.

ШИВЕЊЕ И САСТАВЉАЊЕ МАЊЕ СЛОЖЕНИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (30)

Шивење делова поставе и осталих делова од платна.

Шивење једноставнијих делова обуће.

Шивење језика на предњем делу обуће.

Прошивање шнала на предњем делу обуће.

Шивење каиша на задњем делу обуће.

Састављање предњих делова обуће. Шивење ристних каишева.

Састављање поставе на разним дечијим ципелама.
Састављање предњих и задњих делова дечије обуће шивењем.

ШИВЕЊЕ И САСТАВЉАЊЕ СЛОЖЕНИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (70)

Шивење украсних делова на предњем делу.
Шивење „голфа” и капне на предњем делу.
Шивење украса са и без обележавања.
Украсна шивења на задњем делу обуће.
Састављање задњих делова мушке обуће.
Шивење налепљене поставе за лице.
Састављање предњих са задњим деловима шивењем.

Завршно шивење.
Шивење украса двоигловком и троигловком.
Шивење затварача из руке.
Ивично шивење и обрезавање истог момента (полуаутоматска машина).

ИЗРАДА ПОЈЕДИНАЧНОГ ПАРА ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (20)

Комплетна израда горњих делова дечије, женске и мушке обуће.

ОБРАДА ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (30)

Глодање – фрезање руба ђона по шаблону.
Обликовање темељне табанице.
Тањење, брушење и обликовање луба.
Склапање и обрада кожних потпетица.
Тањење и димензионисање свих доњих делова.
Пресвлачење дрвених и пластичних потпетица.
Обрада оквира.
Спајање ђона, потпетице и оквира у једну целину.

СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ И ДОЊИХ ДЕЛОВА У ЈЕДНУ ЦЕЛИНУ (50)

Припремање за спајање.
Причвршћивање темељне табанице.
Улагање и обликовање лубова у горњи део.
Навлачење горњег дела на калуц.
Обликовање и пеглање спојених делова.
Брушење, рашчешљавање извученог испуста горњег дела на темељну табаницу.
Попуњавање празнина.

СПАЈАЊЕ ОСТАЛИХ ГОРЊИХ ДЕЛОВА (30)

Наношење лепила.
Спајање ђона и међуђона процесом лепљења.
Спајање међуђона и ђона процесом прошивања.
Спајање готових ђонова за горњи део.
Израда ђона бризгањем.

ЗАВРШНИ РАДОВИ (30)

Причвршћивање потпетице.
Завршни радови на обући код које се уграђује необрађени подсклоп доњег дела ђона.
Чишћење употребом средстава за чишћење.
Скидање са калуца.
Улагање уложне табанице.
Апретирање.
Контрола и паковање обуће.

ИЗРАДА ПОЈЕДИНАЧНОГ ПАРА ДОЊЕГ ДЕЛА ОБУЋЕ (40)

Проучити све врсте спајања.
Лепљени начин.

Прошивени начин.
Калифорнија.
Флексибл – шивени начин спајања.
Рам – шивени начин спајања.
Гојзер – шивени начин спајања.
Ковани начин спајања.
Вулканизирани начин спајања.

НАСТАВА У БЛОКУ (120)

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА (6)

ОБРАДА ГОРЊИХ ДЕЛОВА (12) СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА (12)

ИЗРАДА ЦЕЛИНЕ ПАРА ГОРЊЕГ ДЕЛА (30)

ИСЕЦАЊЕ И ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ТЕМЕЉНИХ ТАБАНИЦА И ЂОНА (6)

ОБРАДА ДОЊИХ ДЕЛОВА (12)

СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ И ДОЊИХ ДЕЛОВА У ЈЕДНУ ЦЕЛИНУ (24)

СПАЈАЊЕ ОСТАЛИХ ДОЊИХ ДЕЛОВА (12) ЗАВРШНИ РАДОВИ (6)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и технологија. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање

ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Практична настава остварује се поделом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).

Образовни профил: ГАЛАНТЕРИСТА

КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе јесте стицање теоријских знања и вештина у креирању, конструисању, обликовању и изради кожне галантерије.

Задаци наставе су:

- стицање знања о техници руковања прибором за цртање и алатом за израду;
- упознавање система мера битних за конструкцију галантерије и утврђивање прорачуна;
- усвајање знања о конструкцији модела, зависно од врсте производа;
- савладавање технике моделовања помоћу калупа;
- усвајање знања из области креације производа;
- усвајање техничких знања ради стицања вештина и навика које су потребне за конструкцију и израду модела.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(1+2 часа недељно, 35+70 часова годишње)

ЗНАЧАЈ И РАЗВОЈ МОДЕЛОВАЊА (10)

- Значај обликовања.
- Основни појмови техничког цртања.
- Папир и формати за цртање.
- Техничко писмо.
- Основи конструкција.
- Кројење конструкција и геометријских слика.
- Конструкција кожних затварача.
- Кројење и обликовање врхова каишева.

КОНСТРУКЦИЈА МОДЕЛА (4)

- Конструкција шаблона за производњу кожне галантерије.
- Израда шаблона за рад, кројење коже и поставе.
- Корекција шаблона и производа након израде узорка.

МОДЕЛОВАЊЕ ПРЕДМЕТА ПО ГРУПАМА (21)

- Моделовање шаблона новчаника за ситни новац.
- Моделовање шаблона доларског новчаника.
- Моделовање мушког новчаника.
- Моделовање комбинованог новчаника.
- Моделовање конобарског новчаника.
- Моделовање лиснице.
- Моделовање разних футрола.

ВЕЖБЕ

- Израда техничког писма.
- Припрема техничке документације.
- Конструкција кожних затварача.
- Конструкција завршетака за каишеве.
- Израда шаблона за кројење делова кожне галантерије.
- Израда шаблона за поставу.
- Израда шаблона за појачања.

- Израда шаблона новчаника за ситан новац.
- Израда шаблона доларског новчаника.
- Израда шаблона за мушки новчаник.
- Израда шаблона комбинованог новчаника.
- Израда шаблона конобарског новчаника.
- Конструкција лиснице.
- Конструкција разних футрола.

III РАЗРЕД

(1+2 часа недељно, 30+60 часова годишње)

МОДЕЛОВАЊЕ МУШКИХ ТАШНИ (12)

- Моделовање канцеларијских ташни.
- Моделовање ђачких ташни.
- Моделовање спортских ташни.
- Моделовање путних торби.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ТАШНИ (12)

- Моделовање вечерњих ташни.
- Моделовање женских дневних ташни.
- Моделовање женске ташне са преврнутим шавом.
- Моделовање женске ташне са кедром.

МОДЕЛОВАЊЕ РУКАВИЦА (4)

- Моделовање мушких рукавица.
- Моделовање женских рукавица.
- Моделовање спортских рукавица.
- Моделовање ХТЗ рукавица.

МОДЕЛОВАЊЕ КОФЕРА (2)

- Моделовање мушких кофера.
- Моделовање женских кофера.

ВЕЖБЕ

- Конструкција и израда канцеларијских ташни.
- Конструкција и израда ђачких ташни.
- Конструкција и израда спортских торби.
- Конструкција и израда путних торби.
- Конструкција и израда дневних и вечерњих ташни.
- Конструкција и израда ташни са преврнутим шавом.
- Конструкција и израда кедроване ташне.
- Конструкција и моделовање мушких и женских рукавица.
- Конструкција и моделовање спортских рукавица.
- Конструкција и моделовање мушких кофера.
- Конструкција и моделовање женских кофера.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима

организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Вежбе се остварују поделом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).

ТЕХНОЛОГИЈА ГАЛАНТЕРИЈЕ (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе јесте стицање знања о технолошком поступку израде производа кожне галантерије и развијање широке техничке културе, која је неопходна компонента општег и основног стручног образовања.

Задаци наставе су:

- схватање значаја избора материјала, његове употребе и могуће замене другим материјалом;
- упознавање технологије израде предмета;
- упознавање целокупног технолошког процеса од почетне фазе – кројење
- материјала – до склапања делова у једну целину и добијања финалног
- производа;
- истицање значаја припреме рада;
- упознавање технологије израде предмета;
- оспособљавање за примену стечених знања у практичном раду;
- оспособљавање за израду обрачуна утрошка материјала за сваки предмет кожне галантерије.

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТИ ПОЈМОВИ ПРОИЗВОДЊЕ (4)

- Појам производње и облици производње.
- Начини производње.
- Принципи организације рада
- Радна просторија и радно место.

ПОДЕЛА КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (12)

Подела према врсти производа: ташнерска, коферска, рукавичарска и сарачка.

Ситна и крупна кожна галантерија.

Подела производа по намени: модне, спортске, специјалне.

Производи са меком и чврстом конструкцијом.

Подела по начину спајања.

Подела по врсти материјала.

Подела по начину израде производа.

Подела производа на групе. Ситна галантерија, мушке ташне, путне торбе, женске торбе, кофери, рукавице.

УПОЗНАВАЊЕ АЛАТА, ПРИБОРА И УРЕЂАЈА (6)

Алати за сечење, обележавање, наглашавање и подавијање ивица, за утискивање украсних линија и њихова употреба.

Руковање средствима за спајање, њихова подела и примена у раду.

Алати у рукавичарству и њихова употреба.

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА ОД КОЖЕ (10)

Припремне операције.

Сортирање материјала, врсте кројења, кројење коже, поставе и вештачких материјала.

Упознавање машина за кројење по штанц-ножевима (штанц-машина).

Врсте тањења, пеглање и каширање.

Упознавање машине за тањење по ивицама (ширф-машина).

Упознавање машине за тањење по целој површини (шпалт-машина).

Кројење текстила (бонсек и рапид машина).

ПОСТУПАК ИЗРАДЕ ПРЕДМЕТА ОД КОЖЕ (12)

Обележавање делова за спајање и подавијање.

Подавијање ивица, машина за подавијање ивица.

Утискивање украсних линија.

Ручно тањење углова.

Спајање делова лепљењем и шивењем.

Шивење (машине за шивење).

Израда делова, подскопова и склопова.

ИЗРАДА РУКАВИЦА (14)

Ручно и машинско кројење главних делова и палчева.

Машинско кројење (преса уз помоћ ножева калибара).

Сечење међупросторних уметака и палчева.

Израда украса на рукавицама (ауфнат-машина).

Састављање рукавица (лаш и штафир машина).

Завршно шивење рукавица, извртање и пеглање рукавица (пегла у облику шаке).

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (12)

Израда кожних затварача.

Израда каишева, опасача.

Израда новчаника за ситни новац.

II РАЗРЕД

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

ИЗБОР И ПРИПРЕМА МАТЕРИЈАЛА ЗА ИЗРАДУ ПРОИЗВОДА КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (32)

Избор кожа и припрема у зависности од производа.

Специјална припрема неких кожа пре кројења.

Припрема пластичних материјала и синтетичких кожа.

Припрема текстилних материјала, лепенке и хартије

Избор и припрема металних делова.

ПРИПРЕМНЕ ОПЕРАЦИЈЕ ЗА ИЗРАДУ КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (30)

Обрада ивица и начини обраде.

Настављање коже и лепенке.

Шивење делова (машина са два конца).
 Врсте машинских шавова.
 Делови машина који се демонтрају.
 Припрема за ручно шивење.
 Грешке при шивењу и њихово отклањање.

Одређивање утрошка материјала.
 Одређивање времена израде.
 Одређивање листе материјала.
 Одређивање калкулације.

ИЗРАДА СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (18)

Израда футрола за цигарете.
 Израда футрола за наливпера.
 Израда футрола за кључеве.
 Израда футрола за наочаре.

ИЗРАДА НОВЧАНИКА (25)

Израда новчаника за ситан новац са преградама и без њих.
 Израда бочних страница за новчанике.
 Уградња дрикера, бравица, ринглица и украса.
 Израда мушких новчаника.
 Израда доларског новчаника.
 Израда угоститељског новчаника.
 Израда комбинованог новчаника.

III РАЗРЕД

(3 часа недељно, 90 часова годишње)

УГРАЂИВАЊЕ МЕТАЛНОГ ПРИБОРА (17)

Уграђивање металног прибора методом раскивања.
 Уграђивање металног прибора методом закивања.
 Уграђивање металног прибора методом стезања.
 Уграђивање металног прибора методом развртања.
 Уграђивање металног прибора методом шивења.
 Спајање делова заваривањем.

НАБИРАЊЕ МАТЕРИЈАЛА (10)

Набирање материјала гумом.
 Набирање материјала лепљењем.
 Набирање материјала шивењем.
 Могући начини израде бочних страница и дна код актових и мушких путних торби.

ИЗРАДА МУШКИХ ТАШНИ (15)

Израда ђачке ташне.
 Израда канцеларијске ташне са дном.
 Израда канцеларијске ташне са два дна.
 Израда путне торбе са џепом.
 Израда путне торбе.
 Израда спортске торбе.

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ТАШНИ (12)

Израда женске ташне са капком.
 Израда женске ташне са металним рамом.
 Израда вечерњих ташни.
 Израда кедрованих ташни.
 Израда женских ташни са сеченом ивицом.

ИЗРАДА САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА (9)

Ручни шав. Припрема за шивење.
 Израда опасача. Израда футрола.

ИЗРАДА КОФЕРА (12)

Израда авио-кофера (кант и перо машина).
 Израда путних кофера.
 Израда аташе-кофера.
 Израда кофера за смештај техничких материјала.
 Израда кофера од лепенке.

ПРИПРЕМА ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОИЗВОДА (15)

Јединице мере за поједине врсте материјала.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим

наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргуменацију.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе јесте стицање практичних знања и вештина за израду производа кожне галантерије, руковање предметима рада и средствима за рад.

Задаци наставе су:

- оспособљавање за рад на машинама, посебно за шивење и тањење коже;
- савладавање вештина коришћења алата и уређаја;
- стицање знања о избору материјала, зависно од облика, конструкције и начина израде производа;

– савладавање свих припремних операција , операција израде предмета и завршних операција;
– развијање смисла за естетику и прецизност;
– стицање радне културе и примерног односа према раду

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(5 часова недељно, 175 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)

ПРИПРЕМА ПРИБОРА, АЛАТА И РАДНОГ МЕСТА (10)
Упознавање правила организације радне просторије, радног места и радне културе.
Хигијена радног места.
Упознавање прибора за рад, руковање и одржавање алата.
Припрема за рад, техника оштрења ножа.

ОБРАДА ИСКРОЈЕНИХ ДЕЛОВА (50)
Пеглање коже и поставе.
Кројење материјала. Машинско и ручно тањење коже.
Врсте обележавања. Упознавање шаблона (мустре).
Техника наношења лепила. Подавијање ивица разних облика са обрадом углова.
Утискивање украсних линија.
Стављање у погон машине за шивење.

ПРИПРЕМА ЗА ПРОИЗВОДЊУ РУКАВИЦА (45)
Кројење главних делова и палчева са шихтлама – ручно и машински са претходном припремом. Кројење поставе.
Израда украса на рукавицама. Ручни шав.
Састављање рукавица. Штеп, лаш, штафир-шав.
Завршно шивење рукавица. Подавијање траке на рубу рукавице.
Извртање и пеглање рукавица.

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (70)
Шивење делова.
Израда кожних затварача.
Израда каишева за сатове, мушке и женске опасаче.
Израда новчаника за ситан новац (са патент затварачем и ме- талним рамом).

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА МУШКИХ РУКАВИЦА (20)

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ РУКАВИЦА (20)

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА ИЗ ГРУПЕ СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (20)

II РАЗРЕД

(12 часова недељно, 420 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)

УПОЗНАВАЊЕ ПРИБОРА, АЛАТА И МАШИНА (72)
Упознавање нових алата, њихове примене и чување.
Припрема прибора и алата.
Кројење, ручно и машински.
Рад на машини за тањење (шерф) и машини за цепање (шпалт).
Рад на шиваћим машинама.

ПРИПРЕМА ЗА ИЗРАДУ ПРЕДМЕТА СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (108)

Ручно спајање лепљењем. Обрада сечених ивица.
Спајање кожних и металних делова.
Кројење сунђера.
Кројење целофана (фолије).
Уградња металних делова.
Утискивање украсних линија.
Рад на машини за кројење лепенке.

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА СИТНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (240)

Израда преграда, обичних и дуплих.
Израда бочних страница.
Израда главног дела новчаника за ситан новац.
Израда склопа бочних страница и дна за футролу.
Израда футроле за цигарете (табакере).
Израда футроле за наливпера, футрола за кључеве, футроле за наочаре.
Израда новчаника за ситан новац.
Израда доларског новчаника.
Израда комбинованог новчаника.
Израда перница.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА ФУТРОЛА СВИХ ВРСТА (10)

ИЗРАДА НОВЧАНИКА ЗА СИТАН НОВАЦ (10)

ИЗРАДА ДОЛАРСКОГ НОВЧАНИКА (20)

ИЗРАДА МУШКИХ НОВЧАНИКА (20)

III РАЗРЕД

(14 часова недељно, 420 часова годишње,
120 часова наставе у блоку)

УПОЗНАВАЊЕ ПРИБОРА И АЛАТА (30)
Упознавање нових алата, њихова примена и чување.
Припрема прибора и алата.
Кројење ручно и машински, појединачно и у слојевима.
Рад на машини за шивење.

ИЗРАДА МУШКИХ ТАШНИ (130)
Израда џепова за мушку путну торбу.
Израда склопова, бочних страница и дна за актен ташну.
Израда ручице.
Израда сепарације (унутрашњих уређаја).
Израда ђачке ташне.

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ТАШНИ (170)

Израда женске ташне са више склопова.
Израда женске ташне са капком.
Израда женске ташне са металним рамом.
Израда вечерње женске ташне.
Израда женске ташне са ручицом на капку.
Израда женске ташне са патент затварачем.
Израда женске ташне кедероване.

ИЗРАДА САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА (50)

Израда опасача и футрола.
Израда ручице ручним шавом.
Израда торби за специјалне намене.

ИЗРАДА КОФЕРА (40)

Исецање делова за кофере ручно и машински.
Израда делова за све врсте кофера.

Спајање делова и склопова.
Израда кофера од лепенке.
Израда кожних кофера са ручицом.
Ручно и машинско шивење.

НАСТАВА У БЛОКУ (120)

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ТАШНИ (40)

ИЗРАДА МУШКИХ ТАШНИ (40)

ИЗРАДА ОПАСАЧА И ТОРБИ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ НАМЕНУ(30)

ИЗРАДА КОФЕРА (10)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су: кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Практична настава се остварују поделом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).

2.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ У ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ

Образовни профил: ТЕХНИЧАР- МОДЕЛАР КОЖЕ

ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета цртање и сликање јесте развијање способности визуелног опажања и изоштравање критеријума за процењивање примљених информација.

Задаци наставе предмета су:

- оспособљавање ученика за коришћење цртежа и других ликовних техника;
- подстицање способности доживљавања и стваралачких могућности;
- упознавање ученика са достигнућима из области цртања и сликања кроз историју уметности наших и других народа, а посебно са делима и појавама у савременој ликовној уметности;
- примењивање стечених теоријских и практичних знања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(+2 часа недељно, 70+70 часова годишње)

УВОД (2+2)

Појам, врста и значај цртања и сликања у креативним областима ликовних и примењених уметности.

ОПШТА УПУТСТВА ЗА РАД НА ЦРТЕЖУ И СЛИЦИ (4+4)

Око – видно поље, угао гледања, хоризонт и скраћење због удаљења.

Трећа димензија и привидност треће димензије.

Перспектива и основни геометријски елементи у перспективи.

Хоризонтала и вертикала у природи и конструкцијама.

Композиција и основни чиниоци њене грађе.

Помоћна средства цртања и конструисања и њихова примена.

ЛИНИЈА И СМЕР (6+6)

Линија као основно средство цртежа, њене карактеристике и изражајне вредности.

Смер у композицији. Смер и простор. Начела естетског реда: ритам,

хармонија, контраст, равнотежа и доминација.

Анализа модела, конструкција цртежа,

карактеристике конструкције –

помоћне линије и њихова примена.

Експресија линије.

Цртање геометријских жичаних модела и одабраних предмета.

ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК (6+6)

Однос величина у оквиру композиције.

Облик, величине и њихова повезаност додиривањем, покривањем и прожимањем.

Цртање мртве природе са одабраним предметима различитих величина и облика.

ТЕКСТУРА (6+6)

Текстура као средство израза у склопу осталих чинилаца композиције.

Међусобни односи текстура.

Интервали – прелази различитих текстура.

Цртање мртве природе са одабраним предметима и драперијама различитих текстура.

СВЕТЛОСТ, ТОН, СЕНКА (6+6)

Светлост и сенка, бачена и локална сенка.

Технички поступци при сенчењу.

Анализа планова и истицање треће димензије.

Цртање и сенчење мртве природе са употребним предметима, гипсаним моделом и драперијама – истицање волумена и пластичности форме.

ВАЛЕР (6+6)

Валерски односи.

Валерски кључеви, интервали и ритам.

Реалистички начин приказивања простора.

Тонско сликање мртве природе са употребним предметима, гипсаним моделом и драперијама.

КОМПОНОВАЊЕ (6+6)

Односи елемената у композицији.

Повезаност и зависност елемената и принципа компоновања.

Свођење облика из природе на геометријске површине.

Геометризација и тонско сликање мртве природе.

БОЈА (6+6)

Доживљавање боје, физички, оптички и психолошки фактор боје.

Колористичко значење боја, интезитет и хроматска вредност.

Односи топлих и хладних боја.

Увод у сликарске технике водених боја: акварел, гваш, темпера.

Заједничка својства и специфичности водених техника.

Широко сликање у површинама.

Анализа широких површина са наглашеним ритмом топлих и хладних боја.

Сликање у слојевима са подсликавањем.

ПОРТРЕТ (6+6)

Развој портретске уметности кроз историју.

Ликовне карактеристике главе у целини и њених појединачних делова.

Анализа анатомске грађе лобање и мускулатуре лица помоћу модела лобање и репродукција.

Начини конструисања главе и истицања карактера и покрета модела.

ПОЛУФИГУРА (6+6)

Јединство анатомске и ликовне грађе.

Анализа покрета и скраћења.

Анализа и продубљивање карактера модела.

ФИГУРА (10+10)

Анализа и значај скелета за грађу људске фигуре.

Мускулатура човека.

Пропорције људске фигуре.

Контрапост и линија теже фигуре која стоји.

Конструкција, покрет, скраћење.

Јединство фигуре и простора.

Студиозна анализа конструисања и мерења, линије, тона, сенке и светлости.

Цртање фигуре по живом моделу.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима као што су : кожарски материјали и практична настава. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Вежбе се остварују деломом одељења на три групе (од 8 до 11 ученика у групи).

**КОЖАРСКИ МАТЕРИЈАЛИ
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе предмета кожарски материјали је стицање знања о својствима материјала који се користе при моделовању и изради од коже и крзна.

Задаци наставе су:

– усвајање знања о процесу прераде коже и крзна, утицају различитих начина прераде на својства готове коже и готовог крзна;

– овладавање знањима о добијању различитих врста готових кожа како би се оне правилно употребиле током рада и моделовања кожарских производа;

– стицање знања о добијању, врстама вештачких кожа и крзна и њиховој употреби у кожарству;

– схватање начина производње и својства осталих помоћних материјала који се користе током израде и моделовања кожарских производа.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТИ ПОЛМОВИ О КОЖИ (6)

Животињска кожа као кожарска сировина. Грађа, хемијски састав и разврставање сирових кожа. Конзервсање сирових кожа. Оштећење сирових кожа.

ПРИПРЕМА КОЖЕ ЗА ШТАВЉЕЊЕ (8)

Квашење коже: задатак, начини, уређаји и грешке.

Лабављење корена длаке: средства, начини, уређаји и грешке. Уклањање, скупљање и паковање длаке и вуне.

Скидање месине, цепање коже: задатак, машше, начин рада. Кожа голица.

Откречавање коже: задатак, средства, начини, уређаји, контрола.

Хемијско мекшање: задатак, средства, начини, уређаји, контрола.

Закисељавање коже: задатак, средства, уређаји, извођење, контрола.

ШТАВЉЕЊЕ КОЖЕ (10)

Задатак штављења, подела.

Штављење биљним средствима: врсте биљних штавила и начини штављења.

Штављење минералним средствима. Штављење храном у једном купатилу, контрола, грешке, »мртва штава«.

Штављење солима алуминијума.

Штављење синтетичким средствима.

Штављење риблим уљима.

Комбиновано штављење.

МЕХАНИЧКА ОБРАДА ШТАВЉЕНИХ КОЖА (2)

Одлеживање, цеђење, тањење коже: задатак, машине, на-чин рада.

Наменско сортирање коже.

НЕУТРАЛИЗАЦИЈА, ДОШТАВА, ОСНОВНО БОЈЕЊЕ И МАШЋЕЊЕ КОЖЕ (6)

Неутрализација, бојење, машћење коже: задатак, средства, начин извођења, уређаји.

Достава, избелјивање, изравњавање, збијање ђонских кожа.

ЗАВРШАВАЊЕ КОЖЕ (6)

Сушење у коморама на вакуму и пестинг уређајима. Влажење и механичко мекшање коже. Сушење кожа на рамовима.

Обрезивање, брушење и отпрашивање коже: задатак, машине и начин рада.

ПОКРИВНО БОЈЕЊЕ И АПРЕТИРАЊЕ (4)

Покривно бојење кожа: задатак и начини завршавања. Апретирање кожа: задатак и начин извођења. Лакирање кожа: задатак и начин рада. Завршавање кожа: сјајењем, пеглањем и пресовањем.

МЕРЕЊЕ И СОРТИРАЊЕ ГОТОВЕ КОЖЕ (2)

Мерење и сортирање готове коже. Складиштење готових кожа. Разврставање готових кожа по ЖД стандарду.

ГОРЊЕ ОБУЋАРСКЕ КОЖЕ (5)

Бокс. Велур. Нубук. Хентинг. Шевро. Шеврет. Лак, дулбокс кожа. Сировине, прерада, класирање, употреба и понашање при изради кожарских производа.

ДОЊЕ ОБУЋАРСКЕ КОЖЕ (4)

Ђонске коже. Коже за табанице. Оквирне коже. Сировине, прерада, класирање и понашање код израде кожарских производа.

ПОСТАВНЕ КОЖЕ (3)

Сировине, прерада, понашање при изради кожарских производа.

ОДЕВНЕ КОЖЕ (5)

Напа, велур, рукавичарске, семиш, лак коже. Сировине, прерада, класирање, понашање при изради кожарских производа.

ГАЛАНТЕРИЈСКЕ КОЖЕ (5)

Галантеријски бланк, кравине галантеријске, сафијан, нубук, велур, сировине, класирање, понашање при изради кожарских производа.

ОСТАЛЕ КОЖЕ (4)

Коже за намештај, техничке, коже гмизаваца, водоземаца. Сировине, прерада, класирање, понашање при изради кожарских производа.

ВЕЖБЕ

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ ПРИ РАДУ У ЛАБОРАТОРИЈИ (6)

Мере предострожности при раду у лабораторији, повреде и пружање прве помоћи, противпожарна заштита, чување и руковање хемикалијама. Стандарди за испитивање.

ОСНОВНИ ЛАБОРАТОРИЈСКИ ПРИБОР (6)

Упознавање са основним лабораторијским прибором, руковање, ваге и мерење.

РАСТВОРИ У ПРИПРЕМНОМ ОДЕЉЕЊУ (10)

Припремање раствора за квашење, лужење, откречавање, пикловање са контролом.

ИСПИТИВАЊЕ РАСТВОРА ЗА ШТАВЉЕЊЕ СА КОНТРОЛОМ (6)

Припрема хромног и алуминијумског раствора за штављење, контрола штављења – огледом на кување и помоћу индикатора.

ИСПИТИВАЊА У ДОВРШНОМ ОДЕЉЕЊУ (6)

Припрема раствора за неутрализацију, контрола неутрализације, машћење.

ФИЗИЧКО-МЕХАНИЧКА ИСПИТИВАЊА ГОТОВЕ КОЖЕ (22)

Узимање узорак, одређивање органолептичких својстава, дебљине, густине, упијања воде, пропустљивости водене паре, постојаности на кување, постојаности покривног слоја на трење, топлотне проводљивости и везивања топлоте. Испитивање на деловање масти и уља, постојаности коже на деловање киселина и база.

ХЕМИЈСКА ИСПИТИВАЊА ГОТОВЕ КОЖЕ (14)

Одређивање влаге, пепела, хром-оксида, неvezане масти, укупних материја растворљивих у води и органских

материја растворљивих у води, мерење воденог екстракта и рН разлике, одређивање кожне супстанце, одређивање постојаности боје на зној.

II ПРАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ВЕШТАЧКА КОЖА (6)

Добијање и врсте вештачких кожа. Својства и намена. Коршићење у кожарству.

ПРИРОДНО КРЗНО (4)

Крзнашице домаће и дивље. Припрема за штављење, штављење и дорада крзна. Племенита, полуплеменита, непле-менита крзна.

ВЕШТАЧКО КРЗНО (2)

Добијање вештачког крзна. Ткано, лепљено, трикотажно крзно, својства и употреба.

ТЕКСТИЛНИ МАТЕРИЈАЛИ (12)

Текстилна влакна, општа својства, подела. Биљна влакна. Памук, добијање, својства памучних тка-нина, врсте и употреба (платно у боји, кроазе, памучни сатен, моаре, фланел, конац, вата). Лан - добијање, својства, врсте тканина (ланени градл, гумиране и импрегниране лаеае ика-није). Конац. Употреба у занимању.

Животињска влакна. Свила - добијање, својства, врсте свилених тканина (моаре свила, рипс, брокат, серж, сатен). Ковац. Плиш. Свилени шнур. Коришћење у занимању. Ластиш, добијање, својство, употреба. Вуна, добијање, врста вунених тканина и коришћење. Флизелин - добијање и употреба. Чичак трака - употреба, Вештачка и синтетичка влакна: вискозни, ацетатни рејбн, цел влахна, најлон, перлон, употреба.

ХАРТИЈА (6)

Сировине и добијање хартије. Врсте хартије. Лепенка. (смеђа, сива, бела, бојена, вулкан-фибер, прешпан) пакпапир, упијајућа хартија, клубучни папир. Употреба.

ДРВО (3)

Сировине и производња калуца. Дрвени материјали за обућу и украсе.

ПЛУТА (2)

Производња, коришћење у кожарству.

ЛЕПКОВИ (6)

Хемијски састав, својства и подела. Животињски лепкови (туткало од рибљих костију). Биљни лепкови (скробни, декстрин, од сирове гуме, гумиарабика). Синтетички лепкови. Лепкови за пластичне масе. Добијање, коришћење.

ГУМА (6)

Добијање и својства природног каучука. Сировине за производњу вештачког каучука. Процес производње гуме: мастикација, обликовање и вулканизација. Примена гуме у занимању.

ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ (6)

Добијање пластичних маса полимеризацијом и поликондензацијом. Помоћни материјали у производњи пластичних маса. Добијање гранулата и фолија. Важнији представници РУС, РИ, бакелитне смоле, полиакрилне и полиамидне пластичне масе.

МЕТАЛНИ МАТЕРИЈАЛИ (2)

Бакар, челик, месинг, коришћење за добијање лимова. Процес израде рамова у галантерији. Ваљани тракасти лимови за бравице. Метални украси: производња и примена у кожарству.

ДОРАДА-ФИНИШИРАЊЕ ПРОИЗВОДА (15).

Дорада: циљ и начини. Избор дораде и средстава зависно од материјала и штаве. Топла и хладна дорада. Дорада готових производа од природних и вештачких кожа.

Завршна обрада обуће: бојење, апретирање, полирање, сјајење.

Завршна обрада галантеријских производа: бојење, фазонитирање (топло-хладно), утискивање украсних линија, машћење, ватирање, спаљивање, опаливање, средства за спајање, глачање и пеглање.

Завршна обрада производа од кожне конфекције и крзна: пеглање, сјајење, бојење, фазонирање, оплемењивање крзна, четкање, ишчешљавање крзна.

Развој и припрема нових средстава и метода у доради производа.

Декларисање готових производа.

ВЕЖБЕ

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ИСПИТИВАЊЕ ВЕШТАЧКИХ КОЖА (12)

Испитивање физичко-механичких особина вештачке коже. Понашање вештачке коже на повишеној и ниској температури, упијање воде, испитивање на савијање и наизменично превијање.

ИСПИТИВАЊЕ КРЗНА (6)

Микроскопски изглед нити, одређивање финоће, упијања воде.

ИСПИТИВАЊЕ ТЕКСТИЛНИХ МАТЕРИЈАЛА (10)

Микроскопски изглед и проба природних и синтетичких влакана, одређивање јачине на кидање и процента истецања конца, одређивање масе тканине по квадратном метру, одређивање јачине тканине на кидање и процента истецања.

ИСПИТИВАЊЕ ХАРТИЈЕ (8)

Узимање узорака, одређивање граматуре, густине, садржаја влаге, упијања воде.

ИСПИТИВАЊЕ ЛЕПКОВА (10)

Одређивање вискозности, суве материје, пепела, испитивање отпорности на смицање и раздвајање, времена сушења, потрошње лепка.

ИСПИТИВАЊЕ ГУМЕ (12)

Одређивање дебљине, густине и тврдоће, испитивање отпорности на хабање, еластичности, чврстоће и издужења.

ИСПИТИВАЊЕ ПЛАСТИЧНИХ МАСА (10)

Одређивање температуре омекшавања, топљења и разградње. Понашање пластичних маса у различитим течностима и растворима; понашање са лепковима

ИСПИТИВАЊЕ МЕТАЛНИХ МАТЕРИЈАЛА (2)

Испитивање у присуству лепка.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које је наведен оријентациони број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на свим часовима психологије што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Садржај предмета има природну везу са садржајима других предметима. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе предмета добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика. На часовима вежби одељење се дели у две групе.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Вежбе се остварују поделом одељења на две групе.

**ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ
(КОНФЕКЦИЈЕ, ОБУЋЕ, ГАЛАНТЕРИЈЕ)
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета технологија производа од коже јесте стицање знања о технолошком поступку израде производа од коже.

Задаци наставе предмета су:

- упознавање широког асортимана кожарских производа;
- схватање значаја избора материјала који налази практичну примену, у зависности од врсте и конструкције самог производа;
- схватање значаја припреме за рад;
- оспособљавање за примену стечених теоријских знања у практичном раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД**(2 часа недељно, 70 часова годишње)****УВОД (2)**

Појам и значај технологије производа од коже.
Подела технологија по врстама производа.

ПРИПРЕМА МАТЕРИЈАЛА (25)

Алати за сечење, обележавање, наглашавање и подавијање ивица.

Пријем, контрола и класирање материјала. Врсте кројења.

Кројење коже. Машина за сечење кожных трака.

Кројење поставе и вештачких материјала.

Машина и уређаји за кројење тканина.

Врсте тањења. Машине за тањење коже.

Машина за исецање на хидраулични погон.

Обележавање делова за спајање и подавијање.

ОБРАДА ИСКРОЈЕНИХ ДЕЛОВА (15)

Начин обраде ивица.

Спајање делова лепљењем, шивењем, ковањем и заваривањем.

Машина за наношење лепила.

Машина за подавијање ивица.

УНИВЕРЗАЛНА МАШИНА ЗА ШИВЕЊЕ (20)

Основни делови машине и њихова функција.

Врсте игала, обик и примена.

Однос материјала и конца.

Поступак израде шавова.

Дужина и број убода у центиметру.

Врста шавова.

Грешке при шивењу.

ОБЛИЦИ ПРОИЗВОДЊЕ (8)

Организација радних просторија и радних места.

Одржавање радних места.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни програм технологије производа од коже обухвата технологију производа од коже (конфекције), технологију производа од коже (обуће) и технологију производа од коже (галантерије).

У првом разреду ученик се упознаје са алатом, прибором и машинама за припрему коже и осталих помоћних материјала који су саставни део производа. Кроз наставне теме ученика треба информисати о значају појединих технологија за савременог човека и постепено га увести у припремне операције, као битни фактор од кога зависи квалитет готовог производа. Наставни садржаји обухватају заједничке елементе технологија производа од коже, и то са циљем да се ученику на крају првог разреда омогући да се на основу усвојених знања и афинитета определи за одговарајуће занимање.

Наставу треба реализовати уз савремена наставна средства (интернет), коришћење модних часописа, посете сајмовима, изложбама.

Приликом излагања градива ученика треба усмеравати ка логичком размишљању и нужним законитостима извођења технолошких процеса.

**ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ
(КОНФЕКЦИЈЕ)
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета технологија конфекције јесте стицање знања

о технолошком процесу израде одевних предмета од коже и крзна.

Задаци наставе предмета су:

– упознавање широког асортимана производа кожне конфекције;

– усвајање теоријских знања о технолошком процесу производње мушких, женских, дечијих одевних предмета и ХТЗ опреме од коже и крзна;

– усвајање знања о израчунавању утрошка материјала;

– оспособљавање ученика за примену знања у практичном раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**II РАЗРЕД****(2 часа недељно, 70 часова годишње)****УВОД (6)**

Општи појмови производње.

Производња одеће од коже и крзна и њена друштвена потреба.

Карактеристике занатске и индустријске производње.

Подела процеса производње на фазе рада.

ПОДЕЛА ОДЕЋЕ (2)

Подела одеће према полу и узрасту, врсти материјала, сезони и намени.

Пут од идеје до реализације готовог производа.

КРОЈЕЊЕ КОЖЕ, КРЗНА И ПОМОЋНОГ МАТЕРИЈАЛА (18)

Алат и прибор за кројење коже и крзна.

Пријем материјала.

Складиштење коже и крзна.

Сортирање коже и крзна.

Кројење коже, ручно и машински.

Компјутерско кројење коже.

Кројење природног и вештачког крзна.

Кројење помоћног материјала.

Кројење еко-коже.

Означавање искројених делова. Нумерисање и комплетирање искројених делова.

ПРИПРЕМА И ИЗРАДА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ И КРЗНА (44)

Основна правила шивења.

Машински убоди и шавови.

Израда различитих врста џепова.

Израда сукње.

Израда панталона.

Израда капа.

Израда прслука.

III РАЗРЕД**(2 часа недељно, 70 часова годишње)****ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (24)**

Израда сукње од коже и коже у комбинацији са другим материјалима.

Израда панталона од коже.

Израда прслука од коже и крзна.

Израда хаљине од коже и коже у комбинацији са другим материјалима.

Израда јакне од коже и у комбинацији кожа-крзно.

Утрошак материјала.

ИЗРАДА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (20)

Израда панталона од коже.

Израда прслука од коже и крзна.

Израда кошуље од коже и коже у комбинацији са другим материјалима.

Израда јакне од коже и у комбинацији кожа-крзно.

Утрошак материјала.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (16)

Израда панталона од коже.

Израда прслука од коже и крзна.

Израда јакне од коже и у комбинацији кожа-крзно.

Утрошак материјала.

ИЗРАДА ОДЕЋЕ ЗА ХИГИЈЕНСКО-ТЕХНИЧКУ ЗАШТИТУ (ХТЗ) (7)

Израда панталона од коже.

Израда јакне од коже и крзна.

КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА ПРОИЗВОДА (3)

Завршна контрола производа.

IV РАЗРЕД**(2 часа недељно, 60 часова годишње)****ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (12)**

Израда женског мантила од коже.

Израда женске бунде.

ИЗРАДА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (12)

Израда мушког мантила од коже.

Израда мушке бунде.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (8)

Израда дечије бунде.

Израда дечије капе од коже и крзна.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА ДОКУМЕНТАЦИЈА (28)

Пројектантско-конструкциона припрема.

Оперативна припрема.

Техничка документација (утрошак материјала, норма, калкулација).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржај програма предмета технологија кожне конфекције обухвата више наставних тема, а њихов редослед одговара законитостима технолошког поступка и прилагођен је за што боље усвајање знања сродних технологија спојених у кожну конфекцију. За наставне теме дат је различит број часова, зависно од важности и обимности теме. Значајна је корелација са предметима: кожарски материјали, конструкција и моделовање производа од коже (конфекције) и практична настава (израда конфекције).

Садржаје предмета треба реализовати у учионици или радионици због повезивања са практичном наставом. За остваривање тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, графиконе, узорке материјала и готових производа.

У подели кожне конфекције према врсти производа, у оквиру послова и задатака образовног профила, истаћи специфичности у изради, обрадити сваку могућност, а технолошки оправдану поделу производа обрадити касније ради лакшег проучавања. Операције припреме изложити тако да се уочи зависност успеха операције израде од операција припреме.

У реализацији целина које обрађују технологију израде предмета описати целокупну технологију, с тим да наставник сам изврши избор модела производа.

О документацији производње детаљно изложити састављање листе и одређивање утрошка материјала и времена. Из технолошке целине припреме рада самостално урадити најмање два конкретна задатка.

Приликом излагања градива ученике треба усмеравати ка логичком размишљању и нужним законитостима извођења технолошких процеса.

ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ОБУЋЕ) (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета технологија обуће јесте стицање знања о технолошком процесу израде обуће.

Задаци наставе предмета су:

- усвајање неопходних знања за познавање врста, назива, величина, намене и употребе готове обуће, као и њених делова;
- стицање знања из познавања материјала за израду горњих и доњих делова обуће;
- упознавање технолошког процеса израде горњих и доњих делова обуће;
- стицање знања о обрачуну утрошка материјала;
- оспособљавање за коришћење машина, апарата и уређаја;
- оспособљавање за примену усвојених теоријских знања у практичном раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

УВОД (2)

Појам и значај технологије израде обуће у производњи кожарских производа.

ОПШТА САЗНАЊА О ПРОИЗВОДЊИ ОБУЋЕ (4)

Подела обуће по врстама, називима, величини, намени и начину израде.

Делови обуће и њихова функција.

МАТЕРИЈАЛИ ЗА ИЗРАДУ ОБУЋЕ (8)

Врсте материјала за израду горњих и доњих делова обуће.

Основне карактеристике и примена материјала за израду горњих и доњих делова обуће.

Избор материјала према врсти, називу, намени и начину израде обуће.

ИСЕЦАЊЕ ГОРЊИХ И ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (20)

Општа и посебна правила за исецање горњих делова обуће.

Начини исецања, уређаји и помоћна средства за исецање.

Машине за исецање материјала.

Поступак исецања.

ОБРАДА ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (18)

Значај и улога обраде.

Обрада горњих делова обуће.

Површинско тањење – машина за површинско тањење.

Тањење ивица руба, видови тањења.

Украсно бушење и украшавање горњих делова обуће.

Наношење лепила за привремено и трајно везивање.

Појачање горњих делова обуће.

Наношење украса.

ОБРАДА ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (18)

Тањење, брушење, појачавање и обрада рубова темељних табаница према начину спајања.

Тањење и брушење ђона.

Обрада руба ђона и отварање канала.

Тањење, брушење и обликовање лубова.

Слагање, повезивање, пресовање и обавијање потпетица.

III РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОБРАДА ИВИЦА РУБА (5)

Уређивање ивица руба подавијањем, паспулирањем, паљењем, превртањем, украсним зупчањем и обавијањем.

СПАЈАЊЕ – ШИВЕЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (5)

Начини спајања и њихова примена.

ИЗРАДА РАЗЛИЧИТИХ СКЛОПОВА (15)

Склоп задњих делова.

Склоп предњих делова.

Редослед фаза у спајању горњих делова обуће.

Израда „дерби“ горњег дела обуће.

Израда „париз“ горњег дела обуће.

Скупно и завршно спајање.

СПАЈАЊЕ ГОРЊИХ И ДОЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (30)

Редослед операција у фази навлачења и склапања по врстама обуће.

Припрема за спајање ђона (обликовање, рашчешљавање).

Спајање ђона поступком лепљења.

Спајање горњег и доњег дела обуће поступком шивења (навлачење горњег дела).

Спајање ђона шивењем и прошивањем.

Глодање руба ђона.

Причвршћивање потпетице.

Израда калифорнија обуће.

ИЗРАДА БРИЗГАНЕ ОБУЋЕ (10)

Поступак добијања ђона, потпетице, платоа и уметка.

Добијање и спајање ђона бризгањем и његово везивање за горњи део и темељну табаницу.

Поступак добијања целобризгане обуће.

ЗАВРШНА ОБРАДА (5)

Фино брушење, чишћење, прање, бојење, полирање и апретирање.

Средства за чишћење, прање, полирање и апретирање.

Извлачење калуца.

IV РАЗРЕД

(2 часа недељно, 60 часова годишње)

КОНТРОЛА ИЗРАДЕ ПРОИЗВОДА (8)

Контрола полупроизвода горњих и доњих делова обуће.

Међуфазна контрола.

Контрола готових производа.

Класирање обуће према квалитету израде.

ТЕХНИЧКО - ТЕХНОЛОШКА ПРИПРЕМА (8)

Значај и делатност припреме.

Израда и усвајање модела.

Усвајање технолошког поступка.

ОДРЕЂИВАЊЕ УТРОШКА МАТЕРИЈАЛА ЗА ГОРЊЕ ДЕЛОВЕ ОБУЋЕ (18)

Изналажење оптималних површина: предњих и задњих спољашњих делова и предњих и задњих унутрашњих делова и њихов обрачун.

Утврђивање утрошка материјала за један пар спољашњих и унутрашњих делова обуће уз проценат отпада.

ОДРЕЂИВАЊЕ УТРОШКА МАТЕРИЈАЛА ЗА ДОЊЕ ДЕЛОВЕ ОБУЋЕ (16)

Одређивање корисних површина за доње делове обуће.

Утврђивање утрошка материјала за један пар обуће уз проценат отпада.

ОДРЕЂИВАЊЕ ТЕХНОЛОШКОГ ПОСТУПКА ИЗРАДЕ ОБУЋЕ (10)

Израда норматива радне снаге.

Дефинисање технолошког поступка израде горњих и доњих делова обуће, као и њихово спајање у једну целину.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма предмета технологија обуће обухвата више наставних тема, а њихов редослед одговара законитостима технолошког поступка и прилагођен је за што боље усвајање знања сродних технологија спојених у изради обуће. За наставне теме дат је различит број часова, зависно од важности и обимности теме. Значајна је корелација са предметима: кожарски материјали, конструкција и моделовање производа од коже (обуће) и практична настава (израда обуће).

Садржаје предмета треба реализовати у учионици или радионици због повезивања са практичном наставом. За остваривање тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, графиконе, узорке материјала и готових производа.

У подели по врстама, називима, намени обуће, у оквиру послова и задатака образовног профила, истаћи специфичности у изради, обрадити сваку могућност, а технолошки оправдану поделу производа обрадити касније ради лакшег проучавања. Операције припреме изложити тако да се уочи зависност успеха операције израде од операција припреме.

У реализацији целина које обрађују технологију израде предмета описати целокупну технологију, с тим да наставник сам изврши избор модела производа.

О документацији производње детаљно изложити састављање листе и одређивање утрошка материјала и

времена. Из технолошке целине припреме рада самостално урадити најмање два конкретна задатка.

Приликом излагања градива ученике треба усмеравати ка логичком размишљању и нужним законитостима извођења технолошких процеса.

ТЕХНОЛОГИЈА ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ГАЛАНТЕРИЈЕ)

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета технологија кожне галантерије јесте стицање знања о технолошком поступку израде производа кожне галантерије и развијање широке техничке културе, која је неопходна компонента општег и основног стручног образовања.

Задаци наставе предмета су:

- упознавање целокупног технолошког процеса од почетне фазе кројење материјала до склапања делова у једну целину и добијања финалног производа;
- схватање значаја избора материјала, његове употребе и могуће замене другим материјалом;
- упознавање технологије израде предмета;
- оспособљавање за примену стечених знања у практичном раду;
- истицање значаја припреме рада;
- оспособљавање за израду обрачуна утрошка материјала за сваки предмет кожне галантерије.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ОПШТА САЗНАЊА О ПРОИЗВОДИМА КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (15)

Појам и значај кожне галантерије.

Подела производа по врстама, намени, начину спајања и начину израде.

Карактеристичне групе производа, називи и њихова намена.

МАТЕРИЈАЛИ ЗА ИЗРАДУ КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (8)

Врсте материјала – основне карактеристике и примена у изради кожне галантерије.

ОБРАДА ИСКРОЈЕНИХ ДЕЛОВА (8)

Обележавање свих делова за спајање и подавијање.

Подавијање ивица, утискивање украсних линија.

ТЕХНОЛОШКИ ПОСТУПАК ИЗРАДЕ ЛАКЕ КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (21)

Карактеристичне групе производа лаке кожне галантерије.

Израда каишева и опасача.

Израда футрола и новчаника за ситана новац.

Уградња дрикера, бравица и украса.

Израда техничко-технолошке документације за лаку кожну галантерију.

Израда доларског новчаника.

Израда мушког и комбинованог новчаника.

ТЕХНОЛОШКИ ПОСТУПАК ИЗРАДЕ РУКАВИЦА (18)

Припремне операције.

Ручно и машинско кројење главних делова и палчева. Преса.

Израда украса на рукавицама.

Састављање делова рукавица и завршно шивење.
Извртање и пеглање рукавица.

III РАЗРЕД (2 часа недељно, 70 часова годишње)

УГРАДЊА МЕТАЛНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (21)

Груписање металне галантерије према намени и начину уградње.

Уградња металне галантерије методом раскивања, закивања, стезања, развртања и шивења.

ИЗРАДА УКРАСА (9)

Набирање материјала гумом, лепљењем и шивењем.
Машина за жигосање.
Израда гајки и кожних затварача.

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ТАШНИ (40)

Специјална припрема неких кожа пре кројења.
Машина за цик-цак шав.
Настављање коже и лепенке.
Машина за ланчани шав.
Врсте женских ташни и њихова намена.
Израда женске ташне са капном и металним рамом.
Израда техничко-технолошке документације за женске ташне.
Израда вечерњих ташни.
Израда кедрованих женских ташни и ташни са сеченим ивицама.

IV РАЗРЕД (2 часа недељно, 60 часова годишње)

ИЗРАДА САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА (7)

Врсте сарачких производа, материјали и поступак израде.
Ручни шав.

ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ПОСЛОВНИХ ТАШНИ (5)

Врсте женских ташни и њихова намена.

ИЗРАДА МУШКИХ ТАШНИ (20)

Врсте мушких ташни и њихова намена.
Израда ђачких ташни.
Израда мушке ташне са патент затварачем, канцеларијске ташне са и без преграда и мушке путне торбе.
Израда спотских и путних торби.

ИЗРАДА КОФЕРА (8)

Врсте кофера. Материјали за израду кофера.
Машина за угаоно прошивање.
Машина за кројење лепенке (деклишер)
Метална галантерија за израду кофера.
Израда путних кофера, кофера од лепенке и за смештај техничких апарата.

ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКА ДОКУМЕНТАЦИЈА (20)

Пројектантско-конструкциона припрема.
Оперативна припрема.
Техничка документација (утрошак материјала, норма, калкулација).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржај програма предмета технологија кожне галантерије обухвата више наставних тема, а њихов

редослед одговара законитостима технолошког поступка и прилагођен је за што боље усвајање знања сродних технологија спојених у кожную галантерију. За наставне теме дат је различит број часова, зависно од важности и обимности теме. Значајна је корелација са предметима: кожарски материјали, конструкција и моделовање производа од коже (галантерије) и практична настава (израда галантерије).

Садржаје предмета треба реализовати у учионици или радионици због везивања са практичном наставом. За остваривање тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, графиконе, узорке материјала и готових производа.

У подели кожне галантерије према врсти производа, у оквиру послова и задатака образовног профила, истаћи специфичности у изради, обрадити сваку могућност, а технолошки оправдану поделу производа обрадити касније ради лакшег проучавања. Операције припрема изложити тако да се уочи зависност успеха операције израде од операција припреме.

У реализацији целина које обрађују технологију израде предмета описати целокупну технологију, с тим да наставник сам изврши избор модела производа.

О документацији производње детаљно изложити састављање листе и одређивање утрошка материјала и времена. Из технолошке целине припреме рада самостално урадити најмање два конкретна задатка.

Приликом излагања градива ученике треба усмеравати ка логичком размишљању и нужним законитостима извођења технолошких процеса.

КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ, ОБУЋЕ, ГАЛАНТЕРИЈЕ) (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета конструкција и моделовање производа од коже (конфекције, обуће, галантерије) јесте стицање знања о конструисању производа, схватање улоге моделовања у изради предмета од коже и оспособљавање ученика за коришћење готових програма за дизајнирање производа од коже.

Задаци наставе предмета су:

- стицање знања о конструкцији модела, зависно од врсте производа;
 - упознавање ученика са начином примене правила током моделовања кожарских производа;
 - усвајање техничких знања ради стицања вештина и навика које су потребне за конструкцију и израду модела;
 - оспособљавање ученика за израду кројева једноставнијих производа од коже;
 - упознавање ученика са основама неког информатичког програма за цртање; подстицање заинтересованости ученика за коришћење рачунара у струци;
 - оспособљавање ученика за правилан избор модела у односу на материјал и избор производа;
 - развијање самосталног креативног изражавања у изради модела.
- Задаци наставе предмета су:
- стицање знања о конструкцији модела, зависно од врсте производа;
 - упознавање ученика са начином примене поступком конструисања модела;
 - усвајање техничких знања ради стицања вештина и навика које су потребне за конструкцију и израду модела;

- примена правила моделовања одевних предмета од коже и крзна;
- оспособљавање ученика за израду кројева једноставнијих одевних предмета од коже;
- оспособљавање ученика за правилан избор модела у односу на материјал и избор производа;

**КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ
ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (КОНФЕКЦИЈЕ)
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(2+1 час недељно,70+35 часова годишње)

УВОД (3)

Увод у конструкцију и моделовање одеће.
Креирање и обликовање модела одевних предмета.

**ОДНОС ЉУДСКОГ ТЕЛА И КОНСТРУКЦИЈЕ КРОЈЕВА
ОДЕЋЕ (6)**

Анатомија и њен значај за конструкцију одеће.
Пропорције људског тела.
Стас и узраст.
Деформације тела значајне за конструкцију одеће.

**СТАНДАРДИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ПРОИЗВОДЊИ
ОДЕЋЕ (9)**

Стандарди који налазе примену у индустрији одевних предмета.
Одећа за мушкарце.
Одећа за жене.
Дечија одећа.

**ПОЛАЗНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА КОНСТРУКЦИЈУ МОДЕЛА
(10)**

Скица и опис модела.
Телесне мере за конструкцију модела.
Узимање мера.
Телесне мере за конструкцију женске одеће.
Телесне мере за конструкцију мушке одеће.
Телесне мере за конструкцију дечије одеће.
Конструкцијске мере.

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ОДЕВНИХ ПРЕДМЕТА
(42)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева сукње.
Конструкција, моделовање и комплетирање кројева панталона.
Конструкција, моделовање и комплетирање кројева капе.
Конструкција, моделовање и комплетирање кројева прслука.

ВЕЖБЕ

Упознавање са неким од информатичких програма за цртање (Corel DRAW-у, CAD-CAM...)
Овладавање техником цртања на рачунару.
Цртање основних графичких елемената.
Израда једноставнијих цртежа.
Израда цртежа у функцији занимања.

III РАЗРЕД

(2+3 часа недељно,70+105 часова годишње)

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ
ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (24)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева сукње.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женских панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женског прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева хаљине.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женске јакне.

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА МУШКЕ ГОРЊЕ
ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (20)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушких панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушког прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке кошуље.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке јакне.

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ
ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (16)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечијих панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечијег прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије јакне.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ХТЗ ОДЕЋЕ (10)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева ХТЗ панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева ХТЗ јакне.

ВЕЖБЕ

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ
ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (39)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева сукње.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женских панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женског прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева хаљине.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женске јакне.

**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА МУШКЕ ГОРЊЕ
ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (33)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушких панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушког прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке кошуље.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке јакне.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (21)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечијих панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечијег прслука.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије јакне.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ХТЗ ОДЕЋЕ (12)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева ХТЗ панталона.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева ХТЗ јакне.

IV РАЗРЕД**(2+3 часа недељно, 60+90 часова годишње)****КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (14)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женског мантила.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женске бунде.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (14)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушког мантила.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке бунде.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (9)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије бунде.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије капе од коже и крзна.

УМНОЖАВАЊЕ КРОЈЕВА КОЖНЕ И КРЗЕНЕ КОНФЕКЦИЈЕ (23)

Основна правила умножавања кројева.

Ручно умножавање.

Компјутерско умножавање кројева.

Предности компјутерског умножавања.

ВЕЖБЕ**КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (30)**

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женског мантила.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева женске бунде.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (30)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушког мантила.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева мушке бунде.

КОНСТРУКЦИОНА ПРИПРЕМА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (9)

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије бунде.

Конструкција, моделовање и комплетирање кројева дечије капе од коже и крзна.

УМНОЖАВАЊЕ КРОЈЕВА КОЖНЕ И КРЗЕНЕ КОНФЕКЦИЈЕ (21)

Основна правила умножавања кројева.

Ручно умножавање.

Компјутерско умножавање кројева.

Предности компјутерског умножавања.

КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ОБУЋЕ) (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**САДРЖАЈИ ПРОГРАМА II РАЗРЕД****(2+1 час недељно, 70+35 часова годишње)****УВОД (2)**

Општи појмови о моделовању.

Обликовање и значај обликовања у изради обуће.

АНАТОМЈА ЉУДСКЕ НОГЕ (10)

Физиологија људске ноге.

Деформација стопала.

Статистичко истраживање стопала.

ПОЛАЗНИ ЕЛЕМЕНТИ У КОНСТРУИСАЊУ МОДЕЛА (8)

Мере стопала битне за конструисање производа.

Скице и опис модела.

ГЕОМЕТРИЈСКА КОНСТРУКЦИЈА ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ (30)

Конструисање мреже мушке плитке обуће – модел „париз“.

Конструисање мреже мушке плитке обуће – модел „дерби“.

Конструисање мреже мушке дубоке обуће – модел „париз“.

Конструисање мреже мушке дубоке обуће – модел „дерби“.

Конструисање мреже женске салонке.

Конструисање темелне табанице.

Конструисање мреже женске сандале.

СТАНДАРДИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ПРОИЗВОДЊИ ОБУЋЕ (8)

Врсте стандарда (СРПС, ISO – 9000).

Обућа за женски пол, мушки и децу.

ГРАФИЧКО УМНОЖАВАЊЕ ШАБЛОНА (12)

Графичко умножавање шаблона за горње делове обуће и умножавање темелне табанице.

ВЕЖБЕ

Упознавање са неким од информатичких програма за цртање (Corel DRAW-у, CAD-CAM...).

Овладавање техником цртања на рачунару.

Цртање основних графичких елемената.

Израда једноставнијих цртежа.

Израда цртежа у функцији занимања.

III РАЗРЕД**(2+3 часа недељно, 70+105 часова годишње)****ИЗРАДА КОПИЈЕ КАЛУПА (22)**

Конструисање основних линија и углова на основу копије калуца.

Израда модела женске, мушке и дечје обуће.

МОДЕЛОВАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ ПРЕМА КОПИЈИ КАЛУПА (24)

Моделовање модела мушке плитке („дерби“, „париз“) обуће.

Моделовање модела мушке полудубоке („дерби“, „париз“) обуће.

Моделовање модела женске салонке.

Моделовање модела женске сандале.

Моделовање модела дечје обуће.

ГЕОМЕТРИЈСКА КОНСТРУКЦИЈА ЧИЗМЕ (18)

Конструисање основних линија и углова са променом висине потпетице.

Конструисање мреже за ловачку чизму.

Конструисање мреже за мушку чизму.

Конструисање мреже за женску чизму.

ИЗРАДА ПРОФИЛА ПОТПЕТИЦЕ И ГРАФИЧКО УМНОЖАВАЊЕ (6)

Израда профила ниске потпетице.

Израда профила високе потпетице.

Графичко умножавање потпетице.

ВЕЖБЕ

ИЗРАДА КОПИЈЕ КАЛУПА (33)

Конструисање основних линија и углова на основу копије калуца.

Израда модела женске, мушке и дечје обуће.

МОДЕЛОВАЊЕ ГОРЊИХ ДЕЛОВА ОБУЋЕ ПРЕМА КОПИЈИ КАЛУПА (42)

Моделовање модела мушке плитке („дерби“, „париз“) обуће.

Моделовање модела мушке полудубоке („дерби“, „париз“) обуће.

Моделовање модела женске салонке.

Моделовање модела женске сандале.

Моделовање модела дечје обуће.

ГЕОМЕТРИЈСКА КОНСТРУКЦИЈА ЧИЗМЕ (21)

Конструисање основних линија и углова са променом висине потпетице.

Конструисање мреже за ловачку чизму.

Конструисање мреже за мушку чизму.

Конструисање мреже за женску чизму.

ИЗРАДА ПРОФИЛА ПОТПЕТИЦЕ И ГРАФИЧКО УМНОЖАВАЊЕ (9)

Израда профила ниске потпетице.

Израда профила високе потпетице.

Графичко умножавање потпетице.

IV РАЗРЕД

(2+3 часа недељно, 60+90 часова годишње)

МАШИНСКО УМНОЖАВАЊЕ ШАБЛОНА (6)

Градир машина, припрема за рад, номограм.

Шематски приказ пантографа и коректора.

Цртеж моделарског стола, војнице за шаблоне и ножа за исецање.

ИЗРАДА ОСНОВНОГ ШАБЛОНА МОДЕЛА ДЕКОЛТЕ ОБУЋЕ (4)

Припрема модела за умножавање. Постављање основног шаблона на лим.

Табела вредности обрачуна при градирању.

Обрачунска контрола израђених шаблона.

МОДЕЛОВАЊЕ ШАБЛОНА ПО ЗАДАТОЈ СКИЦИ (50)

Моделовање женске обуће: плитке, полудубоке и дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

Моделовање мушке обуће: плитке, полудубоке и дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

Моделовање дечје обуће: плитке, полудубоке, дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

ВЕЖБЕ

МАШИНСКО УМНОЖАВАЊЕ ШАБЛОНА (6)

Градир машина, припрема за рад, номограм.

Шематски приказ пантографа и коректора.

Цртеж моделарског стола, војнице за шаблоне и ножа за исецање.

ИЗРАДА ОСНОВНОГ ШАБЛОНА МОДЕЛА ДЕКОЛТЕ ОБУЋЕ (3)

Припрема модела за умножавање. Постављање основног шаблона на лим.

Табела вредности обрачуна при градирању.

Обрачунска контрола израђених шаблона.

МОДЕЛОВАЊЕ ШАБЛОНА ПО ЗАДАТОЈ СКИЦИ (81)

Моделовање женске обуће: плитке, полудубоке и дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

Моделовање мушке обуће: плитке, полудубоке и дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

Моделовање дечје обуће: плитке, полудубоке, дубоке, чизмице и чизме по задатој скици.

КОНСТРУКЦИЈА И МОДЕЛОВАЊЕ ПРОИЗВОДА ОД КОЖЕ (ГАЛАНТЕРИЈЕ) (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(2+1 час недељно, 70+35 часова годишње)

УВОД (2)

Општи појмови о моделовању.

Обликовање и значај обликовања у изради кожне галантерије.

ПОЛАЗНИ ЕЛЕМЕНТИ У КОНСТРУИСАЊУ МОДЕЛА (6)

Скица и опис модела.

Мерне величине битне за конструисање модела.

Врсте шаблона.

Значај израде техничке документације.

КОНСТРУИСАЊЕ МОДЕЛА (8)

Конструисање и израда шаблона за рад, кројење коже и поставе.

Конструисање шаблона.

МОДЕЛОВАЊЕ ЛАКЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (34)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројених делова у кројну слику различитих облика новчаника (за ситан новац, доларски, мушки, комбинован) и футрола (за кључеве, наочаре, оловке).

МОДЕЛОВАЊЕ РУКАВИЦА (12)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројених делова у кројну слику; различитих врста рукавица (мушких, женских, спортских, ХТЗ).

СТАНДАРДИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ПРОИЗВОДЊИ КОЖНЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (8)

Врсте стандарда (СРПС, ISO-9000)
Производи лаке кожне галантерије.
Производи тешке кожне галантерије.

ВЕЖБЕ

Упознавање са неким од информатичких програма за цртање (Corel DRAW-у, CAD-CAM...).

Овладавање техником цртања на рачунару.
Цртање основних графичких елемената.
Израда једноставнијих цртежа.
Израда цртежа у функцији занимања.

III РАЗРЕД**(2+3 часа недељно, 70+105 часова годишње)****ИЗРАДА ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (14)**

Скица производа са описом начина израде.
Израда основног и помоћног материјала.
Израда шеме технолошког поступка.
Означавање и чување шаблона.
Коришћење модних часописа.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ТАШНИ (56)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројних делова у кројну слику различитих модела ташни: са две и више преграда, металним рамом, копчом, ручицом, украсима, патент затварачем, капком.

Моделовање ташни за свечане изласке.

ВЕЖБЕ**ИЗРАДА ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (27)**

Скица производа са описом начина израде.
Израда основног и помоћног материјала.
Израда шеме технолошког поступка.
Означавање и чување шаблона.
Коришћење модних часописа.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ТАШНИ (78)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројних делова у кројну слику различитих модела ташни: са две и више преграда, металним рамом, копчом, ручицом, украсима, патент затварачем, капком.

Моделовање ташни за свечане изласке.

IV РАЗРЕД**(2+3 часа недељно, 60+90 часова годишње)****МОДЕЛОВАЊЕ САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА (6)**

Кројење и обликовање врха опасача.
Моделовање специјалних футрола.
Моделовање торби за специјалне намене.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ПОСЛОВНИХ ТАШНИ (6)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројених делова у кројну слику женске пословне ташне.

МОДЕЛОВАЊЕ МУШКИХ ТАШНИ (20)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројених делова у кројну слику мушке путне торбе, актен-ташне, ђачке торбе, путне и спортске торбе.

МОДЕЛОВАЊЕ КОФЕРА (10)

Моделовање женских кофера.
Конструкција главног дела, бочних страница и дна кофера.
Моделовање мушких кофера.
Конструкција ручице за кофере.

КОМПЛЕТИРАЊЕ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (18)

Израда техничко-технолошке документације за доларски новчаник, женску и мушку ташну.

ВЕЖБЕ**МОДЕЛОВАЊЕ САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА (9)**

Кројење и обликовање врха опасача.
Моделовање специјалних футрола.
Моделовање торби за специјалне намене.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ПОСЛОВНИХ ТАШНИ (9)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројних делова у кројну слику женске пословне ташне.

МОДЕЛОВАЊЕ МУШКИХ ТАШНИ (30)

Скицирање модела, конструисање, моделовање, комплетирање, уклапање кројених делова у кројну слику мушке путне торбе, актен-ташне, ђачке тобе, путне и спортске торбе.

МОДЕЛОВАЊЕ КОФЕРА (15)

Моделовање женских кофера.
Конструкција главног дела, бочних страница и дна кофера.
Моделовање мушких кофера.
Конструкција ручице за кофере.

КОМПЛЕТИРАЊЕ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (27)

Израда техничко-технолошке документације за доларски новчаник, женску и мушку ташну.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Конструкција и моделовање производа од коже је наставни предмет чија је функција да практично и професионално оспособи ученика за конструисање и моделовање производа од коже (конфекције, обуће, галантерије), при чему се ученици опредељују за једну од три групе производа приликом уписа у други разред.

Наставне садржаје предмета треба реализовати у специјализованој учioniци. У реализацији садржаја предмета неопходно је користити наставна средства као што су: скице, графо- фолије, модели готових производа, проспекти, каталози, презентације, филмови и сл.

У другом разреду приказати различите типове вежби, како би ученик савладао конструисање различитих

кривих линија и правилних полигона. Инсистирати на правилном коришћењу прибора за цртање. На часу урадити основну конструкцију модела, а кроз самосталне радове ученика разрадити конструкцију уз измену детаља и апликација.

Наставне јединице које се односе на израду кројне слике остварују се у умањеној размери на часовима вежби, док се у природној величини остварују на часовима практичне наставе. Шаблоне урађене у природној величини користити на часовима практичне наставе.

Реализација садржаја програма треба да омогући продубљивање стечених знања и усвајање нових, уз корелацију са наставним предметима технологија производа од коже и практична настава.

Ученици треба да усвоје знања о скицирању предмета, преношењу димензија из журнала и праћењу модних кретања у односу на облик, величину, материјал и боју. Ученика постепено уводити у предмет преко једноставнијих модела ка сложенијим. Сваки конструисани део склопа и производа треба да се прикаже техничким цртежом у разним положајима, да би се уочио облик, функција и начин израде.

Посебну пажњу обратити на техничку документацију, конструисање шаблона и алата, од чије тачности зависи квалитет производа. За сваку групу производа урадити шаблон карактеристичног представника уз комплетну документацију. Конструисање модела и разраду шаблона урадити на практичној настави тако да ученици схвате значај промене конструкције у односу на првобитну замисао. Урадити најмање три домаћа задатка по свакој групи производа.

Вежбе се реализују у специјализованом кабинету, на рачунарима, по принципу један ученик – један рачунар. Део часова вежби може се реализовати и у предузећима за производњу кожне конфекције, обуће или галантерије, у којима се користе готови програми за конструисање и моделовање производа од коже.

Кроз вежбе ученици треба да стекну потребна знања о коришћењу рачунара ради решавања специфичних задатака у оквиру струке. Ученике треба упознати са могућностима које пружа примена рачунара и готових програма у бржем, лакшем и поузданијем решавању проблема и задатака у оквиру предмета конструкција и моделовање производа од коже. Кроз вежбе ученике треба оспособити да без већих проблема могу употребљавати готове програме и решавају уз помоћ рачунара проблеме са којима се сусрећу у наставним дисциплинама које изучавају у школи или са којима ће се сусретати касније на радном месту.

**ПРАКТИЧНА НАСТАВА
(ИЗРАДА КОНФЕКЦИЈЕ, ИЗРАДА ОБУЋЕ,
ИЗРАДА ГАЛАНТЕРИЈЕ)
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ практичне наставе јесте стицање практичних знања о конструисању, моделовању и изради предмета од коже и крзна.

Задаци наставе предмета су:

- усвајање знања о избору материјала према врсти производа и начину израде;
- савладавање вештине руковања алатом и одговарајућим прибором за рад;
- оспособљавање за правилно руковање машинама за шивење и тањење коже;
- развијање смисла за прецизност у раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

**(5 часа недељно, 175 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)**

ПРИПРЕМА И КРОЈЕЊЕ МАТЕРИЈАЛА (55)

Пријем и класирање материјала према врсти, својствима, квалитету и намени.

Алат и уређаји за кројење.

Ручно кројење коже.

Машинско кројење.

Кројење природних и вештачких материјала.

Тањење коже (ручно и машински).

Обележавање – нумерисање искројених делова.

ОБРАДА ИВИЦЕ ИСКРОЈЕНИХ ДЕЛОВА (35)

Спајање, појачавање и обрађивање искројених делова.

УНИВЕРЗАЛНА МАШИНА ЗА ШИВЕЊЕ (75)

Припрема машине за рад.

Избор игле и конца према врсти материјала.

Израда разних врста шавова.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

КРОЈЕЊЕ МАТЕРИЈАЛА (12)

ТАЊЕЊЕ КОЖЕ (12)

ОБРАДА ИВИЦЕ (12)

ШИВЕЊЕ ДЕЛОВА (24)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни програм практичне наставе конципиран је тако да обухвата све операције везане за израду производа од коже и крзна.

Садржаји практичне наставе у првој години заједнички су и базирају се на општим сазнањима ученика о технологији израде кожарских производа.

Наставне теме упућују ученика на коришћење алата и прибора за припрему коже за кројење, обраду ивица, класирање на основу квалитета и сортирање према намени тако да у потпуности овлада радом на универзалној машини за шивење..

На крају прве године ученици треба да обиђу погоне, специфичне за одређену групу производа, како би могли да се одреде за занимање које желе и које им одговара.

Практична настава реализује се у корелацији са осталим стручним предметима.

Ученици су дужни да уредно воде дневник рада, кога наставник прегледа, исправља и оцењује.

**ПРАКТИЧНА НАСТАВА
(ИЗРАДА КОНФЕКЦИЈЕ)
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)**

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ предмета практична настава јесте стицање знања и вештина из моделовања и израде производа конфекције од коже и крзна.

Задаци наставе предмета су:

- развијање радних навика, љубави према раду и изабраном предмету;
- упознавање мера заштите на раду;
- савладавање технике рада и руковања средствима за рад и предметима рада;
- савлађивање основних елемената израде конфекције од коже и крзна;

- увежбавање сваке операције у оквиру ручног и машинског рада;
- савладавање израде склопа одеће;
- стицање знања о комплетној изради модела одеће;
- усвајање практичних знања ради самосталне израде више модела;
- оспособљавање за самосталан рад на свакој машини и технолошким процесима;
- савлађивање свих припремних операција, операције израде и завршних операција;
- развијање смисла за естетику и прецизност;
- стицање радне културе и примереног односа према раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(7 часова недељно, 245 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)

ПРИПРЕМА ЗА ШИВЕЊЕ ОДЕВНИХ ПРЕДМЕТА ОД КОЖЕ И КРЗНА (75)

- Састављање делова шивењем.
- Шивење разних врста шавова.
- Израда гајки.
- Израда каишева.
- Израда разних врста џепова.
- Израда паспулираних рупица.

ИЗРАДА СУКЊЕ (45)

- Моделовање и комплетирање кројева сукње.
- Шивење сукње.

ИЗРАДА ПАНТАЛОНА (45)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона.
- Шивење панталона.

ИЗРАДА КАПЕ (35)

- Моделовање и комплетирање кројева капе
- Шивење капе

ИЗРАДА ПРСЛУКА (45)

- Моделовање и комплетирање кројева прслука
- Шивење прслука

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА СУКЊЕ (12)

- Моделовање и комплетирање кројева сукње.
- Шивење сукње.

ИЗРАДА ПАНТАЛОНА (18)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона.
- Шивење панталона.

ИЗРАДА КАПЕ (10)

- Моделовање и комплетирање кројева капе
- Шивење капе

ИЗРАДА ПРСЛУКА (20)

- Моделовање и комплетирање кројева прслука
- Шивење прслука.

III РАЗРЕД

(11 часова недељно, 385 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)

ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (110)

- Моделовање и комплетирање кројева сукње, панталона, прслука, хаљине и јакне.
- Утврђивање планског утрошка материјала.
- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење женске горње одеће.

ИЗРАДА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (110)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона, прслука, кошуље и јакне.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење мушке горње одеће.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (110)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона, прслука и јакне.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење дечије горње одеће.

ИЗРАДА ХТЗ ОДЕЋЕ (55)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона и јакне.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење ХТЗ одеће.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (20)

- Моделовање и комплетирање кројева сукње, панталона, прслука, хаљине и јакне.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење женске горње одеће.

ИЗРАДА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (20)

- Моделовање и комплетирање кројева панталона, прслука, кошуље и јакне.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење мушке горње одеће.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (10)

Шивење дечије горње одеће.

ИЗРАДА ХТЗ ОДЕЋЕ (10)

Шивење ХТЗ одеће

IV РАЗРЕД

(10 часова недељно, 300 часова годишње, 120 часова наставе у блоку)

ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (120)

- Моделовање и комплетирање кројева мантила, бунде и шубаре.

Утврђивање планског утрошка материјала.

- Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење женске горње одеће.

ИЗРАДА МУШКЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (100)

- Моделовање и комплетирање кројева мантила и бунде.

Утврђивање планског утрошка материјала.

Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење мушке горње одеће.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ГОРЊЕ ОДЕЋЕ ОД КОЖЕ И КРЗНА (50)

Моделовање и комплетирање кројева бунде и шубаре.

Утврђивање планског утрошка материјала.

Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење дечије горње одеће.

УМНОЖАВАЊЕ КРОЈЕВА ОДЕВНИХ ПРЕДМЕТА ОД КОЖЕ И КРЗНА (30)

Умножавање сукње, панталона, прслука, хаљине, кошуље, мантила и бунде.

НАСТАВА У БЛОКУ (120)

КОНСТРУКЦИЈА, МОДЕЛОВАЊЕ, КОМПЛЕТИРАЊЕ И ИЗРАДА МАНТИЛА (40)

Моделовање и комплетирање кројева мантила.

Утврђивање планског утрошка материјала.

Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење горње одеће.

КОНСТРУКЦИЈА, МОДЕЛОВАЊЕ, КОМПЛЕТИРАЊЕ И ИЗРАДА БУНДИ (40)

Моделовање и комплетирање кројева бунде.

Утврђивање планског утрошка материјала.

Избор технолошког процеса и израда операционе листе.

Шивење горње одеће.

УМНОЖАВАЊЕ КРОЈЕВА ОДЕВНИХ ПРЕДМЕТА ОД КОЖЕ И КРЗНА (40)

Умножавање сукње, панталона, прслука, хаљине, кошуље, мантила и бунде.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма обухватају више наставних тема. Градиво сваке целине треба остварити у оквиру броја часова и редоследом како је то програмом предвиђено. За наставне теме дат је различит број часова због разлике у важности и обимности.

Садржаје практичне наставе треба реализовати у добро опремљеној школској радионици, погонима радних организација, самосталним занатским радионицама, дизајн-центрима који испуњавају услове за успешно стицање знања и вештина уз контролу наставника.

Сваки наставник пре почетка практичне наставе треба да има добро разрађену техничку документацију, и то уз потребну припрему радног места и проверу исправности средстава за рад.

За остваривање свих тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, часописе, узорке материјала и готових производа.

Моделовање предмета кожне конфекције започети са најједноставнијим моделом тако да сваки следећи модел и производ има сложеније и новије операције. Код израде мушких и женских модела одабрати модел који је карактеристичан за групу, водећи рачуна да у технолошком поступку израде буду заступљене операције уградње металних делова, набирање материјала или неке друге операције карактеристичне за групу. Акценат дати новијим моделима, уградњи апликација орнамената и комбинацији материјала. Наставник мора да заинтересује ученика, да га мотивише и утиче на развој осећаја за естетику.

Настава у блоку је саставни део практичне наставе и реализује се на крају школске године. Циљ је систематизовање укупно стечених знања и вештина.

Ученици су дужни да уредно воде дневник рада, кога наставник прегледа, исправља и оцењује.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА ОБУЋЕ) (Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ предмета практична настава јесте стицање знања и вештина за израду обуће и оспособљавање за самосталан рад.

Задаци наставе предмета су:

– развијање радних навика, љубави према раду и изабраном предмету;

– упознавање мера заштите на раду;

– савладавање технике рада и технике руковања средствима за рад и предметима рада;

– савладавање основних елемената из обућарства;

– увежбавање сваке операције – у оквиру ручног и машинског рада;

– савладавање израде горњих и доњих делова обуће;

– савлађивање вештине уклапања ножева према структури коже и потреби квалитета рада при исецању делова обуће;

– стицање знања о комплетној изради обуће;

– усвајање практичних знања ради самосталне израде више модела;

– оспособљавање за самосталан рад на свакој машини и технолошким процесима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

**(7 часова недељно, 245 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)**

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ПЛИТКУ ОБУЋУ (40)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ДУБОКУ ОБУЋУ (40)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ЗАТВОРЕНУ ОБУЋУ (35)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ОТВОРЕНУ ОБУЋУ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ОБУЋУ СА РИСТНИМ КАИШЕМ (40)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ДЕЛОВА МОДЕЛА И СПАЈАЊЕ У ЦЕЛИНУ (60)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ОБУЋУ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ОБУЋУ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

III РАЗРЕД

(11 часова недељно, 385 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ САНДАЛУ (22)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ДЕКОЛТЕ ОБУЋУ (22)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ПЛИТКУ ОБУЋУ (44)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ПОЛУДУБОКУ ОБУЋУ (44)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ДЕЧИЈУ ПЛИТКУ ОБУЋУ (22)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ДЕЧИЈУ ПОЛУДУБОКУ ОБУЋУ (22)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МОДЕЛЕ ЧИЗМИ (44)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ТЕМЕЉНЕ ТАБАНИЦЕ (22)

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ПОТПЕТИЦЕ (22)

ИЗРАДА ДЕЛОВА МОДЕЛА И СПАЈАЊЕ У ЦЕЛИНУ (121)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЖЕНСКУ ОБУЋУ (20)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА МУШКУ ОБУЋУ (20)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА ШАБЛОНА ЗА ЧИЗМУ (20)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

IV РАЗРЕД

(10 часова недељно, 300 часова годишње,
120 часова наставе у блоку)

УМНОЖАВАЊЕ ШАБЛОНА ОБУЋЕ (70)

Умножавање предњих и задњих делова обуће.

Умножавање спољашњих горњих делова обуће.

Умножавање унутрашњих горњих делова обуће.

ИЗРАДА КОЛЕКЦИЈЕ ШАБЛОНА ЖЕНСКЕ ОБУЋЕ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА КОЛЕКЦИЈЕ ШАБЛОНА МУШКЕ ОБУЋЕ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА КОЛЕКЦИЈЕ ШАБЛОНА ДЕЧИЈЕ ОБУЋЕ (30)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА КОЛЕКЦИЈЕ ШАБЛОНА ЧИЗМИЦА И ЧИЗМИ (40)

Израда шаблона за спољашње горње делове обуће.

Израда шаблона за унутрашње горње делове обуће.

ИЗРАДА КОЛЕКЦИЈЕ ДЕЧИЈЕ, ЖЕНСКЕ И МУШКЕ ОБУЋЕ (100)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

НАСТАВА У БЛОКУ (120)

ИЗРАДА МУШКЕ ОБУЋЕ (40)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

ИЗРАДА ЖЕНСКЕ ОБУЋЕ (40)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

ИЗРАДА ДЕЧИЈЕ ОБУЋЕ (40)

Израда склопа предњих делова.

Израда склопа задњих делова.

Израда склопа спољашњих горњих делова обуће.

Израда склопа спољашњих унутрашњих делова обуће.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржај програма обухвата више наставних тема..
За наставне теме дат је различит број часова због разлике у
важности и обимности.

Садржаје практичне наставе треба реализовати у добро опремљеној школској радионици, погонима радних организација, самосталним занатским радионицама, дизајн- центрима који испуњавају услове за успешно стицање знања и вештина уз контролу наставника.

Сваки наставник пре почетка практичне наставе треба да има добро разрађену техничку документацију, уз потребну припрему радног места и проверу исправности средстава за рад.

За остваривање свих тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, часописе, узорке материјала и готових производа.

Моделовање и израду обуће започети са најједноставнијим мушким и женским моделом тако да сваки следећи модел и производ има сложеније и новије операције. Код израде мушке и женске обуће одабрати модел који је карактеристичан за групу, водећи рачуна да у технолошком поступку израде буду заступљене операције кројења, обележавања, тањења, обраде ивице руба, појачавања, наношење украса, обрада доњих делова обуће. Акцент дати новијим моделима, уградњи апликација, орнаментата и комбинацији материјала.

Настава у блоку је саставни део практичне наставе и реализује се на крају школске године. Циљ је систематизација укупно стечених знања и вештина.

Ученици су дужни да уредно воде дневник рада, кога наставник прегледа, исправља и оцењује.

Циљ усвојених знања и вештина ученика је оспособљеност за малосеријску и занатску производњу.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА (ИЗРАДА ГАЛАНТЕРИЈЕ)

(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ практичне наставе јесте стицање знања и вештина из моделовања и израде производа кожане галантерије.

Задачи наставе предмета су:

- оспособљавање за рад на машинама, посебно за шивење и тањење коже;
- савлађивање вештина коришћења алата и уређаја;
- стицање знања о избору материјала, зависно од облика, конструкције и начина израде производа;
- савлађивање свих припремних операција , операције израде и завршних операција;
- развијање смисла за естетику и прецизност;
- стицање радне културе и примерног односа према раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

**(7 часова недељно, 245 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)**

РУКОВАЊЕ АЛАТОМ И ПРИБОРОМ ЗА РАД (14)

Прибор за рад, руковање и одржавање.
Припрема за рад, техника оштрења ножа.

КОНСТРУИСАЊЕ МОДЕЛА (21)

Конструисање и израда шаблона за рад, кројење коже и поставе.

МОДЕЛОВАЊЕ ЛАКЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (140)

Израда шаблона за футроле, новчаник за ситан новац, доларски новчаник и друге предмете лаке галантерије.

Моделовање доларског, мушког и комбинованог новчаника.

Моделовање женског новчаника.

Израда предмета лаке галантерије.

МОДЕЛОВАЊЕ РУКАВИЦА (70)

Моделовање мушких, женских и спортских рукавица.

Састављање и завршно шивење рукавица.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

ИЗРАДА ПРЕДМЕТА ЛАКЕ ГАЛАНТЕРИЈЕ (30)

Израда шаблона за футроле, новчаник за ситан новац, доларски новчаник и друге предмете лаке галантерије.

Моделовање доларског, мушког и комбинованог новчаника.

Моделовање женског новчаника.

Израда предмета лаке галантерије.

ИЗРАДА РУКАВИЦА (30)

Моделовање мушких, женских и спортских рукавица.

Састављање и завршно шивење рукавица.

III РАЗРЕД

**(11 часова недељно, 385 часова годишње,
60 часова наставе у блоку)**

ИЗРАДА ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (33)

Израда скице производа. Одређивање начина израде.

Израда шеме технолошког поступка. Коришћење модних часописа.

Означавање, чување и коришћење шаблона.

КОНСТРУКЦИЈА ШАБЛОНА (55)

Конструкција шаблона за кројење коже.

Конструкција шаблона за кројење поставе и ојачања.

Конструкција шаблона за рад.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ТАШНИ (297)

Конструисање бочних страница, преграда, превоја и ручица.

Моделовање и израда украса за женску ташну.

Моделовање женске ташне са патент затварачем, капком и металним рамом.

Израда комплета шаблона за женску ташну.

Израда склопа бочних страница и дна.

Израда ташни.

НАСТАВА У БЛОКУ (60)

МОДЕЛОВАЊЕ И ИЗРАДА ЖЕНСКИХ ТАШНИ (60)

Конструисање бочних страница, преграда, превоја и ручица.

Моделовање и израда украса за женску ташну.

Моделовање женске ташне са патент затварачем, капком и металним рамом.

Израда комплета шаблона за женску ташну.

Израда склопа бочних страница и дна.

Израда ташни.

IV РАЗРЕД
(10 часова недељно, 300 часова годишње,
120 часова наставе у блоку)

МОДЕЛОВАЊЕ САРАЧКИХ ПРОИЗВОДА И ТОРБИ ЗА СПЕЦИЈАЛНУ НАМЕНУ (30)

Моделовање футрола.
Моделовање опасача.
Моделовање торби за специјалну намену.

МОДЕЛОВАЊЕ ЖЕНСКИХ ПОСЛОВНИХ ТАШНИ (30)

Моделовање женских пословних ташни са преградама, са делом за телефон, дигитрон.....

МОДЕЛОВАЊЕ МУШКИХ ТАШНИ (140)

Моделовање мушке актен-ташне.
Конструисање цепа, бочне странице и дна мушке актен-ташне.
Израда шаблона и техничко-технолошке документације.
Израда мушке ташне.
Израда ђачке путне и спортске торбе.

МОДЕЛОВАЊЕ КОФЕРА (40)

Моделовање и израда женских кофера.
Моделовање и израда мушких кофера.

КОМПЛЕТИРАЊЕ ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (60)

Израда комплета документације за доларски новчаник
Израда комплета документације за женску ташну.
Израда комплета документације за мушку ташну.

НАСТАВА У БЛОКУ (120)

МОДЕЛОВАЊЕ И ИЗРАДА МУШКЕ ТАШНЕ (40)

Моделовање мушке акт ташне.
Конструисање цепа, бочне странице и дна мушке актен-ташне.
Израда шаблона и техничко-технолошке документације.
Израда мушке ташне.
Израда ђачке путне и спортске торбе

МОДЕЛОВАЊЕ И ИЗРАДА КОФЕРА (40)

Моделовање и израда женских кофера.
Моделовање и израда мушких кофера.

КОМПЛЕТИРАЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ (40)

Израда комплета документације за доларски новчаник.
Израда комплета документације за женску и мушку ташну.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржај програма обухвата више наставних тема. Градиво сваке целине треба остварити у оквиру броја часова и редоследом – како је то програмом предвиђено. За наставне теме дат је различит број часова због разлике у важности и обимности.

Садржаје практичне наставе треба реализовати у добро опремљеној школској радионици, погонима радних организација, самосталним занатским радионицама, дизајн- центрима који испуњавају услове за успешно стицање знања и вештина уз контролу наставника.

Сваки наставник пре почетка практичне наставе треба да има добро разрађену техничку документацију, уз потребну припрему радног места и проверу исправности средстава за рад.

За остваривање свих тема из садржаја програма треба користити шеме, слике, часописе, узорке материјала и готових производа.

Моделовање и израду предмета кожне галантерије започети са најједноставнијим моделом из групе лаке галантерије тако да сваки следећи модел и производ има сложеније и новије операције. Код израде мушких и женских ташни одабрати модел који је карактеристичан за групу, водећи рачуна да у технолошком поступку израде буду заступљене операције уградње металних делова, набирање материјала, израда дршки (ручица) или неке друге операције карактеристичне за групу. Акцент дати новијим моделима, уградњи апликација, орнамената и комбинација материјала.

Настава у блоку је саставни део практичне наставе и реализује се на крају школске године. Циљ је систематизација укупно стечених знања и вештина.

Ученици су дужни да уредно воде дневник рада, кога наставник прегледа, исправља и оцењује.

ЕСТЕТСКО ОБЛИКОВАЊЕ
(Просветни гласник бр. 7/13 од 29.03. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета естетско обликовање је усвајање основних знања о естетском обликовању и оспособљавање да стечена знања примене у практичном раду

Задачи наставе предмета су:

- развијање смисла за естетско, складно и практично;
- изграђивање осећаја за рационално;
- развијање шггересовања за праћење актуелних догађаја из области естетског обликовања.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV РАЗРЕД
(2 часа недељно, 60 часова годишње)

ОПШТИ ПОЈМОВИ (2)

Појам, дефиниција и терминологија естетског обликовања. Естетско обликовање као систем, функција и скуп активности.

КОМПОНЕНТЕ ЕСТЕТСКОГ ОБЛИКОВАЊА (4)

Техничко-функционална компонента.
Естетска компонента.
Економска компонента.
Ергономска компонента.

ИЗРАЖАЈНА СРЕДСТВА (6)

Појам и улога изражајног средства.
Материјал и поступак израде као изражајног средства.
Боја као изражајно средство.
Орнамент као изражајно средство.

ПРАВЦИ У ЕСТЕТСКОМ ОБЛИКОВАЊУ (4)

Функционализам.
Индустријска естетика.
Савремени правци.

ПОЈАМ, ДЕФИНИСАЊЕ И САСТАВ ПРОИЗВОДА (15)

Појам и дефинисање производа.
Састав производа.
Класификација производа.
Животни век производа.

Садржај, квалитет и вредност производа.

Типизација, стандардизација и прилагођавање производа могућностима израде.

Истраживање и иновације.

Марка и паковање производа.

Производни програм и асортиман.

ФАЗЕ ПРОЦЕСА ЕСТЕТСКОГ ОБЛИКОВАЊА (20)

Прикупљање информација са тржишта.

Прикупљање, селекција и развој идеја.

Формирање производа.

Израда техничке документације.

Израда пробне серије.

Тестирање производа.

Анализа и оцењивање производа.

Увођење производа у производњу и на тржиште.

Усавршавање-развој производа у дизајн процесу.

Елиминисање производа из производног асортимана.

КВАНТИТАТИВНИ ПРИКАЗ ЕСТЕТСКОГ ОБЛИКОВАЊА НА ЕКОНОМСКЕ ВЕЛИЧИНЕ У ПРОИЗВОДЊИ И ПОСЛОВАЊУ (9)

Утицај естетског обликовања на обим производње.

Утицај естетског обликовања на укупан приход и цену производа.

Утицај естетског обликовања на трошкове производње.

Утицај естетског обликовања на доходак.

Утицај естетског обликовања на ангађована средства.

Утицај естетског обликовања на економичност, рентабилност, продуктивност.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржај програма обухвата више наставних тема. Градиво сваке целине треба остварити у оквиру броја часова и редоследом – како је то програмом предвиђено. Корелацију остварити са Технологијом производа од коже и Конструкцијом и моделовање производа од коже.

Садржаје предмета реализовати у учионици или кабинету за моделовање. За реализацију садржаја програма користити податке и табеларни приказ испитивања тржишта и графиконе из процеса производње.

Приликом обраде наставних садржаја, детаљано увести ученике у појам естетског обликовања, јер се оно све више примењује у пракси

3. ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ У ПОДРУЧЈУ РАДА – КУЛТУРА, УМЕТНОСТ И ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ

3.1. ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ ЗАЈЕДНИЧКИ ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ: ЛИКОВНИ ТЕХНИЧАР, ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ

ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе је: стицање знања о националној и светској историји уметности; формирање критичког мишљења, естетских критеријума и одговорног односа према очувању културне и уметничке баштине.

Задачи наставе су да ученици:

- упознају национално и светско културно и уметничко наслеђе, његове одлике, репрезентативне примере, најзначајније уметнике, правце и стилове и развију одговоран однос према очувању културне и уметничке баштине;
- разумеју шта је уметност и сагледају њену улогу, место и значај у различитим епохама и културама;
- уоче и разумеју промене у уметности у историјском, друштвеном, психолошком, економском и културном контексту;
- формирају критички однос према уметничким делима и буду оспособљени да вреднују уметничка дела;
- ефикасно комуницирају вербално, писано и визуелно, образлажу своје ставове и презентују самосталне или групне радове и пројекте;
- буду оспособљени за самостални и тимски рад;
- проналазе, систематизују и користе информације из различитих извора;
- стекну навику да прате културне и уметничке манифестације путем различитих медија, да посећују изложбе, музеје, легате, локалитете...;
- буду оспособљени да стечена знања и умења примењују у настави других предмета, свакодневном животу, даљем школовању и будућем занимању.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(2 + 0 часа недељно, 70 + 0 часова годишње)

ПОЈАМ УМЕТНОСТИ

Врсте уметности; врсте ликовних уметности. Друштво- не основе појаве уметности. Однос уметности и друштва. Однос уметности и природе. Историја ликовних уметности као наука.

УМЕТНОСТ ПРАИСТОРИЈЕ

Уметност праисторије. Пећинско сликарство – Атламира и Ласко. Скулптура (статуете „Венера”). Идоли Лепенског Вира.

Неолитска уметност – Стоунхенџ; керамика Старчева и Винче. Уметност бронзаног доба – Дупљајска колица.

Археолошко благо Србије.

УМЕТНОСТ БЛИСКОГ ИСТОКА

Уметност старог Египта

Историјске и стилске особености. Архитектура гробница и храмова. Портрети и рељефи у скулптури. Сликарство и уметнички занати.

Уметност Месопотамије

Историјске и уметничке особености. Архитектура зигурата и Иштарина капија. Рељефне стеле Нарам Сина и представе животиња у асиријској скулптури. Персополис. ЕГЕЈСКА УМЕТНОСТ

Кикладски идоли. Критскомикенска уметност – архитектура; палате у Кнососу и Фестосу; Лавља капија и Атрејева ризница. Фреско сликарство и уметнички занати.

АНТИЧКА УМЕТНОСТ

Уметност античке Грчке.

Опште одлике уметничког стварања и израза.

Архитектура – дорски, јонски и коринтски стил. Грчки храм базилика у Пестуму и храмови атинске акрополе. Маузолеј у Халикарнасу. Позориште у Епидураусу.

Грчка скулптура – коре и куриси; рељефи Партемона; Битолска Атина; Хермес са Дионисом и Лаоконова група.

Грчко сликарство на вазама; бронза; геме и теракота.

Римска уметност.

Опште особености римске уметности. Конструкција свода и куполе и нови типови грађевина – Пантеон и Колосеум.

Римска скулптура. Портрети и историјски рељефи. Сликарство Помпеје и Херкуланума; мозаици; геме и камеје – камеја из Кусатка.

II РАЗРЕД

(2 + 0 часа недељно, 70 + 0 часова годишње)

СТАРОХРИШЋАНСКА УМЕТНОСТ

Уметност катакомби и базилика. Рељефи у камену и слонова- чи. Мозаици.

УМЕТНОСТ У ДОБА СЕОБА НАРОДА

ВИЗАНТИЈСКА УМЕТНОСТ

Опште особине византијске уметности. Архитектура св. Софије у Цариграду. Византијско сликарство фресака, мозаика и икона. Радови у емаљу и слоновачи. Уметничко стваралаштво у областима византијске уметничке сфере – Русија, Бугарска, Македонија.

СРЕДЊОВЕКОВНА УМЕТНОСТ У СРБИЈИ

РОМАНИЧКА УМЕТНОСТ

Историјски и идеолошки оквири развоја романичке уметности. Архитектура – Сен. Сернен; Пиза; катедрала у Задру. Скулптура – Везлеј и Радованов портал. Романичке фреске и минијатуре.

ГОТИЧКА УМЕТНОСТ

Економскодруштвене основе развоја готичке уметности. Готичка архитектура – Шартр и Ремс. Катедрала скулптура у Ремсу и Наубургу. Уметничко дело Јурја Далматинца.

Сликарство витража и фресака – Винцент из Каства. Процват уметничких заната – златарство и слоновача.

ИСЛАМСКА УМЕТНОСТ

Историјски оквири настанка и развоја исламске уметности. Архитектура – Мутаваликова џамија у Самари; џамија у Кордоби; палата у Алхамбри и џамија Ахмеда I у Цариграду. Сликарство – декорација џамија и илустрације рукописа.

УМЕТНОСТ ДАЛЕКОГ ИСТОКА И ПРЕДКОЛУМБОВСКЕ АМЕРИКЕ

Опште особености кинеске и јапанске уметности средњег века. Карактеристични споменици. Јапанска графика XVIII века. Опште особености уметности народа на Андима и у Мексику.

РЕНЕСАНСНА УМЕТНОСТ

Историјскодруштвени услови настанка; ренесанснохуманистичка ученост; индивидуализам; обнова антике. Претече ренесансе у Италији. Ђотоово сликарство и скулптура Николе Пизана.

Архитектура ренесансе у Италији. Алберти и Браманте.

Скулптура ренесансе у Италији – Донатело и Микеланђело.

Сликарство ренесансе у Италији – Мазачо; Леонардо да Винчи и Тицијан. Дубровачка сликарска школа.

Ренесанса у Низоземској – Браћа ван Ајк и Бројгел. Ренесанса у Немачкој – Дирер.

Појам и развој маниризма. Услови за настанак маниризма.

Водећи сликари – Бронзино и Ел Греко.

III РАЗРЕД

(2 + 0 часа недељно, 70 + 0 часова годишње)

БАРОКНА УМЕТНОСТ

Историјски и друштвени услови настанка барокног стила. Опште особине барокне архитектуре и ликовних уметности. Ил Тезу; св. Андрија на Квириналу у Риму. Версај у Француској.

Барокна скулптура – Бернинијева „Екстаза св. Терезе“. Декоративна скулптура и сликарство – унутрашњост царске дворане палате у Вицбургу у Немачкој.

Барокно сликарство у Италији – Каравађо; у Фландрији – Рубенс; у Шпанији – Веласкез.

Барокно сликарство у Холандији – Халс; Рембрант; Вермер ван Делфт; Хобема и Хеда.

РОКОКО као последња фаза барока. Значај примењене уметности – намештаја, метала, порцулана. Сликарство – Вато и Гензборо. Сликарско и графичко дело Франческа Гоје.

УМЕТНОСТ XIX ВЕКА

Грађански карактер уметности XIX века.

Класицизам као уметност која обнавља антику – Давид; Канова и К. Данил.

Романтизам – Делакроа; Рид и Ђ. Јакшић.

Реализам и импресионизам – Курбе; Мане; Моне и Роден.

IV РАЗРЕД

(2 + 0 часа недељно, 64 + 0 часова годишње)

УМЕТНОСТ XX ВЕКА

Неоимпресионизам као реакција на импресионизам. Тежња за субјективним изразом Гогена и Ван Гога.

Неоимпресионизам и поентилизам

Рационални уметнички израз у сликарству Сезана и Сера.

Фовизам – Матис; Вламенк; Дифи; Наби и Вијар.

Експресионизам – Мунк; групе Мост, Плави Јахач, Нова Објективност. Надежда Петровић и Рихард Јакопич. Мексички експресионизам – Ороско и Ривера.

Кубизам – Пикасо; Брак и С. Шумановић. Геометријска ап-стракција и група Де стијл – Мондриан. *Футуризам* – Боњони.

Конструктивизам – Татлин; Габо и Певзнер. *Супрематизам* – Маљевић.

Дадаизам – Арп и Дишан.

Метафизичко сликарство – Ђорђо де Кирико. *Фантастична уметност* – Шагал и Русо. *Надреализам* – Дали; Миро; Кле и Милена Павловић Барили.

Европска скулптура прве половине XX века. Органски облици у скулптури – Арп; Бранкуси и Мур. Мобили – Колдер.

Архитектура – Прекид са историјским стиливима у архитект-тури XIX и стварање међународног стила – Корбизије; Рајт и Гропијус. Шпанска архитектура – Гауди.

Нове тенденције у уметности треће четвртине XX века у свету и код нас – енформел; поп арт; уметност нових визуелних истраживања; истраживања са компјутерима; кинетичка уметност...

САВРЕМЕНА УМЕТНОСТ У СВЕТУ И КОД НАС

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Приликом извођења наставе потребно је повезати што је могуће више знања из историје, историје и теорије књижевности и других сродних предмета, а приликом планирања градива сарађивати са наставницима ових предмета.

Настава овог предмета захтева стално коришћење репродукција, филмова, припремљених презентација и приликом предавања нове материје, али и приликом утврђивања и понављања те исте материје. Препоручује се извођење наставе пред оригиналним делима у музејима и геларијама и, по могућству, у току школовања студијско путовање у неку земљу богату уметничким благом.

Инсистирати на стручној ликовној терминологији и појмовима. Уз наставу, код за то погодних методских јединица, подсетити ученике на раније савладано градиво о техникама и материјалима.

ТЕОРИЈА ФОРМЕ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе је усвајање знања о ликовним законитостима, развијање визуелног опажања и естетских критеријума и оспособљавање ученика да стечена знања и умења примењују у настави других предмета, свакодневном животу, даљем школовању и будућем занимању.

Задаци наставе су да ученици:

– прошире и продубе претходно стечена знања из теорије обликовања кроз теоријске и практичне задатке и анализу уметничких дела и ликовних радова;

– буду оспособљени за вредновање и самовредновање уметничка дела и ликовних радова;

– упознају разноврсне ликовне технике и материјале;

– истражују и експериментишу традиционалним и савреме ним материјалима и техникама;

– буду оспособљени за самостални и тимски рад;

– проналазе, систематизују и користе информације из различитих извора;

– ефикасно комуницирају вербално, писано и визуелно, образлажу своје ставове и презентују самосталне или групне радове и пројекте;

- развијају ликовни рукопис;
- повежу и примене стечена знања и умења у настави других предмета;
- стекну навику да прате уметничке манифестације путем различитих медија, да посећују изложбе, музеје, легате...;
- формирају позитиван став према процесу уметничког стварања и очувању националне и светске културне баштине.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(0 + 2 часа недељно, 0 + 70 часова годишње
+ 30 часова у блоку)

СВЕТЛОСТ И ОПАЖАЊЕ ОБЛИКА

Опажање разлика у видном пољу. Квалитети визуелних осећаја. Контраст као услов опажања облика. Присуство и дејство светлости као услов за изазивање визуелног осећаја.

ПРОСТОР И КОМПОНОВАЊЕ

Општи појам композиције као целине у простору. Дводимензионални простор. Раван као простор компоновања.

Стварање јединства равни и елемената композиције. Тродимензионални простор. Обликowana маса или волумен у простору. Спајање површина и одређивање тродимензионалног облика.

Организација и јединство пластичних вредности.

ЕЛЕМЕНТИ КОМПОЗИЦИЈЕ

(Анализа композиционих елемената)

ЛИНИЈА

Линија као траг или црта.

Линија као вредност која описује и тумачи облик и као граница површине.

Линија као ивица чврстог волумена масе. Психолошко дејство линије.

Линија као пластична и рељефна појава у простору.

СМЕР

Смер као средство оријентације и положаја облика у простору. Психолошко дејство смера и ритам у композицији (Вертикални, хоризонтални и дијагонални смер).

ОБЛИК

Природа и њени облици. Илузија облика и стварни облик. Карактер и врсте облика. Основни површински облици и основни тродимензионални облици. Неправилни и сложени облици.

Груписање облика у равни и простору. Јединство истих, сличних или различитих облика.

ВЕЛИЧИНА

Односи величина у простору који се непосредно доживљавају. Пропорције и одређивање сразмере у простору. Упоредивање величина. Правоугаоник златног пресека. Златни пресек и златни рез.

ТЕКСТУРА

Текстуралне вредности површине и облика. Материјал и врсте материјала. Карактер и врсте текстуре.

Симулирање и вештачко извођење текстуре и природна текстура.

ВАЛЕР

Валер као количина светлости у току једне боје.

Валерски односи. Валерски кључеви и њихово осећајно значење.

Организација и контрола валерских вредности.

БОЈА

Боја као физичко својство светлости. Квалитативне и квантитативне вредности светла. Спектар.

Класификација боја. Ахроматско и хроматско.

Квалитети боје (тон, интензитет и валер). Мешање боја – адитивно и супратрактивно. Контрасти боја и хармоније боја. Асоцијативна вредност и психолошко дејство боје. Однос боја у простору.

ПРИНЦИПИ КОМПОНОВАЊА

Принципи компоновања као законитости просторних односа. Односи елемената у композицији и врсте ритма. Сложени ритам у композицији.

Повезаност и зависност елемената и принципа компоновања.

РЕПЕТИЦИЈА

Репетиција као понављање истих вредности.

Алтернација и наизменично понављање.

ГРАДАЦИЈА

Градација као ритам поступности. Повезивање супротности међу вредностима.

ХАРМОНИЈА

Сродност међу вредностима.

Комбиновање ликовних елемената, сродних по једној или више особина.

Хармонија сличности, функције и симбола.

КОНТРАСТ

Контраст као однос супротности међу вредностима. Снага и визуелна привлачност супротности.

ЈЕДИНСТВО

Статично и динамично јединство. Јединство истоветности и разноликости. Јединство идеје и јединство стила.

ДОМИНАНТА

Доминанта као однос главног наглашавајућег или преовладавајућег елемента у композицији (доминанта смера, боје и величине). Доминанта и јединство.

РАВНОТЕЖА

Појам равнотеже у животу, природи и простору.

Симетрична и асиметрична равнотежа. Динамичан и статичан однос равнотеже ликовних вредности. Равнотежа и јединство.

ФОРМА И САДРЖАЈ

Однос према предметној стварности и стваралачки процес.

Функција форме и израза.

Естетско процењивање и приступ ликовном делу. Креативно успостављање односа елемената и оживотворење форме.

Кич и ликовна вредност дела. Особина кича и његови спољни ефекти. Однос кича и позитивне ликовне естетике.

НАСТАВА У БЛОКУ (30 часова годишње)

Продубљивање наставних садржаја посетама галеријама и музејима.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм предмета се састоји из теоријског и практичног дела. Све методске јединице у оквиру програма презентују се прво теоријски, што представља увођење у појмове које поставља материја предмета. Метода излагања има посебан значај за теоријску разраду појмова и њихову терминологију дефинисаност. Неопходно је, уз излагање, користити очигледна наставна средства (репродукције, припремљене презентације, радове ученика и друго).

У практичном делу, вежбама и задацима, треба усмеравати ученика, зависно од обима задатака, да у решавању иде на чисте јединствене и основне односе без инсистирања на детаљима. Али, ако поједини ученици испоље склоност ка детаљисању треба настојати да искажу својеврсне битне односе на нивоу детаља, у оквиру целине. У практичном делу предмета задатак вежба се остварује у две фазе – фаза скице и фаза реализације. У том процесу ученик треба да иде поступно од једноставнијег ка сложенијем решењу задатака. Треба напоменути да ученик у скици поставља и решава проблеме, скица је изазов за размишљање и сложеност задатака у фази реализације.

У реализацији наставе, професор својим ангажовањем треба да усмерава ученике, зависно од њихове способности и снажљивости да их подстиче на размишљање, постављање и самостално решавање задатака.

Зависно од обима и сложености задатака, професор треба да користи индивидуалну или групну коректуру.

У реализацији задатака ученик треба да користи разноврсне ликовне технике и материјале: графит, креон, туш, темпера, папир у боји, колаж технику, разне фолије и др.

Имајући у виду свеобухватан и сложен задатак предмета, препоручује се да ученик у практичном делу, упознајући ликовне вредности и сложеност ликовне композиције, упозна и разноврсне ликовне технике и да аналитички, путем задатака, развије способност за ликовно изражавање и компоновање.

У току године ученик треба да реализује 10 задатака. При реализацији програма треба водити рачуна да овај предмет буде у корелацији са осталим стручним предметима, као што су цртање и сликање, моделовање, писмо, теорија дизајна и историја уметности.

3.2. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНА ГРАФИКЕ

ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе је:

Оспособљавање ученика за самостално ликовно изражавање разноврсним цртачким и сликарским техникама и медијима и развијање и унапређивање креативности.

Задаци наставе су да ученици:

- повезују знања из уметничког наслеђа и теорије уметности са њиховом применом;
- негују особеност у визуелном изражавању;

- развију и унапреде посматрање, опажање, визуелно мишљење, дивергентно мишљење, интелигенцију, способност анализе и синтезе, емоције, машту, моторику, координацију ока и руке;

- формирају свест о сопственом бићу, потребама и могућностима задовољавања тих потреба кроз креативни рад;

- формирају естетске критеријуме и буду оспособљени за самосталну анализу и естетско процењивање;

- формирају позитиван став према процесу уметничког стварања и очувању уметничких творевина и националне и светске културне баштине.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗРЕД

(0 + 4 часа недељно, 0 + 140 часова годишње)

УВОД У ЦРТЕЖ КАО ДИСЦИПЛИНУ

Појам, врсте и значај цртежа у ликовним и примењеним уметностима. Средства за цртање и подлоге.

КОМПОЗИЦИЈА

Елементи композиције. Светлост и простор у композицији. Начела естетског реда – ритам, хармонија, контраст, равнотежа, доминација. Компоновање – визирање, помоћна средства и њихова примена. Хоризонтала и вертикала у природи и конструкцији композиционе целине.

ПЕРСПЕКТИВА

Видно поље, појам хоризонта и скраћења. Основни геометријски облици у скраћењу. Трећа димензија, привид треће димензије.

ЛИНИЈА И СМЕР

Линија као основно средство цртежа. Карактеристике и изражајне могућности линије. Психолошко дејство линије. Смер у ликовном језику. Основни смерови. Смер и простор. Смер и ритам у композицији.

ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК

Основни геометријски облици и врсте облика. Геометрија у уметности. Однос величина унутар композиције и унутар појединачног облика. Просторни положај облика. Односи облика који настају додиривањем, покривањем и прожимањем.

ТЕКСТУРА

Квалитет површина предмета из природе и у ликовном делу. Права и вештачка текстура. Тексуралне вредности у композицији.

ВАЛЕР

Појам валера. Валерски кључеви и интервали. Изражајне могућности. Реалистички и декоративан начин приказивања простора.

БОЈА

Боја као ликовно изражајно средство. Подела боја – хроматски круг и лопта. Мешање боја. Тонско сликање, тонска градација. Подсликавање и моделовање.

II РАЗРЕД**(0 + 4 часа недељно, 0 + 140 часова годишње)****КОМПОНОВАЊЕ**

Свођење природног облика на геометријске површине. Међусобни однос делова и целине у композицији.

ПРОПОРЦИЈА ГЛАВЕ

Развој портретске уметности кроз историју. Карактер главе у целини. Положај главе. Конструкција. Пропорционални односи и масе унутар главе. Карактеристике делова главе.

СВЕТЛОСТ – ТОН – СЕНКА

Светлост и сенка. Локалне и бачена сенка. Перспективна конструкција сенке.

БОЈА

Обојеност осветљених и засенчених површина. Међусобно рефлектовање боја. Анализа топлих и хладних боја. Подсликавање и моделовање.

III РАЗРЕД**(0 + 4 часа недељно, 0 + 140 часова годишње)****ПОРТРЕТ**

Конструкција портрета. Истицање карактера и покрета.

ПРОСТОР И ТРЕЋА ДИМЕНЗИЈА

Полуфигура и ентеријер. Анализа планова и маса.

КОМПОЗИЦИЈА

Сложенија анализа свих претходно обрађиваних ликовних елемената и компоновање у јединствену ликовну целину.

БОЈА

Гама и колорит. Материја боје. Свођење природног облика на геометријске површине. Међусобни однос делова и целине у композицији.

IV РАЗРЕД**(0 + 4 часа недељно, 0 + 128 часова годишње)****АНАТОМИЈА ЉУДСКОГ ТЕЛА**

Људски скелет као чврста носећа конструкција са наглашеном анатомском и ликовном структуром. Целине и делови људског скелета. Мускулатура тела.

АКТ

Пропорција и покрет. Анализа карактера акта.

КОНТРАПОСТ

Линија теже стојеће фигуре.

КРОКИ**ЈЕДИНСТВО ФИГУРЕ И ПРОСТОРА**

Фигура у простору. Композиција, анализа планова.

БОЈА

Геометрија као елемент сликарске структуре. Хармонија и контраст. Ритам и равнотежа боја. Жаришно тежиште и акценат на слици.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Задаци предмета цртање и сликање се остварују кроз практичан рад ученика, који анализира, студира и дефинише, по моделу или узорку, примењујући знања из области теорије ликовних елемената, историје уметности и области естетике. У овом процесу нарочито треба подстицати креативне и стваралачке способности ученика.

Свака наставна јединица логично се наставља на претходну и повезује са следећом. Ради успешнијег овладавања ликовном материјом, а у зависности од тежине задатка, сваку методску јединицу треба обрађивати неколико радних недеља. Наставник самостално планира број часова по наставној јединици. Тежити да ученик вербализује свој креативни и радни процес са циљем развијања способности изражавања сопственог мишљења, самовредновања и естетске анализе, као и провере усвајања ликовне терминологије.

За непосредне ликовне поставке користити гипсане одливке, живе моделе, жичана и пуна геометријска тела, употребне предмете, драперије, елементе биљног и животињског света. Користити визуелна наставна средства – репродукције уметничких дела, презентације и др. Такође, треба подстицати ученике да, самостално или у групи, истраже и пронађу информације везане за наставни садржај.

Радове реализовати у разноврсним техникама, форматима и приступу (поред студија, неговати форму малог цртежа, крокија, ликовног експеримента). Оквирни формат за студију је 50 x 70 cm у првој и другој години, а 70 x 100 cm у трећој и четвртој.

Садржај и методе рада заснивају се на специфичности ликовног образовања и васпитања, због чега се примењују метода индивидуалне наставе, коректура, критика и естетска анализа.

Градиво треба тако испланирати да се постигне виши ниво опажања, способност примања ликовних информација, одговарајући ниво разумевања ликовних законитости и поступности у ликовној грађи.

Методске поступке и облике рада тако конципирати како би се побудила интересовања ученика, односно њихови ликовни емотивни доживљаји. Ученици треба да решавају задатке индивидуалним ликовним изразом.

ФОТОГРАФИЈА**(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)****ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе фотографије је стицање практичних вештина и теоријских знања из области фотографије и стварање основе за њену примењивост у различитим областима ликовног деловања.

Задаци наставе су да ученици:

- Упознају савремене технике и технологије у фотографији и њихову примену;
- Усвоје техничка знања при коришћењу фото технике и уређаја у студију и лабораторији;
- Буду оспособљени за самосталан или тимски креативан рад, у односу на специфичне професионалне захтеве;
- Развију способност за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- Развију осетљивост за естетске ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу.

**САДРЖАЈИ ПРОГРАМА II РАЗРЕД
(0 + 2 часа недељно, 0 + 70 часова годишње
+ 20 часова у блоку)**

УВОД У ФОТОГРАФИЈУ

Фотографија као самостална ликовна дисциплина или примењена у другим дисциплинама визуелних уметности.

Хронологија историјског развоја – естетски и технолошки аспекти.

ТЕХНОЛОГИЈА СНИМАЊА И ИЗРАДЕ ФОТОГРАФИЈА

Фото камера – конструкција; делови и њихова намена. Експозиција; делови који омогућавају експозицију; дијафрагма (бленда) и затварач.

Светлост и њене физичке карактеристике. Експонometriја као област која се бави карактеристикама осветљавања емулзија. Сочива, физичке и оптичке особине.

Објективи – подела по конструкцији и намени.

Фотоемулзија; филмови; фотопапири; дигитални запис слике и ISO вредности.

Студио, опрема и врста расвете у студију. Лабораторија, прибор, опрема.

Фотограм – вежбе добијања слике директним експонирањем фотопапира.

ЛИНИЈА

Вежбе снимања у екстеријеру. Композиционо решење линеарног садржаја. Обрада у лабораторији, израда фотографија.

КОНТРАСТ

Композиција – однос светлих и тамних површина. Обрада у лабораторији; израда фотографија.

ТЕКСТУРА

Композиција различито обрађених површина уз употребу оптималног осветљења, према карактеру текстуре. Обрада у лабораторији; израда фотографија.

ПЕРСПЕКТИВА

Дубинска оштрина. Употреба изабраног угла снимања и одређене оптике за добијање различитих пројекција перспективе. Обрада у лабораторији; израда фотографија.

ВАЛЕР

Композиција – валерска скала; валерски кључеви. Утицај избора филма и осветљења. Обрада у лабораторији; израда фотографија.

**НАСТАВА У БЛОКУ
(20 часова)**

Посета изложбама. Снимање у екстеријеру. Обрада у лабораторији. Израда фотографија.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Увођење ученика у рад је етапа која предходи главном делу часа, чија је сврха да се наставник и ученици припреме за реализацију задатака постављених наставном јединицом.

Следећа фаза је демонстрациони рад са опремом и прибором, овладавање њима, ради што ефикаснијег коришћења при раду на практичним вежбама.

Садржаји програма се остварују у школском фото студију и фото лабораторији, екстеријеру, посетама професионалним студијима који врше разне врсте снимања и лабораторијама за израду колор материјала.

Вежбе треба обрађивати у континуитету, чиме би се омогућила повезаност са другим стручним предметима, а ученицима обезбедило континуирано и лако овладавање вештинама снимања и обраде снимљеног материјала.

У наставном процесу треба наводити ученика да разуме зашто садржаје из области треба да упозна и сазна. Ученицима треба указивати на присутност и улогу фотографије у савременом окружењу, различите приступе у фотографији, као и њену ефикасност у примени у свим областима. Инсистирати на познавању и примени савремене технологије у циљу примереног постигнућа квалитета.

Практична настава подразумева посете изложбама, снимање у екстеријеру, обраду у лабораторији и израду фотографија. У процесу реализације треба тежити откривању суштине ликовних појава опажањем и разумевањем процеса практичног рада и указати на значај фотографије и разумевање окружења и избора мотивационих садржаја као претпоставку за креативност.

Указивати на повезаност теорије и праксе, значај функционалног знања у циљу развоја естетског мишљења и примену знања у решавању естетских проблема у широком пољу ликовних и примењених уметности. Ученике упућивати на учење по моделу из природе и путем уметничке рецепције као једне од метода у коме нас природа и уметничко дело уводи у облик откривања (опажањем) као претпоставке потенцијалне креативности.

Подстицање креативности подразумева да мотивациони садржаји буду свежи, разноврсни, примерени узрасту и интересовањима ученика, корелацију са другим образовноваспитним подручјима и домен ученичког доживљаја.

Наставник треба да прати конкурсе, смотре, такмичења, обавештава и мотивише у правцу одређеног ликовног проблема и афирмише стваралаштво ученика. Подржава их у раду инсистирајући на формирању збирке радова (мапе фотографије), у време наставе води дневник и прати развој ученика. Ученике треба наводити на разумевање и смисао садржаја програма како би с разлогом записивали у своје дневнике одговарајућа запажања и водили разговоре о изложбама и музејима. У наставном процесу треба перманентно потстицати ученике на естетско процењивање са циљем даљег развијања аперцепције, критичког и стваралачког мишљења.

Примерено је наставне садржаје фотографије у блоку у III разреду реализовати у корелацији са свим стручним предметима.

ПИСМО

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе је оспособљавање ученика за стваралачко изражавање разноврсним калиграфским и типографским облицима словних знакова.

Задаци наставе су да ученици:

– стекну знања о развоју калиграфије и типографије од првог знака до савременог фонта;

– буду оспособљени за представљање различитих композиција- оних форми и примера писма, за примену стечених знања и вештина у савременом дизајну и за самостално креирање у свим областима дизајна;

- формирају и унапреде естетске критеријуме, стваралачко и критичко мишљење, визуелно опажање и памћење, мотивацију и истрајност у раду;
- буду оспособљени за самостални и тимски рад;
- формирају позитиван став према процесу уметничког стварања и очувању уметничких творевина, националне и светске кул- турне баштине.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(0 + 2 часа недељно, 0 + 70 часова годишње
+ 20 часова наставе у блоку)

ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД, РАЗВОЈ ПИСМА,
КАЛИГРАФИЈА И ЊЕНА ПРИМЕНА
ПРИБОР И МАТЕРИЈАЛ

Све о прибору и материјалу са којим се и на коме се пише.

ВЕЖБЕ ПОТЕЗА, ПРАВИЛНО ДРЖАЊЕ И ВОЂЕЊЕ
ПЕРА

ПИСМО КАПИТАЛА

Пропорције и редослед потеза, костур капитале.
КАПИТАЛА

Писање слова са правилним размаком и серифима.

КОМПОНОВАЊЕ ТЕКСТА

Правилно постављање. Размак између слова, речи и редова.

ХУМАНИСТИЧКИ РЕНЕСАНСНИ КУРЗИВ

Писање слова, текста, правилан размак између слова, речи и редова.

ЋИРИЛИЧНИ КУРЗИВ

Писање слова, текста, правилан размак између слова, речи и редова.

ПИСМО: ЋИРИЛИЧНИ УСТАВ

Писање слова и текста, правилан размак између слова, речи и редова.

III РАЗРЕД

(0 + 2 часа недељно, 0 + 70 часова годишње)

РАЗВОЈ ТИПОГРАФИЈЕ ОД ГУТЕНБЕРГА ДО
САВРЕМЕНИХ ФОНТОВА

БЛОК ПИСМО, АЗБУКА И АБЕЦЕДА, ВЕРЗАЛ И
КУРЕНТ

Конструкција.

БЛОК ПИСМО

Пројектни задатак.

СЕРИФНА И БЕЗСЕРИФНА ТИПОГРАФИЈА

Ренесансна, прелазна, класицистичка антиква,
безсерифна писма, рукописни и декоративни облици.

СЕРИФНА И БЕЗСЕРИФНА ТИПОГРАФИЈА

Пројектни задатак.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ТИПОГРАФИЈА,
ПРОЈЕКТОВАЊЕ СЛОВА – ВЕРЗАЛ

Пројектни задатак.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ТИПОГРАФИЈА,

ПРОЈЕКТОВАЊЕ СЛОВА – КУРЕНТ

Пројектни задатак.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ТИПОГРАФИЈА,
ПРОЈЕКТОВАЊЕ БРОЈЕВА

Пројектни задатак.

ПРИМЕНА ПРОЈЕКТОВАНОГ ФОНТА

Пројектни задатак.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Тема се реализује кроз следеће облике наставе: фронтални и индивидуални. Тип наставе: вежбе. Ученици се деле на групе, а настава се реализује у учионици и/или кабинету.

Користити стручну литературу и интернет за припрему наставе. Током реализације наставе користити доступна дидактичка средства, графичке приказе и репродукције уметничких дела, аудио визуелна средства. Тему сажето обрадити на карактеристичним примерима. Ученицима омогућити развој способности према индивидуалним могућностима.

ОБЛИКОВАЊЕ ГРАФИКЕ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе обликовања графике је стицање функционалних знања о обликовању графике и оспособљавање за самостално дизајнирање графичких решења различитих намена.

Задаци наставе су да ученици:

– буду упознати са основним законитостима графичког обликовања;

– буду оспособљени за самостално ликовно изражавање – стварање, традиционалним и савременим материјалима и техникама у подручју графичког дизајна;

– формирају естетске критеријуме и буду оспособљени за самосталну анализу и естетско процењивање уметничких дела, сопствених и радова других;

– повежу стечена знања и вештине у области графичког дизајна са осталим ликовним подручјима;

– развију критичност, радозналост; склоност да постављају питања, дискутују, изражавају и бране своје ставове;

– буду мотивисани да одступају од рутинских поступака, да елементе искуства и стечена знања реструктуришу и стављају у нове односе, као и да проналазе оригинална решења у свом ликовнографичком изражавању и стварању у подручју графичког дизајна;

– самостално проналазе и систематизују информације из различитих извора;

– буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у будућем занимању и свакодневном животу;

– развију и унапреде креативност кроз посматрање, опажање, визуелно мишљење, дивергентно мишљење, емоције, машту, координацију ока и руке;

– буду мотивисани да доприносе естетском и луктурном начину живљења у свом природном и друштвеном окружењу.

**САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
II РАЗРЕД
(0 + 6 часова недељно, 0 + 210 часова годишње
+ 20 часова у блоку)**

ТИПОГРАФСКА КОМПОЗИЦИЈА

Ликовнографичке карактеристике слога, вредности слога постигнуте белим, полупрним и црним слогом. Тонске вредности постигнуте различитом густином и величином слова у слогу; позитив и негатив слог.

Пројектовање и извођење композиције од иницијала и осталих пратећих типографских елемената; једнобојна и двобојна решења у формату 35 x 26 cm.

Ликовнографичке вредности наслова, наднаслова, поднаслова, међунаслова и слога. Њихова композициона, функционална и стилска веза са осталим типографским елементима.

Пројектовање и извођење композиције од слога, иницијала, наднаслова, наслова, поднаслова, међунаслова и осталих пратећих типографских елемената. Једнобојна и вишебојна решења у формату 35 x 26 cm.

Пројектовање и извођење типоколажа у формату 50 x 30 cm. (Типографска интерпретација задатог појма).

ЛИКОВНОГРАФИЧКА КОМПОЗИЦИЈА

Упознавање са системима пропорционалног увећавања и смањивања формата – аналитичка и графичка метода.

Пројектовање и извођење композиције од површина означених црнобелим линијама и површинама уз употребу правилног линеарног растера без укрштања уз добијање шест до седам тонова у формату 33 x 33 cm.

Пројектовање и извођење композиције која се добија од пропорционално умањене композиције која се огледалским окретањем трансформише у нову симетричну композицију и изводи се са четири растера: правилним линеарним без укрштања, линеарним са укрштањем, правилним тачкастим и слободним растером у формату 33 x 33 cm.

Пројектовање и извођење композиције са огледалским окретањем употребом валера једне боје у формату 33 x 33 cm.

Пројектовање и извођење композиције са огледалским окретањем као вишебојно решење у формату 33 x 33 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКА КОМПОЗИЦИЈА ЗНАКА

Компоновање и извођење знака стилизацијом реалног облика из света фауне и флоре кроз неколико фаза до знака и презентацијом рада у формату 70 x 50 cm.

Пројектовање и извођење покретне ТВ најавне или одјавне шпике. Састоји се од шест најкарактеристичнијих покрета са пра- тећом типографијом и презентацијом рада у формату 70 x 50 cm.

ПРОЈЕКТОВАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ ПОКРЕТНЕ ТВ НАЈАВНЕ ИЛИ ОДЈАВНЕ ШПИЦЕ

Састоји се од шест најкарактеристичнијих покрета са пратећом типографијом и презентацијом рада у формату 70 x 50 cm.

**НАСТАВА У БЛОКУ
(20 часова)**

Рад на задацима и пројектима.

**III РАЗРЕД
(0 + 4 часа недељно, 0 + 140 часова годишње
+ 60 часова у блоку)**

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ НАЛЕПНИЦЕ

Пројектовање и извођење рекламне налепнице за одговарајући производ широке потрошње, са свим одговарајућим потребним елементима. Двобојна и вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЕТИКЕТЕ

Пројектовање и извођење рекламне етикете за одговарајуће производе широке потрошње са свим потребним одговарајућим елементима.

Вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ОГЛАСА

Пројектовање и извођење огласа из рекламнопропагандне области. Оглас треба да садржи наслов – слоган, илустрацију, пратећи текст и све потребне податке о оглашивачу – заштитни знак, логотип, адресне податке. Вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ АМБАЛАЖНЕ ХАРТИЈЕ И КЕСЕ

Пројектовање и извођење амбалажне хартије и кесе, уједначених стилских и графичких вредности уз све потребне одговарајуће елементе. Две боје и преклопи тих боја, решења стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ШАУКАРТОНА

Пројектовање и извођење шаукартонa из области рекламне пропагандног плаката. Вишебојна решења шаукартонa различитих формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ РАЗГЛЕДНИЦЕ, ЧЕСТИТКЕ, ЛЕТАКА

Пројектовање и извођење из различитих области. Вишебојна, обострана штампа различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ CD ОМОТА

Пројектовање и извођење комплет омота за компакт диск из различитих области. Вишебојна решења стандардних формата.

**НАСТАВА У БЛОКУ
(60 часова)**

Рад на задацима и пројектима.

**IV РАЗРЕД
(0 + 7 часова недељно, 0 + 224 часа годишње)**

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЗАШТИТНОГ ЗНАКА

Пројектовање и извођење заштитног знака за одређене фирме или манифестације. Знак се пројектује и изводи у варијантама конструкције, позитиву, негативу, боји, пластично решење и као три пропорционална решења смањења. Једнобојна и двобојна решења у стандардним форматима.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЛОГОТИПА

Пројектовање и извођење логотипа уз заштитни знак. Логотип се пројектује у позитиву, негативу и три различита смањења. Једнобојна и двобојна смањења стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ НОВИНСКОГ ОГЛАСА И ТВ ТЕЛОПА

Пројектовање и извођење огласа из рекламне пропагандне области.

Оглас треба да садржи све потребне елементе стандардног огласног решења. Вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЗИДНОГ КАЛЕНДАРА

Пројектовање и извођење типског листа зидног календара. Лист треба да садржи илустрацију, календарски део за један, два или највише три месеца и све потребне податке о оглашивачу на календару. Вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПРОСПЕКТА

Пројектовање и извођење шест или осам страна проспекта са свим одговарајућим елементима проспекта. Вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПОСЛОВНИХ ПАПИРА

Пројектовање и извођење примене знака и логотипа са одговарајућим функционалним подацима на пословним папирима. Пројектовање и извођење пословног писма, коверте, мапе – фасцикле и визит карте.

Вишебојна решења стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПРИМЕНЕ ЛИКА ФИРМЕ НА РАЗНОРОДНИМ ЕЛЕМЕНТИМА

Функционална примена знака и логотипа са одговарајућим елементима на различитим задацима. Вишебојна решења стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ГОДИШЊЕГ ИЗВЕШТАЈА / КАТАЛОГА /

Пројектовање и извођење каталога обима – прва и последња страна корица и четири типске странице са свим потребним елементима.

Вишебојна решења различитих стандардних формата.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

У току изучавања програма највећи део треба реализовати преко конкретних задатака у оквиру којих се ученици оспособљавају за самосталан рад, тимски рад и графичко обликовање у свим основним областима графичког обликовања.

Излагање треба да буде фронтално. Ученици, преко уводних предавања, општих или предавања везаних за одређене задатке, уз коришћење визуелних средстава карактеристичних за програмску материју, односно јединицу, треба да се упознају са битним карактеристикама, проблемима и могућим начинима њиховог решавања. Након тога треба да следе задаци који могу бити и индивидуални, заједнички или групни, што зависи од сложености наставне материје, односно, задатка.

При постављању задатака мора се водити рачуна да је његов преваходни циљ увођење ученика у решавање проблема из праксе, односно да буде заступљена она проблематика са којом ће се ученици сусретати на радном месту. У свим задацима у којима се појављују нови појмови, морају се јасно објаснити.

Треба водити рачуна да сложеност задатака буде поступна, да одговара узрасту ученика. Приликом извођења задатака треба настојати да ученици користе све технике извођења и сва техничка помагала, као што су апликативни рачунарски програми за обраду слике и вектора, за савремено извођење графичких радова.

При реализацији програма треба се ослањати на знања која су ученици стекли у оквиру предмета теорија форме, цртање и сликање, писмо, фотографија и штампе и графички дизајн.

Сваки задатак, да би се успешно реализовао, треба да садржи обавезне и тачно одређене ликовноестетске захтеве, прецизно разрађену методологију рада, наведене све техничкотехнолошке захтеве.

Практични део наставе треба да се преплиће са теоријским, да га допуњује, илустрира и утврђује.

За решавање задатака ученици треба да користе читав низ информација добијених било кроз медије, глобалну мрежу или из штампаног материјала, зато је потребно развијати сталан критичан однос ученика и смисао за селективност информација.

Рад са ученицима треба да буде индивидуалан.

У току рада на пројектовању задатка потребно је фронтално и индивидуално кориговати опште, групне или индивидуалне недостатке на пројекту или давати потребна допунска објашњења која су у оваквој врсти наставне праксе неопходна. Сви задаци од пројектовања — скице, преко цртежа изведеног, пројекта, техничких цртежа и остале техничкотехнолошке документације, треба да имају и одређено време у оквиру кога их треба успешно реализовати. Тако ће се постићи да сваки ученик усклади темпо рада и научи да рационално користи време дато за обављање одређеног задатка. Због тога су потребне сталне интервенције професора и праћење рада сваког ученика по фазама задатка.

Обратити пажњу на склоност ученика за начин пројектовања, индивидуалне идеје, начин и извођење задатка или технику извођења. Посебну пажњу такође треба обратити хендикепираним ученицима.

Треба развијати личне афинитете сваког ученика за посебно ликовно осећање које је ван уобичајених норми, односно просека.

По обављеном задатку, односно једног или више задатака, потребно је да се заједничком анализом ученика и професора, путем дијалога дође до утврђених вредности и идејноликовних и техничкотехнолошких детаља задатка одређене програмске јединице. Оваквом анализом ученици се оспособљавају да самостално и стручно посматрају и анализирају и свој и туђи пројекат и доносе одређене закључке.

ГРАФИКА КЊИГЕ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе графика књиге је стицање функционалних знања о обликовању књига различитих области.

Задаци наставе су да ученици:

– буду оспособљени за ликовнографичко и типографско обликовање књига из различитих области: белетристике, поезије, научне и образовне литературе и свих других области литературе;

– овладају техником и технологијом обликовања књиге.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**III РАЗРЕД****(0 + 4 часа недељно, 0 + 140 часова годишње)****ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ (КАО СЛОВНО РЕШЕЊЕ)**

Књига из области поезије и белетристике. Пројектовање и извођење корица, насловне стране и две типске странице са свим потребним елементима. Једнобојна и двобојна решења књига различитих стандардних формата.

ЛИКОВНО ГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЧАСОПИСА ИЛИ ЛИСТА

Часописи различите садржине или листови различите садржанске тематике са ређом периодиком. Пројектовање корица и две типске странице часописа или насловне стране, листава, са комплетним извођењем. Двобојна и вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ

Уџбеници и приручници. Пројектовање и извођење корица насловне стране и две типске странице са свим потребним елементима. Вишебојна решења књиге различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ

Пројектовање и извођење корица и две типске странице са свим потребним елементима. Вишебојна решења цепне књиге стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КАТАЛОГА МОНОГРАФИЈЕ

Каталог монографија из области науке и уметности. Пројектовање и извођење корица, насловне стране и четири типске странице са свим потребним елементима. Вишебојна решења различитих стандардних формата.

IV РАЗРЕД**(0 + 4 часа недељно, 0 + 128 часова годишње)****ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ (КАО ТИПОГРАФСКО РЕШЕЊЕ)**

Књига из области поезије и прозе. Пројектовање и извођење корица, насловне стране и две типске странице са свим потребним елементима. Једнобојна и двобојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ

Књига из области прозе, као типско решење за целокупна дела једног аутора. Пројектовање и извођење корица, нултог табака и две типске странице са свим потребним елементима. Вишебојна решења књига различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ

Књига из области прозе и поезије за децу. Пројектовање и извођење корица, насловне стране и две типске странице са свим потребним елементима. Вишебојна решења књиге различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ЧАСОПИСА ИЛИ ЛИСТА

Часописи различите садржине или листови различите садржинске тематике са ређом периодиком.

Пројектовање корица и две типске странице часописа или насловне стране, листава, са комплетним извођењем. Двобојна и вишебојна решења различитих стандардних формата.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ КЊИГЕ

Монографије. Пројектовање и извођење корица, нултог табака и четири типске странице монографије. Вишебојна решења монографије различитих стандардних формата.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

При постављању задатака мора се водити рачуна да је његов превасходни циљ увођење ученика у решавање проблема из праксе, односно да буде заступљена она проблематика са којом ће се ученици сусретати на радном месту. У свим задацима у којима се појављују нови појмови, морају се јасно објаснити.

Треба водити рачуна да сложеност задатака буде поступна, да одговара узрасту ученика. Приликом извођења задатака треба настојати да ученици користе све технике извођења и сва техничка помагала, као што су апликативни рачунарски програми за обраду слике и вектора, за савремено извођење графичких радова.

Сваки задатак, да би се успешно реализовао, треба да садржи обавезне и тачно одређене ликовноестетске захтеве, прецизно разрађену методологију рада, наведене све техничкотехнолошке захтеве.

Практични део наставе треба да се преплиће са теоријским, да га допуњује, илуструје и утврђује.

За решавање задатака ученици треба да користе читав низ информација добијених било кроз медије, глобалну мрежу или из штампаног материјала, зато је потребно развијати сталан критичан однос ученика и смисао за селективност информација.

Рад са ученицима треба да буде индивидуалан.

Треба развијати личне афинитете сваког ученика за посебно ликовно осећање које је ван уобичајених норми, односно просека.

По обављеном задатку, односно једног или више задатака, потребно је да се заједничком анализом ученика и професора, путем дијалога дође до утврђених вредности и идејноликовних и техничкотехнолошких детаља задатка одређене програмске јединице.

ПЛАКАТ**(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)****ЦИЉ И ЗАДАЦИ**

Циљ наставе предмета плакат је оспособљавање за дизајн и израду плаката.

Задаци наставе су да ученици:

- овладају традиционалним и савременим техникама обликовања плаката;
- буду оспособљени за самостално дизајнирање плаката различитих садржина и намене;
- повезују и примењују знања и вештине стечене у настави других стручних предмета;
- развију стваралачко мишљење, визуелно опажање и памћење, естетске критеријуме, моторику, истрајност и одговорност;
- буду мотивисани за самостално истраживање, експериментисање, проналажење и коришћење информација из различитих извора и праћење савремених трендова и технолошких достигнућа;

– формирају одговоран однос према заштити здравља, радне и животне околине.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III РАЗРЕД

(0 + 5 часова недељно, 0 + 175 часова годишње)

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Једна боја – валерско решење и типографија. Тема слободна. Формат – 35 x 50 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Две боје и преклоп – валерско решење и типографија. Тема – геометријска тела у простору. Формат – 50 x 70 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Материјализација – пун колор и типографија. Тема – слободна. Формат – 50 x 70 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Словнотипографско решење без илустрације, пун колор. Тема слободна. Формат – 50 x 70 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Употреба фотографије; пун колор и типографија. Тема – слободна. Формат – 50 x 70 cm.

IV РАЗРЕД

(0 + 5 часова недељно, 0 + 160 часова годишње)

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Словно типографско решење, пун колор, извођење и реализација у Photo shoru.

Тема из области културе. Формат – 35 x 50 и 50 x 70 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Извођење и реализација у Photo shoru.

Тема из области туризма, здравства и спорта. Формат – 50 x 70 и 70 x 100 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Извођење и реализација у Photo shoru или сликана студија. Тема из области културе. Формат – 50 x 70 и 70 x 100 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Извођење и реализација у Photo shoru или сликана студија. Тема из области екологије. Формат – 50 x 70 cm.

ЛИКОВНОГРАФИЧКО РЕШЕЊЕ ПЛАКАТА

Извођење и реализација у Photo shoru или сликана студија. Тема из области пропагандних манифестација. Формат – 50 x 70 cm.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

При постављању задатака мора се водити рачуна да је његов превасходни циљ увођење ученика у решавање проблема из праксе, односно да буде заступљена она проблематика са којом ће се ученици сусретати на радном месту. У свим задацима у којима се појављују нови појмови, морају се јасно објаснити.

Треба водити рачуна да сложеност задатака буде поступна, да одговара узрасту ученика. Приликом извођења задатака треба настојати да ученици користе све технике извођења и сва техничка помагала, као што су

апликативни рачунарски програми за обраду слике и вектора, за савремено извођење графичких радова.

Сваки задатак, да би се успешно реализовао, треба да садржи обавезне и тачно одређене ликовностетске захтеве, прецизно разрађену методологију рада, наведене све техничкотехнолошке захтеве.

Практични део наставе треба да се преплиће са теоријским, да га допуњује, илуструје и утврђује.

За решавање задатака ученици треба да користе читав низ информација добијених било кроз медије, глобалну мрежу или из штампаног материјала, зато је потребно развијати сталан критичан однос ученика и смисао за селективност информација.

Рад са ученицима треба да буде индивидуалан.

Треба развијати личне афинитете сваког ученика за посебно ликовно осећање које је ван уобичајених норми, односно просека.

По обављеном задатку, односно једног или више задатака, потребно је да се заједничком анализом ученика и професора, путем дијалога дође до утврђених вредности и идејноликровних и техничкотехнолошких детаља задатка одређене програмске јединице.

ТЕХНОЛОГИЈА ШТАМПЕ

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

Садржаји овог предмета (вежбе) идентични су са садржајима истог предмета у III разреду образовног профила техничар дизајна амбалаже и изучавају се у III разреду са фондом часова 2 недељно и 70 часова годишње.

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета штампа и графички дизајн је да ученици упознају законитости свих процеса индустријске графике, историјски преглед развоја штампе и техника штампе, савремене штампарске технике уз употребу информатичке технологије и апликативних рачунарских програма.

Задаци наставе су да ученици:

– упознају креативни и технички процес реализације графичког производа од идеје до коначне реализације;

– буду оспособљени да процењују и одабирају поједине графичке технике према пројекту и условима и намени графичког производа;

– ефикасно користе информатичке технологије и апликативне рачунарске програме за обраду слике и вектора, прелома текста;

– упознају достигнућа из области савремене штампе;

– буду оспособљени да самостално примењују стечено знање у процесу штампе; за ликовностетске и техничке интервенције у свим фазама производње графичког производа и за сарадњу са стручњацима различитих профила.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II РАЗРЕД

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

ПОЈАМ ШТАМПЕ

Историјски преглед штампарства и графике са освртом на са- времене медије.

ОСНОВЕ ТИПОГРАФСКОГ ОБЛИКОВАЊА

Типографски елементи, форме и типографскографичке мере.

ПРИПРЕМА ФАЈЛОВА ЗА ШТАМПУ

Слагање/прелом текста, писмо и фонтови. Сlike за штампани материјал.

Полутонови.

Теорија и сепарација боје, скенирање. Програми за лејаут странице и дизајн. Формат фајлова.

ИЗРАДА ПЛОЧА ЗА ШТАМПУ

Електронска размена фајлова и дискови. Пробни отисци и провера боје.

Монтажа и израда плоча. СТР и PDF ток рада.

Израда плоча за друге процесе.

ПРОЦЕСИ ШТАМПЕ

Основни принципи и техника високе штампе. Основни принципи и техника равне штампе. Основни принципи и техника дубике штампе. Остале врсте штампе.

ПАПИР И ШТАМПАРСКЕ БОЈЕ

Израда папира, врсте и формати папира. Основни појмови о боји у штампима.

ДОРАДА ГРАФИЧКИХ ПРОИЗВОДА

Процеси дораде, врсте повеза и материјали. Остале методе дораде.

СПЕЦИФИКАЦИЈЕ У ШТАМПARIЈИ**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)**

Излагањем и уводним предавањима ученике упознати са наставном материјом, битним карактеристикама и процесима појединих графичких и штампарских поступака.

У даљој реализацији појединих програмских јединица, треба прећи на групну анализу могућности графичке реализације задатака и пројеката. У тој фази, наставне садржаје треба излагати уз помоћ конкретних, већ реализованих примера графичких производа, компјутерских презентација и сл. Садржаје треба реализовати и уз помоћ техничких и дидактичких средстава којима се могу демонстрирати поступци у оквиру садржаја који су погодни за остваривање у опремљеном школском кабинету. Ову практичну наставу треба изводити индивидуално, на појединачним конкретним задацима. Зависно од услова и захтева сваког појединог задатка, ученик треба да учествује у свим корацима креативног и техничког процеса реализације графичког производа.

У сваком делу процеса ученик треба да научи да самостално интервенише у проблемима ликовноестетског и техничког карактера.

Наставне садржаје, које је могуће ефикасно остварити само радом у аутентичним радним амбијентима, погонима и на конкретним машинама, треба спровести у сарадњи са одговарајућим институцијама. У оквиру такве сарадње ученици се упознају са најновијим техничким и технолошким достигнућима и поступцима и процесима савремене графичке производње.

ПРЕДМАТУРСКА ПРАКСА

(Просветни гласник бр. 10/13 од 28.06. 2013.)

IV РАЗРЕД

(60 часова у блоку годишње)

Рад на задацима за матурски рад. Рад се изводи у школским атељеима и радионицама под контролом

наставника (ментора) из области из које је кандидат извукао питање за матурски испитни рад.

Рад предвиђа извођење идејних скица, пројеката и реализацију задатака у школским радионицама.

ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ ОПШТЕ И УМЕТНИЧКЕ МАТУРЕ

("Службени гласник РС - Просветни гласник", бр. 11/2017 од 23. децембра 2017. године)

ПРОГРАМ ОПШТЕ И УМЕТНИЧКЕ МАТУРЕ**Циљ полагања опште и уметничке матуре**

Циљ доношења програма опште и уметничке матуре је да припреми ученика, школу и остале учеснике у овом процесу за спровођење и полагање испита опште и уметничке матуре.

Језик полагања опште и уметничке матуре

Језик полагања опште и уметничке матуре је језик на коме је ученик стицао опште средње или уметничко образовање и васпитање. Ученици који су опште средње образовање и васпитање стицали на српском и страном језику тј. двојезично полажу општу матуру на српском језику.

Ученик који је образовање и васпитање стицао на језику националне мањине може изабрати да општу и уметничку матуру, у целини или њен део, полаже на српском језику.

ОПШТА МАТУРА**Циљ опште матуре**

Циљ опште матуре је да се провере постигнућа ученика, односно степен усвојености и развијености знања и умења, тј. компетенције ученика на крају општег средњег образовања и васпитања и утврди спремност ученика за даљи наставак образовања на високошколској установи.

Право на полагање опште матуре

Општу матуру полажу ученици који су завршили четврти разред општег средњег образовања и васпитања, односно гимназију.

Ученици који су завршили четврти разред средњег стручног односно уметничког образовања и васпитања имају право да полажу општу матуру, односно њен део, у складу са законом.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу општу матуру у складу са њиховим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, у складу са законом.

Садржај опште матуре

Садржај опште матуре могу да чине испити из наставних предмета за које су дефинисани и усвојени општи стандарди постигнућа за крај општег средњег и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета.

Листу општеобразовних наставних предмета чине: Српски језик и књижевност/ Матерњи језик и књижевност, Страни језик, Математика, Физика, Хемија, Биологија, Географија, Историја и Српски као нематерњи језик.

Структура опште матуре

Општу матуру чине испити из обавезног и изборног дела.

Обавезни део опште матуре је обавезан за све ученике.

Обавезни део опште матуре чине три (3) испита из следећих наставних предмета:

- Српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност;
- Математика;
- Наставни предмет по избору.

Српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност, у обавези су да полагају сви ученици.

Математику су у обавези да полагају сви ученици који су овај наставни предмет учили више од две године општег средњег образовања и васпитања. Ученици који су учили Математику до две године бирају неки други предмет са Листе општеобразовних наставних предмета, што укључује и могућност избора Математике.

Наставни предмет по избору је предмет који ученик обавезно мора да изабере са Листе општеобразовних наставних предмета.

У обавезном делу опште матуре ученик полаже три различита наставна предмета. Дакле, наставни предмет по избору не може да буде Српски језик и књижевност/ Матерњи језик и књижевност и Математика (односи се само на ученике који су Математику учили више од две године), тј. наставни предмет који је ученик изабрао уместо Математике.

Српски као нематерњи језик могу да изабере само ученици који су образовање и васпитање стицали на једном од језика националних мањина.

Изборни део је део за који ученик може да се определи у зависности од захева високошколске установе на којој планира да настави образовање. Уколико се ученик у предвиђеном року определи за полагање изборног дела опште матуре, овај део испита постаје обавезан за тог ученика. Ученик може да одустане од полагања овог дела у року који је прописан школским календаром за средње школе за полагање опште матуре.

У изборном делу ученик може да бира наставне предмете са Листе општеобразовних наставних предмета и то бира само оне предмете које није полагао у оквиру обавезног дела.

Број изборних предмета, које ученик бира, није ограничен.

Изборни део опште матуре полагају ученици на основу сопственог избора.

Садржај и структура тестова

Обавезне и изабране наставне предмете у оквиру обавезног и изборног дела опште матуре ученик полаже писаним путем, решавањем тестова.

Тестови су засновани на утврђеној листи општих стандарда постигнућа за крај општег средњег и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета и њима се испитују знања и умења ученика на крају општег средњег образовања и васпитања, односно степен развијености предметне и међупредметних компетенција са три нивоа образовних стандарда.

Тест садржи 40 задатака од којих је 10 задатака са основног нивоа, 20 задатака са средњег нивоа и 10 задатака са напредног нивоа. Задаци носе различити број бодова у односу на ниво задатка. Максимално време полагања теста је 240 минута.

Начин полагања опште матуре

Општа матура полаже се на целој територији Републике Србије у исто време и план полагања је утврђен школским календаром за средње школе. План полагања опште матуре подразумева два редовна испитна рока: јунски и августовски. Ученици који не положе општу матуру у редовном року полагају у следећем испитном року у складу са прописаним календаром.

Општа матура, у обавезном и изборном делу, полаже се писаним путем, решавањем тестова.

Сваки ученик је у обавези да у календаром прописаном року поднесе пријаву школи за полагање опште матуре. Пријава садржи списак наставних предмета из обавезног дела опште матуре и списак наставног/-их предмета изборног дела опште матуре.

Ученик има право да одустане од изборног дела опште матуре у року који је прописан календаром.

Ученик је положио општу матуру када положи све испите из обавезног дела.

Сваке школске године одређује се минималан број бодова за сваки предмет појединачно који је потребан да би ученик положио тај предмет.

Након положених свих испита ученику се издаје јавна исправа о положеној општој матури која садржи: називе наставних предмета из обавезног као и изборног дела, оцене и остварени проценат/број поена за сваки наставни предмет и проценат решености задатака за сваки ниво стандарда.

Ученик са положеном општом матуром може да се упише на високошколску установу под условима које та установа прописује, односно у складу са законом.

УМЕТНИЧКА МАТУРА

Циљ уметничке матуре

Циљ уметничке матуре је да се путем испита из различитих општеобразовних наставних предмета и испитом из уметничког наставног предмета провере постигнућа ученика на крају четворогодишњег уметничког средњег образовања и васпитања, а ради утврђивања спремности за обављање послова и занимања обухваћених одређеним образовним профилем или за даљи наставак образовања на високошколској установи.

Право на полагање уметничке матуре

Уметничку матуру полагају ученици који су завршили четврти разред средњег уметничког образовања и васпитања, односно средњу уметничку школу.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полагају уметничку матуру у складу са њиховим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, у складу са законом.

Садржај уметничке матуре

Садржај уметничке матуре чине испити са Листе општеобразовних предмета, као и код опште матуре, и испит из уметничког наставног предмета.

Уметнички наставни предмети су они предмети који су утврђени наставним планом и програмом/планом и програмом наставе и учења, а основ за полагање су садржаји наставног програма датог предмета.

Структура уметничке матуре

Уметничку матуру чини обавезни и изборни део.

Обавезни део матуре је обавезан за све ученике.

Обавезни део уметничке матуре чине три (3) испита из следећих наставних предмета:

– Српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност;

– Наставни предмет по избору;

– Уметнички наставни предмет.

Српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност у обавези су да полагају сви ученици.

Наставни предмет по избору је предмет који ученик обавезно мора да изабере са Листе општеобразовних наставних предмета.

Уметнички наставни предмет ученик полаже у зависности од врсте средњег уметничког образовања.

У обавезном делу уметничке матуре ученик полаже три различита наставна предмета.

Српски као нематерњи језик могу да изаберу само ученици који су образовање и васпитање стицали на једном од језика националних мањина.

Изборни део уметничке матуре истоветан је са изборним делом опште матуре.

Садржај и структура тестова и испита

Ученик који је завршио средње уметничко образовање и васпитање у обавезном и изборном делу уметничке матуре полаже испите из општеобразовних наставних предмета истог садржаја и структуре тестова као и ученик општег средњег образовања и васпитања.

Уметнички наставни предмет ученик полаже у зависности од врсте средњег уметничког образовања и то:

.....

Образовање из области ликовних уметности и дизајна

Ученик који је завршио образовни профил **ликовни техничар** полаже уметнички наставни предмет писањем елабората, израдом рада и усменом одбраном рада за одабрану тему и извучени задатак пред комисијом из једног од уметничких предмета:

– Цртање – провера овладаности цртачким техникама и материјалима.

– Сликање – провера овладаности сликарским техникама, поступцима и материјалима.

– Вајање – провера развијености ликовно-естетске културе и способности ликовног изражавања поступним радом на пластичном тродимензионалном обликовању основних форми.

– Графика – провера функционалних знања из историје и технологије графичких техника и оспособљености за припрему и штампање графичког листа у техникама високе, дубоке и равне штампе.

– Основе технологије и конзервације – провера овладаности технолошким поступцима, техникама и материјалима који се примењују у цртању, сликању и примењеном сликарству и провера познавања метода рестаурације и конзервације уметничког дела.

– Технике зидног сликарства – провера овладаности техникама зидног сликарства, вештинама и њиховим ликовним и технолошким карактеристикама.

– Вишемедијска уметност – провера функционалних и практичних знања о савременим уметничким праксама, материјалима и медијима.

.....

Техничар дизајна графике

– Обликовање графике – провера оспособљености за самостално дизајнирање графичких решења различитих намена.

– Плакат – провера оспособљености за самостално дизајнирање и израду плаката.

– Графика књиге – провера функционалног знања о обликовању књига различитих области.

.....

Ученик који је завршио уметничко образовање из области ликовних уметности и дизајна бира предмет тј. тему и извучи задатак најкасније до почетка другог полугодишта школске године у којој започиње четврти разред средњег уметничког образовања из списка тема и задатака које ће Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања објавити до почетка те школске године. Тему и задатак ученик бира у једном дану.

Начин полагања уметничке матуре

Ученик полаже испит из општеобразовних наставних предмета на исти начин као и ученик општег средњег образовања.

Уметничка матура полаже се, на целој територији Републике Србије, у исто време и план полагања је утврђен је школским календаром за средње школе. План полагања уметничке матуре подразумева два редовна испитна рока: јунски и августовски. Ученици који не положе уметничку матуру у редовном року полагају у следећем испитном року у складу са прописаним календаром.

Сваки ученик је у обавези да у календаром прописаном року поднесе пријаву школи за полагање уметничке матуре. Пријава садржи списак наставних предмета из обавезног дела уметничке матуре и, уколико ученик жели да полаже изборни део уметничке матуре, списак наставног/-их предмета изборног дела уметничке матуре.

Ученик има право да одустане од изборног дела уметничке матуре у року који је прописан календаром.

Ученик је положио уметничку матуру када положи све испите из обавезног дела.

Након положених свих испита ученику се издаје јавна исправа о положеној уметничкој матури која садржи: називе наставних предмета из обавезног као и изборног дела, оцене и остварени проценат/ број поена за сваки наставни предмет и проценат решености задатака за сваки ниво стандарда.

Ученик са положеном уметничком матуром може да се упише на високошколску установу под условима које та установа прописује, односно у складу са законом.

До доношења стандарда квалификација уметнички наставни предмети полагаће се по садржајима наставног програма наведеног у овом правилнику.

ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ СТРУЧНЕ МАТУРЕ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 1/2018 од 18.1.2018. године, а ступио је на снагу 26.1.2018.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се Програм стручне матуре и завршног испита.

Програм из става 1. овог члана одштампан је у прилогу овог правилника и чини његов саставни део.

Члан 2.

Ученици који заврше четворогодишње средње стручно образовање и васпитање полагаће стручну матуру по програму који је утврђен овим правилником почев од школске 2020/2021. године, а ученици који заврше трогодишње средње стручно образовање и васпитање полагаће завршни испит средњег стручног образовања и васпитања по програму који је утврђен овим правилником почев од школске 2019/2020. године.

ПРОГРАМ СТРУЧНЕ МАТУРЕ И ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Циљ програма стручне матуре и завршног испита

Циљ доношења програма стручне матуре и завршног испита је да припреми ученика, школу и остале учеснике у овом процесу за спровођење и полагање испита стручне матуре и завршног испита.

Језик полагања стручне матуре и завршног испита

Језик полагања стручне матуре и завршног испита је језик на коме је ученик стицао средње стручно образовање и васпитање. Ученици који су средње стручно образовање и васпитање стицали на српском и страном језику, тј. двојезично полажу стручну матуру или завршни испит на српском језику.

Ученик који је образовање и васпитање стицао на језику националне мањине може изабрати да стручну матуру, у целини или њен део, као и завршни испит, полаже на српском језику.

СТРУЧНА МАТУРА

Циљ стручне матуре

Стручном матуrom проверава се да ли је ученик, након завршеног четвртог разреда средњег стручног образовања за образовни профил, стекао стручне компетенције прописане стандардом квалификације, односно знања, вештине и ставове за рад и наставак школовања, а у складу са наставним планом и програмом.

Право на полагање стручне матуре

Ученик полаже стручну матуру у складу са законом. Стручну матуру може да полаже ученик који је завршио четири разреда средњег стручног образовања по наставном плану и програму/плану и програму наставе и учења за образовни профил за који се школује.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу стручну матуру у складу са њиховим моторичким и чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, у складу са законом.

Структура и садржај стручне матуре

Стручна матура коју полажу ученици, након завршетка четири разреда средњег стручног образовања, има сертификациони карактер и састоји се од три испита. Поред ова три испита, ученик има право да полаже и додатне (изборне) испите.

Стручна матура укључује три испита. Сваки ученик је у обавези да положи сва три испита да би сертификовао одређени програм средњег стручног образовања, и то:

1. Српски језик и књижевност, односно матерњи језик и књижевност,
2. Математика (осим за образовне профиле који немају математику у последње две године, они бирају предмет са Листе општеобразовних предмета на којој је понуђена и математика),
3. Стручни испит (испит/тест за проверу стручно-теоријских знања и матурски практични рад).

У оквиру стручне матуре, ученик полаже испите из општеобразовних наставних предмета истог садржаја и структуре тестова као и ученик општег средњег образовања и васпитања.

Стручни испит се састоји од теоријског дела (тест/испит за проверу стручно-теоријских знања) и практичног дела (матурски практични рад) и заснован је на компетенцијама које су дефинисане стандардом квалификације, односно садржајима стручних предмета у складу са наставним планом и програмом.

Садржај стручног испита прописују се одговарајућим правилником за сваки образовни профил.

Додатни (изборни) део стручне матуре истоветан је са изборним делом опште матуре.

Структура и садржај стручног испита

Тест за проверу стручно-теоријских знања

Циљ овог дела стручног испита је провера стручно-теоријских знања неопходних за обављање послова и задатака за чије се извршење ученик оспособљава током школовања. На испиту се проверавају знања из стручних предмета значајних за образовни профил.

Тест се полаже писмено и садржи највише 50 задатака. Ученик је положио тест ако је остварио минимално 50,5% укупног броја бодова.

Тест и кључ за оцењивање теста припрема Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих.

Тест садржи задатке којима се испитује достигнутог исхода учења прописаним планом и програмом наставе и учења, односно циљева и задатака у складу са наставним планом и програмом за образовни профил. Тест је конципиран тако да обухвата све нивое знања и све садржаје који су процењени као темељни и од суштинског значаја за обављање послова и задатака у оквиру занимања, као и за наставак школовања у матичној области.

Комисију за преглед тестова чине три наставника стручних предмета.

Стручни предмети обухваћени тестом прописују се одговарајућим правилником за сваки образовни профил.

Матурски практични рад

Циљ матурског практичног рада је провера стручних компетенција прописаних Стандардом квалификације, односно стечених знања, умења и вештина у складу са наставним планом и програмом за образовни профил.

На матурском практичном раду ученик извршава радне задатке којим се проверавају стручне компетенције, односно стечена знања, умења и вештине.

За проверу стручних компетенција, односно стечених знања, умења и вештина утврђује се листа стандардизованих радних задатака од које се сачињава одговарајући број радних задатака за матурски практични рад.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих припрема стандардизоване радне задатке за практични рад и упутство за оцењивање.

На основу листе радних задатака, школа формира школску листу у сваком испитном року. Број радних задатака у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу матурски практичан рад.

Оцену о стеченим стручним компетенцијама, односно знањима, умењима и вештинама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодавца, стручњак у датом области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије, односно одговарајуће стручно удружење или комора.

Када ученик оствари најмање 50% од укупног броја бодова на сваком појединачном радном задатку, сматра се да је показао компетентност.

Матурски практични рад спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију матурског практичног рада.

Ученик је положио стручни испит ако је из појединачних делова испита добио позитивну оцену.

Начин полагања стручне матуре

Ученик полаже испите из општеобразовних наставних предмета на исти начин као и ученик општег средњег образовања.

Стручна матура се полаже на целој територији Републике Србије у исто време, а план полагања се утврђује школским календаром за средње школе.

План полагања стручне матуре подразумева два редовна испитна рока: јунски и августовски. Ученици који не положи стручну матуру у редовном року, полажу у следећем испитном року, у складу са прописаним календаром.

У истом дану ученик може да положи само један део матурског, односно стручног испита.

Сваки ученик је у обавези да у календаром прописаном року поднесе пријаву школи за полагање стручне матуре. Пријава садржи списак испита из обавезног дела стручне матуре и, уколико ученик жели да положи изборни део стручне матуре, списак наставног/-их предмета изборног дела стручне матуре.

Ученик има право да одустане од изборног дела стручне матуре у року који је прописан календаром.

Ученик је положио стручну матуру када положи све испите из обавезног дела.

Ученик који је на једном или два појединачна испита стручне матуре добио недовољну оцену, упућује се на полагање поправног или поправних испита.

Након положених свих испита ученику се издаје јавна исправа о положеној стручној матури за одговарајући образовни профил и додаток дипломи.

Ученик са положеном стручном матуrom може да се упише на високошколску установу под условима које та установа прописује, односно у складу са законом.

ЗАВРШНИ ИСПИТ

Циљ завршног испита

Завршним испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном трогодишњем стручном образовању за одговарајући образовни профил стекао стручне компетенције прописане стандардом квалификације, односно знања, вештине и ставове у складу са наставним планом и програмом.

Право на полагање завршног испита

Ученик полаже завршни испит у складу са законом. Завршни испит може да положи ученик који је завршио три разреда средњег стручног образовања по наставном плану и програму/плану и програму наставе и учења за образовни профил за који се школује.

Ученици са сметњама у развоју и инвалидитетом полажу завршни испит у складу са њиховим моторичким и

чулним могућностима, односно условима које захтева одређена врста инвалидитета, у складу са законом.

Структура и садржај завршног испита

Завршни испит који полажу ученици, након завршетка три разреда средњег стручног образовања, има сертификациони карактер.

Реализује се кроз практични испит који се састоји из једног или више стандардизованих задатака којима се проверавају стручне компетенције прописане стандардом квалификација, односно стечена знања, умења и вештина у складу са наставним планом и програмом.

Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих припрема стандардизоване радне задатке за практични рад и упутство за оцењивање.

Садржај завршног испита прописују се одговарајућим правилником за сваки образовни профил.

Начин полагања завршног испита

Завршни испит се на целој територији Републике Србије полаже у терминима прописаним школским календаром за средње школе. План полагања завршног испита подразумева два редовна испитна рока: јунски и августовски. Ученици који не положи завршни испит у редовном року, полажу у следећем испитном року у складу са прописаним календаром.

Сваки ученик је у обавези да у календаром прописаном року поднесе пријаву школи за полагање завршног испита.

На завршном испиту ученик извршава један или више радних задатака којима се проверавају стручне компетенције, односно стечена знања, умења и вештине.

За проверу стручних компетенција, односно стечених знања, умења и вештина утврђује се листа стандардизованих радних задатака од које се сачињава одговарајући број радних задатака за завршни испит.

На основу листе радних задатака, школа формира школску листу у сваком испитном року. Број радних задатака у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика у одељењу који полажу завршни испит.

Оцену о стеченим стручним компетенцијама, односно знањима, умењима и вештинама даје трочлана испитна комисија. Комисију чине два наставника стручних предмета, од којих је један председник комисије, и представник послодаваца, стручњак у датој области рада.

Сагласност на чланство представника послодаваца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодаваца Србије, односно Привредна комора Србије, односно одговарајуће стручно удружење или комора.

Када ученик оствари најмање 50% од укупног броја бодова на сваком појединачном радном задатку, сматра се да је показао компетентност и положио завршни испит.

Завршни испит спроводи се у школи и просторима где се налазе радна места и услови за реализацију завршног испита.

Након положеног завршног испита, ученику се издаје јавна исправа о положеном завршном испиту за одговарајући образовни профил и додаток дипломи.

**ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ
НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА**

**Образовни профил
МОДНИ КРОЈАЧ**

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

2. НАСТАВНИ ПРОГРАМ
A1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: **108**

Разред: **први**

1. Проширивање и продубљивање знања о српском књижевном језику;
2. Развијање и неговање језичке културе, поштовање правила књижевног (стандардног) језика у усменом и писаном изражавању;
3. Подстицање ученика на усавршавање говорења, писања и читања, као и неговање културе дијалога;
4. Оспособљавање за ефикасно комуницирање;
5. Упознавање књижевне уметности;
6. Унапређивање знања о сопственој култури и културама других народа;
7. Развијање хуманистичког и књижевног образовања на најбољим делима српске и светске културне баштине;
8. Упућивање ученика на истраживачки и критички однос према књижевности;
9. Обезбеђивање функционалних знања из теорије и историје књижевности;
10. Развијање трајног интересовања за нова сазнања.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у проучавање књижевног дела	<ul style="list-style-type: none"> • Увођење ученика у свет књижевног дела и књижевност као науку и уметност 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује врсте уметности и њихова изражајна средства • објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности • наведе научне дисциплине које се баве проучавањем књижевности • увиђа разлику између усмене и писане књижевности • разликује књижевне родове и врсте • одреди тему, мотив, сиже, фабулу, лик и идеју у књижевном делу • износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чињенице и вреднује га 	<ul style="list-style-type: none"> • Врсте уметности, подела уметности • Књижевност као уметност, књижевност и друге уметности • Историја књижевности, теорија књижевности, књижевна критика • Лирика као књижевни род: народна лирска песма и уметничка лирска песма по избору • Епика као књижевни род: епска народна песма (предлог „Кнежева вечера“), приповетка по избору и роман (предлог Драгослав Михаиловић „Кад су цветале тикве“) • Драма као књижевни род: драма по избору 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приликом обраде драмског дела могућност посете позоришној представи и гледање снимка позоришне представе, а након тога разговор о драмском тексту и његовој позоришној реализацији. Такође је ову наставну тему могуће обрађивати током целе школске године, па на пример структуру и одлике драмског дела обрадити на примеру „Ромеа и Јулије“, а структуру и одлике лирске и епске

Књижевност старог века	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са митологијом, репрезентативним делима старог века и њиховим значајем за развој европске културе 	<ul style="list-style-type: none"> објасни значај митологије за античку књижевност и развој европске културе наведе имена аутора, називе обрађених дела и класификује их по културама којима припадају, књижевним родовима и врстама објасни универзалне поруке књижевности старог века 	<ul style="list-style-type: none"> Сумерско-вавилонска књижевност: Еп о Гилгамешу (анализа одломака) Митови: о Танталу, Сизифу, Нарцису; митови о Троији: Парисов суд, Одисеј и Пенелопа, Ахил, Едип... Хеленска књижевност: Хомер: Илијада (одломак) Софокле: Антигона (одломак) Стари и Нови завет (текстови по избору) 	<p>народне песме обрадити током реализације теме Народна књижевност</p> <ul style="list-style-type: none"> Народна књижевност се може обрадити по мотивима (рад у групама) <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања тестове практичних вештина <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Увод у проучавање дела (14 часова) Књижевност старог века (12 часова) Средњовековна књижевност (12 часова) Народна књижевност (13 часова) Хуманизам и ренесанса (11 часова) Општи појмови о језику (6 часова) Фонетика (10 часова) Правопис (10 часова) Култура изражавања (20 часова)
Средњовековна књижевност	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са споменицима јужнословенске културе, развојем писма и језика, делима средњовековне књижевности 	<ul style="list-style-type: none"> наведе најзначајније споменике јужнословенске културе, језик, писмо и век у ком су настали именује ауторе и дела разуме поетику жанрова средњовековне књижевности лоцира обрађене текстове у историјски контекст објасни значај средњовековне књижевности за српску културу 	<ul style="list-style-type: none"> Почети словенске писмености: Црноризац Храбар : „Слово о писменима“ Рад Ђирила и Методија Словенска писма и развој књижевног језика Најстарији споменици јужнословенске културе Свети Сава : „Житије светог Симеона“ (одломак) Јефимија: „Похвала кнезу Лазару“ Деспот Стефан Лазаревић; „Слово љубве“ 	
Народна књижевност	<ul style="list-style-type: none"> Указивање на народну књижевност као израз колективног мишљења и осећања, ризницу народних обичаја, чувара моралног и националног кодекса 	<ul style="list-style-type: none"> разликује лирске, епске и лирско-епске песме уочи одлике усмене уметности речи (колективност, варијантност, формулативност) процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности тумачи ликове, битне мотиве, фабулу, сјиге, композицију и поруке у одабраним делима упореди уметничку интерпретацију стварности и историјске чињенице 	<ul style="list-style-type: none"> Врсте народне књижевности Лирска народна песма „Овчар и девојка“, „Зао господар“ (предлог) Епска народна песма „Бановић Страхиња“, Марко пије уз Рамазан вино“, „Бој на Мишару“ Лирско-епске песме (по избору) Народне проза (бајка по избору) 	

	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са поетиком хуманизма и ренесансе, њеним најзначајним представницима и књижевним делима 	<ul style="list-style-type: none"> наведе најзначајније представнике и њихова дела објасни значење појмова хуманизам и ренесанса наводи и на обрађеним делима образложе одлике епохе упореди вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе 	<ul style="list-style-type: none"> Кратке народне прозне врсте (избор) Поетика хуманизма и ренесансе, најзначајнији представници Франческо Петрарка: „Канцонијер“ (избор сонета) Ђовани Бокачо: „Декамерон“ (приповетка по избору) или Данте Алигијери „Пакао“ (приказ дела, одломак) Вилијам Шекспир: „Ромео и Јулија“ Сервантес: „Дон Кихот“ (одломак) 	
Општи појмови о језику	<ul style="list-style-type: none"> Указивање на проучавање језика као система, упознавање са његовом функцијом, друштвеном условљеношћу и историјским развојем 	<ul style="list-style-type: none"> објасни функцију језика и појам језичког знака разуме природу модерног књижевног (стандардног) језика наведе фазе развоја књижевног језика до 19. века наведе дисциплине које се баве проучавањем језичког система 	<ul style="list-style-type: none"> Место језика у људском друштву, битна својства језика, језик и комуникација Књижевни језик, језичка норма и стандардизација Језички систем и науке које се њиме баве Књижевни језици код Срба до 19. века 	
Фонетика	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања из области фонетике (фонологије) књижевног језика и способности да се та знања примене у говору и писању 	<ul style="list-style-type: none"> правилно изговара гласове и акценте књижевног језика разликује гласовне алтернације 	<ul style="list-style-type: none"> Фонетика и фонологија Гласови књижевног језика и њихов изговор Гласовне алтернације сугласника (звучних и беззвучних; с:ш, з:ж, н:м; к,г,х:ч,ж,ш и к,г,х:ц,з,с; алтернације ненепчаних са предњонепчаним сугласницима), самогласника (промена о у е и умекшаност сугласника, непостојање а, промена сонанта л у вокал о) и упрошћавање сугласничких група са правописним решењима 	

	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом 	<ul style="list-style-type: none"> уме да се служи правописом примени знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом примени употребу великог и малог слова у складу са језичком нормом подели речи на крају реда у складу са језичком нормом 	<ul style="list-style-type: none"> Акценти књижевног језика 	
Правопис	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове 	<ul style="list-style-type: none"> описе стања, осећања, расположења, изрази ставове, донесе закључке у усменом и писаном изражавању разликује функционалне стилове препозна и примени одлике разговорног и књижевноуметничког функционалног стила попуњава формуларе, улагнице, захтеве и слично у складу са језичком нормом 	<ul style="list-style-type: none"> Главне норме писања великог и малог слова (на почетку реченице, наслови и натписи, властита имена, имена народа, географски појмови, небеска тела, празници, установе и организације, присвојни придеви на –ов и –ин, куртоазна употреба великог слова, вишечлана имена земаља и остала вишечлана имена, помоћне речи у именима, називи серијских и апстрактних појмова, звања, титуле...) Подела речи на крају реда 	
Култура изражавања	<ul style="list-style-type: none"> Језичке вежбе Стилске вежбе Врсте функционалних стилова- основне одлике Разговорни функционални стил Књижевноуметнички функционални стил Попуњавање формулара, захтева, улагница и сл. Школски писмени задаци 4x2+2 Домаћи задаци 	<ul style="list-style-type: none"> Језичке вежбе Стилске вежбе Врсте функционалних стилова- основне одлике Разговорни функционални стил Књижевноуметнички функционални стил Попуњавање формулара, захтева, улагница и сл. Школски писмени задаци 4x2+2 Домаћи задаци 	<ul style="list-style-type: none"> Језичке вежбе Стилске вежбе Врсте функционалних стилова- основне одлике Разговорни функционални стил Књижевноуметнички функционални стил Попуњавање формулара, захтева, улагница и сл. Школски писмени задаци 4x2+2 Домаћи задаци 	

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: 66

Разред: други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Барок, класицизам, просветитељство	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са европским културним, духовним и мисаоним тенденцијама 17. и 18. века и њиховим утицајима на српску књижевност 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе особености барока, класицизма и просветитељства и њихове представнике у књижевности препозна на обрађеним делима одлике просветитељства објасни значај Доситејевог рада за српску културу и књижевност направи паралелу у обради истих мотива у европској и српској књижевности 	<ul style="list-style-type: none"> Барок и класицизам; поезика, главни представници у нашој и европској књижевности Молијер: „Тврдица“ Просветитељство у Европи и код нас Књижевно - просветитељски рад Доситеја Обрадовића Доситеј Обрадовић: „Живот и прикљученија“ (одломци) Јован Стерија Поповић: „Тврдица“ (одломци) 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Могућност гледања екранизације неких од дела реалистичке књижевности
Романтизам	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са поетиком романтизма, представницима и делима европске и српске књижевности 	<ul style="list-style-type: none"> наведе представнике романтизма и њихова дела уочава и образлаже одлике романтизма изнесе свој суд о књижевним делима користећи стечена знања и сопствена запажања препозна и усвоји вредности националне културе и разуме/поштује културне вредности других народа 	<ul style="list-style-type: none"> Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) Пушкин: „Цигани“ (одломак) Хајне: „Лорелај“ или Ш. Петефи: „Слобода света“ Вук Караџић - рад на реформи језика и правописа, рад на сакупљању народних умотворина, лексикографски рад Значај 1847. године Петар Петровић Његош: Хуманистичко-филозофске мисли „Горског вијенца“ (тумачење гномских израза по избору) Бранко Радичевић: „Кад млидија умрети“ Ђура Јакшић: „На Липару“ Јован Јовановић Змај: „Булићи“ и „Булићи увеоци“ 	<p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Барок , класицизам, просветитељство (8 часова) Романтизам (14 часова) Реализам (14 часова) Морфологија са творбом речи (9 часова) Правопис (8 часова) Култура изражавања (13 часова)

Реализам	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са поетиком реализма, представницима и делима европске и српске књижевности 	<ul style="list-style-type: none"> наведе представнике правца и њихова дела дефинише одлике реализма и препозна их на обрађеним књижевним делима тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела 	<ul style="list-style-type: none"> Лаза Костић: „Santa Maria della Salute“ Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) Балзак: „Чича Горио“ (одломци по избору) Гогољ : „Ревизор“ (одломак) Милован Глишић: „Глава шећера“ Лаза Лазаревић: „Ветар“ Радоје Домановић: „Данга“ Симо Матавуљ: „Поварета“ Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ Војислав Илић: „Сиво, суморно небо“ 	
Морфологија са творбом речи	<ul style="list-style-type: none"> Систематизовање знања о врстама речи, њиховим облицима и основним правилима грађења речи 	<ul style="list-style-type: none"> одреди врсту речи и граматичке категорије употреби у усменом и писаном изражавању облике речи у складу са језичком нормом препозна просте, изведене и сложене речи препозна основне принципе творбе речи 	<ul style="list-style-type: none"> Морфологија у ужем смислу Врсте речи Именске речи и њихове граматичке категорије Глаголи. Граматичке категорије глагола Прилози, предлози, везници, речце, узвици Основни појмови о извођењу речи Основни појмови о творби сложености и полусложеница. 	
Правопис	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом 	<ul style="list-style-type: none"> примени правила одвојеног и састављеног писања речи у складу са језичком нормом 	<ul style="list-style-type: none"> Спојено и одвојено писање речи (писање бројева и изведеница од њих, писање заменица и заменичких прилога, спојеви предлога и других речци, глаголи и речце, писање негације) Основна правила спојеног, полусложеничког и одвојеног писања 	

<p>Култура изражавања</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењује у усменом и писаном изражавању у складу са језичком нормом, • Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове 	<ul style="list-style-type: none"> • изражава размишљања и критички став према проблемима и појавама које намећу књижевни текстови али су и део свакодневнoг живота • примени одлике новинарског стила 	<ul style="list-style-type: none"> • Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Домаћи задаци • Школски писмени задаци 2x2+2 • Писање вести, извештаја, интервјуа и других облика новинарског изражавања • Милутин Миланковић: „Кроз васнону и векове“ 	
---------------------------	--	--	--	--

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: 56

Разред: трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Модерна	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са основним одликама модерне, представницима и њиховим делима 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе одлике правца, представнике и њихова дела анализира одабрана дела, износи запажања и ставове 	<ul style="list-style-type: none"> Одлике символизма и импресионизма Шарл Бодлер: „Албатрос“ Богдан Поповић: „Предговор Антологији новије српске лирике“ Алекса Шантић: „Претпразничко вече“ Јован Дучић: „Благо цара Радована“ (избор) или песма по избору Милан Ракић: „Долап“ или „Јасика“ В. П. Дис: „Можда спава“ или С. Пандуровић: „Светковина“ Б. Станковић: дело по избору 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p><u>Место реализације наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у учионици <p><u>Препоруке за реализацију наставе</u></p> <p><u>Оцењивање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Модерна (9 часова) Међуратна књижевност (9 часова) Савремена књижевност (8 часова) Лексикологија (5 часова) Синтакса (6 часова) Правопис (7 часова) Култура изражавања (12 часова)
Међуратна књижевност	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са одликама међуратне књижевности, представницима и делима 	<ul style="list-style-type: none"> наведе одлике правца, представнике и њихова дела анализира одабрана дела, износи запажања и ставове 	<ul style="list-style-type: none"> Одлике међуратне књижевности и представници у светској и српској књижевности Тагоре: „Градинар“ (избор)“ Душан Васиљев: „Човек пева после рата“ Милутин Бојић: „Плава гробница“ Милош Црњански: „Сеобе I“ (одломак) Иво Андрић: „Мост на Жепи“ или приповетка по избору Растко Петровић: „Људи говоре“ или И. Андрић: „Ех Ронто“ 	

Савремена књижевност	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са одабраним делима савремене књижевности 	<ul style="list-style-type: none"> изнесе своје утиске о прочитаним делима савремене српске књижевности уочи одлике савремене књижевности на прочитаним делима уочи разлику између књижевног дела и његове интерпретације у филмској и позоришној уметности 	<ul style="list-style-type: none"> Савремена српска књижевност у другој половини 20. века Савремена поезија - (по избору обрадити песму Васка Попе, Миодрага Павловића или Десанке Максимовић) Савремена проза - Иво Андрић: „Проклета авлија“ Савремена драма – Душан Ковачевић: драма по избору 	
Лексикологија	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са основама лексикологије 	<ul style="list-style-type: none"> препозна и одреди вредност лексема наведе примере синонима, антонима, хомонима, жаргона... 	<ul style="list-style-type: none"> Синонимија Хомонимија Антонимија Полисемија Састав лексике српског књижевној језика Дијалектизми Архаизми и историзми Вулгаризми Неологизми Жаргонизми Термини Фразеологизми 	
Синтакса	<ul style="list-style-type: none"> Систематизовање знања о синтакси 	<ul style="list-style-type: none"> одреди синтаксичке јединице у реченици препозна типове зависних, независних реченица и напоредних конструкција 	<ul style="list-style-type: none"> Синтаксичке јединице Основне реченичне и синтагматске конструкције Систем зависних реченица Систем независних реченица Напоредне конструкције 	
Правопис	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом 	<ul style="list-style-type: none"> примени правописне знаке у складу са језичком нормом употреби интерпункцију у складу са језичком нормом примењује правописна правила у писању скраћеница 	<ul style="list-style-type: none"> Правописни знаци Општа правила интерпункције у реченици Скраћенице 	

<p>Култура изражавања</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењују у усменом и писаном изражавању Оспособљавање ученика да попуњавају административне обрасце у складу са језичком нормом и користе функционални административни стил 	<ul style="list-style-type: none"> износи став, користи аргументе и процењује опште и сопствене вредности у усменом и писаном изражавању примени одлике административног стила примени вештину комуникације у ситуацијама везаним за струку 	<ul style="list-style-type: none"> Лексичке вежбе Стилске вежбе Домаћи задаци Говорне вежбе Школски писмени задаци 2x2+2 Писање молбе, жалбе, биографије... 	
---------------------------	---	--	---	--

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета:
Годишњи фонд часова:
Разред:

СТРАНИ ЈЕЗИК

72

први

Циљ предмета:
– Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА	ПРЕДВИЂЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
<p><i>Разумевање на слух</i></p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора</p>	<p>Ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и разговодно) - Разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, ознакама, етикетама) - Разуме бројеве (цене, рачуне, тачно време) 	<p>Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика, актуелним збивањима у свету као и потребама струке</p> <ul style="list-style-type: none"> - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време); - Свет рада (перспективе и образовни системи); - Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност; - Интересантне животне приче и догађаји; - Живи свет и заштита човекове околине; - Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране); - Медији и комуникација; - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света); - Потрошачко друштво; - Спортски и спортске манифестације; - Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик; - Европа и заједнички живот народа; - Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја); - Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго); 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растајак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именоване особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Искривање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Искривање честитки 19. Искривање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Искривање сумње и несигурности
<p><i>Разумевање прочитаног текста</i></p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> - У непознатом тексту препознаје познате речи, изразе и реченице (нпр. у огласима, на плакатима, схемама) - Разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења, формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компјутеру, декларације о производима, упутства за употребу и коришћење) - Употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодневне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје 		
<p><i>Усмена продукција</i></p> <p>Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику</p>			

		<p>- Језик струке (процес рада, материјал и алат за рад, организација и процес рада, праћење новина у области струке, људски ресурси, описи послова, одговорности и обавезе, мере заштите и очувања околине, пословна комуникација).</p>	
<p><i>Писмена продукција</i></p> <p>Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Пише кратке поруке релевантне за посао (место, термини састанка) - Пише краћи текст о себи и свом окружењу - Попуњава формулар где се траже лични подаци 		
<p><i>Интеракција</i></p> <p>Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука</p>	<ul style="list-style-type: none"> - На једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговлетно - Поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама, време, датум) - Напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку <p>- <i>На овом нивоу није предвиђена</i></p>		
<p><i>Медијација</i></p> <p>Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова</p>			
<p><i>Знања о језику</i></p> <p>Оспособљавање ученика за употребу језика у складу са језичким нормама</p> <p><i>Медијска писменост</i></p> <p>Оспособљавање ученика да користе медије као изворе</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозодја, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголки наставци, основни ред речи) - Користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, 		

информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	интернет итд.)	
---	----------------	--

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

- Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби.
- Tag questions
- Индиректни говор
- а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- б) молбе, захтеви, наредбе
- в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- Yes/No питања
- “WH” питања

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити употребљеног и неодређеног члана
- Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

- Множина именица – обновити
- Изражавање припадања и својине – саксонски генитив

3. Заменички облици

- а) Заменице
- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- б) детерминатори
- Показни детерминатори
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

- 4. Придеви
 - Обновити компарацију придева
- 5. Бројеви
 - Обновити просте и редне бројеве
- 6. Квантификатори

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи
 - Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
 - Модални глаголи: *may can, must*
 - Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simplepresent/past (прошло време рецептивно)
2. Прилози, извођење прилога и употреба
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК**
 Годишњи фонд часова: **66**
 Разред: **други**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
<p>СЛУШАЊЕ</p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора</p>	<ul style="list-style-type: none"> • разуме краће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, породици, куповини, школи, ближем окружењу) • разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици, на шалтеру) и правилно их користи 	<p>Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика, актуелним збивањима у свету као и потребама струке</p> <ul style="list-style-type: none"> - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време); - Свет рада (перспективе и образовни системи); - Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност; - Интересантне животне приче и догађаји; - Живи свет и заштита човекове околине; - Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране); - Медији и комуникација; - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света); - Потрошачко друштво; - Спортски и спортске манифестације; - Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик; - Европа и заједнички живот народа; - Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја); - Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго); - Језик струке (процес рада, материјал и алат за рад, организација и процес рада, праћење новина у области струке, људски ресурси, описи послова, одговорности и обавезе, мере заштите и очувања околине, пословна комуникација 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именоване особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава икоманди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских

<p>ЧИТАЊЕ</p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> • чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље • открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника • уочи предвидљиве информације (кал, где, ко, колико) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји) 	<p style="text-align: center;">ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК</p> <p>I. РЕЧЕНИЦА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Систематизација свих типова упитних реченица - Директна и индиректна питања - Индиректни говор: рецептивно и продуктивно а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена) б) молбе, захтеви, наредбе - Индиректни говор: само рецептивно а) изјаве са променом глаголских времена - Одређене релативне клаузе - Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе <p>II. ИМЕНИЧКА ГРУПА</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Члан <ul style="list-style-type: none"> - Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту 2. Именице <ul style="list-style-type: none"> - Бројиве и небројиве именице 3. Заменички облици <ul style="list-style-type: none"> а) Заменице <ul style="list-style-type: none"> - Личне заменице у функцији субјекта и објекта - Показне заменице - Односне заменице б) детерминатори <ul style="list-style-type: none"> - Показни детерминаотри - Неодређени детерминатори - Присвојни детерминатори 	<p>11. Давање и тражење информација и обавештења</p> <p>12. Описивање и упоређивање лица и предмета</p> <p>13. Изрицање забране и реаговање на забрану</p> <p>14. Изражавање припадања и поседовања</p> <p>15. Скретање пажње</p> <p>16. Тражење мишљења и изражавањеслагања и неслагања</p> <p>17. Тражење и давање дозволе</p> <p>18. Исказивање честитки</p> <p>19. Исказивање препоруке</p> <p>20. Изражавање хитности и обавезности</p> <p>21. Исказивање сумње и несигурности</p>
---	---	---	---

<p>ГОВОР</p> <p>Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику</p>	<ul style="list-style-type: none"> описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника 	<p>4. Придеви</p> <ul style="list-style-type: none"> Обновити компарацију придева - too/enough/not as...(as)/...than <p>5. Бројеви</p> <ul style="list-style-type: none"> Обновити просте и редне бројеве Квантификатори <p>III ГЛАГОЛСКА ГРУПА</p> <p>1. Глаголи</p> <ul style="list-style-type: none"> Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continuous; PastSimple, PastContinuous Обновити све употребе Present Perfect Used to Начини изражавања будућности, планова у будућности (<i>going to, will</i>) Модални глаголи: <i>should, must, will, may, might</i> Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно), Present perfect passive (рецептивно) <p>3. Предлози и најчешћи прилози за оријентацију у времену и простору.</p> <p>4. Први кондиционал (рецептивно и продуктивно) и други кондиционал (рецептивно)</p>	
<p>ИНТЕРАКЦИЈА</p> <p>Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука</p>	<ul style="list-style-type: none"> комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено) 		

<p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> • преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације 	
<p>Медијска Писменост</p> <p>Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • аргументује свој став о медијском тексту 	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. *Teacher talk*, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на грамагичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним *релативним*, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

Такозвана комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности
- наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја
- ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину
- учбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама
- учioniца постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке и то у мери у којој је неопходно како би користио језик да буде информисан и оспособљен за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег, односно до 30% током трогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Тај део језика струке се много више огледа у рецептивним вештинама него у продуктивним јер је сврха учења страног језика да се ученици оспособе у првој линији да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку; она упућује на то да одређене текстове у зависности од тежине и важности информација које он носи треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (порудбенице, рекламације, захтеви, молбе).

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Општи циљ предмета:

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стишању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Посебни циљеви предмета:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
- развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
- стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
- мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Годишњи фонд часова:

72

први

Разред:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> • Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода; • Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање 	<ul style="list-style-type: none"> • Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја); • Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима; 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и очи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији; • Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, 	<ul style="list-style-type: none"> • Вежбе обликовања (јачање, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности; • Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); • Трчање на 60 m и 100 m; • Трчање на 800 m ученице и 1000 m ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик; 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ; • Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и

<p>постављених циљева и исхода;</p> <ul style="list-style-type: none"> Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; Атлетика; 	<ul style="list-style-type: none"> Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; Повезивање моторичких 	<p>пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;</p> <ul style="list-style-type: none"> Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (везби на справама и тлу), поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програма предвиђених садржаја Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима правилном исхраном; самостално бира физичку, односно 	<ul style="list-style-type: none"> АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; Трчања: У савршавање технике трчања на кратке и средње стазе: -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице ; -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. Скокови: Скок удаљ техником увинућа Скок у вис леђном Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомене: - Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво; - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. I. Везбе на тлу 	<p>релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (2 часа) мерење и тестирање (6 часова) практична настава (64 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.
---	--	---	---	---

	<p>задатака у целине;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Увођење ученика у организован систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елементарног ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање; 	<ul style="list-style-type: none"> • спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи; • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот; • Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења. 	<p>За ученике и ученице:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вага претклоном и заножњем и спојено, одразом једне ноге колут напред; - став на шакама, издржај, колут напред; - два повезана премета странце удесно и улево; - за напредни ниво премет странце са окретом за 180° и доскоком на обе ноге („рондат“) <p>2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 см:</p> <ul style="list-style-type: none"> - згрчка; - разношка - за напредни ниво: склонка <p>3. Кругови За ученике /дохватни кругови/:</p> <ul style="list-style-type: none"> - из мирног виса вучењем вис узнето, спушт у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спушт у вис предњи. <p>За ученице /дохватни кругови/:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спушт у вис стојећи <p>4. Разбој За ученике /паралелни разбој/:</p> <ul style="list-style-type: none"> - из њиха у упору, предњом саскок са окретом за 180° (окрет према притци); - њих у упору, у зањиху склек, предњом упор, зањих у упору, у предњиху склек <p>За ученице /двовисински разбој или једна притка вратила/:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наскок у упор на н/п, према једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 90° (одношка), завршити боком према притци. <p>5. Вратило За ученике /дохватно вратило/:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суножним одривом узмак; коврглај 	<ul style="list-style-type: none"> • Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. <p>Начин остваривања програма</p> <ul style="list-style-type: none"> • Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом; • Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања; • Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса; • Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали; • У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које
--	--	---	--	--

<p>имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа ;</p>	<p>назад у упору предњем; саскок замахом у заножје (зањихом).</p> <p>6. Грета За ученице /висока грета/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 90⁰, упором рукама испред тела преднос разножно; ослонцем ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножје) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу).</p>	<p>имaju по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа ;</p>	<p>Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p>
<p>Минимални образовни захтеви</p> <ul style="list-style-type: none"> • Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • Вежбе на справама и тлу: 	<p>7. Коњ са хваталцама За ученике: - премах одножно десном напред замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред; премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено одножењем десне, саскок са окретом за 90⁰ улево до става на тлу, леви бок према коњу.</p> <p>Школско такмичење (одељење, школа): стручно веће наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.</p> <p>За напредније ученике: састави из система школских спортеких такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.</p>	<p>Минимални образовни захтеви</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (4 часова): • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту): • Атлетика (14 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (14 часова); • Спортска игра: по избору школе (14 часова); • Физичка активност, односно 	<p>Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p>
<p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (4 часова); • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту); • Атлетика (14 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (14 часова); • Спортска игра: по избору школе (14 часова); • Физичка активност, односно 	<p>СПОРТСКА ИГРА (по избору)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понављање и учвршћивање раније 	<p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (4 часова); • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту); • Атлетика (14 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (14 часова); • Спортска игра: по избору школе (14 часова); • Физичка активност, односно 	<p>СПОРТСКА ИГРА (по избору)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понављање и учвршћивање раније

<ul style="list-style-type: none"> • Спортска игра (по избору); • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе. 		<ul style="list-style-type: none"> • обучавањих елемената игре; • Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дагу игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре; • Стручно веће наставника, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање; Препорука: уколико је могуће, организовати наставу пливања (посебно обуку за непливаче). 	<p>спортска активност у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пливање (10 часова); • Провера знања и вештина (4 часа). • ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: <ul style="list-style-type: none"> - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12 km (укупно у оба правца); - II разред до 14 km (укупно у оба правца); - III разред до 16 km (укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. - Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја.
--	--	---	---

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода; 	<ul style="list-style-type: none"> Унапређивање и очување здравља; Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја); 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> Препозна везе између физичке активности и здравља; Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у олабраној професији; 	<ul style="list-style-type: none"> Вежбе обликовања (јачање, лабављење и растезање); Вежбе из корективне гимнастике; Провера стања моторичких и функционалних способности; 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним
<ul style="list-style-type: none"> Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода; 	<ul style="list-style-type: none"> Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима; 	<ul style="list-style-type: none"> Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гилкости, спретности и окретности; 	<ul style="list-style-type: none"> Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); Трчање на 60 m и 100 m; Трчање на 800 m ученице и 1000 m ученици; Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); Полигонски спретности и окретности и спортске игре; Аеробик; 	<ul style="list-style-type: none"> Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним

<ul style="list-style-type: none"> Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; Атлетика; 	<ul style="list-style-type: none"> Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; Повезивање моторичких задатака у целине; Увођење ученика у организован систем припрема за школска такмичења, игре, 	<ul style="list-style-type: none"> Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране- дисциплина које се уче; Демонстрирати – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на справама и тлу које се уче (поседовати вештину) Детаљније описати правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове; Објаснити због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; Ученик ће желети да се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; Сагледати негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима могуће је предупредити негативне утицаје Путем физичких односно спортских активности комуницирати са својим друговима и уживати у дружењу и контактима; Довести у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима и правилном исхраном; Објаснити да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти 	<p>АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину;</p> <p>Трчања: У савршавање технике трчања на кратке и средње стазе: -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице -штафета 4 x 100 m ученици и ученице</p> <p>Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: Јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици.</p> <p>Скокови: Скок удаљкорачном техником. Скок увис леђном техника.</p> <p>Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама.</p> <ul style="list-style-type: none"> СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомена: - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. <p>1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: - из упора за рукама, зибом, провлак згичено напред до упора пред</p>	<p>бављењем физичким вежбама.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (2 часа) мерење и тестирање (6 часова) практична настава (58 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан.</p> <p>Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом;</p> <ul style="list-style-type: none"> Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). <p>Препоруке за реализацију наставе Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.</p> <p>Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један;</p>
---	---	---	---	--

	<p>сусрете и манифестације;</p> <ul style="list-style-type: none"> Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног одређења за њихово свакодневно упражњавање. 	<p>физичке,односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја);</p> <ul style="list-style-type: none"> Ученик ужива у извођењу покрета и кретања; Ученик наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; Препознаје нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом. 	<p>рукама (опружено);</p> <ul style="list-style-type: none"> колућу напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножењем, издржај премет странце упором у „бољу“ страну и спојено, прамет странце у „слабију“ страну за напредни ниво прамет напред упором <p>2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 см:</p> <ul style="list-style-type: none"> згрчка; разношка за напредни ниво: склонка и прескоци са заножењем <p>3. Кругови За ученике /доскочни кругови/:</p> <ul style="list-style-type: none"> њих, зањихом саскок, уз помоћ. <p>4. Разбој За ученике /паралелни разбој/:</p> <ul style="list-style-type: none"> из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутина, сножити и зањихом саскок. <p>За ученице /двоинисински разбој, једна притка, вратило/:</p> <ul style="list-style-type: none"> вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом; једна притка: наскок у улр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; 	<ul style="list-style-type: none"> за атлетику – један; за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један за спорт по избору ученика – два; за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. <p>Начин остваривања програма Садржаји програма усмерени су на:развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.</p> <p>Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса.</p> <p>Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали.</p> <p>У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа</p> <p>Праћење, вредновање и оцењивање Праћење напретка ученика у</p>
--	--	---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Спортска игра 		<p>саскок саседом (замахом ногама унапред).</p> <p>5. Вратило За ученике /доскочно вратило/ - из мирног вуса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито</p> <p>6. Греда За ученице /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи; окрет за 90° усправ у успон, окрет за 180°, лагано трчање на претима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду).</p> <p>7. Коњ са хватаљкама За ученике: - из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном.</p> <p>Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.</p> <p>За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.</p> <p>Минимални образовни захтеви: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.</p> <ul style="list-style-type: none"> • СПОРТСКА ИГРА (по избору) - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. 	<p>физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p> <p>Минимални образовни захтеви</p> <ul style="list-style-type: none"> • Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • Вежбе на справама и тлу: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту). • Атлетика (14 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова) • Физичка активност, односно спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4
---	--	---	---

<p>(по избору);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе. 		<p>- Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дагу игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање 	<p>часа).</p> <p>ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12 km (укупно у оба правца); - II разред до 14 km (укупно у оба правца); - III разред до 16 km (укупно у оба правца); - Два кроса: јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. <p>Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја.</p>
--	--	--	--

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова:

56

Разред:

трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода; 	<ul style="list-style-type: none"> Унапређивање и очување здравља; Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја); 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> Препозна везе између физичке активности и здравља; Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији; 	<ul style="list-style-type: none"> Вежбе обликовања (јачање, лабављење и растезање); Вежбе из корективне гимнастике; Провера стања моторичких и функционалних способности; 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ;

<ul style="list-style-type: none"> • Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода; 	<ul style="list-style-type: none"> • Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима; 	<ul style="list-style-type: none"> • Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гинкости, спретности и окретности; 	<ul style="list-style-type: none"> • Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 kg); • Трчање на 60 m и 100 m; • Трчање на 800 m ученице и 1000 m ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају); • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик; 	<ul style="list-style-type: none"> • Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (2 часа) • мерење и тестирање (4 часа) • практична настава (50 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације;</p> <p>Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у циклусима који трају
<ul style="list-style-type: none"> • Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; • Програм по избору ученика; • Ритмичка гимнастика и народни плесови; • Спортска игра (по избору); 	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и 	<ul style="list-style-type: none"> • Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу) , поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког кретања важно, да активно учествује у процесу наставе и да 	<p>ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА</p> <ul style="list-style-type: none"> • РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ - Савладавање основних вежби: докорак, , мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“; - Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо, - Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. - Треба савладати најмање пет народних плесова. - Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. <ul style="list-style-type: none"> • СПОРТСКА ИГРА (по избору) - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. 	

<ul style="list-style-type: none"> • Ручкомет; 	<p>подстицање вољних особина ученика ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Повезивање моторичких задатака у целине; али без стварања крутих моторичких аутоматизама • Увођење ученика у организовану систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма сједињавањем кинетичких и енергетских елемената у целине: у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање; 	<p>самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима и правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи (да ли си ово намерно изабацио)? • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске 	<ul style="list-style-type: none"> - Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дагу игру. <p>РУКОМЕТ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре. - Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима. <p>ФУДБАЛ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила малог фудбала. - Учествовање на разним школским и међушколским такмичељима. <p>КОШАРКА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и 	<p>приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.</p> <p>Садржај циклуса је:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу – један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. <p>Начин остваривања програма</p> <p>Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.</p> <p>Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса.</p> <p>Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Кошарка; 				

<ul style="list-style-type: none"> • Олбојка; 	<p>активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот • Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења 	<p>„човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Правила игре и суђење. - Учествовање на разредним и школским такмичењима. <p>ОЛБОЈКА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смешрање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре и суђења. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. 	<p>Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали.</p> <p>У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа</p> <p><u>Праћење, вредновање и оцењивање</u></p> <p>Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукупно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодишту). • Атлетика (8 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (8 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова). • Физичка активност, односно спортска активносту складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4
<ul style="list-style-type: none"> • Пливање; 	<p><u>ПЛИВАЊЕ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. <p><u>БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима 	<p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодишту). • Атлетика (8 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (8 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова). • Физичка активност, односно спортска активносту складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4 	<p>Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали.</p> <p>У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа</p> <p><u>Праћење, вредновање и оцењивање</u></p> <p>Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукупно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодишту). • Атлетика (8 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (8 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова). • Физичка активност, односно спортска активносту складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4
<ul style="list-style-type: none"> • Борилачке 	<p><u>ПЛИВАЊЕ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. <p><u>БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима 	<p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодишту). • Атлетика (8 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (8 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова). • Физичка активност, односно спортска активносту складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4 	<p>Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали.</p> <p>У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа</p> <p><u>Праћење, вредновање и оцењивање</u></p> <p>Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукупно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тестирање и провера савладаности исхода из претходног разреда (4 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодишту). • Атлетика (8 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (8 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова). • Физичка активност, односно спортска активносту складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4

<p>вештине;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Клизање, скијање; 			<p>ученика предлаже наставни програм.</p> <p>КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ</p> <p>- Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима.</p>	<p>часа).</p> <p>ПОСЕБЕНЕ АКТИВНОСТИ</p> <p>Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања.</p> <p>Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа.</p> <p>Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара који доноси Министарство просвете науке и технолошког развоја.</p>
---	--	--	--	---

Сваки од образовних профила има карактеристике везане за обављање конкретних стручних послова, који захтевају одређене положаје тела, покрете и кретања, који могу негативно утицати на правилно држање (статус кичменог стуба и статус стопала). Како би се избегли ови негативни утицаји, наставници стручних предмета и професори физичког васпитања дефинишу могуће професионалне поремећаје, на основу чега се програмирају се посебни садржаји, којима се обезбеђује превенција.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Физика
- Хемија
- Ликовна култура
- Музичка култура

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

МАТЕМАТИКА

1. Развијање логичког и апстрактног мишљења;
2. Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
3. Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
4. Развијање осећаја за простор, разликовање геометријских објеката и њихови узајамни односи и трансформације;
5. Разумевање функционалних зависности, њихово представљање и примена;
6. Развијање систематичности, уредности, прецизности, темељности, истрајности, критичности у раду.

Годишњи фонд часова: 72 часа
Разред: први

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Реални бројеви	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о скупу реалних бројева 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> разликује различите записе бројева из скупова $N, Z, Q,$ и те бројева приказује на бројевној правој и пореди их. разликује основне подскупове скупа реалних бројева (N, Z, Q, I) и уочава релације $N \subset Z \subset Q \subset R, I \subset R$ израчуна вредност једноставног рационалног бројевног израза поштујући приоритет рачунских операција и употребу заграда користи калкулатор при израчунавању вредности бројевног израза одреди апсолутну вредност реалног броја и графички интерпретира на бројевној осци заокругли број на одређени број децимала одреди апсолутну и релативну грешку израчуна одређен део неке величине одреди непознате чланове просте пропорције прошири или скрати размену и примени је у решавању проблема поделе препозна директну или обрнуту пропорционалност 	<ul style="list-style-type: none"> Преглед бројева, операције са реалним бројевима Апсолутна вредност реалног броја Приближна вредност реалних бројева, правила заокругљивања Апсолутна и релативна грешка 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (72 часа) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у учионици или кабинету за математику <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; подстицати ученике на развијање самостално закључивање примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика инсистирати на прецизности,
Пропорционалност	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о пропорцијама и процентном рачуну 	<ul style="list-style-type: none"> израчуна одређен део неке величине одреди непознате чланове просте пропорције прошири или скрати размену и примени је у решавању проблема поделе препозна директну или обрнуту пропорционалност 	<ul style="list-style-type: none"> Размера и пропорција Директна и обрнута пропорционалност Прост сразмерни рачун Рачун поделе и рачун мешања Процентни и промилни рачун 	<ul style="list-style-type: none"> Размера и пропорција Директна и обрнута пропорционалност Прост сразмерни рачун Рачун поделе и рачун мешања Процентни и промилни рачун

	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о полиномима 	<ul style="list-style-type: none"> одреди непознату главницу, проценат или процентни износ сабира, одузима и множи полиноме примени дистрибутивни закон множења према сабирању и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата, збир и разлику кубова при трансформацији полинома растави полином на чиниоце одреди НЗД и НЗС полинома трансформише једноставнији рационални алгебарски израз 	<ul style="list-style-type: none"> Полиноми Растављање полинома на чиниоце НЗД и НЗС полинома Трансформације рационалних алгебарских израза 	<ul style="list-style-type: none"> упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија
<p style="text-align: center;">Рационални алгебарски изрази</p>	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о геометрији 	<ul style="list-style-type: none"> разликује основне и изведене геометријске појмове дефинише суседне, упоредне, унакрсне, комплементне, суплементне углове наведе и примени везе између углова са паралелним (или нормалним крацима) наведе и примени релације везане за унутрашње и спољашње углове троугла дефинише појмове симетрала дужи, симетрала угла, тежишна дуж и средња линија троугла конструира симетралу дужи, симетралу угла и висину троугла конструира значајне тачке троугла наведе својство тежишта наведе и примени основне релације у једнакокраком, односно једнакостраничном троуглу разликује врсте четвороуглова, наведе и примени њихове особине на одређивање непознатих елемената четвороугла формулише Талесову теорему и примени је на поделу дужи на n једнаких делова 	<ul style="list-style-type: none"> Геометријски појмови и везе између њих Троугао Значајне тачке троугла Четвороугао Талесова теорема 	<ul style="list-style-type: none"> Реални бројеви: нагласити затвореност операција у одређеним скуповима и потребу да се постојећи скуп прошири новим. Садржаје о грешкама повезати са стручним предметима, израчунавати апсолутну и релативну грешку конкретних мерења. Пропорционалност: користити што више конкретних примера из живота и струке. Рационални алгебарски изрази: тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини трансформација полинома и алгебарских разломака, а не на ралу са компликованим изразима. Геометрија: инсистирати на прецизности, уредности и правилној терминологији. Линеарне једначине и неједначине: истаби повезаност између аналитичког и графичког приказа функције. Садржаје повезати са одговарајућим садржајима физике и примерима из свакодневног живота.
<p style="text-align: center;">Геометрија</p>	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о линеарној једначини, неједначини и функцији Оспособљавање 	<ul style="list-style-type: none"> дефинише појам линеарне једначине решава линеарну једначину примени линеарну једначину на решавање проблема решава линеарну једначину дефинише појам линеарне функције 	<ul style="list-style-type: none"> Линеарна једначина и њене примене Линеарна функција и њен график Линеарна неједначина Систем линеарних једначина 	<ul style="list-style-type: none"> Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: I. активност ученика на часу;

	<p>за анализу графика функције и његову примену</p> <ul style="list-style-type: none"> • Примена знања о линеарним једначинама, системима и неједначинама на реалне проблеме 	<ul style="list-style-type: none"> • прикаже аналитички, табеларно и графички линеарну функцију • реши линеарну неједначину и графички прикаже скуп решења • реши систем линеарних једначина са две непознате 	<p>2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања.</p> <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реални бројеви 8 часова • Пропорционалност 11 часова • Рационални алгебарски изрази 15 часова • Геометрија 15 часова • Линеарне једначине и неједначине 15 часова <p>За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 8 часова.</p>
--	---	--	--

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: 66 часова
Разред: други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Тригонометрија правоуглог троугла	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са основним елементима тригонометрије 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> дефинише основне тригонометријске функције оштрог угла израчуна основне тригонометријске функције оштрог угла правоуглог троугла када су дате две стране конструираше оштар угао ако је позната једна његова тригонометријска функција наведе основне тригонометријске идентитете и примењује их у одређивању вредности тригонометријских функција ако је позната вредност једне од њих наведе вредности тригонометријских функција карактеристичних углова (од 30°, 45°, 60°) и са калкулатора прочита вредности за остале оштре углове и обрнуто (одређује оштар угао ако је позната вредност тригонометријске функције) примени елементе тригонометрије правоуглог троугла на решавање конкретних проблема 	<ul style="list-style-type: none"> Дефиниције тригонометријских функција у правоуглом троуглу Вредности тригонометријских функција за углове од 0°, 30°, 45°, 60°, 90° Основни тригонометријски идентитети Решавање правоуглог троугла 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (66 часова) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава се реализује у учионици или кабинету за математику <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија Тригонометрија правоуглог троугла: садржаје повезивати са одговарајућим примерима из живота, нпр. величина сенке. Поновити правила заокругљавања
Степеновање и кореновање	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о степеновању и кореновању 	<ul style="list-style-type: none"> наведе особине степеновања са целим експонентом и примени их у трансформацијама једноставнијих израза наведе особине кореновања и примени их у трансформацијама једноставних израза наведе особине степеновања са рационалним изложником и примени их у трансформацијама једноставнијих израза рационалише именилац разломка у једноставним случајевима 	<ul style="list-style-type: none"> Појам степена. Операције са степенима Степен са целим изложником Запис броја у E (scientific) формату Појам корена. Операције са коренима Степен са рационалним изложником Рационалисање имениоца разломка 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање основних својстава функција • Оспособљавање за представљање података различитим графичким облицима и анализу датих података 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе примере функција • одреди знак, интервале монотоности, максимум и минимум на датом графику • прочита и разуме податак са графика, дијаграма или из табеле и одреди минимум или максимум и средњу вредност зависне величине • податке представљене у једном графичком облику представи у другом 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам функције. • Функције са коначним доменом • Графичко представљање функције • Анализа графика функције (одређивање знака, интервала монотоности, максимума, минимума) - без формалне дефиниције тих појмова • Различити графички облици представљања функција са коначним доменом (табела, график, дијаграм, круг) • Одређивање максимума, минимума и средње вредности зависне величине 	<p>бројева на одређени број лецимала. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема применом тригонометрије.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога је изложилац нагласити перманентност особина степеновања. Оспособити ученике да помоћу калкулатора одреде вредности корена и степена датог броја. • Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • Квадратна једначина и квадратна функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције. Истаћи повезаност аналитичког и графичког приказа квадратне функције. • Тела: користити симулације пресека на рачунару. Садржаје повезати са стручним предметима и проблемима из свакодневног живота. • Низови: низове задавати формулом, навођењем чланова и рекурентно. Примере низова узимати из разних области математике (нпр. из геометрије), као и из свакодневног живота
<p>Квадратна једначина и квадратна функција</p>	<p>Стицање основних знања о квадратној једначини и квадратној функцији</p>	<ul style="list-style-type: none"> • реши непотпуну квадратну једначину у скупу \mathbb{R} • наведе пример квадратне једначине која нема решења у скупу \mathbb{R} • реши једноставнију квадратну једначину • одреди природу решења квадратне једначине • растави квадратни трином на чиниоце • скицира и анализира график квадратне функције (одреди нуле функције, максимум или минимум, интервале монотоности) 	<ul style="list-style-type: none"> • Непотпуна и потпуна квадратна једначина • Образац за решавање квадратне једначине • Природа решења квадратне једначине • Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце • Квадратна функција и њен график 	
<p>Тела</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о полиедрима и обртним телима 	<ul style="list-style-type: none"> • израчуна обим и површину фигура у равни • разликује правилне полиедре • примени одговарајуће образце и израчуна површине и запремине призма и пирамиде (једноставнији задаци) • примени одговарајуће образце и израчуна површине и запремине правоугаоне валџа, купе и лопте • одреди површину једноставних равних пресека тела 	<ul style="list-style-type: none"> • Обим и површина фигура у равни • Призма, пирамида и њихови равни пресеци • Површина и запремина призме • Површина и запремина пирамиде • Ваљак, купа, лопта и њихови равни пресеци • Површина и запремина ваљка • Површина и запремина купе • Површина и запремина лопте 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са појмом низа • Разумевање појмова аритметички и геометријски низ и примена на конкретне проблеме 	<ul style="list-style-type: none"> • Уочи правилност у низу када су дати почетни чланови низа и одреди непознате чланове низа (једноставнији примери) • препозна аритметички низ и одреди везу између општег члана и првог члана и диференције низа • израчуна збир првих n чланова аритметичког низа • препозна геометријски низ и одреди везу између општег члана и првог члана и количника низа • израчуна збир првих n чланова геометријског низа 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам низа • Аритметички низ • Збир првих n чланова аритметичког низа • Геометријски низ • Збир првих n чланова геометријског низа 	<p>(нпр. проблем сложеног интересног рачуна).</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. активност ученика на часу; 2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тригонометрија правоуглог троугла 7 часова • Степеновање и кореновање 12 часова • Функција и график функције 6 часова • Квадратна једначина и квадратна функција 15 часова • Тела 11 часова • Низови 7 часова. <p>За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 8 часова.</p>

Низови

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: 28 часова
трећи
Разред:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Аналитичка геометрија у равни	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање основних знања из аналитичке геометрије 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • израчуна растојање између две тачке и обим троугла ако су дате координате његових темена • разликује општи облик једначине праве од експлицитног облика и преведе један облик у други • објасни положај праве у координатном систему у зависности од коефицијента правца • одреди једначину праве одређену датом тачком и датим коефицијентом правца • одреди једначину праве одређену датим двема тачкама • примени услов паралелности две праве • израчуна растојање тачке од праве • преведе општи облик једначине кружнице у канонски • одреди центар и полупречник кружнице • испита међусобни положај праве и кружнице 	<ul style="list-style-type: none"> • Декартов координатни систем у равни. Координате тачке и растојање између две тачке • Једначина праве у Декартовом правоуглом координатном систему. Општи и експлицитни облик једначине праве • Једначина праве одређена тачком и коефицијентом правца • Једначина праве одређена двема тачкама • Узајамни положај две праве • Нормални облик једначине праве и растојање тачке од праве • Једначина кружнице • Узајамни положај праве и кружнице 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (28 часова) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија • Аналитичка геометрија у равни: истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије.
Елементи финансијске математике	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са основним елементима финансијске математике 	<ul style="list-style-type: none"> • примени каматни рачун (време дато у годинама, месецима или данима) • објасни појам меннице и на који начин се употребљава • примени прост каматни рачун на обрачунавање камате код штедних улога и потрошачких кредита • покаже разлику између простог и сложеног каматног рачуна на датом примеру 	<ul style="list-style-type: none"> • Прост каматни рачун • Примена простог каматног рачуна (рад са меницама и са рачуном штедног улога, потрошачки кредити) • Појам сложеног каматног рачуна 	<ul style="list-style-type: none"> • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија

				<p>Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Елементи финансијске математике: користити што више конкретних примера из живота. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • активност ученика на часу; • усмену проверу знања; • писмену провера знања; • тестове знања. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аналитичка геометрија у равни: 17 часова • Елементи финансијске математике: 7 часова <p>За реализацију 2 писмена задатка са исправкама планирана су 4 часа.</p>
--	--	--	--	--

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Рачунарство и информатика
- Физика
- Хемија

Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета: **ИСТОРИЈА**Годишњи фонд часова: **72**Разред: **први**

- Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
- Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
- Развијање индивидуалног и националног идентитета;
- Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
- Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
- Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Српска држава и државност	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. • Развијање свести о значају средњовековне државности за настанак модерне српске државе. • Уочавање улоге знаменитих личности у развоју српске државности. • Разумевање најзначајнијих илеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. • Разумевање 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) и доведе их у везу са одговарајућом временском одређеношћу историјским периодом; • разликује периоде у којима је постојала, престала да постоји и поново настала српска држава; • наведе и упореди одлике српске државности у средњем и новом веку; • уочи утицај европских револуционарних збивања на развој српске националне и државне идеје; • објасни узроке и последице Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, Балканских ратова и Првог светског рата; 	<ul style="list-style-type: none"> • Српска државност у средњем веку. • Српски народ и његови суседи у средњем веку. • Положај Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (XVI–XVIII век). • Српска револуција 1804–1835. и њено место у контексту европских збивања. • Развој државних институција. • Развој уставности. • Улога модерних династија (Карађорђевићи, Обреновићи, Петровићи) у развоју српске државности. • Ратови Србије и Црне Горе за независност 1876–1878. • Формирање модерног политичког система и настанак странака (радикалне, либералне и напредњачке). • Положај Срба под османском и хабзбуршком влашћу у XIX и почетком XX века. • Србија и Црна Гора у Балканским ратовима и Првом светском рату. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава. <p>Место реализације наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учioniци или одговарајућем кабинету. <p>Оцењивање: Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања. <p>Океврни број часова по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Српска држава и државност – 33 часа; • Српски народ у југословенској

	<p>контекста у коме настаје и постоји српска држава.</p>	<ul style="list-style-type: none"> историјској карти промене граница српске државе; лоцира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, Балканских ратова и Првог светског рата; опише улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних институција и формирању модерног политичког система, у ослободилачким ратовима 1876–1878, Балканским ратовима и Првом светском рату; изведе закључак о значају уставности за развој модерног политичког система. 	<p>Карађорђе Петровић, кнез Милош Обреновић, прога Матеја Ненадовић, митрополит Стефан Стратимировић, Димитрије Давидовић, Тома Вучић Перишић, Илија Гарашанин, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило Обреновић, Владимир Јовановић, Светозар Милетић, краљ Милан Обреновић, владика Петар I Петровић, владика Петар II Петровић, кнез Данило Петровић, кнез Никола Петровић, Лука Вукаловић, Јован Ристић, Стојан Новаковић, Никола Пашић, краљ Александар Обреновић, краљ Петар I Карађорђевић, престолонаследник Александар Карађорђевић, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић....).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Достигнућа српске културе – 12 часова; Српски народ и Србија у савременом свету – 10 часова. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања,
<p>Српски народ у југословенској држави</p>	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о југословенској идеји и носиоцима идеје стварања југословенске државе. Разумевање међународног контекста у коме настаје југословенска држава. Проширивање знања о одликама југословенске државе. 	<ul style="list-style-type: none"> образложи најважније мотиве и узроке стварања југословенске државе; уочи значај настанка југословенске државе за српски народ; идентификује одлике југословенске државе као монархије и као републике; разликује особености друштвено-политичких система који су постојали у југословенској држави; уочи и разуме међународни положај југословенске државе; образложи допринос 	<ul style="list-style-type: none"> Југословенска идеја и конституисање државе. Одлике политичког система у југословенској краљевини (политичке борбе, Видовдански и Октобарски устав, лични режим краља Александра, стварање Бановине Хрватске и отварање српског питања). Априлски рат и последице пораза, геноцид над Србима у НДХ. Отпор, устанак и грађански рат. Биланс рата и допринос Југославије победи антифашистичке коалиције. Проглашење републике и изградња новог државног и друштвеног уређења. Сукоб Југославије и социјалистичких земаља – резолуција Информбироа, 	<ul style="list-style-type: none"> програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања,

	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о положају српског народа у југословенској држави. • Уочавање улоге знаменитих личности у политичком животу југословенске државе. • Сагледавање међународног положаја југословенске државе. 	<p>Југословенских антифашистичких покрета победи савезника у Другом светском рату;</p> <ul style="list-style-type: none"> • именује најважније личности које су утицале на друштвено-политичка збивања у Југославији. 	<p>Голи оток.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Југославија између истока и запада. • Разбијање и распад Југославије – пораз Југославије као идеје, политичког пројекта и друштвеног система, велике силе и југословенска криза, ратови у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини, настанак нових држава, сукоби на Косову и Метохији и НАТО интервенција 1999, Косовско питање, раздвајање Србије и Црне Горе. • Најзначајније личности (краљ Александар I Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Љуба Давидовић, Светозар Прибићевић, Антон Корошец, Милан Стојадиновић, Влатко Мачек, кнез Павле Карађорђевић, краљ Петар II Карађорђевић, генерал Драгољуб Михаиловић, генерал Милан Недић, Анте Павелић, Јосип Броз Тито, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман...). 	<ul style="list-style-type: none"> • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учioniци или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја,
--	---	--	--	---

<p>Достигнућа српске културе</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање појма српског културног простора. Развијање свести о вишевековном континуитету српске културе. Сагледавање српске културе као дела европске културног наслеђа. Проширивање знања о највишим дометима и представницима српске културе. Развијање свести о значају образовања за општи културни напредак. 	<ul style="list-style-type: none"> разликује периоде у којима су настала најзначајнија дела српске културе; упоређује одлике српске културе различитих периода; објасни утицаје историјских збивања на културна кретања; описује одлике свакодневног живота код Срба у различитим епохама и областима; именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе. 	<ul style="list-style-type: none"> Средњовековна култура Срба (језик и писмо, верски карактер културе, Мирослављево јеванђеље, књижевност, најзначајније задужбине, правни споменици). Последнице сеоба на српску културу (утицај западноевропских културних кретања на српску културу). Успон грађанске класе. Свакодневни живот сеоског и градског становништва. Културна и просветна политика – оснивање Велике школе, Универзитета, академије наука, Народног позоришта. Европски културни утицаји. Личности – Свети Сава, деспот Стефан Лазаревић, монахиња Јефимија, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, Сава Текелија, Петар II Петровић Његош, Паја Јовановић, Урош Предић, Надежда Петровић, Лаза Костић...). 	<ul style="list-style-type: none"> у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак),
---	--	--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> Уочавање промена у свакодневном животу код Срба кроз векове. 		<ul style="list-style-type: none"> Српска култура као део југословенског културног простора (културна сарадња и прожимања, наука, уметнички покрети, хуманитарне и спортске организације, популарна култура, личности – Никола Тесла, Михајло Пупин, Михаило Петровић Алас, Јован Цвијић, Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Јован Дучић, Ксенија Атанасијевић, Слободан Јовановић, Сава Шумановић, Иван Мештровић, Иво Андрић, Милош Црњански, Бојан Ступица, Десанка Максимовић, Борислав Пекић, Добрица Ћосић, Александар Петровић, Александар Поповић, Емир Кустурица, Душан Ковачевић...). 	<ul style="list-style-type: none"> да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, коршћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијало, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина,
<p>Српски народ и Србија у савременом свету</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање политичких и економских односа у савременом свету. Сагледавање међународног положаја Србије. Проширивање знања о најзначајнијим међународним организацијама и чланству Србије у њима. Проширивање знања о последицама научно-технолошког развоја на живот савременог човека. 	<ul style="list-style-type: none"> идентификује најважније чиниоце у међународним политичким и економским односима; разуме место и улогу Србије у савременом свету; утврди значај чланства Србије у међународним организацијама; објасни утицај савремених техничких достигнућа на повезивање људи у свету. 	<ul style="list-style-type: none"> Најутичајније државе и организације у међународним политичким и економским односима. Улога Организације уједињених нација у очувању мира у свету, борби против сиромаштва и заштити културних споменика. Геополитички положај Србије. Чланство Србије у регионалним, европским и светским организацијама (Савет Европе, ОЕБС, ОУН...). Срби ван Србије (проблем избеглица, Црна Гора, Република Српска, Срби у дијаспори). Свет почетком XXI века – научни и технолошки развој, Интернет, утицај медија на јавно мњење, популарна култура, глобализација, тероризам, еколошки проблеми... 	

					<ul style="list-style-type: none"> • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
--	--	--	--	--	---

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Географија
- Социологија са правима грађана
- Грађанско васпитање
- Верска настава

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета: **ФИЗИКА**Годишњи фонд часова: **36**Разред: **први**

1. Развијање функционалне писмености (природно-научна, техничка и математичка);
2. Упознавање и разумевање појава, процеса и односа у природи на основу закона физике и њених метода истраживања;
3. Развијање логичког и апстрактног мишљења;
4. Развијање свести о значају експеримента при упознавању, разумевању и проверавању физичких законитости;
5. Стицање знања о природним ресурсима, њиховој ограничениости и одрживом коришћењу;
6. Развијање правилног односа ученика према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
7. Стицање основних сазнања о процесима и производима различитих технологија;
8. Развијање радних навика и одговорности и способности за примену стечених знања.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Кинематика	Разумевање појмова физичка величина и мерна јединица Упознавање основних кинематичких величина и закона	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • наведе основне физичке величине и њихове мерне јединице и објасни како се добијају јединице изведених физичких величина • дефинише и користи појмове референтни систем, путања, пређени пут, материјална тачка • разуме и користи појмове брзине и убрзања • разликује равномерно и равномерно убрзано праволинијско кретање и примењује законе кретања у једноставнијим примерима 	<ul style="list-style-type: none"> • Физичке величине и њихове јединице • Референтни систем • Подела кретања. Сређа и тренутна брзина • Равномерно праволинијско кретање • Убрзање. Равномерно променљиво праволинијско кретање • <i>Демонстрациони оглед:</i> – Провера кинематичких закона праволинијског кретања помоћу колича, динамометра и тегова 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава са демонстрационим огледима (36 часова) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учионици и у кабинету за физику <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • користити сва доступна наставна средства • користити мултимедијалне презентације • упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу • мотивисати ученике да самостално решавају проблеме користећи истраживачки приступ научном образовању континуирано упућивати ученике на примену физике у будућем позиву и свакодневном животу кроз примере из праксе

Динамика	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање основних динамичких величина и Њутнових закона • Стицање основних знања о гравитацији 	<ul style="list-style-type: none"> • разуме појмове масе, силе и импулса • формулише и примењује Њутнове законе • разликује масу од тежине тела • разуме појмове рада, енергије и снаге и њихову међусобну везу • примењује законе динамике у техници • наведе особине гравитационе силе 	<ul style="list-style-type: none"> • Основне динамичке величине: маса, сила и импулс • Први Њутнов закон – закон инерције • Други Њутнов закон – основни закон динамике • Трећи Њутнов закон – закон акције и реакције • Сила Земљине теже и тежина тела • <i>Демонстрации</i> – <i>огледи:</i> – Мерење силе помоћу динамометра – Провера другог Њутновог закона помоћу колица, динамометра и тегова 	<p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања <p>Оквирни број часова по темама (за 36 часова)</p> <p>Кинематика (7 часова) Динамика (9 часова) Електричне појаве (10 часова) Изабране теме (10 часова)</p>
-----------------	---	--	--	--

Електричне појаве	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о електричном пољу • Упознавање карактеристика једносмерне и наизменичне струје 	<ul style="list-style-type: none"> • схвати појам електричног поља и електростатичке силе • разуме појаву настанка једносмерне струје и електричног отпора проводника • разуме и примењује Омове законе • разуме разлику између једносмерне и наизменичне струје • разуме појмове електрична енергија и снага потрошача 	<ul style="list-style-type: none"> • Електрично поље и електростатичка сила • Једносмерна електрична струја, електрични напон • Електрични отпор проводника • Омов закон за део и за цело струјно коло • Електрична енергија, снага потрошача и веза између њих • Карактеристике наизменичне електричне струје (ефективне вредности струје и напона, фреквенција) • <i>Демонстрациони оглед:</i> – Демонстрација поступака за наелектрисавање тела 	
--------------------------	--	--	--	--

Избране теме	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са појмом еластичне силе и различитим врстама деформација • Упознавање са основним величинама физике топлотних појава • Упознавање са силама отпора у флуидима • Стицање знања о елементима геометријске оптике 	<ul style="list-style-type: none"> • разликује различите врсте деформација • препозна везу између еластичне силе опруге и промене њене дужине • разликује појмове температура и топлота • разуме и користи физичке величине количина топлоте и специфични топлотни капацитет • познаје различите механизме преноса топлоте • разликује силе отпора у течностима и гасовима • разуме појам вискозног трења код течности • разликује лик предмета у равном и сферном огледалу 	<ul style="list-style-type: none"> • Деформације тела • Еластична сила, коефицијент еластичности • Температура, унутрашња енергија, количина топлоте и специфични топлотни капацитет • Механизми преноса топлоте • Силе отпора при кретању тела у флуидима • Елементи геометријске оптике • Конструкција лика код равног и сферних огледала • <i>Демонстрациони оглед:</i> 	
			<ul style="list-style-type: none"> – Демонстрација различитих врста деформација – Демонстрација различитих механизма преноса топлоте – Демонстрација добијања лика предмета помоћу равног и сферног огледала 	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Сви стручни предмети у којима се примењује физика
- Математика
- Информатика
- Хемија

ГЕОГРАФИЈА

Назив предмета:

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **први**

1. Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука;
2. Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи;
3. Стицање нових и продубљених знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије;
4. Стицање нових актуелних знања о порасту, кретањима, структурним променама и територијалном размештају становништва;
5. Разумевање актуелне географске стварности наше земље и савременог света;
6. Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета у мултикултуралном, мултикултуралном и мултијезичком свету;
7. Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју;
8. Оспособљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењу и за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Вода	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о предмету проучавања, подела, значају и месту географије у систему наука • Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише предмет изучавања, значај, развој и место географије у систему наука • разликује природне и друштвене елементе географског простора и свата њихове узајамне узрочно-последичне везе и односе • одреди место географије у систему наука • препозна значај и практичну примену географских сазнања 	<ul style="list-style-type: none"> • Предмет проучавања, подела и место географије у систему наука 	<p>На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава 36 часа</p> <p>Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици</p>

<p align="center">Савремене компоненте географског положаја Србије</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи • Уочавање општих географских карактеристика сагледавањем сложених друштвено – економских процеса и промена у југоисточној Европи на Балканском полуострву и у нашој држави. 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појам и функције државних граница, разуме државно уређење Србије и познаје државна обележја: грб, заставу, химну • објашњава на карти положај и величину територије Србије уз кратак опис битних карактеристика граница са суседним земљама • дефинише појам југоисточна Европа, лоцира на карти Балканско полуострво и идентификује његове опште географске карактеристике: физичке, културне и демографске • анализира промене на политичкој карти Балканског полуострва: настанак и распад Југославије, стварање нових држава и облици њихове сарадње • уочава предности и недостатке географског положаја Србије 	<ul style="list-style-type: none"> • Површина, границе, државно уређење и државна обележја Србије • Савремене компоненте географског положаја Србије 	<p><u>Препоруке за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење савремених електронских помагала, • аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • коришћење информација са Интернета • коришћење интерактивних метода рада • коришћење географских и историјских карата, општих и тематских • коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) <p><u>Оцењивање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршит кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестови знања <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • увод - 2 часа • савремене компоненте географског положаја Србије - 3 часа • природни ресурси Србије и њихов економско географски значај - 7 часова • становништво и насеља Србије - 6 часова • привреда Србије - 4 часа • регионалне целине Србије - 9 часова • Србија и савремени процеси у Европи и свету - 5 часова
---	---	---	--	---

Природни ресурси Србије и њихов економско географски значај				
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање нових и продубљених знања о природи Србије и њеном утицају на живот и привредне делатности људи • Сагледавање физичко-географских компонената простора Србије и разумевање њиховог значаја за живот људи и могућности развоја привреде 	<ul style="list-style-type: none"> • одреди у геолошком саставу Србије заступљеност стена различите старости, састава и порекла значајних за појаву руда и минерала • лоцира у оквиру геотектонске структуре Србије велике целине: Српско-македонску масу, Карпато-балканиде, Унутрашње динариде, Централне динариде и Панонску депресију и објасни њихов постанак (деловање унутрашњих тектонских и спољашњих сила) • идентификује основне макро-целине рељефа Србије: Панонски басен и Планинску област • одреди Планинску област и преглед громалних, карпатско-балканских, динарских планина и већих котлина • објасни елементе и факторе климе, разликује климатске типове у Србији и њихове одлике • направи преглед водног богатства Србије: одреди на карти развоја сливова, објасни постанак, поделу и значај језера и термоминералних вода • закључује о економском значају вода за снабдевање насеља, наводњавање, производњу хидроенергије, пловидбу, рибарство и туризам • дискутује о загађивачима, последицама и мерама заштите • познаје утицај физичко-географских фактора на формирање типова вегетације и разноврсност животињског света панонске и планинске области Србије • дефинише појам природне средине, предмет проучавања заштите природе, значај заштите и унапређивања природе • наведе елементе природне средине, загађиваче воде, ваздуха, земљишта; последице загађивања и мере заштите • препозна појаве штетне по своје природно и културно окружење и активно учествује у њиховој заштити, обнови и унапређивању • дефинише: парк природе, предео изузетних одлика, резерват природе, споменик природе и природне реткости 	<ul style="list-style-type: none"> • Релеф Србије • Клима, биљни и животињски свет (одлике и значај) • Воде и водни ресурси, састав и карактер тла • Заштићена природна добра у Србији и заштита, очување и унапређивање природе 		

Становништво и насеља Србије	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о демографском развоју и распореду становништва у Србији • Уочавање демографских проблема и могућности њиховог превазилажења за свеукупни друштвено-економски развитак наше земље • Формирање свести о нетовању националног и културног идентитета • Проширивање знања о насељима и факторима њиховог развоја • Уочавање трансформације насеља и њихових мрежа и система • Развијање свести о вредности и значају антропогених културних локала 	<ul style="list-style-type: none"> • опише антропогеографска обележја и историјско-географски континуитет насељавања Србије • објасни кретање становништва и територијални размештај становништва у Србији • укаже на промену броја становника Србије и наведе факторе који условљавају промене становништва уз помоћ графичких метода анализира основне демографске одлике; да их објашњава, врши предвиђања и изводи закључке . • дефинише појмове: наталитет, морталитет и природни прираштај. • дефинише појам миграције и разликује типове и видове миграција • објасни структуру становништва у Србији (биолошка, економска, социјална, национална) • разликује појмове: националног, етничког и културног идентитета • изгради став о једнаким правима људи без обзира на расу, националну, верску и другу припадност • објасни демографске проблеме и популациону политику у Србији • објасни радне миграције у европске земље и именује државе и градове у којима има нашег становништва • објасни исељавање нашег становништва на ваневропске континенте • разликује фазе у исељавању Срба у прекоокеанске земље и именује државе и градове у којима живи наше становништво • дефинише појам насеља • објасни постанак, развој и размештај насеља Србије • наведе факторе развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система • именује антропогена културна добра и објасни њихову заштиту 	<ul style="list-style-type: none"> • Антропогеографска обележја Историјско-географски континуитет насељавања Србије • Кретање и територијални размештај становништва (наталитет, морталитет и природни прираштај) • Миграције. Појам, значај, типови и видови • Структура становништва: биолошка, економска, социјална, национална (етничка и верска) • Демографски проблеми и популациона политика у Србији • Постанак, развој и размештај насеља Србије • Подела насеља. Сеоска, градска, приградска и привремена • Економско-географски фактори развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система • Градски центри и њихова улога у регионалној организацији Србије • Антропогена културна добра и њихова заштита. 		

<p>Привреда Србије</p>	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање и продубљивање знања о привреди Србије и њеним основним карактеристикама 	<ul style="list-style-type: none"> анализира утицај природних и друштвених чињеница на условљеност развоја и размештаја привреде Србије и групе гране привреде по секторима анализира утицај природних и друштвених фактора на развој туризма, дефинише и наведе поделу туризма 	<ul style="list-style-type: none"> Основне карактеристике привреде Србије и место туризма и њој 	
<p>Регионалне целине Србије</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стицање и проширивање географских знања о регионалним целинама Србије и сагледавање њихових специфичности 	<ul style="list-style-type: none"> дефинише појам регије и направи картографски преглед регионалних целина Србије лоцира на карти Србије границе Војводине и њених предеоних целина и препозна њене природне и друштвене одлике потврди на карти Србије границе Шумадије и Поморавља и наведе њихове природне и друштвене одлике препозна на карти Србије границе Западне Србије и опише њене природне и друштвене одлике покаже на карти Србије Старовлашко-рашку висину уз анализу њених природних и друштвених одлика лоцира на карти Србије границе Источне Србије и наведе њене природне и друштвене одлике препозна на карти Србије границе Јужног Поморавља и препозна његове природне и друштвене одлике потврди на карти Србије границе Косова и Метохије и дискутује о његовим природним и друштвеним одликама 	<ul style="list-style-type: none"> Војводина Шумадија и Поморавље (западно и велико) Западна Србија Старовлашко-рашка висина Источна Србија Јужно Поморавље Косово и Метохија 	

<p>Србија и савремени процеси у Европи и свету</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о савременим политичким и економским процесима у Европи и свету који су услов за напредак свих земаља и народа • Стварање реалне слике о Србији у светским размерама и савременим међународним процесима 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише појмове: процес интеграције, демократска регионализација, глобализација • објасни економске интеграције на Балкану и у југоисточној Европи и познаје мирољубиву политику Србије у међународним оквирима и на Балкану • опише историјат развоја, наведе циљеве и дефинише проблеме унутар Уније • објасни услове које Србија треба да испуни да би постала равноправна чланица заједнице • опише историјат развоја УН, наведе циљеве и структуру организације и образложи приврженост Србије УН • дефинише појам глобализације и разликује политичке, територијалне, економске, културне и друге видове глобализације 	<ul style="list-style-type: none"> • Сарадња Србије са другим државама и међународним организацијама • Европска унија - оснивање, чланице, циљеви, проблеми, фондови и њихова приступачност • Уједињене нације. • Структура и међународни значај. Србија и УН • Глобализација као светски процес 	
--	---	--	---	--

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Екологија и заштита животне средине
- Грађанско васпитање
- Вера и настава
- Социологија са правима грађана

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета:	ХЕМИЈА
Годишњи фонд часова:	36
Разред:	први
Циљеви предмета:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Развој функционалног система хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета; 2. Разумевање односа између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене; 3. Разумевање природних појава и процеса и хемијског приступа у њиховом изучавању; 4. Развој хемијске научне писмености; 5. Препознавање, разумевање и примена хемијских знања у свакодневном животу и професионалном раду; 6. Разумевање корисности од хемијске производње и за одабрану струку; 7. Развој способности за сагледавање потенцијалних ризика, могућности превенције и мера заштите при хемијским незгодама у свакодневном животу и професионалном раду; 8. Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и у професионалном раду; 9. Развој комуникативности и спремности за сарадњу и тимски рад; 10. Развој одговорности, систематичности, прецизности и позитивног става према учењу; 11. Развој свести о сопственом знању и потреби за даљим професионалним напредовањем.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура супстанце	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање концепта о корпускуларној грађи супстанци Разумевање односа између структуре и супстанци њихових својстава Разумевање утицаја међумолекулских сила на физичка својства супстанци 	<ul style="list-style-type: none"> објасни електроннеутралност атома објасни појам изотопа и примену изотопа разликује атом од јона напише симболе елемената и формуле једињења објасни узрок хемијског везивања атома објасни типове хемијских веза разликује јонску везу од ковалентне везе разликује неполарну од поларне ковалентне везе објасни да својства хемијских једињења зависе од типа хемијске везе објасни појам релативне атомске масе и релативне молекулске масе објасни појам количине супстанце и повезаност количине супстанце са масом супстанце објасни квантитативно значење симбола и формула 	<ul style="list-style-type: none"> Грађа атома, атомски и масени број. Релативна атомска маса Хемијски симболи и формуле Хемијска веза (јонска и ковалентна веза). Релативна молекулска маса 	<p>На почетку теме, ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начином оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава демонстрациони огледи <p>Место реализације наставе</p> <p>Теоријска настава се реализује у:</p> <ul style="list-style-type: none"> одговарајућем кабинету специјализованој учионици учионици

Дисперзни системи				<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • ново градиво обрадити увођењем што више примера из реалног живота и подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • у настави се изводе сви предвиђени демонстрациони огледи, како би ученици разумели значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији • наставник бира примере и демонстрационе огледе у складу са потребама струке • прилагодити разматрање квантитативног аспекта хемијских реакција потребама образовног профила • упућивати ученике на претраживање различитих извора, применом савремених технологија за прикупљање хемијских података • указивати на корисност и штетност хемијских производа по здравље људи • указивати на повезаност хемије са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмену проверу знања • писану проверу знања <p>Број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Структура султанце (5) • Диспезни системи (4) • Хемијске реакције (5) • Хемија елемената и једињења (20) • Хемијски аспекти загађивања животне (2)
<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање односа између квалитативног састава дисперзног система и његових својстава • Разумевање односа између квантитативног односа компоненти раствора и његових својстава • Сагледавање значаја примене дисперзних система у свакодневном животу и професионалном раду 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни да су дисперзни системи смеше више чистих султанци • разликује дисперзну фазу и дисперзно средство • објасни појам хомогене смеше • објасни појам и наведе примену аеросола, суспензија, емулзија и колоида • објасни утицај температуре на растворљивост султанци • израчуна масени процентни садржај раствора • објасни појам количинске концентрације раствора 	<ul style="list-style-type: none"> • Дисперзни системи • Растворљивост • Масени процентни садржај раствора • Количинска концентрација раствора <p>демонстрациони огледи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • припремање раствора познате количинске концентрације • припремање раствора познатог масеног процентног садржаја • размена енергије између система и околине /растварање амонијум-хлорида и натријум-хидроксида у води/ 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • ново градиво обрадити увођењем што више примера из реалног живота и подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • у настави се изводе сви предвиђени демонстрациони огледи, како би ученици разумели значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији • наставник бира примере и демонстрационе огледе у складу са потребама струке • прилагодити разматрање квантитативног аспекта хемијских реакција потребама образовног профила • упућивати ученике на претраживање различитих извора, применом савремених технологија за прикупљање хемијских података • указивати на корисност и штетност хемијских производа по здравље људи • указивати на повезаност хемије са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмену проверу знања • писану проверу знања <p>Број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Структура султанце (5) • Диспезни системи (4) • Хемијске реакције (5) • Хемија елемената и једињења (20) • Хемијски аспекти загађивања животне (2) 	

<p style="text-align: center;">Хемијске реакције</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разумевање концепта одржања материје кроз принципе одржања масе и енергије • Разумевање концепта о корпускуларној грађи супстанци у процесу одигравања хемијских реакција 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни да хемијска промена значи настајање нових супстанци, раскидањем старих и стварањем нових хемијских веза • разликује реакције синтезе и анализе • напише једначине за хемијске реакције • примени знања из стехиометријског израчунавања на хемијским јединицама • разликује егзотермне и ендотермне реакције • наведе факторе који утичу на брзину хемијске реакције • објасни значај хемијске равнотеже за процесе из свакодневног живота • објасни појам електролита • објасни појам јаких и слабих електролита • прикаже електролитичку дисоцијацију киселина, база и соли хемијским једначинама • разликује киселу, базну и неутралну средину на основу рН вредности раствора 	<ul style="list-style-type: none"> • Хемијске реакције, хемијске једначине и квантитативни аспект хемијских реакција • Топлотни ефекти хемијских реакција • Брзина хемијске реакције и хемијска равнотежа • Електролити и електролитичка дисоцијација киселина, база и соли • рН вредност <p>демонстрациони огледи: кретање честича као услов за хемијску реакцију /реакција између гасовитог амонијака и гасовитог хлороводоника/</p>	
КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА				
<ul style="list-style-type: none"> • Физика • Екологија и заштита животне средине • Текстилни материјали 				

ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Назив предмета:

Годишњи фонд часова: **33 часа**

Разред: **други**

1. Схватање односа човека и животне средине;

2. Разумевање структуре екосистема и биосфере;

3. Схватање концепта одрживог развоја;

4. Проширивање знања о различитим облицима загађивања животне средине и њиховим утицајима на здравље човека.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Основни појмови екологије	<ul style="list-style-type: none"> Проширивање знања о предмету истраживања и значају екологије Схватање структуре екосистема/биосфере и процеса који се у њима одвијају Разумевање значаја биодиверзитета за опстанак живота на Земљи 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> дефинише предмет истраживања и значај екологије објасни структуру екосистема објасни процесе који се одигравају у екосистему анализира међусобне односе организама у ланцима исхране објасни структуру биосфере анализира биогеохемијске циклусе у биосфери утврђује значај биодиверзитета за опстанак живота на Земљи 	<ul style="list-style-type: none"> Дефиниција, предмет истраживања и значај екологије Структура екосистема Процеси који се одигравају у екосистему Биодиверзитет Биосфера као јединствени еколошки систем Земље 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела)</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Кабинет за биологију, биолошка радионица, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса, природа <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> поштовање свих дидактичких принципа примена природних наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких/еколошких наставних екскурзија

<p>Животна средина и одрживи развој</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о врстама загађивања животне средине • Разумевање концепта одрживог развоја • Разумевање значаја различитих облика заштите и унапређивања животне средине • Развијање свести о последицама глобалних климатских промена • Упознавање са еколошким проблемима у графичкој индустрији и могућностима за њихово решавање • Развијање одговорности за заштиту животне и радне средине 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе изворе загађивања животне средине • анализира врсте загађивања свог непосредног окружења • процени последице загађивања животне средине • објасни значај одрживог развоја • наведе облике енергетске ефикасности • наведе узроке нестајања биљних и животињских врста на територији Србије • испољи одговоран однос према домаћим животињама, кућним љубимцима, огледним животињама, крзнашцима и осталим угроженим животињским и биљним врстама • процени последице глобалних климатских промена • разликује алтернативне материјале који мање загађују животну и радну средину • познаје графичке материјале који могу да се рециклирају • наведе начине одлагања отпада 	<ul style="list-style-type: none"> • Извори загађивања животне средине • Последице загађивања животне средине • Заштита животне средине и одрживи развој • Глобалне промене у животној средини и њихове последице • Истраживање и примена алтернативних материјала који су мање отровни за људско здравље и мање угрожавају животну и радну средину • Превенција и санација акцидната • Рециклажа папира и графичких материјала • Управљање отпадом 	<ul style="list-style-type: none"> • комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије) • реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти) <p>Оцењивање Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката)</p> <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • основни појмови екологије (8 часова) • животна средина и одрживи развој (15 часова) • еколошка култура (10 часова)
--	--	---	---	--

<p>Еколошка култура</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о начинима и значају одржавања личне хигијене и радног простора и радног простора • Схватање значаја правилне употребе производа • Разумевање различитих утицаја на здравље човека 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни значај одржавања личне хигијене, хигијене животног и радног простора • разликује адитиве опасне по здравље • објасни значај употребе производа у складу са декларацијом и упутством у циљу очувања сопственог здравља и заштите животне средине • процени значај употребе биоразградиве амбалаже • протумачи утицаје стреса, буке, психоактивних супстанци, брзе хране и физичке активности на здравље човека 	<ul style="list-style-type: none"> • Уређење животног и радног простора • Потрошачка култура • Употреба ГМ хране • Утицај савременог начина живота на здравље човека 	
------------------------------------	--	---	--	--

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Географија
- Хемија
- Основи графичке технике
- Технологија графичког материјала

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Назив предмета:

Годишњи фонд часова: 28 часова

Разред: трећи

Циљеви предмета:

1. развијање визуелног опажања, стваралачког и критичког мишљења, естетских критеријума, индивидуалности, самопоуздања, радозналости, предумимљивости, емпатије и толеранције;
2. оспособљавање за изражавање идеја, ставова и емоција традиционалним и/или савременим визуелним медијима, за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад, за сарадњу и тимски рад;
3. упознавање са значајем и улогом визуелне уметности у друштву, свакодневном животу и раду и са најзначајнијим националним и светским уметничким делима, уметницима и споменицима културе;
4. формирање позитивног става према очувању визуелног националног идентитета, националне и светске културне баштине;
5. отивисање ученика да допринесе естетском и одговорном начину живљења, да се континуирано усавршавају и да прате дешавања у уметности и култури.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Композиција	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са улогом визуелне уметности у друштву; • Унапређивање визуелног опажања, естетских критеријума и визуелне комуникације; • Формирање толерантног става према разликама у индивидуалном опажању, тумачењу и доживљају опаженог. 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разматра повезаност визуелне уметности и друштва кроз историју • опише однос елемената композиције који уочава разматра теме и идеје у делима визуелне уметности и визуелне поруке са којима се среће • изрази своју замисао у одабраној традиционалној техници • укаже на естетичке вредности које уочава у радовима уметника 	<ul style="list-style-type: none"> • Улога визуелне уметности кроз периоде и епохе. Визуелна уметност у савременом друштву; • Медји визуелних уметности, материјали, технике и средстава. Утицај савремене технологије на визуелну уметност; • Врсте композиција, елементи и принципи компоновања, тематика, мотиви, поруке и идеје; • Уметничка дела и неуметнички радови (шунд, кич, дечји радови...). Разлике у индивидуалном доживљају уметничког дела. 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ol style="list-style-type: none"> a. Наставник планира број часова за сваку тему, имајући у виду да је 7 часова минимум за реализацију једне теме. Треба предвидети и могућност да се ученици дуже задрже на теми која их нарочито интересује; b. На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања. По завршетку теме изложити радове свих ученика ради процене и самопроцене и разговарати о начину на који су учили, као и о могућој примени наученог; c. Предложени садржаји су полазна тачка за разговор, који наставник може да допуну другим садржајима, при чему треба имати у виду да садржаји и начин учења садржаја

<p>Дизајн</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање основних знања о развоју дизајна, уметничким занимањима и занимањима која су непосредно повезана са дизајном; • Оспособљавање за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад; • Развијање креативности. 	<ul style="list-style-type: none"> • пореди врсте дизајна и радове дизајнера на основу одабраног или договореног критеријума • реши задати проблем комбинујући свесно или случајно одабране елементе/мотиве • изрази своју идеју у одабраном, задатом или доступном медију, материјалу и техници • користи различите информације као подстицај за стваралачки рад 	<ul style="list-style-type: none"> • Производи уметничких заната од првих цивилизација до појаве индустријског дизајна. Развој дизајна, врсте дизајна. Уметничка занимања и занимања која су непосредно повезана са дизајном; • Дизајн у XXI веку; • Извори (окружење, природа, уметничка дела, музика, филмови, литература...) и начини доношења до креативних идеја и решења. 	<p>треба да буду везани за активности ученика које воде ка развијању креативности;</p> <p>Приликом разматрања садржаја треба указати на повезаност садржаја са сродним садржајима других наставних предмета, са свакодневним животним ситуацијама и са будућим занимањем;</p> <p>Наставник припрема визуелне примере и презентације. Ученици могу да праве презентације у апликативном програму или на други начин; самостално, у пару или тиму. Наставник поставља критеријуме за израду презентације (садржај, однос слике и текста...);</p>
<p>Простор</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са врстама простора, елементима амбијента и значајем обликовања простора; • Развијање опажања, креативности, радозналости и естетских критеријума; • Формирање позитивног става према естетичким вредностима у ужем и ширем окружењу. 	<ul style="list-style-type: none"> • пореди амбијент простора различитих намена • разматра значај обликовања простора за будуће занимање • реши проблем комбинујући задате и одабране елементе, материјале и/или информације • изрази своју замисао у одабраном медију, материјалу и техници 	<ul style="list-style-type: none"> • Реалан простор (дизајн екстеријера и ентеријера). Амбијент (елементи који чине амбијент простора). Кретање облика у простору; • Простор приказан на дводимензионалној подлози и илузија простора (на пример, илузија дубине простора на сцени постигнута помоћу кулиса, слике, огледала, светла...). Перспектива. Дигитална фотографија; Виртуелни простор (екран, 3Д филмови, холограми...). 	<p>Исходи су дефинисани тако да сви ученици могу да их остваре у мањој или већој мери. Ради објективног оцењивања наставник може да формира чек-листе за процену и самопроцену постигнућа.</p> <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • процену и самопроцену радова • разговор презентацију

Култура и уметничко наслеђе	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са значајем визуелне уметности за савремено друштво и најзначајнијим националним и светским уметничким делима и споменицима културе; • Развијање опажања, естетских критеријума, критичког мишљења и радозналости; • Мотивисање ученика да прате дешавања у култури и уметности. 	<ul style="list-style-type: none"> • разматра значај визуелне уметности и културе у савременом друштву • прави, самостално или у сарадњи са другима, презентације о одабраним уметничким делима, уметницима или споменицима културе • користи уметничка дела као подстицај за стваралачки рад • предложи посету актуелном догађају културе или виртуелном музеју/галерији/локалитету 	<ul style="list-style-type: none"> • Значај визуелне културе и уметности за лични развој, комуникацију, будуће занимање, национални идентитет, развој туризма, привреду, очување животне средине, рециклажу и за смањење сиромаштва; • Најзначајнија дела светске и националне уметничке баштине; • Начин информисања о дешавањима у култури и уметности. 	
------------------------------------	---	--	--	--

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета: Социологија са правима грађана

Годишњи фонд часова: 28

Разред: трећи

- Оспособљава ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва
- Развија способност, код ученика, за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву;
- Унапређује ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: <ul style="list-style-type: none"> • схвати структуру и организацију друштва • објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу • схвати друштвену поделу рада • објасни узроке друштвеног раслојавања • наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих • разликује особености сеоског и градског становништва 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам и елементи друштва • Друштвене групе • Брак и породица • Друштвена подела рада • Друштвено раслојавање • Друштвене установе и организације • Насеља и становништво 	<ul style="list-style-type: none"> • На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (28 часова)

<p>Држава и политика</p>	<ul style="list-style-type: none"> • У познавање са политиком као вештином управљања друштвом • Оспособљавање за демократско мишљење • У познавање са функционисањем државних институција и органа власти • Развијање знања о аутономији и локалној самоуправи 	<ul style="list-style-type: none"> • опише улогу политике у друштву • објасни појам, развој и облике демократије • разликује законодавну, извршну и судску власт • разликује удружења грађана и политичке партије • препозна идеолошке разлике партија и поделу на левицу, десницу и центар • схвати изборни поступак и конституисање скупштине и владе • разликује државне органе власти • разликује аутономију и локалну самоуправу • разуме функционисање локалне самоуправе 	<ul style="list-style-type: none"> • Политика - вештина управљања друштвом • Појам и развој демократије • Конститутивни елементи државе • Подела власти • Организације грађана • Политичке партије • Избори • Скупштина • Државни органи власти • Облици аутономије • Демократска локална самоуправа 	<p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава се реализује у учioniци <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет • Користити Устав и релевантне законе у зависности од садржаја који се обрађује
<p>Грађанин и његова права и слободе</p>	<p>Богађење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • схвати људска права и слободе и свој положај у друштву • зна на који начин се штите права и слободе грађана 	<ul style="list-style-type: none"> • Политичке слободе и права грађана • Економске слободе и права грађана • Личне слободе и права грађана • Остале слободе и права грађана • Заштита уставом гарантованих права и слобода 	<p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

<p>Устав и правна држава у Републици Србији</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечама и правосудним системом Републике Србије 	<ul style="list-style-type: none"> схвати значај устава као највишег правног акта разликује устав од закона направи преглед развоја уставности у Србији уочи значај владавине права и правне државе зна основне одредбе Устава Републике Србије схвати функционисање правосудног система Републике Србије 	<ul style="list-style-type: none"> Значење Устава Републике Србије Принципи уставности и законитости Уставни суд Редовни судови 	<p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Структура и организација друштва (6 часова) Устав и правна држава у Србији (3 часа) Држава и политика (6 часова) Грађанин и његова права и слободе у Србији (3 часа) Култура и друштво (6 часова) Друштвене промене и развој друштва (4 часа)
<p>Култура и друштво</p>	<ul style="list-style-type: none"> Развијање знања о културним тековинама 	<ul style="list-style-type: none"> уочи разлику и сличности између културе и цивилизације схвати настанак религије и религијског мишљења идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства разликује обичај и морал схвати разлику између културе, подкултуре, шунда и кича 	<ul style="list-style-type: none"> Појам културе и цивилизације Религија Настанак религијског мишљења Монотеистичке религије Хришћанство Обичај и морал Уметност Масовна култура 	
<p>Друштвене промене и развој друштва</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва 	<ul style="list-style-type: none"> промене зна основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости препозна друштвени развој формира став према савременим тенденцијама у развоју глобалног друштва 	<ul style="list-style-type: none"> Појам и врсте друштвених промена Друштвена покретљивост Друштвени развој 	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

– Историја

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Б: ИЗБОРНИ ОПШЕТОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

ИЗАБРАНИ СПОРТ

Годишњи фонд: **28 часова (према наставном плану)**

Разред : **трећи разред**

Циљ наставе предмета – изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Циљеви предмета:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Предлог спортова који се понуде ученицима као избор: У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања: атлетика	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са вредностима спорта усперени развој и одржавање моторичких способности ученика; учење и усавршавање моторичких форми изабраног спорта; стицање теоријских знања у изабраном спорту; познавање правила такмичења у изабраном спорту; формирање навика за бављење изабраним спортом; социјализациј а ученика кроз изабрани спорт и 	<ul style="list-style-type: none"> теоријски објасни вредности физичких активности при учествовању у спортској игри; прикаже техничке вештине индивидуалне технике; прикаже , објасни и демонстрира колективну тактику спортске гране са којом се упознао и учио; игра уз примену правила игре; учествује у организацији школских спортских такмичења примењује правила фер плеја 	<ul style="list-style-type: none"> Програмски садржаји физичког васпитања-изабраног спорта чини следећа структура: <ul style="list-style-type: none"> развијање моторичких способности ученика; спортско-техничко образовање ученика (обучавање и усавршавање технике); индивидуална и колективна тактика изабраног спорта; теоријско образовање; правила изабраног спорта; организовање унутар одељењских и међуодељењских такмичења. <p style="text-align: center;">ТЕОРИЈСКО ОБРАЗОВАЊЕ</p> <ul style="list-style-type: none"> упознавање ученика вредностима изабраног спорта; упознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; упознавање ученика са етичким вредностима и слабостима спорта; упознавање ученика са естетским вредностима спорта. 	<ul style="list-style-type: none"> Настава физичко васпитање - изабрани спорт је изборни предмет и реализује се у оквиру редовне наставе са једним или два часа недељно који се уноси у распоред часова школе. Часови се уписују према редовном распореду часова у рубрику дневника под називом - изабрани спорт (нпр.атлетика) и посебно се нумеришу; сваки ученик је обавезан да се определи за један спорт које му се понуди почетком школске године, а још боље на крају претходног разреда; школа ученицима треба да понуди такав избор да њиме буду понуђени најмање два индивидуална и два колективна спорта. Уколико школа има оптималне услове за рад, ученицима се може понудити и више спортова; прихватају се они спортови за које се определило највише ученика у једном одељењу (цело одељење реализује програм изабраног спорта целе школске године). Избор спорта врши се на нивоу одељења;
гимнастика				
ритмичка гимнастика				

	<p>неговање етичких вредности према учесницима у такмичења;</p> <ul style="list-style-type: none"> • откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом. 		<p>Минимални образовни захтеви :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предметни наставници утврђују минималне образовне захтеве, у складу са усвојеним програмом за сваки изабрани спорт. Под тим се подразумева: • савладаност основне технике и њена примена; • познавање и примена елементарне тактике; • познавање и примена правила; • ангажованост и учешће ученика на такмичењима у изабраном спорту. 	<ul style="list-style-type: none"> • предлог за изабрани спорт даје актив наставника физичког васпитања, у складу са условима рада школе. • предлог мора бити реалан; • предлажу се спортови за које постоје адекватни услови; • ученици једног одељења могу изабрати исти спорт који су упражњавали у предходним разредима или могу изабрати нови спорт који до тада нису упражњавали. <p style="text-align: center;">ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основне карактеристике програму су: • изборност; • да служе потребама ученика; • омогућавање наставницима не само да планирају већ и да програмирају рад у настави у складу са сопственим знањима, искуствима; • програм у великој мери омогућава креативност наставника; • програм је у функцији целокупне наставе физичког васпитања ученика. • Предлог спортова који се понуде ученицима као
рукомет	<ul style="list-style-type: none"> • учење и усавршавање основних и сложених елемената технике изабраног спорта; 			
кошарка	<ul style="list-style-type: none"> • пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи технике, начин вежбања-тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања, правила такмичења у 			
одбојка				

<p>мали фудбал</p>	<p>спорту итд.) и њихова примена у пракси;</p> <ul style="list-style-type: none"> • учење и усавршавање основне тактике изабраног спорта и њена примене у пракси; 		<p>избор.</p> <p>1. У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања:</p> <ul style="list-style-type: none"> • атлетика; • гимнастика; • ритмичка гимнастика; • рукомет; • кошарка; • одбојка; • мали фудбал; • плес. <p>2. Спортови који се налазе у програмима такмичења „Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање Србије“:</p> <p>3. Спортови за које је заинтересована локална средина, односно локална самоуправа.</p> <p>4. Спортови за које постоје одговарајући природни и материјални ресурси: - скијање; - веслање.</p> <p>5. Спортови са којима су се ученици упознали кроз курсне облике рада.</p> <p><i>Дидактичко-методичко упутство за реализацију часова изабране спортске гране (изборног спорта)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • часове изабране спортске гране потребно је са методичког становишта у
<p>плес</p>	<p>задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и групним поистовећењем и др;</p> <ul style="list-style-type: none"> • стварање објективних представа ученика о сопственим могућностима за учешће у изабраном спорту; • подстицање стваралаштва ученика у спорту (у домену 		

	<p>технике, тактике и такмичења).</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; • упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; • упознавање ученика са етичким вредностима и слабостима спорта; • упознавање ученика са естетским вредностима спорта. 		<p>што већој мери прилагодити моделу часа физичког васпитања;</p> <ul style="list-style-type: none"> • у складу са моторичким формама које карактеришу изабрани спорт и које се примењују у основној фази часа, неопходно је бирати вежбања, како за уводно-припремну тако и завршну фазу часа; • тежиште рада у свим изабраним спортовима да је на техници и њеној примени у ситуационим условима; • код индивидуалних спортова инсистирати на примени кретања у такмичарским условима;Настојати да се трчи или плива што брже, скаче што више или баца што даље, постиже што више кругова итд.; • код колективних спортова (спортских игара) форсирати уважавање технике и тактике највише кроз игру и ситуационе услове приближне условима игре; • на сваком часу у одређеним временским интервалима спроводити такмичење између екипа. • у раду на овим часовима неопходно је правити тимове-екипе према способностима; • на часовима изабраног спорта обавезно је
--	---	--	---

<p>примењивати диференциране облике рада у складу са знањима и способностима ученика. Овакав приступ је обавезан уважавајући структуру ученика који су се определили за одређени спорт (има оних који су се тим спортом већ бавили или се њиме баве и ученика почетника);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • садржаје рада на часовима програмирају наставници задужени за реализацију предмета – физичко васпитање – изабрани спорт у складу са знањима о спортској грани и сагледавањем способности и знања ученика; 	<ul style="list-style-type: none"> • програмирани садржаји планирају се као и сви остали часови наставе физичког васпитања; оцењивање ученика је у складу са обимом и квалитетом оног научног садржаја који је за ученике одређен (програм за почетнике и програм за напредније); • реализацијом часова физичког васпитања – изабрани спорт пратити и запажати ученике који су посебно талентовани за спорт и упућивати их да се њиме баве и изван школе у клубовима и спортским школама ако то желе или имају

<p>интересовања;</p> <ul style="list-style-type: none"> • током рада са ученицима уочавати оне чије се интересовање за одређени спорт не поклапа са њиховим могућностима и истим на крају школске године саветовати за који спорт да се одреде у наредној школској години. 	<p>II ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО- ОБРАЗОВНОГ РАДА</p> <ul style="list-style-type: none"> • садржаји наставе физичко васпитање - изабрани спорт могу се реализовати у објектима школе, на одговарајућим вежбалиштима - објектима ван школе, под условом да се налазе у близини школе или да је за ученике организован наменски превоз (спортска хала, базен, отворени терени, клизалиште, скијалиште итд.); • часови се могу организовати у истој смени у оквиру распореда часова са другим предметима или у супротној смени, ако за тим постоји потреба и адекватни услови. 			
---	---	--	--	--

<p>III ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО- ОБРАЗОВНОГ РАДА</p> <ul style="list-style-type: none"> • планирање образовно-васпитног рада спроводе наставници у складу са основним принципима планирања наставе физичког васпитања. Годишњи план рада је обавезни облик насатвог планирања из кога проистичу месечни и недељни планови рада; сходно уобичајеној пракси, наставници обавезно израђују и припрему за појединачан час. Припрема за час базира се на прихваћеној четвороделној структури часа примереног потребама наставе физичког васпитања. 	<p>IV ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ</p> <p><i>Праћење и вредновање постигнућа ученика</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење напретка ученика обавља се sukcesивно током целе школске године, а на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине. У осмом разреду оцењивање се врши бројчано, на основу остваривања оперативних задатака и минималних образовних захтева: 										
---	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

				<ul style="list-style-type: none"> • стање моторичких способности; • усвојене здравствено-хигијенске навике; • достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика у складу са индивидуалним могућностима; • однос према раду.
				<p>1. Праћење и вредновање моторичких способности врши се на основу савладаности програмског садржаја којим се подстиче развој оних физичких способности за које је овај узраст критичан период због њихове трансформације под утицајем физичких активности – координација, гипкост, равнотежа, брзина, снага и издржљивост.</p>
				<p>2. Усвојеност здравствено-хигијенских навика прати се на основу утврђивања нивоа правилног држања тела и одржавања личне и колективне хигијене, а, такође, и на основу усвојености и примене знања из области здравља.</p>
				<p>3. Степен савладаности моторних знања и умења спроводи се на основу минималних програмских захтева, који је утврђен на крају навођења програмских садржаја.</p>
				<p>4. Однос према раду вреднује</p>

<p>се на основу редовног и активног учествовања у наставном процесу, такмичењима и ваншколским активностима.</p> <p>Оцењивање ученика у оквиру праћења и вредновања наставног процеса, врши се на основу правилника о оцењивању ученика основне школе и на основу савремених дидактичко методичких знања.</p>	<p>Педагошка документација и дидактички материјал</p> <p>Обавезна педагошка документација је:</p> <p><i>Дневник рада</i>, структура и садржај утврђује се на републичком нивоу и одобрава га министар, а наставнику се оставља могућност да га допуни оним материјалом за које има још потребе.</p> <p><i>Планови рада</i>: годишњи, по разредима и циклусима, план стручног актива, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.</p> <p><i>Писане пријеме</i> наставник сачињава за поједине наставне теме које садрже: временску артикулацију остваривања наставне теме (укупан и редни број часова, време реализације),</p>

<p>конзистентну дидактичку структуру часова (облике рада, методичке поступке обучавања и увежбавања).</p> <p><i>Радни картон:</i> има сваки ученик са програмом садржаја који се вежба, а који сачињава учитељ или предметни наставник и који је прилагођен конкретним условима рада.</p> <p><i>Формулари за обраду података за:</i> стање физичких способности, реализацију програмских садржаја у часовној и ванчасовној организацији рада.</p> <p><i>Оцигледна средства:</i> пртежи, контурограми, видео-траке аранжиране, таблице оријентационих вредности моторичких способности, разноврсна обележавања радних места и други писани материјали који упућују ученике на лакше разумевање и остваривање радних циљева и задатака.</p>							
---	--	--	--	--	--	--	--

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета:

ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)

Годишњи фонд часова:

28

Разред:

трећи

- Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
- Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
- Развијање индивидуалног и националног идентитета;
- Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
- Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
- Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о миграцијама село – град као константним појавама у историји људског друштва. • Проширивање знања о животу сеоског и градског становништва у Србији у XIX и XX веку. 	<ul style="list-style-type: none"> • опише начин живот у српским селима у XIX и XX веку; • уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; • разуме значај и последице развоја модерних градова; • образложи најважније узроке и последице миграција село – град; • уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; • уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> • Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; просторно и урбано планирање; индустријске четврти, рачничка насеља и предграђа; бојемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и складиштење отпада; становање – грађевински материјали, начин градње, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемињавање стамбеног простора). • Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, варош, варошица, „дивља” насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фликери трамваја, трамваји и 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава. <p>Место реализације наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава реализује се у учионици или одговарајућем кабинету. <p>Оцењивање: Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања. <p>Оквирни број часова по темама:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину часова предвиђених наставним планом.

			<p>обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; задруга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).</p>	<p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложити шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири, структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси
<p>Култура одевња и исхране некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о променама у начину одевња и исхране кроз историју; • Уочавање промена у начину одевња код Срба кроз историју; • Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевња и исхрану код Срба кроз историју; 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја културе одевња од антике до савременог доба; • идентификује основна обележја културе одевња код Срба кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевња између села и града кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевња између припадника различитих друштвених група кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин одевња код Срба кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике исхране у различитим историјским периодима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Култура одевња од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевњу код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилови у одевњу, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одећа, шине као карактеристика одевња младих у читавом свету; накит, фризури, шминка, парфеми...); • Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кулеља, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевњу код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узор у облачењу српског грађанског staleжа; униформе државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевња); • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; песни и мрсни шиклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. • Развијање критичког става према рату. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи. 	<p>хране”).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мелдани, појава патронаг оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања). 	<p>били предочени јасно, детаљно, живо и динамично,</p> <ul style="list-style-type: none"> • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обликовање културно-историјских споменика и посете установама културе, треба искористити и утицај наставе
	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и значају банака кроз историју; • уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; • примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца). • Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деонича, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву...). • Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац; историјски феномен „кварења” новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...). • Новац у Србији некад и сад (историјат 	
<p>Војска, оружје и рат некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. • Развијање критичког става према рату. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја ратовања и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мелдани, појава патронаг оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања). 	
<p>Новац и банке кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз историју. • Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. • Проширивање знања о историји новца и развоју 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и значају банака кроз историју; • уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; • примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца). • Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деонича, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву...). • Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац; историјски феномен „кварења” новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...). • Новац у Србији некад и сад (историјат 	

	<p>банкарства код Срба.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. • Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. • Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. • Проширивање знања о веровањима и обичајима кроз историју. 	<p>новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији).</p>	<p>историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика,</p> <ul style="list-style-type: none"> • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, • током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, • задатак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и подучава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења заснованог на провереним чињеницама и аргументима. • овај предмет пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учioniца, укључивање родитеља и суграђана који
<p>Верски живот и обичаји кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; • идентификује сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; • уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју; • препозна и разуме основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју. 	<ul style="list-style-type: none"> • Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...). • Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...). • Религије Далског истока. • Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). • Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православца, муслимана, Јевреја; атеизам). 	<ul style="list-style-type: none"> • веровања у старом Египту и Месопотамији, стара Грка и Рим). • Образовање и васпитање у средњем веку (манастри као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). • Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај 	
<p>Образовање и васпитање кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју образовања кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. • Разумевање утицаја 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба; • опише развој система образовања и васпитања кроз историју; • опише развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; • упореди карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; • изведе закључак о значају 	<ul style="list-style-type: none"> • Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грка и Рим). • Образовање и васпитање у средњем веку (манастри као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). • Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај 	

	<p>привредног развоја на квалитет образовања.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју. 	<p>образовања и васпитања у животу људи;</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна међусобну условљеност степена привредног развоја и квалитета образовања. 	<p>ученика – наглашавање, одевање ученика...).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања; значај Хиландара, просветитељски рад у устаничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одевање ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика). 	<p>поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма,</p> <ul style="list-style-type: none"> • наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...), • у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставничкова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет, • у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература: <p>Д. М. Ацовић, <i>Хералдика и Срби</i>, Београд 2008. Д. Бабац, <i>Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату</i>, Београд 2006. Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, <i>Црногорска војска 1896–1916</i>, Београд 2007. Д. Бандић, <i>Народна религија Срба у 100 појмова</i>, Београд 2004. В. Бикић, <i>Средњовековно село</i>, Београд 2007. М. Благојевић, <i>Србија у доба Немачића</i>, Београд 1989. С. Бојанин, <i>Забаве и светковине у средњовековној Србији (од краја XII до краја XV века)</i>, Београд 2005. Е. Бухари, <i>Наталеонова гардијска коњача</i>, Београд 2006. А. Веселиновић, Р. Љушић, <i>Српске династије</i>, Нови Сад 2001. П. Вилар, <i>Злато и новац у новјести 1450–1920</i>, Београд 1990. А. Вулетић, Ј. Мијалиновић, <i>Између</i></p>
<p>Комуникације, путовања и туризам некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. • Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових култура. 	<ul style="list-style-type: none"> • опише развој комуникација од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике комуникације у различитим периодима; • изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; • разуме последице развоја модерних комуникација; • изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; • користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; • уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура. 	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација; ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионског саобраћаја; ауто и авио клубови, новине и новинарство, Интернет, откривање нових дестинација, гостионице и хотели, бање). 	<p>Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Друштвени живот код Срба кроз
<p>Друштвени и породични живот кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у 	<ul style="list-style-type: none"> • идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; • идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; • наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; • наведе основна обележја 	<p>Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Друштвени живот код Срба кроз 	<p>Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Друштвени живот код Срба кроз

	<p>историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...). • Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...) 	<p>породичног живота код Срба кроз историју:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упореди карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; • уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; • истакне одлике друштвеног и породичног живота данас у односу на раније епохе. 	<p>друштвеном и породичном живота некад и сад.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз историју. 	<p>посела и багова. Живот у Србији у 19. веку. Београд 2005.</p> <p>Р. Вучетић, <i>Престоница независне Србије (1878–1918)</i>, Београд 2008.</p> <p>К. Гравет, <i>Витезови</i>, Београд 2006.</p> <p>С. Димитријевић, <i>Средњовековни српски новци</i>, Београд 1997.</p> <p>Љ. Димић, <i>Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941, I–III</i>, Београд 1996.</p> <p>А. Ђуровић, <i>Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914</i>, Београд 2004.</p> <p><i>Историја приватног живота, I–V</i>, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004.</p> <p>М. Јовановић-Стојимировић, <i>Сигурете старог Београда</i>, Београд 2008.</p> <p>Д. Косановић, <i>Почеци кинематографије на тлу Југославије 1896–1918</i>, Београд 1985.</p> <p><i>Лексикон српског средњег века</i>, приредили С. Ђирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Београд 1918–1941</i>, Београд 1992.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Београд између Истока и Запада 1948–1965</i>, Београд 1996.</p> <p>П. Ј. Марковић, <i>Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији</i>, Београд 2007.</p> <p>М. Милићевић, <i>Грб Србије: развој кроз историју</i>, Београд 1995.</p> <p>Ј. Минодраговић, <i>Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој</i>, Београд 1914.</p> <p>Д. Мрђеновић, А. Палавестра, Д. Спасић, <i>Родословне таблице и грбови српских династија и властеле</i>, Београд 1987.</p> <p><i>Образовање код Срба кроз векове</i>, Београд 2001.</p> <p>Е. Пирсон, <i>Стара Грчка</i>, Београд 2006.</p>
<p>Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора). • Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, дагеротипија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава колор филмова; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку). • Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; • опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; • разуме последње развоја фотографије, филма, радија и телевизије. 	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. • Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот. • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. • Уочавање значаја фотографије, 	

	<p>филма, радија и телевизије као историјских извора.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз историју. • Уочавање утицаја економског и културног развоја на степен здравствене културе. • Проширивање знања о развоју здравствене културе код Срба. 	<p>филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда).</p>	<p>Р. Плат, <i>Свет филма</i>, Београд 2006. <i>Приватни живот у српским земљама средњег века</i>, приредиле С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004. <i>Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба</i>, приредио А. Фотић, Београд 2005. <i>Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја осамнаестог века до Првог светског рата</i>, приредили А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006. <i>Приватни живот код Срба у двадесетом веку</i>, приредио М. Ристовић, Београд 2007. Р. Радић, <i>Страх у позној Византији I-II</i>, Београд 2000. Р. Радић, <i>Византија – нуртур и пергамент</i>, Београд 2006. Р. Радић, <i>Цариград – приче са Босфора</i>, Београд 2007. <i>Службено одело у Србији у 19. и 20. веку</i>, Београд 2001. Д. Стојановић, <i>Калдрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914</i>, Београд 2008. Ж. Стојановић, <i>Папирни новац Србије и Југославије</i>, Београд 1996. Н. Томас, Д. Бабац, <i>Армије на Балкану 1914–1918</i>, Београд 2006. Ц. Харг, <i>Стари Езитат</i>, Београд 2006. Ф. Џајс, <i>Витезови кроз историју</i>, Београд 2003. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном граду</i>, Београд 2004.Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном замку</i>, Београд 2005. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном селу</i>, Београд 2006. С. Џејме, <i>Стари Рим</i>, Београд 2006.</p>
<p>Брига о телу и здрављу кроз историју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; • уочи основна обележја развоја здравствене културе код Срба кроз историју; • наведе и упореди различите методе лечења кроз историју; • разуме повезаност степена економског и културног развоја и здравствене културе; • разуме значај хуманитарних организација и њиховог деловања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрлекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...). 	<ul style="list-style-type: none"> • Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације). 	
<p>Грбови и заставе некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. • Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; • уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; • изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; • наведе најчешће хералдичке симболе; • опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе. 	<ul style="list-style-type: none"> • Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, града, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставама, новцу, печатима, поштанским маркама, споменцима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – <i>вексилум</i> – застава римских цара, <i>лабарум</i> – застава Константина Великог; основни елементи застава). • Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло савременог српског грба 	

<p>Спорт некад и сад</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у спортским играма и надметањима некад и сад. • Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба. 	<ul style="list-style-type: none"> • уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; • разуме улогу и значај спорта у људском друштву; • именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; • наведе и упореди карактеристике спортских надметања у различитим периодима; • опише развој спортског живота код Срба. 	<p>и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, љиљани Котроманића...).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). • Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања, прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот). 	
---------------------------------	---	---	--	--

Назив предмета:

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова:

28

Разред:

трећи

1. Оспособљавање ученика за разликовање обележја стилова различитих музичких жанрова;
2. Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
3. Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
4. Унапређивање естетских критеријума код ученика;
5. Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти, телевизија, филм, интернет);
6. Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
7. Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

Циљеви предмета

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. века. Развијање навика за слушање уметничке музике. Оспособљавање учачавања разлика карактера композиција Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апаратима и уживо на концертима) 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> Препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас. Испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште Препознаје одслушане композиција уз познавање њихових аутора као и време настанка.. Експресивно, аутономно доживљава карактер одслушане композиције Поседује адекватан музички укус. Самоницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације у локалној заједници. 	<ul style="list-style-type: none"> Значај музике у животу и друштву:<i>првобитна заједница, стари век</i> и развој музике у <i>средњем веку</i>(духовна и световна музика) - Грегоријански корал, Византијско певање, Кир Стефан Србин; Ниња сили. • Ренесанса и барок: Палестрина Л.: <i>Огни белта</i>, Вивалди А.: <i>4 годишња доба</i>, Хендл Г.Ф.: <i>Месија(Алелуја)</i>, Бах Ј.С.: <i>Токата и fuga d – mol, Брандсбуршки концерт бр.3 G – dur</i> • Класицизам: Хајдн Ј.: <i>Симфонија изненађења</i> бр 94. G – dur, Моцарт В.А.: <i>Симфонија бр.40. G–dur, Реквием, Мала ноћна музика, Турски мари, Бетовен Л.В.:5. и 9. симфонија, За Елизу, Месечева соната,</i> • Романтизам Менделсон Ф.: <i>Свадбени мари, Шопен Ф.: Валицер des-dur, Брамс Ј.: Мађарске игре по избору, Сметана Б.: Влтава, Дворжак А.: Симфонија из новог света</i> • Импесионизам Дебиси К.: <i>Прелид за поподне једног пауна</i>, Равел М.: <i>Болеро</i> • Музика XX века Шостакович: <i>Камерна симфонија</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i>, Шенберг, Стравински, Веберн 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава Место реализације наставе • Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Користити сва доступна наставна средства • Користити мултимедијалне презентације • Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу • Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама

<p>Опера и балет Оперета и мјузикл</p>	<ul style="list-style-type: none"> Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање разних видова опере кроз историју 	<ul style="list-style-type: none"> Разуме међусобну повезаност текста, музике и покрета. Разликује музичко сценска дела према периоду настанка. Препознаје историјско културни амбијент у коме су настала појединачна дела 	<ul style="list-style-type: none"> опере: Бизе Ж.: <i>Кармен</i>, Верди Ђ.: <i>Трубадур</i>, Росини Ђ.: <i>Севиљски брберин</i>, Пучини: <i>Тоска</i>, Боеми, балети Чајковски П.И.: <i>Лабудово језеро</i>, <i>Успавања лепотица</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i> оперете Штраус Ј.: <i>Слети миш</i> Мјузикли: Цигани лете у небо, Коса, Мама Миа, Чикаго... 	<p>Континуирано упућивати ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања
<p>Традиционална музика (народне песме, итд, плесови)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа Развијање естетских критеријума код ученика Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво. 	<ul style="list-style-type: none"> Препознаје естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине. <ul style="list-style-type: none"> Сагледава и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво. 	<ul style="list-style-type: none"> Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја. Кола и народне игре Србије и суседних земаља. Мокрањац Ст. Ст.: <i>Охридска легенда</i> Народна музика интегрисана у забавну, електронску, цез и разне алтернативне правце. извођачи: Биљана Крстић, састав Балканика,, Слободан Трукуља, Василиса, Кирил Чајковски... 	<p>Оквирни број часова по темама класична музика (10 часова) опера и балет; оперета и мјузикл (5 часова) традиционална музика (5 часова) цез и блуз музика (4 часа) филм и филмска музика (4 часа)</p>

<p>Филм и филмска музика</p> <p>Џез и блуз музика</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Способност препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике(џез, блуз) • Способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава. 	<ul style="list-style-type: none"> • Препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца раличнитих музичких жанрова. • Разликује боју звука различитих инструмената, као и њихов визуелни изглед • Разликује саставе извођача(Соло глас-хор, Соло инструмент-камерни састав-оркестар) 	<ul style="list-style-type: none"> • Џез и блуз: Луис Армстронг, Мајлс Дејвис, Били Холидеј, Џон Колтрејн, Чарли Паркер, Јован Маљковић, Шабан Бајрамовић... • Филм: Моцарт • Филмска музика: Е. Мориконе; музика из филмова: <i>Амелија Пулен, Титаник, Ватрене улице, Клавира...</i> 	
---	---	---	--	--

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Ликовна култура
- Српски језик и књижевност
- Географија
- историја

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета:
Годишњи фонд
часова:
Разред:

СТРАНИ ЈЕЗИК

28

трећи

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<p>СЛУШАЊЕ</p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора</p>	<ul style="list-style-type: none"> • разуме основне поруке и захтеве исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама (школа, посао, хоби) • разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговорно стандардним језиком, поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора 	<p>Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика, актуелним збивањима у свету као и потребама струке</p> <ul style="list-style-type: none"> - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време); - Свет рада (перспективе и образовни системи); - Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност; - Интересантне животне приче и догађаји; - Живи свет и заштита човекове околине; - Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране); - Медији и комуникација; - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света); - Потрошачко друштво; - Спортски и спортске манифестације; - Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик; - Европа и заједнички живот народа; - Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја); - Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго); - Језик струке (процес рада, материјал и алат за рад, организација и процес рада, праћење новина у области струке, људски ресурси, описи послова, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именоване особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава икоманди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извештаја 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и непопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и разговарање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и 	<p>Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.</p>

		обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности		
	одговорности и обавезе, мере заштите и очувања околине, пословна комуникација			

<p>ЧИТАЊЕ</p> <p>Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> • разуме једноставније текстове (стандардна писма, информације о процесу рада у струци) који су писани обичним језиком или језиком струке • разуме опис догађаја и осећања • разуме основни садржај као и важније детаље у извештајима, брошурама и уговорима везаним за струку 	<p>ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ</p> <p>Напомена: У трећем разреду трогодишње средње стручне школе нису предвиђени нови граматички садржаји. У настави се систематизују и утврђују они граматички садржаји чије савладавање ученицима представља посебну тешкоћу а који се у датој струци често користе.</p>	<p>Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такoзвана комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину • поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности • наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја • ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину • учбеници су само један од ресурса: осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама • учioniца постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан
---	--	---	---

<p>ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику</p>	<ul style="list-style-type: none"> • једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење • опише делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексике • образложи краће своје намере, одлуке, поступке 			<p>Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања.</p>
<p>ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја</p>	<ul style="list-style-type: none"> • полуњава рачуне, признанице и хартије од вредности • напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу • опише и појасни садржај схема и графикана везаних за струку 			

<p>ИНТЕРАКЦИЈА</p> <p>Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука</p>	<ul style="list-style-type: none"> поведе, настави и заврши неки једноставан разговор, под условом да је лице у лице са саговорником буде схваћен у размени идеја и информација о блиским темама у предвидљивим, свакодневним ситуацијама 		<p>Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (порубенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.</p>
<p>МЕДИЈАЦИЈА</p> <p>Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова</p>	<ul style="list-style-type: none"> Сажима садржај текста, филма, разговара и сл. 		

<p>МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ</p> <p>Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • идентификује различита гледишта о истој теми 			
<p>ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање) 			

Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 7/2015 од 6. августа 2015. године

Назив предмета: **ЛОГИКА**Годишњи фонд часова: **28**Разред: **трећи****ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА**
1. Стицање основних знања о логици и схватање значаја тих знања за јасно размишљање и развој личности;
2. Упознавање са елементима и законима логики и разумевање улоге коју логика има у науци и свакодневном животу.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
<ul style="list-style-type: none"> Увод у логику 	<ul style="list-style-type: none"> Увођење ученика у предмет логики Препознавање подручја логики и главних логичких принципа Овладавање логичком терминологијом и препознавање примене логики у свакодневном животу 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> препозна да и сам већ користи логику као и граматику искаже дефиницију логики, разуме и опише у чему се састоји формални карактер логики 	<ul style="list-style-type: none"> Појам и подела логики. Логика као наука о форми мишљења Основни логички принципи (идентитет, непротивуречност и и искључење трећег) 	<ul style="list-style-type: none"> На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. <p>Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (10 часова) логичка вежбања (18 часова) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> дијалог са ученицима вежбања на примерима из струке <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода</p> <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Увод у логику (3 часа) Појам (7 часова) Суд (8 часова) Закључак (7 часова) Логичке грешке (3 часа)
<p>Формална логика:</p> <ul style="list-style-type: none"> Појам, Суд Закључак 	<ul style="list-style-type: none"> Развој сазнања о појму и односима међу појмовима Упознавање ученика са структуром суда, врстама суда и односима између суда Оспособљавање ученика за 	<ul style="list-style-type: none"> разликује обим и садржај појма разликује родне и врсне појмове и уме да наведе пример именује неке односе међу појмовима наводи сопствени пример за задати однос међу појмовима разликује дефиницију од других реченица одређује структуру дефиниције наводи примере дефиниција које је научио у другим предметима, рашчлањује их и процењује исправност разликује делове суда и именује их 	<ul style="list-style-type: none"> Појам Обим и садржај појма Односи међу појмовима Однос родова и врста Дефиниција Суд Прости и сложени судови Подела суда по квантитету Подела суда по квалитету Комбинована подела суда Односи међу судовима (логички квадрат) 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> дијалог са ученицима вежбања на примерима из струке <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода</p> <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> Увод у логику (3 часа) Појам (7 часова) Суд (8 часова) Закључак (7 часова) Логичке грешке (3 часа)

<ul style="list-style-type: none"> • Логичке грешке 	<p>ЛОГИЧКО закључивање</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за уочавање грешака у аргументацији, закључивању и доказивању 	<ul style="list-style-type: none"> • именује логичке везнике • разликује квантитет и квалитет суда • наведе пример за поделу суда по квантитету и квалитету • именује односе међу судовима помоћу логичког квадрата и даје сопствене примере суда. • наводи примере за индуктивно закључивање • наводи примере за закључивање по аналогији • даје примере дедуктивног закључивања из своје струке • дефинише силлогизам и разликује појмове и судове који чине силлогизам. • одређује функцију средњег појма 	<ul style="list-style-type: none"> • Врсте закључивања • Конверзија • Потпуна и непотпуна индукција • Аналогија • Категорички силлогизам • Структура категоричког силлогизма • Фигуре категоричког силлогизма • Доказ 	
<ul style="list-style-type: none"> • Логичке грешке 	<ul style="list-style-type: none"> • разликује намерне од случајних логичких грешака 	<ul style="list-style-type: none"> • Логичке грешке • Паралогизми и софизми 	<ul style="list-style-type: none"> • Логичке грешке • Паралогизми и софизми 	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност

**НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ МОДНИ КРОЈАЧ**

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ

1. **Назив квалификације:** Модни кројач
2. **Ниво квалификације:** III
3. **Сврха квалификације:** Кројење одевних предмета на основу шаблона и израда одевних предмета на основу скице модела и искројених делова.
4. **Начин стицања квалификације:**
Квалификација се стиче након успешно завршеног процеса образовања у средњој стручној школи.
5. **Трајање:**
Програм средњег стручног образовања за стицање квалификације траје три године.
6. **Начин провере:**
Достигнутост исхода програма средњег стручног образовања проверава се на завршном испиту који спроводи средња школа.
7. **Заснованост квалификације:**
Квалификација се заснива на опису рада, циљевима стручног образовања и исходама стручног образовања.

8.1. Опис рада

Дужности - стручне компетенције:

- Припрема и организација рада
- Кројење одевних предмета
- Шивење одевних предмета
- Дорада одевних предмета

Дужности - стручне компетенције	Задаци - јединице компетенција
Припрема и организација рада	<ul style="list-style-type: none"> - узимање мера или читање радно-техничке документације (уознавање са радним налогом); - набавка или преузимање материјала и помоћног материјала; - основна припрема машина и уређаја за рад; - сортирање и комплетирање готових производа; - паковање и припрема за отпремање готових производа; - контролисање сопственог рада и квалитета производа; - вођење евиденција по радном налогу; - обављање основног одржавања машина; - примена прописаних мера безбедности и здравља на раду, заштите од пожара и заштите животне средине.
Кројење одевних предмета	<ul style="list-style-type: none"> - припрема шаблона; - израда кројне слике; - контрола кројне слике;

Дужности - стручне компетенције	Задаци - јединице компетенција
	<ul style="list-style-type: none"> - одређивање дужине кројне слике; - контролисање материјала за кројење; - припремање основних материјала, постава и међупостава; - формирање кројне наслage; - ручно кројење; - машинско кројење; - контролисање искројених делова; - означавање искројених делова; - усаглашавање документације са искројеним елементима; -нејасно шта се усаглашава - припрема основних материјала, постава и међупостава; - формирање кројне наслage; - полагање кројне слике; - ручно кројење; - машинско кројење; - означавање искројених делова - усаглашавање документације са искројеним елементима; - комплетирање искројених делова
Шивење одевних предмета	<ul style="list-style-type: none"> - израда мушке, женске и дечеје одеће; - прављење мушке, женске и дечеје одеће; - поправљање мушке, женске и дечеје одеће; - ручно шивење одевних предмета; - машинско шивење одевних предмета; - шивење основе и поставе; - израда целова; - машинско везење; - ендлање шавова; - причвршћивање ознака, украса и величине кројева; - прошивање или опшивање, ручно или машински; - коришћење разних апарата и помагала приликом шивења на разним специјализованим машинама.
Дорада одевних предмета	<ul style="list-style-type: none"> - машинско шивење дугмади; - уметање ознака за дугмад или за рупице; - израда рупица за дугмад; - пеглање; - сортирање и комплетирање готових производа.

8.1.1. Екстремни услови под којима се обавља посао са стеченом квалификацијом:

- екстремна температура (висока, ниска, честе промене и сл.);
- просторна скупченост;

8.1.2. Изложеност ризицима при обављању посла са стеченом квалификацијом:

- лоше осветљење (недостатак дневне светлости, вештачко осветљење);
- ризик од механичких повреда;
- ризик од опекотина.

8.2. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за квалификацију **МОДНИ КРОЈАЧ** је оспособљавање лица за кројење одевних предмета на основу шаблона и израду одевних предмета на основу скице модела и искројених делова.

Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потребе континуираног образовања, стручног усавршавања, развој каријере, унапређивање запошљивости, усмерава да ученици буду оспособљавани за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- благовремено реаговање на промене у радној средини;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у процесу рада;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.

8.3. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Способности и ставови
Припреми и организује рад	<ul style="list-style-type: none"> - објасни значај и улогу радно-техничке документације у производном процесу одеће; - објасни начин избора и припреме материјала за шивење; - објасни начин одржавања радног места; - објасни паковање и припрему за отпремање готових производа; - наведе и објасни факторе који утичу на радну ефикасност; - наведе услове који су потребни за ефикасно пословање; - објасни основна правила организације рада предузећа и конкретних радних места; - објасни значај контроле квалитета у току и на крају процеса производње; - објасни значај примене мера сигурности рада у складу са прописима. 	<p>По завршеном програму образовања, лице ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - чита техничко-технолошку документацију; - изврши избор материјала за дефинисани одевни предмет; - изврши избор конца за шивење и осталих помоћних материјала (поставе, лепљивог платна, патент затварача, копче, дугмади, трака за пасулирање и др.); - врши избор машина за шивење према операционом листу; - припрема и поставља машине у функцију за шивење; - примењује мере заштите на раду и заштите околине; - одржава радно место 	<ul style="list-style-type: none"> - савесно, одговорно, уредно и прецизно обавља поверене послове; - ефикасно организује време; - испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и стандарда који важе у текстилној индустрији; - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности машина, уређаја и алата које користи при обављању посла; - испољи љубазност, комуникативност, неапетљивост и флексибилност у односу према сарадницима; - решава проблеме и прилагоди се променама у раду; - испољи иницијативу и предузимљивост; - испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима.
Кроји одевне предмете	<ul style="list-style-type: none"> - објасни начин кројења текстилног материјала; - објасни функције уређаја за кројење, њихова својства и примену. 	<ul style="list-style-type: none"> - припреми кројне слике за одређени одевни предмет; - припреми и постави материјал за кројење; - врши грубо и фино кројење ручним путем; - врши грубо исецање кројних наслага коришћењем апарата и уређаја за грубо кројење; - врши фино кројење основног и помоћног материјала коришћењем апарата и уређаја за фино 	

Шије одевне предмете	<ul style="list-style-type: none"> - наведе врсте текстилних материјала, њихове основне карактеристике и начин употребе у изради одеће; - наведе карактеристике занатске и индустријске производње одеће; - објасни значај конструкције и моделовања у производњи одеће; - разликује делове који улазе у састав појединог одевног предмета; - наведе врсте ручних и машинских бодова и шавова; - објасни функције уређаја за шивење, њихова својства и примену; - наведе врсте машинских игала и начин избора према врсти материјала и концу; - објасни могућности класичне машине за шивење; - наведе врсте и специфичности специјалних машина за шивење; - објасни технолошке поступке добијања одевних предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> - објасни уметање ознака за дугмад или за рупицу; - објасни машинско шивење дугмади; - објасни улогу пеглања, избор параметара пеглања у зависности од материјала и функцију уређаја за пеглање.
	<ul style="list-style-type: none"> - кројење; - врши обележавање искројених делова. - шије комплетан одевни предмет на обичној и специјалним машинама; - комплетира искројене делове; - контролише поједине фазе у току израде одевног предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> - значи места за дугмад или за рупицу; - машински ушје дугмад; - подешава параметре пеглања и пегла на различитим уређајима за пеглање.

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

**A2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ
ТЕКСТИЛНИ МАТЕРИЈАЛИ**

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА			УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	
1	72	72		144

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Добијање теоријских знања о текстилним влакнима, врстама, својствима и употреби;
- Схватање значаја прераде влакана у одговарајуће текстилне материјале и њихове улоге у добијању готових производа. Подстицање и развијање способности препознавања влакана на основу изгледа и опипа;
- Схватање значаја и утицаја својстава влакана на карактеристике крајњег производа;
- Овладавање знањима о начину израде пређе, врстама, карактеристикама и употреби пређе;
- Стицање знања о начину израде текстилних површина, врстама, карактеристикама и употреби;
- Стицање знања о начину израде нетканог текстила, врстама, карактеристикама и употреби;
- Стицање знања о значају оплемењивања текстилних материјала као завршне процесне технологије.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Текстилна влакна и испитивање основних карактеристика влакана	16
2.	Пређа и испитивање основних карактеристика пређе	16
3.	Неткани текстил и испитивање основних карактеристика нетканог текстила	8
4.	Тканина и испитивање основних карактеристика тканина	44
5.	Плетенина и испитивање основних карактеристика плетенина	44
6.	Оплемењивање текстилних материјала и испитивање својстава оплемењених материјала	16

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Разред: први

Назив модула: Текстилна влакна и испитивање основних карактеристика влакана

Трајање модула: 16 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о текстилним влакнима, врстама карактеристикама и употреби. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • наведе врсте и дефинише својства текстилних влакана; • разликује текстилна влакна и одреди област њихове примене; • објасни како се идентификују влакна; • идентификује текстилна влакна; • испита основне карактеристике влакана. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Природна влакана, добијање, својства и примена (памук, лан, вуна, свила); • Принципи производње хемијских влакана, њихове карактеристике и употреба (вискоза, полиамид, полиестар, полиакрилонитрил, полиуретан, полипропилен); • Мешавине и нови типови влакана. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одређивање дужине, дебљине и подужне масе влакна; • Идентификација влакана. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (8 часова); • вежбе (8 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Вежбе се реализују у школском кабинету са фондом од 2 часа недељно. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

Назив модула: **Израда пређе и испитивање основних карактеристика пређе**
Трајање модула: **16 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о начину израде пређе, врстама, карактеристикама и употреби. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни технолошке поступке добијања пређе према врсти влакана; • разликује врсте пређа, карактеристике и могућност примене; • означи пређу намењену за шивење и вез; • испита основна својства пређе. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Појам и начини израде пређе; • Израда памучне пређе; • Израда вунене пређе; • Израда пређе од хемијских влакана и мешевине влакана; • Врсте пређа и карактеристике; • Израда и означавање конца за шивење и вез; • Употреба пређе. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Одређивање подужне масе пређе; • Одређивање упрелености пређе; • Одређивање равномерности пређе. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (8 часова); • вежбе (8 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава се реализује у учионици; • вежбе се реализују у школском кабинету са фондом од 2 часа недељно. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

Назив модула : Израда нетканог текстила и испитивање основних карактеристика нетканог текстила
Трајање модула: 8 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о изради нетканог текстила, врстама, карактеристикама и употреби. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише неткани текстил, начин израде и основне карактеристике; • препозна врсте нетканог текстила и да одреди поље примене; • разликује неткану површину од тканине и плетенине; • испита карактеристике нетканог текстила. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Појам и подела нетканог текстила; • Поступци израде нетканог текстила; • Карактеристике нетканог текстила; • Употреба нетканог текстила. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Испитивање основних карактеристика нетканог текстила: димензије, маса 1 m², дебљина. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (4 часа); • вежбе (4 часа). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава се реализује у учионици; • вежбе се реализују у школском кабинету са фондом од 2 часа недељно. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

Назив модула: Израда тканина и испитивање основних карактеристика тканина
Трајање модула: 44 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о начину израде тканина, врстама, карактеристикама и употреби. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише тканину, начин израде и основне карактеристике; • класификује тканине према карактеристичним својствима; • распознаје врсте тканина и да одреди поље примене; • испита основна својства тканина. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Појам и израда тканина; • Основни преплетаци тканина (платно, кепер, атлас); • Карактеристике тканина; • Врсте тканина; • Понашање тканина у току кројења и шивења; • Употреба тканина. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Карактеристике тканина: правац основе и потке, ширина, ивице, лице и наличје, густина тканине, • Основни преплетаци тканина: платно, кепер, атлас. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (22 часа); • вежбе (22 часа). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава се реализује у учионици; • вежбе се реализују у школском кабинету са фондом од 2 часа недељно. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

Назив модула: **Израда плетенина и испитивање основних карактеристика плетенина**
Трајање модула: **44 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о начину израде плетенине, врстама, основним карактеристикама и употреби. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише плетенину, начин израде и основне карактеристике; • класификује плетенине према карактеристичним својствима; • распознаје врсте плетенина и да одреди поље примене; • испита основна својства плетенине. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Појам и израда плетенине; • Преплетација плетенина; • Врсте плетенина; • Карактеристике плетенине; • Понашање плетенина у току кројења и шивења; • Употреба плетенина. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (22 часа); • вежбе (22 часа). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p>
		<p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основни преплетација плетенина (десно-леви (д-л) преплетација, десно-десни (д-д) преплетација, лево-леви (л-л) преплетација, ланчани преплетација); • Карактеристике плетенина: хоризонтална, вертикална и укупна густина плетенине, маса 1 m², дужина петље. 	<p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера са фондом од 2 часа недељно; • Вежбе из текстилних материјала и блок наставу из конструкције одеће организовати исти дан код послодавца. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

Назив модула : **Оплемењивање текстилних материјала и испитивање својстава оплемењених материјала**
Трајање модула: 16 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стварање знања о оплемењивању текстилних материјала, карактеристикама и о утицају оплемењивања на укупни квалитет текстилних производа. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише процес оплемењивања и улогу оплемењивања у формирању крајњег изгледа текстилног материјала; • класификује оплемењене текстилне материјале према врсти оплемењивања и постигнутим ефектима; • објасни бојење текстилног материјала; • опише поступке штампања и ефекте који се добијају; • распозна врсте оплемењеног текстилног материјала и да одреди поље примене; • испита и утврди поступке штампања на основу ефеката на текстилној површини. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Припрема текстилног материјала за оплемењивање; • Бојење текстилног материјала; • Штампање текстилног материјала; • Механичка и хемијска дорада текстилног материјала; • Специјалне врсте оплемењивања. • Начин одржавања текстилних материјала и стандардизоване ознаке. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Испитивање постојаности обојења на зној, светлост и тресење; • Испитивање отпорности на гужвање, водоодбојност и стабилност димензија. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријску наставу (8 часова); • вежбе (8 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера са фондом од 2 часа недељно. • Вежбе из текстилних материјала и блок наставу из конструкије одеће организовати исти дан код послодавца. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • тестове практичних вештина.

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Технологија одеће
- Естетско обликовање
- Практична настава

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

ЕСТЕТСКО ОБЛИКОВАЊЕ

1. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Усвајање и примена потребних знања из области дизајна текстилних материјала и уочавање неопходне повезаности свих естетских и техничко-технолошких фаза израде текстилних материјала, због што адекватнијег избора и примене у изради готових текстилних производа;
- Усвајање и примена потребних знања из области дизајна одевних предмета различитих намена на бази стечених знања из ликовне групе предмета и у корелацији са стручним предметима;
- Развијање стваралачког приступа задацима и осећаја за проналажење ликовно-естетских решења;
- Развијање смисла за креативно, логичко и критичко размишљање кроз тематске задатке;
- Развијање радних навика, поштовање рокова и смисла за рационалан избор и коришћење текстилних материјала.

2. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: други

Годишњи број часова: 66 часова

НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
Настанак и улога одеће и примена ликовних елемената и принципа компоновања у дизајну одеће	8
Дизајн делова и детаља одевних предмета и модних детаља	10
Дизајн дечије одеће	12
Дизајн женске одеће	24
Дизајн мушке одеће	12

Назив модула: **Настанак и улога одеће и примена ликовних елемената и принципа компоновања у дизајну одеће**
Трајање модула: **8 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о појму одевљања, настанку и улози одеће; • Стицање знања о вредностима ликовних елемената у обликовању одеће; • Оспособљавање ученика за израду цртежа људске фигуре и техничког цртежа у пропорцији. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објасни појам одевљања, разлоге настанка и улогу одеће; • објасни однос функционалности и естетике у одевљању; • објасни појам моде и разлике између високе моде и конфекције; • објасни поделу одеће према: узрасту, полу, стасу, облику, годишњем добу – сезони, намени, врсти материјала и сировинском саставу; • објасни појам култура одевљања; • препозна и примени карактер и вредности ликовних елемената у дизајну одеће: линија, смер, облик, величина, текстура, валер и боја; • препозна и примени однос ликовних елемената у композицији: репетитија, хармонија, контраст, градација, ритам и акценат; • објасни стил и јединство; • прикаже цртежом пропорције људске фигуре; • препозна форме силуета А, Х, Т, Н, О, S, Y; • уочи карактеристике и разлике модног и техничког цртежа; • нацрта технички цртеж у пропорцији; • изради идејна решења према задатку. 	<ul style="list-style-type: none"> • Појам одевљања и разлози настанка – улога одеће; • Однос функционалности и естетике у одевљању; • Појам моде и разлике између високе моде и конфекције; • Подела одеће према: полу, старосном добу, стасу, облику, годишњем добу – сезони, намени, врсти материјала и сировинском саставу итд.; • Култура одевљања; • Карактер и вредности ликовних елемената у обликовању одеће: линија, смер, облик, величина, текстура, валер и боја; • Однос ликовних елемената у композицији: репетитија, хармонија, контраст, градација, ритам и акценат; • Стил и јединство; • Пропорције људске фигуре: Силуете А, Х, Т, Н, О, S, Y; • Карактеристике модног и техничког цртежа; • Израда идејних решења према задатку. 	<p>ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Образложити циљ модула; • Излагања изводити уз примену очигледних наставних средстава: литературе, модних часописа, каталога, репродукција, модних цртежа, радова ученика; као и употребом слајдова, радова на рачунару и у дигиталној форми итд.; • Излагања изводити уз примену очигледних наставних средстава која се односе на пропорцију људске фигуре, анатомских цртежа, цртежа силуета и др. <p>Реализација наставе Модул се реализује кроз вежбе (8 часова). Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи). Место реализације наставе Вежбе се реализују у школском кабинету.</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Дизајн делова и детаља одевних предмета и модних детаља**
Трајање модула: **10 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду идејних решења делова и детаља одевних предмета и модних детаља. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> прикаже основним ликовним техникама естетско-функционалне карактеристике делова и детаља одевних предмета: гајки (спона), поклопаца, манжети, оковратника, копчања, вратног израза, волана и др; прикаже основним ликовним техникама естетско-функционалне карактеристике модних детаља: марама, шалова, ешарпи, капа, торбе, појасева, кравата; изради идејна решења делова и детаља одеће према задатку. 	<ul style="list-style-type: none"> Естетско-функционалне карактеристике делова и детаља одевних предмета: гајки (спона), поклопаца, манжети, оковратника, целова, копчања, вратног израза, рукава, фалти, набора, волана и др; Естетско-функционалне карактеристике модних детаља: мараме, шалови, ешарпе, капе, торбе, појасеви, кравате, итд; Израда идејних решења према задатку. 	<ul style="list-style-type: none"> Образложити значај модула; Излагање подржати очигледним средствима (репродукцијама, модним часописима, модним и техничким цртежима, радovima ученика, електронским записима на којима су нарочито изражене естетско-функционалне карактеристике делова и детаља одевних предмета и модних детаља итд). <p>Реализација наставе Модул се реализује кроз вежбе (10 часова). Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи). Место реализације наставе Вежбе се реализују у школском кабинету.</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; усмено излагање; тестове знања; активност на часу.

Назив модула: **Дизајн дечије одеће**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду идејних решења дечије одеће за различите намене. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наброји естетско-функционалне карактеристике одевних предмета; разликује пропорције тела детета према старосном добу; изради основним ликовним техникама идејна решења дечије одеће за различите намене према задатку; изради основним ликовним техникама идејна решења модних детаља уз одећу за децу, за различите намене. 	<ul style="list-style-type: none"> Естетско-функционалне карактеристике одевних предмета према: полу, старосном добу, облику, годишњем добу – сезони, намени и врсти материјала; Пропорције тела према старосном добу детета; Колекције идејних решења дечијих одевних предмета према задатку; Колекције идејних решења модних детаља уз одећу за децу. 	<ul style="list-style-type: none"> Образложити значај модула; Ученике посетити на знања стечена о естетско-функционалним карактеристикама текстила и његовој улози у пројектовању одеће; Излагање подржати очигледним средствима (литературом, модним часописима, модним цртежима, радovima ученика, електронским записима, готовим дечијим одевним предметима на којима су нарочито изражене естетско-функционалне карактеристике одевних предмета и модних детаља уз дечију одећу за различите намене). <p>Реализација наставе Модул се реализује кроз вежбе (12 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у школском кабинету.</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; усмено излагање; тестове знања; активност на часу.

Назив модула: **Дизајн женске одеће**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду идејних решења женске одеће за различите намене. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наброји естетско-функционалне карактеристике одевних предмета; изради основним ликовним техникама идејна решења женске одеће за различите намене према задатку; изради основним ликовним техникама идејна решења модних детаља уз женску одећу, за различите намене. 	<ul style="list-style-type: none"> Естетско-функционалне карактеристике одевних предмета; Дизајн женске свакодневне одеће; Дизајн женске свечане одеће; Дизајн женске спортске одеће; Дизајн женске радне одеће; Дизајн женског рубља и одеће за спавање; Израда идејних решења женске одеће за различите намене према задатку; Израда идејних решења модних детаља уз женску одећу, за различите намене према задатку. 	<ul style="list-style-type: none"> Образложити значај модула; Ученике посетити на знања стечена о естетско-функционалним карактеристикама текстила и његовој улози у пројектовању одеће; Изагатање подржати очигледним средствима (литературом, модним часописима, модним цртежима, радovima ученика, електронским записима, готовим одевним предметима на којима су нарочито изражене естетско-функционалне карактеристике женских одевних предмета и модних детаља за различите намене); Због обимности програма задатке поделити ученицима посебно, тако да сви ученици из сваке колекције добију различите предмете, сукњу, панталоне, кошуљу итд. <p>Реализација наставе Модул се реализује кроз вежбе (24 часа).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у школском кабинету.</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; усмено излагање; тестове знања; активност на часу.

Назив модула: Дизајн мушке одеће
Трајање модула: 12 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду идејних решења мушке одеће за различите намене. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наброји естетско-функционалне карактеристике одевних предмета; изради основним ликовним техникама идејна решења мушке одеће за различите намене према задатку; изради основним ликовним техникама идејна решења модних детаља уз мушку одећу, за различите намене. 	<ul style="list-style-type: none"> Естетско-функционалне карактеристике одевних предмета; Дизајн мушке свакодневне одеће; Дизајн мушке свечане одеће; Дизајн мушке спортске одеће; Дизајн мушке радне одеће; Дизајн мушког рубља и одеће за спавање; Израда идејних решења мушке одеће за различите намене према задатку; Израда идејних решења модних детаља уз мушку одећу, за различите намене према задатку. 	<ul style="list-style-type: none"> Образложити значај модула; Ученике подсетити на знања стечена о естетско-функционалним карактеристикама текстила и његовој улози у пројектовању одеће; Изагатање подржати очигледним средствима (литературом, модним часописима, модним цртежима, радовима ученика, електронским записима, готовим мушким одевним предметима) на којима су нарочито изражене естетско-функционалне карактеристике мушких одевних предмета и модних детаља. <p>Реализација наставе Модул се реализује кроз вежбе (12 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у школском кабинету.</p> <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода врши се кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; усмено излагање; тестове знања; активност на часу.

3. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Конструкција одеће
- Текстилни материјали
- Савремено одевање

ТЕХНОЛОГИЈА ОДЕЋЕ

1. ОСТВАРИВАЊА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА - ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА			УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	
I	72			72
II	99			99

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Добијање темељних теоријских знања за израду одевног предмета, организовање производње и решавање текућих проблема у процесу рада;
- Развијање систематичности и уредности у раду;
- Оспособљавање за самосталан и тимски рад;
- Стицање основних знања за коришћење технолошке документације за одевне предмете;
- Развијање логичког мишљења и међусобног повезивања теоријских знања и практичних вештина и указивање на њихову међусобну условљеност;
- Стицање знања о припреми и одржавању радног места као и о заштити на раду;
- Стицање знања о економским принципима производње.

3. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПРЕДМЕТА ПО ТЕМАМА

Разред: први

Годишњи фонд часова: 72 часа

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Карактеристике производње одеће	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о карактеристикама производње одеће; • Стицање знања о занатском и индустријском моделу израде одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни различите функције одеће; • објасни карактеристике индустријског начина производње различитих одевних предмета; • објасни карактеристике занатског начина производње различитих одевних предмета; • зна намену помоћних материјала (међупоставе, поставе, конца, траке, гајтана, патент затварача, дугмади, копчи и др.); • изврши избор основног и помоћног материјала у зависности од врсте и намене одевног предмета; • разуме шему производње одеће од идеје до готовог производа; • зна да чита и води радно-техничку документацију. 	<ul style="list-style-type: none"> • Одећа као друштвена потреба; • Производња одеће на занатски начин; • Култура и традиција наших народа у занатској производњи одеће; • Индустријски начин производње одеће; • Занатски начин производње одеће; • Организациона шема индустријског процеса производње; • Читање и вођење радно-техничке документације и упознавање са радним налогом. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходама наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Предмет се реализује као теоријска настава.</p> <p>Место реализације наставе</p> <p>Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Излагање подржати шемама, скицама и ИКТ; • Приказати разне врсте игала и њихову намену у односу на конач и материјал за шивење; • Обавезно приказати разне врсте шавова односно убода (користити каталог шавова–користити исти каталог на часовима технологије одеће и практичне наставе); • Обавезно обратити специјалне машине које су најзаступљеније код социјалних партнера; • Користити шеме, скице или покретне слике разних врста пегли и термофиксир пресе. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тестове знања; • активност на часу; • усмено излагање. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Карактеристике производње одеће (2 часа); • Кројење текстилног материјала (14 часова); • Технологија пеглања (6 часова); • Класична шиваћа машина и апарати (12
Кројење текстилног материјала	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технологији кројења текстилног материјала. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни како се припрема кројна наслага за кројење и преноси кројна слика на наслагу; • контролише основни и помоћни материјал за кројење; • зна понашање материјала при кројењу; • објасни када се примењује ручно кројење маказама, а када кројење помоћу уређаја и машина; • уочи разлику између грубог и финог кројења; • разликује машине за грубо и машине за фино кројење; • објасни како се обележавају искројени делови; • контролише искројене делове; • комплетира искројене делове. 	<ul style="list-style-type: none"> • Припрема материјала и полагање у кројну наслагу; • Преношење кројне слике на кројну наслагу; • Грубо и фино кројење; • Кројење помоћу маказа и осталих уређаја и машина за кројење; • Машине за грубо и машине за фино кројење; • Начини обележавања; искројених делова. • Комплетирање искројених делова у свежење. 	<ul style="list-style-type: none"> • Припрема материјала и полагање у кројну наслагу; • Преношење кројне слике на кројну наслагу; • Грубо и фино кројење; • Кројење помоћу маказа и осталих уређаја и машина за кројење; • Машине за грубо и машине за фино кројење; • Начини обележавања; искројених делова. • Комплетирање искројених делова у свежење.
Технологија пеглања	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технологији пеглања. 	<ul style="list-style-type: none"> • одређује параметре пеглања у зависности од материјала; • зна понашање материјала при пеглању; 	<ul style="list-style-type: none"> • Параметри пеглања; • Електрична, парна, електронарна пегла, столови и термофиксир 	<ul style="list-style-type: none"> • Кројење текстилног материјала (14 часова); • Технологија пеглања (6 часова); • Класична шиваћа машина и апарати (12

<p>Класична шиваћа машина и апарати</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о примени обичне шиваће машине и апарата. 	<ul style="list-style-type: none"> • зна обликовање кројних делова поступком пеглања; • објасни распеглавање и улеглавање шавова; • објасни могућности примене различитих врста пегли и термофиксер пресе. • објасни улогу бола и елементе болова; • објасни функцију и могућности класичне машине за шивење; • дефинише делове и карактеристике игле за машинско шивење; • одреди врсту и дебљину машинске игле у зависности од текстилног материјала и конца; • објасни значај правилне напетости конца; • објасни делове машине и њихову функцију. 	<p>преса.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основни елементи шивења (игла, конца, бод); • Класична индустријска машина за шивење; • Машинска игла (врсте, примена, однос игле и конца, однос игле и материјала); • Увлачење горњег и доњег конца и регулисање напетости конца; • Могућности класичне машине за шивење са додатком помоћних уређаја. 	<p>часова);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Технолошки поступак израде модних детаља и детаља одевних предмета (8 часова); • Специјалне машине (6 часова); • Технолошки поступак израде сукње (6 часова); • Специјалне машине (18 часова).
<p>Технолошки поступак израде модних детаља и детаља одевних предмета</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о редоследу операција код израде модних детаља; • Стицање знања о редоследу операција при изради детаља одевних предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде модних детаља; • објасни поступак израде детаља одевних предмета; • зна понашање материјала при шивењу; • објасни како прилагодити технолошки поступак израде детаља расположивим машинама и уређајима у радионици; • објасни основне карактеристике различитих врста шавова и њихову примену; • изврши контролу обављених операција. 	<ul style="list-style-type: none"> • Шавови, врсте и њихова намена; • Поступак израде модних детаља: капе, торбе, појаса... • Поступак израде косог, нашивеног, полукружног цепа, цепа са једним пастулом и са два пастула; • Поступак израде отвора за патент затварач и поступак пришивања патент затварача; • Поступак израде појаса за сукњу, женске и мушке панталоне; • Поступак израде мушког шлица; • Поступак израде крагне и манжетни; • Контрола израђених детаља. 	

<p>Специјалне машине</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о примени специјалних машина. 	<ul style="list-style-type: none"> • разликује машине за специјалну намену. 	<ul style="list-style-type: none"> • Оверлок специјална машина за шивење и њена примена.
<p>Технолошки поступак израде сукње</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде сукње. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде: прву, другу пробу, завршне фазе и пеглање сукње; • одреди поступак за израду сукње на индустријски начин; • одабере и примени машину и апарате за израду сукње; • прилагоди технолошки поступак израде сукње расположивим машинама и апаратима. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде сукње.
<p>Специјалне машине</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о примени специјалних машина. 	<ul style="list-style-type: none"> • разликује машине за специјалну намену. 	<ul style="list-style-type: none"> • Специјалне машине за шивење и њихова примена у пракси (најмање две машине са 2 и више игала—које су најзаступљеније код социјалних партнера).

Разред: други
Годишњи фонд часова: 99 часова

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Технолошки поступак израде дечије одеће	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о технолошком поступку израде дечије одеће. 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> објасни поступак израде дечије хаљине и дечије спортске одеће; уочи разлику у поступку израде у зависности од материјала (тканина или плетенина); одабере машине и апарате за израду одговарајуће дечије одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> Поступак израде дечије хаљине; Поступак израде дечије спортске одеће; Примена специјалних машина и аутомата при изради различитих дечијих одевних предмета. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као теоријска настава.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Издавање поткретити скицама на којима је објашњена поступност израде детаља; Указивати ученицима на разлику у технолошком поступку израде одевних предмета у зависности од врсте материјала; Демонстрирати делове, детаље и одевне предмете у карактеристичним фазама; Образложити врсте машина које се користе у појединим фазама; Информативно упознати ученике са врстама докумената и њиховим елементима (користити оригинална документа из производних погона); Упознати ученике са начином добијања (израчунавања) елемената појединих докумената; Образложити циљ и значај контроле квалитета (излагање подржати конкретним примерима из производње); Ученике упознати са структуром теста и критеријумима за оцењивање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима конструкција одеће и практична настава.
Аутомати	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о примени аутомата. 	<ul style="list-style-type: none"> разликује врсте аутомата и њихову примену. 	<ul style="list-style-type: none"> Аутомати који су најзаступљенији социјалних партнера и њихова примена у пракси (аутомати за израду рупица и нашивање дугмади). Поступак израде женских панталона. 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Издавање поткретити скицама на којима је објашњена поступност израде детаља; Указивати ученицима на разлику у технолошком поступку израде одевних предмета у зависности од врсте материјала; Демонстрирати делове, детаље и одевне предмете у карактеристичним фазама; Образложити врсте машина које се користе у појединим фазама; Информативно упознати ученике са врстама докумената и њиховим елементима (користити оригинална документа из производних погона); Упознати ученике са начином добијања (израчунавања) елемената појединих докумената; Образложити циљ и значај контроле квалитета (излагање подржати конкретним примерима из производње); Ученике упознати са структуром теста и критеријумима за оцењивање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима конструкција одеће и практична настава.
Технолошки поступак израде женских панталона	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о технолошком поступку израде женских панталона. 	<ul style="list-style-type: none"> одреди поступак за израду женских панталона на индустријски начин; објасни поступак израде: прву, другу пробу, завршне фазе и пеглање панталона; одабере и примени аутомате; прилагоди технолошки поступак одевних предмета израде расположивим машинама и апаратима. 	<ul style="list-style-type: none"> Поступак израде мушких панталона. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као теоријска настава.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Издавање поткретити скицама на којима је објашњена поступност израде детаља; Указивати ученицима на разлику у технолошком поступку израде одевних предмета у зависности од врсте материјала; Демонстрирати делове, детаље и одевне предмете у карактеристичним фазама; Образложити врсте машина које се користе у појединим фазама; Информативно упознати ученике са врстама докумената и њиховим елементима (користити оригинална документа из производних погона); Упознати ученике са начином добијања (израчунавања) елемената појединих докумената; Образложити циљ и значај контроле квалитета (излагање подржати конкретним примерима из производње); Ученике упознати са структуром теста и критеријумима за оцењивање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима конструкција одеће и практична настава.
Технолошки поступак израде мушких панталона	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о технолошком поступку израде мушких панталона. 	<ul style="list-style-type: none"> одреди поступак за израду мушких панталона на индустријски начин; објасни поступак израде: прву другу пробу, завршне фазе и пеглање панталона; одабере и примени аутомате; прилагоди технолошки поступак одевних предмета израде расположивим машинама и апаратима. 	<ul style="list-style-type: none"> Поступак израде мушких панталона. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као теоријска настава.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Издавање поткретити скицама на којима је објашњена поступност израде детаља; Указивати ученицима на разлику у технолошком поступку израде одевних предмета у зависности од врсте материјала; Демонстрирати делове, детаље и одевне предмете у карактеристичним фазама; Образложити врсте машина које се користе у појединим фазама; Информативно упознати ученике са врстама докумената и њиховим елементима (користити оригинална документа из производних погона); Упознати ученике са начином добијања (израчунавања) елемената појединих докумената; Образложити циљ и значај контроле квалитета (излагање подржати конкретним примерима из производње); Ученике упознати са структуром теста и критеријумима за оцењивање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима конструкција одеће и практична настава.
Аутомати	<ul style="list-style-type: none"> Стицање знања о примени аутомата 	<ul style="list-style-type: none"> разликује врсте аутомата и њихову примену. 	<ul style="list-style-type: none"> Аутомати који су најзаступљенији социјалних партнера и њихова примена у пракси (аутомат за израду учвршћења-рингличарка, аутомат за израду 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као теоријска настава.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Издавање поткретити скицама на којима је објашњена поступност израде детаља; Указивати ученицима на разлику у технолошком поступку израде одевних предмета у зависности од врсте материјала; Демонстрирати делове, детаље и одевне предмете у карактеристичним фазама; Образложити врсте машина које се користе у појединим фазама; Информативно упознати ученике са врстама докумената и њиховим елементима (користити оригинална документа из производних погона); Упознати ученике са начином добијања (израчунавања) елемената појединих докумената; Образложити циљ и значај контроле квалитета (излагање подржати конкретним примерима из производње); Ученике упознати са структуром теста и критеријумима за оцењивање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима конструкција одеће и практична настава.

Оцењивање

Вредновање остварености исхода вршити кроз:

- тестове знања;
- активност на часу;

	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде женске блузе; • Стицање теоријских знања о избору машина и апарата у зависности од врсте материјала и намене. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде женске блузе на индустријски начин; • објасни поступак израде: прву, другу пробу, завршне фазе и пеглање женске блузе; • уочи разлику у поступку израде у зависности од материјала (тканина или плетенина); • одабере машине и апарате за израду одговарајућег одевног предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде женске блузе; • Примена специјалних машина и аутомата при изради женске блузе. 	<ul style="list-style-type: none"> • усмено излагање. • Оквирни број часова по темама • Технолошки поступак израде дечије одеће (11 часова); • Аутомати (10 часова); • Технолошки поступак израде женских панталона (4 часа); • Технолошки поступак израде мушких панталона (4 часа); • Аутомати (38 часова); • Технолошки поступак израде женске блузе (4 часа); • Технолошки поступак израде хаљине (4 часа); • Технолошки поступак израде мушке кошуље (4 часа); • Технолошки поступак израде женске или мушке спортске одеће (6 часова); • Технолошки поступак израде женске или мушке јакне (6 часова); • Техничко-технолошка документација (8 часова).
<p>Технолошки поступак израде женске блузе</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде женске блузе; • Стицање теоријских знања о избору машина и апарата у зависности од врсте материјала и намене. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде хаљине на индустријски начин; • уочи разлику у поступку израде у зависности од материјала (тканина или плетенина); • објасни поступак израде: прву, другу пробу, завршне фазе и пеглање хаљине; • одабере машине и апарате за израду хаљине. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде хаљине; • Примена специјалних машина и аутомата при изради хаљине. 	
<p>Технолошки поступак израде мушке кошуље</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде мушке кошуље. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде мушке кошуље; • уочи разлику у поступку израде у зависности од материјала (тканина или плетенина); • одабере машине и апарате за израду мушке кошуље. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде мушке кошуље; • Примена специјалних машина и аутомата при изради мушке кошуље. 	
<p>Технолошки поступак израде женске или мушке спортске одеће</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде женске или мушке спортске одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде женске или мушке спортске одеће; • уочи разлику у поступку израде у зависности од материјала (тканина или плетенина); • одабере машине и апарате за израду женске или мушке спортске одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде женске или мушке спортске одеће; • Примена специјалних машина и аутомата при изради женске или мушке спортске одеће. 	
<p>Технолошки поступак израде женске или мушке јакне</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технолошком поступку израде женске или мушке јакне. 	<ul style="list-style-type: none"> • објасни поступак израде женске или мушке јакне на индустријски начин; • објасни поступак израде: прву, другу пробу, завршне фазе и пеглање јакне; • уочи разлику у поступку израде у зависности од врсте материјала; 	<ul style="list-style-type: none"> • Поступак израде женске или мушке јакне; • Примена специјалних машина и аутомата при изради женске или мушке јакне; 	

	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика основном техничко-технолошком документацијом и системом квалитета. 	<ul style="list-style-type: none"> изврши избор машина и апарата за одговарајући одежни предмет. разликује документа техничко-технолошке документације; објасни начин израде различитих докумената; објасни значај техничко-технолошке документације и функције појединих докумената; објасни значај и начин контроле у појединим етапама производње; зна да сортира и комплетира готове производе, зна да контролише, пакује и припрема за отпремање готове производе. 		<ul style="list-style-type: none"> Значај и садржај техничко-технолошке документације; Врста докумената; Операциони лист, елементи и начин добијања елемената; Технолошка контрола у појединим фазама процеса производње (међуфазна, завршна); Значај контроле за поштовање система квалитета текстилних производа.
<p align="center">Техничко-технолошка документација</p>				

3. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Текстилни материјали
- Конструкција одеће
- Практична настава

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

КОНСТРУКЦИЈА ОДЕЋЕ

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА			ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава		
I		108			108
II		99	30		129
III		84	30		114

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Развијање способности запажања и уочавања основних карактеристика одеће;
- Схватање улоге конструкције у коначном изгледу одевног предмета;
- Савладавање елементарне конструкције кројева одевних предмета и модних детаља;
- Упознавање са правилима моделовања и комплетирања и израде шаблона;
- Развијање машовитости и самосталности у реализацији модела;
- Прилагођавање конструкције материјалу и намени.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Трајање модула: **108 часова**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основе техничког цртања	21
2.	Основе конструисања одеће	30
3.	Конструкција детаља одевних предмета и молних детаља	21
4.	Конструкција сукње	36

Разред: **други**

Трајање модула: **99 часова + 30 часова наставе у блоку**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Конструкција дечије одеће	42
2.	Конструкција женских панталона	21
3.	Конструкција мушких панталона	27
4.	Конструкција женске блузе	39

Разред: **трећи**

Трајање модула: **84 часа + 30 часова наставе у блоку**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Конструкција хаљине	36
2.	Конструкција мушке кошуље	24
3.	Конструкција женске или мушке спортске одеће	18
4.	Конструкција женске или мушке јакне	36

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Разред: први

Назив модула: **Основе техничког цртања**

Трајање модула: **21 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање основних знања из техничког цртања неопходних за реализацију садржаја предмета конструкција; • Развијање способности јасног, прецизног и уредног техничког изражавања. 	<ul style="list-style-type: none"> • препозна врсте и формате техничких цртежа; • црта различите врсте линија; • примени основне принципе техничког цртања у конструисању одеље. 	<ul style="list-style-type: none"> • Задатак и значај техничког цртања; • Материјал и прибор за техничко цртање; • Руковање прибором; • Врсте и формате техничких цртежа; • Размера цртежа; • Врсте линија; • Паралелне, нормалне и криве линије; • Симетрија. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз вежбе (21 час).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Користити савремена наставна средства и наставне методе; • Приказати различите типове вежби како би ученик савладао конструисање различитих кривих линија; • Инсистирати на правилном коришћењу прибора за цртање; • Омогућити рад на рачунару уз примену програма <i>corel draw</i>; • Наставу реализовати у специјализованим учионицама (кабинетима); • Образложити начин и критеријуме оцењивања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • активност на часу; • домаће задатке; • графички рад.

Назив модула: **Основе конструкисања одеће**
Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о елементима неопходним за дефинисање одевног предмета; • Оспособљавање ученика за одређивање мера потребних за конструкцију одеће; 	<ul style="list-style-type: none"> • дефинише пропорционалност, симетричност и препозна деформације људског тела; • дефинише стас и узраст људског тела; • користи стандарде; • узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> • Значај конструкисања и моделовања одеће; • Врсте одевних предмета; • Пропорционалност и симетричност људског тела; • Стас и узраст; • Деформације тела значајне за конструкцију кројева; • Скица и опис модел; • Стандарди; • Мере за конструкцију одеће: подела мера, начин узимања и израчунавање мера. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз вежбе (30 часова).</p> <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе</p> <p>Вежбе се реализују у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Користити савремена наставна средства и наставне методе; • Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; • Посебну пажњу посветити сналажењу у табелама и израчунавању мера; • Инсистирати на правилном и тачном израчунавању мера; • Посебан акценат ставити на увежбавање тумачења скица, препознавање и позиционирање мера, њихово узимање и израчунавање, како би ученици што боље савладали модул; • Ученике међусобно ангажовати око узимања мера; • Образложити начин и критеријуме оцењивања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тестове знања; • активност на часу; • домаће задатке; • графички рад.

Назив модула: **Конструкција детаља одевних предмета и модних детаља**
Трајање модула: **21 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за конструкцији модних детаља и детаља одевних предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> користи прибор за конструкцију одеће; изради шаблоне за модне детаље; изради шаблоне за детаље одевних предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> Материјал и прибор за конструкцију одеће; Конструкција одевних предмета: нашивени џепови, поклопци за џепове, манжетне, џеп са једним и џеп са два паспула; Конструкција модних детаља: мараме, ешарпе, капе, торбе, кравате ... 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз вежбе (21 час).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Број и врсту модела одређивати према могућностима и интересовањима ученика; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструисати модни детаљ у умањеној размери. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад.

Назив модула: **Конструкција сукње**
Трајање модула: **36 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију сукње. 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију сукње; конструише, моделује, комплетира женску сукњу. 	<ul style="list-style-type: none"> Скица и опис модела; Основна конструкција равне сукње; Моделовање равне сукње; Комплетирање шаблона за равну сукњу; Израда кројне слике за равну сукњу; Конструкција, моделовање, комплетирање шаблона и израда кројне слике за сукњу ¼ круга; Конструкција, моделовање, комплетирање шаблона и израда кројне слике за сукњу пун круг; Конструкција, моделовање, комплетирање шаблона и израда кројне слике за сукња-панталоне. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз следеће вежбе (36 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Број и врсту модела одређивати према могућностима и интересовањима ученика; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција сукње. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање најмање две сукње у природној величини различите сложености.</p>

Разред: други
 Назив модула: **Конструкција дечије одеће**
 Трајање модула: **42 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију дечије одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> конструира, моделује и комплетира дечију одећу. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја дечије хаљине; Моделовање дечије хаљине; Комплетирање шаблона за дечију хаљину; Израда кројне слике за дечију хаљину; Основна конструкција кроја, моделовање, комплетирање шаблона и израда кројне слике за дечију спортску одећу. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање дечије спортске одеће према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (36 часова); настава у блоку (6 часова). <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера; Наставу у блоку из конструкције одеће и вежбе из текстилних материјала организовати исти дан код послодавца. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција дечије хаљине у природној величини. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање дечије одеће у природној величини.</p>

Назив модула: **Конструкција женских панталона**

Трајање модула: **21 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију женских панталона. 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију женских панталона; конструира, моделује, комплетира женске панталоне. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја женских панталона; Деформације тела значајне за конструкцију кројева; Моделовање женских панталона; Комплетирање шаблона за женске панталоне; Израда кројне слике за женске панталоне. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање женских панталона према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (15 часова); настава у блоку (6 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера Наставу у блоку из конструкције одеће и вежбе из текстилних материјала организовати исти дан код послодавца. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Прати рад ученика на радном месту и указује му на грешке при раду; Оцењује самосталан практичан рад ученика; Домаћи задатак: конструкција панталона. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршито кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање два пара панталона у природној величини различите сложености.</p>

Назив модула: **Конструкција мушких панталона**
Трајање модула: **27 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију мушких панталона. 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију мушких панталона; конструира, моделује, комплетира мушке панталоне. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја мушких панталона; Деформације тела значајне за конструкцију кројева; Моделовање мушких панталона; Комплетирање шаблона за мушке панталоне; Израда кројне слике за мушке панталоне. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање женских или мушких панталона према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (21 час); настава у блоку (6 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера; Наставу у блоку из конструкције одеће и вежбе из текстилних материјала организовати исти дан код послодавца. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава у блоку се реализује код социјалних партнера два дана узастопно; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Модел за наставу у блоку одређивати према могућностима и интересовањима ученика; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Пратити рад ученика на радном месту и указивати му на грешке при раду; Оцењивати самостални практични рад ученика; Домаћи задатак: конструкција панталона. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање два пара панталона у природној величини различите сложености.</p>

Назив модула: **Конструкција женске блузе**
Трајање модула: **39 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију женске блузе. 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију женске блузе; конструише, моделује и комплетира женску блузу. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја женске блузе; Деформације тела значајне за конструкцију кројева; Моделовање женске блузе; Комплетирање шаблона за женску блузу; Израда кројне слике. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање женске блузе према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (27 часова); наставу у блоку (12 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера; Наставу у блоку из конструкције одеће и вежбе из текстилних материјала организовати исти дан код послодавца. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава у блоку се реализује код социјалних партнера два дана узастопно; Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција блузе. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање две женске блузе у природној величини различите сложености.</p>

Разред: **трећи**
 Назив модула: **Конструкција хаљине**
 Трајање модула: **36 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију хаљине. 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију хаљине; конструира, моделује, комплетира хаљину. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја хаљине; Деформације тела значајне за конструкцију кројева; Моделовање хаљине; Комплетирање шаблона за хаљину; Израда кројне слике за хаљину. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање хаљине према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (24 часова); настава у блоку (12 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Настава у блоку се реализује код социјалних партнера два дана узастопно; Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Модел за наставу у блоку одређивати према могућностима и интересовањима ученика; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција хаљине. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање две хаљине у природној величини различите сложености.</p>

Назив модула: **Конструкција мушке кошуље**
Трајање модула: **21 час**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију мушке кошуље. 	<ul style="list-style-type: none"> конструирати моделује, комплетира мушку кошуљу. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја мушке кошуље; Моделовање мушке кошуље; Комплетирање шаблона за мушку кошуљу; Израда кројне слике. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз вежбе (21 час).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби.</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција мушке кошуље. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање две мушке кошуље у природној величини различите сложености.</p>

Назив модула: **Конструкција женске или мушке спортске одеће**
Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију женске и мушке спортске одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> конструирати, моделујати, комплетира кројне делове за спортску одећу. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја женске спортске одеће (дуксерница, тренерка); Моделовање женске спортске одеће; Комплетирање шаблона за женску спортску одећу; Основна конструкција кроја мушке спортске одеће (дуксерница, тренерка); Моделовање мушке спортске одеће; Комплетирање шаблона за мушку спортску одећу; Израда кројне слике. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз вежбе (18 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби.</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера;</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, молне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радити искључиво у природној величини; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција спортске одеће. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање женске или мушке спортске одеће у природној величини.</p>

Назив модула: **Конструкција женске или мушке јакне**
Трајање модула: **39 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за конструкцију јакне 	<ul style="list-style-type: none"> узме и израчуна мере које су неопходне за конструкцију јакне; конструира кројне делове за женску или мушку јакне. 	<ul style="list-style-type: none"> Основна конструкција кроја једноставније женске или мушке јакне; Деформације тела значајне за конструкцију кројева; Моделовање јакне; Комплетирање шаблона за јакну; Израда кројне слике. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкција, моделовање и комплетирање јакне према задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежбе (21 час); настава у блоку (18 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације вежби и наставе у блоку.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету или код социјалних партнера; Настава у блоку се реализује код социјалних партнера. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Радити конструкцију једноставније женске или мушке јакне (без поставе); Настава у блоку се реализује код социјалних партнера три дана узастопно; Користити савремена наставна средства и наставне методе; Користити скице, модне журнале, цртеже, стандарде; На часовима вежби и наставе у блоку радили искључиво у природној величини; Током реализације садржаја посебан акценат треба ставити на пропорције и деформације тела као основне факторе за одређивање и конструкцију модела и њихово прилагођавање модном тренду; Модел за наставу у блоку бирати према акценту треба ставити на пропорције и Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и практична настава; Домаћи задатак: конструкција јакне. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> активност на часу; домаће задатке; графички рад. <p>Оцењивање обухвата конструкцију, моделовање и комплетирање женске или мушке спортске одеће у природној величини.</p>

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Естетско обликовање
- Текстилни материјали
- Технологија одеће
- Практична настава

ПРАКТИЧНА НАСТАВА

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА			ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава		
I			216	30	246
II			462	90	552
III			504	150	654

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Добијање темелних практичних знања за израду одевног предмета и решавање проблема у процесу рада;
- Развијање способности коришћења различитих извора информација;
- Развијање свести о неопходности задовољења естетских и функционалних карактеристика одевних предмета као неодојљивих елемената израде;
- Развијање потребних вештина у изради одеће;
- Развијање систематичности и уредности у раду;
- Оспособљавање за самосталан и тимски рад;
- Оспособљавање за правилно руковање уређајима за кројење, машинама за шивење и уређајима и апаратима за пеглање;
- Развијање логичког мишљења и међусобног повезивања теоријских знања и практичних вештина и указивање на њихову међусобну условљеност;
- Стицање основних знања о припреми и одржавању радног места, као и о заштити на раду.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Трајање модула: **246 часова**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Ручно шивење	12
2.	Ручно и машинско кројење	12
3.	Машинско шивење	60
4.	Израда машинских шавова и пеглање	24
5.	Израда модних детаља и детаља одевних предмета	60
6.	Израда сукње	48
	Израда одевног предмета по задатом моделу – сукње- настава у блоку	30

Разред: други
Трајање модула: 462 часа + 90 часова наставе у блоку

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Израда сукње	42
	Израда дечије одеће	140
2.	Израда одевног предмета по задатом моделу – дечије одеће – настава у блоку	30
3.	Израда женских панталона	77
	Израда мушких панталона	77
4.	Израда одевног предмета по задатом моделу – женских или мушких панталона – настава у блоку	30
	Израда блузе	126
5.	Израда одевног предмета по задатом моделу – блузе – настава у блоку	30

Разред: трећи
Трајање модула: 504 часа + 150 часова наставе у блоку

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Израда одевног предмета према потребама социјалног партнера	72
2.	Израда хаљине	108
3.	Израда мушке кошуље	120
4.	Израда спортске одеће	108
5.	Израда јакне	96
6.	Израда одевних предмета по захтевима локалне заједнице – настава у блоку	150

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Разред: први

Назив модула: Ручно шивење

Трајање модула: 12 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за ручно шивење. 	<ul style="list-style-type: none"> изради ручне бодове (прошивајући, опшивајући, прекривни, коси, цик-цак, ланчани...); изради ручним путем рупнице; ручно ушије дугмад. 	<ul style="list-style-type: none"> Појам, елементи и припрема радног места; Ручни бодови: прошивајући, опшивајући, прекривни, коси, цик-цак, ланчани... Израда рулица; Ушивање дугмади. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз практичну наставу (12 часова).</p> <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе</p> <p>Настава се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Нагласити значај правилног држања тела при раду; Припремити узорке и демонстрирати израду ручних бодова и рулица; Инсистирати на самосталном раду и пратити рад ученика. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> самостални практични рад; усмено излагање; активност на часу.

Назив модула: Ручно и машинско кројење
Трајање модула: 12 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за ручно кројење; Упознавање ученика са уређајима за машинско кројење. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми материјал за кројење; уцрта делове које кроји; користи маказе; искроји уцртане кројне делове; означи и нумерише кројне делове. 	<ul style="list-style-type: none"> Прибор за ручно кројење и његово коришћење; Формирање кројне наслаге; Преношење кројне слике на наслагу; Апарати и уређаји за грубо и фино кројење, означавање и нумерисање искројених делова. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (12 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Користити алат за ручно кројење; Формирати кројну наслагу; Пренети кројну слику на горњи слој наслаге; Демонстрирати грубо и фино кројење уз правилно коришћење уређаја; Приказати како се означавају и нумеришу кројни делови; Инсистирати на самосталном раду и пратити рад ученика. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу.

Назив модула: **Машинско шивење**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за машинско шивење. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми машине и уређаје за рад; изводи операције шивења на обичним шиваћим машинама; обавља основно одржавање машина и уређаја за рад; користи специјалне машине за шивење. 	<ul style="list-style-type: none"> Машина за шивење: изглед, делови, функција, правилно руковање (намештање игле, увођење горњег конца, постављање чунка са доњим концем); Увежбавање штепова; Специјалне машине за шивење. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (60 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити машину за рад; Демонстрирати рад на класичним и специјалним машинама за шивење; Инсистирати на прецизној изради штепова; Вежбати израду штепова, најпре на папиру затим на текстилном материјалу; Обавезно применити потребне мере заштите на раду; Информисати ученике о начину провере усвојених знања и вештина и критеријумима за оцењивање; Инсистирати на самосталном раду и пратити рад ученика. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> самостални практични рад; активност на часу.

Назив модула: **Израда машинских шавова и пеглање**
Трајање модула: **24 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду и међуфазно пеглање шавова. 	<ul style="list-style-type: none"> састави кројне делове применом задатих шавова; врши међуфазно пеглање шавова; утврди потребне мере заштите на раду. 	<ul style="list-style-type: none"> Врсте шавова: отворени и затворени (распеглани, напеглани, наштепани једном или два пута, француски, порубни отворени и затворени ...); Примена шавова: састављање, опшивање ивица материјала, израда рубних шавова; Међуфазно пеглање: параметри пеглања, електрична, електропарна и парна пегла, столови за пеглање. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (24 часа).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Инсистирати на прецизности изради свих врста шавова; Указати на понашање различитих врста шавова у зависности од врсте материјала и намене одеће; Инсистирати на самосталном раду; Обавезно применити потребне мере заштите на раду; Информисати ученике о начину провере усвојених знања и вештина и критеријумима за оцењивање. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу.

Назив модула: **Израда модних детаља и детаља одевних предмета**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду модних детаља; Оспособљавање ученика за израду детаља одевних предмета. 	<ul style="list-style-type: none"> искроји и сашије модни детаљ (мараму, ешарпу, капу, торбу, појас.); искроји и сашије целове за одевне предмете (нашивен, нашивен са поклопцем, са једним паспулом, са два паспула, коси, полукружни); причврсти ознаку, украсе и величину кроја; означи место за дугмад и рупице; машински изради рупице за дугмад; машински ушива дугмад; нашије патент затварач. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда модних детаља (мараме, шалови, ешарпе, капе, торбе, појасеви...); Кројење и израда целова за женску и мушку одећу (нашивен, нашивен са поклопцем, са једним паспулом, са два паспула); Ушивање патент затварача. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (60 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Инсистирати на прецизној изради детаља одевних предмета; Указати на понашање детаља одевних предмета у зависности од врсте материјала и намене одеће; Инсистирати на прецизној изради модних детаља; Савладати правилан редослед технолошких операција израде: кројење, шивење, међуфазно и завршно пеглање; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Инсистирати на самосталном раду; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу.

Назив модула: **Израда сукње**

Трајање модула: **48 часова + 30 часова наставе у блоку**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду класичне сукње; Оспособљавање ученика за израду сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду класичне сукње; припреми шаблон за класичну сукњу; формира кројну слику, искроји и комплетира кројне делове класичне сукње; сашије класичну сукњу; врши међуфазно и завршно пеглање класичне сукње; припреми основни и помоћни материјал за израду сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове сукње по задатом моделу и по задатим шаблонима; сашије сукњу по задатом моделу и задатом операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање сукње по задатом моделу; сортира и комплетира класичну сукњу; преправља и поправља класичну сукњу. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда класичне сукње; Кројење и израда сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Израда сукње по задатом моделу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичну наставу (48 часова); наставу у блоку (30 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе и наставе у блоку. Настава се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе</p> <p>Практична настава и настава у блоку се реализује у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду сукње; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; Обавезно применити потребне мере заштите на раду; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Практичну наставу у блоку реализовати на крају модула. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду најмање две сукње у природној величини различите сложености.</p>

Разред: други
 Назив модула: Израда сукње
 Трајање модула: 42 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; припреми шаблон за сукњу по задатом моделу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове сукње по задатом моделу и по задатим шаблонима; сашије сукњу по задатом моделу и задатом операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање сукње по задатом моделу; сортира и комплетира сукњу по задатом моделу; преправља и поправља сукњу по задатом моделу. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда сукње по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; Припремање сукње за прву пробу; Израда сукње-друга проба и завршни радови. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (42 часа).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија два пута недељно по 7 часова.</p> <p>Место реализације наставе Практична настава се реализују код социјалног партнера или у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду сукње; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, учи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду једне сукње у природној величини.</p>

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<p>Назив модула: Израда дечије одеће Трајање модула: 140 часова + 30 часова наставе у блоку</p> <p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за израду дечије одеће; • Оспособљавање ученика за израду дечије одеће по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; • Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • припреми основни и помоћни материјал за израду дечије хаљине; • припреми шаблон за дечију одећу; • формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове дечије хаљине; • сашие дечију хаљину; • врши међуфазно и завршно пеглање дечије хаљине; • припреми основни и помоћни материјал за израду дечије одеће; по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; • формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове дечије одеће по задатом моделу и по задатим шаблонима; • сашие дечију одећу по задатом моделу и задатом операционом листу; • врши међуфазно и завршно пеглање дечије одеће по задатом моделу; • сортира и комплетира дечију одећу; • преправља и поправља дечију одећу. 	<p>Кројење и израда дечије хаљине;</p> <p>Кројење и израда дечије одеће по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу.</p> <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Израда дечије одеће по захтевима социјалних партнера. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вежбе (140 часова); • настава у блоку (30 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе и наставе у блоку. Настава се одвија два пута недељно по 7 часова. Настава у блоку се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Практична настава се реализује код социјалног партнера или у школској радионици; • Настава у блоку се реализује код социјалних партнера. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Припремити основни и помоћни материјал за израду дечије одеће; • Пратити примену операционог листа; • Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; • Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, очу грешке и на време их отклони; • Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће, • Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • активност на часу; • домаће задатке; • графички рад. <p>Оцењивање обухвата израду дечије одеће у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда женских панталона**
Трајање модула: **77 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду класичних женских панталона; Оспособљавање ученика за израду женских панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду класичних женских панталона; припреми шаблон за женске панталоне; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове класичних женских панталона; сашије класичне женске панталоне; врши међуфазно и завршно пеглање класичних женских панталона; припреми основни и помоћни материјал за израду женских панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове женских панталона по задатом моделу и задатим шаблонима; сашије женске панталоне по задатом моделу и операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање женских панталона по задатом моделу; сортира и комплетира женске панталоне; преправља и поправља женске панталоне. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда класичних женских панталона; Припремање панталона за прву пробу; Израда панталона-друга проба и завршни радови; Кројење и израда женских панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (77 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија два пута недељно по 7 часова.</p> <p>Место реализације наставе Практичну наставу реализовати код социјалних партнера или у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду женских панталона; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће, Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду женских панталона у природној величини.</p>

Назив модула : **Израда мушких панталона**

Трајање модула: **77 часова + 30 часова наставе у блоку**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду класичних мушких панталона; Оспособљавање ученика за израду мушких панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду класичних мушких панталона; припреми шаблон за мушке панталоне; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове класичних мушких панталона; сашије класичне мушке панталоне; врши међуфазно и завршно пеглање класичних мушких панталона; припреми основни и помоћни материјал за израду мушких панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове мушких панталона по задатом моделу и задатим шаблонима; сашије мушке панталоне по задатом моделу и операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање мушких панталона по задатом моделу; сортира и комплетира мушке панталоне; преправља и поправља мушке панталоне. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда класичних мушких панталона; Припремање панталона за прву пробу; Израда панталона-друга проба и завршни радови; Кројење и израда мушких панталона по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Израда женских или мушких панталона по захтевима социјалних партнера. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичну наставу (77 часова); практичну наставу у блоку (30 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе и наставе у блоку. Настава се одвија два пута недељно по 7 часова. Настава у блоку се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Практичну наставу и наставу у блоку реализовати код социјалних партнера или у школској радионици; Наставу у блоку реализовати код социјалних партнера. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду мушких панталона; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; Обавезно применити потребне мере заштите на раду; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Наставу у блоку реализовати после завршених модула: Израда женских панталона и Израда мушких панталона. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду женских или мушких панталона у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда блузе**

Трајање модула: **126 часова + 30 часова наставе у блоку**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду класичне блузе; Оспособљавање ученика за израду блузе по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду класичне блузе; припреми шаблон за блузу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове класичне блузе; сашије класичну блузу; врши међуфазно и завршно пеглање класичне блузе; припреми основни и помоћни материјал за израду блузе по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове блузе по задатом моделу и задатим шаблонима; сашије блузу по задатом моделу и задатом операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање блузе по задатом моделу; сортира и комплетира блузу; преправља и поправља блузу. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда класичне блузе; Припремање блузе за прву пробу; Израда блузе-друга проба и завршни радови; Кројење и израда блузе по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Израда блузе по захтевима социјалних партнера. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Практичну наставу (126 часова); Практичну наставу у блоку (30 часова). <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе и наставе у блоку. Настава се одвија два пута недељно по 7 часова. Настава у блоку се одвија у континуитету од 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Практичну наставу и наставу у блоку реализовати код социјалних партнера или у школској радионици; Наставу у блоку реализовати код социјалних партнера. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду блузе; Пратити примену листе операција израде и пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду блузе у природној величини.</p>

Разред: **трети**
 Назив модула: **Израда одевног предмета према потребама социјалног партнера**
 Трајање модула: **72 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду одевних предмета према потребама социјалног партнера; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> изврши избор и припрему материјала; припреми шаблон за одевни предмет према потребама социјалног партнера; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји делове одевног предмета; сашије одевни предмет; врши међуфазно и завршно петлање; сортира и комплетира одевни предмет. 	<ul style="list-style-type: none"> Израда одевних предмета према потребама социјалног партнера (користити шаблоне израђене од стране корисника). 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (72 часа).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија три пута недељно по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера или у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Продискутовати са ученицима о врсти одевних предмета који су битни за локално тржиште; Приказати специфичне основне и помоћне материјале, кројење и одевне предмете карактеристичне за локалну средину; Припремити основни и помоћни материјал за израду одевних предмета по захтевима локалне заједнице; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ. Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони. Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу.

Назив модула: **Израда хаљине**
Трајање модула: **108 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду класичне хаљине; Оспособљавање ученика за израду хаљине по задатом моделу, задатим шаблонима и листи операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду класичне хаљине; припреми шаблон за хаљину; формирана, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове класичне хаљине; сашије класичну хаљину; врши међуфазно и завршно пеглање класичне хаљине; припреми основни и помоћни материјал за израду хаљине по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; формирана, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове хаљине по задатом моделу и задатим шаблонима; сашије хаљину по задатом моделу и операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање хаљине по задатом моделу; сортира и комплетира хаљину; преправља и поправља хаљину. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда класичне хаљине; Припремање хаљине за прву пробу; Израда хаљине-друга проба и завршни радови; Кројење и израда хаљине по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (108 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија три пута недељно по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера или у школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду хаљина; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика на радном месту и указивати му на грешке при раду; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду хаљине у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда мушке кошуље**
Трајање модула: **120 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за израду класичне мушке кошуље; • Оспособљавање ученика за израду мушке кошуље по задатом моделу, задатим шаблонима и листу операција израде; • Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> • припреми основни и помоћни материјал за израду класичне мушке кошуље; • припреми шаблон за мушку кошуљу; • формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове класичне мушке кошуље; • сашије класичну мушку кошуљу; • врши међуфазно и завршно пеглање класичне мушке кошуље; • припреми основни и помоћни материјал за израду мушке кошуље по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; • формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове мушке кошуље по задатом моделу и задатим шаблонима; • сашије мушку кошуљу по задатом моделу по операционом листу; • врши међуфазно и завршно пеглање мушке кошуље по задатом моделу; • сортира и комплетира мушку кошуљу; • преправља и поправља мушку кошуљу. 	<ul style="list-style-type: none"> • Кројење и израда класичне мушке кошуље; • Кројење и израда мушке кошуље по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (20 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија три пута недељно по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера или школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Припремити основни и помоћни материјал за израду мушке кошуље; • Пратити примену операционог листа; • Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; • Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, уочи грешке и на време их отклони; • Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; • Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење практичног рада; • самостални практични рад; • активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду мушке кошуље у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда спортске одеће**
Трајање модула: **108 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду спортске одеће, по задатом моделу, задатим шаблонима и листи операција израде; Оспособљавање ученика за израду спортске одеће по захтевима локалне заједнице; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду спортске одеће по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; припреми шаблон за спортску кошуљу; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове спортске одеће по задатом моделу и задатим шаблонима; машински везе на деловима одевних предмета; сашије спортску одећу по задатом моделу и операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање спортске одеће по задатом моделу; сортира и комплетира спортску одећу; преправља и поправља спортску одећу. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда горњег и доњег дела женске тренирке по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; Кројење и израда горњег и доњег дела мушке тренирке по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (108 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија три пута недељно по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера или школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Припремити основни и помоћни материјал за израду тренирке; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ; Акцента ставити на тачност извођења поступака; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, очи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструкција одеће; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду спортске одеће у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда женске или мушке јакне**
Трајање модула: **96 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду женске или мушке јакне по задатом моделу, задатим шаблонима и листи операција израде; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> припреми основни и помоћни материјал за израду женске или мушке јакне по задатом моделу, задатим шаблонима и операционом листу; припреми шаблон за женску или мушку јакну; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји и комплетира кројне делове по задатом моделу, задатим шаблонима; сашије женску или мушку јакну по задатом моделу по операционом листу; врши међуфазно и завршно пеглање женске или мушке јакне по задатом моделу; сортира и комплетира женску или мушку јакну; преправља и поправља женску или мушку јакну. 	<ul style="list-style-type: none"> Кројење и израда женске или мушке јакне; Припремање јакне за прву пробу; Израда јакне-друга проба и завршни радови. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз практичну наставу (96 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације практичне наставе. Настава се одвија три пута недељно по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера или школској радионици.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Радити израду једноставније женске или мушке јакне (без поставе); Ученицима обезбедити шаблоне и лист операција израде по којима ће израдити задате моделе јакни; Припремити основни и помоћни материјал за израду јакни; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ. Акцент ставити на тачност извођења поступака; Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, учи грешке и на време их отклони; Исту скицу модела, опис и сашивен узорак усвојити у оквиру стручних већа, како би се успоставила корелација са предметима технологија одеће и конструција одеће; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада самостални практични рад активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду женске или мушке јакне у природној величини.</p>

Назив модула: **Израда одевних предмета према захтевима социјалних партнера**
Трајање модула: **150 часова наставе у блоку**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика за израду одевних предмета према захтевима социјалних партнера; Уочавање грешака које се јављају током израде одеће, откривање узрока и начин њиховог отклањања. 	<ul style="list-style-type: none"> изврши избор и припрему материјала; припреми шаблон за одевни предмет према захтеву социјалног партнера; формира, контролише и одређује дужину кројне слике, искроји делове одевног предмета; сашије одевни предмет; врши међуфазно и завршно пеглање; сортира и комплетира одевни предмет према захтеву социјалног партнера. 	<ul style="list-style-type: none"> Израда одевних предмета према захтевима корисника услуга (користити шаблоне израђене од стране корисника). 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз наставу у блоку (150 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе (до 10 ученика у групи) приликом реализације наставе у блоку. Настава се одвија у континуитету по 6 часова.</p> <p>Место реализације наставе Настава се реализује код социјалних партнера.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Продискутовати са ученицима о врсти одевних предмета који су битни за локално тржиште; Приказати специфичне основне и помоћне материјале, кројеве и одевне предмете карактеристичне за локалну средину; Припремити основни и помоћни материјал за израду одевних предмета по захтевима локалне заједнице; Пратити примену операционог листа; Пратити рад ученика уз контролу и помоћ. Подстицати ученика да самостално контролише свој рад, очисти грешке и на време их отклони; Обавезно применити потребне мере заштите на раду. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење практичног рада; самостални практични рад; активност на часу. <p>Оцењивање обухвата израду одевног предмета у природној величини.</p>

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Естетско обликовање
- Текстилни материјали
- Технологија одеће
- Конструкција одеће

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

1. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА :

- Развијање пословних и предузетничких знања, вештина и понашања (иновативност и креативност, покретање иницијатива, преузимање одговорности и ризика; управљање променама, тимски рад, вештине комуникације, конструктивно решавање проблема, критичко мишљење, управљање временом, лидерство ...);
- Развијање предузетничких вредности и способности да се препознају предузетничке могућности у локалној средини и делује у складу са тим;
- Развијање пословног и предузетничког начина мишљења;
- Мултидисциплинарни приступ и оријентација на праксу;
- Развијање основе за континуирано учење;
- Развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији;
- Оспособљавање за активно тражење посла (запошљавање и запошљавање);
- Развој одговорног односа према очувању природних ресурса и еколошке равнотеже.

2. СТРУКТУРА ПРЕДМЕТА «ПРЕДУЗЕТНИШТВО»

- Предмет реализовати кроз 2 часа вежби недељно;
- Препорука је да се тема „Ученички пројекат - израда и презентација пословног плана, започне приликом обрађивања теме „Процена пословних идеја”. На овај начин предавач може да интегрише ученички пројекат током наредних тема предмета.

УПУТСТВА ЗА СВЕ ТЕМЕ:

- Методе рада: мини предавања, дискусија, групни рад, играње улога, студије случаја, симулација, рад на терену, Brainstorming; swot анализа, анкета/интервју, презентација;
- Циклус емпиријског учења;
- Дневник рада – објаснити вођење дневника рада;
- Место одржавања: довољно велики простор који омогућује рад у групама;
- Користити позитивне примере из праксе.

3. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПРЕДМЕТА ПО ТЕМАМА

Разред: трећи

Годишњи фонд часова: 56 часова

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Предузетништво и предузетник	<ul style="list-style-type: none"> Разумевање појма и значаја предузетништва; Препознавање способности предузетника. 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе адекватне примере предузетништва из локалног окружења; наведе карактеристике предузетника; објасни значај мотивационих фактора у предузетништву; доведе у однос појмове предузетимљивост и предузетништво. 	<ul style="list-style-type: none"> Појам, развој и значај предузетништва; Профил и карактеристике успешног предузетника; Мотиви и критеријуми за утврђивање предузетничких предиспозиција. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као вежбе.</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Дати пример доброг предузетника и/или позвати на један час госта – предузетника који би говорио ученицима о својим искуствима; Кроз олују идеја и вођене дискусије, наставник помаже ученицима да се креативно изразе у смишљању бизнис идеја и избору реалне идеје за даљи рад на њој; Ученици се деле на групе у којима остају до краја и раде на деловима пословног плана; Групе ученика окупљене око једне пословне идеје врше истраживање тржишта по наставничким упутствима; Групе ученика у посетама малим предузећима информичу се о начину прављења понуде и самостално праве понуду за пример њиховог предузећа; Користити сајтове за прикупљање информација (www.sme.st.gov.vu; www.msrbg.co.yu...) Посета социјалним партнерима на локалном нивоу (општина, филијале,
Од пословне идеје до бизнис плана	<ul style="list-style-type: none"> Развијање способности за уочавање, формулисање и процену пословних идеја; Упознавање ученика са елементима маркетинг плана; Оспособљавање за учешће у изради скица за доношење бизнис планова. 	<ul style="list-style-type: none"> селекује из мноштва идеја оне која је применљива и реална за отпочивања бизниса; препозна различите начине отпочивања посла; објасни и примени SWOT анализу у механизму доношења одлука уочи међусобно деловање фактора који утичу на тржиште; самостално прикупи податке са тржишта–конкуренија, потенцијални клијенти, величина тржишта; прави понуду услуге; развија маркетинг стратегију за своју пословну идеју и презентује свој маркетинг план; разликује значај и препозна садржај бизнис плана. 	<ul style="list-style-type: none"> Трагање за пословним идејама; Окружење – фактор предузетничке активности; Пословне могућности за нови пословни подухват (могућност начина реализације и облици власништва и извора финансирања идеја, swot анализа); Фактори пословног окружења: потенцијални клијенти, величина тржишта, директна и индиректна конкуренција, трендови на тржишту итд.; Елементи маркетинг плана; Процена могућности за реализацију бизнис идеје; Презентација маркетинг план као дела бизнис плана; Бизнис план – појам и садржај и значај. 	<ul style="list-style-type: none"> Групе ученика окупљене око једне пословне идеје врше истраживање тржишта по наставничким упутствима; Групе ученика у посетама малим предузећима информичу се о начину прављења понуде и самостално праве понуду за пример њиховог предузећа; Користити сајтове за прикупљање информација (www.sme.st.gov.vu; www.msrbg.co.yu...) Посета социјалним партнерима на локалном нивоу (општина, филијале,
Управљање и организација	<ul style="list-style-type: none"> Стицање и развијање свести о значају доброг управљања; Упознавање ученика са стиловама руковођења; Разумевање значаја развоја људских ресурса 	<ul style="list-style-type: none"> наведе особине успешног менаџера; разликује управљачке стилове; објасни суштину менаџмента услуга/производње; објасни значај планирања и олабра људских ресурса за потребе организације; 	<ul style="list-style-type: none"> Предузетник и менаџер; Знања и вештине успешног менаџера; Друштвена одговорност и пословни морал предузетника; Формирање цене производа (тражња, понуда, формирање 	<ul style="list-style-type: none"> Предузетник и менаџер; Знања и вештине успешног менаџера; Друштвена одговорност и пословни морал предузетника; Формирање цене производа (тражња, понуда, формирање

	за потребе организације.	<ul style="list-style-type: none"> • препозна сврху и именује послове планирања процеса рада; • објасни послове организовања процеса рада са аспекта предузетника; • објасни вођење процеса рада; • разликује и објасни контролу остварених резултата процеса рада. • Разликује и објасни структуру трошкова и значај амортизације • Објасни шта је доходак и како се остварује • Објасни ризик и осигурање од ризика • Објасни како се формира цена и шта је то калкулација 	<p>цене и калкулација трошкова који улазе у цену)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Планирање процеса рада (обим пословања, средства и извора средстава, кадрове, улагања, трошкове и резултате пословања); • Производња и продуктивност • Улагања и трошкови (доходак, стедња и инвестиција, структура трошкова, амортизација, ризик и осигурање) • Организација процеса рада (пословна средства, кадрове); • Вођење процес рада (пословни разговори, мотивација, управљање временом, препознаје уско грло и празан ход, прати трошкове, примењује иновације у циљу смањења трошкова, и прати остваривање резултате пословања); • Контрола остварених резултата процеса рада (промет, приход, трошкови, профит). 	<p>Националне службе за запошљавање, Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа и сл.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Организовати долазак стручњака за процену бизнис плана; • У презентацији користити сва расположива средства за визуализацију. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • усмено излагање • активност на часу • домаћи задатак • дневник рада • самостални практични рад • тест • вештина презентације • завршни тест <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предузетништво и предузетник (4 часа); • Од пословне идеје до бизнис плана (10 часова);
<p>Правни оквир за оснивање и функционисање делатности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања битних за оснивање и почетак рада предузетника; • Давање основних упутстава где доћи до неопходних информација. 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе сва правна акта и норме донете у Републици Србији, који се односе на предузетништво, • познаје институције и инфраструктуру за подршку предузетништву; • објасни процедуру за коришћење услуга институција за подршку предузетницима; • направи преглед документације потребне за регистрацију предузетничке радње; • направи редослед корака при регистрацији предузетничке радње; • опише позитивне и негативне примере из праксе, везане за регистрацију предузетничке радње; • самостално сачини или попуни пословну документацију (CV, пословна писма, молбе, записник, 	<ul style="list-style-type: none"> • Законске форме организовања делатности; • Правни и институционални оквири развоја предузетништва у Србији; • Институције и инфраструктура за подршку предузетништву; • Оснивање и регистрација предузетничке радње (документација, ПИБ, отварање рачуна, избор пословног простора, пријем запослених и подела радних задатака). 	<ul style="list-style-type: none"> • Управљање и организација (16 часова); • Правни оквир за оснивање и функционисање делатности (4 часа); • Економија пословања (12 часова); • Ученички пројект-презентација пословног плана (10 часова).

<p>Економија пословања</p>	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са финансијским аспектима предузећа/радње; Оспособљавање ученика да препозна и објасни начин састављања биланса стања и биланса успеха; Оспособљавање ученика да обрачуна финансијски резултат. 	<p>образци...):</p> <ul style="list-style-type: none"> планира производњу и трошкове за сопствени бизнис; класификује трошкове предузећа и израчуна праг рентабилности; састави финансијске извештаје у најједноставнијој форми (биланс стања, биланс успеха и ток готовине предузећа); састави биланс успеха на основу остварених прихода и расхода и утврди финансијски резултат; разликује све облике пореских обавеза предузетника. 	<ul style="list-style-type: none"> Биланс стања; Приходи и расходи; Финансијски резултат – добит као основни мотив предузетника; Пореске обавезе предузетника; Биланс успеха. 	
<p>Ученички пројект-презентација пословног плана</p>	<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање ученика вештини презентације пословног плана. 	<ul style="list-style-type: none"> повеже све сегменте пословног плана за сопствену бизнис идеју; стечене вештине и знања примени у оквиру тима и на презентацији пословног плана. 	<ul style="list-style-type: none"> Израда целовитог бизнис плана за сопствену бизнис идеју; Презентација појединачних/групних бизнис планова и дискусија. 	

4. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Сви стручни предмети

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

САВРЕМЕНО ОДЕВАЊЕ

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Упознавање са историјом текстила и одевања;
- Усвајање и примена потребних знања о историјском и савременом развоју одевања и оспособљавање да стечена знања примене у практичном раду;
- Развијање стваралачког приступа задацима и осећаја за проналажење ликовно – естетских решења;
- Развијање смисла за креативно, логичко и критичко размишљање кроз тематске задатке;
- Развијање интересовања за све области у склопу струке и самостално проширивање стечених знања;
- Оспособљавање ученика за самосталан и тимски рад.

Разред: **трећи**

Годишњи фонд часова: **28 часова**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Историја текстила и одеће	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о основним карактеристикама текстила и костима различитих историјских периода; • Оспособљавање ученика за представљање историјских костима одговарајућим ликовним техникама. 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна и опише основне карактеристике текстила и костима различитих историјских периода; • препозна правце који су утицали на модна кретања у XX веку; • препозна и опише основне карактеристике народне ношње код нас; • представи историјске костиме одговарајућим ликовним техникама. 	<ul style="list-style-type: none"> • Праисторија; • Стари век; • Средњи век; • Нови век; • XIX век; • XX век • Народна ношња код нас; • Представљање историјских костима одговарајућим ликовним техникама. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као вежбе (28 часова).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализује у специјализованом кабинету са фондом од 1 час недељно.</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подсетити ученике на сазнања о врстама текстилних материјала и готових текстилних производа, која су стекли из других стручних предмета и нагласити њихове употребне и естетске вредности; • Оспособљавати ученике да врше селекцију података, уочавају опште карактеристике и специфичности одређених стилова и да кроз задатке сагледавају и примењују нове могућности елемената историјског текстила и костима у

<p align="center">Основи пројектовања одеће</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о основама пројектовања одеће; • Стицање знања о пропорционалној подели мушке, женске и дечије фигуре; • Стицање знања о фазама пројектовања одеће. 	<ul style="list-style-type: none"> • пројектује одећу користећи модни цртеж и различите врсте техника; • прави разлику између мушке, женске и дечије фигуре; • прави разлику између појединих делова одеће према стасу и узрасту; • реализује идеју користећи фазе пројектовања. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визуелни елементи и примена композиције у пројектовању одеће (линија, површина, обим, боја, модни цртеж и технике цртања); • Шеме људске фигуре; Пропорционална подела мушке, женске и дечије фигуре по висини и ширини целе фигуре и осталих делова тела важних за пројектовање одеће; • Пропорционалне дужине појединих врста одеће и делова одеће; • Фазе пројектовања одеће од идеје до реализације. 	<p>дизајну текстила и дизајну одеће;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Израдање подржати очигледним средствима слајдовима, радовима ученика, примерима у дигиталној форми, каталозима, колекцијама узорака готових текстилних материјала, паноица, модним часописима, модним и техничким цртежима; • Упутити ученике на интернет странице са садржајем везаним за наставне теме; • Упутити ученике да посете изложбе ликовних и примењених уметника. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • активност на часу; • семинарске радове; • домаће задатке. <p>Оквирни број часова по темама Историја текстила и одеће (8 часова); Основи пројектовања одеће (20 часова).</p>
--	---	--	---	---

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Конструкција одеће
- Практична настава
- Естетско обликовање

Службени гласник РС – Просветни гласник бр.5/2017 од 12. јуна 2017. године

ПРИМЕНА РАЧУНАРА У КОНСТРУКЦИЈИ ОДЕЋЕ

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- упознавање са основама програма за цртање који ће омогућити упознавање и са другим програмима исте или сличне намене;
- оспособљавање ученика за коришћење програма у даљем образовању и будућем раду (Orfitex, Gerber, Lectra.);
- оспособљавање ученика за повезивање и коришћење већ стеченог знања из области рачунарства и информатике;
- подстицање заинтересованости ученика за коришћење рачунара у струци.

Разред: трећи

Годишњи фонд часова: 28 часова

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Основни појмови и графичко окружење	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање ученика са применом персоналних рачунара и могућност приказивања и обраде графике; • Упознавање са основама програма за цртање. 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • покрене програм; • препозна и користи поједине алатке програма за цртање; • користи рачунар у изради цртежа; • подешава, учитава и снима цртеже. 	<ul style="list-style-type: none"> • Покретање одабраног програма за цртање; • Давање основних команди у одабраном програму; • Подешавање радног окружења – припрема за рад; • Алати који се користе за цртање. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе Предмет се реализује као вежбе (28 часова).</p> <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације вежби (до 10 ученика у групи).</p> <p>Место реализације наставе Вежбе се реализују у специјализованом кабинету опремљеним рачунарима.</p> <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити рачунаре са уграђеним програмом за цртање; • Приказати различите типове вежби како би ученик савладао основне појмове; • Ученике треба оспособљавати за самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници...); • Користити савремене наставне методе и средства; • Образложити начин и критеријуме оцењивања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • праћење практичног рада. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основни појмови и графичко окружење (4 часа); • Примена рачунара у конструкцији одеће и уклапању кројних делова у кројну слику (24 часа).
Примена рачунара у конструкцији одеће и уклапању кројних делова у кројну слику	<ul style="list-style-type: none"> • Развијање способности коришћења рачунара у конструкцији и моделовању одеће, као и комплетирању кроних делова; • Развијање способности коришћења рачунара у изради кројне слике. 	<ul style="list-style-type: none"> • користи рачунар за конструкцију одеће; • црта и конструише различите моделе; • комплетира делове одевних предмета; • уклапа кројне делове у кројну слику. 	<ul style="list-style-type: none"> • Конструкција одевног предмета; • Моделовање према задајој скици; • Комплетирање кројних делова; • Уклапање кројних делова у кројну слику. 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити рачунаре са уграђеним програмом за цртање; • Приказати различите типове вежби како би ученик савладао основне појмове; • Ученике треба оспособљавати за самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници...); • Користити савремене наставне методе и средства; • Образложити начин и критеријуме оцењивања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • праћење практичног рада. <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> • Основни појмови и графичко окружење (4 часа); • Примена рачунара у конструкцији одеће и уклапању кројних делова у кројну слику (24 часа).

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Конструкција одеће
- Практична настава

ПРОГРАМ ЗАВРШНОГ ИСПИТА ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ МОДНИ КРОЈАЧ

ЦИЉ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Завршним испитом проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном образовању за образовни профил модни кројач, стекао стручне компетенције прописане Стандардом квалификације („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 7/15).

СТРУКТУРА ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Завршни испит за ученике који су се школовали по Наставном плану и програму за образовни профил модни кројач реализује се кроз практични рад.

ПРИРУЧНИК О ПОЛАГАЊУ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Завршни испит спроводи се у складу са овим правилником и Приручником о полагању завршног испита за образовни профил модни кројач (у даљем тексту: Приручник).

Приручник израђује Завод за унапређивање образовања и васпитања – Центар за стручно образовање и образовање одраслих (у даљем тексту: Центар) у сарадњи са тимом наставника из школа у којима се реализује овај образовни профил.

Приручник садржи посебне предуслове за полагање завршног испита, оквир са критеријумима за оцењивање компетенција, стандардизоване радне задатке за практични рад и обрасце за оцењивање.

Центар, за сваку школску годину, припрема Приручник и објављује га на званичној интернет страници Завода за унапређивање образовања и васпитања.

ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПОЛАГАЊЕ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Ученик полаже завршни испит у складу са законом. Завршни испит може да полаже ученик који је успешно завршио три разреда средње школе по Наставном плану и програму за образовни профил модни кројач.

У Приручнику су утврђени посебни предуслови за полагање завршног испита у складу са наставним планом и програмом.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Завршни испит се спроводи у производним погонима, школским радионицама или у другим просторима где се налазе радна места и услови за које се ученик образовао у току свог школовања. Завршни испит за ученика може трајати највише два дана.

За сваког ученика директор школе именује ментора. Ментор је наставник стручних предмета који је обучавао ученика у току школовања. Ментор помаже ученику у припремама за полагање завршног испита у периоду предвиђеном Наставним планом и програмом.

Директор именује стручну испитну комисију састављену од три члана, као и њихове заменике. Испитна комисија даје оцену о стечености прописаних компетенција. Комисију чине:

- два наставника стручних предмета за образовни профил, од којих је један председник комисије;
- представник послодавца – стручњак у области на коју се односи радни задатак, а који није обучавао ученика у предузећу.

Сагласност на чланство представника послодавца у комисији, на предлог школа, даје Унија послодавца Србије односно Привредна комора Србије у сарадњи са Центром. Базу података о члановима испитних комисија, представницима послодавца, води Центар.

Ученик који је завршио трећи разред и пријавио полагање завршног испита, стиче право да приступи полагању завршног испита. У оквиру периода планираног Наставним планом и програмом за припрему и полагање завршног испита, школа организује консултације и додатну припрему ученика за све радне задатке, обезбеђујући потребне услове у погледу простора, опреме и вре-менског распореда.

РАДНИ ЗАДАЦИ

У оквиру завршног испита ученик извршава два радна задатка којима се проверавају прописане стручне компетенције.

За проверу прописаних стручних компетенција утврђује се листа стандардизованих радних задатака. Од стандардизованих радних задатака сачињава се одговарајући број комбинација радних задатака за завршни испит. Листа стандардизованих радних задатака, комбинације, критеријуми и обрасци за оцењивање са-ставни су део Приручника.

На основу листе комбинација из Приручника, школа формира школску листу комбинација у сваком испитном року. Број комбинација у школској листи мора бити најмање за 10% већи од броја ученика једног одељења који полажу завршни испит. Ученик извлачи комбинацију радних задатака непосредно пред полагање завршног испита.

ОЦЕЊИВАЊЕ ЗАВРШНОГ ИСПИТА

Оцењивање на завршном испиту спроводи испитна комисија, на основу критеријума дефинисаних Приручником. Успех на завршном испиту зависи од укупног броја бодова које је ученик стекао извршавањем радног задатка.

Сваки радни задатак се може оценити са највише 100 бодова. Сваки члан испитне комисије у свом обрасцу за оцењивање радног задатка утврђује укупан број бодова по задатку. На основу појединачног бодовања свих чланова комисије утврђује се просечан број бодова за сваки задатак.

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова, по сваком радном задатку, сматра се да је показао компетентност.

Ако је просечан број бодова на једном радном задатку, који је кандидат остварио његовим извршењем, мањи од 50, сматра се да кандидат није показао компетентност. У овом случају оцена успеха на завршном испиту је недовољан (1).

Укупан број бодова који ученик оствари на завршном испиту, једнак је збиру просечних бодова на свим радним задацима. Укупан број бодова преводи се у успех.

Када кандидат оствари просечних 50 и више бодова, по сваком радном задатку, бодови се преведе у успех према следећој скали:

Укупан број бодова	УСПЕХ
до 99	недовољан (1)
100–125	довољан (2)
126–150	добар (3)
151–175	врло добар (4)
176–200	одличан (5)

ДИПЛОМА И УВЕРЕЊЕ

Ученик који је положио завршни испит стиче право на издавање Дипломе о стеченом средњем образовању.

Уз Диплому школа ученику издаје Уверење о положеним испитима у оквиру савладаног програма за образовни профил модни кројач.

П Р И Л О З И

1. **Правилник** о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 3/2015);
2. **Правилник** о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2016);
3. **Правилник** о изменама Правилника о наставном плану и програму предмета Верска настава са средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2016);
4. **Правилник** о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 3/2003);
5. **Правилник** о допуни Правилника о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 23/2004);
6. **Правилник** о допуни Правилника о наставном плану и програму предмета верска настава за средње школе („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 9/2005);
7. **Правилник** о допунама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2014);
8. **Правилник** о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2018.);
9. **Правилник** о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмет („Службени гласник РС“, бр. 117/2013 од 30.12.2013);
10. **Правилник** о стандардима постигнућа за предмет Матерњи језик и књижевност за крај средњег образовања („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2018);
11. **Правилник** о Програму стручне матуре и завршног испита („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 1/2018);
12. **Правилник** о Програму опште и уметничке матуре: („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2017);
13. **Правилник** о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2015);
14. **Правилник** о измени Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/2017);
15. **Правилник** о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Текстилство и кожарство – („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2018.);
16. **Правилник** о допунама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Текстилство и кожарство – Програм матурског испита за образовни профил Моделар одеће, Техничар дизајна одеће и Архитектонски техничар („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 4/2019.);
17. **Правилник** о изменама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013);
18. **Правилник** о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 7/2013)
19. **Правилник** о измени Правилника о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013);

20. **Правилник** о измени Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада текстилство и кожарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013)
21. **Правилник** о допуни Правилника о наставном плану и програму општеобразовних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2015);
22. **Правилник** о допуни Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Геодезија и грађевинарство („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 13/2015);
23. **Правилник** о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 15/2002);
24. **Правилник** о изменама и допунама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 15/2002);
25. **Правилник** о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 8/2009);
26. **Правилник** о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 11/2013);
27. **Правилник** о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада Култура, уметност и јавно информисање („Службени гласник РС - Просветни гласник“ 10/2013);
28. **Правилник** о измени Правилника о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 14/2013);
29. **Правилник** о наставном плану и програму за стицање средњег образовања у трогодишњем трајању за ученике лако ментално ометене у развоју („Службени гласник РС - Просветни гласник“ бр. 5/1994);
30. Елаборат за оснивање проширене делатности;
31. Правилник о безбедности и здрављу на раду;
32. Годишњи и оперативни планови рада наставника;
33. Планови рада за допунску, додатну наставу и ваннаставне активности;
34. Индивидуални образовни планови ученика